

К 3

საქართველოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკა

საქართველოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკის ცენტრი

ქ ა რ თ უ რ რეზენსიების აღწერისათვის

III

საქართველოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკის ცენტრი

1991-1993

АКАДЕМИЯ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР

ИНСТИТУТ РУКОПИСЕЙ ИМЕНИ К. КЕКЕЛИДZE

ОПИСАНИЕ ГРУЗИНСКИХ РУКОПИСЕЙ

КОЛЛЕКЦИИ (S)—БЫВШЕГО ОБЩЕСТВА РАСПРОСТРАНЕНИЯ
ГРАМОТНОСТИ СРЕДИ ГРУЗИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ

ТОМ III

Составили и подготовили к печати:

Т. П. ЕНУКИДZE, М. Н. КАВТАРНЯ, А. И. КУТАТЕЛАДZE,
Е. П. МЕТРЕВЕЛИ, М. А. ШАНИДZE, Х. Г. ШАРАШИДZE

Под редакцией Е. П. МЕТРЕВЕЛИ

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР

ТБИЛИСИ — 1963

ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა

ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი

საზოგადოების (S) კოლექცია

ტომი III

შედგენილია და დასაბუქდად დამზადებული:

თ. ენუქიძის, ე. მებრეველის, მ. ძავთარიას, ლ. მუთათელიას,
მ. შანიძისა და ძრ. შარაშიძის მიერ

ე. მებრეველის რედაქციით

№№ 1545—1559, 2527—2578	აღწერა	მ. შანიძემ
№№ 1560—1629	„	თ. ენუქიძემ
№№ 1630—1665	„	ლ. ქუთათელაძემ
№№ 1667—1746	„	ქრ. შარაშიძემ
№№ 2266—2379	„	ვლ. მეტრეველმა
№№ 2384—2526	„	მ. ჭავთარიამ.

იოანე ქართველიშვილი, ქართული გრამატიკა. 1816

83 ფ.; 21,5 × 17; მოლურჯო ქალაღი; უყდო; კიანაჭამი; დაუმთავრებელი, მხედრული; სათაურები ხვეული ასომთავრულით; კვირნიშანი [18]3 (ფ. 18), [18]14 (ფ. 23); 1816 წ. (1r, 2r); გადანწერი თომა ბეგთაბეგოვი (1r, 2r); დაუწერლია: 1v, 2v, 22r, 78v, 82v—83v; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[იოანე ქართველიშვილი], „ქართული ღრამატიკა. — § 1, ღრამატიკა არს ჰსწავლა ხელთმძღუნტული კანონიერ-უბნობისა და მართლ-წერისადმი...“ 3r—82r.

მთავრდება: „...ზმნანი პიროვანი მიიღებენ ორთა სახელთა: ერთსა წინარე და მეორესა შემდგომად, მაგალითებრ: მზე აბრწყინებს ჰაერსა, მოძღუარი ასწავებს მოწაფესა და სხტანი. ამათგანსა პირველსა...“

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს კომპილაციას იოანე ქართველიშვილის „ქართული გრამატიკიდან“ (შდრ. ხელნ. S—4432); განსხვავდება მისგან ძირითადად მასალის თანმიმდევრობით. „გრამატიკა“ გამოცემულია ორჯერ: 1815 და 1825 წწ. (იხ. ქართული წიგნი, 1, გვ. 88, 97).

ანდერძები: „აღვსწერე მე, მონამან ღრთისამან თომა ბეგთაბეგოვი მან მცირე ესე ნამუშავეი ჩემი ღრამატიკა და დავშურ სულთქმითა ჩემითა ორი თვე და აღვსწერე კლასსა შინა მესამესა და ყველივე აღწერილი ჩემი არს და რაოდენიც შევთომა აძოვით(!), ხუ შემრიცხავთ(!), რამეთუ ყრმოლიულის(!) გულფიცხელობისა თანა ევალებს ესე და ახსრულდა(!) საკეთილშობილესა შინა სკოლასა კლასსა მესამესა. აღიწერა ესე ნოემბრის კშ დღესა, წელსა ჩყვი, ხოლო ქართულსა ქრონიკოსა(!), თომა ბეგთაბეგოვი“ (2r).

2. „წელსა ჩყვი ნოემბრის კშ დღესა აღიწერა ღრამატიკა ესე და დასრულდა კელითა თავადი თომა ბეგთაბეგოვისითა“ (1r).

მინაწერი: „ღრამატიკა პეტრე უმიკაშვილისაგან“ (მისივე ხელით, 3r).

თეიმურაზ I, იოსებ-ზილიხანიანი. 1840

29 ფ.; 21 × 17; ქალაღი; ტვიფრულ ტყავგადაკრულ ხის ყდაში; ყდა შესაკრავებიანი; მხედრული; სათაურები სინგურით; 1840 (29r); პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[მიჯნურთ ამბავი იოსებისა და ზილიხანიანისა], „კარი პირველი სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები დიდის მეფის თეიმურაზისაგან და ლექსადაც მისგანტშე თქმული.—

არსებით ვიტყვი ცნობილსა, სამებით ერთ უფლებულად...“ 1r—28v.

შენიშვნები: 1. „იოსებ-ზილიხანიანის“ ტექსტი გამოცემულია (იხ. თეიმურაზ პირველი, თხზულებათა სრული კრებული, 1934, გვ. 60—98).

2. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. E. Такаишвили, Описание, II, გვ. 189).

ანდერძი: „აღიწერა წელსა 1840. აპრილის 24.

თუ რამე პოვოთ შეცდომა, ნუ მგმობთ ამისა წერასა,
ჯერეთ უცხო ვარ გამოცდით, არც ვცხოვრობ დიდსა ხანასა,
მე ყოველის ბედის წინაზე ვნატრულობ თქუშნსა ნახვასა.
ტრფიალით ანუ სიამით მე გიძღვნი ამ წიგნს ნინასა“ (29r).

მინაწერი: „№ 45. პეტრე უმიკაშვილისა მიერ ელადიმერ ჯან-
დიეოსიანსაგან შემოწირული, სოფ. ვაჩნაძიანი დამ“ (ზემო ყდის საცავი
ფ., 1r).

(803)

1547

კრებული. XIX

115 ფ. (230 გვ.); 21 × 18; ქალაღი; ყდა წარმოადგენს სპარსული ენის სახელ-
მძღვანელოს ერთად შეწებებულ ფურცლებს; დაშლილი, თავ-ბოლო ნაკლები,
აკლია შიგნითაც: ძხედრული; სათაურები სინგურით; ქვირნიშანი 1823 წ. (გვ. 173
და 166); [XIX]; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

1. [ლეონტი მროველი, ნინოს მიერ ქართლის მოქცევა].
„... დებიოთა. და მოქცევითგან მირიან მეფისათ ოცდამეხუთესა წელსა;
მოკვდა ძე მისი რევე, სიძე თრდატ სომეხთა მეფისა...“ გვ. 1—2.

წყდება: „... და მეორესა წელსა მოკვდა დედოფალი ნანა და დაეფ-
ლა მასვე სუშტსა დასაჲ...“

შენიშვნა: შდრ. ქართლის ცხოვრება, I, 1955; გვ. 129_ა—130_ა. სათაური აღდგე-
ნილია გამოცემის მიხედვით.

2. (სოლომონ II-ის ეპიტაფია). „ანდერძი ყოველი იესე მღჭდელს
ცხად-ვუყავ: დასაფლავება ტრაპიზონს ქალაქს შინა...“ გვ. 3—4.

3. [არსენი ბერი.] „წმიდისა დავით მეფისა აღმაშენებლისა
მიმართ შესხმა მირთმეული.—ამათდა მომართ რასა იტყუ, რასა სიბრძნის
მოყუარებ, მენ უფროსად ბრწყინტალეო...“ გვ. 5—6.

წყდება: „... დაღათუ მდაბალი და უნდოჲ, გარნა არავე უბრძოჲ,
არცა უმუსიკელოჲ, მოზიდიველ ყოფად სმე...“

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თ. ყორღანია, ქრონიკები, II,
გვ. 68—72. ავტორი მითითებულია გამოცემის მიხედვით).

4. „კვალად მეფის თეიმურაზისაგან თქმული ანი და გისა.—
— აღმედრა ბაგე: გულის დადებით ეუწყო ვის ზედ შესრეთ თქმულება...“

გვ. 7.

შენიშვნა: ანბანტემა თეიმურაზ II-ს ეკუთვნის (იხ. მისი თხ. კრებ.,
1939, გვ. 125).

5. „ანბანტემა მეფის დავითისგან, რომელსა უწოდდენ იმან-
ყულიან.—

ადამ ბრძანების განგებულებით დაბადა ევა, ვინ ზმნა შერს თანად...“

გვ. 7.

6. „ჭე და ანი, რუსთვლის ნიკოლოზისაგან თქმული.—
ჭოფანი, ჰაფხაზნი, ჯიქ-ზადელები, ჯედავ ჰართალელთ, წირდალს ძრავს
ცაცა...“ გვ. 7.

7. „ანი და ჭოფე, ბოდბლის ონოფრესაგან თქმული.—
არ ბალი გამცენ დღე ესე, ვით ზი შერსა თანადო...“ გვ. 7.

8. „ანბანთ ქება, მისვე მეფის თეიმურაზის მიერ თქმული.—
ალახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო სამებით ქებულო...“ გვ. 8—13.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა სრული
კრებული, გვ. 149).

9. „კვალად თქმულივე [ანბანთ ქება] მეფის თეიმურაზისაგან
საამოდ სასმენელი.—

ალმართა მხსნელმან ჯვარი გოლგოთას, სისხლი დასთხია ადაზის ცვა-
ლა...“ გვ. 13—20.

შენიშვნა: იხ. ხსენებული გამოცემა, გვ. 154.

10. მეფის [პირველის] თეიმურაზისაგან თქმული ამბათ ქება (!)
ლექსად თქმული.—

აღამ ვახსენოთ პირველად, თვით ღმერთმან შექმნა რომელი...“ გვ. 20—24.
წყდება „... ქერსოვნეთს ალათონიკე და წმინდა მამა პიმეო...“

შენიშვნა: იხ. ხსენებული გამოცემა, გვ. 145.

11. [თეიმურაზ I, იოსებ - ზილიხ ანიანი].—

„... ტარიელს იცნობთ ყოველნი, სარიდანის ძეს მხნესა-და...“ გვ. 25—74.
წყდება: „... იგ მესისხლენი ბაგენი არღაენისდერად ღებულა...“

შენიშვნა: იხ. ხსენებული გამოცემა, გვ. 60. ხელნაწერში ტექსტი იწყება გამო-
ცემის მე-20 სტროფით, წყდება 303-ზე.

12. [თეიმურაზ I, ლეილ-მაჯნუნიანი].—

„... იგ გამიჯნურდა უზომოდ, მაგრა სურვილსა მალევედა...“ გვ. 75—82.
წყდება: „... როგორც ქადაგა ეს მართლა, ისრემც უცხონდა სუ-
ლები...“

შენიშვნა: იხ. ხსენებული გამოცემა, გვ. 24. ხელნაწერის ტექსტი იწყება 117
სტროფით, წყდება 257-ზე.

13. [თეიმურაზ I, შამი-ფარვანიანი].—

„თქმულა პირველად ფარვანა იგ სანთლისათჳს ჯელადო...“ გვ. 83—84.
წყდება: „... აწ მოსთქევამ მათთა ჳირთადა, საკჳდავად გამოიწოდა...“

შენიშვნა: იხ. ხსენებ. გამოცემა, გვ. 15. ხელნაწერის ტექსტი იწყება მე-20
სტროფით, წყდება 30-ზე.

14. [თეიმურაზ I, მაჯამა].—

„ბრძენთა მოვასხამ საკებრად დიონოსითურთ კრებულად...“ გვ. 85—91.

შენიშვნა: იხ. ხსენებული გამოცემა, გვ. 113. ხელნაწერის ტექსტი იწყება III
თავის მე-2 სტროფით.

15. „თქმული დიმიტრი ორბელიანი საგან ხარებისისათვის(!) მოვა ნაზარეთს ქალაქად ერის მთავარი ღმრთისადა...“ გვ. 91—105.

შენიშვნა: გალექსილია სხვადასხვა ეპიზოდები ქრისტეს ცხოვრებისა: შობა, აღდგომა, ამაღლება და სხვა.

16. „დღისა და ღამის გაბაასება, თქმული მეფის ირაკლის-ძის თეიმურაზისაგან ბატონიშვილობაშია, რომელ იქმნა ცხებულ შემდგომად ამისა ცხრა წლისა, აწ წიგნსა ამას უწოდებენ სარკე თქმულთა, ანუ დიდ მეფე თეიმურაზისასა.—

ვით გელვჳყო აღძვრა სიტყვათა ვერ სიბრძნის ღირსმან სწავლობით...“ გვ. 107—201.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია. იხ. თეიმურაზ II, თხზულებათა სრული კრებული, 1939, გვ. 1.

17. „ანბათქება(!), თქმული ბაბათაშვილის იოსებ ტფილელის მიერ.—

აღვახვამ ბაგეს საქებრად, ყოვლთ სულთ ღთად ერდად(!) ჳმობილო...“ გვ. 201—207.

18. „საქართველოს ზნეობანი მეფის არჩილისაგან თქმულნი, რათა ყოველნი ერისკაცნი ესრეთ იქცეოდენ და ისწავონ ყოფაქცევა ესრეთ.—

მოწყალე ხარ მართლის გულით მოქენეთა უხვად, ღმერთო...“ გვ. 208—227.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. არჩილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1936, გვ. 3).

19. „არჩილ მეფისა ეპიტაფია, დიდის მეფე თეიმურაზისაგან თქმული.—სამებით ღმერთმან, არსებით ერთმან მომცეს მე სწავლა თქვენდა შემკობად...“ გვ. 227—230.

წყდება: „...სარკინოზთ ერთა, სხეულთ ჰაერთა, ოლნი მორფსა შიგან წიგითა...“

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს იოანე შავთელის „აბდულ-მესიანს“. ტექსტი გამოცემულია რამდენჯერმე. ხელნაწერის ტექსტი გამოყენებული უკანასკნელ გამოცემაში (ჩვენი საუნჯე, ტ. II, გვ. 485—511), აღნიშნულია G ლიტერით. გამ. მიხედვით, ტექსტი წყდება 80 სტროფზე.

მინაწერები: 1. „პეტრე უმიკაშვილის. ეს ხელნაწერი სოლომონ დოდაევისა ყოფილაო. ეს ხელნაწერი სოლომონ დოდაევის ძმისწულის სამარაგდონ დოდაევისაგან მივიღე სოფელ მალაროდან“ (ყდის საც. ფურცელი).

2. „Саморагда Додаева“ (ყდის საცავი ფურცელი).

3. მინაწერები ფანქრით (გვ. 25, 32, 69).

(804)

1548

ბარამგულანღამიანი XIX.

99ფ.; 22 × 17,5; ქაღალდი; ქაღალდისავე ყდა; ბოლონაკლული; ფ. 95 ამოვარდნილია; ფ. 99 დახეული; მხედრული; [XIX]; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(ბარამგულანდამიანი.) „წიგნი ბარამისა.— ქუეყანასა(!) ურუმეთისასა იყო გელმწიფე ქიშვიდ, გაძლიერებული, უკლები, მორკმული, მოვლენილი და სიმდიდრისაგან გალაღებული. ლხთის(!) მოწყალეებისაგან არა ნივთი არა აკლდა რა, უძეობის მეტი...“ 1r—99v.

წყდებო: „... ბარამს სოფორის სიყუარულმან(!) გული შეუპყრა და ველარ გასძლო მოშორუვება(!) მისი და ორმოცი ათასი კაცით სიფორს მიეწივნა გზასავე შივან და ქაჯეთის საზღვრამდინ ერთად იარეს შექცეითა...“

შენიშვნები: 1. ისეთი ფორმები, როგორცაა „ქახალდი“, „ბანალი“, „ანბავი“, „ჰრდგული“ „თხოვილობს“ და სხვ. მოწმობენ, რომ ხელნაწერი დასავლეთ საქართველოშია გადაწერილი.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს [იხ. Описание, 1, გვ. 547—548].

3. ხელნაწერის ტექსტი ვრცელი რედაქციისაა (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. II, 1941, გვ. 364).

4. ტექსტი გამოცემულია საბჭოთა: 1880 წ. ი. კალატოხოვისა და პ. ფერაძის მიერ, 1901 წ. ფამბაკელის მიერ და იმავე წელს ა. ხარგაროვის მიერ.

მიწაწერი: „№ 47. გურიიდაჲ, სოფ. ბახვიდამ, გრიგოლ შარაშიძისაგან, პეტრე უმიკაშვილი“ (1r).

(805)

1549

თეოს ამბავი. XIX

9 ფ.; 22 × 17: უყდო; გაყვითლებული ქაღალდი; მელანი ამონუნებული; მხედრული; [XIX]; გადამწერი—ივლიტიანა(1r); პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[თეოს ამბავი].— „პოტრეტს(!) დაუყურებ(!) თვალდაშტერებით, მწუხარე, დრტინით(!) და აღშფოთებით...“ 2r—9v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წარმოდგენს პოემას თუ ლექსთა კრებულს. ავტორი, სახელად თეო, მოგვითხრობს, რომ ის დაუტოვებია ქმარს, მიხაილს, და წასულა სხვა ქალთან, რომელსაც მარიამი რქმევია (8v-ზე).

თეოს შვილი, საშა, საყვედურით მიმართავს მამას, რომელმაც ოჯახი მიატოვა.

2. 1r-ზე: „ჩემო საყვარლო მარინა! მრავალს გაკოცებ და შენს ნახვას ვინატრებ. სხვა აი ლექსი ეს არის გადაუწერე და გაახელ. გულს მოსწყვეტს, ვისაც რამე აწუხებს და შენ ჯერ სოფლის გაუცნობელს არა გიშავს. შენი ივლიტიანაც(!) გაკოცებს“ (ტექსტის ხელით).

მიწაწერები: 1, „თეოს ამბავი ლექსად“ (პეტრე უმიკაშვილის ხელით, 1r)

2. „გრიგოლ შარაშიძისაგან, გურიიდაჲ, ს. ბახვიდამ“ (პეტრე უმიკაშვილის ხელით, 1r).

(806)

1550

მამუკა ბარათაშვილი, ლექსის სწავლის წიგნი. 1731

16ფ.; 20 × 15,5; ქაღალდი; ტვიფრულ ტყავადაკრულ ხის ყდაში; მხედრული; სათაურები სინგურით; კვირნიშნიანი ქაღალდი; 1731 (11r); ავტორგრაფი; დაუწერელია 14v; პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

„სწავლა ლექსის თქმისა და დასაწყისი პირველი წიგნისა ამის ქაშნიკისა, პოენილი მამუკა ბარათაშვილის მიერ ძველთა ნათქვამთაგან.—ლექსი ერთი რამ არის ამ სოფლის საქმეში, ამისთვის ამ სოფლის საქმის ცდა კაცისათვის ყოველივე ამაზედ არის, სიკუდილს უკან მოიგონებდეს...“ 2r—16r.

შენიშვნები: 1. 16r-ზე დავით გურამიშვილის ხელით მიწერილია მისი ლექსი „გასაგონია მგონია“ („სწავლა თავის გაფორმებისა და შორს წასვლაზე მზად ყოფნისა“). ეს ძველი ავტოგრაფი; რომელიც ტექსტულურ სხვაობას გვიჩვენებს ლექსის გვიანდელ რედაქციასთან, გამოქვეყნებულია (იხ. დაკითხვანი, აღ. ბარამიძისა და ს. იორდანიშვილის რედაქციით, 1931, გვ. 308, 317—318).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, გვ. 469—470).

3. „ქაშნიკის“ ტექსტი რამდენჯერმეა გამოცემული (იხ. ქართული პოეტიკის კრესტონათია გ. მიქაძის რედაქციითა და შენიშვნებით, 1954, გვ. 7—23, 215—216).

ანდერძი: „მე რადგან ესენი შეეკრიბე, თვით ამათი ხმისთანა ლექსის თქმაც შემძლო, მაგრამ ენეი უმჯობე იყვნენ ჩემისა და ამისთვის ესენი დავსწერე და ჩემი ნათქვამიც ამათ ვაზელ(!). ნთუ მეც მელექსეთა თანა არვინ გამაძოთ და ნახოთ თქმულნი მსგავსი ლექსთა ყოველთა ჩემ მიერ სხვანაცა, და უწოდე წიგნსა ამას ქაშნიკი ლექსთა სახელად. გასრულდა მოსკოვს(!) წელთა ქრისტეს აქეთ ჩლდა (1731), თვესა ფებერვალსა ა“ (10v—11r).

მინაწერები: 1. „რომელიც კმალი ძველი, გრძელი, გახრილი, მზეველი და მკვეთელი და სრულია, გლუვი იყოს თუ გამოფერდული ან ღაროსანი, გორდა თუ კალდინი. ამას ქართულნი ყვარებენ. კარგი და გამორჩეული ეს არის, რომელი გვარიანიც იყოს, ძველი და არა დვარკნილი(!), არცა სადა მცირედი სიმრუდე ჰქონდეს, არცა მაღალ-დაბლობა აჩნდეს სახეთაცა ოდენ; ლიბრი იყოს და არა თეთრი, ზომიერი სიგრძით და სიბტყითა, წინა წვირედ გახრილი და არა საშუალი, ძვალთა და რკინათა მკვეთელი და თვით უნებელი და ადრე არ დამბლაგველი, კტალ უნაფრცხენო, ყუა ზრკელ, გნდე სწორე, შამარ მოკლე. თუცა ესრეთ სრული ვერ ჰპოვოთ, ერთის და ორის კლებისათვის ნუ დაიწუნებთ, სრული გვიან საპოვნელია“ (ზედა ყდის შიგნითა მხარეს: მინაწერის ტექსტი წარმოადგენს ამონაწერს საბატორბელიანის ლექსიკონიდან).

2. „პირტყეს რომ თვალში ლიბრი გაუნდეს. დაბრმავდეს, აყირო გოგრის ქერკი უნდა ცეცხლით დასწუვას, და ის დანაყოს წმინდათა და მერდინში გასცრას და მასრით შეაყაროს. უთუოდ არგებს. გამოცდილება გვიქნია სხვის სწავლებით. სივის(!) წამალი: გოქმოს(?) თესლი ღორს რომ ქერში აუოიო და აკამო, არგებს“ (1r).

3. „№ 48. სოფ. ქსოვრისი დამ გაბრიელ რატიშვილისაგან. ამ წიგნის ბოლოს დავით გურამიშვილის ხელნაწერია შავად. პეტრე უმიკაშვილისა“ (მისივე ხელით, 2r).

4. „ამ პირზე ნაწერი არის დავით გურამიშვილის ხელით დაწერილი შავად ლექსი „საუარგონია მგონია“, ეს სიტყვა და სხვა. პეტრე უმიკაშვილი“ (16v).

(807)

1551

ბარამგულანდამიანი. XIX

42 ფ.; 22,5 × 18; ქაღალდი; უყდო; ბოლონაკლული (დაუმთავრებელი); მხედრული; კვიონიშანი 1813 წ. (ფ. 7); [XIX]; დაუწერელია 40v—41v; პ. უმიკაშვილისაგან მიღებული.

„კარი პირველი ბარამისა და გულადამისა, სპარსულისაგან ქართულად გადმოთარგმნილი ბრძანებითა ქართველთ მეფისა ვახტანგისათა.—იყო ქუეყანასა ურუმელთასა ხელმწიფე ქიშვარ, ზნე უკლებელი, მორკმული და სიმდიდრისაგან ამალღებული, ღვთისაგან არა ნივთი არა აკლდა რა...“ 1r—39v.

მთავრდება: „... ქიშვარ ხემწიფემან ბარამ(!) ხელი მოჰკიდა, სახემწიფოსა ტახტსა დასვა და თავისი გვირგვინი დაბურა. თვით მეფე და დედოფალი ღვთის მადლისა...“

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, I, გვ. 551).

2. ტექსტი გამოცემულია სამჯერ: 1880 წ. ბ. კალატოზოვისა და პ. ფერაძის მიერ, 1901 წ. ფამბაკელისა და იმავე წელს ა. ხარგაროვის მიერ.

მინაწერი: „№ 49. ბარამიანი პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r).

(808)

1552

კრებული. 1868

98 ფ. (196 გვ.); 20,5 × 16,5; ქალღი; ლედარინის ყდა; მხედრული; 1868 წ. (გვ. 2, 187); დაუწერელია: გვ. 2; 188—196.

1. „დასაწყისი მოთხრობათა ბარამისა და გულადამისა.—ქუეყანასა ურუმელთასა იყო გელმწიფე ქიშვარ, ზნე უკლებელი და სიმდიდრისაგანგალღებული, ღვთისაგან არა ნივთი არა აკლდა რა, უძეობის ოდენ...“ გვ. 3—74.

შენიშვნები: 1. გვ. 1-ზე სათაური: „სხვა და სხვა ამბები. კარი პირველი ბარამიანი. სპარსულისაგან ქართულად ბრძანებითა საქართველოს განმგებლისათა ბატონისშვილის ვახტანგისაგან სიტარისათი(!), ჩუაშ წელსა.“

2. ტექსტი გამოცემულია სამჯერ: 1880 წ. ბ. კალატოზოვისა და პ. ფერაძის მიერ, 1901 წ. ფამბაკელისა და იმავე წელს ა. ხარგაროვის მიერ.

2. „მირიანი. ამბავი დასაწყისი ჩინეთის გემწიფისა და ძისა მისისა მირისა.—იყო გელმწიფე ხოსრო შაი ჩინეთისა და მისირისა. იმისთანა ძლიერი გემწიფე არსად არ იმყოფებოდა. უშვილობასა ესრეთ შეეწუხებინა, რომელ ყოველი თავისი სახემწიფო და დიდება ჩალად მიაჩნდა...“ გვ. 75—187.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია სამჯერ: 1876 წ., 1894 და 1900 წ. (ორი უკანასკნელი გამოცემა ა. ხარგაროვისაა.)

ანდერძი: „დასრულდა ესე მირის ამბავი სასიამოვნო ოკდომბრის კვ დღესა, ათას რვაას სამოცდარვაში“ (გვ. 187).

(809)

1553

ისაკ მცირე, კატის ომი. XIX

6 ფ.; 22 × 17,5; ქალაღი; დაშლილი, უყდო; ბოლონაკული; მხედრული; [XIX]; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[ისაკ მცირე]. „კატა და თაგვნი.“

ყოველს მგრძნობელს ცხოველ შუა წინ წამოდგა ნახად კატა...“ 1r—6v.
წყდება: „... მეფე მძლე მტერთა საზარო, აწ ვიქმენ შესაბრალები, ცოცხალ ვინც მნახვენ, გამკიცხვენ და მკვდარი მოვიმყრალები...“

შენიშნა: ტექსტი ნაწილობრივ გამოქვეყნებულია (იხ. ქართული სიტყვა-კაზ-მული მწერლობის ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 232—237). პოემის ავტორად გამოცე-მაში დასახელებულია ზაქარია გაბაშვილი. პოემის ავტორობის შესახებ იხ კიდევ კ. კეკელიძე, ქართ. ლიტ. ისტ., II, გვ. 609, ტ. რუხაძე, XVII ს. ქარ-თული სატირის ისტორიისათვის; საიუბილეო კრებული კ. კეკელიძეს, 1959, გვ. 295—303. სრული ტექსტი პოემისა იხ. S—1511, 95r—103r.

მიანწერი: „პეტრე უმიკაშვილისა“ (მისივე ხელით 1r).

(810)

1554

დიმიტრი ბაგრატიონი, ალერსი ღამისა. XIX

8 ფ.; 22 × 17; ცისფერი ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX]

[დიმიტრი ბაგრატიონი]. „ალერსი ღამისა.—ეჰა, ღამეო, ჩემის გულისამებრ ბნელო და ღღისა შენდა ერთმეჰამისა მოშორებით მოწყი-ნებულო, ნუ თუ მზისა უნათლობა შეგჭირდეს და მისსა სანიადაგოსა საზღუ-არსა დახდომა გეურთოდეს...“ 1r—8v.

შენიშვნებო: 1. ხელნაწერის ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. „ცისკარი“, 1853, №2).

2. ტექსტის ავტორი მითითებულია ხელნაწერ S—3723-ში (77v). თხზულების შესახებ იხ. ტ. რუხაძე, ქართული ეპოსი გარდამავალი ხანის ლიტერატურაში, 1939, გვ. 121, 128—129.

3. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, II, გვ. 490—491).

(811)

1555

ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ლექსები. XIX

24 ფ.; 22,5 × 17; ქალაღი, უყდო; ამოცენილია 1,12 ფ.; მხედრული; [XIX]; დაუწერელია 21r—24v. პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

(ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ლექსები.)

1. „ქეთევან. რომანსი.—

ზვირთები მოღუღუნებენ,
ქალები ბუჩქნარობენ...“ 2r—3r.

2. „შემოღამება მთაწმიდაზე, ელეგია.—

ჭი მთაწმიდავ, მთაო წმიდაო! ადვილნი შენნი...“ 3v—4r.

3. „გმა იღუმალი.—
ნეტარ რა გმაა ეს იღუმალდ...“ 5rv.
 4. „ფიქრები მტკვრის პირზე.—
წარვედ წყლისა პირს სვედიანი ფიქრთ გასართველად...“ 6r—7r.
 5. „ჩანგურს.—
შენნი მოთქმანი, კაეშნის გმანი...“ 7v.
 6. „თავადის ჭძის ასულს ეკ...ნას.—
გმით მშენიერით,
ტკბილის სიმღერით...“ 3r.
- შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილია: „ვარდი და ბუღბული ლექსია, რუსუ-
ლიდამ ნათარგმნი თავადის აღ. ჭავჭავაძის აგან“ (8r).
7. „ჩემს ვარსკჳლავს.—
რად მრისხანებ, ჩემის ბედის ვარსკვლავო?...“ 8v.
 8. „ნაპოლეონ.—
ნაპოლეონმა გარდაავლო თვალი ჭრანციას...“ 9rv.
 9. „საყურე.—
ვითა პეპელა
არხვეს ნელნელა...“ 10r.
 10. „ჩჩლი.—
მიყუარს, მიყუარს მე ტიკტიკი ჩჩლის ყრმის...“ 10v.
 11. „სული ობოლი.—
ნუ ვინ იტყვის ობლობისა ვაებას...“ 11r.
 12. „სატრფოვ, გახსოვს თვალნი შენნი...“ 11v.
 13. „აღმოხდა მნათი აღმოსავალს...“ 12rv.
 14. „ჩემთა მეგობართა.—
ჭაბუქნო, ვიდრე ცხოვრების დღეთ დილა გითენებს...“ 13r.
 15. „არ უკიჟინო, სატრფოო...“ 13v.
 16. „ქანტაზია.—
ვჭპოვე ტაძარი, შესაფერი, უდაბნოდ მდგარი...“ 14rv.
 17. „სუმბული და მწირი.—
მწირი.—სუმბულო, სად არს ფეროვნება შენი საამო...“ 15r—16r.
 18. „თვალეები.—
მიყუარს თვალეები, მიბნედილები...“ 16v.
 19. „კნიაზ ბარატაევის აზარფეშაზე.—
ამავსებ ღვინით...“ 17r.
 20. „შენნი დალანი ყრილობენ გველად...“ 17r.
 21. [მერანი].—მირბის, მიმაფრენს უგზო-უგვლოდ ჩემი მერანი...“
17v—18v.
 22. „საფლავი მეფის ირაკლისა, (კნიაზ მ.პ. ბარატაევის).—
მოვიდრეკ მუხლთა შენს საფლავს წინ, გმირო მცოვანო...“ 19rv.
 23. „შევიშრობ ცრემლსა ჭირთ მანელებელს...“ 20r.
 24. „ჩინარი.—
განმარტოებულს ფრიალოს კლდეზე სდგას აღვის ხისა ნორჩი
ახალი...“ 20v.

შენიშვნები: 1. ლექსებს წინ მიუძღვის სარჩევი: „ლექსები თავადის ნიკოლაოს მელიტონის ძის ბარათოვისა. 1. ქეთევან...“ (1r-v). სარჩევში არის 27 სათაური, აქედან სამი—„ჩემი ლოცვა“, „ლამაზ ბანოვანს“ და „სულო ბორტო“ ხელნაწერში არაა. იქ, სადაც რიგის მიხედვით უნდა ყოფილიყო მათი ტექსტი, გადამწერის ხელით მიწერილია, რომ ეს ლექსები „ცისკარშია“ დაბეჭდილი (11v, 16v და 20r).

2. ლექსების შემდეგ აღნიშნულია მათი დაწერის წლები.

3. ხელნაწერი გამოყენებულია ნ. ბარათაშვილის თხზულებათა გამოცემისას. საიუბილეო გამოცემაში (1945 წ.) იგი აღნიშნულია M ლიტერით.

მინაწერები: 1. „ეს ხელნაწერი სარდიონ ალექსიევ-მესხიევისას ჰგავს. პეტრე უმიკაშვილი“ (1r).

3. „ეს ლექსები 1860 წელს არის დაწერილი გონი სარდიონ მესხიევისაგანა“ (23v).

(812)

1556

სამხატვრო დარიგებანი. XIX

6 ფ.; 17 × 11; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; ჭვირნიშანი [18]C9. (ფ. 1); [XIX].

[სამხატვრო დარიგებანი] „ზეთის სამხატვროსათვს.—პირველად გასჭიმავ ტილოს და წაუსვამ ზუბკას, მერე სამჯერ ლამს, მერე გაშრობას. უკან რომელიც ხატი გინდა, იმას მოხატავ...“ 1r—6r.

შენიშვნა: 6v-ზე ჩამოწერილია სხვადასხვა ქართა სახელწოდებანი სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიგონიდან.

1557

ნაწყვეტები ვახუშტის გეოგრაფიიდან და იმამ-ყული-ხანის გაცემული სიგელიდან. გადატანილია საბუთების ფონდში (Sd—2181, 2182).

(813)

1558

ვახტანგ და ბაბაღე. XIX

25 ფ.; 21 × 17,5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; თავ-ბოლონაკლული, აკლია შუაშიც; მხედრული; ჭვირნიშანი 1837 წ. (ფ. 24); [XIX]; დაუწერელია 25r; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[ვახტანგ და ბაბაღე]. „... ამა ვაების დროთა შინა სატახტო ქალაქად კახეთის სამეფოსა იყო გრემი და ამყობდა თვისს დიდებულებითა და უპირატესობითა სხვათა კახეთის ქალაქთა შორის...“ 1r—24v.

მთავრდება. „... დაძღნენ რა სისხლითა მრავალთა მსხვერპლთათა, დააქცივეს რა სახლნი თავადთა, მოქალაქეთა და ტაძარნი მღთისანი, გარეულმა რაზმებმა შაბააშისათა(!) დაუტევეს გრემის ადგილსა მოხორება და სიცარიელე; მცირე-მცირედ გამოიკრიფებოდნენ ზრქელს წყვდიადს ტყეებში გარდაჩომილნი მახვილთაგან ბტერთა კახნი...“

შენიშვნა: 25v-ზე დაზახულია სახლის გეგმა რუსული განმარტებებით.

მინაწერები: 1. „თ. გიორგი ჯორჯაძის სახლიდამ (ს. ენისლიდამ)“ (ბ. უმიკაშვილის ხელით, 11r).

2. „ესე დავთარი ვბოვე თ. გიორგი ჯორჯაძის მალა... 1869 წელს ისე გადავდებულნი (ფანქრით, 20r).

3. „აღწერა გრემის ქალაქისა, ვიდრე მოაბრებდა შახაბაზ ყვენი, მეფე სპარსეთისა“ (11r).

(814)

1559

ომან ხერხეულიძე, ცხოვრება ირაკლი მეორისა. 1879

12 ფ.: 22 × 18; ქალაღდი; უყდო; მხედრული; 1879 (24r); დაუწერელია 1v; პეტრე უმიკაშვილისაგან მიღებული.

[ომან ხერხეულიძე.] „შემოკლებული ისტორია მოქმედობათაჲს საქართველოს მეფის ირაკლი ბ-სა.—წელსა ჩაკბ-სა დაჯდა ყვენად ძე შაჰს-სულთან ჰუსეინისა შაჰ-თამაზ, და ამ ჟამად ქართლში მეფედ ვახტანგ ლეონის-ძე, და კახეთში იჯდა მეფედ კონსტანტინე...“ 2r—12r.

შენიშვნები: 1. შდრ. ქართლის ცხოვრება, გამოცემა დ. ჩუბინოვისა, II, 1854, გვ. 475—500.

2. 1r-ზე: „ცხოვრება საქართველოს მეფის ირაკლის ბ-სა.

3. ტექსტს ერთის:

„სტიხნი.—ნეტარ მას დროსა, ოდეს შენ იყავ დაფუძნებული, აღესილი მადლის წყაროთი და სიბრძნით განათლებულ, შემკული ყოვლის კეთილით და ეარეთ განბრწყინებული, ვინ არ გიტროს მეფე ირაკლი, აწ ასე გაცუდებული.

გარნა

დავითის ნათესაობით ირაკლი იყო განმგებელი. დავითისებრივე უფლებად ღმერთან(!) სცხო საცხებელი, დავით გამო მფარველი ეყო ქალწული ღვთისმშობელი, დავით გოლიათსა მანოს მტერთა ნუ მიჯცეს საშვებელი.

მწერალი

ნათესაყოდელსა მენავე რა მივლენ, განისვენებენ.

მოყვასთა თვისთა სამყოფთა ნახვა სწადს, მით ისვენებენ,

ჭირთ მყოფნი, ღზინსა შესრულნი, მას აღარ მოიჩვენებენ,

და არ მწერალს უსრულდეს, თავსა არ შეიჩვენებენ“ (12v. უკანასკნელი სტროფი წარმოადგენს ვახტანგ VI-ის ლექსს. ხელნაწერი ნაბეჭდთან შედარებით სხვაობას გვიჩვენებს, შდრ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები, 1947, გვ. 7).

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, გვ. 688—689).

ანდერძი: „ეს ისტორიული მოკლე მოთბრბა მეფის ირაკლის ბ-სა გადავსწერე რვეულისაგან, რომელიც ეკუთვნოდნ იერომონახს იოსტოს, ხოლო მას გადავწერინებინა სხვისთვის. ამისა გამო. უკეთუ იპოვებოდეს რამე შეცდომა ორფორაფიული ანუ ღრამმატიკული, ეს მოხდება იმისგან, რომ სხვისა და სხვისგან გარდაწერილია. ხოლო ნამდვილი ამის დედანი კი ვერსად ვერ ვიპოვე, თუმცა რაც შემეძლო, ვცადე. ვისგან არის აღწერილი, როდის აიწერა, ან რა დროს ეკუთვნოდა ამის დამწერი, ყოველი ვსენი დამრჩა უცნობლად. გაფასებული მღდელი... (ხელმოწერა არ იკითხება) 1879 წელსა თებერვლის 21-სა დღესა“ (12v).

მიწაწერი: „№ 56. პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r, 2r).

(815)

1560

კრებული. XIX

28 გვ.; 24 × 17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწორულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. „თთუქსა მაისისა ე, დღესა წი^ასა ი რინა ქალწულისა, მამაო გვაკურთხენ.—პირველ წარსრულთა მათ ჟამთა იყო ვინმე მეფე ლივინი იოზ და ესვა მას ასული მხოლოდ შობილი და სახელი მისი პელენოთ...“ 1—12 გვ.

წყდება: „და უწყალოებაჲ, რომელ მხოლოდშობილსა ასულსა შენსა ესევეთარსა სიკვდილსა მისცემ. ხოლო ერთმან...“

2. „თთუქსა დეკემბერსა დ, წამება წ^ასა ბარბარასი.—იყო მათ ჟამთა მეფე ვინმე მაქსიმიანოს. და პელმწიფე ვინმე იყო აღმოსავლით კერძო კაცი, რომელსა სახელი ერქვა მარკიანე...“ 13—28 გვ.

შენიშვნა: ორივე თხზულება კიმენური რედაქციისაა (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები V, 1957, 121—129 გვ.).

ანდერძი: „ცხოვრება და წამება მე ათანასი გლახაკმან წმიდისა ეკატორინასმან აღესწერე, ხოლო დედოფალი და უფალი ესე ჩვენი ეკატორინა აღესრულა თვესა ნოემბერსა კდ, დღესა შაბათსა, ჟამსა მესამესა დღისასა სადიდებელად მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ“ (28 გვ.).

მინაწერი: „ომან მდივნის ხერხეულიძის. ანდრიას შვილმა ნიკოლოზმა შემოსწირა. პეტრე უმიკაშვილი“ (1 და 13 გვ.).

(816)

1561

იოანე იალღუზისძე, ალღუზიანი. XIX

19 ფ.; 22 × 17,5; ქაღალდი; ქაღალდისავე ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწორულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[იოანე იალღუზისძე], „ალღუზიანი.—1. ღმერთო დიდო და მაღალო, გონებით მიუწდომელო, ერთი სამპიროვნებითა კაცთაგან გამოუთქმელო, მამაო ძით, სულის წმიდით, არსებად ქვეყნისა მქმნელო, ყოვლის დიდებით შემკულო და სიბრძნით გამოუთქმელო...“ 1r—19r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი შეიცავს 291 სტროფს.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II. 485—486 გვ.).

3. ხელნაწერის ტექსტი (გარდა ბოლო სტროფისა) მისდევს გამოცემას (იალღუზიანი, გამოცემული ნ. გამრეკელისაგან. 1885 წ.).

მინაწერი: „პეტრე უმიკაშვილი“ (1r).

(817)

1562

ალ. ლოლაძე, ზმები. XIX

13 ფ.; 22 × 17,5; ქალაღი; ქალაღისავე ყღი; მხედრული; [XIX ს.]; ავტო-
გრაფი (13r); დაუწერღია 12v; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის
მიერ.

1. (ალ. ლოლაძე). „ანბანზე ზმანი, —
აბანო..... კაბა ნოღარისა
აბა ნოემ რა ქნა
აბელი..... ზორაბაბელი...“ 1r—12r.
2. „ზმაზე დ ზმა დავწერე ალექსანდ [რ]ე ლოლაძემ. — ანგე-
ლოზმა მათქმევინა. კნია ზმა თაღეო ზმა, თეიმურა ზმა, რევა ზმა...“ 13rv.

მინაწერი: „პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r).

(818)

1563

ბეჟანიანი. 1793

68 გვ.; 17 × 21; ქალაღი; ტყავის ტეიფრული ყღა; მხედრული; თავების და-
სათურება და სტროფების დასაწყისი პირველი სიტყვები სინგურით; გაღამწერი:
იოსები; 1793 წ. (67 გვ.); ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[ბეჟანიანი]. „აქ ამბავი დასაწყისი ბეჟან და მანიჟავის. —
თურანს ტახტი დაეკარგა, ქორციელი ყველა ჰუმობღა,
დაღმოყვრნეს თავადები, ქაიხოსროს ყველა ჰსცნობღა...“ 1—67 გვ.

შენიშნები: 1. ხელნაწერი ნასწორებია სხვა ხელით.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ- Описание, ტ. I, 383—384 გვ.).

3. ხელნაწერის ტექსტი მისღევს „ბეჟანიანს“ 1875 წ. გამოცემას.

ანღერი: „დასრულღა ბეჟანიანი ესე ჳელითა იოსებისათა. ქ. ღმერთო, კეთილ ცხოვრებაში აზმარე წიგნი ესე ბატრონსა ამისსა. იღლისს კჲ, ქკს უჰა“ (67 გვ.).

მინაწერები: 1. „პეტრე უმიკაშვილისა“ (1 და 67 გვ.).

2. „ეს ხელნაწერი მქონღა ბეჟანიანის დაბჳღვის დროს 1875 წ. მეორე გამოცე-
მისათვის“ (67 გვ.).

3. „ათას რეაქს ოროცდახუმეტსა, თებერე[ლ]ის ოცღაშვიღსა დღე[სა], გუ-
ბე[რ]ნატორი კიკო ღა ღლეღან დ ოვიც იმავე კვირას დაიმარხა ამ ნიშნითა“ (68v).

(819)

1564

კრებული. 1824

14 ფ.; 21,5 × 18; ქალაღი ღურჯი ფერი; უყღო; დაღაქავებული; მხედრული;
გაღამწერი ღარსადანა ნონიოვი (12v); 1824 წ. (12v); ხელნაწერი შემოწირულია
პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. „ქ. ესე წიგნი ქალისა და ვაჟისა არის. — ერთი კაცი იყო ღიახ-
მღიღარე და მოხლეღ დიღის ქალაქის. ჰქონღა უანგარიშო ხაზინა ოქრო და
ვერცხლი...“ 1r—12v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი მისდევს ქალ-ვაჟიანის იაგორ ნერსესოვისა და არსენ კალანდაძის 1873 წ. გამოცემას.

2. [ჯუმჯუმიანი]. „ქ. ბძანდებოდა წმინდა გრიგოლ ერთს უდაბურს ჭალაშია. იპოვნა ერთს(!) ხმელი კაცის თავი დახვესებული. მას შიგან ისხდა უანგარიშო მატლი...“ 12v—14r.

წყდება: „... ამ წუთთის ქვეყნის დიდრობა აღარას მარგებდნენ, მაგრამ მუხანათობა [მოგა]ხსენებ, რათ წავიდნენ, დავრჩი...“

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ-თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, 503 გვ.).

ანდროძე: „მე, მონა უფლისა ფარსადანა ნონიოვი(!), დამიწერია თიბათის გ. ჩყედ წელსა, დღესა...“ (12v).

მინაწერი: „პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r).

(820)

1565

კრებული. XIX

23 ფ.; 19,5 × 15,5; ქაღალდი; უყდო; ბოლონკლული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [ალექსიანი].—„ქ. კაცი ვინმე იყო სტამბოლის ქვეყანაში მდიდარი და მრავლის მქონებელი, უთვალავო ოქრო და ვერცხლის და მარგალიტის პატრონი იყო. სოფლებიც მრავალი ჰქონდა და სახელათ ეფრემი და ცოლსა ერქო ანნა...“ 1r—12r.

შენიშვნები: 1. ალექსიანის ტექსტი გამოცემულია 1911, 1912 და 1914 წლებში.

2. ალექსიანის ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ქ. ეს წიგნი დასრულდა მაისის კვ. ეს წიგნი ალექსიანი არის. ვინც ეს წიგნი მოიბაროს, გაუწყოს წმინდანინო“ (12r).

2. წიგნი დაბადებისა (აპოკრიფული მოთხრობა).—

„ქ. იუდაელს ტკივილსად აუშრეტსა ცეცხლსა გენიისასა, ტკბილო იესო, ნუ მომიძაგებ ცოდვილსა ამას. მომხედენ შენის მოწყალის თვალთა, ტკბილო იესო; შენი ტკბილი მამაშვილური სიყვარულისა ჩვეულება მოიგონე ჩემზედა და მომიტევენ ცოდვანი ჩემნა...“ 12v—23v.

წყდება: „... დღეს შეიღებე სისხლითა, წე, ქადაგი ენა დღეს დაიდუმე, შე, პატიოსანნი მკლავნი დღეს გააკარ ჯვარზედა ჩვენთვის. შე, შეენიერნი ფერხნი შენნი დღეს დასცხრა სღვისაგან, ვაჟმე, როგორ გიტვირო ჯვარცმული, თუ დაცემუ[ლი]...“

შენიშვნა: ხელნაწერში ტექსტის მცირე ფრაგმენტია დაცული (შდრ. ხელნაწერთა ინსტიტუტის H კოლექციის № 1284 ხელნაწერს, 152v—171r).

მინაწერი: „პ. უმიკაშვილისა“ (1r).

(821)

1566

მეფის ასულის მარიამის ამბავი. 1834

20 ფ.: 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; დამწერი ტატო დაფქვიევი (20ვ). 1834 წ. (20ვ); ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

„მეფის ასულის მარიამის ამბავი.—იყო ქალაქსა შინა კოსტანტინეპოლის კეის[ა]რი დიდად სახელოვანი, ძლიერი და ახოვანი. მართლმადიდებელი ქრისტიანეთა, აღმაშენებელი ეკლესიათა და მოწყალე გლახაკთა და დავრომილთა...“ 1r—20r.

შენიშვნა: აქ მოთხრობილი მეფის ასულის მარიამის ამბავი დედინაცვლისაგან ვერის შეძლებისა და დევნის სიუჟეტზეა აგებული.

ანდერძი: „დაიწერა ესე ასულისა მეფისა მარიამის ანბავი წერილითა ხელითა ტატო დაფქვიევისა თა ჩუღდ წელსა. ესე წერილი რომელმაცა ინ[ე]ბოთ, წაიკითხოთ, შე[ე]ქცეთ, აგრეთვე პატრონსავე უბოძეთ. ჩუღდ წელსა, ენკენისთვის ია-სა დღეს“ (20ვ).

მინაწერი: „პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r).

(822)

1567

ქალ-ვაჟიანი. 1830

17 ფ.: 22×18; ქაღალდი; უყდო; დალაქავებული, მხედრული; გადამწერი მონიაშვილი ხეჩუა (13ვ); 1830 წ. (13ვ); ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. „ქ. აქა ამბავი ქალის და ვაჟისა. დიდნი(!) ბრივლანი(!)—ერთი კაცი იყო დიახ მდიდარე და ჰქონდა მოხელობა დიდის ქალაქისა. ჰქონდა უანგარიშო ოქრო და ვერცხლი და მარგალიტი, ასე რომ იმდონი არავის ჰქონდა...“ 1r—13v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია 1873 წ. იაგორ ნერსესოვისა და არსენ კალანდაძის მიერ.

2. [მანანას თქმულნი შაირნი].—

„ქ. ევა გარდახდა ცნებასა, ჰამა ურჩების ხილია, წაიღო, ადამს მიართო, ნახე, როგორი ტკბილია...“ (13v—17v).

შენიშვნები: 1. ლექსის ავტორი აღდგენილია S—1511:16 ხელნაწერის მიხედვით.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ, Описание, ტ. II, 503—504 გვ.).

ანდერძი: „დამიწერია ქალ-ვაჟიანის წიგნი მე, მოსიასშვილს ხეჩუას მაისის ივ. წელსა ჩუღდ“ (13v).

მინაწერი: „პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r).

(823)

1568

კრებული. XIX

21 ფ.: 23×22; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; თანაკლული; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწოელია 20ვ; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [ბეჟანიანი].—ძლიერსა და დაუტდელსა ბერთა არა შეუძლია. გაგულისდა, ბეჟან იტყვის: მე არა ვარ უსუსური...“ 1r—18r.

შენიშვნა: ტექსტს 1875 წ. გამოცემასთან შედარებით დასაწყისში აკლია 3 სტროფი.

ანდერძი: „დასრულდა ბეჟანიანი ესე თვესა...“ (18r).

2. [დ. გურამიშვილი, სიტყვა ესე ღვთისა].—

„ქ. ეო, მეო აქეთ მომხედო,

რას მოგითხრობ სიყვარულსა, ყური მომიგდეო...“ 18v—21r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (შდრ. დ. გურამიშვილი, დავითიანი, 1955, გვ. 126—129).

3. [კვიმატი დღეების ჩამოთვლა].—„ქ. თვესა სე კნდებერსა(!) სამს და ოცდა ორსა...“ 21v.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (Описание, ტ. გვ. 380).

მინაწერები: 1. „ბეჟანიანი პეტრე უმიკაშვილისა“ (2r).

2. „ეს არსად არ მინახავს, კარგი ადგილია, მაგრამ შემლილია“ (1r).

(824)

1569

ბეჟანიანი. XIX

21 ფ.; 17,5 × 21,3; ქაღალდი გაყვითლებული. და დალაქავებული; უყდო; მხედრული; გადამწერი გულბათიანთ ქალი თალაა (21r); [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[ბეჟანიანი]. „ქ. ანბავი დასაწყისი ბეჟან და მანიჟავისა.—

თურან[ს] ტახტი დაეკარგა, ხორციელათ ყველა ცნობდა,

დაემოყ[ვ]რა თავადები, ქაიხოსროს ყველა ყმობდა...“ 1r—21r,

წყდება: „...ძალი თხოვა შემოქმედსა, მერმე ლოდსა მან აწე; შერჩენისა..“

შენიშვნები: 1. გამოცემასთან შედარებით ხელნაწერს აკლია ბოლო 3 სტროფი (ბეჟანიანი, თბილისი, 1913, 25—26 გვ.)

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, 379—380 გვ.).

ანდერძი: „აღიწერა ეს ბეჟანიანი დამდეგ გიორგობის თვეს, [ღმერთი შე]—მეწიოს. დამიწერია მე კეთილშობილს გულბათიანთ ქალს თალაასა“ (21r).

მინაწერები: 11r, 13r.

(825)

1570

ალაპიტე კონსტანტინეპოლელი, სამეფო ქარტა ანუ ტომარი. XVIII

29 ფ.; 18,5 × 14; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; სათაურები მთავრულით [XVIII ს.]; დაუწერელია 5v; ხელნაწერი შემოწირულია პ. უმიკაშვილის მიერ.

„სამეფო ტომარი. უსამღუდელოესსა და უკეთილმსახურესსა მეფესა ჩუჴნსა იმპერატორსა იუსტინიანეს ალაპიტე უმცირესი დიაკონი

კრძალულებით შრომასა ამას უძღუნე. თავი ა.—ღმერთი არს ყოველთა მეფობათა შემოქმედ, მყოფი უმაღლესსა ღირსებასა შინა; ზ იმპერატორო, უმაღლეს ყოველთა ღირსებასა აღგიყუანა შენ ღმერთმან...” 6r—29v.

შენიშვნები: 1. უძღვის: ა. რუსული ენიდან გადმომთარგმნელის გ ა ი ო ბ რ ე ქ-ტ ო რ ი ს წინასიტყვაობა: „უმაღლესსა და უდიდებულესსა კეთილმსახურსა ჭელმწიფესა მეფესა ირაკლის, მპყრობელსა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოასსა, უმღანებრესი მოვსენება...” (2r—3r).

(წინასიტყვაობის სრული ტექსტი იხ.საქ.სახ. მუზ. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... II კოლექცია, ტ. I, 56 გვ.).

ბ. [მოწმობა წიგნისა ამის და აღმწერელისა მისისა სხუათა და სხუათაგან მწერალთა]. (ცნობები დამოწმებულნი ავტორების შესახებ; 3v—5r).

2. ერთვის: „გ ა ი ო ს ი ს ლ ო ც ვ ა მეფის ი რ ა კ ლ ი ს ა და მისი სახლელობისათვის“ (ნაკლული) (29v).

მინაწერი: „ს ა მ ე ფ ო ტ ო მ ა რ ი ი მ პ ე რ ა ტ ო რ ი ს ი უ ს ტ ი ნ ი ა ნ ე ს . პ ე ტ რ ე უ მ ი კ ა შ ვ ი ლ ი ს ა“ (1r).

(826)

1571

ბეჟანიანი. XIX

28 ფ.; 22 × 18; ქაღალდი კიდევშემოცვეთილი; უყდო; ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[ბეჟანიანი].— „... მესმ[ა] თამაშა, ტან-სარო, პირად მთვარეო, ნახვა მომინდა, წამოველ, ტურფისა მუმუზ[ა]რის[ა].“ 1r—24v.
წყდება: „...ბეჟან ჰკადრა: ფალავან[ო], სისხლსა რატომ მაკარგივინ (!), ხორც[ი] დასჭრა მახვეილითა, ვერცა მაშინ მათმობინა...”

შენიშვნა: 1. ტექსტი დაწერილია უწიგნურად, გაუმართავი ხელით.

2. „ბეჟანიანის“ 1913 წლის გამოცემასთან შედარებით ტექსტს დასაწყისში აკლია 17 სტროფი, ბოლოს კი 41 სტროფი.

3. ტექსტის ბოლოსა [ეპიტაფია დიმიტრი მაღალოვის].—

„ქ. ჰოი, სიკვდილო, რათ მომიგონე,

შენგან გამეღო ყოველი ღონე...“ (25r—28r).

4. ხელნაწერი დაწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, 380 გვ.).

(827)

1572

ბეჟანიანი. XIX

18 ფ.; 22 × 18; ქაღალდი; უყდო; ნაკლული; დალაქებულნი; მხედრული; გადამწერი: ელისაბედ ნაზარიძეილი (18r); [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

„ქ. აქ ან ბავი დასაწყისი ბეჟან და მანიქავისა.—
თურან[ს] ტახტი დაეკარგა, ხორციელათ ყველა სცნოვდა(!),
და[ემოყრენენ(!) თავადებსა, ქაიხოსროს ყველა ყმობდა...”
1v—18r.

2. ხელნაწერთა აღწერილობა

წყდება: „... თქვა, თუ კაცთა(!) არ ვარგივართ, ჩვენ ვიქნებით უნებური, ესე სამქმე(!) დარჩა ხემწიფისა დარჩა(!) საყვედური...“

შენიშვნები: 1. ტექსტი დაწერილია გაუმართავი ხელით.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, 380—381 გვ.).

3. ბეჟანიანის 1913 წლის გამოცემასთან შედარებით ტექსტს აკლია ბოლო 26 სტროფი.

ანდერძი: „ქვარხითში მაცხოვრებელი ნახარიშვილი—ამის ქალის ელისაბედის დაწერილი ეს ბეჟანიანი დაწერილი და სალხინოთ მოხმარდეს ჟამს, ამინ“ (18r).

მინაწერები: 1r, 18rv.

(828)

1573

ბეჟანიანი. XIX

23 ფ.; 17,5 × 21,5; ქალაღი: უყდო; ნაკლული; დალაქავებული; გადანწერი გიორგი ალიყულოვი (17r, 20r); [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[ბეჟანიანი] „... ეს რა ესმა ბედა-მლაშესა, უბედურსა ბედისგანა, აწა წახდა ჩემი სარჯელი, თქუა ზედა ჭირნახაულია, საცხოვრებელი ტახტი დავკარგე სარულია...“ 1r—23v.

წყდება: „... მანიჟავ თქვა ტირილითა, არ დავცხრები...“

შენიშვნები: 1. დაწერილია გაუმართავი ენითა და ხელით.

2. ტექსტი „ა“-შეტია.

3. ტექსტს 1875 წ. გამოცემასთან შედარებით დასაწყისში აკლია 65 სტროფი, ბოლოში კი 27.

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, 381 გვ.).

მინაწერები: 1. „წიგნი ბეჟანიანისა წერილი ალიყულოვის...“ (17r).

2. „გიორგი ალიყულოვისა ქელითა...“ (20r).

(829)

1574

კრებული. 1828

76 ფ.; 18 × 21,5; ქალაღი; დალაქავებული; ტყავის ყდა; მხედრული; დამწერი აბულათ ანდრია (45r); 1828 წ. (45r); ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. „ქ. აქა ანბავი დასაწყისი ბეჟან და მანიჟავის.— თუ რომ(!) ტახტი დავკარგა, ხორციელათ ყველა ცნობდა, დავმოყვრენ თავადები, ქაიხოსროს ყველა ყმობდა...“ 1r—41r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია:

„სამი არის ამ სოფლისა, ვინც მასა იქს, საყვედურათ არ გაჰყვების
სმა და ჭამა და ტანჩაცმა, სხვა ნაქმარი არ გაჰყვების.
ჩვენ ნგზავრნი ვართ ამ სოფლისა, სამასპინძლო აქ დარჩების,
რასაც იტყვის სირეგენითა, მასვე თავსა გარდახდების“ (41r).

2. [ახ თკარ ბრძენი, სწავლანი].—„ქ. სწავლა ბრძანა პი-
ლოტნისა, რომელი ასწავლა ნათანელსა. შეილო ნათანელ! რაც მეფეთ
კარს გესმას, არ აღმოვიდეს პირისა შენისაგან, ვიდრე სხვათ არა თქვან...“
41r—45r.

შენიშვნა: ამ ნაწარმოების შესახებ იხილეთ კ. კეკელიძე, ძვ. ქართული
მწერლობის ისტორია, ტ. II, 1952, 385 გვ.

3. „ქ. ასოთ-სამღერალი მართალი და ჭიშმარიტია დანიელისა-
გან, იმონისაგან(!) ალექსანდრესაგან ზცენთაგან შესწორებული, ქარ-
თულად. დაცდილი მრავალჯერ, კარგი. ვისაც აღამიანის ტომისათვის სალ(!),
ამას ქვემოთ აცხადებს.—თუ საქოჩრე ემღეროდეს, დანიელ ბძანა: ხემწიფო-
ბისაგან წყალობა მიეცეს...“ 45v—53v.

4. კვიმატი დღეების ჩამოთვლა. 54r,

5. [აპოკრიფული ლექსი იობზე].—

„ქ. ცის გასხნაზე დაიბადა, დღეს დაესწრა ახსარებისა,
პირველ მისცა მტკიცე რჯული ლოცვისა და თაყვანისა...“ 54v—56r.

შენიშვნა: კრებული აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I.
384—388 გვ.); იქვე გამოქვეყნებულია მთლიანად ეს ლექსი.

6. „ქ. ანბავი თქმულა, თუ ჯუმჯუმ ხემწიფე გაცოცხლებულა.
ისმინა ეს მოწყალე ღმერთმა, გაიარა წმინდა გრიგოლმა ჭალის პირსა. ნახა,
რომ ერთი გამხმარი კაცის თავი გორემდა...“ 56r—61r.

7. [ქალ-ვაჟიანი]. „ქ. ერთი კაცი იყო მეტათ მდიდარე, ქონდა მო-
ხელობა დიდის ქალაქისა; ქონდა უანგარიშო ოქრო და ვერცხლი, თვალ-
მარგალიტი...“ 61r—76v.

ანდერძი: 1. „ეს ბეჟანიანი წიგნი ავწერე მე ანდრიამ; ვიყავ წლისა ამდენისა
იე, ქს ფივ ქს ჩყკქ. ავწერე მაისის კე, კორონიკოსა მოუსვი ფი და ვ-ინი (ფივ).
ესე საერო წიგნი ბეჟანიანი ავწერე თიბლიზის(!) ქალაქის მახრამში ჩუ-
დურეთს მე აბულათ ანდრიამ, ვინც წაიკითხოს, ცხონება ოსტატსა. ვინც
ეს წიგნი [წაიკითხოს], დღეგძელობა დამწერს უბძანეთ. ვინც მოიპაროს, ვერ მოი-
ხმაროს, ამინ. ქს ფივ, წელსა ჩყკქ ვიყავ წლისა ამდენისა იდ“ (45r).

2. „დაიწერა წიგნი კაცთათვის. წამკითხავსა ლთმა უშველოს. დაიწერა თიბა-
თვის ა, ამდენსა ქკს ფივ, წელსა ჩყკქ“ (61r).

მინაწერები: 1. „ამ შეკრულ წიგნში არის სხვადასხვა ამბავი. პეტრე უმიკა-
შვილისა“ (1r).

2. „ეს წიგნი ანდრიასია, ვინც მოიპაროს, ვერ მოიხმაროს“ (44r).

3. „ჩყმა წელსა, მაისის აღეთისწყალობას დაბადება არის“ (53v).

(830)

1575

ლექსთა კრებული. XIX

30 ფ.; 17,5 × 22; ქალღი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწორულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [აღ. ჭავჭავაძე],

„ჰოი, გაბადრულო მთვარევი!
ბნელსა ვზი, მომეხმარე...“ 1rv.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. აღ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 101).

2. [აღ. ჭავჭავაძე, მუხამბაზი ლათაიური]. —

„ლოთებო, ნეტავი ჩვენა, თარი არარი,
ღღეს მოგვეცა შვება-ლხენა, თარი არარი...“ 1v—2v.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ბერებო, თქვენც მეთანხმენით“.
2. ლექსი გამოცემულია (იხ. აღ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 5).

3. [გარსევან ყორღანოვი, ლექსი]. —

„ახ მარალო, მარალო,
რაც შენ ჩემგან წახველი...“ 3r—4r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია №—2532 და S—3192ბ ხელნაწერების მიხედვით.

4. „ბაიათი.—

საყვარელო, ნუ მამკლამ,
თორემ ხეირს ვერ ნახამ...“ 4rv.

5. [ლექსი]. —

„საყვარელო, აღთქმანი,
სადღა არის აღთქმანი,
ველარ ვხედავ რწმუნებას,
დაარღვიე აღთქმანი...“ 4v—5v.

6. (თ. გ. ერისთვის შვილი). „ტირილი ქართველთა. გარდაცვლა მისისა იმპერატორისა დიდებულისა ნიკოლოზ პავლეს ძისა.—

ჩრდილოდ მოგვესმა ხმა გოდებისა,
რუსთა, ივერთა დაობლებისა...“ 5v—6v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „თ. გ. ერისთვის შვილისა“.

7. [ლექსი]. —

„სევდიანს გულზედ მუდამ ქვეშ ქვეშანი მიგია,
სიმწარესა ვსომ სტაქნითა, გული ლახვარზედ მიგია...“ 7r.

8. [ლექსი].—

„მიკვირს, ასე რათ გამწირა სოფელმან,
სისხლის ცრემლით აღმატირა სოფელმან...“ 7v—8r.

9. [გარსევან ყორღანოვი, ლექსი].—

„ახ მარალო, მარალო, რაც შენ ჩემგან გაბველი,
ვიცი, უცილოთ მამკლამს შენი დარდი, ნაღველი...“ 8v—9v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—2532 და S—3192 ზელნაწერების მიხედვით.

10. გ. ერისთავი, დედა და ქალი.—

„ნუ მიკერამ, დედილო, წითელს კაბასა,
ან რათ მივლებ ქათიბზედ ფარჩის კობასა...“ 9v—10r.

11. [ლექსი].—

„ჩი საყვარელო, რისთვის დანაგდე,
ვინ პოვა, რისთვის დამტანჯე...“ 10v.

12. [ლექსი].—

„მე, გლახ, ვიწვი, აწ ტიალათ ვეგები,
თუ არ ესმის მას ესოდენი ურვილი...“ 11r.

13. [თუმანიშვილი გიორგი ეგნატეს-ძე, ლექსი].—

„დავკარგე ფერი მდიდრად შემკული, ვსტირი მეფარე...“ 11v—12r.

• შენიშვნა: ავტორის შესახებ იხ. ლ. ქუთათელაძე, ერთი ლექსის ავტორის საკითხისათვის. აკად. ს. ჯანაშიას სახ. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე, ტ. XX-B, 1959, გვ. 131—137.

14. [ლექსი].—

„ჯველ კუბეწ იოსებ ვარ, შავსა მიწას მდებარე,
ვერ გავძეხი მზის ყურვით, სული ღმერთს მივებარე...“ 12r—13r.

15. [ლექსი].—

„მართლათ ბაფა არა აქვს ამ დროთ მეგობრობასა,
არც მტკიცე სიყვარულსა, არც ჰეშმარიტს ცმობასა...“ 13r—14r.

16. [მუხანბახი].—

„ვარდმან გამწირა მოსისხარმან, არ მიშვებს არეს,
ცრემლსაც მიმღულარეს...“ 14r—15r.

17. [გოსტაშაბიშვილი ბარათოვი ზაალ, ლექსი].—

„შენდა შეყრამდის ვით განძლებს გული,
სევდა უწყალო მიმატა წყლული...“ 15r—15r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:192 ზელნაწერის მიხედვით.

18. [ლექსი].—

„ბაგე ვარდო, ნამით სეელო, მსურნელთაგან სურნელო,
შუქმან შენმან განმანათლა, ჭოი სპეტაკნო, ზამბახთ წველო...“ 16rv.

19. [ბ. გაბაშვილი, შავ გლახ გულო].—

„შავ გლახ გულო, ვისთვის იწვი მუდამით?
მიჯნურთ ეშხი ესოდენს ხანს რიდებით...“ 16v—17r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბ. გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 19).

20. [ლექსი].—

„მსურს, გაიმბო ჭირნი ჩემნი
ტრფიალმა, ჭი საყვარლო...“ 17rv.

21. [ალ. ქავჭავაძე, მიველ წალკოტს სანუგეშოთ].—

„მიველ წალკოტს სანუგეშოთ, ვლახ ჩემს გულს სევდა ესია,
ენახე სატრფო ფერმიხდილი, მითხრეს, თუ შენი ასეა...“ 17v—18r.

შენიშვნა. ლექსი გამოცემულია (იხ. ა. ქავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 106).

22. [ბესარიონ გაბაშვილი, ბულბულის შურსა].—

„ბულბულის შურსა შევდგომილვარ მუდმივ მძრახველი,
მწუხარის თვალთ შერგოწყურები შენი მსახველი...“ 18rv.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბ. გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 10—11).

23. [ალ. ქავჭავაძე, თავსა უფლად].—

„თავსა უფლად ნურვინ ჰგონებთ...“ 19rv.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ა. ქავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 91).

24. [ლექსი].—

„ნარგიზს ვიახელ, ვარდთან ხლებული,
ვისგან აღრევე მქონდა ტყვე გული...“ 19v—22r.

25. [იოსებ ნაცვალი, ლექსი].—

„ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი დარადა,
აწ არ უწყობ, რათ გამწირე დარადა...“ 22rv.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:200 ხელნაწერის მიხედვით.

26. [დიმიტრი თუმანოვი, მუხამბაზი].—

„რათ მოგშორდი, ქცევით ამაყიანო,
უებროთ სასურვო, კეთილ-დღიანო...“ 22v—23v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. დ. თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, გვ. 44—45).

27. [ბესარიონ გაბაშვილი, მუსტაზადი].—

„ცრემლთა ისარნი მოისარნ[ი] ჩვენდა არენით,
იღმინით გულნი, ჭირნახულნი, შეგვიწყნარენით...“ 24rv.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბ. გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 12—13).

28. [ლექსი].—

„მსწრაფლათ მეცა ლახვარი, ამ სოფელს განმაშორა.
მიმცა წყეულს სიკვდილსა, დედ-მამას მამაშორა...“ 24v—25v.

29. [ლექსი].
„გაშლილა ვარდი, ტან ნახარდი, პირ ბადრიანი,
და უქცნობელნი, უხმობელნი, ასით მზიანი...“ 26r.v.
30. [ლექსი].—
„ბულბულმა მიგებით ვარდსა ღიმილით
იამ შეაბრალა მკობით, ტირილით...“ 26v—27r.
31. [ლექსი].—
„ბაღში ვლხინობდით და ვკრეფდით ბაღსა,
არეინ ეწყობა ლაჩარ თამბაღსა...“ 27r—28r.
32. [ლექსი].—
„პირო მთარევე (!) მომიგონე, მზეს აღარეო,
ღმერთი იწამე, ერთხელ შენთან გამატარეო...“ 28r—29r.
33. „ყ რ უ კ ნ ი ა ზ ი ს ს ი მ ღ ე რ ა.—
თიბათვის ორშაბათსა
კარავში ძილათ ვიწექ...“ 29r.v.
34. [ლექსი].—
„მფარავს ღრუბელი, ვედღევი ბნელსა,
ამადვე სტუმრად სიკვდილსა ძნელს[ა]...“ 30r.v.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, 431—436 გვ.).

შინაწერები: 1. „პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r).
2. „ეს ლექსები გადაწერილია და შეკრებილია დედიჩემის დედაშვილისა, აღექსან დრე სტეფანეს ძეს ჩიგიანაშვილისაგან, რომელსაც გამოვართვი 1860 წელსა. პეტრე უმიკაშვილი. ტფილისი“ (19r).

831)

1576ა

იოსებ ტულოვეი, ლექსები. XIX

5ფ.; 37 × 22; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან თახმისის ხმაზედ ციცინოვზე.—

ტას ნუ მიწე ტარი მივანდიმ, ჩიმ ქარუმ დობტურუ ჯარა,
ჯანს ქანდვაწ ფულიუფანდიმ, ჯიგარს უნიმ ფარა-ფარა...“ 1r.

შენიშვნა: ლექსი ხუთსტოფიანია, სომხური, ნაწარია ქართული ასოებით. V სტოფის სტრიქონების დასაწყისი ასოები ქმნის სახელს: „ოსეფ“. ლექსის ბოლოს მიწერილია სინგურიით: „ესე იგი ლექსებით გავატარე ჩემი დრო და ქამი ჩემის რიგ-რიგ მიხეხებისა გამო“.

2. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.—
ერთი კეთილ გვამსა ვხედამ, ანგელოზ დარი,
ერთი ბოროტი გვამსა ვხედამ, შაჰბაზ ვადარი...“ 1v.

3. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან ბესარიონის ხმაზედ.—
უჯამოთ ვიქმენ დაბრკოლებული,
სულ ჩამამართვეს, ვიქმენ უძრული...“ 2r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლო სტროფის სტრიქონების დასაწყისი ასოები ქმნიან კიდურწერილობას „ოსეფ“.

4. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.—
მოჩივარი გავხდი მე ამ ჩანისა,
ნასყიდი უფალი თეოფანისა...“ 2v.

5. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან დივანის ხმაზედ.—
საფურძველი(!) ლექსის თქმისა ყვლთვის(!) ველი კეთებისა,
გულის მწველი ყოველ დღისა ვიხელი თავს რგებისა...“ 3r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლო სტროფის სტრიქონების დასაწყისი ასოები ქმნიან კიდურწერილობას „ოსეფ“.

6. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან მუხამბაზის ხმაზედ.—
ვინ დამწყველა, ამ დროს შევეყარენი,
ფიქრში დავრჩი, თავს ვადლე მწუხარენი...“ 3v.

7. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან, ლექსი მიწერილი ფითოვ-
თან.—

მსურს ამბვითა მახარებდეთ განანლებულ საყუარლისა,
გუნება დაკარგულ ვიქმენ, ვეძიებდი დიდის ხნისა...“ 4r.

8. „თქმული იოსებ ტულოვეისაგან დივანის ხმაზედ.—
სვეტისცხოვლის ქებას ვიტყვი: ცად აქნილი შავი ქვისა,
ცას ქვეშ სადმე არსად არის შესადარი სამოთხისა...“ 4v.

9. თქმული იოსებ ტულოვეისაგან ბესარიონის ხმაზედ.—
არზი მაქვს თქვენთან, ჩამამართვი, ჩემო მოვრავო,
სულს აქეთ ყველა გამამართვი, ჩემო მოვრავო...“ 5r v.

შენიშვნები: 1. ლექსების ბოლოა მიწერილია; „ვალეები რომ აღდებინეს, აღარა მისცეს რა. კიდევ გააკოტრეს საწყალი ტულოვეი; იმისგან არის სომხურად და ქართულიც—სულ დაწერილი მოურავზედ, და ბიძაჩვენიც ხომ არის ხსენებული, ნურც ამას დამიკარგავ...“

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, 457—458 გვ.).

მინაწერი: „პ. უმიკაშვილისა“ (1r).

1576 ბ

ლექსთა კრებული. XIX

70 გვ.; 22 × 18; ქალაქი: უყდო; დაშლილი; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [მარიამ ბატონიშვილი, ჰოი, დაიწარდეს დროთა
ტკბილობა].—
„ჰოი, დამწარდეს დროთა ტკბილობა,
უწყალო ეტლმან რა ჰქმნა ცვლილობა...“ 1—3 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. დავით“.
2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ანთოლოგია, ტ. II, 272—273 გვ.).

2. [იოსებ ნაცვალის, ლექსი].—
„დამლაშქრა სევდისა ლაშქარმან ასე,
მიმტაცე ნათელი საამო დღისა...“ 3—5 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. დავით“.
2. ავტორი აღდგენილია S—1512: 199 ხელნაწერის მიხედვით.

3. [დავით], „თეჯლისი.—
რა მთოვარე დამესახა თუალთა წინ,
დამატდა(!) თვალთ ცრემლი ნაკად დანათა...“ 5—6 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. დავით“.
2. ლექსის ავტორი აღდგენილია S—1512: 93 ხელნაწერის მიხედვით.

4. [დავით, მეფის ძე, ლექსი].—
„ესე ჭელხება მომენება...“ 6-7 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. დავით“.
2. ლექსის ავტორი აღდგენილია S—1543:47 ხელნაწერის მიხედვით.

5. [დავით ბატონიშვილი, ლექსი].—
„რა შევიქენ სოფლისაგან ესრედ მწარედ განაწირი,
ამის გამო შესაწყალი, მოთქმით სვესა ჩემსა ვჰსტირი...“ 7 გვ.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512: 95 ხელნაწერის მიხედვით.

6. [ლექსი].—
„ცთომილ მნათ შვიდნი, კრთოლვა მსყიდნი შესახედავით...“ 7—8 გვ.

7. [ლექსი].—
„როს გიხილე, გაბადრულო მთვარეო,
შენის ეშხით თემი შევაზარეო...“ 8—10 გვ.

8. „მუხამბაზი.—
თავით ფეხამდინ შემკულო, არ გინდა ენით ქებანი,
ყვავილო სამოთხისაო, დამქროლე სურნელებანი...“ 10—11 გვ.

9. [გ. თუმანოვი], „თეჯლისი.—
ოღით გული შენგან ბმული ისაჯა,
უწყი, შენთვის ესრედ ვისამარები...“ 11—12 გვ.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია H—390 ხელნაწერის მიხედვით.

10. „თეჯლისი.—
„მთვარე ბარდ(!) გავსილო, მოვედ, ეარე,
სუნოვანს კასიას სად შეგეყარე...“ 12 გვ.

11. „თეჯლისი.—
„შეგ გლახ გული სევდას ება ულხენად,
მისთვის, მზეო, შენთან არ მეც ამება...“ 13 გვ.

12. „თეჯლისი.—
მზეო, ლიმენოსი შენი მომეფინა,
ყოველ ჟამ მოვივლტვი შენსა არესა...“ 14 გვ.
13. [ლექსი].—
„შენ მოგეც ჩემი გონება,
ყოველ ჟამ შენ გექონება...“ 15 გვ.
14. „მუხამბაზი.—
ტურთა სახე ვაქუს, მშვენიერი, არ ითქმის ქება,
მიჯნური შენი სევედაში გყავს, არ გებრალება...“ 16—17 გვ.
15. [ლექსი].—
„შენ გსასოებ, მშვენიერო სახეო,
მოწყალების გული დაძანახვეო...“ 17—18 გვ.
16. [ოთარ ქობულოვი].—
„ვიხილუ საყვარლად ედემის ვარდი, ვიშ რა გვიამა...“ 19 გვ.
შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512: 184 ხელნაწერის მიხედვით.
17. [ალ. ჭავჭავაძე, მაისის ვარდმან].—
„მაისის ვარდმან ფურჩენილმან...“ 19—20 გვ.
შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 13).
18. [დავით რექტორი, მუსტაზადი].—
„გრგვინვით ციურნო მოდით, მზიურნო, რა არს სმინება...“
21—22 გვ.
შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. ალექსევისაგან“
2. ავტორი აღდგენილია S—1512: 344 ხელნაწერის მიხედვით.
19. [ალ. ჭავჭავაძე], „შარაშური.—
ვაი, დრონი, დრონი, ნაგებნი მტკბარად...“ 22—23 გვ.
შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. დავით“.
2. ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, 4 გვ.).
20. [ლექსი].—
„ვემონე მას უშტარსა ჩემს გასახარად...“ 23—24 გვ.
შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა, თ. ა. გ. ჭავჭავაძე“.
21. [ალ. ჭავჭავაძე, სძგერს გლახ-გული].—
„სძგერს გლახ-გული, საყვარელო...“ 25—26 გვ.
შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია „დასრულდა, თ. ა. გ. ჭავჭავაძე“
2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 24).

22. [ალ. ჭავჭავაძე, შენთან არს გული მნათობო].—
„შენთან არს გული, მნათობო, ვიყო სად გინა...“ 26—27 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწვრილია: „დასრულდა. თ. ა. გ. ჭავჭავაძე“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, გვ. 23).

23. (გიორგი თუმანიშვილი, ახალ აღნაგოს ხმაზედ სათქმელი-
გაფი).—
„ვეფუტავ კრონოზი(!) დიდა...“ 27—28 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწვრილია: „დასრულდა. თ. გ. ვ. თუმანიშვილი“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 189—190).

24. [პ. თუმანიშვილი, „თეჯლისი.—
ბროლის მკერდით შუქით ავსე ისარე...“ 29 გვ.

შენიშვნები: ლექსის ბოლოს მიწვრილია: „დასრულდა. თ. პ. თუმანიშვილი“.

25. [ალ. ჭავჭავაძე, უწყალო სიყვარულო].—
„უწყალო სიყვარულო, რად მკოდენ ესრეთ ძნელად...“ 30—32 გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს მიწვრილია: „დასრულდა. თ. ა. გ. ჭავჭავაძე“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, 19 გვ.).

26. (პ. თუმანიშვილი).—
„ესე ოდენ შეუპყრვიარ იასა
ეზში მყოფმან გულმან ოხვრა იასა...“ 32—33 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწვრილია: „დასრულდა. პ. თუმანიშვილი“.

27. (დ. თარხანოვი, ლექსი).—შანაზის გუშა, ძშვენიერთა ჯელმწიფას
ხმაზედ.—ნიავემან აწ დამქროლა.
მით დამიტკბო გრძნობა...“ 33—34 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწვრილია: „დასრულდა. თ. რ. დ. თარხანოვი“.

28. (ს. ფერშანგოვი), „უმაინის გუშა.—
კეკლუტა ხლება მიჭირს ლელიმ...“ 34—35 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწვრილია: „დასრულდა. ს. ფერშანგოვი“.

2. S—2531 ხელნაწერშიც ამ ლექსის ავტორად დასახელებულია ს. ფერშანგოვი.

29. (გ. თუმანიშვილი, ლექსი).—
„საბრალო არს გულმოწყლული, ვერა სჭვრეტდეს საყვარელსა,
ყოვლი ცნობა მიხდომოდეს, კულავ შესტროფოდეს სულ[ის]
მხედელსა...“ 36—37 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. გ. ე. თუმანოვი“.

30. [ს. ფეშანგიშვილი, ლამაზო. უფასო ლალო].—
„ალმასო, უფასო ლალო ბადრო შენ სრულო...“ 38—39 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ტრ. რუნაძე; ძვ. ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 210—211).

31. [ლექსი].—
„სირინ სუფთა სირინოზებრ სვეტს სიწლოთი სარისარობს...“ 39 გვ.

32. [ლექსი].—
„კალამს იღებს კოხტურათ, ოპრა მშვენიერათა სწერს,
ყველასა გთხოვთ უყურეთ იმისს ბროლისა თითებს...“ 39 გვ.

33. [ლექსი].—
„სარდალს ობოლს სასოებით ოცნებით წიგნი მივწერე,
მოყვრისა პირის მჭვრეტელი ვზი ამოდ მოლხინარია...“ 39 გვ.

34. [ალ. ჭავჭავაძე, უწყლვი ვარ ჭირთა].—
„უწყლვი ვარ ჭირთა მალვას...“ 40—41 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. ა. გ. ჭავჭავაძე“.
2. ლექსი გამოცემულია (ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, 26 გვ.).

35. [ლექსი].—
„რომელთაგან მქონდა სიამე შეება:
აწ მევა მათ უქმენ თავშემოვლება...“ 42—43 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. ა. გ. ჭავჭავაძე“.

36. „მუხამბაზი.—
მართლად ბაფა არა აქვს ამ დრომ(!) მეგობრობასა,
არც მტკიცე სიყვარულსა არც ჭეშმარიტს ძმობასა...“ 44 გვ.

37. (თ. პ. თუმანოვი), „გარიელი.—
დახე სოფლის ბრუნვასა
ვით მუხთლად გაძლევს ჭმუნვასა...“ 45 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. პ. თუმანოვი. თავადი პავლე თუმანიშვილი იყო მეგობარი თავად ალექსანდრე ვახტანგისძის ჯამბაკურთან-ორბელიანისა 1830 წლებში“.

38. (ალ. ჭავჭავაძე), „თეჯლისის ბაიათი.—
როს გიყვარდი, სურვით შეყვარებულსა,
მე სიცოცხლე მაშინ მიღირდა ძვირად...“ 46 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. ა. გ. ჭავჭავაძე“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 94).

39. [ლექსი].—
„დავლევთ და დავლევთ ღვინოსა, ვადღეგრძელებთ და მოვიგონებთ.
ბროლსა ლალსა და იასა...“ 46 გვ.

40. [ლექსი].—

„ემზით მე ვარ, ის არა,
ტანალჯადმან ისარრა...“ 47—49 გვ.

41. [ლექსი].—

„მივირს თავი, ტანი, ტერფი ესრეთ ვითა ამაზნეს,
ზრო ტანისა უსულითა ისაროვნეს, არ ევაზნეს...“ 50 გვ.

42. (ბ. გაბაევი), [იადონს ის ევარდა].—

„იადონს ის ევარდა
და სუმბულს ის ევარდა...“ 51—52 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. ახ. ბ. ზ. გაბაევი“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ბ. გაბაევილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 22).

43. [დავით გიორგის ძე ბატონიშვილი, შენი დისკო].—

„გულს ასხივე შენი სხ[ი]ვი, მზეგ...“ 53—54 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. მ. გ. ძე დავით“.

2. ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, 120—121 გვ.).

44. [ლექსი].—

„თუ განმიფრინდი ჩემად სიცოცხლევ,
მეცა დავითხრი მწირსა თვალეზსა...“ 54 გვ.

45. [ბესარიონ გაბაშვილი. ეტლზედ].—

„ეტლ სივრცით ცას გვარობს, თუ ვინ ჰყუა გზასა...“ 55 გვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბ. გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 70).

46. [დიმიტრი თუმანიშვილი, ფას მუხალიფათაც ითქმის და თახმისათაც].—

„მეკეთა იგი პირ-მანგი, ატმოსფერაჟთ მოცული...“ 56—57 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. დ. ი. თუმანიშვილი“.

2. ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დიმიტრი თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, 35—36 გვ.).

47. [დ. თუმანიშვილი].—

„ვენახე პირმზე ბაგე ვარდობს და ლალობს...“ 58 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. დ. ი. თუმანიშვილი“.

2. ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დიმიტრი თუმანიშვილი, ლექსები, 1938, 39—40 გვ.).

48. [დიმიტრი თუმანიშვილი, ვასეთ მიაარემის ხმაზედ, ზანდის სპარსულია, შუა შემოვიყვან].—

„ტრფიალთ დამწველი, ტრფიალთ დამწველი...“ 59—60.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა თ. დ. ი. თუმანიანი“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. დ. თუმანიანიშვილი, ლექსები, 1938, 54—55 გვ.).

49. [ლექსი].—

„როგორ გიტრო შენ, ჩემო ბედო,
მარადის ჩემთვის უკუღმო ბედო...“ 60 გვ.

50. [დიმიტრი თუმანიანიშვილი, გოკარის ხმაზედ].—

„მომაშორება სახემან [მზეს] მცხინვარესა...“ 61—62 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. დ. ი. თუმანიანი“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. დ. თუმანიანიშვილი, ლექსები, 1938, 62—63 გვ.).

51. [ლექსი].—

„მშენიერო თვის ვარდო, ახყავედები(!) მშენიერათ...“ 62 გვ.

52. [დიმიტრი თუმანიანი, მუხამბაზი].—

„სევდისა ლაშქარი შემომიხდება...“ 63—64 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. დ. ი. თუმანიანი“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. დ. თუმანიანიშვილი, ლექსები, 1938, 31—32 გვ.).

53. [ლექსი].—

„მე არ მინდა ოჯახი, იყოს კეკლუცი ბიჭი...“ 64 გვ.

54. [დიმიტრი თუმანიანი, ნავაი ნიშაბურის ხმაზედ].—

„დილის ნიავმა მომართა. ამბავი სასურველი...“ 65—66 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა. თ. დ. ი. თუმანიანი“.

2. ლექსი დაბეჭდილია (იხ. დიმიტრი თუმანიანიშვილი, ლექსები, 1938, 103—104 გვ.).

55. [მზეცაბუჯ ორბელიანი, ძეობაში თქმული].—

„ალმკული ერასა(!), უცხოდ მზასა, მზევ შინ შემოდო...“
67—68 გვ.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, ტ. II, 1928, 247 გვ.).

56. [ლექსი].—

„არა გშენის სამღურავი,
არცა ერთგულს მოტრფესავი...“ 69—70 გვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „თ. გ. ი. ბაგრატიონი“.

57. [ლექსი].—

„ვაშლი მედგა სურვილისა,
შედეგი ფენი შავ ხარესა...“ 69 გვ.

შენიშვნა: ლექსი კრებულში შეტანილია ფანქრით.

58. [ლექსი].—

„ვარდო, ადგე, ნუ ოხრამ,
ბულბული განახამს ხშირათ...“ 69 გვ.

59. [ლექსი].—

„გუშინ ბიჭმა...
ჩვენი ეზო გადიარა...“ 69 გვ.

შენიშვნა: კრებულში ეს ლექსი ფანქრითაა შეტანილი.

60. „შროშანი.—

გახაფხულის შროშანო,
გთხოვ ტკბილად ილუღუნო...“ 70 გვ.

61. [ლექსი].—

„დედისერთა ვარ, ნუ მამკლამ,
ნუ დამანანებ სოფელსა...“ 70 გვ.

შენიშვნები: 1. კრებულში ეს ლექსი შეტანილია ფანქრით.

2. ხელნაწერი აღწერილია ექ. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, ტ. II, 458—461 გვ.).

მინაწერები: 1. „სიმღერები, ვლადიმერ ჯანდიეროვი, სოფ. ვარნაძიანის-
დამ“ (46 გვ.).

2. „ესე არს საკანი ჩემი დამასა შინა დავემკვიდრე,
უდროთ მოვშორდი ამ წუთისოფელს,
ვერ ვიხილე მისი კეთილი;
გაუმწარე დღენი ჩემსა მშობლებსა,
სასოფება ჩემზედ დამყარულთ.“

აქა მდებარე ვარ ივერიელი სტუდენტი მედიკონიურგიის აკადემიის, ალექ-
სანდრე სოლომონისძე ნაცვლიშვილი. დაიბადე 24 ნოემბერს, 1851წ
;გარდ. 14 ივლისს, 1870 წელს“ (57 გვ.).

1576 გ

ლექსთა კრებული. XIX

27 ფ.; 22 × 18; ქალღი; უყდო; მხედრული; თავბოლონაკლული; [XIX ს.];
ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [ლექსი].—

„... საყდარს მიეყვარ გვირგვინოსანი,
ტოლნი მამდევნ თვალცრემლიანი...“ 1r.

2. „მუხამბაზი.—

ჯეელ კუბეც იოსებ ვარ, შავის მიწის მდებარე,
ვერ გავძეხი მზის ყურვით, სული ღმერთს მივაბარე...“ 1r—2r.

3. [ბ. გაბაშვილი, ბულბული მოდის]. „მუხამბაზი.—

ბულბული მოდის მწუხარების ცრემლის დენითა,
ვეყოფ, მებაღეს დაუტუქსავს ცეცხლმოდებითა...“ 2r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბ. გაბაშვილი, თხზულებათა სრული
კრებული, 1932, გვ. 6).

4. [ყო რ დ ა ნ ო ვ ი გ ა რ ს ე ვ ა ნ], „მუხამბაზი.—
ახ მარალო, მარალო, რაც შენ ჩემგან წახვედი,
ვიცი, უცილოდ მამკლამს შენი დარდი, ნაღველი...“ 2v—3v.
შენიშვნა: შდრ. S—2532:6.
5. [და ვ ი თ ს ა რ დ ა ლ ი], „მუხამბაზი.—
კოკობო ვარდო, არ დამავდო, ვარ მონა შენი...“ 3v—4r.
შენიშვნა: ლქსი გამოცემულია (იხ. ანთოლოგია, ტ. II, გვ. 267).
6. „მუხამბაზი.—
ციდამ ჩამოსულხარ, მჭვრეფეღ ვარსკვლავო,
ტანადი ალვის ხე ხარ, პირათ კამკამო...“ 4rv.
7. „მუხამბაზი.—
ყოვლად დილის მზეო, გადმამხედო,
ვეღვივარ მუდამ ბნელსა, გამა[ნა]თლეო...“ 4v—5v.
8. [გ რ . ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი], „ან ტ ო ნ ის ა დ მ ი .—
შე ჭაბუჯო, სიხარულით დღენი შენნი განატარე,
იმხიარულე, შეექეც, ალხინე და შეიყვარე...“ 5v—6r.
შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. გრ. ორბელიანი, თხზულებათა სრული-
კრებული, 1959, გვ. 3—4).
9. [ალ. ქ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ე], „ქ ა რ ა მ ი (!) .—
როს არშიყი საყვარლისა ხილვას ეშურებოდეს,
რაკი ნახოს, მეყვსეულად გრძნობით ეუბნებოდეს, მიყვარხარ...
6v—7r.
შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. თხზულებანი, 1940, გვ. 109).
10. [ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ ი] „ბ ა რ ა მ ის თ ქ მ უ ლ ი .—
აფროდიტო, აღმობრწყინდი...“ 7 rv.
შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძვ. ქართული ლირიკის
ისტორიიდან, 1954, 225—226 გვ.).
11. [ი ო ს ე ბ მ ე ლ ი ქ ო ვ ი], „ა მ ა ნ ზ უ ლ ო ს გ უ შ ა .—
შენ, უფასო მარგალიტი,
ვერსად გპოვე თეთრი გვრიტი...“ 7v—8r.
შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია H—101: 44 ხელნაწერის მიხედვით.
12. გ . ე რ ის თ ა ვ ი , დ ე დ ა დ ა ქ ა ლ ი , „ნ ე შ ი ი ტ ის გ უ შ ა .—
ნუ მიკერამ, დედილო, წითელ კაბასა,
ან რათ მივლებ ქათიბზედ ფარჩის ქობასა...“ 8rv.
13. „ი ო ს ე ბ მ უ შ რ ი ბ ო ვ ის შ ვ ი ლ ის ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი .—
შენდა შეყრამდინ ვით გასძლებს გული,
სევდამ უწყალოთ მიმატა წყლული...“ 8v—9r.
შენიშვნა: ამ ლექსის ავტორად H—390: 12 ხელნაწერში დავით ბატონი-
შვილი ითვლება. S—1512: 192-ში კი გ. ოსტაშაბიშვილი ბარათოვი ხააღ.
14. „ჯ ე ე ლ ო ლ ლ ა ნ ის თ ქ მ უ ლ ი .—
ოლონდ მიბრძანო, გავშალო ენა,
ეგ შენი სახე სიზმრად მეჩვენა...“ 9rv.

15. [დ. თუმანიშვილი], „ბეზიკის(!) თქმული.—
ახალ აღნაგო სულო და,
ედემში დანერგულოდა...“ 10r—11r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძვ. ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 178—179).

16. „გუშა.—
გამტყორცნა სოფელმან, მოვშორდი მზესა,
დღენი ჩემნი წარვლენ ბნელად და ბნელად...“ 11rv.

17. „ზაალ ბარათოვისაგან თქმული.—
ბულბული მწუხარებს, ვარდი შემამწყრალია...“ 11v—12r.

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954, გვ. 223—224).

18. „ლუს პაწიწარის გუშა.—
მიჯნურო, შემებრალე, სევდით ამემსო გული,
გვამსა ბრკალი მადგია, საკვდავთ კენესის გული...“ 12v.

19. „სიმონ მაჩაბლისაგან თქმული.—
როს მელირსა შენი ცნობა,
მყისვე საგნად მექმნა ტრფობა...“ 13r—14v.

შენიშვნა: ამ ლექსის ავტორად ხელნაწერებში H—101:74 და S—951დ: 13 დასახელებულია სვიმონ წინაძღვრის შვილი.

20. „სა[ია]თნოვას თქმული.—
გალობს თუთის ყაზალანი, ბულბულის ბანი მინდოდის,
სიზმარში წამლად მასწავლეს, ვარდის ნაბანი მინდოდა...“ 14v—15r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ნ. გრიშაშვილი, საიათნოვა. 1918, გვ. 101).

21. [ქეთევან ბატონიშვილი, გაფი დუგაში სათქმელი].
„შენდა შეყრამდის გ[უ]შა.—
ჰოი, ვითარ ვსთქვა განსაკრთომელი...“ 15rv.

შენიშვნები: 1. ლექსი გამოცემულია (იხ. ლ. ასათიანი, ძველი საქართველოს პოეტიკალური, 1936, გვ. 238—240).

2. გამოცემასთან შედარებით ამ ხელნაწერში ლექსი ნაკლებია და სტროფებიც გადაადგილებულია.

22. [ალ. ჭავჭავაძე, მაისის ვარდმან]. „ლამბისით გულის
გუშა.—
მაისის ვარდმან ფურჩენილმან... 15v—16r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, 13 გვ.).

23. „ბარამ ბარათოვისაგან თქმული.—
ეს მთიები მთენია,
შუქი მისსი(!) შენია...“ 16rv.

24. [ალ. ჭავჭავაძე, ოპ. გაბადრულო მთვარევექ „იოსებ მუშრიბიშვილისაგან თქმული.—

ჰოი, გაბადრულო მთვარე...“ 16r—17v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, 101 გვ.).

25. [ოდოევსკი, ვარდი და ბუღბუღი]. „ლუის პაიწარის გუშა.—
ვარდო, რათ ხარ თავდახრილი...“ 17v—18r.

შენიშვნა: ლექსი თარგმნილია ალ. ჭავჭავაძის მიერ. (იხ. ალ. ჭავჭავაძე თხზულებანი, 1940, გვ. 151).

26. [თუმანოვი], „ლუის პაწიურის ქუჩა(!).—
ჩრდილოეთის მღრღლო(!), ფრთე გაშალე მალეში,
მიდი და მომიკითხე ჩემი საყვარლის თვალეში...“ 18r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია H—101:42 ხელნაწერის მიხედვით.

27. [ალ. ჭავჭავაძე, ჟამნი რბიან]. „ვარდო, რათ ხარის
გუშა.—
ჟამნი რბიან, შენცა მეღტვი...“ 18r—19r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 21).

28. „ბაგე ვარდოს გუშა.—
ჰოი მიჯნურო, სულო, გულო,
ვარდის კონავ, თაისგულო(!)...“ 19rv.

29. „დოსტოარი კანა აღლადი.—
მსურს გიანბო ჭირნი ჩემნი,
მტრუილმან, ჰოი საყვარელო...“ 19v—20r.

30. „თეჯლიში(!).—
გრძელი, გლახ გული, საყვარელო, მლოდე შენი უწყლავს თმენას,
სცემთ სურვილი წამთა ხშირათ, მარამ აგრძნობს ვისა სმენას...“
20 rv.

31. „ზა[ა]ლ ბარათოვისაგან თქმული.—
ბუღბუღი მოდის მწუხარებით, არც მე ვერ ვნახავ
კრაზანი უთვლის მუქარებას, გასწი, შენ, გლახავ...“ 20v—21r.

შენიშვნა: ეს ლექსი სრულიად განსხვავებულია ზაალ ბარათაშვილის ცნობილი ლექსისაგან „ბუღბუღი მწუხარებს“ (შდრ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, გვ. 223).

32. „სტეფან ფერშანგოვისაგან თქმული.—
საყვარელმან განმაპორა სოფელსა,
მსწრაფლ დამაგდო მომტირალნი სოფელმან...“ 2rv.

შენიშვნა: ეს ლექსი განსხვავებულია სტეფანე ფერშანგიშვილის ცნობილი ლექსისაგან „მივიროს ასე“ (მდრ. ტრ. რუხაძე, ძვ. ქართული ლირიკის ისტორიიდან, გვ. 209).

33. „ერთ ლამაზ ქალზედ თქმულთა...“
მე შენ კარზედ ყურებით, ქალო,
დამიყრუვდა ყურები...“ 21v—22r.
34. „ჩერქეზ ოღლანისაგან თქმული.—
შეუთვლო, რისთვის მტანჯავ, კმარა და,
მტანჯავ სიკვდილს მოველი, კმარა და...“ 22rv.
35. „ნუშკას დალუქასაგან თქმული.—
მტროფდა(!) შენთა ვით გაქოთ, ვითა ხარ საქებელი,
მაგ ეშხითა ვიდავეით, შენი მარად მქებელი...“ 22v—23r.
36. „ტარსუნოვისაგან თქმული.—
დამწვამ, დამდავავ, ცუდათ ჩავა ჭირნახულები,
შენ საყვარელს რას ემტერები...“ 23v.
37. [ლექსი]. „... შაქი.—
ზინდა ქებით შეგამყო, ეშხითა ვარ მთვრალია,
გნებაეს ვარდს ვაახლებ, თუ მობრანდე მალეა...“ 23v—24r.
38. „სტეფან ფერძანგოვისაგან თქმული.—
ნეტავი მას, ვინც ემონება მას,
შემდგომ ლამაზს მკერდს დაქეკონება...“ 24rv.
39. „ტარსუნოვისაგან თქმული.—
დახე საყვარელსა ჩემსა,
რათ სწომს გულსა ჩემსა...“ 24v—25r.
40. „თემურაზ(!) მუხრანბატონის თქმული.—
მეტროფიდი მარად, სულო, და
გულის ვასახარათ...“ 25rv.
41. „თახმისი.—
აღვლო ბაგე საბრალო, წარმოვსთქვეა ჩემი ჭირია,
სიცოცხლეს განვშორებივარ, თვალი მაქვს სანატრია...“ 25v—26r.
42. „თახმისი.—
მე აქედამ ვერა გხედავ ნისლისა და ღრუბლისგანა,
კაცი შემიჯერებია შენის ანბის კითხვისათვისა...“ 26rv.
43. [იოსებ ნაცვალი]. „თახმისი.—
მოვედ, სიკვდილო, შენ გპოვე მკურნალად ჩემი სენისა,
მიმელო სული ბედკრულსა, კარნი დამეზუნა შესმენისა...“ 27r.

შენიშვნები: 1. ლექსის ავტორი აღდგენილია. S—1512:205 ხელნაწერის მიხედვით.

2. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. ექ. თაყაიშვილი, Описание, ტ. II, გვ. 461—465).

მინაწერი: „სიმღერები. პეტრე უმიკაშვილისა“ (1r).

(832)

1577

პეტრე ლარაძე, ლექსები. XIX

4 ფ.: 22 × 16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. „პეტრე ლარაძის მიერ ფისტიკაურად.—
[ალა]ლის ბაგე, გიშრის დალალებს ელვარეს ვარდს-ზე
ცეთერულობენ...“ 1r.

2. „მისვე პეტრეს მიერ.—
აკროთო ბალახში გულს ღია, ეთერს ვლის-ზეცე თმა ია...“ 1r.
3. „მისვე პეტრე ლარაძის მიერ.—
[ალვა ბუტკი გუქსა დალად] ერხევ ვარდად ზრო შეღვობით...“ 1r.
4. „მისვე პეტრე ლარაძის მიერ.—[ანბანთქება].
ასე აღმკულა აღნაგსა, აკროთბსო ალვად არებსა...“ 1r—4r.
5. „მისვე პეტრე ლარაძის მიერ.—
შეგბრალდე შენი, ნათელ-დღიერო, მკუდარი ყარიბი, მთენ
ზეციერო...“ 4r.
6. „მისვე პეტრე ლარაძის მიერ.—
ამ ჟამს ვისურვებ—თქვენს არეს ვმსლველობდე, ვითა
ფრთიანი...“ 4v.
7. „მისვე პეტრე ლარაძის მიერ.—
ჰაი, მოვსთქუამ საყუარელსა, ჰაი სრულად ია-ვარდი...“ 4v.
8. [ლექსი].—
„ენა მწარე, ენა ტკბილი, ენა მოკლე, ენა გრძელი,
ენა სევდის უკუმყრელი, ენა ქვეყნის შეცამძერელი...“
- შენიშვნა: უკანასკნელი ლექსის დასაწყისში მინაწერი დაზიანებულია, იკითხება
ნხოლოდ: „... გარსეევანოვს“.

(833)

1578

სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი. 1822

530 გვ.; 34 X 21; ქალაღი; მუყაოს ყდა, მოვარდნილი; თავნაკლული; მხედ-
რული; 1822 წ. (530 გვ.); ხელნაწერი შემოწიროულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[ს.-ს. ორბელიანი], „ლექსიკონი ქართული ა.—ანი არს პირველი
ასო და ხმოვანი და ართრონი მრავალ რიგად და თავად მოვალს ყოველთა
სიტყუათასა და ბოლოდაცა, ვითა ზემოთ დამიწერია...“ 7—526 გვ.

- შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. [ანბანთ რიცხვთ სწავლა]. (1—2 გვ.).
ბ. „საქცევნი ხუთთა ვმინათა ასოთანი და სხუთა თავბოლოთანი...“ (2—4 გვ.).
გ. „ანდერძნაგაი...“ (4—6 გვ.).
დ. „ქარაგმანი...“ (5—6 გვ.).
ე. „ოთხნი ნიშანი ქუყენის მზომელობისა...“ (6 გვ.).
ვ. „ესე ნიშანი სადაცა სხენენ, მიგასწავლის ცხოელი არს, თუ მცენარე,
გონება აგამხედველე...“ (6—7 გვ.).
2. ტექსტის ბოლოს დართულია: ა. „გახტანგ შევის ნათქუამი.—
რადგან დაშურა ასრე საბა, ქება შმართებს აწყა მეცა...“ (528 გვ.).
ბ. „საბას ნათქუამი.—
ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმა დამიწუნოთა...“ (528 გვ.).
გ. წელთაღრიცხვანი: „დასაბამითგან ქრისტეს მოსვლადმდე ქართულის რიცხ-
ვითა გარდახდა წელიწადი...“ (528 გვ.).
დ. ერთვის საბას ანდერძი მესამე პიროთ ნაწერი (527 გვ.), ტექსტი იხ. აქვე
№ 1608 ხელნაწერის აღწერილობაში.
3. ლექსიკონის ტექსტი A რედაქციისა (იხ. ლ. ქუთათელიძე, სულხან-საბა
ორბელიანის ლექსიკონის რედაქციები. 1957, 274 გვ.).
ანდერძი: „ამ წიგნისა აღწერასა ჯელი მიცყავ სეკდემბრის ოცსა, წელსა ჩყბ,
ხოლო აღსრულდა ოკტომბრის ოცსა მასვე წელსა“ (530 გვ.).

მინაწერები: 1. „საბა მიიცვალა ქრისტეს აქეთ ჩდკე, იანგარსა კვ. დიდს მთ-სკოვს, სესენცკას, ბატონის არჩილ მეფის სასახლეში და იმავ საყდარს დამარბა ბრძანებითა და მრავლის ხარჯითა და თან წყალობითა და დიდის პატივითა ბატონის შვილის დარეჯანისათა, ზრავალმც არიან წელნი ცხოვრებისა მისისანი“ (530 გვ.).

2. „კუთენილება არის ივან ბარნაბოვისა“ (630 გვ.).

(834)

1579

ანტონი I, ქართული გრამატიკა. XVIII

53 ფ.; 33 × 22,5; ქალაღი; უყდო; ბოლონაკლული; მხედრული; [XVIII ს.]; კვირნიშანი 1797 წ.; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

„[ანტონი I, ქართული გრამატიკა]. „თუ ქელოცნებისა ღრამატიკოსობითისა, ნაწილი I, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თუთო-ეუშენი ნაწილი სიტყუშათანი მაგალიტებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამატიკასა მოწაფე-ქმნილთა. თავი ა. ბრუნვათათუ სახელთასა. § 1. — რიცხუსა შინა ჩუშნი მიერ განჰსჯითა შემოყუანილი ბრუნვანი სახელთანი არიან რუა მარტივისა ან რთულისანი...“ 4r—53v.

წყდება: „... მაგალიტებრ: მეტყუშლებითი და ესე მრჩობლ-სხმით გარდასლუთი...“

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „შეყუშანილება წიგნისა ღრამატიკაჲ, მიწერილი მოძღუშართად და მოწაფეთად ღრამატიკასათა ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოისა საქართუშლოასასა, სამთა მიერ განშუენებული-სა სიბრძნისა ესე იგი ერთ-გონიერებითა მამათა და სიყვარულითა მოყვასთათა...“ (1rv).

ბ. „პინაქსი ღრამატიკისა...“ (2r—3r).

2. ხელნაწერის ტექსტი ზედმიწევნით მისდევს 1885 წ. განთცენულ ანტონი I-ის ქართული გრამატიკის ტექსტს; ტექსტი გამოცემის მიხედვით წყდება 132 გვერდზე.

მინაწერი: „ხ. კიკინაძე“ (1r).

(835)

1580

შაჰნამე, როსტომიანი. XVII

487 ფ.; 39,5 × 25,5; ქალაღი; დაშლილი, დაზიანებული, ნაკლული; ტყავადაკრული ხის ტვიფრული ყდა, მოცილებულია; მხედრული; სათაურები და აბზაცის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; აქვს კვირნიშანი (56, 57 ფ. ფ.); ხელნაწერში მრავალი მინიატურაა: 31v (თაკვაზმულობა), 34r, 44v, 58r, 59v, 63v, 66v, 67v, 69r, 70r, 72r, 73r, 74r, 78v, 81v, 83r, 89r, 94v, 99v, 103v, 105r, 108v, 116r, 119r, 122v, 123v, 129v, 130r, 131r, 133v, 136r, 137v, 140rv, 143r; 145r, 148rv, 150r, 152r, 153v, 154v, 155r, 158r, 159r, 162r, 166rv, 168r, 172r, 174v, 180r, 187v, 189r, 190r, 457r. ტექსტში მრავალ ადგილას მინიატურებისათვის გამოტოვებულია ადგილი, ზოგჯერ კი მთელი გვერდები: 53v—54r, 126v—127r, 175r, 206v, 223rv, 225v, 227v, 232v, 233r, 239v, 240r, 247v, 248r, 263r, 266v, 267r, 274r, 277v, 278v, 291v, 299 v, 300r, 319v, 320r, 337v, 338r, 339v, 340r, 361v, 362r, 372rv, 374v, 374v, 380v; 381v, 381r, 382v, 383r, 387r, 392v, 397v, 398r, 402v, 403r, 404r, 408v, 409r, 412r, 420v, 421r, 422v, 423r, 436r, 450v, 451r, 467v, 468r; [XVII ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[შაჰნამე], ჟ. დიდება ღმერთსა. კარი პირველი როსტომიანთა. ეს არის დასაწყისი მანუჩარ ჯელმწიფისა და საამ ფალავნისა.—

ჰოი შემოქმედო, ნუ წამწყმედ, დამხსენ სახმილთა ალია, თავი ეს არის როსტომთა, ბლომდის ლექსმრავალია...“ 1r—487rv.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, 347—358 გვ.).

2. ტექსტი გამოქვეყნებულია „შაჰნამეს ქართული ვერსიების“ I და II ტომში. გამოცემაში. ეს ხელნაწერი აღნიშნულია C ლიტერით.

3. როსტომიანის ქართული ვერსიების ავტორის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. II, 225—237 გვ. და ალ. ბარამიძე, ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II, 1940, გვ. 33—51.

მანაწერები: 1. „როსტომიანი ესე ნაქონია მეფის ვახტანგისა, როდესაც და რეჯან დედოფალი პეტერბურღს წაიყვანეს, მამაჩემი ვახტანგ თან ახლდა და იქიფგან დაბრუნებაზე მოსკოვში დიმიტრი ბაგრატიონს ეჩუქებინა მამიჩემისათვის. როსტომიანი ესე ნათესაობის სიყვარულის გამო.

თა აღექანდრე ჯამბაკურიანი ორბელიანი“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

2. „სანამ არა გკითხონ რა, თქუენ თვითონ ნურას იტყვიო, ამიტომ რომ, არა დაგეჯერება რა. დ. ჩუბინოვი.“ „რა ნათესავი იყო მეფე ვახტანგ თქუენი, ან დიმიტრი ბაგრატიონი რა გენაღვლება, სულ ჩუმათ იყოთ. ჩუბინოვი“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

3. „მე თქუენისთანა არა ვარ, დაფრმდე. თქვენ ბრუნდე სიარული გიყვართ და მე იმ გზაზე არ შემიძლიან გავლა. მეფე ვახტანგ ჩვენი სახლის ნათესავი ასე იყო: იმის დისწული ელენე პაპიჩემის მამის ელიზბარ ეშ[ი]კადაბაშის ცოლი იყო, და ნათესავი ყოფილა ლუ არაჟ და თუ დიმიტრი ბაგრატიონის ნათესაობაც გინდათ შეიტყუოთ, შობაძნდით და იმისგან მოწერილს წიგნს გაჩვენებთ შენ. ნ. ჩ. და კნ. გ. თა. ა. ვ. ძე ჯ. ორბელიანოვი“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

4. „როსტომიანი უთქვამსო თურმანიძესა ხოსროსა, მაშინ სხვა წიგნი ძვირობდა, დაუწერია მას როსა, კარგის საქმისა უცოდნი სჯერდება საქმეს მომცროსა, ახლა ცუდად ძვეს. მაგრამე მოახმარება ზოგ დროსა“ (487r). შდრ. არჩილიანი, ტ. II, 1937, გვ. 3.

(836)

1581

კრებული. 1744

43 ფ.: 22 X 17; ქალღი; დაშლილი; ნაკლული; ტყავის დახიანებული ყდა; მხედრულ-ნუსხური; სათაურები სინგური; 1744 წ. (30r); გადამწერი სიონის მღვდელი ხალისსვილი იოვანე (30r); ასტრახანი (30r); შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [იოანე დამასკელი. დიალექტიკა] ჟ. მყოფისათჳს არსებისა და შემთხუშვითისა.—მყოფი ზოგადი სახელი არს ყოველთა მყოფთაჲ...“ 3r—30r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ნაწერია მხედრულად. 2. წინ უძღვის სარჩევი (1v—2r).

3. დიალექტიკის ეს ტექსტი თარგმნილია არსენ ვაჩეს ძე იყალთოელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, 261 გვ.).

2. «პორფირი, შეყვანილობა»... და თჳსი, ვითარცა მოციანარი და შემთხუშვითი, ვითარცა თეთრი, შავი; ჯდომაჲ, დგომაჲ...“ 34r—43v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი თავნაკლულია. S—358 ხელნაწერთან შედარებით აკლია დასაწყისი 43 სტრიქონი.

2. დაწერილია ნუსხურად.

3. [გრამატიკა].—ქ. ასონი არნ ქართულნი ლთ—39...“ 30v—32v.

შენიშვნა: გრამატიკის ეს ფრაგმენტი არ მისდევს და განსხვავდება საბა ორბელისა და შანშოვანის გრამატიკებისაგან.

4. „ქატილორითა მიერ თქმული.—ქ. პირი არს, რომელი თუ- ისთა მოქმედებათა და თუისებათა მიერ ცხადსა და თანამეტომეთა თუისთა- განყოფით განსაზღვრებულსა საცნაურებასა მომცემს...“ 32v—33v.

5. „ქ. საძიებელნი აღწერილისანი.—აზრი. ბ. საჭიროოჲ...“ 33v.

ანდრძი: „ღმერთო, შეიწყალე ამის მნუხსაგი(!) სიონის მღვდელი ზაალი ს- შელი იოვანე. ვინც მიემთხვივნეთ, ლოცვასა ჰყოფდეთ ჩემ ცოდვილისათს... დაიწერა ეს წიგნი ავეისტოს შუდს, ქრისტეს აქეთ ჩამდ აშტარხანს; საქმე არა მქონდა რა და ცუდად ყოფამა ეს მომაგონა“ (30r).

მინიწერები: 1. „ღმერთო, აცხოვნე მღვდელი იოვანე“ (2v).

2. „წეი საკვიმატონი მართალი და გეშმარტი თვეთა შინა დღე ორ-ორი...“ (43v).

3. „ქ. უღა“:

ქ. ყვეინმა გაიმარჯვა ყარსს ყარა იბრეიმ ფაშახე სარასკარზე; მკათათვის ლათინებათს, აქ მოუვიდა ამბავი მეფეს თეიმურაზს ავეისტოს გ, შაბათსა. ავეისტოს გ, საყდარის ტრაპეხი განვახდეთ“ (43v).

(837)

1582

კრებული. XVIII—XIX

86 ფ.; 22 × 17; სხვადასხვა ფერის ქაღალდი; დაფურცლული; მხედრული, სათურები სინგურით; [XVIII—XIX სს.]; დაუწერელია: 6v # 7v; 19r—20v, 85r; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [ლექსი] „... და მტერნი გაგვექცენ, წავიდნენ, აწ ვავაკეთობ ... დის თავგები მოლისა იქმნენ მტერია...“ 1rv.

წყდება: „... შესარიგებლად მივედით, ლეკებმა გამოსწიესა, ოსმალთა თქვეს: მათის ხლმითა ვართ, აწყურამდინა სდიესა, შერიგება დაგვიანდა, უქმათ რომ ვიყავი, ვთქვი ესა, და თუ ლექსი ავით გამოეწყოს, ნუ დამგმობ კორნილესა“.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს ნახსენები კდრნილდე. თაყაიშვილის ვარაუდით ჩაჩიკაშვილია (იხ. Описание..., ტ. II. 242 გვ.).

2. „თქმული ზაზა გაბაოვის ასულის მაიასი, გამოცანა ანბანზე.“

აწ ასე მინდა ანბანის გამოცანა ვთქვა ენითა, ვის ემოვნებ, ანუ სით წავლათ(!), სახელად რა გვიქმენითა...“

1v—5v.

3. [ლექსი]. — „ენა მწარე, ენა ტკბილი, ენა მოკლე, ენა გრძელი, ენა სვედის უკუმყრელი, ენა ქვეყნის შეთამყრელი...“ 5v—6r.
4. [ლექსი]. — „არ უხდების თხას ლომობა, თავეს კატობა, ბუს ქორობა, ღორს გვირგვინი, თა[გ]ვს ბისონი, ვირსა სკიპტრის ხელთა პყრობა...“ 6r.
5. [ლექსი რუსთ შესახებ]. 8rv.
6. [ლექსი]. — „მეორეთ ნათქვამი რუსთ [შესახებ]“. 8v.
7. „ბესოსა გან ნათქვამი სოლომან... ხრა. —
ქ. სოლომან რასთვის მაგინე, რათ ამამიგდე გვარია,
ჩვენც გვიკვირს შენი სიმჩატე, აჩქარებულხარ ძალიან,
ყოღნით წავიხდა თათბირი, სითაც ვეჭირა თვალთა
და არც ბიჭათ ვარგხარ, გვერწმუნე, ცუდათ გარტყია ხმალია...“
9r—10r.
8. [ლექსი]. „პასუხად ნათქვამი. —
რუსებს რად არქმევთ უბიროს, არა გაქვსთ თვალთა ჩენანი,
ფუცეთ ღმერთი და გელმწიფე, ესეა ქვენა-ზენანი...“ 10v—11r.
9. [ლექსი]. — ქ. დაშენებულსა პირზედა გიხდება შენი თვალნია,
აწ შენსა მოშორვებასა ვინცა მოელის, ბრალია...“ 11v—12v.
10. „მეგობრის ჯავრზე ნათქომი. —
ქ. აწ აღმოვაწო კალამი, ვისთვის მოხდა ახლა ვახტი,
კაიშაურს შამოვწყვრით, დითსა(!) მთეფსა გარდმოვახტით...“ 12v.
11. „გული, გონება მიჯნურთა მოთიბე, მოიშკავი. —
რასაც შევიძღვე, ვეცდები, თუ არ შაწუხდა გული,
ვწერო შენი სახენი, ბუნებით დატვირთული...“ 13v.
12. [ლექსი, დასაწყისი აკლია] „... ანდრიას ჭკუას რად აქებ, რით
თავი შინახაო
თავდებათ არ დავდგომიათ, არ კაი დაინახაო...“ 14r.
13. [ლექსი]. — „ქალაქისკენ მოვდიოდი, მიხდა განცხრომით მეხარა,
ხარჯისათვის არა ვწუხდი, ჯიბეში ფული მეყარა...“ 14v—15r.
14. „განშორება ორთა მიჯნურთა ურთიერთისაგან. —
ვა, რად დავკარგე ძვირფასი ლალი,
სისხლის ცრემლი მდის, არ შრება თვალი...“ 16r—17v.
15. „ჩახრიხული(!) მუხანბაზი, თქმული გარსე[ვან] ყორღა-
[ნოვის] შიე]. — ეპა მუშთარო, ნათელდარო, მზის მინაგვარო,
ტან ალვა სარო, ნატიფარო, ბროლ-მინაქარო...“ 17v—18v.
16. [თეიმურაზ II, სარკე თქმულთა ანუ დღისა და ღამის გა-
ბასება]. — „... აქა ერთი ჭამის ამბავი. ღამისაგან თქმაჲ.
[დაპატიჟებენ სიძესა, ჯერ უქორწილოდ წვევათა.
რა მივა, ქალს რთვას დაუწყვენ, სიძისა დასაწვევათა...“ 21r—39r.
- შენიშვნა: ტექსტი თავ-ბოლონაკლულია. იწყება 446 სტროფით და თავდება 606 სტროფზე (შდრ. თეიმურაზ II, თხზულებათა სრული კრებული გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1939, 56—75 გვ.).
17. [გამოცანები ლექსად]. —
ქ. მე დავიბადე უღედოთ, მამისჩემითგან შობითა
მევე ვმე ჩემი მეუღლე, ცოლად მყავს თანახმობითა...“ 39v—42r.

შენაშვნა: გამოცანებს ფურცლის კიდებზე კრიტოგრაფით მიწერილი აქვს პასუხები.

18. [ბესარიონ გაბაშვილი, რძალ-დედამთილიანი.]—

„... ჯმა ჩაიდუმე, ნუ გაქვს ხასები, კაია, ნულარ მეზასები.

და შენამც გათრევენ ქვესკნელს დასები, სატანას ხელით დაიფა-
გები...“ 43r—48v.

შენიშვნა: რძალ-დედამთილიანის ეს ტექსტი თავ-ბოლონაკლულია (შდრ. ბესარიონ გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული აღ. ბარამიძისა და ვ. თოფურიას რედაქციით, 1932, 49—58 გვ.). კრებულის გამომცემლებს ხელნაწერის ეს ნაწილი მიაჩნიათ XVIII ს. გადაწერილად ერთ-ერთ ჩაჩიკაშვილის მიერ.

19. „ამას წიგნსა ეწოდების მარგალიტ[ი]. თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა იოვანე ოქროპირისა. თავი პირველი. მოთმინებისათვის.—დიდ არს, საყვარელნო, მოთმინებისა მადლი...“ 49r—55v.

წყდება: „...არამედ გულისა წყრომისანი შეინანა იუდაცა, არამედ ბოროტად არა თავი მოიშთო...“

20. [თეოდორე სალოსის ცხოვრება], „ქუწყანასა სირბისასა, რომელსა აწ სახელსა სდებენ ბულარად(!), ამას ქვეყანასა სარასი ქალქსა შინა იყო კაცი ერთი, რომლისა სახელი იყო თეოდორე...“ 56r—63v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „მე, საქართველოს არხიმანდიტმან იოაკიმ მთაწმინდელმან, ჩვენსა მონასტერსა შინა და ასაკალოსამეფილოქეს კვლარში აქენდა და მუნ ვპოვე მამათ ცხოვრება ერთი და მას შინა იყო და მუნით ბერძულისა ენისაგან ქართულსა ზედა გარდმოვიდე, და [აღმომკითხველთა ზედა მადლი ლოცვითა თეოდორესითა, წმინდისა სამებისა იყავნ ყოვლისა ზედა მისსა მისთურთ სულითურთ. სულით და ხორცით, და ჩვენიცა მონასტერი და ჩვენცა მოხსენებულ ვიქმნეთ და მადლიცა... მათივე და ჟურთხევა იყავნ თქვენზედა საუკუნოდ, ამინ.

აღიწერა აგვისტოს 7, ქვს უბგ“ (63v).

21. [გიორგი XII], „ქ. ამბავი პირველი გაბა[ა]სება ბროწეულისა და ვაშლისა.—

1. პირველ მას ვხადოთ ზენასა, მამასა სულთა მლხენასა, ზღვით წყალთა წარმომდენასა, წყალობის შემძენასა...“ 64r—67v.

შენიშვნა: ტექსტი ამ ხელნაწერის მიხედვით გამოქვეყნებულია (იბ. ბ. ქიქოძე, გაბაასების ჟანრის ისტორიისათვის, 1955, გვ. 50).

22. [ლექსი]. „... იაგუნდ ორნი, ტოლ[ად] სწორნი, კარნი ღიანი, მარგალიტო დასნი, დაუფასნი, სხედან მაზენი...“ 68v.

23. [დიმიტრი ორბელიანი, ანბანთქება].—

„...ქ. ობისიღამა წამოველ ომანეთს მივეშურები...“ 69r—70v.

შენიშვნა: ამ ანბანთქების დასაწყისი (ა-დან მ-მდე) მოთავსებულია 79v—80v.

24. [დავით გურამიშვილი], „საწუთოსა და სოფლ[ის] გ[ა]მოტირილი.—

ქ. გული ღონდ[ე]ბ[ა], ვიწყე გოდება, ბორგნა-გოდება რაც მაგონდება...“ 70v—72r.

შენიშვნა: გამოცემულია (იხ. დ. გურამიშვილი, 1955, გვ. 161).

25. [გამოცანები ლექსად].—

„ქ. გამოცანას მოგახსენებ უცხოს დიდებულსა,
მრ[ა]ვალფერ[ად] გამოგვიჩინდა ტომთ ჩვენთ წოდებულსა...“
73r—75v.

შენიშვნა: ლექსის თითო ტაეპი თითო გამოცანაა. სულ არის 35 ტაეპი. გამოცანის ახსნა სინგურით მიწერილია ტაეპის დასაწყისში.

26. „ქ. ანბავი ჯუმჯუმ ხემწიფისა, რომ იმისთ[ა]ნ[ა] დიდი ხემწიფე არ გაგონილა...“ 76r—78r.

წყდება: „...ჯოჯოხეთის სიმწარე რომ მაგონდებაო და მისის შიშით ველ[არ] შეშქამდა, რომ იქ უარესი სასჯელი არა მამეტეს რაო...“

შენიშვნა: ტექსტი *ა“-მეტია.

27. [ხალხური ლექსი აბრამზე და ისაკზე].—

„ქ. ერთსა ლექსა მოგახსენებ, მა[გ]რ[ა]მ გვი[ა]ნ გათ[ა]ვლ[ე]ბა.
ისიმც დღე დაილოც[ე]ბა, ჩაენელ მეცხორ[ეთ] დადგება...“

78r—79v.

წყდება: „... ღ[მ]რ[თ]ის ლოცვა და სამსახ[ურ]ი ხულ[ა]მც ას[ე] ავიხდ[ე]ბა...“

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოცემული აქვს ვ. თაყაიშვილს (Описание, ტ. II, გვ. 246—250).

2. ლექსს წინ სინგურით მიწერილი აქვს: „ქ. ქრისტიანენო, ისმინეთ ანბავი ესე და განეკრძალვით ცოდვას და ნუ მოშორდებით ლოცვას და მოძღვარსა, რათა არ შეიქმნა ჯოჯოხეთის შვილი, თორემ მას უკან ველ[არ]ას გიშველით თვისათვის მამანი, შვილნო და ძმანო“ (78r).

28. [შელოცვა]. „ქ. ლოცვა მჩხილისა.—უცხო ფრინველი შემოკდა...“
81r.

29. „სამთვარიო მართალი და ქეშმარიტი.—ქ. ერთსა მთვ[არ]ისას დღე კეთილი ყოვლისა საქმისათვის...“ 81v—83r.

30. „[კა]რი ქუხილის, ძვრის და ელვის. ცის[არ]ტყელ[ის], მზის, მთვ[არ]ის დაბნელებისათვის.—იანვარს თუ იქუხოს, მოსავალი კარგი იყოს...“ 83v—84r.

31. [ამონაწერები კარაბადინიდან]. „ქ. კაცს რომ სისხლი სდიოდეს ცხვირიდგან, გაჯი შუბლზე შემოსდევ...“ 84r—85v.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, 242—251 გვ.).

მიანწერები: 1. [გამოცანები].—

„ქ. უსულა და უენო კაცთა სიტყვ[ის] მთქმელია;
სიყმიოვან სიბელმდისინ ღთის სამსახურის მქნელია,
დაკერენ და და[ა]ძახებენ, მოკრებს ყოველი ვრია,
ყოველი სული იქ მოვა, ყმა იყოს, თუმცა ბერია.“

(ხარი).

ქ. ჯარი არის ერთგან ყრილი სულ სასროლათ გამართული, მათ სახლი აქვს ცოტა სული(!), არ ფიცრული, არ მორთული, კეთილ საქმეს მუშაკობენ სამდლოობით გამართული, ის გაგასცნობს ამას, რომე ვის მცნება აქვს გამართული.

(ფუტკარი).

ქ. ბახჩას შეველ, ყვავილი სხვა ყვავილებზე ხანობდა, გარს ევლო ზღუდე მაგარი, ზოგ წითელ, ზოგი მწვანობდა, შიგ მარჯალიტი წყობილი ძაწობით გაილალოდა, ვინ რომ ხელს ყოფდა მოკრებად, არვინ დანანანოდა.

(ბროწეული).

ქ. ერთი რამ არი ასეთი, ფერს იცვლის, ზშირ[ან]დ ისია. სარტყელს მოირტყამს უცხოს, არ ნაქსოვ[ი]ა ისია ხან წითელია, ხან მწვანე, მრავალ ფერია ისია, ადვილათ გამოსაცნობი მოდი ვთქვათ არი ისია.

(ცისარტყელა)“ (55v).

2. ქ. არბაბი იყო ნადი შაისაგან ორმოცი ქორონიკ[ონ]ს უღე.

ქ. მეფეს თეიმურაზს ქართლი მიეცა ქორონიკ[ონ]ს უღე.

ქ. ამავე მეფეს გვირგვინი უკურთხეს ქკეს უღე.

ქ. აჯი ჯალაფზე(!) დამარცხდა მეფე ირაკლი ქარში ქკეს უღო და ამავე წელს ახათხანზედ გაიმარჯვა.

ქ. განჯას დამარცხებულან ქკეს უმ.

ქ. მეფე ვახტანგ მობრძანდა ისპაანდამ ქკეს უზ, აგვისტოს იბ.

ქ. მეფე ვახტანგ წაბძანდა რუსეთს თიბათვის... ქკეს უიბ, რუსულს ქორონიკონს ჩღკდ.

ქ. აბდულაბეგ ქალაქს მოუხდა ქკეს უღე.

ქ. ანტონ ქათალიკოზისა და ლევანის რუსეთში წასვლა ჩღობ და მოსვლა ჩღობ“ (86r).

3. მინაწერები მოთავსებულია კაგრეთვე 42v და 72v.

(838)

1583

კრებული. XIX

75 ფ.; 23,4 × 17; ქალაღი; ქალაღდისავე ყდა; დაზიანებული, დამლილი, ბოლო-ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]; მთარგმნელ-დამწერი გაბრიელ ავალიანი (3r); შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [გ. ავალიანი, ლექსი].—

„ესე ყოველი გადამხდა ბედითა მით ბედკრულითა,

სხვათა სიფთხილეს ვუაჯი ხვეწნითა და მუდარითა...“ 1r.

2. [მოთხრობა, მთარგმნილი რუსულიდან გაბრიელ ავალიანის მიერ].—„დიდხობამდის ტანციობდნენ განათლებულ(!) ხალაში საკეთილმო-ბილოს სობრანიისა. სხინი ურიცხვის სამთლებისა ისევე პრიალებდნენ ბროლის ხომლებზედ...“ 4r—50r.

3. [გ. ავალიანი, ლექსი].—„ახ დრონი, დრონი,

ვით შევამკონი.

ამ მუხთალ სოფელს

სულ ცრუთა ვგონი...“ 51r.

შენიშვნა: ლექსის დასაწყისში სხვა ხელითა და მელნით მიწერილია:

„გლოვა და სოფლის სამდურავი ქავქავადის კნეინა სალომესაგან ოქტომბრის(!)“.

4. [გ. ავალიანი, ლექსი].—

„ვინ არს, სოფელო, შენი მკობელი
თუ არ სიმძლავრით ღვთისა მგმობელი...“ 51r—52r.

5. [გ. ავალიანის თარგმნილი მოთხრობა].— „მე მყვანდა ერთი სული,
რომელსაც შევჰსწირე ჩემი გული. იგი იყო მშვენიერი...“ 52v—75v.

წყდება: „... არა ვარ ოსმალი, ამ სახელს საჭიროების გამო ვატარებ.
ეს ტანთსაცმელი სახელის გამო მაცვია. მე არაოდეს მაჰმადიანი არა ვარ, მე
ვარ ბერძენთ სარწმუნოებისა, თავათ მცხოვრები პალესტინისა. პაპაჩემი დიდ-
ვაჭარი ყოფილა, დიდის სიმდიდრის პატრონი...“

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „მის ბრწყინვალეობას, წვევრს კავკასიას გარე
მხრის უმაღლესის მართებლობისას, უფალს ლენერალ-ლეიტენანტს და სხვადასხვათ-
ორდენტ კავალერს თავად ალექსანდრე გარსევანის ძეს კავკავაძეს

ბრწყინვალეგო თავადო, უმოწყალესო კელმწიფევე! განსწავლისათჳს ჩემისა ვალ-
დებულ-მყოფი რუსეთის მმართველობისა, საქართველოს განმანათლებელისა სასწავ-
ლებელთ განსწავლეთა, დასაბრძენელად ყრმათა, ერთ მხრისათა მე ვებედავ გიძღვ-
ნათ, თქვენო ბრწყინვალეგავე. თარგმანი ბუნებრთს ქართულს ენახედა საკითხავის
ბიბლიოტეკის მუხლითგან გადმოღებული ჩემ მიერ ჩართულის ლექსებით.

თქვენო ბრწყინვალეგავე, წარმოგიდგენ რა ამა მცირედსა ჩემსა შრომით ნათარ-
გმნსა მუხლსა, ჩემ მიერ ჩართულის ლექსებით, გთხოვ ვალდებულ-ჰყოთ საქართვე-
ლო მხრუნველობითა თქვენითა განსწავლათ შეილთა ამა მხრისათა.

ქეშმარიტისა პატივისცემითა და სრულისა შოვრდომილებითა ბედნიერებით
ვრატჳ გვახლოთ თქვენის ბრწყინვალეობის უმოწყალესის კელმწიფის მორჩილი მონა
გაბრიელ ავალიანი“ (2r—3v).

2. ხელნაწერში შესული ლექსების ავტორი და მოთხრობების მთარგმნელის
გვარი აღდგენილია წინასიტყვაობის მიხედვით (იხ. შენიშვნა 1).

3. ზემო ყდაზე აწერია: „მიყვარხარ, მაგრამ სევდას შამამერი, თუ წაგიკი-
თხავ“.

1584

დავით დიასამიძისა და იმერეთის დედოფლის მარიამის წერილები და
შეფე ერეკლეს წყალობის წიგნი. გადატანილია ისტორიული დოკუმენტების
კოლექციაში.

Sm—2183—2184 და Ros—123.

(839)

1586

შოთა რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი. XIX
(არტანუჯული)

155 ფ.; 31,5 × 21; ქალაღი; მუყაოს ტყავადაკრული ტვიფრული ყდა; მხე-
დრული; სათურები სინგურით; გადამწერი: დიანოკი პეტრე ტაბლაშვილი (140v);
[XIX ს.]; კვირინიანი 1831 წ.; შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[შოთა რუსთაველი]: „შესავალი პირუშლი ვეფხვს ტყაო-
სანისა. ამა ამბისა დასაწყისი პირველი, ჰამო და სასმენელად შუშნიერი
ჰსწაულისათჳს მოშაირეთასა, ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანისა,
რომელსა ვეფხვს ტყაოსნობით უხმობენ.—

რომელმან შეჰქმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითათა,
ზეგარდმო არსნი სულითა ჰყუნა ზეცით მონაბერითთა,
ჩუშნ კაცთა მოგუცა ქუშყანა, გუაქუს უთულავი ფერითა,
მისგან არს ყოველი ჯელმწიფე სახითა მის მიერითათა...“ 1r—140r.

შენიშვნები: 1. ტექსტს დართული აქვს: ა „საძიებელი წიგნისა ამის ვეფხის-ტყაოსნისა“ (141r—142v).

ბ. „ლექსიკონი ამა წიგნსა შინა წერილთა ძნელთა ლექსთა აღმოსაცნობლად...“ (143r—154v).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, 558 გვ.).

3. ხელნაწერი არტანუჯული რედაქციისა.

ანდერძი: „სრულ იქმნა, დიდება ღმერთსა, ყოველითა კეთილთა მიზეზსა და მბადსა, თუმც იყვნეს წიგნნი ვეფხისტყაოსნობით კმობილნი საქართულ-ოსსა შინა ბეჭდილნი და ჯელწერილნიცა, გარნა ფრიად განრყუნილნი და არად სახმარნი, ამისთვის მისცემოდა გულსმოდგინება თავადასა სტატსკი სოვეტნიკს და კავალერს თუმანოვს გიორგი ეგნატის ძეს და მოეპოვა უძღულები ნაწერი ვეფხისტყაოსნისი, ვერძოთა არტანუჯისათა და ესე მე პეტრე ყარიბზან ლარაძემ მრავლითა შრომითა და ღვაწლის დადებით აღეწერა(!) მშუშნიერის ხელით და ადივლ-საკითხავთ. ხოლო მე ესე კნიაზის მამუკა ორბელიანის¹ სამრავალკამიეროდ და ბედნიერობასა შინა მოსახმარებლად აღესწერე ფრიად უღირსმან პეტრე დიაჩოქმან ტაბლიაშვილმან, მოსეს ძემ“ (140rv).

მინაწერები: 1. „ეს ვეფხისტყაოსანი ეკუთნის კნენა ქეთევან გიორგი ერისთვის ასულს ჯანბაკურიან-ორბელიანისას“ (ზემო ყდის საცავი ფურცელი).

2. „წელსა 1880, ქ. ხბილისი კნენა აღექსანდრა მელიქოვისას“ (ზემო ყდის საცავი ფურც.).

3. „წელსა 1866, აპრილის 2 დღესა ველიკი კნიაზ მიხაილ ნიკალაიჩისმოუვიდა დეპეშა, რომ იმავე დღეს 4 სათს(!) შუადღეს შემდეგ ხემწიფე იმპერატორი აღექსანდრე გულოზბა ლეტნი ბალში და კალასკაში ჩასაჯდომით რომ მიბრძანდა, ვიღაცა ავაზაკმა დაბაჩა დასცა და უენებლათ გადარჩა. საბრე შეიძუსრა. ამისთვის 5 აპრილს სიონის კაფედრაში იყო პარაკლისი და გარდაიხადა არქიერმა ევსეიმ, გვართ იყო ილინსკი. ველიკი კნიაზი მიხაილ ნიკალაიჩი იქ ბრძანდებოდა. ყოველნი სამხედრო და სამოქალაქო ჩინები და ქალები, ყველანი იქ ვიყავით და ღმერთს მადლობა შევსწირეთ მისის იმერატორებას(!) უენებლათ გადარჩენისათვის. ეს აბავი(!) 11 საათს ღამისას გრიგორი ორბელიანს ებრძანებინა და ესეც, რომე ზვალ სიონში ჩამოდითო. რადგანაც იყო იმ დროს ლენგალ-ატუტანტი(!), დებარებინათ(!) და ებრძანებინათ მისთვის ეს შემთხვევა. იმ ღამეს აღარ გგინება(!), საწუხაროც ეს იყო, რომ ის ავაზაკი გამოდგარუსიფე, თავის ხემწიფეს დაბაჩა დასცა იმისთანა აშელის კაცსა“ (155r).

(840)

1587

კრებული. XVIII

112 ფ.; 21 × 15,5; ქაღალდი; მუყაოს ტყავგადაკრული ყდა; არა აქვს თავფურცელი; ნუსხური; სათაურები სინგურით; დამწერი: გარსევან მღვდლის შვილი იოანე მღვდელი (7v); [XVIII ს.]; შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

¹მამუკა ორბელიანი“ სხვა ხელთ და მელნით არის ჩაწერილი ტექსტში.

1. [პეტრე მოგილა]. „აღსარება მართლისა სარწმუნოებისა აღმოსავლეთისა მართლმადიდებელთა წმიდისა კათოლიკე სამოციქულო-სა ეკლესიისა. კითხუა პირველი. რაჲ ჯერ არს დამარხვად მართლმადიდებელთა ქრისტიანეთა მიერ, რათა დაიმკვდრონ ცხოვრებაჲ საუკუნო?...“ 8r—87r.

შენიშვნები: 1. თხზულება შედგება სამი ნაწილისაგან: ა. „სარწმუნოებისათჳს“. ბ. „სასობისათჳს და გ. „სიყვარულისათჳს“.

2. თხზულების ავტორია პეტრე მოგილა (იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართული ხელნაწერთა აღწერა...“ (H კოლექცია) ტ. IV, № 1751).

3. თხზულებას წინ უძღვის: ა. „საძიებელი“ (1r—3v); ბ. წინასიტყვაობა ნეკეტარიოს პატრიარქისა „აღსარება მართლისა სარწმუნოებისა წმიდისა კათოლიკე და სამოციქულოსა ეკლესიისა მართალ(!მადიდებელთა აღმოსავლეთისა. წყალობითა ღმრთა პატრიარქი ნეკეტარიოს წმიდისა ქალაქისა იელუსალიმისა და ყოვლისა პალესტინისა ყოველთა მართლმადიდებელთა ძმათა და საყვარელთა შულთა გვაკურთხეხ...“ (4r—6v). გ. წინასიტყვაობა კოსტანტინეპოლის პატრიარქისა (6v—7v).

2. ეპისტოლენი ეგნატე ანტიოქელისა.

შენიშვნები: 1. აქვე მოთავსებულია ეგნატე ანტიოქელის ეპისტოლე ანტიოქელთა მიმართ (89v—92v), ტრალისელთა მიმართ (90v—96r), მადნიელთა მიმართ (96r—101v), ტარსუნელთა მიმართ (101v—104r), ფილიპელთა მიმართ (106r—110r).

2. ხელნაწერის ბოლოს ჩაქრულია ნაბეჭდი კალენდარის 4 ფურცელი.

ანდერძი: „იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩემო, მხოლოდ შობილო უყამოდ მამისაგან და სულისა წმიდისა თანაწორთ! შეიწყალე ყოველი ამის მწერალი გარსევან მღვდელი შვილი, მღვდელთა უნარჩევსი მღვდელი იოანე“ (7v).

მიწარწები: 112r, კრიპტოგრაფები: 110v, 111v, 112r.

(841)

1588

ბაუშეისტერა ფრიდერიკოს ქრისტიან, ლოგიკა. 1820.

222 გვ.; 22 × 16; ქაღალდი; ტყავადაკრული მუყაოს ტვიფრული ყდა; მხედრული. სათაურები მთავრულით, სინგურით; გადამწერი: ნიკოლას (221 გვ.); 1820წ. (221 გვ.); დაუწერელია 2, 222 გვ.; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკა-ვილის მიერ.

[ბაუშეისტერი ფრიდერიკოს ქრისტიან, ლოგიკა]. „ნაწილი პირველი ლოგიკისა სათეორეტიკო ანუ სამათაჳს მოქმედებათა გონებისათა: თავი ა. მოგონებათაჳს ანუ იდიათაჳს § 29.—პირველსავე ვიდრემე მოქმედებისა გულისწმის-ჰყოფისა ჩუწნისასა მარტივად მოგონებად, ანუ იდიად წოდებულ ვჰყოფთ...“ 46—220 გვ.

შენიშვნა: ლოგიკის ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „ფრიდერიკოს ქრისტიანოს ბაუშეისტრისა გორლიციურისა, დინაზიისა რეკტორისა, დასაქამი ფილოსოფიისა ახლისა სარგებელად ყრმათა სხოლის წინათა ქმნილი და მრავალთა მიერ იგავთა და მგალითთა ძეშლთაგან მწერალთა, რომელთასა მოღებულთა განმარტებული ქართულსა ენასა ზედა გარდმოღებით შრომითა ანტონის მიერ არხიპისკოპოსისა, დავითიან-ბაგრატიონისა, იმპერატორიკა ეკატერინა ალექსიენასსა, უთჳთჳპყრობელისა ყოვლისა როსიისასა, და მემკვდრისა მისისა კეთილმორწმუნისა კელმწიფისა ცესარევიჩისა და დიდისა მთავრისა პავლე პეტროვიჩისა წულსა დასაბამითგან სოფლისა 7270, კორ-

ციელად შობითგან სიტყვას ღრისა 1762, ინდიკტიონსა 10, თუშსა მეშვდესა, რიცხუსა 30* (1 გვ.)”

ბ. „ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა წინასიტყვაობა ფილოსოფიისა ამის წინამდებარისა: აღნამკსა ვიდრემე გონებისასა ვერ სადამე მიხდი სიბრძნესა მით. რამეთუ წოდებულ-ჰყოფენ მას ფილოსოფოსნი მეფედ ანუ მთავრინად...“ 3—22 გვ.

(იხ. H კოლექციის ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. I, № 255, გვ. 181).

გ. „პინაკსი ლოლიკისა...“ 23—24 გვ.

დ. „[ბ ა უ მ ე ი ს ტ ე რ ი], თავი ა. წინასიტყვა ფილოსოფიისათს და ნაწილთა მისთა: § 1.—ვინაძთგან აწ შრომა ჩუშნი არს ამას შინა, რათა ყოველნი ნაწილნი ფილოსოფიისანი უმჯობეს და შესაბამ აღწერით განგეარგენითმცა...“ 25—45 გვ.

ანდერძი: „სიბრძნისთს რა ეჰსთქუა ღმერთ არს და რამედღა

და გზა მყოფი არს მის სიბრძნისად ესეცა,

ვინა სამართლად ვეტრფით ბუნებისაებრ

და გარდა ამის პავლე ჰსთქუა ცოფ ყოველნი

ამისთს მრწემი ვჰმურები არა უაზროდ.

ნიკოლოს. 1820 წელსა 2-სა აგვისტოსა“ (221 გვ.).

(842)

1590

კრებული. XIX

91 ფ.; 20 × 16,5; ქალღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; სათაურები ზოგან ასომთავრულით, ზოგან მხედრულად; სინგურით; [XIX ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

1. [ცოდვათა აღსარება]. „ნაწილი I. სარწმუნოებისა ნაყოფთა კეთილთა საქმეთა წინააღმდეგომთ ცოდვსათა აღსარება.—წინა აღდგომა ჭემ-შარიტისა კეთილმსახურისა აღმოსავალისა ეკკლესიისა სარწმუნოებისა, როჲ შელთაცა გუარითა...“ 1r—8v.

2. „წამება წმიდის გიორგისა. პირუელი.—მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტეს პირუელ საუკუნეთა მეუფებისა არა არს არცა დასაბამი საუკუნეთა, არცა დასასრული ცხოვრებისა...“ 9r—29r.

3. „თა სეკდენბერსა კგ, წმიდისა იოანე ოქროპირისა თქმული დადუმებისათს ზაქარიასა და შობისა თვის იოანე წინამორბედისა სიტყუა შესხმითი. მ. გ.—მოსე, დიდმან მსახურმან ღთისამან, წინასწარმეტყუელთა თავმან, ზღვის მოგზაურმან, რაჲნდმან ჰაერისამან, ტაბლამყოფელმან მანანასამან, სჯულისმდებელმან ღთისამან, რომელმან მიიხენა ფიცარნი დიდებულნი, რომელმან პირველად მიუნიჭნა უმჯობესნი ცხოვრებისანი...“ 29r—32r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: კირილე აღექსანდრიელისა, იოანე მახარებელისა და სხვათა განმარტებები აღსარებისა (32rv).

4. [გრიგოლ დიდი, რომის პაპი].—„თავი მეხუთე წიგნისა ამის, რომელსა ეწოდების დიოლოლონი, რომელ არს თხრობა სულიერი გ. მ.—დასაბამად ქმნა ღთს ცაჲ და ქუეყანა, ვითარცა წმიდაჲ წერილი თტყვის...“ 33r—65r.

შენიშვნები: 1. დიოლოლონის ეს ტექსტი ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციის № 1103 ხელნაწერში შეთხვეთადად არის შესული.

2. ტექსტი თარგმნილია ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I², გვ. 180).

5. „თუშა ოკლონბერსა მ, ცხოვრება და სინანული ნეტარისა ტასიასი მეგვიატელისა, რომელი იყო პირუშლად მეძავე და იქმნა ჭურჩეულ.—ძმანო ჩემო საყუარელნო, მეგულეების მე თხრობად თქუენდა სასურველი და ბრწყინულე სინანული.“ 65v—66r.

6. [ტიმოთე გაბაშვილი], „შემოკრებულნი შვიდთა მსოფლიოთა საღლოთა და სამღვდლოთა წმიდათა კრებათა ერთად წმიდათა და ღმერთშემოსილთა მამათა ჩუენთა აღწერილთა წმიდათა წერილთაგან, რომელიცა უცთომელად გეუწყების წმიდისა ამის წიგნისაგან, რომელსა ეწოდების მარწუხი. იქმნა მადლითა და წამისყოფითა ღისათა. წმიდა და პირუშლი მსოფლიო კრება ქრისტეს აქეთ ქმ, მაისის კთ, მეფობასა დიდისა კოსტანტინესსა, რომელი დაჯდა დასაბამითგან წელთა ხუთი ათას რვაას და მეთაგრამეტესა, განხორციელებითგან სამას და მეთაგრამეტესა ქალაქსა ნიკიას, აღექსანდრითგან წელსა ქკს ივ, კალენდრისა ივლისსა.—ბრძენმან მან და ხუროთმოძღვარმან სასიერმან და შემოკმედმან ჩუშმან ღმერთმან ცთუნებითა გარეკმნილი ედემით ბუნება ესე ჩუშნი არა დაივიწყა...“ 69r—91r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ წამდგარებული აქვს: „ან დერძი მშრომელისა.— იქველისმეტყულებდენ და იდიდებოდენ ჩუშნი მიერ პირუშლი ერთი მზადი და მარსაბელი ნამკისა შორისა ცხოველთა და უცხოველთა სწორებით შემკრებელი და კეთილთა მიმართ მრგულიად შენზავებელი, ალტრფობილი კეთილთა მიმართ, მარსებელი არსთა, მოთხრობისაებრ ტიმეოს და პარმენიდი სავებრ პლატონურისა ფილოსოფიასა მსგავს, გრცელი იგი და სოფლიოთა ზეშთა აღსრული სიბრძნისაგან საღლოთა პლატონისა ხევეთა აღიწეოდა სიმადლედ და ვიდრე სამობადმდე დრკებოდა, რომლისა ერთისა ამა სამთაგანისა სამობით ხედულისა ეგმანოფლისა ცებასა უგალობს ახალი ერი და საცნობელთა კეთილად განმსტრობს და სასუფეველად მოუწოდს ისუს მრსა ერთა და ზეციერად წარმოაჩუშ ქვეყნიერთა, ხოლო ღვეგონებრინი ბანაკნი ფილასოფოსთა წინაუკმოთანი იტყუან ნაწილ ბრძნობათა და სამობით ხედვისა საიდუმლოსა და განაკებისა ღმერთისასა, ცხადად ქვრობისა უმსგავსოდ იხმევენ ღვექსთა, რათა სახიერება მზადისა უსახუროდ განაცხადონ, გუნდნი განვრდომილთანი იღვეწიან ღვარკნილთა რათა აგემონ უსუართა და ბრგვილობათა ერთისათა და სიწრფევე ამღვრიონ და სიმარტივე სივერაგედ შთამოიყუანონ, არამედ სრული იგი მადლით სრულყოფს ორღანთა სიტყვერთა ცხოველთასა და განაბრძნობს, მზეებრ მცინეუარებითა მოფენს, მსგავსადქარსა ვნითა ცეცხლისათა ცვრეულთა კრებისაგანთა მამათა, რათა განიოტონ მგელნი ასბიტნი და ვასილიკონი სამწყსოთაგან წმიდისა, შვიდთა აღანთებენ ლამპარათა, რათა სოფლისა სიმრუმე განწმენილთა თავითა უკამშოდ შვიდთა ნაკვერცხლთაგან იხილვებოდის, და მზეცნი და ავაზ[ა]ქნი სხუთ გზით შესრულნი ეხოსა ცხოვართასა არა ზედან ახდენ და განიციდიდენ, რათა ეგ შურნი მპარავნი არა თანა უვიდოდეს მქელეულსა მოციქულთასა და საიფქლენი ორნატანი ღვარძლთა მიერ არა დაითრვებოდინ და მიმოეკუეთებოდინ ვრნი რჩეულნი; ამისთჳს შუდნი მსოფლიონი რად იქმნებოდენ კრებანი, აღიწერებოდა სიმტკიცე სარწმუნოებისა და წარეცემოდა საგებისა სოფლისასა, ხოლო მრავალგანთქმული ესე მართლმადიდებლობითა დიდი ივერია მრავალგზის წარმართ[თ]ა ოხრებითა შემციარებულ იყო. ამა წიგნთაგან და ეკლესიათანი საგანძურნი დაცალეირებულ იყუნეს საღლოთათა წერილთაგან და კრებისა ესე წიგნი სრულებით არღარა სადა იპოვებოდა, თუ ქს აქეთ რაოდენსა ქამსა იქმნენ წმიდანი კრებანი, ანუ რომელნი მეფენი სუ-

ფევდენ ანუ პაპნი, რომელნი ცხოვრებდენ და პოტირიტნი, რომელნი მიიწოდდენ კრებასა და ანუ რომელსა ქალაქსა იქმნებოდენ კრებანი ანუ წინააღმდეგომნი მწვალებელნი ვინა იყუნენ ეპისკოპოსნი, მღვდელნი თუ ერისკაცნი, და თუ ვითარ სწავლებდენ, ანუ რომლითა სიტყვითა იტყოდინა წუალებათა, ანუ მართლმადიდებელნი ვითა პირსა უყოფდენ საწინასწარმეტყველოთა და სამოციქულოთა მოძღვრებითა და ანუ ვითა სწავლითა დაუყვეს პირნი მათნი და შეიჩუნენეს, ანუ მწუალებელთაგანი ვითარ იტანჯეს მართლმადიდებელნი, ანუ კანონი რავდენი დასხეს სჯულისანი კრებისა,—ესენი, რჩეულნო, ზედა მიწვევით არა უწყოდით, ხოლო მე მდაბალ ქუთათელ ეპისკოპოსი ტიმოთე ვიძიულე მართლმადიდებელთაგან, რომელთა იკვი ედვათ ჩემდა შეკრებასა ამათსა არა მეცნიერთა უსწავლელობისა ჩემისათა და ვერ ურჩქმნილი ბრძანებისა, ვიწყე შეკრებად საღთოთა წერილთაგან, რომელი თვთ მაშინვე კრებასა ნათქვამნი და ზოგნი შემდგომად კრებისა აღწერილინი წმიდათა მამათაგან. არა თუ ჩემით შემიწყვეს რამე წმიდასა ამას კრებასა, არამედ თვთ ღირსთა პირისათა ნაბიჭვენი აღმომგისიეს; და უწოდე წიგნსა ამას მარწუხნი მრტურთველი შევიდა ნაკვერცხალთა ნანდვილ ესაიასებრ სახე, ხოლო თქუნენ, წმიდანო ღირსნო, უკეთუ ცთომილება ინილოთ, ნუ უგულვებელსმყოფთ, უნებელი უმეტრებისა და სიკინენ ფრიადი ზედან მედვა მე. აწ მამანო საქართვლოსანო, ისწავლიდეთ რა და იკითხვდეთ, უცებად მჩხრეკელისა ხსენებასა ნუ უგულვებელს ჰყოფთ“ (67r—78r).

მინაწერი: „წიგნთა შორის რომ სტომ დარჩიევისა“ (ქვ. საცავი ფურცლის v).

(843)

1591

ჟანლისი, ველისარი. 1861

94 ფ.; 22 × 18; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული; მთარგმნელი და გადმომწერი დავით ციციანოვი (92v); 1861 წ. (92v); დაუწერელია 1r—3v, 4v, 5v, 49v, 93r—94v. ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

«ჟანლისი», «ველისარი ა. თავი ა.—ეჰა! საღმრთოო მყუდროებაო ამის უდაბნოსაო! ვერა რამე შეიძლებს აღშფოთებასა შენსა...“ 6r—92v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „ველისარია, შეთხული უფალას ჟანლისის მიერ, თარგმნილი და მეორედ გამართული და გარდამოცემული, ნაწილი პირუშლი, მოსკოვს, ტიპოგრაფიასა შინა სჯემონ სელივანოვისასა 1821, ქართულსა ენასა ზედა თარგმნილი თავდის დავითვესტათის ძის ფანასკენტელ ციციანოვისაგან“ (4r).

ბ. „ნაკუსთი წინასიტყუაობისა უფალას ჟანლისისა.—მე ვერ ვკადრებდი გამართულსა ველისარიისასა, გარნა შევსთხე წიგნი ისტორიულსა საფუძელსა ზედა, არა რაჲსამე მეჭონე უფლის მარმონტელის საზოგადოს წიგნისა თანა; მისი პოლიტიკური რომანი დაშთების ჯელთა შინა სავლემწიფოთა კაცთასა, ხოლო ჩემი შესაძლო არს, რათა იქმნეს რავდენთამე წამთა მომცულ დედათა და ერისაგანთა კაცთა, ესეცა უკულ საკმაო იქმნების ჩემოვს“ (5r).

2. ტექსტს მეორე ნაწილის დასაწყისში უძღვის თავფურცელი: „ველისარია, შეთხული უფალას ჟანლისის მიერ. თარგმნილი და მეორედ გამართული და გარდამოცემული. ნაწილი მეორე. მოსკოვს ტიპოგრაფიასა შინა სჯემონ სელივანოვისასა. 1827“ (49r).

3. „ველისარი“ შედგება ორი ნაწილისაგან. მეორე ნაწილს ეწოდება „ისტორია დელიმერისა“.

ანდერძი: „ესე ჩემ მიერ ნათარგმნი რუსულით წიგნი, მეორედ გარდავსწერე და რაოდენ შემეძლო, გაემართეცა წელსა განჯორციელებიდეგან სიტყუესა ღისა 1861, თთულსა მაისსა 9-ს დღესა, დავით ციციანოვი“ (92v).

4. ხელნაწერთა აღწერილობა

(844)

1592

პროკლე დიადოხოსი, კავშირნი ღვთისმეტყველებითნი. 1757

204 ფ.; 22,5 × 17,5; ქალაღი; ტყავადაკრული ხის ტვიფრული ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; გადამწერი: ხაქარია დიაკონი (201v); 1757. I. 10 (201v); დაუწერელია: 1r—3v; 202r—204r; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

„პროკლე დიადოხოსი, პლატონურისა ფილოსოფოსისა კავშირნი ღვთისმეტყველებითნი. თავნი ორას და ათერთნი.—ა. ყოველი სიმრავლე ეზიარების ერთსა. ხოლო უკეთუ არა ეზიაროს, არა ყოველი ერთ იქმნება და არცა თითოეული, რომელთაგან არს სიმრავლე...“ 6r—201v.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის: „საძიებელი წიგნისა ამის...“ (4r—6r).

ანდერძი: „შთარგმნელი ამისი ფილიპე და შემწყობელი იოანე მდივანბეგი და კახი მღვდელი ნიკოლოზ. არამედ ესე ფილიპე მოქენეობს თანამდებთა მიტევებასა ამისთვის, ვითარმედ მოხუცებული იყო და ესრეთცა იტყვის: ცოდვილ და უძღურ ყოვლითურთ ვარ მეო; მაგრა მე ესრე ვგონებ სტყუოდეს,—ესე ფრიად მკნე და ძლიერ და მოქენე და მწადე ფრიად ფრიად(!) თარგმანთა და გარდამოცემათა. არამედ კელყოფა ამისი იქმნა იანვარს ი. ქქს უმე, ქრისტეს აქეთ ჩღნა. ესე ფრიად შენდობისა მოქენეც არს აღმომკითხველთა მიერ, რათა ქრისტემან თქუნცა მოგისხუნესთო, ამინ.

მე ხაქარია დიაკონი მესამედ ვწერ პროკლესა ან[ა]ს. ფრიად სატრფოსა ჩემსა და მეცა ვარ მოწაფე ფილიპესი და შემდგომად ვართაპეტ ავეტიქისა“ (201v).

(845)

1593

სვიმეონ ჯულფელი, დიალექტიკა. 1778

236 გვ.; 19 × 14; ქალაღი; ტყავადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; 1778 წ. (233 გვ.); დაუწერელია 234—236 გვ.; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[სვიმეონ ჯულფელი, დიალექტიკა]. — „დაწყებებასა შორის დიალექტიკისასა საწმარ არს კითხვსათვს მცირისა რაასამე თქმად, რომელსა განსაზღვრებს არისტოტელი ესრეთ: კითხუა არს ძიება მიგებისა.—აწ უკუშ დალაცათუ მრავალ არიან სახენი კითხვსანი, გარნა აქა საწმარ არიან ჩუშნდა რაა არსისა და ვითარი არსისათვს, რომელნი თქმად არიან ამათთვს, რომელთა ყოფა აღსარებულ არს...“ 3—233 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი თარგმნილია დოსითეოზ ნეკრესელის მიერ. (იხ. კ. ქველიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1, 1941, 336—337 გვ.).

ანდერძი: „ადიწერა თთუშსა მარტსა კა, ქქს უმე“ (233 გვ.).

მიწაწერი: „ქ. ანჩისხატის დეკანოზმა, რომელიც ამას ქვეით სწვრია, ეს წიგნები მომცა:

- ქ. ამონიოს
- ქ. პერიერმენია
- ქ. საზღურის წიგნი
- ქ. ნემესიოს
- ქ. რიტორება.
- ქ. სიმეტნე

- ქ. კმნულების ცნობა
 ქ. დაწყება დიალიკტიკისა
 ქ. მკერმეთქვეობა
 ქ. რუსული და მოლდავენური კითხვა-მიგება. გაბათონი სვიმონ“ (1 გვ.).

(846)

1594

უთრუთიან-სამიანი. 1647

148 ფ.; 31 × 20,5; ქაღალდი; მუყაოს კოლენკირგადაკრული ყდა; ნაკლული; დაზიანებული; მხედრული; სათაურები სინგურით; ტექსტი დასურათებულია: 1v, 2r, 3v, 6rv, 11v, 12r, 13r, 15r, 16r, 20r, 21v, 24r, 26v, 27v, 28v, 34v, 35rv, 36r, 38v, 39r, 40r, 43v, 44r, 50v, 51r, 52v, 53r, 56v, 57r, 59v, 60v, 61r, 68v, 69r, 70r, 71v, 72r, 72v, 74r, 76v, 77r, 83r, 86r, 88r, 93v, 94rv, 95v, 96r, 102v, 103v, 104v, 105v, 107v, 111v, 112v, 115v, 116r, 119v, 120r, 123v, 124r, 125r, 128r, 133r, 134r, 143v, 144v, 147r და 146r; გადამწერი მამუკა თავაქალაშვილი (148v); 1647 წ. (148v); ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

[უთრუთიან-სამიანი]. „... ართნეს ღთისა სახელსა ზედა ვითა ქო... მისი შვილი სიამუქ ფალავეანი თურანგი... ლაშქარნი გამოუგზავნა. მერმე ხვარაზან [დ]ეკმან შეიყარა მისი ორასი ათასი [დ]ევი და გაემართა საოკმარად...“ 1r—148v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი „ყარამანიანი“-ს სახელწოდებით აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, 609 გვ.).

2. უთრუთიან-სამიანი წარმოადგენს „შაჰ-ნამეს“ პროზით ვერსიას (იხ. დ. კობიძე, შაჰ-ნამეს ქართული ვერსიების სპარსული წყაროები, 1959, გვ. 18).

ანდერძები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ამისი მწერალი“ (18v).

2. „ქ. აქა გათავდა ეს წიგნი ბრძანებითა ხელმწიფის დადანიის ბატონის ღეგანისათა და ხელითა მამუკა თავაქალაშვილისათა და ზალ ფასკუნჯმა რომ წაიყუანა, გაზარდა მთაშიგან, ვირემდის პოებდეს ზალს [და] შინა მოიყუანდეს განგებითა პოვნამდის,—ეს ყუელა იქნა. დაიწერა ქქსა სამას ოცდათხუთმეტსა, თვესა ივლისა ოცდაშვიდსა. გათავდა“ (148v).

მინაწერები: 1. „ნა კაშიძის ასულთ მარიკა, აღათიმ თუ აგი ლამაზი კაცი გათხო... მაქუტაძეს ნულარ სოხვ, ნურც ემდური თვარა...“ (147r).

2. „ქ. ჩვენს დიდს იმედს, დიდათ იმედათ მისაჩვენეს ბატონს ჩიჩუას მოვახსენებ“ (146v).

3. მიწერილია სურათზე: „ვინც ამას იკითხავთ, ვინ უნდა იყოს გიორგი ერისთვის მეტი, ცხენს თუ იკითხავთ, ბატონისშვილმა ნიკომ რომ ცხენი მომცა, ის არის. მე თუ არ დამიჯერებ. მე მომყვანს შეგაფიცებ, იცოდეთ“ (133r).

4. „ჩემო ხელმწიფის შვილო აღათი, შენი მხეველი ნაკაშიძის ქალი მარიამ მშვენიერის ხელის კოცნას გიბრძანებ. ამას კი გემდური, ერთი ლამაზი კაცი ამ წინგში არ... ჩემი ჯინიხუდა დაახატოე“ (21 v).

5. მინაწერები მოთავსებულია აგრეთვე 8r, 27r, 88v, 118v.

(847)

1595

კრებული (კითხვა-მიგება). XI

454 გვ.; 22 × 14; ეტრათი; თავბოლონაკლული; მუყაოს ნაჭერგადაკრული ყდა; ნუსხური; სათაურები სინგურით; გადამწერი მოსე (293, 348 გვ.); [XI ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პ. უმიკაშვილის მიერ.

1. „... მაღლითა სულისა წმიდისაათა...“ 1—10 გვ.

2. „სწავლანი ღმრთივსულიერთა წმიდათა მამათანი, წიგნთაგან რჩევით გამოკრებულნი თითო-სახეთა და სარგებელთა საქმეთა ცხადად განმარტება.—კითხვა: რომელი ცოდვა არა უტევებს შეწყნარებად წინაშე ღმრთისა ლოცვასა კაცისასა, ანუ ძალი სათნობა უაღრეს არს ყოველთა სათნობათანი...“ 10—39 გვ.

3. „თქმული წმიდათა მამათა მარხვისა და ლოცვისა და მღუიძარებისათჳს, კწნ. კითხვა: რომელნი არიან, მამაო ღმერთშემოსილო, ჭეშმარიტნი იგი თაყუანის-მცემელნი, რომელნი სულითა და ჭეშმარიტებითა თაყუანის-სცემენ ღმერთსა...“ 39—69 გვ.

4. „თქმული წმიდათა მამათა დაყუდებისათჳს კითხვა: გულს-სიტყუა ჩემი მეტყჳს მე, რათა წარვიდე და დავეყუდო...“ 69—75 გვ.

5. „თქმული წმიდისა მაქსიმე აღმსარებელისა ზიარებისათჳს. კითხვა: ზიარება წმიდათა ქრისტეს საიდუმლოთა ზედას-ზედა ჯერ-არსა ანუ ჟამითი-ჟამად?...“ 75—93 გვ.

6. „ათანასე აღექსან დრიელისა თქმულისა განრჩევით გამოკრებული, კწნ.—კითხვა: რომლისა ლოცვისაგან უფროჲს ეშინის სულთა უკეთურთა...“ 93—122 გვ.

7. „თქმული წმიდათა მამათა თავისა განკითხვისათჳს, ნებისა და ტევებისა და მორჩილებისათჳს. გზა უცთომელი და სათნობა ჭეშმარიტი, რომელი დადევს წმიდათა მამათა...“ 122—238 გვ.

8. „თქმული წმიდისა ანასტასისი და უწყება კაცისათჳს ცოდვილისა, უფროჲს ხოლო სიძვისათჳს.—ჟამთა ნიკიტა ერისმთავრისათა, რომელი იყო კარტჯინს ქალაქსა აფრიკეთისასა, იყო მუნ კაცი ვინმე ფრიად ცოდვილი...“ 238—252 გვ.

9. „თქმულთაგან წმიდისა დორეთესთა რჩევით გამოკრებული.—თქუა წმიდამან დორეთე, ვითარმედ, რომელი უსმენდეს სჯინდისსა თჳსსა, რომელ არს გონება მამხილებელი კეთილისა და ბოროტისა...“ 252—272 გვ.

10. „სწავლათაგან წმიდისა ბასილისთა რჩევით გამოკრებული.—თქუა წმიდამან ბასილი: კაცთ-მოყუარე ღმერთი ჩუენი, რომელი-იგი ასწავებს კაცთა მეცნიერებასა გულსწმის-ყოფისასა...“ 272—293 გვ.

11. „თქმული წმიდისა ბასილისი ლოცვისათჳს.—ლოცვა გონებითა წმიდითა ზრახვა არს მარადის ღმრთისა მიმართ...“ 293—336 გვ.

12. „პეტრეს კითხვა გრიგოლის მიმართ. უფალო გუკითხენ(!)—მრავალნი მოსწრაფე არიან გუამთა მათთა დამარხვად ეკლესიასა შინა...“ 336—348 გვ.

13. „სწავლათაგან წმიდისა მამისა მაქსიმე აღმსარებელისათა რჩევით გამოკრებული.—პირველად სიყუარული კეთილი და სრული ესე არს, რათა დადვას კაცმან სული თჳსი ძმისა თჳსსთჳს და მოკუდეს მისთჳს...“ 348—362 გვ.

14. „სწავლანი წმიდისა მამისა ჩუენისა იოვანე სინელ მამასახლისისანი კლემაქსისა წიგნთაგან რჩევით გამოკრებულნი.—ყოველნი, რომელნი განმზადებულ ხართ... ასარეზსა მას...“ 362—446 გვ.

15. „სწავლა და განკრძალება მწყემსთა მიმართ.—ვიხილე მკორნალი უგუნური, რომელმან შემოსრვილი უძლორი შეაწუხა ვინებითა უჯეროთა...“ 446—454 გვ.

წყდება: „... ნუუჟე შემძლებელ იყო...“

შენიშვნა: 1. 31—34 გვ. უკუღმა ჩაკერებული.

მინაწერები: 1. მთავრულით ნაწერ სათაურებს 293 და 348 გვერდებზე მოსდევს ტექსტის ხელით შესრულებული ნუსხური მინაწერი: „წმიდანო ღმრთისანო, ლოცვა ყავთ გლახაკისა მოსესთჟის“. აქ მოხსენებული მოსე ხელნაწერის გადამწერი უნდა იყოს.

2. ხელნაწერის კიდევზე ტექსტის გასწვრივ XVIII ს. მხედრულით მიწერილია „შეისწავენი“: 1, 2, 4—9, 11—13, 22, 24, 26, 28—32, 34, 35—39, 42, 56, 62, 63, 67, 87, 104, 122, 131, 137, 140, 148, 218, 238, 254, 255, 260, 272 გვ.

3. (XV ს. მხედრულით): „ქ. კირიკეს(!) შეუნდნეს ღმერთმან მისნი ცოდვანი და ვინცა შენდობა...“ (50—51 გვ.).

4. (XIV ს. ნუსხური): „დემეტრეს და მისა მუღლესა გულმანგასა და მისსა ძმისა ბასილსა და მისთა ტომთა და ნათესავთა შეუნდვენ ღმერთმან და ვინცა შენდობაჲ თქუას, მასცა შეუნდვენ ღმერთმან“ (120—121 გვ.).

5. (XV ს. მხედრულით): „ქ. ყოველთა უც[ო]ღვილესს კირიკეს შეუნდნეს ღმერთმან და ვინცა [შენდობა ბძანოს], მასცა შეუნდნეს ღმერთმან აწ და უკუნი-სამდის“ (168—169 გვ.).

6. (XV ს. მხედრულით): „ქ. ღმერთო, შემინდვენ ცოდვილს კირიკეს და ვინცა შენდობა თქოს, [მასცა შეუნდოს] ღმერთმან“ (172 გვ.).

7. (XIV ს. ნუსხური): „ქრისტე ღმერთო, შეიწყალე სულითა ცოდვილი დემეტრეს, ამა წიგნისა მომ[გებელი]“ (273 გვ.).

8. (XIV ს. ნუსხური): „წო... დისაო, გამიმარჯუე შენ დეკანოზობასა“ (289 გვ.).

9. (XIV ს. ნუსხური): „ქ. ჯუარცმისა ხატო, გამემარჯუე მონასა შენსა დემეტრეს შენს... დეკანოზობასა და ნუ მარცხენ აჭა და მას საუკუნ...“

10. (XIV ს. ნუსხური): „წმიდაჲ მიქელ, შ[ე]იწყალ[ე] ანტუნი“ (303 გვ.).

11. (XIV ს. მხედრულით): „ქ. ამა წიგნისა მომგებასა დემეტრეს და მისა მუღლესა გულმანგასა შეუნდნეს. ღმერთო, ვინცა შენდობა ბძანოს, მასცა შეუნ...“ (314 გვ.).

12. (XIV ს. მხედრულით): „ქ. ღმერთო, შემინდვენ ცოდვანი კირიკეს და ვინცა შენდობა თქოს, მასცა შეუნდნეს ღმერთმან“ (346—347 გვ.).

13. (XIV ს. მხედრულით): „ქრისტე, შეიწყალე არსენი ს[უ]ლითა. ლოცვა ყავითა ცოდავილს არსენისთისა. ღმერთმა მოგცეს ნცვათ(!)“ (440 გვ.).

14. (XIV ს. ნუსხური): „ქრისტე, შეიწყალე არსენი სულითა, ამენ“ (452 გვ.).

15. მინაწერები მოთავსებულია აგრეთვე: 66, 152, 200, 201, 214, 230, 231, 280, 281, 284, 288, 292, 293, 304, 305, 328, 396 და 398 გვ.

(848)

1596

კრებული. XVIII

270 გვ.; 21,5 × 16,5; ქაღალდი; დაშლილი; ტყავგადაკრული ხის ტვიფრული ყდა მხედრული; სათაურები სინგურით; [XVIII ს.]; ხელნაწერი შემოწირულია პ. უმიკაშვილის მიერ.

1. (ბესარიონ ორბელიანი, გრდემლი) „სიტყვისგება ლათინთა მიმართ ჩვენ მართლმადიდებელთა მიერ, თუ რაჲ არს ჩუენგან მათი განყოფილება, თქმული უნდოსა და გლახაკისა ჰუცესმონაზონისა ბესარიონის მიერ, რომელი იყო უდაბნოთ გარესჯით მრავალმთისათ მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისასა, რომელი იქმნა კათალიკოზ წმიდა და სამეუფოსა საყდარსა ზედა მცხეთას, ხოლო წიგნსა ამას ეწოდების გვრდემლი.—მრავლით ჟამითგან მენება დუმილი მრავალთა მიზეზთათჳს და არა აღებად პირისა, რამეთუ უღირსება სულისა და შიში შეუკადრებელთა შეკადრებად მიზეზ

მექმნა ღუმლისა, რამეთუ არა ადვილ არს, არცა უზღვეოჲ პირველად განწმედისა შესება სიწმიდეთა და უღირსთა მიახლება..." 1—235 გვ.

შენიშვნა: ერთვის „ზანდუკი წიგნისა ამის, რომელსა გურდემლ ეწოდების..." გვ. 235—237.

2. (რომის განდგომისათვის, მართლმადიდებლობისაგან).—„რომისა განდგომისათს, ვითარ განდგეს მართლმადიდებლობისაგან სარწმუნოებისა და წმიდისაგან ეკლესიისა..." გვ. 238—267.

შენიშვნა: ტექსტს ახლავს ბიბლიური ხასიათის თხრობა, სხვა ხელთ: „ჭეროდჲ ჩხვლთ მომწყვედელი იყო ასკალონელი..." გვ. 267—270.

(849)

1597

კრებული. 1768

318 გვ.; 19,5 × 12; ქალაღი; ხის ტყავადაკრული ტვიფრული ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგურით; გადამწერი ანჩისხატის დეკანოზი გიორგი (254 გვ.); 1768წ. (254 გვ.); დაწერელია: 15—20, 234, 256—260 გვ.; ხელნაწერი შემოწირულია პეტრე უმიკაშვილის მიერ.

I. [გამოკრებილი სჯულის კანონი].

1. (შვიდნი საეკლესიო კრებანი).—„ქრისტეს განჯორციელებიდან წელნი გარდასრულ იყუნეს სამასი არიან უკუშ სოფლიონი შუდნი კრებანი დიდნი, რომელთა პირუსლი არს ნიკიისა სამას ათეურამეტთა წელთა მამათა, რომელნი შეკრბეს ნიკიას ბითუნიისასა დიდისა კოსტანტინეს ზე..." 1—14 გვ.

2. „სჯულის კანონი მეექუსისა კრებისა იოანე მმარხუელისა წმიდისა მამისა ეფთჳში მთაწმიდელისა თარგმნილი. წესი და განგება ას სამეოცდარვათა წმიდათა მამათაჲ, რომელნი შეკრბეს კოსტანტინეპოლის, ახალსა ჰრომსა, კოსტანტინე ღმრთის მსახურისა და მორწმუნისა მეფისა ზე, ძის წულისა ძისა ჰერაკლე მეფისა.—იყუნეს წინამძღუარ კრებისა ამის აგათონ პაპი ჰრომისა..." 21—146 გვ.

შენიშვნა: კანონი 97 თავისაგან შედგება.

3. „კანონი შეცოდებულთანი, აღწერილნი წმიდისა მამისა ჩუშნისა იოანეს მიერ კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა, რომელსა ეწოდა მმარხველ.—უწყებულ იყუნით, ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხველი უკანასკნელი იყო ყოველთა მათ, რომელთა სჯულის კანონისა წესი დაეწერნეს..." 147—174 გვ.

შდრ. Н. А. Заозерский и А. С. Хаханов, Номоканон Иоанна Постника, Москва, 1902, გვ. 2—58.

4. „კანონი შეცოდებულთანი, განწესებულნი წმიდისა მამისა ჩუშნისა იოანე მმარხველისა მიერ კოსტანტინეპოლელ პატრიარქისა. თავი ა.—უკეთუ ვის შეემოხვნენ ბუნებითი ცოდვანი, ესე იგი არს სიძვა..." 175—209 გვ. (შდრ. Заозерский..., გვ. 58—92).

5. „კანონი დღითი-დღეთა ცოდვილთანი, ვითარცა წმიდამან ბასილი განაწესნაჲ.—პირუსლ მოსლვაჲ გულის-სიტყვაჲ, რომელი მოუტდეს და გონებამან სწრაფით განიოტოს..." 209—216 გვ.

6. „მიგებაჲ კანონებრივი ტიმოთე წმიდისა მთავარ ეპისკოპოსისა აღექსანდრელისა..." 216—223 გვ.

7. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა მეთოდის კოსტანტინელ მთავარეპისკოპოსისა და მოწამისა თუ, ვითარ ჯერ-არს შეწყწნარება თუთეულისაჲ ჰასაკსა შინა უარის ყოფისა ბრალსა შთავრდომილთათჳს და კუალად ქრისტეანელ მოქცეულთაჲ...“ 223—225 გვ.

8. „წმიდანი და მსოფლიონი კრებანი არიან შუდნი...“ 226—233 გვ.

შენიშვნა: დართული აქვს „ზანდუეი სჯულის კანონისაჲ...“ (235—254 გვ.).

II. „იოანესაგან სინელისა სამ-ათნი გუარნი კიბისა აღსავალთაებრ თქმულნი. ვინცა აღსრულხარ, სისრულედ მიწვევულხარ... ესენი თუთო თავისაგან ათ მუტლად მე, იოანე, დავლექსენ პირის-პირად...“ 261—318 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გალექსილია იოანე უბეტრიჭის მიერ (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1^ა, გვ. 287).

ანდერძი: 1. „თუშა ივლისსა კბ, ქკს უნგ სრულ იქმნა მცირე ესე სჯულის კანონი ქალაქსა ტფილისს, პალატსა საპატრიარქოსა, წელითა ანჩისხატის დეკანოზის გიორგისათა, მხილველთა შენდობის მოქმენ“ (254 გვ.).

2. „სრულ იქმნა ნოემბერს კზ“ (318 გვ.).

მინაწერი: „ანტონი“ (ჩართულად) 255 გვ.

(850)

1598

დავით გურამიშვილი, დავითიანი, 1787

309 გვ; 32,5 × 19,5; ქალღი; მუყაოს ტყავადაკრული ტვიფრული ყდა; დაშლილი, ყდა მოვარდნილი; 1 ფურცელი აკლია 53 და 54 გვერდებს შორის; მხედრული; სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; ავტოგრაფი დ. გურამიშვილისა (268 და 289 გვ.); 1787 წ. (289 გვ.); დაუწერელია: 291, 297—301; 303—306 და 308 გვ.; შემოწირულია პ. ჴმიკაშვილის მიერ.

1. „წიგნი ა. ქ. წიგნი ესე, რომელსა ეწოდების სახელად დავითიანი, თქმული გურამისშვილის დავითისაგან. თავი შესავალი ა. ქართველთ უფალთა მეგვარტომობის იგავი.—

ღმერთო, რომელსა გაქონან არსის საყდართა ჯდომანი,

რომელმან მოეც მიჯნურთა ტრფილთ სურვილის ნდომანი...“

2—96 გვ.

შენიშვნა: „წიგნი ა მოიცავს ა-მგ თავებს. ოცდამეორე (კბ) თავს ფურცლის დაკარგვის გამო აკლია 13 სტროფი.

2. „წიგნი ბ. მდ. სიმღერა დავით გურამისშვილისა, ტყვეობილამ გამოსვლის დროს დავითის შესხმა.—

ვინც რომე სახლში შემეშვა, გამათბო, გამამშუშაო

დამიდგა კარგი სადილი, წინ ღვინით სავსე შუშაო...“ 97—98 გვ.

3. „მე. ოდეს დავით გურამისშვილი კისტრინის ომში ცხენითურთ ლიაში დაეფლა, იმის მონასიბად ღვთის-მშობლის შესხმა.—

ჩემ საყვარლის მომყვანელო ძედ, მარიაჲ ქალო,

სახით ოქროს სასანთლეო, ლამპარ განუქპრალო...“ 99 გვ.

4. სხვა წმა.—მოწყალების კარო, შენს ზღურბლს მოვეკარო,

უსახლ-კარო ვარო, ვითხოვ შემიფარო...“ 99 გვ.

შენიშვნა: თავდაპირველად ეს ლექსი იწყებოდა შემდეგი ორი ტაეპით:
 „ლამის ცეცხლის პალო, დღის მზის აღმოსავლო,
 მე დღესა თუ ხვალ მანდეთ წამოვალო“ შემდეგ ავტორის ეს ტაეპები გადაუნახავს.

5. „მვ. ხარებობის დღის შესხმა: „ახა წმინდა კობალეს“ სანაკლოდ სამღერალი. —

ქალ-ქალწულმან მარიამ წმინდად თავი ატარა;
 ყოვლის კაის საქმითა თავი ღმერთსა აყვარა...“ 100 გვ.

შენიშვნა: ამ ლექსის ბოლოს ავტორის ხელით მიწერილია: „მთ. აქ უნდა დაიწეროს ღვთის-მშობლის მიცვალების დღის შესხმა, აგრევე მისი შემდგომი ცოდვის მოგონება“. გამოცემაში ლექსთა რიგი ამ შენიშვნის მიხედვით აღდგენილია (შდრ. დ. გურამიშვილი, დავითიანი, 1955 წ., გვ. 118).

6. „მზ. აღდგომის დღეს ყრმათაგან სამღერელი. —

აღდა ქრისტე და აღმოიყვანა ადამიანი...“ 101 გვ.

7. „მმ. ღვთის-მშობლ[ი]ს მიცვალების დღის შესხმა. —

გიხაროდესთ ანგელოზთ დასნო...“ 102—104 გვ.

8. „მთ. თავისის ცოდვის მოგონება და სასინანულო სიტყვები დავით გურამის შვილისა. —

ვაჟე ცოდვილს და უნანელსა,

კეთილთ საქმის მე უქონელსა...“ 104—105 გვ.

9. „ნ. სიტყვა ესე ღვთისა სიტყვისა-სიტყვად შეწყობილი და სწავლა საყვარლისა ღვთისა და კაცისა ძისა ყრმათათვის სიმღერად.

„ეეო, მეო, ქალო ქალთა მზეოს“ სანაცლოდ სათქმელი, —

ეეო, მეო, აქეთ მომხედო...“ 106—112 გვ.

10. „ობოლნი. — დიდება შენდა, უფალო, შენა ხარ კაცთა მოყვარე...“

113 გვ.

11. „ნა. სიმღერა ქალ-კახეთის ჯვარობის სანაცლოდ სათქმელი. —

ყრმავე, გონება უგუნური აგონიარეო,

თაეს ნუ გაჭდი უღონოდა, აღონიარეო...“ 114 გვ.

შენიშვნა: ამ ლექსის ბოლოს ავტორის ხელით მიწერილია: „აქ უნდა დაიწეროს: „ეეო, მეო, აქეთ მომხედო“. გამოცემაში ლექსთა რიგი ამ შენიშვნის მიხედვით გასწორებულია (შდრ. დ. გურამიშვილი, დავითიანი, 1955, გვ. 123—129).

12. „ნბ. სიმღერა ფერტისული „აგერ მიღმარ ახოს“ სა[ნა]ცლოდ სათქმელი. —

ეშმაკეულთ ახოსა ანგელოზმან მნახოსა,

მწეროს ჯვარი ქრისტესი, გულზედ გამომსახოსა...“ 115 გვ.

13. „ნგ. ოდეს დავით გურამის შვილი ბრუსიაში დატყოვდა და, თუ რამ აქნდა თავისი საცხოვრებელი, ისიც დაეკარგა, იმისთვის ტირილი. —

ვითა ცხოვარი გზა შეცდომილი

მგელთ წარსატაცად ფარებთა გარე...“ 116 გვ.

14. „ნდ. მეორე დავითის შესხმა. რუსულის სიმღერის ვმა. ნე, დამ პოკოიუ, პოიდუ სტაბოიუ. —

აბრაჰამის ღმერთი, საბათი ერთი...“ 117 გვ.

15. „ნე. რუსულის სიმღერის ჯმა: ჩოთა პრიჩინა, ვსელდა კრუჩინა.—

ისმინეთ ერნო, გულთ მეცნიერნო...“ 118—119 გვ.

16. „ნვ. მესამე დავითის შესახებ პოლშის სიმღერის ჯმა.—

აწ მე აღვიძრავ ენასა,

ვადიდებ ღმერთსა ზენასა...“ 120—122 გვ.

17. „ნზ. არია, რომელ არს გოდება (რუსულად ახ კაკ სკუშნო).—

ვა, რა მაქვს დიდი მოწყენა,

სადა არს ჩემი მოღბენა...“ 122—125 გვ.

18. „ნწ. სიმღერა, რომელ არს ამისის ჯმის სიმღერა რუსულად: ნეთუ ზლოსთი ნაღონოიეუ, უმენშით მნე პეჩალ მოიუ.—

რქვა: დიდება, ღმერთო, შენდა, ცად და ქვეყნად რაც აღშენდა!

დავით ჯმითა ნესტეს აფშვენდა, ვიგალობდა ვითა გშვენდა...“

125—126 გვ.

19. „ნთ. სიმღერა დავითისა ზუბოვკა, რომელ არს რუსულად ამისი ჯმა: კახაკ დუშა პრავდივია.—

ზუბოვკიდან მომავალმან ვნახე ერთი ქალი,

მეტად ტურფა, შეენიერი, მაზე დამრჩა თვალი...“ 1127—128 გვ.

20. „ნა. სიმღერა, ამისი ჯმა, რომელ არს რუსულად: ჩუესთუიუ სკობრბი ლუტი ვსიაკაო მინუტი.—

საყვარელმან სიტყვა ავი მითხრა, გულ-საწვავი

ნეტა რად ვიყო შენია,

სახით ავრივად შეენია...“ 129—130 გვ.

21. „ნბ. რეული, ეს რუსულად: პოლნო, პოლნო, ნე პრელშაისა.—

კმარა, კმარა, ნულარა სცოდავ, სულს აგების მიხვდეს შეგბა,

აწ დასწყენარდი, ნუ შფოთავ-ბორგავ, ნუ გაქვს ზმირინთ ზინზ-

ლად ფშვენბა...“ 130 გვ.

22. „ნგ. რეული, ახალი შემოღებული ქართულად.—

ქორცია მიწა ტალახი, საწუთროს ფეჭით ნალაჯი;

სული უსხეულ მყოფელი, აქვს საუკუნო სოფელი...“ 131 გვ.

23. „ნდ. დინარი, „ბატარა ქალო თინაო“-ს სანაცვლოდ სამღერალი.—

ვაქოთ, ვადიდოთ ვინაო?—ღმერთი მალალთა შინაო,

ვინცა შეამკო ქვეყანა, ღამე დღედ განაბრწყინაო...“ 131 გვ.

24. „ნე. ზმიანი შიირი დავით გურამისშვილის თქმული (ახლა იქნება, რომ წამკითხავმა საჩქაროდ წაიკითხოს და რაზედაც ნათქვამია, ის ზმა, ვერ შეიტყოს, ამისთვის წითელი ხაზები ჩამიტანებია; რაც ხაზსა და ხაზს შუა შიიტყვა არის, იმაზედ არის ნათქვამი).—

მეფეო, ღმერთმან ნუ მოგცეს წუხილი, კმუნვა, ვიშობა...“ 132—133 გვ.

შენიშვნა: ამ ლექსის მესამე ტაეპს სინგურით მიწერილი აქვს: „ერთს დღეს აღდგომაც იყო და ხარებობაც; დიალაც ციოდა მოსკოს და იმის მონასიბათ თქმული“.

მეოთხე ტაეპს: „ერთმა ქართველმა თავადისშვილმა მოსკოს ქორწილი ქნა და ცოტად მდადს პურის ს[ა]უჭმელო დაუგვიანდა; აგრეთვე მანამდის ქორწილს იქმოდა, ორს დაბალს აზნაურთან იდგა ფსონათა და იმათზე მეტსა ხარჯევდა—იმის მონასიბათ თქმული“.

მეხუთე ტაეპს: „ერთს დღეს ბატონებმა დავით გურამისშვილის ხალათის ბოძება განიძრახეს—იმის მონასიბად თქმული“.

25. „ამიციანა ზმიანი.—

აწ ზმობს მღევსელი: მზასა ვარ, ცხელი ზაქო მწვადები, დარბაზს
წაილით...“ 133 გვ.

26. „გე. სიმღერა. რომელ არს რუსულად ამისი ჯმა: უღეტელა
ზაზულინკო ჩერეს დუბინუ.—

ვსთქვათ, რაც ვარდმან თავის თავზედ ქნა საქმე ავი:

„შეიძულა მან ბულბული, იყვარა ყვავი...“ 134 გვ.

27. აგ. სიმღერა, რომელ არს ამისი ჯმა რუსულად: ახ, სკოლიკო
ცველა ვლეტახ მოლოდიხ.—

ვა, რამდენი ყვავის ზაფხულს ახალნი,

არ ვიცოდი ჯავრი დროთა, აეთ ხანი...“ 135 გვ.

28. „აზ. ამიციანად იგავეი, ასახსნელად ადვილი.—

ვირემდის განახლდებოდა ძველი დღე-ღამე მზიანი,

იფქლი კალოზედ იყარა განურჩეველი, ბზიანი...“ 136 გვ.

29. „აშ. ანბანზედ თქმული დავითისაგან პირველი თავიდ-
გან და მეორე ბოლოდამ.—

ადამ ბრმა გველით და ევა ვერ ზოგვენ შე თმენასა,

იმ კრულმან ლახვრად მიაგო ნებით ორ-პირი უღერასა...“ 136 გვ.

30. „ათ წიგნი ბ. გოდება დავითისა, საწუთოს სოფლის გამო ტირილი-
გული ღონდება, ვიწყო გოდება: ვაი საწუთრო, ცრუო სოფელო...“

136—140 გვ.

31. ო. ის იევე გოდება, სხვა რიგი ჯმა, თუმცა სიტყვა და ძალი
ისივე არის, იქნების კაცი ამ რიგს უმას უფრო გაეწყოს.—

გული ღონდება, ვიწყო გოდება

ბორგნა-ბოდება, რაც მაგონდება...“ 140—145 გვ.

შენიშვნა: ამ ლექსს მოსდევს შეცდომით ჩაწერილი დ. გურამიშვილის „მზიარული
ზაფხულის“ 2 სტროფი, რომელიც ავტორის ხელითვე გადახაზულია.

32. „ოა, სიკვდობისა და კაცის შელაპარაკება და ცი-
ლობა.—

ყველას გვეწვევის სიკვდილი, გემართებს დაუბედეთ მზათაო,

ის ჩვენკენ ჭოდის, ჩვენ მისკენ, ვერცად აუტყვეთ გზათაო...“

146—149 გვ.

33. „ობ. კაცისა და საწუთროსაგანა ცილობა და პქობა,
ერთმანერთის ძვირის ვსენება.—

ჰაი, ჰაი, ეს საწუთრო რას ტყუის და რას უპირობს:

თავს რა უყო, ა, იმ კაცსა, ნახეთ, ბოლოს რას უპირობს...“

150—160 გვ.

შენიშვნები: 1. ერთვის შესაქმეთა ტექსტის ფრაგმენტი (შდრ. შესაქმეთა 4₆-1₆).
2. ლექსის დასაწყისში ჩაკრულია ნახატი—სიკვდილი ჩონჩხის სახით, ხელში
ცელით, თავს გახმის მწოლარე ბავშვს.

34. „წიგნი დ. წიგნი ესე მზიარული ზაფხული, რუსულად
ამის ჯმის სიმღერას ეწოდების „ვესელა ვესნა“, თქმული მისივე დავით-
გურამის შვილისა. ზამთარ-ზაფხულისა და ქარების ბრძოლა.—

ერთს ქალს რუსული „ვესელა ვესნა“
ჩემთვის საკმილად ჩამოეკეცნა...“ 161—262 გვ.

შენიშვნები: 1. სათაურის ზემოთ ცარიელი ადგილია დატოვებული წარწერით
„[ხა]მთარი დაიხატოს.“ 166 გვ. მიწერილია: „აქ უნდა ზაფხული დაიხატოს“.

2. 252 გვ. მიწერილია; „ეს კამერის ამბავი წიგნში, წერილში ვერცადა ვნახე
და ისევ მოვალე. ვინც ეს წიგნი გადასწეროს, ნულარ დასწერს, ამისთვის რომე:
სჯულად არ დაიდვას ტყუილი“.

35. „იდ. ადამის საჩივარი.—

ადამს ჰკითხეს: რატომ სტირი,
რომ სწუხ, რა გაქვს საწუხარი?...“ 263—266 გვ.

36. „იე. მეოთხე დავითის შესხმა და დავითნის ქების
იგავი.—

დავითის შესხმა შევეკონე: ძმას ვარდი უძღვენ, დას ია.

დავით მოგვითხრობს: ნუ ესავთ, შემწედ ნურად გჩანთ დასია...“
267—268 გვ.

37. „ივ. ამ წიგნთა გამლექსავის გვარის და სახელის
გამოცხადება.—

დავითი[ანი] ვსთქვი დავით გურამის შვილმან გვარადო,
ხილად ვსთქვი სიტყვა ღთისა და ძე კაცთა ნორჩის მგვანადო...“
268—271 გვ.

შენიშვნა: გამოცემაში ეს ლექსი გადატანილია წინ, მოთავსებულია 21—24 გვ.
(შდრ. დ. გურამი შვილი, დავითიანი, 1955).

38. „იზ. ანდერძი დავით გურამი შვილისა.—

აღარ მსურს ქნარი, საკრავად სტირი,
არც ზედ დამღერა, აწ ამას ვსტირი...“ 271—274 გვ.

39. „იწ. მღრდელთ ვედრება დავით გურამის შვილისა.—

მღვრდელო, რაც ღმერთმან მაღლი მოგმადლა,
არც ავიწონა, არც განგიადლა...“ 274—275 გვ.

40. „ით. საფლავის ქვაზედ დასაწერი.—

წმინდა იოანე კახეთს ზედაძენს
სასწაულობით ქვიტკირს ცრემლთ აღენს...“ 275 გვ.

41. „კ. სულის ამბავი.—

აწ მოისმინეთ სულის ამბავი,
რაც შემთხვეოდეს კარგი თუ ავი...“ 276—282 გვ.

42. „კბ. ამ წიგნის გამლექსავის სულის მოხსენება.—

სე, ღმერთო, აღმიხილე თვალი გონებისა,
დამანახვე, მაცნობე მე გზა ცხოვნებისა...“ 282—285 გვ.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს ერთვის: ა სარწყავისა და წისქვილის მოხაზულობის
გეგმა. გეგმის შუა ადგილას მოთავსებულია გურამი შვილის ავტოპორტრეტი.
იქვე ყულაბა. რომლის ქვემოთ მიწერილია:

„ეს კაცი ასე ილღოცავს:
ღმერთო, მანვენე ყანები
ამ სარწყავთ მონაცვანები;

ღმერთო, დამასწარ ზაფხულსა,
ფეკელს ამ წისქვილზედ დაფუქულსა.
ყოვლად წმინდაო, დამადევ
წყლურზედ წამალი სამთელი,
შემადლებინე აღვანთო
მე შენს წინაშე სანთელი“ (286 გვ.).

ბ. „ეს წყლის ასამალღებელი და წისქვილი თუმცა მოვიგონე და დაეხაზე, ჯერ არცად არის გამოცხადებული ჩემის უძღურებით და კელმოკლქობით, და ამ ჩემს ნათქვამს ლექსის წიგნში ჩამიტანებია. და ეს წიგნი ქართლ-კახეთის მეპატრონის მეფის ირაკლის ძის მირიანისათვის მიმირთმევია და იმას შევხვეწნივარ, რომ, საცა ალაგი იყოს, იმან გამოაცხადოს.“

კინაზ დავით გურამოვი კელს ვაწერ“ (286 გვ.).

გ. გეგმის ზემოთ, შუა ადგილას, ახტირკის ღვთისმშობლის ხატის ნაბეკდი სურათია ჩაქრული. ამ სურათთან დაკავშირებით ქვემო კიდებე მიწერილია:

„Икона изображенная Охтирской Богоматери зделана мною по обещанию, человек же под оную стоящий значит то, что простер руки, просит от ся о скором зделаний на сей картине изображенной машини помошы, а сундук стоящий по левому человека стоящаго крилу значит, чтоб де охотно датилне по еднойденежки денег полагаая тех денги должни бит употреблени мною посля к сставлени пре(?) ною иконою свеча, нбо таковой обят мною зделан с дня начатия оной машинны“ (286 გვ.).

დ. „ქ. ახტირკის მღთისმშობლის ხატისა და იმის წინ სანთლისა და კოლოფის იგავი ის არის: კაცი რომ დვას და ილოცავს, მ[ა]კიზგან შეთქმულობა ასე არის: ამ წისქვილმან რომ ფეკა შექნას, მის დროს იმის პირველად მნახავს კაცსა თუ დედაკაცსა თვითო დენიშკა სთხოვს, მაგ კოლოფში თავისის სულისათვის ჩააგდოს სანთლისათვის. მაგ რიგი ხატი უნდა იმ წისქვილში ესვენოს და ღამით გაუქრობლად სანთელი ვნთოს. ამის ავად მოხაზულობას ნუ დამიწუნებენ, ცალის თვლით სულ ბრმა ვიყავ, მეორითაც ავთ ვხედვედი. ჩემის ჯელით მაგის მეტი ვერ შევიძლე და სხვას ვერავის ვენდევი მის მოუპარაობის მიხეზითა“ (286 გვ.).

ე. „კბ. სარწყავისა და წისქვილის ამბავი და მოხაზულობა. ქ. რომელიც რომ ჩემის გაწინჯულობით მალაროსის ორი საწუნელი სნეულება მიცნია და იმისი სამკურნალო წამალიც მიპოვნია, ამას ქვეით ვაცხადებ გამოჩენით. პირველი საწუნელი სნეულება ეს არის, რომ წყალნი მეტად მდორედ და ღრმად ჩავარდნით დიან. ისრე არა დიან, ვითარცა ახიაში, მომალოდ მიწის პირად ჩქარად დიან საითაც უნდა რუვიო წაიყვანს კაცი და, რასაც უნდა, მოისწყვავს, გოლვისაგან წამუშევებს არ მოაცდენს. და მალაროსიაში გოლვისაგან დიად მალ-მალ სცდების მოურწყავობით მოსავალი... ახლა ვითხოვ წყალობასა, ეს ჩემგნით ნაჩვენები და მოხსენებული საქმე, რომელიც რომ ამას ზეით გამოვაცხადე, ეს გაიწინჯოს. თუ რომ ჩემი ნაჩვენები საქმე და მოხსენებულობა სიცრუე არ იყოს და საქმეში შევიდეს, ერთი ნასოსი[ს] მეგრეტელი კაცი მაშველიონ და ოცი თუმანი მიბოძონ ამ პირობითა: თუ რომ სიკვდილმან მისწრას, ან სხვის მიხეზით იმისი დადგმა ვერ შევიძლო—ის ოცი თუმანი ის[მ]ე უკანვე მიერთვას. და თუ რომე დავს[დ]კა ორივე მომავალს მარტასა და აპრილში, ის ოცი თუმანი აღარ გამომერთოს.“

Поручник княз Давид Гурамовъ

წელსა 1787, სკენდებერს.

ესე რაც ნეშტი მაშინა დავიდგი დავითმა შინა,

მას თუ ვერ ღებავს წითლად, ცუდი ყოფილა მაშინა;

როდისაც მტერი მებძოდა, ეს საფრად მდგმოდა მაშინა,

და მას ვმალსა ვსცემდი უშიშრად, ვინც მე თავის კლმით მაშინა“ (288—289 გვ.).

(სრული ტექსტი გამოქვეყნებულია, იხ. დავით გურამოვი, დავითი-ანი, 1955, 285—287 გვ.).

2. ტექსტს ვრთვის: „ზანდუკი წიგნისა ამის დავითიანისა“ (292—296 გვ.).

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (Описание..., ტ. II, 471გვ.).

4. „დავითიანი“ რამდენჯერმე გამოქვეყნებული. უკანასკნელად ეს უნიკალური ავტოგრაფი მთლიანად გამოქვეყნებულია 1955 წ.

მინაწერები: 1. „ამ ხელნაწერიდამ დაიბეჭდა ჯერ პირველი ნაწილი 1870 წელსა და შემდეგ სრულად გამოვიდა ჩემის რედაქტორობის(!) გიორგი ხალიკანიანის ხარჯით, 1880 წელს. ამ წიგნის ხელი ნამდვილ გურამი შვილის ხელი მგონია, რადგანაც ერთს ხელნაწერში — ბარათა შვილის „ქაშნიკში“ (ლექსების წყობილების) — ბოლოს, ცარიელ ფურცელზე ნაწერია შავი ლექსისა „სავარგონია“. მგონია, ეს სიტყვა გასაგონია. და აგრეთვე შენიშვნა ქაცვია მწყემშია მინაწერი. პეტრე უმიკა შვილი, ტფილისი, 1891 წ.“ (296 გვ.).

2. მინაწერები ნოთავსებულია აგრეთვე ზემო ყდის საცავი ფურცელი v-ზე, 302 და 307 გვ.

(851)

1599

დიმიტრი ბაგრატიონი, ქეთევან დედოფლის წამება. XIX

7 ფ.; 34 × 22; ქალაღდი ლურჯი ფერის; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; ჰვირნიშანი 1826 წ.

„წამება ქეთევან დედოფლისა. ახლად თქმული თავადის დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ.—

შენ უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა-მყოფელო, თვისისა დასაბამისა თუთ თავსა შორის მყოფელო...“ 1r—5v.

შენიშვნები: 1. წამება შედგება 96 სტროფისაგან.

2. თხზულება დაიბეჭდა 1819, 1876, 1895 წლებში.

S—1600 ა

სხვადასხვა ისტორიული საბუთები გადატანილია საბუთების კოლექციონში Sd—2185—2191 ნომრით.

S—1600 ბ

წერილი ეკატერინა მეორისა ციმმერმანისადმი გადატანილია var. 44.

(852)

1600 გ

შემოკლებითი მოთხრობა თეთრთა არაბთა. XIX

2 ფ.; 31 × 23; ქალაღდი; უყდო მხედრული; [XIX ს.].

„შემოკლებითი მოთხრობა ალბინოსთა ულიდონდუსანუ თეთრთა არაბთა — ჩუღე-ს წელსა, თთვესა ივნისსა კ-ს მოსრულმან ტფილის ვეროპით ალბინოსმან სახელით ველიამ, რომელი იყო სახითა შვენიერ, სპეტაკი ვითარცა თოვლი...“ 1r—2v.

მთავრდება: „...არა აქვენ არავითარნიმე ქონებანი, არცა თეთრნი და არცა ნივთნი, რომელთა არა უწყყიან განრჩევა და ცნობა მათი...“

1600 დ

სიმტკიცე მართლმადიდებლობისა. XIX

1 ფ.; 36,3 × 22; ქალაღდი; უყდო; [XIX ს.].

„წიგნი, რომელსა ეწოდების სიმტკიცე მართლმადიდებლობისა, რომელსა შინა აღმოიჩინების წმიდისა აღმოსავალისა ეკკლესიისა ნამდვილ ჭეშმარი-

ტი სარწმუნოება და გვეუწყების ქვეშარიტებისა მტერთა ბოროტთა წუალე-
ბისა დარღვევა, ხოლო პირველად წინამდებარისა ამის წიგნისათა სიტყუათა
შეისწავების ძალი პირველისა სიყვისა(!), ვითარმედ თუ რაჲსათჳს არს.
სიტყვა პირველი.—წმიდისა აღმოსავალისა ეკლესიისა მოძღურებითა სა-
ზღუართათჳს.“

შენიშვნა: ტექსტი გადმოწერილია მთლიანად.

(853)

1601 ა

პოლემიკური თხზულება. XIX
(ფრაგმენტი)

8 ფ.; 23,2 × 18,2; ქალაღბ; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 5r—8v.

[პოლემიკური თხზულება].—„იხილე ამიერითგან კეთილი ორ-
სახედ განყოფაჲ გუამოვნებისა და უგუამობისა და კეთი-
ლად გულისხმის-ყოფით შეისწავე პირის-საცემელად ერთბუნებიანთა.—საჭმარ
არს ცნობად, ვითარმედ გუამოვნებაჲ, რომელ არს გუამი ორ[ი]სა და ჰნიშ-
ნავს...“ 1r—4v.

1601 ბ

ვნებისა და მოქმედებისათვის. XIX

8 ფ.; 22,5 × 17,5; მოღურჯო ფერის ქალაღბ; უყდო; დაშლილი; მხედრული;
[XIX ს.]; დაუწერელია: 1v—8v.

„ვნებისა და მოქმედებისათჳს.—ვნება სახელმოდგამობით
ითქმის, რამეთუ ითქმის ვნებად ჯორციელიცა, ვითარ-იგი სნეულება და
წყლულება...“ 2r—8r.

მინაწერი: „კათალიკოზი ანტონი“ (1r).

1601 გ

სახულიერო შინაარსის ფრაგმენტები. XIX

14 ფ.; 36 × 22,5 ქალაღბ; (სხვადასხვა ზომის); დაშლილი; უყდო; მხედრული
(სხვადასხვა ხელით); [XIX ს.]; დაუწერელია: 6v, 7v, 8v, 9rv, 10v, 11v—14v.

1. [ქადაგება სახარების ტექსტზე]. „ჰსთქუა იესო: მწყურის.—
თანამდებ ვართ ჩუჰნ, მსმენელნო, გულისგმა-ვჰყოთ მაცხოურისა მიერ
თქმულნი სიტყუანი...“ 1r—2v.

2. [ქადაგება სახარების ტექსტზე]. „და ოდეს მიიღო ძმარი
იგი იესუ, ჰსთქუა ესეცა: წერილი აღსრულებულ არს და მიიდრიკა თავი და
განუტევა სული.—საღმართოსა ამას ტაძარსა შექრებილნი ვდღესასწაულობთ
ჩუენ, კურთხეულნო ქრისტიანენო...“ 3rv.

წყდება: „... უკეთუ თქვენ ვერ ღმობიერ-გყოფენ უბრალოება ამისი,
მაჲა ჯერ-არს მოღბეთ საზოგადოს კაცობრიობითა. აჰა, კაცი იგი...“

3. [პროსკომიდიის (წირვის პირველი ნაწილის) განმარტებანი, თავნაკლული]. „... ძველისა მოთხრობისაებრ, პირველად მღუდელი შემამზადებს ტარიგსა მსხუმრპლის შესაწირავად...“ 4რv.

4. [ქადაგება სახარების ტექსტზე]. „ყოველმან, რომელმან აღმიაროს მე წინაშე კაცთა, აღვიარო იგი მეცა წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათასა. მატ. თა ი, მუხლი ლბ.—დღეინდელსა უკუშ დღესა ეკლესია ადიდებს სათნობათა ყოველთა წმიდათასა, რომელნიცა გამობრწყინდნენ აღმოსავალით და დასავლეთით...“ 5რv.

6. [სიმბოლო სარწმუნოებისა თავისუფალი გარდმოცემით].—„მრწამს ერთი ღმერთი, მამა ყოვლისა მპყრობელი...“ 6რ.

6. [დარიგება, თუ როგორ უნდა მოიქცნენ მორწმუნენი მომაკვდავის საწოლთან].—„ჟამსა სულის აღმოსვლისასა გვამისგან, ყოველთა მუნ მდგომარეთა მოიდრიკონ მუხლნი...“ 7რ.

7. [ლოცვა]. „წო დიდო და ყოვლად ქებულო, დიდებულო მოწამეო გიორგი, შემოკრებულნი ტაძარსა შინა შენსა ერნი და თაყუანისმცემელნი...“ 8რ.

8. „სომეხნი თუ ოდეს განვიდენ ეკლესიისაგან, გამოჩინება.—წელიწადთა ორასთა ყოვლად გრიგორი განმანათლებელისა გამოსქდეს ეკლესიისაგან ერნი დიდისა ერმანისანი...“ 10რ—11რ.

შენიშვნა: ხელნაწერში ამ უკანასკნელი თხზულების სხვადასხვა ხელით ნაწერი 2 ეგზემპლარია წარმოდგენილი.

(854)

1602

ცოდნისათვის განჯათისა. XIX

3 ფ.; 22,5 × 17; ქალაღი; დაშლილი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.].

„ცოდნისათვის განჯათისა.—განჯათა არის ჯელი რუა. პირველი არის ყიზილი, რომლისაც ბატონს ეწოდება ალთაფი და ამის პირველობის ცნობის ნიშანი არის მზე ლომსა ზედა...“ 1რ—3v.

(855)

1603

პასქალია. XIX

4 ფ.; 38,5 × 24; ქალაღი; უყდო; მხედრული, მნიშვნელოვანი ადგილები მთავრულად, სინგურით; [XIX ს.].

[პასქალია]. „ქორონიკონსა ა.—

ა. წმიდა პასქა აპრილს იე, ზედნადები ლ.

ბ. წმიდა პასქა აპრილს ზ, ზედნადები ია...“ 1რ—3რ.

შენიშვნა: ბოლოს ტექსტისავე ხელით მიწერილი აქვს პასქალიის ხმარების წესი: „დასასრული წმიდათა პასქეთა, რომელი სამარადისოდ მბრუნავი არს სუთას ოცდათორმეტს წელიწადსა შინა და კუალად თავითგანვე იწყებიან ესრეთ საუკუნოდ სრულ არს ზედნადებითა, და ნავითა. პირველად იცოდენ ამ ზემო წერილის ქორონიკონისა, თუ იმ წელიწადს რომელს ქორონიკონში ვაოთ; მერმე სიდი ქუშპო, რომ ოცდათხუთმეტი აღდგომის რიგია. პირველად აღდგომა იპოვნენ, რომელსაც ზემო ქორონიკონი უჩენს ისი და მერმე იმ წლისას ყველას იქ პპოებ“ (3v).

(856)

1604

ავგაროზი. XIX

1 ფ.; (18 წრე 5 სმ. დიამეტრით); ქალაღი; უყდო; ნაკულუი; მხედრული; სა-
თაურები სინგურით; [XIX ს.].

„ეპისტოლე უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი.—ნეტარ ხარ შენ, ავგარო-
როს, და ქალაქი შენი, რომელსა ჰრქვიან ედესია...“

(857)

1605

კრებული. XIX

12 ფ.; 22 × 17,5; ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 12rv-

1. „გამოცდა გრიგოლ გამნათლებლისა(!).—ანგელოზი წმინ-
და გრიგოლ გამნათლებელი შეეხვეწა უფალსა: ყოველივე კარგათ ვისწავლე და
შევისმინე და ახლა გვედრები სამი საათი ანგელოზი ჩემთან მომავლინო და
ვთხოვო, რაც მინდაო...“ 1v—10r.

2. „ლოცვანი.—რა ჟამ აღსდგე ძილისაგან, განემორე სარეცელსა და
ბრძანე: წმინდაო ღმერთო, წმინდაო ძრიელო, წმინდაო უკვდავო, შეგვიწყა-
ლენ ჩვენ...“ 10v—11v.

(858)

1606

ბალავარის სიბრძნე (ფრაგმენტი). XIX

5 ფ.; 32,5 × 21,5; ქალაღი; ფრაგმენტი; უყდო; მხედრული; სათაურები სინ-
გურით; [XIX ს.].

[ბალავარის სიბრძნე]. „... იგი მეგობარი უყუარდავე, ხოლო მე-
სამე იგი მეგობარი შეურაცხ იყო მის წინაშე და შემდგომთა დღეთა მოიწინეს
ბოროტნი მეფისანი კაცისა მის ზედა და შეიპყრეს...“ 1r—5v.

წყდება: „... ესე ჯერ-არს, რათა დაიჭირო თავი შენი საზომსაი და
გეშინოდენ ღთისა, ესე შეიკრძაღე და შეისწავლე და ჯუართა შეიჭურე...“

შენიშვნა: ფრაგმენტის ტექსტი მისდევს „ბალავარიანის“ ტექსტის ბრედაქ-
ციას (იხ. ბალავარიანის ქართული რედაქციები. გამოსცა, გამოკვლევა და
ლექსიკონი დაურთო ილია აბულაძემ. თბ., 1957, 38₃—51₂₂; 54₃₆—68₃₄).

(859)

1607

აპოკრიფული მოთხრობა ახალი აღთქმიდან. XIX

45 ფ.; 22 × 17,5; ქალაღი; უყდო; მხედრული; გადამწერი; ფარსადან ომხერე-
ლი (45r); 1864 წ. (12r).

[აპოკრიფული მოთხრობა ახალი აღთქმიდან]. „... ნათ-
ლობისა უკან შეიყვარა იესომ ათთორმეტი მოციქული, რომ არ[ი]ან ესენ[ი];
პეტრე, ანდრია, იაკობ, ივანე, ფილიპე, თომა...“ 1r—45r.

- ანდერძი: „მე ამისა გადამწერავი თა რს ა და ნ ო შ ხ ე რ ე ლ ი“ (45r).
 მინაწერები: 1. „ოსიკო ფოსურ ოვისა არის. ხელს ვაწერ მე იოსებ
 ივანიჩი“ (11v).
 2. „1864 წლის თიბათვის 11 თერთმეტისა დღესა არის გადაწერილი“ (12r).
 3. „არის ეს წიგნი იოსები ფოსურ ოვისა“ (45r).

(860)

1608

სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი. XIX

670 გვ.; 33 × 23; ქალაღი; ხის ტყავგადაკრული ტერფრული ყდა; მხედრული;
 სათაურები და განსამარტავი სიტყვების პირველი ასოები სინგურით; [XIX საუკ.];
 კვირნიშანი 1814 (661—667 გვ.); დაუწერელია: 23—26; 664—670 გვ.

[სულხან-საბა ორბელიანი], „სიტყუს კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი. — ანი არს პირუშლი ასო და კმოვანი და ართრონი მრავალ რიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყვათა ზედა, ვითარცა თავს დაგვწერია...“ 27—663 გვ.

- შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა „ანბანი პირუშლად სასწავლონი ყრმა-
 თანი...“ (1 გვ.).
 ბ. „რიცხვ ქართულთა ანბანთანი...“ (1 გვ.).
 გ. „არაბთაგან პოვნილი ნულა და ქართული ანბანის რიცხვ თანდართული ესე
 არს...“ (2—5 გვ.).
 დ. „საქვევნი სხუათა კმოანთა ასოთანი და სხუათა თავბოლოთანი...“ (6—7 გვ.).
 ე. „ანდერძნამაგი...“ (7—8 გვ.).
 ვ. „ქარაგმანი...“ (8 გვ.).
 ზ. „ესე ოთხნი ნიშანი ქუტყისნი მხოველობათა ქელოვენბანი არიან...“ (8—9 გვ.).
 თ. „ესე ნიშანი სადაცა სხენან. მიგასწავლის ცხოველი არს, თუ მცენარე. გონე-
 ბა აგანმხედულე...“ (9 გვ.).
 თ. „იესო ქრისტეს 72 მოწაფეთ საქელები, ვინა იყუნენ და სადა ეპისკოპოს იქ-
 მნეს...“ (10—12 გვ.).
 ი. [ლექსი] — „სიბრძნის წყარო ხარ, მდინარე, უფასოდ ასვამ ყოველთა...“
 (12 გვ.).
 ია. „მარია მ-ყოფილი მაკრინე. —
 ეს ლექსიკონი, ჩემი საკონი, ესრეთ სასურვო ვით ვარდის კონა...“ (12 გვ.).
 იბ. [ლექსი]. —
 „მოვედ, მსწაველულნო სიბრძნისანო. მე ამ წიგნისთვის ვხადილობ...“ (12 გვ.).
 იგ. „ითუშთ სახელები სხუადასხუა ენათანი...“ (13—15 გვ.).
 იდ. „ათორმეტო ზოდაიქთ სახელები სხუადასხუა ენასა ზედა...“ (16 გვ.).
 იე. „მოხელენი, რომელნი არიან ქართულნი, რომელთამე არაღარა უწოდენ და:
 დაიწყებიეს და სხვა თურქთა ენათაგან მოუღიესთ მისად ნაცკლად...“ (17—19 გვ.).
 ივ. „განჯაფის სახელები თათრული და ქართული...“ (13 გვ.).
 იზ. [წელთაღრიცხვანი]. „დასაბამითგან ქრისტეს მოსვლადმე(!). ქართულის
 რიცხვთ გარდახდა წელიწადი...“ (20 გვ.).
 ით. [უცხო ტერმინთა განმარტებანი]. „გეომეტრია ქვეყნის მხოველი...“ (20 გვ.).
 კ. ნარდზე თამაშობის ტექსტები:
 ა. „მოუტრენ მარაამ განსწმედს ვერცხლისაებო ბერთა (თ)“.
 ბ. „მჯნედ არს მიუწვეველ მოსავთა მისთა მწედ ერთა (ი)“.
 გ. „კაცი სამი, კენჭი კდ. ადექ ბეჯან შავი ცხენი ქატას მიეც“ (20 გვ.).
 კა. „მეფის ვახტანგის ნათქვამი. —
 სიყრმიტგან იყო მულამად სიბრძნის სწავლისა მსახუშლი...“ (21 გვ.).

5. ხელნაწერთა აღწერილობა

კბ. „საბას ნათქვამი.—

ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმან დამიწუნოთა...“ (21 გვ.).

2. ლექსიკონი A რედაქციისა (იხ. ლ. ქუთათელიძე, სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონის რედაქციები, 1957, 274 გვ.).

ანდერძი: „ამა წიგნისა მომღვაწებელსა სულხან-საბა ორბელიანსა ლოცვით მოაზსენებლეთ მეფის არჩილისა და მეფის გიორგისა და ბატონის ლეონის დედის ძმისწულსა, საქართველოს მსაჯულის პატრონის ორბელიანსა, ამა მეფეთა ბრძანებითა აღსწერა ესე წიგნი ფრიადითა შრომითა და რუდუნებითა, რამეთუ ქართლის ქვეყანას ლექსიკონი აღარ იპოებოდა და ოცდაათს წელს ძლივ შეაწყო განმარტებით. ყოველი გზისაგანი იყო და წარჩინებული, და სიულისა საქმისაგან უკულო იყო, მაშინ ქორთიკონი იყო 1685. მისა შემდგომად მონაზონ იქმნა და გარესჯის მრავალმთის წმინდის ნათლისმცემლის მონაზურს დადგრა, ქკს 1693, მარტს 8 მონაზონ იქმნა, ქკს 1710, დეკემბერს 1 ხვარასანს წავიდა, მეფეს ქაიხოსროს ევმო და ფებერულს 20 განოისტუმრა მრავლის ნიჭითა. მაისს 11 ქართლს მოვიდა. ქკს 1712, აპრილს 23 ისპაანს წავიდა მეფეს ვახტანგს გაჰყვა, 2 ნოემბერს გამოაბრუნვა, დეკემბერს 20 ქართლს მოვიდა. ქკს 1713, აგვისტოს 17 საფრანგეთს გაიპარა. ფრანცია, ჯენევი, სიკილია და ჰრომი ნახა. მეფე ფრანციისა, ჰრომაპი, კრანდუკა უცხოდ კარგა დახვდენ, ყოველი კაცი გაჰკვრდა. რაც იმ ქვეყანაში უცხო და ძვირად ანახავი იყო. ყველა აჩვენეს. პაპამ ჯვარის ნაწილი, წმიდა კლიმენტოს მოწამის თავი და სხვა მრავალი წმიდა ადგილები მოილოცა. 20 ღვინობისთვეს მალთას მოვალა; 3 დეკემბერს ფრანციის მეფის კომალდი მოვიდა. წამოვიდა. ქკს 1715, იანვარს 19 კოსტანტინუპოლის მოვიდა; იქ დავჯანა ის წელიწადი, ფრანციის დეპანისას იდგა ქელის შეწყობით.

ამის წარმოთხველო, საბას ქორთიკონები რაც ჰსწერია, ქკს აქეთ წელად გაიკონ და არა ქართულს ქორთიკონად“ (22 გვ.).

მიწაწერები: 1. „ვიც ეს ლექსიკონი გარდასწეროს და საბას სახელი არ დასწეროს, მის მაგჩრად უუალხანის გაიკითხოს“ (21 გვ.).

2. „დაბადებულა სულხან-საბა ორბელიანი ქართულს ქკს 346, ოქტომბერს 24, რომ ლათინურად ოთხი ნოემბერი იქმნება, დღესა გვრიაკესა(!), უამსა შუალამისას“ (21 გვ.).

3. „Подворапорщик Эвген Абашидзе“ (საც. ფ.).

4. „წმიდის ზიარების კიდობანსა კიჟრო ჰქვიან“ (21 გვ.).

(861)

1609

სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი. XVIII

538 გვ.; 31 X 21; ქაღალდი; ხის ტკეკადაკრული ტვიტრული ყდა; მხედრული, სათაურები და განსამარტავი სიტყვების პირველი ასოები სინგურით; [XVIII ს.]; დაუწერელია: 21, 22 და 25 გვ.

„ანი არს პირველი ასო და კმიანი და ართრონი მრავალ რიგად და თავად მოვალს ყოველთა სიტყვათასა და ბოლოდადაცა, ვითა ზედედ დამიწერია...“ 26—537 გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უქღვის: „ანანის პირველად სსწავლონი ყრმათანი...“ (3 გვ.).

ბ. „რიცხვი ქართულთა ანანათანი...“ (3—5 გვ.).

გ. „[საქცევი ხუთთა კმიანთა ასოთანი და სხუათა თავბოლოთანი]...“ (6—7 გვ.).

დ. „ანდერძნამაგი...“ (7—8 გვ.).

ე. „ქარაგმანი“ (8 გვ.).

ვ. „ესე ოთხი ნიშანი ქვეყნის მზომელობათა კვლოვნუბანი არიან...“ (9 გვ.).

ზ. „იესო ქრისტე 72 მოწაფეთ სახელები, ვინა იყუნენ და სადა ეპისკოპოს იქმნეს...“ (10—11 გვ.).

- შ. [ლექსი].—„სიბრძნის წყარო ხარ მდინარე, უფასოდ ასევე ყოველთა...“ (11გვ.).
- თ. [მ ა რ ი ა მ - ყ ო ფ ი ლ ი მ ა კ რ ი ნ ე].—
- „ეს ლექსიკონი, ჩემი საკონი, ესრეთ სასურველი ვით ვარდის კონი...“ (11 გვ.).
- ჟ. [ლ ე ქ ს ი].—„მოვედ, მსწავლულნო სიბრძნისანო, მე ამ წიგნისათვის ვხადი-
ლობ...“ (11 გვ.).
- ია. „თვეთ სახელები სხვადასხვა ენათანი...“ (12—15 გვ.).
- იბ. „მოკვლენი, რომელნი არიან ქართველნი, რომელთაზე არღარა უწოდენ და
დავიწყებდეს და სხვა თურქთა ენათაგან მოუღიესთ მისად ნაცულად...“ (16—17 გვ.).
- იგ. ნარდზე თამაშობის ტექსტები:
- ა. მოურნე მარიამ განსწმედს ვეცხლისაებრ ბერთა (თ)“.
- ბ. „მვნედ არს მიუწვენელ მოსავთა მწვედ ერთა(ი)“.
- გ. „კაცი გ, კენჭი კდ. ადევ ბეჯან შავი ცხენი ქიტას მიეც“ (19 გვ.).
- იდ. წელთაღრიცხვანი (19 გვ.).
2. ბოლოს დართული აქვე: ა. საბას ანდერძი მესამე პირით ნაწერი. მისი ტექ-
სტი იხილეთ აქვე № 1608 ხელნაწერის აღწერილობაში.
- ბ. „მეფის ვახტანგისაგან ნათქვამი.—
სიყრმიდგან იყო მუდამად, სიბრძნის სწავლისა მსახველი...“ (538 გვ.).
- გ. „საბას ნათქვამი.—
ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმან დამიწუნთა...“ (538 გვ.).
3. ლექსიკონი B რედაქციისა (იბ. ლ. ქუთათელაძე, სულხან-საბა ორბე-
ლიანის ლექსიკონის რედაქციები, 1957, 269 გვ.).
- მინაწერები: 1. „ვინც ეს ლექსიკონი გარდასწეროს და საბას სახელი არ დას-
წეროს, მის მაგიერად უფალმან ის გაიკითხოს“ (538 გვ.).
2. „დაბადებულა სულხან-საბა ორბელიანი ქართულს კვს 346, ოკტომბერს 24
რომ ლათინურად ოთხი ნოვემბერი იქნება. დღეა კვირიაკესა, ეამსა შუალამისასა“
(538 გვ.).
3. „ქ. ადგომამდე უნდა დადვას ერთი თ, ერთი ი, ერთი %“ (1 გვ.).
4. „ქ. რუსეთის პატრიარხის საყდარი არის ოთხიათას ექვსას ოთხმო-
ცდათუთმეტი და ყმა ყავს ორმოცი ათასი.
- ქ. ნეოტოროთისა არის ათას ორას ოთხმოცდაორი.
- ქ. როსტოვის არქიერისა არის შვიდას და სამოცი საყდარი.
- ქ. თვერის არქიერისა არის ოთხას ორმოცდათექვსმეტი.
- ქ. კოლმენწყისა არქიერისა არის შვიდას ოცდაცამეტი.
- ქ. კიავის არქიერისა არის ცხრაას ორმოცდაშვიდი.
- ქ. ყაზანის არქიერისა არის ექუსას და ათი.
- ქ. ასტარხნის არქიერისა არის ასოცდაექვსი.
- ქ. ვტობოლოვსკის არქიერისა არის სამას თხუთმეტი.
- ქ. პსკოვისა არქიერისა არის ას ორმოცდა ექვსი.
- ქ. სმოლენსკის არქიერისა ორას ორმოცდათორმეტი.
- ქ. კრუწინწყისა არქიერისა არის რვაას ორმოცდათერთმეტი
- ქ. ნიჟედოროდისა არქიერისა ცხრაას და ორი.
- ქ. ტროიცას არქიმანდრიტს ყავს ყმა ას ექვსი ათასი.
- ქ. ჩუდოვის არქიმანდრიტს ყავს ყმა თვრამეტი ათასი.
- ქ. სვიმოწავისას არქიმანდრიტს თვრამეტი ათასი.
- ქ. სპასისას ჩვიდმეტი ათასი.
- ქ. რეზანის არქიერისა ათას ორას რვა.
- ქ. ბელალოროდისა რვაას ოთხმოცდაცამეტი.
- ქ. სუზდლილისა ოთხას სამოცდა თერთმეტი.
- ქ. ჩერნილოვის არქიერისა ოთხას ორმოცდათერთმეტი.
- ქ. ვოლოდისა ხუთას ორმოცდათვრამეტი.
- ქ. ვიაცკისა, ორას ოთხმოცდა სამი.
- ქ. კოლმოლორისა ორას სამოცდაექვსი.
- ქ. ვორონიჟისა სამას ოცდაცამეტი.
- ქ. პერეიასლავისა ას ორმოცდაექვსი.
- ქ. მოსკოვისა და მონასტრებს გარდა იქნება ჯამი

- თექუსმეტი ათას ცხრაას ოთხმოცდაერთი.
 და დილის სამწირველოს გარდა“ (1—2 გვ.).
 5. ღვთისმშობლის ეპიტეტები (20 გვ.).
 6. „ქ. ეს ლექსიკონი, გულსა საკონი, მდიენის ოთარისა არის
 ხვაბულიძისა, ქკოს უმე“ (23—24 გვ.).
 7. 1 გვ. მიწერილია „ვეფხისტყაოსნის“ 711 სტროფის 3 ტაეპი (შდრ. 1937 წ.
 გამოცემას).

(862)

1610

უცხო სახელთა ლექსიკონი. XIX

4 ფ.; 19,2 × 14; ქალაღი; უყდო; თავ-ბოლო ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]—

[უცხო სახელთა ლექსიკონი].—

„... კსენი ბ უცხო ანუ საკვირუღი.

კსენეფონტ ბ უცხოთა ენათა მოუბარი

კიროს ბ უფალი...“ 1r—4v.

წყდება: „...იპერისი ბ ყოვლად შუწნიერი...“

(863)

1611

პარაკლისი. XIX

8 ფ.; 19,5 × 17; ქალაღი; უყდო; მხედრული; სათაურები მთავრულად-
 სინგურით; [XIX ს.]; დაუწერელია: 7r—8v.

„პარაკლისი წმიდის ნიკოლაოსისა.—კურთხეულ არს ღმერ-
 თი ჩვენი. დიდება შენდა, ღმერთო ჩვენო, მეუფეო ზეცათაო, წმიდაო ღმე-
 რთო სრულად, რამეთუ შენი არს. უფალო შეგვიწყალენ...“ 1r—7r.

(864)

1612

კრებული. XIX

22 ფ.; სხვადასხვა ზომის; 34,5 × 21; 16,5 × 14,5; ქალაღი; დაშლილი; მხედ-
 რული; სხვადასხვა ხელით ნაწერი; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1v, 3v, 8v, 10v, 11v,
 14v—15v.

1. „შაირი რვეულად.—

რადა მყავით მზისა დარად და გამხადეთ საცინარად,
 ვრაცხამ თავსა უბედურად, რომე მან გყოთ საწუხარად...“ 1r

2. „შაირი რვეულად.—

თვალთა ქება რად მითხარი სიყუარულის არ მგრძნობარი,
 რიონსა რად ადარი, ან რა ცეცხლის ამგზნებარი...“ 1r.

3. „ლექსი.—

გიცნობთ მე კეთილმოქმედად, არ ავის ჰ[ა]ზრის მქონედად,
 გიქებთ გულის სიწმიდესა ჩემდა კეთილად მხედ[ა]ცსა...“ 1r.

4. „შაირი.—

როს გენახეთ სარეცელზედ სნეულეებით მდებარებით,
 მიცაგელოთ მწუხარება, შექმნილიყავთ ურვილებით...“ 1r.

5. (ოსეთ) [ტულოვეცი], „ერთ დიდგვამთან დავებეზლებინე ორი უსვინდისო კაცებისაგან(!). არზა ლექსად.—

ერთი რალაც ჰაზრნი მესმა, ეგონებ, იყოს დიდი კორი;
ასე რიგათ შემაშინეს, გიწყრება გუბერნატორი...“ 2r.

შენიშვნა: ლექსი ექვს სტროფიანია. უკანასკნელი სტროფის ტაეპთა დასაწყისები ქმნიან კიდურწერილობას: „ოსეთ“.

6. (ოსეთ) [ტულოვეცი], „ერთ დიდგვამთან არზით ლექსად თხოვნა შომეხსენებინა მაგალითებით.—

თითქო მე სული მეღევა, ის მიბძანებს მოიცადე,
გამიჭირდა, მომცა ძღვევა, ის მიბძანებს მოიცადე...“ 2v.

შენიშვნა: ამ ლექსშიაც ბოლო სტროფის კიდურწერილობა იკითხება: „ოსეთ“.

7. [ლექსი].—

„რადგან მიბრძანეთ თარგმნაი რომელთამე წერილებთა,
აღვასრულე, ვითარ ჰშვენის ძველ ჰაზრზედ დაწყობილებთა...“ 3r.

შენიშვნა: ლექსის კიდურწერილობაში იკითხება: „რაციფობა დაუტევეთ“.

8. [ლექსი].—

„ეხილე რა საყვარლის განკიდება,
ჩალად მჩანს ყოვლისა სოფლის დიდება...“ 4rv.

შენიშვნა: ტექსტის დასაწყისში მიწერილია: „რომელთაგან მქონდა სიამე შეე-
ბის ვმაზე.“

9. „თახმისი.—

ანაზღად სატრფომ მიმუხთლა, რომელიც არ შეშვენისა,
მიმრიდა ჩემთა სააჯოთ ჩვეულნი ყურნი სმენისა...“ 4v—5r.

10. [ლექსი].—

„ბანოვანთა შორის შენ ხარ მთიები,
სწვენ შენთა მჭვრეტელთა შენნი სხივები...“ 5rv.

შენიშვნა: ტექსტის დასაწყისში მიწერილია: „დარიალარ იჩინდა სან ბირ ადა
სანის ვმაზე“.

11. [იოსებ მელიქოვი, ლექსი].—

„განმიხმა რა სიყვარულის წალკოტი,
მუნიდგან სიცოცხლე დამემწარა და...“ 5v—6r.

შენიშვნები: 1. ლექსს მიწერილი აქვს: „ეს არის თასლიბის ვმაზედ თქმული,
გარნა სხვას ვმაზედაც ითქმის კარგად მთქმელთაგან.“

2. ლექსის ავტორი აღდგენილია ხელნაწერთა ინსტიტუტის Q—851 ხელნაწე-
რიდან. S—1512: 204 ავტორად დასახელებულია იოსებ ნაცვალი.

12. [ლექსი].—

„როს მესტუმრა ეშხი გულსა,
ვერვის ვეტრფე გარდა შენსა...“ 6rv.

შენიშვნა: ლექსს მიწერილი აქვს: „ეს არის გარაელის ვმაზედ თქმული და სხვას
ვმაზედაც ითქმის“.

13. „ყათია, რომელიც თეჯნისათაც ითქმის.—
ყოფლით უდარო, ნუ უგულვებელს მყოფი;
უწყი, არვინ მივის მე შენგან კიდე...“ 6v.—7r.

14. [ალ. ჭავჭავაძე].—

„ჭი გაბადრულო მთვარეც,
ბნელსა ვზი, მომეხმარე...“ 7rv.

შენიშვნები: 1. ლექსს მიწერილი აქვს: „ეი სარკვი შიმშადუმის ქმაზე.“

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 101)-

15. აფორიზმები.—

„დედაკაცი შემამკობელი პირისა უშეერებასა ცხად ჰყოფს...“ 8r-

შენიშვნა: სულ ექვსი აფორიზმია.

16. [გ. ერისთავი].—

„შექმნა სეკრეტრისა.—

ერთხელ სატანა ჯოჯოხეთს იყო ტახტზედან მჯდომარე,
დას-დასად მწყობრად ეხვიენენ ეშმაკთა ჯარი მას გარე...“ 9rv-

შენიშვნა: ლექსი დაბეჭდილია (იხ. ანთოლოგია, ტ. III, 1930, გვ. 126—127)-

17. [ლექსი].—

„საყვარელო, ცრემლსა ჩემსა არ მიიღებ სიბრალულად?
მამ მომეცი რისხვა შენი, მაქუნდეს ოდენ შენეულად...“ 10r.

18. [ლექსი].—

„სამ სახედ და სამად გვარად გამოვჰსცადე, ვიქმენ მზირად,
კალმის წვერი რა შევახე, მელანი ჰსჩინდა შიგან მტირად...“ 11r-

19. [ლექსი].—

„მიჯნურსა ვსძღვნი გულს პობილსა, ეშთ ქამანდით პერობილსა-
მის სევდით დალტობილსა, ვაი სიცოცხლე მოსპობილსა.

ნუ მკლავ ზუალო,
ცხოვრების ძალო,
ვარდო უმზრალო,
სრულ ხარ უწყალო...“ 12r.

შენიშვნა: ლექსი ასე მთავრდება:

„მზევ მაკმარე მე ვანი(!), ნუ გსურს ჭირთ მოხვეანი,

პატიმრად საკანს ბმული იხსენ გლახ გარსევანი...“

ლექსის ბოლოს ნახსენები გარსევანი შესაძლებელია ავტორი იყოს.

20. „ბესარიონისა გაბაშვილისაგან წარგზავნილი ბარათო-
რომლისამე მეგობრისადმი მოწვევენად თჳსდა სადილსა ზედან.—

მალალს ღირსებას საჭმელი მსუყე

მძიმედ მოსვლია, ვით მრწა უყე...“ 12v.

შენიშვნა: ეს ლექსი მცირედი განსხვავებით დაბეჭდილია (იხ. ბესარიონ
გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული ალ. ბარამიძისა და ვ. თო-
ფურიას რედაქციით, 1932, 77—78 გვ.).

21. [მზეჭაბუკ ორბელიანი, ანბანთქება].—

„არის არიას აღზრდილი, აღმატებით ასთა აგით,
ბედ-მრუდი ბესარიონ ბარაბაობს ბილწის ბაგით...“ 13რ.

შენიშვნა: ლექსი ნაკლულია. დაბეჭდილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Опи-
сание, ტ. II, 452—453 გვ.). იმისი სრული ტექსტი გაცემულია (იხ. ბ. გაბა-
შვილი, დასახ. გამოც., 153—154გვ.).

22. „ლოცუა, თქმული ყოვლად სამღუდელსა წილქნელ მიტროპო-
ლიტისა იოანეს მიერ ეხურველ ვედრებითი ნინას მიმართ მოციქულსა
და ჯუარისა მისისა, რომელი აღმოსთქუა ანანურს, რაჟამს მიეგება ჯუარსა
ნინასსა წელსა 1802, აპრილს 6.—გი ოქროსა ცისა მზეო ნინა, ქადაგო
ევმანუილისაო, სხიენი გუასხიენ ბევრნათლოვანი...“ 14რ.

23. [იოსებ ტულოევი]. „ბესარიონის ხმაზედ სათქმე-
ლად.—
უჟამოდ ვიქმენ დაბრკოლებული, სულ ჩამომართვეს ნიეთი და
ფული,
ძვირად დამიჯდა ცოდნა ქართული, რიგზედ ვიყავი მე გამარ-
თული...“ 16რ.

24. [იოსებ ტულოევი], „ქნაზ მოვრავთან მიწერილი ლექსით
არზიაგავს(!) რომ მაწუხებდა.—
საფურძველი ლექსის თქმისა ყოველთვის ველი კეთებისა,
გულისმწველი ყოვლის დღისა, ვიახელი თავს რგებისა...“ 16ვ.

შენიშვნა: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „უფალო ქნაზო, ამჟამად დიდის(!)
შეწუხებული გახლდი, ამისთვის გავბედე და მოგართვით ესე დაბიური ლექსი, მაგ-
რამ ერთ დროს უნდა ქართულის გვარზედ განმიმართო აზრი ამისი ონხალამას
გამოყვანილი ოსეფობანი“.

2. ხელნაწერის ლექსის ავტორები აღდგენილია S—1576 ა ხელნაწერის მიხედვით.

25. ფრაგმენტი ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნიდან.—

„მეთის ვახტანგის რა მუხლში.—კარი ნასყიდობისა. თუ კაცმან ნასყიდობა
ქნას...“ 17რ.

წყდება: „... მეთის ვახტანგის რაგ მუხლში... ვისაც ეყიდოს, ფასი
მიმსყიდველს სთხოოს...“

26. წერილი ლექსით. „პარუნ გრიგოლ.—

ზაპისკა მოგეწერა მწვედ დიდკაცური,
მეც მეგონა, რამე დაუგდე ყური...“ 18რ.

შენიშვნა: ბოლოს მიწერილია: „შენი გარსევანი. წელსა ჩკკმ, ივლისისით“.

27. ვეფხისტყაოსნიდან ამოწერილი აფორიზმები.—

„კაცი არ ყველა. ჰსწორია, დიდი ჰსძეს კაცით კაცამდის.
მაშინდაა ლხინი ამო, რა გარდხდის კაცი ქირსა.
ჰსჯობან ყოვლთა მოყვარულთა პატრონ-ყმანი მოყვარულნი...“ 19რ.

28. „იამბიკოდ თქმულნი მიცვალეზასა ზედან ეკატირინა
სარდლის ასულისასა.—

სად მიდრკა მზეგაი, მნათობი ივერისი,
უმაგალითო, უსახესი სახისა...“ 20რ—21ვ.

შენიშვნები: 1. კრებულს ერთვის ფურცელი შემდეგი წარწერით: „ანნა და-
ვითის ასულმა გაბაშვილისამ შემოსწირა „წერა-კითხვის საზოგადოე-
ბის“ წიგნთ-საცავს: 1. ძველი ხელთნაწერები, ლექსები ბესარიონ გაბაშვი-
ლისა, პეტრე ლარაძისა და სხვებისა. 2. „სალიტერატურო ნაწილი“, და-
მატება № 3 გაზეთისა „ტფილისის უწყებანი“. საზოგადოება მადლობას უხადებს
შემომწირველსა. ა. სხვადასხვა ლექსები. ბ. ლოცვა იოანე წილქელისა. გ. ვახტანგ
მეფის სამართლის 160—163 მუხლები.“

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II,
449—455 გვ.).

(865)

1613

კრებული. 1726

174 გვ.; 30 × 19; ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული ყდა; ნაკლული; ნაწერი
სხვადასხვა ხელით; 1—154 გვ. დაწერილია ონანა ქობულაშვილის მიერ (148 გვ.);
1726 წ. (149 გვ.).

1. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ბარამგულიჯანიანი].—
„... ეპყრა ურიცხვი ქვეყანა, იგი უფლებდა ჩინელთა,
მისგან დამეტდა მეფობა მათ ჯელმწიფეთა წინელთა...“ 1—143გვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტს აკლია: 1—11, 71—167, 216—239 და 359—382 სტრო-
ფები.

2. ტექსტი გამოქვეყნებულია. ეს ნუსხა გამოცემაში შეტანილია A ლიტერით (იხ.
დ. ბრეგაძე, ქართველი მწერლები რუსეთში, 1958, გვ. 66—208).

2. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„... გხადის გუნდთა მწყობრთა დასნი, უბრწნელი ხარ მესათნოვედ;
გარდამოჰჰდა გაბრიელ და მიქელ ჯმა ჰყო: შენთან მოვედ...“
1—10 გვ.

წყდება: „... ლურსმანი ლახვრით მიიღეს, მისი ქმნეს გვერდი ღებული,
ლულით ლამბარი დაშრიტეს, ზვარაკად წინ დადებული...“

3. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„... ძელზედან ძილი მართლისა სიხარულს მოასწავებდა,
ძვრა ძლიერებით მის დღისა, არ ჟამსა გაგვითავებდა...“ 11—18გვ.

4. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„... ჯუნდად შემექნა, ჩემი ვსთქვა, აწ სიტყვა ბრძენთა თქმულები,
ჯღომით შეეჰკრიბე ლექსები, მეახლედ მივეც გულები...“ 19 გვ.

5. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„ახალსა ყმისა პირმხესა ვიტყოდე ტანად საროსა,
ბარამ ქაბუქსა მისთანა სხვა გამოსულა აროსა...“ 20—28 გვ.

6. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„ადამ ბადა, გვერდით დახსნა ევა, ვრცელ ზის შაერია,
თვით იქს კაცად, ლოცვით ჰიწას ნებ ორთ პირს ჟღერს, რა
ერია...“ 29 გვ.

7. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„ახარა ბერწსა გაბრიელ დღესა, ეს ვინ ზის ცესრეთ, თვით ითხო-
ვესა...“ 30 გვ.

8. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„არამედ ბაგაგანათლდებოდა, ღუმლით ექმნენ, ვიეთნი ზრდი-
დეს...“ 31 გვ.
9. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„აწ ბეთლემს გვიშვას დიდებით, ეს ვინ ზრდის შესათნოვესო...“
32 გვ.
10. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„ალთქმით ბარბაროზთ გულს-დებით ერთ ვრცელად ზრახავს შე-
როდეს...“ 33 გვ.
11. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„არ ბილწთ გვირგვინი დღეს ეკლით, ვით ზე შერთ თვით იშოვე-
სო...“ 34 გვ.
12. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„აქენდათ ბრმათ გვემა დიადი, ესმის ვით ზრახავს შურია...“ 35 გვ.
13. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„აღემართა, ბილწი გაქრა, დაჯდა ესრეთ, ვით ზე შაერს...“ 36 გვ.
14. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„ათორმეტთა ბრძენთა გარე დარჩა, ეს ვინ ზღვას შე თომა...“ 37 გვ.
15. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„ამისთვის ბრძანებს, გეტყოდე, დიდ ერნი ვრცელ ზედ შერია...“ 38 გვ.
16. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„... თან თავლი სდის ნუშებსა, ყვავილოვანთა მწვეთელი...“
39—45 გვ.

შენიშვნა: ამ ანბანთქების დასაწყისი ნაწილი ხელნაწერის 39 გვ. დაწერილია სხვა ხელით.

17. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„აქ ბულბულთ გალობისაგან(!) ვმა აღარ ჩავარდებიან...“ 46—48 გვ.
18. [ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება].—
„არსებით სამხატოვანი, ერთ უფლად განთვითებული...“ 49—84 გვ.

შენიშვნები: 1. ანბანთქებათა ტექსტები მიწერილია ხელნაწერთა ფურცლების ზემო და ქვემო კიდეებზე.

2. აღწერილობაში შესული № 4, 5, 15 და 16 ანბანთქებიანი და ანდერძები გამოცემული აქვს დ. ბრეგაძეს (იხ. დასახ. ნაშრომი, გვ. 203—213).

19. [თამარ მეფის შესწმა ჩახრუხაძისა, თამარიანი].—
„მო ფილასოფოსნო, სიტყუითა არსნო, თამარს ვაქებდეთ გულის-
ვმიერსა...“ 153—173 გვ.

შენიშვნები: 1. თამარიანის ეს ტექსტი გამოყენებულია უკანასკნელ გამოცემაში (იხ. ივ. ლოლაშვილი, ძველი ქართული მეხოტბენი, I, თამარიანი, 1957, გვ. 28).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 521).

ანდერძები: 1. „აღმითქვამ სიტყუა ლექსითურთ, გული დავაპყარ ველია, აპყრობად მკლავთა ცად მიმართ ვიჭმარე ენა სველია, აშტარხანს ცუდად დებითა დავკვავ მცირედი წელია, აღსწერე, ლექსით შევაწყვე, მსმენელთა გამახვლია.“

[ბარამი]ანი სახელად მთქმელთა ამ წიგნთა უწოდეს,
[ბრძენ]თა და ფილასოფოსთა ენა ვერ გამოუწოდეს;
ბევრნი შეინთქვენ, სინჯვიდენ, ცეცხლითა გული უწოდეს,
ბოლოდ შეამკეს, ტიროდეს, ცრემლითა გაიწუწოდეს.

გულიჯან, ქმელთა მნათობი, საყუარლად ჰყუანდა, შვენოდა;
გონება ჰკლევდა მას მისი, თვალთა სინათლედ სჩენოდა;
გემო სოფლისა საქმისა მითქვამს, მათ რაცა ლხენოდა;
გუგა თვალისა მრავალჯერ მტირალი მორესწყენოდა.

დიდის ჩინელთა მეფისა არ ძეა, განასულია,
დღეს მათი ყოვლი სიკეთე სულ თემზე განასულია;
დუმილით ჰქონდენ სურვილნი, მუნითვე განასულია,
დოვლათი სეიანობითა, სვე ცამდი განასულია.

ესე ვპოვე, გავალექსე, უგბილმან და სიტყუა მცირმა,
ერთხელ მესმა, გული ჩემი აღმიდღულა მათმა ჰირმა;
ენა შეეძარ სასიტყველად ღარბმა და მარტო მწირმა,
ესოდენი ლექსი სრულ ვჰყავ მე ამისმა შენამზირმა.

ვის არ გასმიათ ამბავნი ტკბილნი და გემრიალები,
ვით მითქვამს, ყური მიეცით, ნახეთ სიტყუისა წყალებე.
ვაქებ კბილ-მარგალიტებსა, ვის გარ უსხენან ლალები,
ვინ ხელისათვის ხელობდა, იგ ორნივე შესაწყალები.
ზე მთისა წყარო შეფრქვევით ვარდსა რწყავს გიშრის გუბითა,
ზედ ძოწსა ლაღნი უშვენის მარგალიტითა ტყუბითა“ (85—91გვ.).

2. „დასრულდა მიჯნურთ ამბავნი, პირველ ბრძენთაგან თქმულები,
მათ ველმწიფეთა საქმენი. თაეით ბოლომდი სრულეები:
ჰირნი, შეება და განცხრომა, სიბერე აღსასრულეები,
და ისინეთ ტკბილნი სიტყვანი აწ ჩემგან გალექსულეები.

ვინ პირველ ამბად დაწერა კეთილად ბრძენმა ქებულმა,
ვპოვეთ ჩვენ მათთა სიბრძნეთა წარმოთქმით იმედებულმა,
გავლექსე, გავაზიარე, არ პირველ გულსა დებულმა,
და მე კახთან ვინმე მწერელმან, მდივნობით სახელ-დებულმა“ (144გვ.).

3. „დასრულდა წიგნი ესე ბარამიანი და იქმნა ამა მიჯნურთა ამბავთა
ლექსი რვაას თორმეტი, რომელმან გავლექსე თვესა სამსა და დავსწერე დღემი
რვეული ერთი. და მისთვის ვერარაი კაი ველი. ამბათ ქებასა ცალკე უნდა წაი-
კითხვიდეთ. ამაში ნუ შეურთავთ“ (145 გვ.).

4. ქ. იესეს ძირთა მეფენი ტომობენ დასაბამითა,
არიან ფილოსოფოსნი რიტორებ დასაბამითა,
მამაბან თოკი სიბრძნისა მე მასთან დასაბამითა,
და ვჰკადრი ვარდისებრ სიტყვანი, ძმას უძღენი დასაბამითა.

მწიგნობარს მართებს მეფეთ წინ დაჩოქილითა წერანი,
აღარსად მამხვდა ტყვექმნილსა, რა ვირგო მე აწერანი,
მოვშორდი საგ[ა]ხრდილოსა, სახლი მაქვს ოვერ ვერანი,
და აწ მართებს მისა მგონესა ძაძა და ამოწერანი.

ვიწყევ ამ წიგნის გალექსვა, ვიქმენ აშტარხანს რებული:
შევამკვე ტკბილად სიტყვანი, რაც მქონდა გულსა დებული;
კახეთით კიდევან ვქმნილვარ, კვლავ კიდემ იმედებული;
და თნანად მივმეთ, იქ ვიყავ მდივნობით სახელდებული.

ღარობსა მომიჯონია მე წამლად ცუდის დებისა,
 არა მაქვს ნიჭი კეთილი სამწერლოს იმედებისა,
 კალამს მიზიდავს ფრინველი, ოდეს ფრთა დავარდებისა,
 და ცუდი მელანი ქალადღსა უმალ შიგ გავარდებისა.

მელანი მჭრქალი, უსამყე, ცუდმან ქალადღმა გაისვა,
 ფთის კალამს მოსდის ბეწვი და უმალ წვერზედან გაისვა,
 დაღონებულა მწერელი ადგეს, იძახოს: გაისვა,
 და ამაღ არს დაქმუნებული; გულსა ლახვარი გაისვა.

ქელი ვერ გამოვიჩინე, ქალადღმა მიყო ზიანი,
 მელანმა იკლო ფერიოთა, მან შემქნა მიზეზიანი;
 ასო ვერ დავსხი გაწყობით, ვერც ჭე ლამაზიანი,
 და მაშინცა ვსწერდი ყოველ დღე, რა დილა ვნახი მზიანი.

ნეტამც მწერელსა სამწერლო ვითა სწადს, ესრეთ უნება,
 მელანი, სპარსთა ქალადღი, კალამიც ცელად უნება,
 გამართვით სწერდეს, მის განო ბევრგან არ გაეთხუნება
 და სიწყნარით ასო გააწყოს, არც ქელი დაეწუნება.

ღვარძლი დავსთესე ასოთა, მოიმკის პურის ალოდა,
 დავჭყარნე სწრაფად მარცვალნი კვალთა სიმრუდეს ალოდა,
 მომკალსა მისცეს ნაყოფი იმედად გამოსალოდა,
 და ავს მიწას ცუდი ქვაყრილი მუშაკმან ძებნა ალოდა.

ჩინელთა მეფის ამბავსა აწ ვიტყვი გაღექსულებით
 გარეგან ანბანთქებასა დაუწერ თან შექსულებით,
 სხვადასხვა ვმასა ანბანთა თავით ბოლომდი სრულეობით,
 და თუ დამიწუნებთ მსმენელნი, შევიქნა გაბასრულეობით“ (146—154გვ.).

5. „ჩუა სწავლის მოყვარენო: და მოთხორობისა მოსაწადენო, სიბრძნის მეძიებელ-
 ნო და მეცნიერებისა საუნჯენო, რომელიმე ხადით ჭეშქარიტებისა მცნებათა და-
 უბირველესთა მათ ბრძენთა სიტყვიერ-ყოფასა, ყურად რღებთ წერილთა მათთა
 შეიძინებთ მიმოდამფენელთა თქვენთაგან, გემოვან იქნებით ბუნებისა სიმჭურვ-
 ლითა და რჯულიერ ყოფად კაც-ყოფილებისა ჩვენისათვის. რომელიმე ხადით მი-
 ბაძვითა უწინარეს გამომეტყველთა სამღთოთა სამიჯნუროთასა, ნეტარ ხართ და
 კეთილი გეყოს თქვენ, და რომელიმემცადა იურავით მსოფლიოსა ამის საშვებელად
 ნასიტყვსა კეკლუტთა ზეჟან ყმა ქალთა მიჯნურობასა. იგი არა სარგებელ გეყოსთ
 სახსრად სულთათვის, ვინადგან ყოფილან ზოგადნი ბრძენნი სოფლისა ამის ნივითა
 მლაღადებულნი, რომელთამე უთქვამსთ საერთა(!) ვაჟთა საკეთილნი, პირ-მზეთა
 თანა სიყვარულნი დაუტკბითა ლექსითა გეჰოვანითა და ამბითაცა შევნიერითა. ეს
 თქვენთ ესეცა მათ თანა, ვითარცა იაგუნდთა შორის კენჭნი, ანუ ნთოვარეთა შორის
 ვარსკვლავნი, ნათელსა შორის ბნელი და ვარდთა თანა ასკილნი, ესრეთ შორს
 არიან საერთონი სამღთოთა წერილთა მიერ, ვითარცა ესე ესრეთ, გარნა ესეცა
 ესთქენთ, ვითარცა სამთვითებამან, სამგვამოვანმან სამებამან სრულმან დიდებითა,
 მეუფებითა და სანარადისობებითა არა განყოფილმან. ერთმან ღმერთმან, ერთარსე-
 ბამან და ერთმეუფებამან შექმნა ანგელოზნი მისნი სულად და მსაჟურნი მისნი
 ალად ცეცხლისად; ბრძანა და დაებადა ქვეყანა ესე წყალთა ზედან და მიავლინა
 ძენი ადამისანი ნივითა ოთავკეთა ქანდაკებულად, შეილნი ერთი მეორისა თანა;
 მისცა ძალი თვისი ძლიერებით სხეულებსაებო თვისისა, და მისცა საშვებულნი
 ნივითიერთაგან გემოვან-მკნელნი მიმოდასმენითა, ანუ გულიცემის-ყოფითა. უფლება
 კეთილთა და ბოროტთა ზედან. ხოლო რომელთა თმენით დაუთმეს, კეთილ არს
 იგი ბოროტთა ზედან. და რომელთა არა დაუთმეს, ბოროტ არს იგი კეთილთა
 შორის. ესთქვით ჩვენ ყოველთა, თუმცა ესეცა ითქმოდა კაცად-კაცადისა მგზავსად
 მგზავსადობა და საწუთროსა ამის შერაცხვა. უთქვამსთ და არიან წიგნები საერთონი—
 კაცთა შესატკბებელნი, ბრძენთა და ფილასოფოსთაგან თქმულნი სამღერელად და
 სალაღობელად მსმენელთა მისითათვის. ვინადგან ნივითიერნი და მსოფლიონი კაცნი
 საწუთროსა შიგან რასამე შერებოდინან, მაშ არ დააწერდენ იგი ფილასოფოსნი,

რომე ზოგადთა კაბუჯთა პირმზეთა ქალთათვის რაოდენნი ძლიერნი და საკაცობონი ღვაწლნი დადვიან, ანუ მიჯნურთა რა პატიყნი ნახიან და მნათობნი მკლავით გამოიყვანიან; ამა მათსა ვხედნსა კეთილსა თუ ბოროტსა საქმესა არა ცუდად რასამე დაკარგვიდენ და იტყოდენ ვაჟთა კაბუჯობისა სასწავლებელად და თვისისა სიბრძნისადა გამოსაცხადებელად. და მერმე, მათ სამღელეთა წერილთა ყოველთა კაცთა ბუნება ვერასადა მისწვდებოდა და მისთვის მოიგონეს, რომე ერისკაცნი უსწავლელნი და ცოდნადაკლებულნი არ დარჩენენ და ამახედ იხალისებდენ და საქაბუჯთა საქმესა ყურსა მიუპყრობდენ. ზოგმან სხვა თქვა და ზოგმან სწვეა და ერთი ეს მე მოთქვამს. აწე ესე დიდისა ჩინელთა კელმწიფის ჯონ შერისა ამბავნი იწყებოდა და მუნ მყოფთა კეკლუცთა ქალთათვის უსწოროთა კაბუჯთა მიჯნურობა ითქმოდა, — ბარამ კაბუჯისა და გულიჯან ჩინელთა მეფისა ასულისა. მათნი სურვილი დაუტბრომელი და საკვირველი. ესე ბარამ იყო სახლეულთაგან ტომი და ნერგად ყვავილ ფურცლოვან ქმნილი მის დიდისა ჩინელთა მეფისა და მისგანვე ძედ ნახარდი და შვილად ნაქმობი უნაყოფობისათვის მის კელმწიფისა; და იგი პირმზე და ქმელთა ზედა მანათობელი გულიჯან ასული იყო მის კელმწიფისა, და მათ დაუტბრომელი ერთმანერთისა სურვილისა ცეცხლისა სიმჭურვალთა დალბებული იყვნენ. უმიჯნურესად ყოველთა სოფლის შემსკვალულთა ძეთა კაცი-სათა და მიწვენილ იყო ყოველსა ქვეყანასა საქმენი მათნი. და ოდეს სცნეს სპარსთა ფილასოფოსთა და მიიწივა ამბავნი მათნი სპარსეთად, ბრძენთა გულნი მიუძღვნეს და მეცნიერთა ცნობანი განუზუნეს, შეიწვიეს და შეინაწვეურეს და დაწერეს ამბად სპარსთა ენათა ზედან. მან ბრძენმან და მეცნიერმან კაცმან, კეთილმან, არა თუმცა უსწავლელმან, და უგბილმან ჩუბინ ბრძენმან, რომელი იყო თემისაგან ქირომანელთასა, თქვა მათ მიჯნურთა საქმენი. და იტყო ყოველთავე, რომელსაცა ქვეყანასა შიგან ღამთა კაბუჯთაგან პირმთავარეთა კალთა ზედან მიჯნურობანი იქმნებიან, და ანუ შევნიერთა ქალთაგან კაცთა შორის ნახნი და ზარიფნი სიყვარულნი განეცხადებინ. იგი სპარსნი მეცნიერნი ტკბილისა და გემოვანისა სიტყუითა დასწერენ და გააუბნებენ მათ მოყვარეთა და მათგან სხვანი მეცნიერნი ქართულად გარდმოიღებენ. და ვაეცა იყო მეცნიერთაგან სპარსთა ენათაგან გარდმოთარგმნული. აწე მენება და სურვიელ ვიყავ. ვეძიებდი მრავალგზის, ვითარცა კელთ. მეგდო. ოდეს ვაჟე მე, ყოველთა უსიტყველთა უნაკლულესმან და კეთილთა მეტყუელთა აზრდილთაცა მიბძედა არა ღირს ჩინელმან ძემან კახეთის მდივნისამან და თვით მდივანმან ონანამ, გავალექე მათ მიჯნურთა სატრფიალონი ამბად ნათქვამნი, რომელი არს ამბავნი მათნი კაცთა ერთობისა მახალისებელი, ჯომარდობისა ეჭლთა ზედან მაგალითად შემასრულებელი, ყმათა ვაჟობისა სიმეწე გოლიათობისა მასწავლებელი, პურადობისა საბოძვარსა ზედან ბუნებისა გამსწნელი, მთისარ ასპარეზთა ზედან ფროლისა მღერითა და ბურთისა გარდათურგენითა მაწინავებელობისა მამგონებელი, რომელი ახალისებს კაბუჯობასა ზედან კაცყოფილებასა ჩვენსა და მეცა მისთვის კელ-ვჰყავ.

აწე ისმოეთ და გულსკვამა-ჰყავით მცირესა ამას ნაშრომსა ზედან. სარწმუნო იქმენით: რომელიმე ამა ამბისა წიგნსა შიგან წერებულ იყო და მივხვდით, და უკლებელად ვეცადენით და მთლად შესრულებად გამოვიძიეთ და იმრიგად გავლექსეთ იგი ტკბილნი და გემოვანნი ამბავნი, მაგრამ ბევრი რამე დამიშთა, ამაღ რომე ჩვენად დასახედავად ბევრნი ვანმე თავადნი დიდებულნი თუ მცირებულნი მობრძანდიან და საუბართა შეექცეოდნენ — ზოგნი ლალობდიან და იციროდიან, ზოგნი ნარდსა და ჭადრაკსა ზედან იმღეროდნენ, და მათმან ტკბილმან საუბარმან გულნი მიმიღის და წერაში ლექსი ვეღარ გავსჩალები, და მე რომელიც მეწნება, იმრიგად ვერ დავაგვარიანი, და რომელსაც არ მაიწონებთ, ამრიგად აკლია სიკეთე. და მერმე, არც კელის სიკეთეს გაუფთხილდი, ამაღ რომე კალმად ბატის ფრთე მქონდა და ქაღალდსა და მელანს თქვენც დახედეთ რა ცუდნი და არას კელისანი არიან, და მისთვის კარგი კელი არ მოვიდა, და მერმე რომელიც ტრიქონი მოფხევილი და მეორედ გაკეთებული არს, ისიც სხვის საუბრის გონების გართვით სხვა სიტყვა დავსწერი; და გმვედრები ყოველთა მეცნიერთა, რომე არა უფულებელს ჰყოთ ღვაწლი მონისა თქვენისა, რომე ახალი ნათქვამი წიგნი იყო და ეს მრავალგზის მოფხევილი ტრიქონი ამისთვის მოვიდა, რომე მასუკან გაეკეთე. ზოგი რომ გაუჩაღხავი ლექსი დამრჩომოდა, — ცალკე საღაომი ვერ დავინებე და ვერცა თავი კელთ მოვივი

ყოველთა დღეთა მსხდომარეთა მათ შორის მიმოთქმითა გული ძლიერ ვიპოვნე და კეთილნი სიტყვანი მიმელის. ვაშურებდი შესრულებასა, დიდძარხვის დღესა ვსწერდი და რა საეკლესიოს განწესებულის ლოცვისაგან ერნი შემოვებოუნდით, დღეში ერთი რვეული დავსწერი, ოთხმოცდათექვსმეტი ლექსი, რომე მრავალთა ნახიან სწრაფადობა კალამოა ჩემთა. მაგრამ ჳელის სიავეს არ დამაჯერა, ბუზმა წამიბდინა ასო მრავალგზის და შექამა და შეკერაშიგ ერთმანერთს ფურცელი მიეკრა და მელანი გაეცხო, და ამთვენი მანებელი და არა ჳელის შემწე რას კარგს წიგნს მოიყვანდა“ (146—149 გვ.).

6. „ვიწყევ ამ წიგნის გალექსვა თებერვლის დამდევს და დასრულდა გასულს აპრილსა, და დაწერით შესრულდა იე მაისს, ქ[რონოი]ქ[ონ]სა უიდ, ქრისტეს აქეთათას შვიდას ოცდაექვსსა, დასაბამიდგან ვიდრე აქამომდე შვიდი ათას ორას ოცდაოთხმეტსა“ (149 გვ.).

ლექსად ნაწერი ხნდებრები მიწერილია გვერდების ზემო და ქვემო კიდებზე.

მინაწერები: 1. გამოკანები:

„ქ. სახლი მაქვს აგეთ-აგეთი, ხურო კაქაჳის ნაგები,
შიგ ვზივარ ამოვიძახი: კარი არა მაქვს საღები.

ქ. ნებიერ შვილი გაზდილი მამას ვინ წაეკიდება,
ხელის [აპ]ყრობა სიმდიდრე მეფობის გამოკიდება.
ადვილვე უჩნდეს, თუ ვინმე ღთის ნებას მოეკიდება.
ნაძვისა ხესა, თუ სხვას ხეს, ქოჩრით ვინ მოეკიდება.

ქ. ოთხ ხატედთ კიდის-კიდე ხნ[ა] გაისმა საწადელი,
ოდითგანით აჩრდილებთა წარხდა სახე უწინდელი,
ოხრა მათი სასუოელი ტკბილად გვესმის მაშინდელი,
ოქროპირებრ თუ ვერ თარგმნოთ...

ქ. ოდენ აქვს კაცთა, იტყვიან: გავძლებით მათით არო[სა],
ოდეს არა აქვსთ, დრტვინიან. რ[ა]დ მეც არა[ა] მ[ა]ქვს არო[სა],
ოთთაგან ერთი ყირმიზი, ერთი სპეტაკი აროსა,
ოხო[ა]თ დაურჩეს, სხე[ა]თ დარჩეს, ვინ ავ[ა]დ მოიხმარო[სა].

ქ. ორფეზი ვინმე ოთხსფესსა დაუძახებ დედოსა,
ოდეს დადგეს, ჩამოზიდავს ოთხ ასოს, რ[ა]ც დედოსა,
ორთავ სწოთ შე, მზადებს, ძმა ეძმოს თუ დედოსა,
ობლებს ეტყვის, სხე[ა]ს მოგ[ა]რთმევ, დედიანა სძეს უსდედოსა.

ქ. პირველ ჯვარი დაისახვის, როს ყუოს შინა გეცემის.
პირმზე სიბრძნით კეთილად ყოფს, ხლმით არვის გეცემის,
პატრვი და საძლო წმინდა ჭალს ავლა არ გეცემის,
პაოვით გავალს ერისა ხმა, არ ვისი გეცემის.

ქ. პირუტყვია ცეცხლსა გავლის, ვით გრილს წყალს დაუწველად,
პოვნა მის ძნელი არს, კლდეთ იყოფის თუ არ ველად,
პირში ხელს ვერ ჩაუყოფ, მაშ დავრჩება დაუწველად,
მეტყველად არ ჩაგადებ, ვინცა ახსნის ამას ძნელად.

ქ. პატროსნად დადებულა განძად, ყოველ ნივთ უმაგრესად,
პატრვით მას მიართმენ, მეფეს ყვანდეს მოსაგრესად,
...რჳენსა... ბილსა ჳელოსნები მოგვითხრობენ მისად... რესა
...რით მი... გაცემასა... მოაგრესა“ (174 გვ.).

2. კრიპტოგრაფია: „ჩემო მაი ი ა ე, ასე დაწერე“ (ამოხსნა გ. მი-
ქ ა ძ ე ბ).

(866)

1614

სტრატეგია, თეატრონი. 1740

274 ფ.; 32 X 20; ქალაქი; უცხო; დაშლილი; მხედრული; სათურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; მთარგმნელი ვახუშტი ბაგრატიონი; დაწერილია ვახუშტის ხელით; 1740 წ. (4v); აქვს ჭვირნიშანი; ხელნაწერის 1—11 ფ. და ბოლო 274 ფ. შექმნილია სოსიკო მერკვილაძისაგან.

[სტრატეგია, თეატრონი]. „სოფლის დასაბამი.—სოფელი თთვესა ოკლონბერსა შინა (მოწმობისაებრ უბრძანესთა ხრონოლოღთა: სკალიდერისა, კალვისისა, დელვიკისა და სხვებთათა) ღთისაგან შექმნილი არს ექვსთა დღეთა. იწყო შექმნულებად იმ დროსა შინა, რომელი დღე შათათოვანის ჟამი მეექვსე მწუხრისა გამოისახებოდა...“ 6r—274v.

წყდება: „... ძე მისი კესარ ბორღია, მთავარი ვალენთინური მამისაგან შექმნილი, ვინათგან ამისგანვე შხამისა, ხოლო ეგრეთითა უცნობნობლითა(1) სვა, ვირს ახალს გაჭირლსა შინა შთადებული და ცოცხალი დაცული არს. ჯდა წელთა ია, დღეთა მ. საფლავსა ზედა მისსა ესე არს...“

შენიშვნები: 1. ხელნაწერის დასაწყისი 11 და ბოლო 274 ფურცლები თავდაპირველად გატარებული იყო Q კოლექციაში ცალკე 177 ნომრად (იხ. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა. მუზეუმის ხელნაწერთა ახალი (Q) კოლექცია. ტ. 1, გვ. 196—198).

2. ტექსტი შეიცავს შემდეგ თავებს: ა. „გამოსვლა პირველი, ნოესი“ (9v—11v); ბ. „მეორე, გამოსვლა აბრაჰამისა“ (11v—17v). გ. „გამოსვლა მესამე, ისრაელთა ეგვიპტიდამ მყვანებელი, რომელ არს მოსე“ (17v—30v). დ. „გამოსვლა მეოთხე, მეფეთა ისრაილთათა წინააღმდეგ მტერთა თუისთა“ (31r—52v).

ე. „გამოსვლა მეხუთე, იუდიანებთა ტყვეობისაგან ბაბილონურისა“ (52v—76r).

ვ. „გამოსვლა მეექვსე, მყვანებელი, რომელ არს ქრისტე უფალი“ (76r—126v).

ზ. „საუკუნისა შემდგომად ქრისტესშობისა მეოთხესა. გამოსვლა მეშვიდე“ (126v—203v).

თ. „გამოსვლა მერვე, ლერმანთა ანუ ნემცთა, საუკუნო შობისაგან ქრისტესი მეცხრე“ (203v—233v).

ი. „საუკუნო შობისაგან ქრისტესა მეათორმეტე. გამოსვლა მეცხრე ვალდენსთა“ (233v—274v).

3. წინ უძღვის: ა. თეატრონის რუსულად გადმომღებელის გაბრიელ მღვდელ-მონაზონის თავნაკლული წინასიტყვაობა (1r—2r).

ბ. „კეთილმოკითხველს მატიანისა მოყვარულსა“ (2r—4r).

გ. გარემომღებელის უწყებულება.—აქა უწყება ჯერა-არს, ვინაჟგან მრავალნი უცნონი სახელნი და ნივთნი ქალაქთა, ქუშყანათა და კაცთა მოიპოებინან წიგნსა მას შინა და სხვათა ვნათა: ანუ ბერძულთა, ანუ ლათინურთა, ანუ ნემცთა და სხვათა. იმცენ, რამეთუ ანუ ანუ(!) მთლად წითლულით არს წერილი, ანუ თავს უზიან დედანს, ასომთავრული უსხდნენ, ხოლო მე წითლული დაუსხნენ, რამეთუ მხედრულის ასომთავრული არაჟგან გამოჩნდების. ეგრეთვე წითლულით, რომელნი მთლათ შარნი ერთნი, ორნი, თუ მრავალნი, მასაც ასომთავრული უნებდენ და უნებს. ხოლო სხვანი, რომელნი სახელთ გარე სიტყვას წითლულით თავს უსხედან, იგი დასაწყისი არს სიტყვის შეაზხვისა. ხოლო სხოლითა ზედა თარგმანი მათნი უწერია, ამით O დანიშნული, ანუ მოწამენი სხვათა წერილთა; ხოლო რომელნი დამშენენ წერათა შინა, სხოლითავე ზედა სწერია ვარსკვლავის წითლულითა თავს და ბოლოს ესრეთ—*. მუნცა, სადაცა აკლს და მუნ წარუკითხე, მუნ ჯერა-არს მის. ანუ ვინცა გარდაწერად ჯელ-ყოთ, მუნ დასწეროს. უწინწილთ ვინცა კითხვად კელ-მყოს, არარაისავე მოესწრას, უგრძნობელი მოიქცეს სპარეზისაგან. სადაცა ასოს აქეთ-იქით წინწყალი უზის—რიცხვი არს“ (4r).

დ. „შეყვანილება წიგნისა ამის გარდმოძღვებისა.—საყვარელნო მკითხველნო წიგნისა ამის, უკუშთუმცა ვის სათნო გიჩნდესთ ტრფილგებისაებრ თუისისა ასპარესსა ამას შინა შემოსრულნი. მატიანისა ყოვლისა სოფლისასა, ნუმცა გამჭურტელობით, არამედ გულსმოდგინედ, ნუ საყვედრულად, არამედ შეცნობად, ვითარმე მყოფობდა ქუშკანა. ნურცა რაჟსამე ორგულემ, რამეთუ წიგნი ესე არს თუ სხვისა სარწმუნოებისა მოღებული, ქმნული და შეწყობილი, რამეთუ არა თარგმნილა და გარდმოღებულა. არცა პირშულისაგან [ვითარცა იტყვის] და არცა ჩუშნაგან, რათა ვირწმუნოთ მათი, ვინა ვინ რაჟსა წარმოიტყოდნენ, არამედ რათა ესცნოთ, ვითარ იყო ანაგები შექმნულებისა დროთა და ჟამთა სოფლისა. კაცნი ბოროტნი და კეთილნი, მფეენი და მთავარნი; მღუდელნი და ერნი, დიდნი და მცირენი, ხოლო კეთილნი მოვაქციოთ ჩუშნდა და ბოროტნი მიუტყოთ მათვე, რათა განვდგენოთ ჩუშნაგან.

არა ჯერ-იყო ჩუშნდა ესე, საყვარელნო მკითხველნო, ამის მოთხრობად, ვინათგან საცნობელ არს გარდმოძღვებისა ამის წინარე-სიტყვიერებასა და შეყვანილებასა შინა, რამეთუ ვითარისათვის მიზეზისა გარდმოღებულ არს წიგნი ესე, ყოველსავე იტყვის, უკუშთუმცა გულისხმიერებ გონებითა. ქებანი ანუ ძაგებანი, შეწყყნარება ანუ არა შეწყყნარება, არა არს განსაგდებელი, არამედ კეთილ-სატრფო და მშრომელისა წილ სასყიდლისა ლოცვა, არა თუ გმობა.

ხოლო აწ, ვინათგან მოკლებულ არს ენასა ჩუშნსა ზედა ესე-ვითარნი მატიანენი [რანეთუ რაზნის ეპისკოპოზი გაბრიელცა, რუსულსა ზედა გარდმოძღვები, ეგრეთ იტყვის]: რაჟ ვიხილე მთნდა და ვიტრფიალე, რამეთუ უშუშნიერე ყოველთა მატიანეთა იყუნენ სრულებითა სამღუდელო სამოქალაქოთი და საეკლესიოთი. ამისთვის ვიშრომე. რათა არა საორგულე იქმნეს შრომა ჩუშნი, არამედ კეთილ-სატრფო შესაწყყნარებელი.

უკუშთუ არს წიგნსა ამას შინა ვითარიმე ქართულის ენისა ორფოლრაფიისა, ანუ გრძელნი და მოკლენი სიტყვათა ქცევანი ლეღარტნილნი, თანაზიარნი მრავალგზის, არა უცნობელობითა, არამედ ვინათგან ენისაგან რუსულისა გარდმოიწერა, აქუს მას მრავალნი ზიარნი, ამისთვის იქმნა მიზეზი ესე. ჩუშნ უმჯობე გვიჩნდა, ანუ შეცვლილნი სიტყვანი ჩუშნ ეგრეთ ვიჯერეთ. ნუ სჭურტე თვალდებით, არამედ მართლმსაჯულდობით; ნუ სარწმუნოებისა წილ, არამედ მატიანისა; ნუ დამჯერებლობისა წილ, არამედ ცოდნისა, განვაგდოთ ბოროტი, შევიწყნაროთ კეთილი, ვინათგან სავეს არს ორთავითაგან. ნუ მოიხსენებ შრომასა ჩუშნსა უგბილობით. უქმად, არამედ ლოცვით, რამეთუ ბოროტი უკეთურებისა არს, ხოლო მადლი სახიერებისა, რამეთუ ვიყავ წერასა შინა მრავალტანჯულ თვსთაგან. აღვირჩიე ესევე, რამეთუ უქმობა წინაღმდეგ არს წმიდისა პავლესა, რამეთუ განმეყენენ და მომიწულეს ცუდად მშრომელი მეფის შვილი ვა ხ უ შ ტ ი. გიძღვნი მსურველთა ცოდნისა და გონიერებისას, არათუ უგბილთა, რომელნი არა ჰყვარობენ ესევითარდა გულსმოდგინებასა და გულისხმიერებასა, არამედ მცონარებასა. არა არს ძალნი. უკუშთუ სათნო გიჩნს, იგემე. უკუშთუ არა, იღვას წიგნი. რამეთუ მიტევებულ არს, ხოლო მოწყალებით ჰყავთ შენდობა ჩვენთსცა, რამეთუ დავშვერ ფრიად მეფობლობასა იმპერატორის ან ას ყოვლისა რუსეთისასა წელსა 1740 ქრისტეს აქთ. შესრულდა ოკლონბერს იე იმავსავე წელსა, დიდება ღმრთსა ჩუშნსა საუკუნისას, ამინ“ (4v).

ე. წიგნის მოკლე შინაარსი (5r-v).

ვ. „ლექსი ამისვე გარდმოძღვებისა შეყვანიებისათვის, რომელი მუნავ დაწერად ჯერა-არს.—

მებრძოლთ ბრძოლათა ვით მართებს სიმაგრე, რაზმთა ცოდნანი, მტკიცედ, გულმაგრად შას ზედა, თვარ იქცნენ მონაწყინანი, ეგრეთ ასპარეზს ამასვე მსვლელს მართებს გამოჩენანი, და სარწმუნოება გულს ეპყრას, მერ კითხვით იცეს ლხენანი,

თვარ არა გაქუს სიმტკიცენი, მიჰყვე ყოვლსა თქმულებასა,
ქელს¹ ემზავსვი სიბოროტით, ჰყოფ გონების აღვსებასა,
ღმერთი არის შურის მგები, გეშინოდეს ხსოვნებასა,
და შიში მისი, გრწანს, განგმართებს, კეთილს მოგცემს მოსწორებასა.

სარწმუნოების მპყრობელმან და ასპარეზსა მცემელმან,
ყოელი შეიმცნოა სოფლისა, რაი სწადს მონამდომელმან,
ბოროტი გარე განასხნას კეთილთა შენამთვისველმან,
და არც წარხდეს შრომა ეს ჩვენი, მადლნი გაცეს მომადლებელმან.

თეატროს მოდით მოკრბენით, თქმულების დამმარბველანი,
იკრიბეთ გულსა საუნჯე რჯულთ და სხფლისა ყველანი,
ვინც არ იმცნებდეს ამ მცნებას, ნუ ხვალ, სხვა ძოვ ველანი,
და თვარ ღმერთს შენ მიეც მიგება, ჩვენ ვიყვნეთ უშრომელანი“ (5v).

(867)

1615

მარხვანი. XVII

682 გვ.; 29,5 × 20,5; ქალაღი; თავბოლონაკლული; ხის ტყავადაკრული ტვი-
ფრული ყდა (ზემო ყდა გატეხილია); ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVII ს.].
აქვს ჭვირნიშანი.

[დაწყება მარხვათა კკითგან მეზუტრისაჲთ და ფარისეველისა]
„ვიღრე დიდად შაბაჲთადმდე, ჳა ა. შნ სიტყა.— გზა ამყვანებელი ჩნი
ბრწყინვალე გჳჩვენა სიმდაბლისა უფალმან, რომლითა განაშართლა ფარისევე-
ლისა მის უღღრეს მეზუტრე...“ 1—682 გვ.

წყდება: „საგარებაჲ იოანესი ფერტბანისა. მის ჟამსა შინა უწინარეს
დღესასწაულისა მის პასექისა იცოდა იესუ; რამეთუ მოიწია ჟამი მისი, რათა
განვიდეს ამიერ სოფლით და მივიდეს მმისა, რამეთუ შეიყუარნა თსნი იგი
ამს სოფელსა შინა და სრულად შეიყვარნა...“

შენიშვნები: 1. ამ ხელნაწერის ტექსტი მისდევს მეწიეთის მარხვანის ტექსტს
(იხ. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ახალი დ კოლექციისა. ტ. II, გვ. 93—95,
ავრთვევ ქრ. შათაშიძე. სახბრეთ საქართველოს ისტორიის მასალები (XV—
—XVI ს.), თბილისი, 196., გვ. 20—23, 65).

2. მარხვანის ტექსტში ჩაოთულია: „ძეგლის წერა სარწმუნოებისა, რომელი აღ-
წერეს წმიდათა მათაჲთ, კო ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე ბ ო ლ ი ს შეკრებილთა წმიდათა ხატთა
თყნის ცემისთა“, რი ძელი ეჲ წარიკითხების სო ფ ი ა წ ა და ყოველთა ეკლესიათა
პირველსა კურიაკესა მარხუათაჲა წმიდა ჟამისწირვასა ზედა შემოსილისა მღღლისა-
გან გ. მ...“ (160—172 გვ.).

ძეგლის წერის ეს ტექტი ზედმიწევნით მისდევს მეწიეთის მარხვანის ძეგლისწე-
რის ტექსტს (იხ. ქრ. შარაშიძე, სახბრეთ საქართველოს ისტორიის მასალები
(XV—XVI სს.), 196. წ., გვ. 21—23).

შინაწერი: „ღმერთო, შეიწყალე მონა შენი იოსებ“ (219 გვ. 225 გვ.).

¹ ამ სიტყვის გასწვრივ კიდევ მიწერილია: „ნავის მაჩვენებელი აღამი“

(868)

1616

ორბელიშვილი ბესარიონ, თხზულებანი. XIX

16 ფ.; 34,5 X 22; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]

1. [ბესარიონ ორბელიშვილი, მარტვილობაჲ არჩილ-მეფისაჲ].—„...განოჩინებულ არიან! არსებთა ქებათა ვერვინ მკადრე ქმნილ არს, თვინიერ მის ჯამისა წმიდისა ეფესკოპოზსა ლეონტი მრუელსა, რომელსა ცა მის სანატრელი ცხოვრება და ღვაწლი ვრცელად აღუწერია...“ 1r—6v.

შენიშვნა: ტექსტი შენოკლებით განოცემულია (იხ. ს. ყუბანეიშვილი ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, I, 1946, გვ. 247—452).

2. [ბესარიონ ორბელიშვილი, ლუარსაბ მეფის მარტვილობა].—„...ნას და ყოვლად ბრწყინვალესა და უხრწნელებსა გვირგვინითა ელვარე ქმნილსა. ესე ჰე იყო ღვთივ-მსახურისა მეფისა, რომელსა ეწოდებოდა გიორგი, ხოლო დედასა—თამარ...“ 7r—15v.

შენიშვნა: ლუარსაბის წამების ასეთი ტექსტი გამოცემულია (იხ. ს. ყუბანეიშვილი, დასახ. ნაშრომი. გვ. 407—416).

3. [ბესარიონ ორბელიშვილი]. „შესხმა წმიდათა მოწამეთა ბიძინასი, შალვასი და ელიზბარისა და უწყება წინებისა მათისა. გ. მ.—მოწამეთა სინრაგლემან გარემომიცუსს ჩუწნ მრავლითა რაჲთა მე ბრწყინვალეზითა(!) და გარდამეტებულთა ჰ[ა]ეროვნებითა...“ 15v—16r.

წყდება: „...და ვითარცა ხილული ესე ნზე ყოველთათჳს სწორად მახლობელ არს, ეგრეთვე წინდანი მოწამენი ერთგვის რაჲ მსხუტრპლექმენს.“

შენიშვნები: 1. ბიძინა, შალვა და ელიზბარის წამების ასეთივე ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს საბინინს (იხ. „საქართველოს სამოთხე“, 1882, გვ. 599).

2. თხზულებათა ავტორის შესახებ (იხ. მ. ქავთარია, „ბესარიონ ორბელიშვილის ცხოვრება და ნოდვაწეობა.“ ხელნაწერთა ინსტიტუტის შრომები, ტ. I, გვ. 88—93).

შინაწერები: 1. „ჩუღო წელსა როსტომ ერისთვის ძე შალვა გარდაიცვალა ნაისის იდ დღესა შაბთსა, ღწერთან კურთხულ ყოს ხსენება მისი“ (16r).

2. „1888 წელსა სეკდებრის 28-სა რიცხესა, დღესა ორშაბათსა, საათის 10-სა დროით ნობრძანდა მისი ცნებრატორებითი უდიდებულესობა ალექსანდრე ალექსანდრეს ძე, მისი შეფულე მარიამ თეოდორეს ასული, მემკვიდრენი კოლოზ ალექსანდრეს ძე და დიდი მთავარი გიორგი ალექსანდრეს ძე, რომელიც(?) მეც დავესწარი მათ მობრძანებას და ჩემის თვალითა ვნახე მათი დიდებულება, ნღ. თვედორე ხურაბოვი“.

3. „ჯვარი დავიწვრე 1868 წელს იანვრის 26 დღესა“.

4. „სვიმონი დაიბადა, 1869 წელსა, მაისის 10-სა დღესა. მოინათლა 12 ივნისს“.

5. „პეტრე დაიბადა 1872-სა წელსა იანვრის ორსა რიცხესა, მოინათლა 16 ამავე იანვარსა“.

6. „ათანასე დაიბადა 1876 წელსა, დეკემბრის 26 დღესა. მოინათლა აპრილის 22-სა რიცხესა. ნამდვილად და სიმართლით ასე არიან დაბადებულნი და შონათულნი ჩემი შვილები. მღუდელი თვედორე ხურაბოვი“.

7. „დიაკონად მაკურთხა არხიეპისკოპოზმა ვესევიმ 1876 წელსა, დეკემბრის 24-სა დღესა“.

6. ხელნაწერთა აღწერილობა

8. „მოდულად ხელდასხმულ ვიქემენ ეპისკოპოსის ალექსანდრესაგან 15 აგვისტოს 1878 წელსა.

1887 წ. მაისის 5 დღესა“.

9. „ევეგენია დაიბადა 1887 წელსა ღვინობის თვეში. მონათლა 1888 წელსა იანვრის 26-სა რიცხვსა. 1889 წელსა აპრილის 1-სა გარდაიცვალა დღესა შაფათსა ვეგენია“.

10. „ჩემი დისწული ნინო დაიბადა 1865 წელსა იანვრის თვეში“.

11. „1889 წელსა იანვრის 18-სა გადმოყვანილი ვიქემენ კორინთის პრიზოდ-ხედა“ (ხედა ყდის შიდა მხარე).

12. „ნათესავნი კატანნი.—უკეთუ გინდესთ თუ რაოდენნი არიან ქვეყანასა ხედა ცნობად, აჰა ჰსცანით, ძარგალიტოვნიდამ გადმოწერილი არს.—1. ინდოეთი 2. გუთ-ნიარეილნი 3. ფოტეილი 4. ავეიელი 5. ხართაგელი 6. ფერაელი 7. გრამბანი 8. ასფაგელი 9. ეჩითნი 10. სუინდნი 11. ალამნი 12. არდიელი 13. ერელი 14. დიდონი 15. ლეკნი 16. ქაშაგნი 17. არბაშნი 18. ზანგნი 19. ავაშნი 20. ჯიქნი 21. ათანნი 22. რუსნი 23. აჰანაკნი 24. თურქნი 25. აღმორვეელი 26. იობესელი 27. ქეტელი 28. გერგესელი 29. ქართველი 30. აფხაზნი 31. სვანნი 32. დვალნი 33. მეგრელი 34. ოსნი 35. ბერძენნი 36. ბორილნი 37. ჰრომნი 38. ხაზარნი 39. ყარაჯნი 40. ავაზკნი 41. მარტო თვალნი 42. ასურნი 43. შელქნი 44. იაკობიტნი 45. ავალნი 46. შაბანი 47. სარკინოზნი 48. სომეხნი 49. სპარსნი 50. დელემელი 51. ხვასანნი(!) 52. სინდნი 53. წითლოსანი 54. ბრინჯნი 55. ქურთნი 56. აღნელი 57. ჩერქეზნი 58. აჭინ-ბარბაკნი 59. ბატნი 60. სარკიტნი 61. შიშველ-მართალნი 62. ციდამცველი 63. [ქალისპირნი 64. ხაბაშნი 65. ებრაელი 66. გურჯნი 67. თათარნი 68. ყ. . აჩნი 66. ქიშტონი 70. ხუნაგნი 71. თუბნი 72. დევკოცი 73. კაც-ნი 74. ავმაგუგელი 74(!) ყრუთაელი 75. დევნი. სამოცდაათხუთეტი ნათესავნი არიან“.

13. „სახელები შვიდთა ცათა: 1. ანდამატი 2. ხუბაგი 3. ბნივი 4. კინელი 5. ქარნი 6. ფარნიხი 7. ბარბარილი“.

14. „მელქისედეკის თედ-ჰამას რა ეწოდებოდა?

მიგ. მამას ფალეგ და დედას ერქვა იოველ დავანა“.

15. „მაისის პირველს მივაბარეთ ორი თხა და ორი ციკანი ბასილანთ შარ-მახანს“ (ქვემო ყდის შიდა მხარე).

(869)

1617

ზიჩი, ვეფხისტყაოსანის ილუსტრაციები. 1889

34 ფ.; 35,5×22; ქალაღი; დაშლილი; მუყაოს წითელ კალენკორგადაკრული ოქროტიფირული ყდა; მოთავსებულია 34 ილუსტრაცია ზიჩის მიერ შესრულებულ ფანქრით და აკვარელით; 1889 წ. (საც. ფურცლის 1).

„Зичи. Барсовая кожа. [ილუსტრაციები.]—

1. რუსთველის მიერ თამარ მეფისადმი ვეფხისტყაოსნის მირ-თმევის ილუსტრაცია.

2—3. თინათინის გამეფების სცენა.

4. „ნახეს უცხო მოყვნი ვინმე, ჯდა მტირალი წყლისა პირსა“.

5. „ზოგსა გარდაჰკრის მათრავი, მკერდამდის გასააობელად“.

6. „ავერა მივა, ნახეო, იგი მზეებრ და მთვარებლად“.

7. „ავთანდილ სჰვრეტს გაკვირვებით, მალვით ხესა მოეფარა“.

8. „მერმე სულთ-თქნა, დაიხანა, ცხელნი ცრემლი გარდმოყარნა“.

9. „ასმათ ფარდაგსა აზიდნა, გარეთ ვდევ მოფარდაგულსა“.

10. „რამაზ მეფე მის წინაშე შეპყრობილი მოვიყვანე“.

11. „მერმე წამოჯდა წარბ-შერტმით, გამწყრალი, გარისხებული“.

12. „ყმასა ფერხთა მოვეკიდე, თავი სვეტსა შეუტაკე“.
13. „თავ-გაგლეჯილი ასმათი, პირ-სისხლი-ჩამომდინარე“.
14. „რა დავარ გაძლა ცემითა, მისითა დალურჯებითა; წამოდგეს ორნი მონანი, პირითა მით ქაჯებითა“.
15. „მტერთა ექადდა, წყრებოდა, ივინებოდა, ჩიოდა“.
16. ფრიდონის და ტარიელის შეხვედრის ილუსტრაცია.
17. „მთვარე უჯდა კიდობანსა, ცა მეშვიდე მასმცა ვეცი“.
18. ტარიელისა და ავთანდილის შეხვედრის სცენა.
19. „ყმა მხიარული წინაშე დასვა სკამითა მისითა, სხედან სავენი ლხინითა, ორთავე შესატყვისითა“.
20. „ველა შვეა დარბაზს ვაზირი დაღრეჯით, არ მხიარულად“.
21. „ერთ კერძ შუც ლომი მოკლული და ხრმალი სისხლ-მოცხებული“.
22. „რა ესმოდის მღერა ყმისა, სმენად მკეცი მოვიდინ“.
23. „მათ ლაშქართა ყოლბსა შუა ორბი სითმე გარდმოფრინდა“.
24. „გამითენდების, განანებ მაგა მოყმისა ყოლასა“.
25. „ხელი მოჰკიდა, მიწასა დაასკენა, დაქლა დანითა“.
26. „ფატმან ფერხთა მოეხვია: „,არა ღირს ვარ პირსა ჭერეტად“.
27. „ჩავეგებე, გამოვჰგვარე, ზღვის პირს ხანსა არ დაზმიდეს“.
28. „იგი მივა მუხლმოდრეკით წყნარი, არას მოუბარი“.
29. „გავდა, ოდეს ლომსა შეჯდეს მზე, მნათობთა უკეთესი“.
30. ნესტან დარეჯანის ქაჯთაგან შეპყრობის ილუსტრაცია.
31. „მან გრძნეულმან მოლი რამე წამოისხა ზედან ტანსა, მასვე წამსა გარდიკარგა, გარდაფრინდა ბანის-ბანსა“.
32. „პოვეს ერთი ზარაღხანა, აბჯრისათვის სახლად ქმნილი, მუნ აბჯარი ყოვლიფერი ასრე იღვა, ვითა მწნილი“.
33. „სამთავე საძად გაიყვეს თვითომან თვითო კარები, თანა ჰყავთ კაცი ას-ასი, ყველაი გმირთა დარები“.
34. „მუზარადი მოეხადა, ჰშვენის აკვრა თმასა ლელსა, მკერდი მკერდსა შეეწება, გარდაეჭდო ყელი ყელსა“.

შენიშვნები: 1. თითოეულ სურათს ზიჩის მიერ ფრანგულ ენაზე ფანქრით მიწერილი აქვს განმარტება.

2. საცავ ფურცელზე ზიჩის ხელით მიწერილია:

„Тифлискому(!) литературному обществу в знак моей симпатий(!) и сердечной преданности грузинскому(!) народу.“

Зицн.

С. Петербург, 10 марта 1889“.

4. ილუსტრაციები ტექსტის მიხედვით დასათაურებელია ჩვენს მიერ.

(870)

1618

იოანე ქართველიშვილი, ქართული გრამატიკა. XIX

22 ფ.; 22 × 17; ქალაქი: უცდო; ნაკლული; მხედრული; სათაურები მთავრულით; [XIX ს.]; დაუწერელია: 22r v.

[იოანე ქართველიშვილი, ქართული გრამატიკა]. „...ნაწილი მეორე. ლექსთ[ო]ხულებისათჳს. § 97.—ლექსთხულება (სინტაქსი) არს

ნაწილი მეორე ღრამმატიკისა, რომელნიცა ასწავებს კანონიერსა და თანხმობილსა შეერთებასა სიტყუს ნაწილთასა ურთიერთისა შორის...“ 1r—21v.

წყდება: „...ეგრეთვე ოდესცა ზმნა ბრძანებითისა სქესისა წარმართავს ყოველსა სიტყუასა, მაშინ დაიდების იგიცა წინარე მაგალითებრ: ნუ უყოფს სხუასა მას, რაჲცა არა გწადდეს შენ თვთ თავის შენისათვს და სხუანი...“

შენიშვნა: ხელნაწერში დაცულია Z თავი (შდრ. ქართველი შვილი იოანე, ქართული ღრამმატიკა, 1815).

(871)

1619ა

ბახილი დიდი, ექვსთა დღეთაჲ. XVII

14 ფ.; 34,5×24,5; ქალღდი; დაშლილი; უყდო; ნაკლული; მხედრული; [XVII ს.].

[ექუსთა დღეთაჲ, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა დიდისა ბახილისი].—„...ცვალებულ არიან. მათისა ბუნებისაცა შეცვალებასა საჭირო ყოფენ...“ 1r—12v.

წყდება: „... არა არცხუენს უმაღლოთა მათ, ქუელის მოქმედთა...“

შენიშვნები: 1. ტექსტი მისდევს გამოცემას ბახილი დიდი, ექუსთა დღეთაჲ. ტექსტი გამოსცა და გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო მ. კახაძემ, (იხ. მასალები საქართველოა და კავკასიის ისტორიისათვის, 1946, ნაკვეთი II, გვ. 13₈—18₁₉; 18₂₅—23₁₀; 23₁₅—28₁₈; 23₂₂—30₃₅; 31₁—33₆; 76₉₂—81₄₄; 81₁—109₁₆); 2. ბოლო ორი ფუოტლის რაობის დადგენა ვერ მოხერხდა.

1619 ბ.

დავა იერუსალიმის ეპისკოპოს სოფრონისა და ალექსანდრიის ეპისკოპოს კვიროსს შორის იესო ქრისტეს ბუნებაზედ (ფრაგმენტი). XIII—XIV.

3 ფ.; 28,5×21; ქალღდი; უყდო, დაშლილი; ფრაგმენტი; ნუსხური; [XIII—XIV სს.].

[დავა იერუსალიმის ეპისკოპოს სოფრონისა და ალექსანდრიის ეპისკოპოსს კვიროსს შორის იესო ქრისტეს ბუნების შესახებ].—„... ორთავე მათ საყდართანი და წმინდანმანცა ავათონ ჰრომისა ეპისკოპოსმან მოავლინა მოციქულნი თქსნი...“ 1r—3v.

წყდება: „... საღეთოთა წიგნთა თქმათა, რამეთუ თვთ თავისა თვისათვს იტყუს, თუ ჯერ არს ძისა კაცისა...“

1619 გ.

ნინოს საგალობლები (ფრაგმენტი), XV

6 ფ.; 34,5×24,5; ქალღდი; უყდო, დაშლილი; დაზიანებული; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XV ს.].

[ნინოს საგალობლები].—„...სოფლისა ამის ამოებდაჲ უარჰყავით, სანატრელნო, და აღიღეთ თქუმნ ჯუარი ქრისტეს მესნელისა...“ 1r—6v.

წყდება: „...გამოსჩნდი დღეს იორდანეს მკსნელო, რათა განჰბანნე...“

შენიშვნა: ნინოს საგალობლების ეს ტექსტი ნაწილობრივ მისდევს A—160. ხელნაწერის ტექსტს (იხ. გვ. 227—229).

1619 დ

აღდგომის წირვის წესი. XVIII

4 ფ.; 24 × 21; ქაღალდი; უყდო დაშლილი; თავნაკლული, კიდებზემოხეული აღდგენილი; [XVIII ს.].

[აღდგომის წირვის წესი]. „... დადგების წინაშე ეკლესიის კარსა მ[ლ]ველი აღმოსავლეთით და გამოსახ[ა]ვს დიდსა ეკლესიისა ბჭესა...“ 1r—4v.

შენიშვნა: 1v და 2r მოთავსებულია პატარა 8 კუთხოვანი ბეჭედი მხედრული ლეგენდით (ძნელად იკითხება).

1619 ე

ფსალმუნი (ფრაგმენტი), XVI

9 ფ.; 21 × 17; ქაღალდი; დაშლილი; უყდო; ნუსხური; [XVI ს.].

[ფსალმუნი].—„...სახელები მათი აჰკოცე უკუნისამდე და უკუნითი უკუნისამდე...“ 1r—9v.

წყდება: „... ნუმცა უხარის ჩემზედა მტერთა ჩემთა უსამა...“

შენიშვნები: 1. ფრაგმენტში დატულია 9_ა—10_ა; 13_ა—16_ა; 17_ა—_{აა}; 34_ა—_{აა} ფსალმუნები

2. ტექსტი გიორგი მთაწმიდლის რედაქციისაა (შდრ. ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები. გამოსცა მ. შანიძემ. 1960 წ.).

1619 ვ

ლოცვანი. XIX

16 ფ.; 17 × 10,5; ქაღალდი; უყდო, თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; ნაწილი რუსულია ქართული ტრანსკრიბციით ნაწერი; [XIX ს.]; ჰვირნიშანი 1806 (8—9 ფ.).

[ლოცვანი] „... გამოაბრწყინუშ გულთა შინა ჩუშნთა, კაცთმოყუარეო მეუფეო, ღის მეცნიერებისა ნათელი მიუწოდომელი და გონებისა ჩუშნისა თულნი განახუშნ განცლად სახარებისა შენისა ქადაგებათა...“ 1r—16v.

წყდება: „...დიდება შენდა. ქრისტე ღმერთო სასოებაო ჩუშნო, დიდება შენდა...“

1619 ზ

„მოკლედ უწყება თავთა ათექუსმეტთა წინასწარმეტყუშლთა წიგნთა“. XIX

4 ფ.; 34 × 22; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული [XIX ს.]; ჰვირნიშანი 1800 წ. (3—4 ფ.); დაუწერელია: 3r—4v.

(მოკლედ უწყება თავთა ათექუსმეტთა წინასწარმეტყუშლთა წიგნთა).—„ათექუსმეტთა წინასწარმეტყუშლთა წიგნნი, რომელნი-

ცა სხვსა და სხვსა ხილვითა მაგალითითა შემკსგავსებითა სხუა-სიტყუაობითა და იგავითა სხვსა რამესაგან დაგვინიშნუნს სხუასა რამესა, ეგრეთვე მყო-ბადსა და მომავალსა რამესა მოასწავებენ...“ 1r—3r.

წყდება: „...მეორემოცესა თავსა შინა მოითხრობის“.

1619 ო

ანტონი I, გრამატიკა (ფრაგმენტი). XIX

1 ფ.; 36 × 21,5; ქალღი; მხედრული; [XIX ს.].

[ანტონი I, გრამატიკა].— „...ენ სახელთა, მაგალ.: ოვანი, იერი, იელი, მიზეზოვანი, ციერი, ჯორციელი...“ 1rv.

წყდება: „...სიტყუა იცუალების სხვსა და სხვსა მდგომობისა მიმართ და მიმოიბრუნვის. მაგალ.: სიტყუა, სიტყვსა, სიტყუასა, სიტყუაჲ, სიტყვთა, სიტყვსაგან, სიტყუამან, სიტყუაო ანუ ზ სიტყუაო...“

შენიშვნა: გრამატიკის ტექსტი მისდევს გამოცემას (იხ. „ქართული ღრამატიკა“, შედგენილი ანტონი I-ის მიერ, 1885. 131—134 გვ.).

1619 თ

ლოცვანი (ფრაგმენტი). XVIII

7 ფ.; 12 × 9; ქალღი; უყდო; 1—3 ფ.ფ. ქვემო ნაწილი დახიანებულია; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVIII ს.].

[ლოცვანი].— „...პავლე საპყრობილისაგან შუალამესაჲ. დ`ბჲ სმბ`დასა. დამბადებელსა დაუბადებელსა და ქებულსა კაცთა მიერ მშ`სა, ძით და სულით წმიდითურთ ვაკურთხევდეთ სარწმუნოებით...“ 1r—7v.

წყდება: „...რომელმან ჯ`ი და სიკუდილი ჩ`ნ`თს დაითმინე და დბლი`სა აღდგომისა შენისათა აღ...“

შენიშვნა: ფრაგმენტის ტექსტი მისდევს ვახტანგის სტამბის 1710 წელს გამოცემულ ლოცვანის ტექსტს (იხ. გვერდები: ლმ-მბ; აა-აბ; სკზ-სლგ).

1619 ი

სახარების ფრაგმენტი. XIX

1 ფ.; 11 × 9; ქალღი; მხედრული; სომხური სიტყვები ქართული ტრანსკრიბითა ნაწერი; [XIX ს.].

[სახარებ ა] „... ამინან ბანქ იევ ხოსაქ სპარი...“ 1rv.

წყდება: „...ანცანაც იევ აზატუთიუნ ასტანორ...“

(872)

1623

ამირანდარეჯანიანი. 1776

96 ფ.; 20 × 16; ქალაღი, დაშლილი; ხის ტყავგადაკრული ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1776 წ. (96r); გადამწერი გიორგი (96r).

[ამირანდარეჯანიანი]. „ქ. კარი პირველი. აბესალომ ინდოთ მეფის ამბავი.— იყო ინდოთ მეფე აბესალომ მორქმული და გონებიანი და არა იყო შექირვება გულსა მისსა. ესე იყო წესი მისი...“ 1r—95v.

შენიშვნა: „ამირანდარეჯანიანის“ ეს ტექსტი გამოცემისას სხვა ხელნაწერებთან ერთად გამოყენებული აქვს ს. კაკაბაძეს (იხ. ს. კაკაბაძე, ამირანდარეჯანიანი. 1939 წ.) და ზ. ჭიჭინაძეს „ჯიმშერიანის“ გამოცემისას 1896 წ. (იხ. ამირანდარეჯანიანი, გვ. 259—304).

ანდერძი: „ადმწერი ამა წიგნისა უნდოა ვინმე მონაი, ვითხოვ ცთომილთა შენდობას, ვინცა შეატყოთ ქონაი, ჰქმობენ მწერალი, არ თქმულ არს ცისა ღრუბბლის არ ქონაი, და ვგრეთვე წიგნსა არ აქნდეს ტყუილის არ აწონაი.

აპრილის 6, ქ[ორთნი]კ[ონ]ს უად, გიორგი“ (96r).

მინაწერები: 1. „ქ. ვინცა სწერდეთ, ამ ამბავს ნუ დასწერთ. ეს ამ წიგნის მთქმელისა არ არის, ვილასაც ცრუს ქრცხინვალ...“ (74v).

2. „ქ. ნურც ამას დასწერთ, ესეც იმ ცრუს ქრცხინვალელის, კაცისაგან არის ნალაყები და მოგონილი“ (ზემო საც. ფურც.).

3. „ჩყლდ-სა წელსა, აპრილის იბ-სა დღესა დაიბადა თავადის პეტრე მაყაყევის ასული ელქსაბედ“ (ზემო საც. ფურცელი).

(873)

1624

კრებული. XVIII

78 გვ.; 21 × 16; ქალაღი; დაწლილი, დალაქავებული; ნაკლული; ამჟამად სხვა ხელნაწერის ტყავის ტვიფრულ ყდაშია ჩადებული; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XVIII ს.].

1. „მეფე ვახტანგ სამეფოსგან [ქი]დგან ქმნილი საღბუნად გულისა წყლულებისათვის მკურნალი თავისა თვისისათვის იქმნების, დასწერს ესრეთ ქირმანს.—

მრწამს, მისის სარჯლით აშკმული ჯოჯოხეთს პირი იცოდა,

მას ვევედრები, რომელმან არარა ცოდვა იცოდა...“ 3—22.

შენიშვნა: 1. ვახტანგ VI ეს პოემა გამოქვეყნებულია (შდრ. ვახტანგ VI, ლექსები და პოემები, აღ. ბარამიძის რედაქციით და შენიშვნებით, 1947, გვ. 10—23).

2. პოემას აკლია ბოლო ორი სტრიქონი.

2. [ვახტანგ VI. სატრფიალონი] „... კეკლუცი ტურფა რამე, უკაზმავი მოიბალით,

ვარდსა ახალ გაფურჩქენილსა სჯობს, რა ნახოთ მოიბალით...“ 23—26 გვ,

წყდება: „... და ამ სოფელს ჰპოებს კეთილსა, იმ სოფელს მორჩე წყლულებსა...“

შენიშვნა: პოემა თავნაკლულია, გამოცემულია (იხ. ვახტანგ VI, დასახელებული გამოცემა, გვ. 27—29).

3. [არჩილი, ლექსნი ასნი ორმუხლნი. პირველი].
 „... და დიდად პატრონის მყოფელსაც სჯობს ცოტა რამ დაუმაღლო.
 ვინ ძმასა სძულობს, სჯულსა და განეზორება მცნებასა,
 და ვინ საბრზე უგოს მოყვასსა, შთაეარდეს დიდსა ვნებასა...“ 27—29.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (შდრ. არჩილიანი, I, თხზულებათა სრული კრებული ორ ტომად აღ. ბარამიძისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით; ტფ., 1936, 77—79 გვ.).

4. „თქმული მისივე მეფის არჩილისანი ნაზარალიხანზედ.—
 ესეუ ვარჩივე დუმილსა, ჯავრსა და ავებრობასა,
 უწყოდით, სიგლახავე სჯობს უსჯულოთ სოფლის პყრობას...“ 29—31 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (შდრ. არჩილიანი, I, 1936, გვ. 221—222, სტროფები 722—743).

5. „თქმული მისივე მეფის არჩილისა მიერ ესე ანბანთ-ლექსნიცა ამი ცანათ სათარგმანებელი, უმეცრისათვის საჭიროდ წერილნი მცირედრე და ბრძენთა ადვილ გულისგმის-საყოფელ. —

არსი ყოვლთა დამაარსი, სხვა უარსო არსად არი,
 არასი ჯამს შედარება...“ 32—38 გვ.

შენიშვნა: ანბანთქების ტექსტი გამოკრებილია (შდრ. არჩილიანი, I, 1936, 277—283 გვ.).

6. „ქ. მოკლედ სიტყუის-გება სოგრატიისი. სწავლა პირველი, თარგმნილი რუსულისაგან ქართულად ერასტი თურქისტანის-შვილისაგან და ლექსად ნაბძანები მეფეთ-მეფის ვახტანგისაგან, რომელსა ეწოდების სიბრძნე მალაღობელი, მრავალქამიერ ყოს უფალმან ამენ.—

რუსთველსა ენა-შაქარსა უქნია რისმე მკობანი,
 სიტკბო, სიბრძნე და იგავნი, ცოლ-ქმართა აშვიკობანი...“ 39—53 გვ.

შენიშვნა: აპოფთეგმატას ეს ტექსტი ნაწილობრივ მისდევს (4—548 ხელნაწერის აპოფთეგმატას ტექსტს).

7. [არჩილი], „თავი საქართველოს ზნეობისა, სიტყუა პირველი.—

მოწყალე ხარ მართლის გულით მოქენეთა უხვად, ღმერთო,
 გვამოგნებით, სამხატედო, ღთაებითა მხოლოდ ერთო...“ 55—68 გვ.

წყდება: „... ისია კარკი ზნეობა, ვინც გულათა არ ბოროტობს...“
 შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (შდრ. არჩილიანი, I, 3—11 გვ.).

8. „ქება თამარ მეფისა ჩახრუხადის მიერ თქმული.—
 მო, ფილასოფოსნო, სიტყუითა არსნო,
 თამარს ვაქებდეთ გულისგმიერსა...“ 69—77 გვ.

წყდება: „...იტყუიან მნახნი, ჳმა-მაღალ მძახნი:
ივლოსის ველსა გავს ნაჯუფთევედ,
ლაწვთა არესა შუქნი მთვარესა,
მელნისა ტბანი დგანან მორევედ...“

შენიშვნები: 1. „თამარიანის“ ეს ტექსტი D ლიტერით არის გამოცემაში (იხ. ძველი ქართველი მებოტბენი, I. ჩახრუხაძე, ქება მეფისა თამარისი, ტექსტი გამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ივანე ლოლაშვილმა. 1957).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ- II, 169 გვ.).

3. ხელნაწერი K ლიტერით არის აღნიშნული „არჩილიანის“ გამოცემაში (იხ. არჩილიანი, I, 1936, გვ. IX. XIV).

შინაწერები: 1. „ქ[ორონი]ონქ უნდ დაიბადა დავით და იონათან აპ-
რილს კვ, დიდსა კვირიაკესა პასეკისასა წა აღდგომასა“ (1 გვ.).

2. „ქ[ორონი]ონქ უნდ პატარა ისაკ დაიბადა ოკდომბერს ი“ (54 გვ.).

(874)

1625

კრებული. XVIII

52 ფ.; 20×16; ქალაღი; უყდო, დაშლილი, თავ-ბოლონაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XVIII ს.]

1. [აბოვთეგმატა. მოკლედ სიტყვის-გება სოგრატიისი].
„...ზედ უფრო მტკიცედ იდგება, ამიტომ რომ სხეას რჯულში რაც ავია, იმას
აღარა იქს და რაც კარგია, ის დარჩება...“ 1r—51v.

შენიშვნა: ტექსტი ვრცელი რედაქციისა (შდრ. ლ. ძოწენიძე, რუსული „აბ-
ოვთეგმატას“ ქართული რედაქციები, 1959).

2. „ეს ლექსი როსტომ ყათმაზასშვილის ნათქომია. —
ფილასოფოსთ უწერიათ, სწორე არის მათი მცნება
ათასის წლით უწინ იყუნენ, მაშინ იყო ჳკუა ვრცლობა...“ 52r.
3. „თქმული მისიე [როსტომ ყათმაზასშვილის]. —
ვა, სოფლისა სიტკბონი, სიმოკლით უხანობანი,
ათასის წლისა სიცოცხლე, ვით ერთის დლისა ნობანი...“ 52r.
4. „სააკაძე დიმიტრისა, —
არც არის ცული ამბავი, არც დიდათ მოსაწონები,
სიბრძნე და გამოცდილება, ვითა უფსკრულში ფონები...“ 52r.
5. „როსტომისა [ყათმაზასშვილის]. —
სოფლის საცთურს რად ავეყვე, რას მარგებდა მისი წილნი,
რა შეეძლო მუხანათსა, თუ არ ჳირნი გასაწბილნი...“ 52v.
6. შისიე როსტომისა, [ყათმაზასშვილის]. —
ღმერთო ჩემო, გვედრები, ეშმაკთ საცთურს განმარინე
მიჳსენ ველთა მტერთა ჩემთა, ძალით შენით განმარინე...“ 52v.

შინაწერი: 51v, „პეტრე ქებაძისა არის ეს წიგნი“ (50r).

წყდება: „...გრიგოლ (იწვევს ასლანზედ). შენ ჩემ შკაფში რა საქმე გქონდა. ჩქარა მითხარ, თორემ სულს ამოგართმევ!“

შენიშვნა: პიესა საოჯახო თემაზეა დაწერილი.

1630 ა

ალა-მაჰმად ხანის ძმის ყულიხანის წერილის პირი ასტარაბადელებთან (1797 წ.). გადატანილია დოკუმენტების ფონდში—Qd—9367.

1630 ბ

არქიმანდრიტ [დემეტრეს] წერილი მაია ამილახვრის ასულთან. გადატანილია დოკუმენტების ფონდში—Qd—9366.

1630 გ

ქართლის თავადების სია (1783 წლის ტრაქტატის მიხედვით). გადატანილია დოკუმენტების ფონდში—Qd—9365.

(878)

1630 დ

კრებული. XVIII—XIX

3 ფ.; 34×22,5; მოლურჯო ქალაღი; დაშლილი; მხედრული; XVIII—XIX ს. (კვირნიშანი 1796).

1. [სოლომონ ლიონიძე], „მოთქმით ტირილი საქართველოს მეფის, ლერკულეს ნეტარების ღირსისა.—დღეს ქვეყანა აღსრული გულისწყრომისა ტახტსა ზედა, ცხებული სისბლითა ცესარისა დიდისა ეკატერინასითა, დღეს იცხებს კუალად უფასოსა სისხლსა, სახსარსა ივერიელთა გვარისასა...“ (1r—3r).

შენიშვნა: სოლომონ ლიონიძის სიტყვა წარმოთქმული ერეკლე II გარდაცვალებაზე („მოთქმით ტირილი“) რამდენჯერმე გამოცემული. უკანასკნელი გამოცემა ეკუთვნის ნ. კანდელაკს. 1957 წ.

2. [ერეკლე II, სამძიმრის წერილი პავლე ესადმი, დედის, ეკატერინე II გარდაცვალების გამო].—„ყდ უგანათლებულესსა უდიდესსა და უთვითმპყრობელესსა დიდსა იმპერატორსა პავლე პეტროვიჩს, მპყრობელსა ყოვლისა როსიისასა და სხვათა და სხვათა და სხვათა, ყდ უმოწყალესსა ჯელმწიფესა.—საუკუნემან ამან სახსოვრად საგლოველმან, სიტყვიერთ ბუნებათა დიდებისა მის ჯელმწიფისა დიდისა, ქვეყანისაგან წიაღთა ზეცისათა შესაუნჯემან და დიდისა იმპერატრიცა ეკატერინასაგან უბედნიერესითა ყვავილოვნებითა დატკობილმან როსიისა ერცელმან იმპერატორმან მოჰფინა ცის ქვეშეთა ნისლი მწუხარებისა...“ 3v.

შენიშვნა: ხელნაწერი წარმოადგენს H—2588-ის პირს. ეს უკანასკნელი კი სოლომონ ლიონიძის ავტოგრაფია.

ერეკლე მეორის ეს სამძიმრის წიგნი, შედგენილი სოლომონ ლიონიძის მიერ, ხელმოუწერელია. დედანზე (ს. ლიონიძის ხელით დაწერილზე—H—2588) აღნიშნულია სამძიმრის გამომცხადებლის ტიტული (იხ. სოლომონ ლიონიძე, სიტყვა თქმული ერეკლე მეორის დაკრძალვაზე, გამოცემული ნ. კანდელაკის მიერ, 1957).

1630 ე

ლიონიძე სოლომონ, სიტყვა წარმოთქმული ერეკლე მეორის
დაკრძალვაზე. 1803—1820

2 ფ.; 35,5×23; მოცისფრო ქალაღი; დაზიანებული; მხედრული; ავტოგრაფი;
[1803—1820 წწ.]

[სოლომონ ლიონიძე]. — „მოთქმით ტირილი საქართუ-
ლოს მეფის დერკულეს ნეტარებისა ღირსისა. — დღეს ქვეყანა
აღსრული გულის წყრომისა ტახტსა ზედა, ცხებული სისხლითა ცესარისა
დიდისა ეკატერინასითა, დღეს იცხებს კუალად უფასოსა სისხლსა, სახსარსა
ივერიელთა გვარისასა; დღეს ციურთა საკვირველება მოშურნე ექმნა ქვეყა-
ნისა საკვირველსა: ცამან მისტაცა ქვეყანასა სიმდიდრე, ძლიერთა ძალი,
ბრძენთა, გონიერება...“ 1r—2r.

შენიშვნა: ამ ნუსხის თარიღისათვის იხ. ნ. კანდელაკის გამოცემა: სო-
ლომონ ლიონიძე, სიტყვა თქმული ერეკლე მეორის დაკრძალვაზე, 1957.

1631 ა

ანასტასია ბატონიშვილის კერძო საოჯახო წერილები და
თეკლა ბატონიშვილის წერილები თავის ვაჟთან ალექსანდრე
ორბელიანთან. გადატანილია საბუთების ფონდში—SD—2192—2271.

1631 ბ

ფ. შჩერბაკოვის 2 წერილი ალ. [ორბელიანთან].
გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა ფონდში—Ros—124.

1631 გ

სოლომონ ლიონიძის 2 წერილი ერეკლესთან (1796, 1797
წწ-სა). გადატანილია დოკუმენტების ფონდში—Qd—9363—9364.

1632

ნინო ორბელიანისა და დ. მუხრანსკის წერილები ალ. ორ-
ბელიანთან. გადატანილია გრ. ორბელიანის პირად საარქივო ფონდში—
№№ 111—112.

1633

პ. პოტიომკინის წერილები ერეკლესთან; მზითვის წიგნი შა-
რიამ დედოფლისა და სხვ. გადატანილია საბუთების ფონდში—SD—
2272—2278.

(879)

1634

ორბელიანი ალექსანდრე, სხვადასხვა ხასიათის ნაწერები. 1844—1866

42 ფ.; 36×21,9; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; ავტოგრაფი; მხედრუ-
ლი; უმეტესი ნაწილი დაწერილია ფანქრით, ტექსტი ნასწორებია ავტორის ხე-
ლითვე; 1844—1864 წწ.

1. „ნაპოლეონი და მაშინდელი ანკლავი ჩეჩენია. —
მე ამათ დაწერილებით განსჯაში არ შევალ, ამიტომ რომ ვინც ნაპოლეონისა
და მაშინდელი ანგლიის მთავრობის გარემოება იცის ისტორიით თუ სხვა
ზაპისკებით, მალე მიხვდება იმათ საქმეს...“ 1r—2r.

შენიშვნები: 1. სტატია დაწერილია: „3-ს იენისს, 1844-სა წელსა, ს. კ ა ზ რ ე თ ს“ (2r), 2. იგი ხელმოწერილია: „თა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ძ ე ჯ [ა მ ბ ა კ უ რ] - ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი“ (2r).

2. „კ მ ა ყ ო ფ ი ლ ე ბ ი ს წ ა დ ი ლ ი და ვ ნ ე ბ ი ს ს უ რ ვ ი ლ ი.—სხვათა-შორის კაცსა შინა იმყოფება ძალნი ესე: ვნება და კმაყოფილება. უკეთუ კმაყოფილების წადილით მოქმედებს ანუ საქმობს კაცი, იგი დიდს სიტკბოებასა შინა იქმნება...“ 3r—4v.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „29-ს ნოემბერს, 1845-სა წელს, ქ. ტფილისს“.
2. ხელმოწერილია: „თა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჯ. - ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი“ (4 v).

3. „ს ა მ ე ფ ო ს და ს ა ც ვ ე ლ ნ ი სა ფ უ ძ ვ ე ლ ი და ი მ ი ს გ ა მ ა ბ ე დ-ნი ე რ ე ბ ე ლ ი სა ხ ე ლ მ წ ი ფ ო ს ანუ სამეფოს დასაცველად ხუთი უპირველესი საგანი ეს არის: პირველი—სარწმუნოების ჭეშმარიტი მოსაოხა ხალხისაგან, მეორე—სამოქალაქოს შინაგანი რჯულის რიგი ანუ წესი, მესამე—სამხედროს ჯარის დაწყობილობა და სამეფოში რიგიანს ადგილებში დაყენება...“ 5r—6r.

შენიშვნა: სტატია დაწერილია: „1845-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (6r); იგი ხელმოწერილია.

4. „1834-ს წელსა რუსულს ბიბლიოტეკა დღია ჩტენიე ს ა შ ი ნ ა ს მ ე ს შ ი.—ახალი ასტრონომიული გაშინჯულება. მზის სისტემა უპიტერი უფრო შენიშნული პლანეტა არს თანამიმდევართურთ ოთხთა მოგზაურთა ანუ მთოვარეთა და რომლისა წელიწადი მისი თითქმის თორმეტს ჩვენს წელიწადებთან სწორე არს...“ 7r.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „1-ს სენტებერს(!); 1846-ს წელს, ალგეთის პირზე კოთისს“ (7r).

2. სტატია ხელმოწერილია.

3. შინაწერი: „თათრულიდან.—

დასწერ შენ, შენ,

მოშლი შენ, შენ,

ვინ გეტყვის თუ ტყუი შენ, შენ“ (7v).

5. „ჩ ე მ ი წ ე რ ი ლ ე ბ ი.—ბევრი ჩემი დაწერილი აბმები დამეკარგა, ნამეტნავად ერთს შკაფში, თუთ ის შკაფი და იმ შკაფში დიახ ბევრი ძუძლი და ახალი აბმები გადმეწო 1845-სა წელსა, ნოემბრის 9-სა შუალანისას...“ 8r.

შენიშვნები: 1. დაწერილია: „5-ს სექტენბერს, 1846-სა, ს. კ ა ზ რ ე თ ს“.

2. ხელმოწერილია: „თა ა ლ ე ქ. ვ ა ხ. ძ ე ჯ. - ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი“.

6. „ო რ ი ო დ ს ი ტ ყ უ ა ყ ა რ ა მ ა ნ ი ა ნ ი ს წ ი გ ნ ზ ე დ.—ერთს ადგილას დიდი ბაასი და განკიცხუა იყო ყარამანიანის წიგნზედ, რომლებიცა ზოგი ამბობდა: კარგიაო და ზოგი ჰკიცხავდა...“ 9r v.

შენიშვნები: 1. ეს კრიტიკული სტატია დაწერილია „27-ს ნოემბერს, 1854-სა წელსა, ქ. ტფილისს“.

2. ხელმოწერილია: „თა ა. ვ ა ხ. ძ ე ჯ. - ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი“ (9v).

7. „გ ა რ ყ ვ ნ ი ლ ო ბ ი ს ა გ ა ნ და ფ ა რ ვ ა ყ მ ა წ ვ ი ლ ი ს ა.—გარყვნილობა არის გაფუჭებული ხასიათი. ყოველი უმზავსოება უფრო მოსაწონია.“

ყმაწვილისათვის, რომელიცა ადვილათა შეუდგება იმის სწავლას და მალეც ში[ი]ლებს...“ 10r.

შენიშვნები: 1. სტატია ხელმოწერილია. 2. იგი დაწერილია: „2-ს ივნისს, 1854-სა წ., ქ. ტფილისს“.

8. „ძველ ინდუსთა სამეცნიერ ოს ვედის ანუ ვედანტიის წიგნსა შორის ყოვლად შემძლებელზე.—ანგელოზნი შემოიკრიბებიან ყოვლადშემძლებელის საყდრის გარე და ჰკითხვენ მას მოწიწებით: რაჲ უნდა იყოს იგი?...“ 11r.

შენიშვნა: გადმოღებულია „შვედის ლენარდის ღრაფ ბიორნშტიერნის წიგნიდან 1856-სა წ., 7-ს მარტსა, ქ. ტფილისს“ (11r).

9. „სიტყვა იტალიისათჳს.—

გაზეთებში ჩანს მცირის სარდინიის აღჭურვა სამშობლოს იტალიისათჳს, რომელმაცა ამისათჳს შეირტყა სიმხნე პატიოსანმა ფრანციამ და მიმართა მხედრობით თჳსითა ავსტრი[ი]ს მხედრობასა, ვისაცა ჰყავს იტალია ბორკილს ქვეშ დაპყრობილ...“ 12r—13r.

შენიშვნები: 1. სტატია დაწერილია „18-ს მაისს. 1859-სა წელსა“. 2. ქვევით მოწერილია: „ივერია“. დაბეჭდილი არ არის. ალბათ განზრახული იყო „ივერისათვის“.

10. „პატივეცემულო ქართუელებო! ამ სიტყუას, რომ მოგახსენებთ, მართლაც პატივეცემულნო, ჩემო მემამულეთ ძენო, ჩემო უსაყუარელესო ძმებო, რომელს ქართუელს არ უნდა მოსწონდეს თავი? რომელი გაამაყებულნი არ უნდა იყოს?“ 14r—15r.

შენიშვნა: სტატია დაწერილია „1861-სა წელსა, მაისის 18-სა დღესა“ (15r).

11. „მაგიერი პასუხი.—

როგორიც მოხვალ სვინაო,
ისეთიც წახუალ შინაო.

ძველად თქმული.

— „გამარჯულება შენი...“

— „ღმერთმა გაგიმარჯოს...“

— „არ შეგიტყვია? პირველს შესულდრაშივე ეს მკითხა მეგობარმა...“ 16r—19r.

შენიშვნები: 1. ეს სტატია დაწერილია „17-ს იანვარს, 1863-სა წელსა“.

2. მოწერილი აქვს ავტორის ფსევდონიმი „ღვენილი“.

3. ხელნაწერის კიდევ ავტორი შენიშნავს: „ცისკრის რედაქტორმა კერესელი ძემ არ დამიბეჭდა, მიიხრა: მითაჲ, ეს სტატია ჩემზედ არ იყოს[ო]. მეც თანა წარვბდი, მაგრამ ჩემზედ კი არის დაწერილი. წავიდა ის დრო, რაჟუფოთ, აგრე იქნება, უნდა რედაქტორს უთავაზოთ. (16r).

12. „საქართულოს ეჟურნალი ცისკრის რედაქტორი კერესელი ძე და მე.—ასე არის წარმავალი სოფელი, ეს უბირო. დღეს გმეგობრობენ, ხუალ მტრები არიან, დღეს თავს უკრამთ ერთმანეთსა, ხუალ პირს გრიდებენ...“ 20r—24v.

შენიშვნები: 1. სტატია დაწერილია „18-ს იანვარს, 1866-სა წელსა, ქ. ტფილისს“. 2. ხელმოწერილია: „თა ა. ვახ. ძე ჯ.-ორბელიანი“ (24v).

13. „ჩემ სტატიებზე ძვირის ხსენება. — როდისაც რომ მე ჩემი ძუძლი ამბები გამოვეცი ცისკარში, იმათ გამოცემაზედ ბევრი მაღლობები მითხრეს, რომ ჩვენს მამა-პაპის ამბებს გვაგონებთ და გუაჩვენებთ მაშინდელსა დროსაო...“ 25r-v.

14. „ახლა პუბლია. — მე, შკოლაში რომ ვსწავლობდი, ერთს დროს, სწავლის შემდგომ, როდისაც ცოტას დროსა დაითხოვენი სათამაშოთ ყმაწვილებსა, იმ დროს ყმაწვილები ვთამაშობდით ტაშის კრიგსა...“ 26r-v.

შენიშვნა: სტატიები: 13, 14 დაწერილია „18-ს ივლისს, 1864-სა წელსა, ს. კახტეთში“; ორივეზე ერთი ხელმოწერაა „თა ა. ვახ. ძე ჯ.-ორბელიანი“.

15. „გაი საქართულლოვ. — საქართულლოვ, მართლა ვაი. ეს სიტყვა ჩემს ღღეში არ მითქუამს შენზე, ახლა კი ვამბობ ხოლმე, რომ შენი კარგი ბედისწერა შეკრულია იმ თავიდან აქამომდე...“ 27r-v.

შენიშვნები: 1. სტატიას მოწერილი აქვს ალ. ორბელიანის ფსევდონიმი „ბერიკაცი“.

2. იგი დაწერილია „9-ს აპრილს, 1866-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (27v).

16. ალექსანდრე ორბელიანის წერილი ანტონ ფურცელაძესთან. — „ძვირფასო ანტონ ნიკოლოზის ძე ფურცელაძე! შენს მშვიდობას და ბედნიერებას ვისურვებ შენი სახლეულობით... მხცოვანებაში მივდივარ და ძალა მიმდის. მართალია, ამისთანა მდგომარეობაში ვიმყოფები, მაგრამ ჩემს ზრუნვას, ჩემი შეძლებისამებრ, ჩვენს ლიტერატურას არ დავაკლებ ჩემს უკანასკნელს აღმოფშვინამდისინ...“

დავშთები შენი ერთგული“ (28r-v. ხელმოუწერელია).

17. „ძველი მოზღუდვილება ქ. ტფილისისა. — როგორც ჩემ ყმაწვილობით მახსოვს, საქართულოს დედა-ქალაქის ტფილისის მცხოვრებნი იღვნენ ოთხკუთხიანს დიდს ქეიტიკირის გალავანსა შუა, რომელსაცა იმ გალავნის კედელს უნდა ჰქონოდა, მგონია, სამიდან ოთხ საყენამდის სიმაღლე და სიგანე ერთი ანუ მეტნაკლები. ჩრდილოეთის მხრიდან სამხრეთის კედლამდის იმ გალავნის სიგანე ერთვერსნახევარი ანუ მეტნაკლები და სიგანე-აღმოსავლეთის მხრიდან, ვიდრე დასავლეთის კედლამდისინ — ერთს ვერსზე კიდევ მეტნაკლები...“ 29r—31v.

18. ალექსანდრე ორბელიანის წერილი გრიგოლ ორბელიანთან. — „ჩემს გულითადს ძმას, თავადს გრიგოლ ჯ.-ორბელიანს უმორჩილესად მიერთოს ეს ორიოდ სიტყვა!“

შენ, ჩვენო და ჩვენზედ უხილაო მოქმედო ბედო, ამ შენს ერსა შორის ამთენს საკურაველს, ღირს-სახსოვარს ნიჭებს რომ დაჰბადებ, ამაოებისათვის თუ არსებობისათვის?... 32r-v.

შენიშვნა: ეს წერილი არ არის დაწერილი ალ. ორბელიანის ხელით. იგი მას დაუწერიანბია თავისი ქალისათვის: „... შენი ჰირიზე კნიაზო გრიგოლ, ბოდიშს ვითხოვ, რომ ჩემის ხელით ვერა გწერთ, რადგანაც შეუძლოთ გახლავართ და ჩემს დარიქოს ვაწერინებ“.

19. [ახალგაზრდების მოვლა-აღზრდის შესახებ]. — „ჩუშნმა მამებმა იცოდნენ, თავის პატარა შვილებს შეიძის ანუ რვისა ანუ მეტნაკლების წლისას თავის შუაში დაგვისხამდნენ თავის სახლში დედ-მამანი და ყოველს შეყრილობაშიაც, რომ კარგათ გაიგონეთ და კარგათ დაისწავლეთ, რასაც ვლაპარაკობთ...“ 33r.

შენიშვნა: წერილი ხელმოწერილია: „თა. ა. ვახ. ძე ჯ. ორბელიანი“.

20. [ზნეობის შესახებ] „ჩემი მეუღლის სოფელს ქაზრეთში ლაპარაკმა მოიტანა და ჩემქმე გლებმა სვიმონა ბასილაშვილმა თქუა: რაკი ორმოცდაათის წლისა შევსრულდი...“ 34r.

შენიშვნა: მოთხრობილია დიალოგის სახით, თხზულება ხელმოწერილია.

21. „უცნობი.—ჩემს ყმაწვილკაცობაში, ერთს პირუშლს ღამეს გარეთუბნისაკენ, მარტო, შესაქცევად დაედიოდი ძუშლს ქართუშლების სამხედროს სათამაშოს ასპარეზსა ყაბახზედ, მშვენიერს ნათელს, მთვარიანს ღამეში...“ 35rv.

22. [ნაწყვეტი ალ. ორბელიანის რომელიღაც მოთხრობიდან]. — „ერთს კუთხეში ვიჯექი სკამზე და იმათ ლაპარაკს შეეყურებდი, რომლებმაცა ჯერ დარხედ ილაპარაკეს, მასუკან თიატრზე... გავწიე და მთელს საქართველოს შემოუარე. ვნახოთ ახლა საქართველოს ამბავი რა იქნება?“

აჰა, მოვიდა ღამე, სევდა, დაღონება; სევდა, დაღონება! რა გინდა ამ ჩემის საცოდავის გულისაგან?...“ 36r—37v.

შენიშვნა: ამ ნაკლები თხზულების დასაწყისი და შიგადაშიგ დიდი ნაწილი წაშლილია.

23. „ღამის კაცი.—ამ ღამის კაცსა ჩუშლებათ დასჩემებოდა ღამით სიარული ტფილისის მიდამოს ადგილებში. არც შეცდენილი იყო ის ამით, ამიტომ რომ ბევრს ამბავსა ტყობილობდა და ბევრს შემთხუშულობასაც ხედავდა...“ 38rv.

წყდება: „... მოიცადეთ ბიჭო, მოგარიგებთ, მოგარიგებთ და ჰელე-ბი გაუშვებს ერთმანეთის გულისპირიდან“.

24. [ნაწყვეტი ალ. ორბელიანის რომელიღაც მოთხრობიდან]. — „...დედ-მამისაგან ობოლს, მე არც დაე მყვანდა და არც ძმა, თვნიერ ერთთ მოხუცებული ქვრივი მამიდა(!), რომელსაცა ორი ყმაწვილი კაცი შვილები ჰყუნდა სოფლის გუარზედ კარგათ გაზდილი ღვდელთან...“ 39r—42v.

წყდება: „... შინ მოველ, ჩემი სტერი ავიღე და იქითკენ გავწიე...“

შენიშვნები: 1. მოთხრობის ამ ნაწყვეტის ძველი პაგინაცია იწყება მეცხრე გვერდიდან, დასაწყისში აკლია 4 ფურცელი.

2. დაწერის თარიღად უხის 1858 წელი. ეს თარიღი გადაზახულია(!).

(880)

1635 ა

მამის საფლავზე. XIX

3 ფ.; 35,5×22; ქალაღი; დაშლილი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]

„მამის საფლავზე.—
 იყო სალამო, მოწმენდილ ცაზე
 აღმოსაველეთით მკრთლად მოჩნდა მთუარე,
 მამის საფლავის ახლო დიდ ქვაზე
 დაღონებული ვიყავ მჯდომარე...“ 1r—3r.

შენიშვნა: პოემა შეიცავს 160 ტაეზს. მოწერილია: „მამის[ს]ა 1-ს“.

1635 ბ

კრებული. XIX

4 ფ.; 21×13; ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; 4r დაუწერილია.

1. „მეფის ირაკლის ძის აღექსანდრეს დაწინდულს ნინოს სიკვდილზედ თქმული მარია მ ბატონი შეილის აგან.—
 ყაბართოს იყო ერთი მზე, ბრწყინვალე მანათობელად,
 მისივე ხანთა ასული, გინ არის ჩერქესთ მგლობელად...“ 1 r v.

შენიშვნა: ამ ლექსს გადამწერი ასეთ განმარტებას ურთავს: „წელსათას შეიდას ოთხმოცდაათში მეფემ ირაკლიმ ითხოვა ყაბართოს მთავრის ქალი თავის შეილის აღექსანდრეს საცოლეთ, რომელიც მოიყვანეს, და მოყვა ძისა და ორნიც თეადნი. მიაბარა მეფემ თავის სძალს, ამიღახერის ქალს სალომეს, ასწავლა სამღრთო წიგნი და სამეფო სახლის შესაფერი ქცევა. მონათლეს და უწოდეს ნინო. არ დაცალდა ქორწილი და მოკვდა, როგორც ანბობენ სიკვლევით. ამის მოსამსახურეთ ჰქონიათ სამაგალითო გლოგნა და მზარჩახდილთ მათრახით ცემა და სისხლის დენა. ყოფილა ეს ქალი ფრიად მშენიერი, უმეტესად ჩინებული ტანადი. ამის სიკვდილის შემდგომ ეს ლექსი უთქვამს მეფის ირაკლის ასულს მარია მს, რომელიც იყო ჩინებული მოლექსე. მრავალიც არის ამის ნათქვამნი და აქვს კნინა მახათ უმანოვისას, თამაზ ორბელიანის ასულს“ (1v—2r).

2. „ქავექავეაძე აღექსანდრე“, [ლიმილმან კარი ლალისა].—
 „ლიმილმან კარი ლალისა განალო გამჭვირვალისა,
 დღეს ესე მემარის სიმდიდრეთ, ხვალემ იზრუნოს ხვალისა...“ 2r.

შენიშვნები: 1. გადამწერი (ბარბარე ქობულაშვილი?) შენიშნავს: „ამას აკლია ორი ლექსი კიდევ, მაგრამ მე აღარ მახსოვდა“. 2. ლექსს ქვევით მოწერილი აქვს: „ა. ქავექავეაძისა“. იგი დაბეჭდილია (იხ. აღ. ქავექავეაძე, თბხულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 113, 309).

3. [მისივე, ვამე გულო]. —

„ვამე გულო, რა ვყო წამლად წყლულისა,
 არ გაქვს სასო მისგან შენ სალბუნისა...“ 2r.

7. ხელნაწერთა აღწერილობა

- შენიშვნები: 1. მოწერილი აქვს ავტორის ინიციალები: „ა. ჯ.“
 2. ლექსი დაბეჭდილია, იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახელებული გამოცემა, გვ. 112.
 3. გამოცემაში ლექსის დასაწყისი განსხვავებულია: „რა ვჰყოთ გულო“... (გამოყენებულია ხელნაწერი S—1512).

4. [მისივე, რაა სიკვდილი].—

„რაა სიკვდილი, რაა მისი საშინელება,
 თუ კაცი ლხინსა მოაკლდება, ჭირსაც მორჩება...“ 2r.

- შენიშვნები: 1. ლექსის ბოლოს მოწერილია ავტორის ინიციალები: „ა. ჯ.“
 2. ხელნაწერში ეს ლექსი ორ ტაქსადაა შეჯამებული, ი. გრიშაშვილის გამოცემაში კი ორატორიანია (იხ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 123).
 3. დაბეჭდილში მეორე ტაქსი განსხვავებულად იკითხება: „... მკვდარი თუ შევბას მოაკლდება...“ (გამოყენებულია ხელნაწერები: H—1103, S—1576).

5. [მისივე, არა ერთხელ სიჭაბუკე].—

„არა ერთხელ სიჭაბუკე დაუჩაგრავ[ეს] სიბერესა,
 არა ერთხელ ბედის დილა დაუბინდავს შავს ღამესა...“ 2r.

- შენიშვნები: 1. ბოლოში მოწერილია ავტორის ინიციალები: „ა. ჯ.“
 2. ლექსი დაბეჭდილია ი. გრიშაშვილის დასახელებულ გამოცემაში სათაურით: დუგა (გვ. 127). გამოცემა ამ ფრაგმენტის სხვა ვარიანტს იძლევა.

6. [მისივე, სოფლის მიმნდობთა].—

„სოფლის მიმნდობთა ბოლო აქეთ შხამათ,
 ლხინი და შექცევა თვალისა წამად“... 2r.

- შენიშვნები: 1. მოწერილი აქვს ავტორის ინიციალები: „ა. ჯ.“
 2. დაბეჭდილია ი. გრიშაშვილის დასახელებულ გამოცემაში სათაურით: დუგა, გვ. 127, 1.

7. ლეგენდები სხვადასხვა პირთა ბეჭდებისა:

ა. „მეფის ირაკლის ბეჭედზედ.—
 მე, ფეხ-განბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე“ 2v.

ბ. „მეფის გიორგის ბეჭედზედ.—
 სიმდაბლით ჩვენთვის გარდამოსულსა,
 იესოს ვაქებ, ღმერთ-კაცსა სრულსა“ 2v.

გ. „ადარეჯან დედოფლის ბეჭედზედ.—
 ვინ არს მიზეზი არსთა ფლობისა,
 მზნ მცა წიალი დედოფლობისა“ 2v.

დ. „იულონის [ბატონიშვილის] ბეჭედზედ.—
 ღთისმშობლის სასოიანი
 იულონ დავითიანი
 ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან,
 იულონ ირაკლისაგან“ 2v.

ე. „ვახტანგ ბატონიშვილის(!) ბეჭედზედ.—
 ლომად იუდად ბაკეთათ
 ვახტანგ, ირაკლის ნაკვეთათ“ 2v.

- ფ. „ფარნაოზ ბატოიშვილის (!) ბეჭედზედ, —
 ლთისა მშობელმან წიაღით მფარნა,
 ვაზ კეთილშოთა მეც შემეწყნარნა“ 2v.
- ზ. „ქვირივის ბატოირძლის (!) ბეჭედზედ, მ[უ]ხრანის ბატ[ო]-
 ნის ქალისა. —
 ვის დასჯა სოფლად შეთვისა,
 ქეთევან, რძალი შეთვისა“ 2v.
- შ. „ორბელიანის ქაიხოსროს სარდლის ბეჭედზედ. —
 სარდალ, სალთხუცეს შეთვისა, მდივანბეგი ვარ სეფისა“ 2v.
- თ. „ქნენა მანანა ორბელიანის ბეჭედზედ. —
 უღრთ მზის დასვლით მახნელა სოფელმან ანასდელუათ“ 2v.
- ი. „მირმანოზ ერისთვის ქნენის «თამარისა» ბეჭედზედ. —
 ღვთისმშობელს ვესავ მისი ამარი
 და ძესა მის[ს]ა ემონებ თამარი“ 2v.
- იბ. «ამილახვრის» ბეჭედზე. —
 „შეფისა მტრისა ლახვარი ვამტკიცებ აზილახვარი“ 3r.
- იპ. „ეს ორივე მუხრანბატონის ბეჭედზედ:
 1. ერთი ღმერთი მწამს, ერთი ბატონი,
 სარდალ, სალთხუცეს მუხრანბატონი“ 3r.
 2. „ორთ ერისთავთა სპასპეტი,
 ამითი ვარ სხვაზე მეტი“ 3r.
- იგ. „კაცია დადიანის ბეჭედზედ. —
 დადიან იმრგვლივ(!) ვარსკვლავნი ცისა,
 რა გიდრკა ციალი მზისა“ 3r.
- იდ. „იოანე მუხრანბატონის და[ს] მათა ყურა-ბეგლარ ერისთვის
 შვილს და როდესაც ქმარი მოკდომია, ბეჭედზედ დაუწერინებია:
 1. სოფელმა იავრობით დამცა ყვავილი ზრობითა.
 შემდგომ გათხოებულა(!) და შეურთამს გივი ჩოლახაშვილი,
 და გამოუცვლია ბეჭედი და დაუწერინებია ესა:
 2. სოფელო, შენმა იამა, შენივე ნახვა იამა“ 3r.
- იე. „რევაზ ერისთვის ბეჭედზედ. —
 მცირე ვაზი ვარ“ 3r.
- ივ. „დავით მდივნის ქობულოვის ბეჭედზედ. —
 მიწა ვარ, დავითრგუნები“ 3r.
- იზ. „დიმიტრი თუმანოვისა [ბეჭედზე]. —
 ვარდი შიტრიალებს გულსა“ 3r.
- იშ. „იასე მსაჯულის ბარათოვისა [ბეჭედზე]. —
 ჟამი ესეცა წარვლის“ 3r.
- იო. „მეფის ირაკლის დის ელისაზედ ბატოიშვილის
 ბეჭედი. —

ეტრფის ლაქვარდი იასო,
 ხად ზაძავს ერმი დიასო“ 3v. (ლეგენდაში კიდურწერილობით გამო-
 ყვანილია სახელი ელისაზედ).

8. «დავით ორბელიანის (სარდლის)». [წარწერა ღვთისმშობლის ხატზე].

„როდესაც ორბელიანს დაეით სარდალს გაუმარჯვებია და [ა]ულია აწყვერი, მოუტედივნებია მღვთისმშობლის ხატი, რომელიც ეხლა იმის ოჯახშია და ესე აწერია:

სიტყვისა მღვთისა დედაო, ძღვენს მცირეს გაგიბედაო, როს აწყურს მექმენ მწედაო, მუნ შოვნით გამკობ ზედაო“ 3რ.

შენიშვნა: შემკრებ-გადამწერი შენიშნავს: „თავისი გვარი და სახელიცარის ლექსათ, მაგრამ აღარ მახსოვს“.

9. „იასე ქსნის ერისთავის აზარფეშაზედ.—

ირაკლის მონა იესე, ვისი არ[ს] სასმისი ესე“ 3რ.

10. „თავისი ქალის ნინოს მაგიერათ თქმული ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან.—

არც მამასავითა მაქვს მე სხვადასხვა ფიქრები,

არც დედასავით მტანჯავს უსაფუძვლო იქვეები...“ 3ვ.

11. „ორბელიანი ნიკოლოზ», საწერელსა და კალამსა.—

„საწერელსა და კალამსა ვაწვევ ძლით ცრემლით სალამსა, აწვადენ ლერწმით შავ ლამსა, შავლის გულსა და შალამსა.

სბეტაკს ორენით ჰკვალამსა, პირით სათქმელით მალამსა,

სეგდა უცილოთ მწვალამსა, შორს გიდღენი სალამ-ქალამსა.

ძველათ თქმული და თვის ნათესავთ მიწერილი ნიკოლოზ რევაზ სარდლის ძის ორბელიანი-საგან ზურაბისა, ასლანისა და სხვათ მამისა“ (3ვ)-

შენიშვნები: 1. ამ ლექსებსა და ბეჭდების ლეგენდებს შემკრებ-ჩამწერი უგზავნის ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანს, როგორც „ძველი ამბებით“ დაინტერესებულს, და ჟურნალ „ცისკართან“ ხლო მდგომ ჰპარს, და წერს: „ქნიაზო ალექსანდრე, ეს ლექსები კერასელი ძეს(!) უბოძე, უთუთო დაბეჭდოს, საჭიროა და ყველასაც წამკითხავს ეამება“ (4ვ).

2. ლექსათა ეს კრებული ბარბარე ქობულაშვილის ეულია (იხ. აღ-ჭავჭავაძე, ი. გრიშაშვილის გამოცემა, გვ. 309).

1635 გ

ზაალაშვილი ზაალ, ტფილისი. XIX

2 ფ.; 22×17,6; ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX ს. 40-ანი წწ.]; ფ. 2 დაუწა-რელია.

«ზაალ ზაალოვი, ტფილისი».—

„ტფილისო, დედა-ქალაქო, შემკულო ყოელისფრითაო, გარემო ბალი-ბაღჩანი, აღმალღებულის მთითაო...“ 1რ.

შენიშვნები: 1. ლექსი ხელმოწერილია: „ზაალ ზაალოვი“.

2. სათაური „ქ. ტფილისი“ დაწერილია ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანის ხელით. როგორც ჩანს, ავტორმა ლექსი ალექსანდრეს გადასცა-„ცისკარში“ დასაბეჭდად.

1635 დ

ბაგრატიონი მირიან, იამბო. 1797

1 ფ.; 33,8×22; ქალაღი; უყდო; მხედრული; 1797 წ. (1რ).

„1797 წელსა, 31 მაისის(!) პროჩენი ოკობიღამ ჩემგან უწმინდეს კათალიკოზთან მიწერილი იამბო.—

ღე უწმიდესო ქართველთ მამათ-მთავარო,
მწყემსთ-მთავართ თავო, სულთ კეთილთ წინამძღვარო,
მოწყალევე ძმაო, ძმათ ნუგეშათ საკმარო,
ეს ჩემი ღვაწლი არ რიტორთ თხზულთ საღარო,
გვედრი სიმღაბლით, ვით მწვლილი შეიწყნარო...“ 1რ.

შენიშვნები; 1. ლექსი ეკუთვნის მირიან ბატონიშვილს. ამაზე მიუთითებს ბოლო ტაეპი: „ვარ მოლოღინე თქვენის წიგნის, მირიან“.

2. ლექსი მიღწენილია ანტონ II-დში.

1635 ე

იაკობ მარტინის ძე, იამბიკო. XIX

2 ფ.; 21,4×19; მოლურჯო ქალაღი; უყდო; მხედრული; [XIX ს. დამდეგი]; მე-2 ფურცელი დაუწერელია.

„იაკობ მარტინის ძე“, „იამბიკო.—

ხამს ვაღიღებდეთ დღეს ჩვენ ქრისტეს შობასა,
მის ზეციერის ვყოფდეთ მიმგებლობასა...“ 1რ.

შენიშვნები; 1. ლექსი წარმოადგენს საეკლესიო დღესასწაულის შობის მილოცვას, რომელიც მიმართულია ქართველი დედაოფლისადმი.

2. იამბიკოს ავტორი მოხსენებულია იამბიკოს ბოლო ტაეპში. ხელმოწერილია რუსულად: „Якоб(!) Мартинион(!)“.

1635 ვ

„თხრობა ხხუათა სულისა ზრუნვისათჳს“. XIX

1 ფ.; 34,5×22, მოლურჯო ქალაღი; მხედრული; [XIX ს.].

„თხრობა შე [95], ხხუათა სულისა ზრუნვისათჳს.—იყო ვინმე ქაქალი(!) ქალწული იერუსალიმს კეთილ, კრძალული და მოშიში ღრისა, სახელითა მას-თრიღია. და ღრისა მიმართ ფრიაღ მოსწრაფე სათნოებათა. ხოლო შურიითა ბოროტისა ეშმაკისათა, ჭაბუკსა ვისმე შეეკმნა ქალისა მისთჳს გულისთჳმა ბოროტი...“ 1რ.

(881)

1636

ლარაძე პეტრე, ლექსები. XIX

15 ფ.; 37×23; ქალაღი, უყდო; დახიანებული; დაშლილი; მხედრული; XIX საუკუნის 30-ანი წწ. (კვირნიშანი 1813, 1828); ავტოგრაფი (ბოლო ფურცლები, 7r—15v, სხვა ხელითაა ნაწერი); 6v და 13v დაუწერელია.

1. „მუსტფაზადი(!), პეტრე ლარადის მიერ თქმული.—
სიხარულ მწყდარსა, ცოცხლივ მკედარსა დრო ხხედა სამწარედ,
დღე მექმნა ღამე, ვსთქვა რაღამე, შე, არსად ვარად...“ 1r.
2. „თქმული პეტრე ყარიბის ლარადის მიერ მუსტაფაზადი.—
ემყის მქონები, ჭირ მგონები, თქმულ ჩემებრ აროს,
ცეცხლი შემწველად, ჩემად მკვლელად არს, ვინ დაფაროს?...“ 1v.
3. „მუსტაფაზადი(!) თქმული ყარიბი პეტრე ლარადის მიერ.—
ჭმუნვისა ქარმან, შესახარმან დამქროლა მწარედ,
ია დახრილი, დაღრუბლვილი, ჰგებსო მწუხარედ...“ 2r.
4. „თეჯნისი, თქმული პეტრე ყარიბის მიერ ლარადისა.—
დილის მთიებს აღმომკვირვალს დახევედა,
ვიცი მხეებრ სხივთა მტყორცნის ისარად...“ 2v.
5. „თეჯნისი იმისვე, ყარიბის პეტრე ლარადისა მიერ
თქმული.—
მზე ცორანოს, ერმობს, ჰაი დარადა,
ბნელს გულს სხივთა აკრთობს, რადგან ისარად...“ 2v—3r.
6. „თეჯნისი, თქმული მისვე ყარიბი პეტრე ლარადის მიერ.—
კმა კიპარი, კამკამ, კენარ მანათად,
რხევედი გულსა, სხივნი ნაზად მთარე...“ 3rv.
7. „თეჯნისი მისვე ყარიბის პეტრე ლარადის მიერ
თქმული.—
არხვე ტანსა, გულწამტანსა სარულად,
უცხოდ გშვენის არე არედ აარე...“ 3v.
8. „თქმული მისივე ყარიბი პეტრე ლარადის მიერ, ხმა ყარი-
ბი.—
გაზაფხულმან აწყო ყვავილთა დასნი,
შეამკო წალკოტი, ჰსცარცვა ზრული ფლასნი...“ 4r.
9. „ოსმალის ყაიდა ილაი, თქმული მისვე ყარიბის პეტრე
ლარადისა მიერ.—
მოვიდა გაზაფხულისა დრო, გულთ სიხარულისა,
ყვავილთა მრავალფერობით ველთა დაშვენებანი...“ 4v.
10. „ძეობა, თქმული პეტრე ყარიბი ლარადის მიერ.—
ძეობას ვიყავ მზისასა, მზევ შინ შემოდო.
ცისა სფეროს მნათობთ დასნი უცხოდ შეკრებებიან,
შეგავს იყვნენ მხილველთ მნასნი, ესრეთ ნათლდებიან...“ 5rv.
11. „თქმული მუსტაფაზადი(!) ყარიბის პეტრე ლარადისა
მიერ, ოდეს მოყვასს მისსა შეჭმნოდა კაეშანი.—
დამწარდეს ჟამნი, შემხვდეს ვამნი, საწამ საწამნი.
შემამთვეს ზართა საკუთართა, მხშირდეს თვალთ ნამნი...“ 5v—6r.
12. „თქმული ყარიბი პეტრე ლარადის მიერ დავით სარდ-
ლის ძის ყაფლანის ორბელიანის სიკვდილისათვის, რეცა მის მა-
გიერად.—
მოღით დასად, სისხლის ცრემლთა მდენელნო,
საყვარელნო, ტოლნო, ვერ დამამენელნო...“ 6r.

13. [მისივე, შობისათვის უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესსა].—

გინილეს ბაგას მწოლარე
ყრმა, ქვესკნელთ შემადრწოლარე...“ 7r.

შენიშვნა: ლექსი თავნაკლულია, აკლივ ოციხი სტროფი. შდ. პეტრე ლარაძე, მრავალფეროვანი ხელნაწერი S—387, 143r.

14. „მისივე ყარიბის პეტრე ლარაძისა, წინადაცვეთისათვის უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა,—

ჭერუბიმთ განწესებული,
სერაფიმთა მბრძანებელი,
ადამის დამბადებელი

სიმდაბლით წინადაცვეთას თავსიდებ, სეუათჰყოფ აღკეცეთას... 7rv.

15. „მისივე პეტრე ყარიბის ლარაძისა ნათლისღებისათვის უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა.—

ღღეს ბუნება წყალთა განახლდებოდა,
იორდანე შიშით უკუნ დგებოდა...“ 7rv.

16. „ლაზარობისათვის თქმული მისივე ყარიბის პეტრეს მიერ, ტკბილ ხმად სათქმელი.—

დავნატრი უფლისა საწადელ ჯმასა, თაყვანის ვსცემ მას,
შევიტკობ სურვილით იესოს თქმასა, თაყვანის ვსცემ მას...“ 8rv.

17. „მისივე პეტრე ყარიბის მიერ თქმული ბაიობისათვის ცის საყდარად მქონი ჯელმწიფებითა.—

ძლიერად მპყრობელი ხმელთა ზღვებითა,
ვის უძრწიან ძალნი ექუს-ექუს ფრთებითა...“ 8v—9r.

18. „მისივე ყარიბის პეტრე ლარაძისა მიერ თქმულ, იესოს-დამი(!) ვედრებისა.—

შენ ხარ მამის საყდარს მარჯვნივ მჯდომარე,
სიტყვა ღისა და მტკავლით ცის მზომარე...“ 9r—10r.

19. „უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტეს ვნებისათვის, თქმული ყარიბის პეტრეს მიერ ლარაძისა.—

ღედა რა ქალწული ვნებულს გხედვიდა, ტკბილო იესო,
მძრწოლარე თუალთაგან ცრემლთა დაღვრიდა, ტკბილო იესო...“
10r—11r.

20. „აღგომისათვის უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა, თქმული მისივე პეტრე ყარიბის ლარაძისა მიერ, სხვა ხმატკბილი.—

არსნი ზენანი და ქვენანი ღღეს განცხრებიან,
ცის კამარნი, მნათობთ სელანი განათლდებიან...“ 11rv.

21. „მისივე პეტრე ყარიბის მიერ თქმული თომას მიერ გვერდის განხილვისათვის.—

მოციქულნი, ოდეს კართა დახშულთა
ჭურიათა შიშით იყუნენ კრძალულად...“ 11v.

22. [ლარაძე პეტრე, ნათლისღებისათვის].—

„ღღეს ბუნება წყალთა განახლდებოდა,
იორდანე შიშით უკუნ დგებოდა...“ 13r.

- შენიშვნები:** 1. ჩართულია: „მუხანბაზი ბისალბუჩინარის ხმაზედ სათქმელო, თავადის გიორგი თუმანოვისაგან თქმული.— დახე მაის ბულბულო, ვით დღენი ნათდებიან, ზურმუხტის ფერად ველნი ნახად ალყავადებიან...“ 11v—12v.
2. ერთვის სხვა ხელით, სხვა ქაღალდზე ნაწერი ლექსები:
- ა. „შაირი.— ვინ მოიგონენ პირველად მეორე ნათლის დასები, შენვე განსაზღვრე ზღუა, ხმელი, კულავ არსნი რავდენ ასები...“ 14r.
- ბ. „ყარიბული.— ერთ ბუნებზე, ერთ არსო, ყოველთა დამაარსო, უმიზეზზე მამაო, სიტყვათ თვისა მშობელო, საუკუნეთ მპყრობელო, სხვის ცნობა არს ამაო...“ 14r—15r,
- გ. „შაირი.— სოფელი თვისა მიმყოლსა მისცემს შვებასა აროდეს, მალედ ამწარებს მყის თანად, თუ ოდენ რა უხაროდეს...“ 15rv.

(882)

1637

მაყაშვილები სვიმონ და ხალომე, ლექსები, XIX

15 ფ.: 33,5 × 21,2; ქაღალდი; დაშლილი; უყდო; მხედრული; XIX ს-ის 50-იანი წწ.; ავტოგრაფი (? სვიმონ მაყაშვილისა); გადამწერის ხელით ხელნაწერში. მელნით ჩახახულია—მზე (4r), მთვარე, ცისკრის ვარსკვლავი (4v) და ყვავილი (8v).

I. მაყაშვილი სვიმონ დიმიტრის ძე:

1. «პატივსადებად თამარისა».—

„საგრძნობ არიან შენდა სახის რაზომ დიდება,
ვინათგან მთიებთ მნათობიერთ ხარ მათი ტომი...“ 1v—2v.

შენიშვნები: 1. ლექსი ხელმოწერილია: „თავადი სვიმონ დიმიტრის ძე მაყაშვი“ (2v).

2. უძღვის: „ჩუწ-ს წელსა, დეკემბრის მ-სა. ქართული ლექსთ-თხზულება პატივსადებულად ოკუპაციისა და ღირსად სახსოვრისა საქართველოს მეფას თამარის მშენიერ ხატოვნების განხილვასა ზედა, წარწერილი ათოთხმეტის უმეტნაკლებოს ხმოვანის ასოებითა, რომელსაც უძღვნი კეთილ მისაღებლად ყოველთა მემამულეთა ერთა ივერიასათა—თა ს. მ.“ (1r).

3. ლექსი შეიცავს 15 სტროფს. მესამე სტროფის გასწვრივ კიდევ, ტექსტის ხელით, მიწერილია: „ფსალმუნი მ, რიცხვი ე“.

2. «შესხმა გრემის ქალაქისა».—

გრემის ქალაქი ძველთამებრ ქებული ბრძენთა ყოვლისა,
ნინვეთ ქალაქის მზადველად, დღე ერთ სავალი მსრბოლისა...“
2v—3v.

შენიშვნა: უძღვის: „ჩუწ-სა წელსა, ივნისის იე-ს აღწერილი პატივსადებელი შესხმა გრემის ქალაქად წაღებულია, რომელიც არსებდა უმშენიერესა ყვავილოვნებასა შინა დროდმდე თეიმურაზ პირველისა, ძისა დავით კახთა მეფისა, ოკუპაციისა მის მეფობისა ივერიელთასა მამულსა შინა კანკლათასა, აწ თელავის უეხდად სახელწოდებულასა. სტაინი თექვსმეტის ხმოვანის ასოებითა. თა ს. მ.“

3. „მ ზ ე.—

გორის ზონტსა მზემან სხიენი ისარა,
მძლედ მჭეინვალნი გარს მთიებნი ისარა...“ 4r.

შენიშვნები: 1. უძღვის: „ჩემთ-ს წელს, მაისის ვ-ს ქართული ლექსთ-თხზულება, პატივსა დებულად მზისა მის დღედ ქვეყნის მნათობიერისა. და უებროდ მჭეირვალის პირისა, რომელ არს თვით სატრფო და საყვარელი მიჯნური ჩემი. ათფრთხეტის უმეტნაკლებოს ხმოანის ასოებითა“ (3v—4r).

2. ლექსის ბოლოს მოწერილია: „თა ს. მ.“

4. „მ თ ვ ა რ ე.—

მთვარევე, ღრუბელს ნუ ეფარვი, ნუ მოგვაკლებ შენსა ხილვას,
რაც უებროდ თავსა შენსა რაბამ ჰშეენის თქუწნებრ ზრდილვას...“ 4v.

შენიშვნა: უძღვის: „ჩენ-სა წელსა, მარტის კბ-ს. ქართული ლექსთ-თხზულება, პატივსა დებულად მთვარისა, მის ღამედ მნათობიერისა და უებროდ მჭეირვალის პირისა, რომელ არს თვით სატრფო და საყვარელი მიჯნური ჩემი. ათექსმეტის უმეტნაკლებოს ხმოვანის ასოებითა“.

5. «ც ი ს კ ა რ ი, განთიადის მთიები». —

„განთიადის ცისკარო, აღმობრწყინდი მალია,
იმსრბოლე ჩემდა არეს, ნურვისი ხარ მკრძალია...“ 5r.

შენიშვნები: 1. ლექსი შეიცავს 5 სტროფს. ყოველ მათგანს მეხუთე ტაეპად ერთვის რეფრენი: „განთიადის ცისკარო, აღმობრწყინდი მალია“. 2. უძღვის: „ჩენ-ს წელსა, აპრილის ი-ს. ცისკარი, რომელ არს მშვენიერი მთიები განთიადისა, იგიცა სატრფო და საყვარელი მიჯნური ჩემი; აღწერილი უმეტნაკლებოს ათოთხმეტის ხმოანის ასოებით“ (4v).

6. «მ ა ი ს ი ა».—

„შეენიერო მაისო,
გულთა სევედის წარმლისო“... 5v.

შენიშვნები: 1. ლექსი შვიდ სტროფიანია, თვითოეულს ერთვის რეფრენი:

„შენ გაგვიანათე დღენი,
გარე განსდევნე ბნელი“.

2. უძღვის: „მაისის თვე, რომელ არს უმშვენიერესი პირი გაზაფხულისა და [ა]ღმომაცენებელი ყოველთა სასიამოვნოთა მდღელოზა ყვაველთა, რომელ არიან სატრფო და საყვარელი ჩემნი. თ ს. მ“.

7. «კ ა ვ კ ა ს ი ი ს მ თ ა».—

„როს განვიცადე და განვსკვრიტე მყარება მთისა,
მყის განვეკვირვე და განვსციფრდი კავშირ-ქმნად მისსა...“ 6r—7r.

შენიშვნა: უძღვის: „ჩენ-სა წელსა, ივნისის ი-სა. კავკასიის მთის ნამდვილი გარემოება, აღწერილი სტიხად, რომელ ამა უკანასკნელს დრომდე ისტორიკოსთაგან არა ყფილა ლექსითი გარემოება აღწერილი, არა თუ ლექსით, არამედ სიტყვიერებითი კანონიერი აღწერაც, რომელიცა მდგომარეობს ჩუქნ შორის განსაკვირვებელს ნიშად მღვთის განგებულებისა, შეძერწილი რომლისანე ვითარებითა, ხოლო სტიხნიცა ესე განიყოფიან ორს სახედ: ხუთი ტაეპი ათექსმეტის ხმოვანის უმეტნაკლებოს ასოებითა და ცხრა ტაეპი ათოთხმეტის ხმოვანის ასოებითა, იგიცა უმეტნაკლებოთ. თა ს. მ“ (6r).

8. „გზის გუშაგად მდგომიარეს ხმად.—

ჯერ არს სატრფოს სულის მსხვერპლვა, თუ ვინ გრწმენეს საყვარელად, იგრძენ მხოლოდ, ნუ სდევ აჩრდილს, განეკრძალე თავსა მკვლელად...“ 71v.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „ჩუნხ წელსა, აპრილის იდ“.
2. ხელმოწერილია: „თა ს. მ“

9. [ვით აღმიჩნდი].—

„ვით აღმიჩნდი ჩემად მწველად, მზის დარად, გულსა სხივნი განმაწონე მკვლელთ დარად...“ 7v.

შენიშვნები: 1. ლექსი დაწერილია „ჩუნგ-სა [1853] წელსა, სეკდენბრის კბ-სა“ [22]
2. დასაწყისში წარწერილი აქვს: „ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი დარად—იმ ხმად ითქმის“.

10. [მწველობს, მწველობს]. „ვარდო, რად ხარ თავდახრილი, იმ ხმაზედ.—

მწველობს, მწველობს ვარდი შლილი,
კნინლა გვჭტარავს ეტლთა ჩრდილი...“ 8r.

შენიშვნები: 1. როგორც ხედწარწერა მოწმობს, ლექსი გამართულია „ვარდო რად ხარ თავდახრილის“ ხმაზე. 2. იგი დაწერილია „ჩუნდ [1854] წელსა, მაისის 6“

11. «ვარდი».—

„ცე თვალნო, ნუ გსურის ჳერეტა ვარდისა,
რომელ არს მიხეზი ყოელის დარდისა...“ 8v.

შენიშვნა: უძღვის ავტორის შემდეგი განმარტება: „ჩუნე-სა წელსა, მაისის 6-სა. ვარდი, რომელ არს უუმშენიერესი ყვაილი წალკოტისა, იგიცა სატრფო და საყვარელი მიჯნური ჩემი“.

12. [მახსოვან დღენი].—

„მახსოვან დღენი ხილვისა,
ლაწუ-ბავე ვარდებ შლილისა...“ 9r.

შენიშვნა: დაწერილია „ჩუნე-სა [1855] წელსა, ნოემბრის 16-სა“ [17].

13. „მშენიერს კარტის განხილვასა ზედა წარწერილი.—
კარტავ, ვის დარად ნატვიფ ხარ, მას ვაქებ ზესთა მკულეებით,
ჳყო მაზედ ღმერთმან წყალობა, მნათობთ გარდმატა სრულეებით...“

შენიშვნა: ლექსი ერთსტროფიანია.

14. „ლექსითი ოხაა, რომელ არს ვედრება მღვთისმშობლის ხატისა ძით მპყრობელისა მიმართ.—

აღვიმსთობ შენდა ღმერთო ჳებასა,
მარჯვენით შენსა ღირს მჳყავ შეებასა...“ 9v.

15. „ეჭიტაჭია.—

ჩყნე-სა [1855] წელსა, იენისის იბ-სა დღესა ლოდისა ამის ჭიქალსა ქვეშე შთაიბნევის ყოვლად შესაბრალოსი მტვერი სხეულისა კნეიენა(!) სალომე თა სვიმონ დიმიტრის ძის მაყაევის ასულისა, შობიდან წლისა აცხრამეტისა.

მხილველთა შენდობის ოხსა გევედრებით“ 10r.

16. [შენდა აღვიმსთობ].—

„შენდა აღვიმსთობ, შემოქმედო, სულსა სურვილით, ანგელოზთ მთავრის წილთ-ყრდნობილს ფრთე დაბურვილით...“ 10r.

17. „კირთება, რომელ არს მონება ჩემისა საყვარლისა.—
კირთებამან თქუწმან მომსპო, უძღურებას დართო გული,
ზეფირთაგან მიძღვენ სუნი, განმიკურნე სევდა-წყლული...“ 10rv.

შენიშვნა: ლექსი დაწერილია „ჩყკმ [1828] წელსა, აპრილის იე-სა“.

18. „საღმობიერის ხმით სათქმელი ლექსი კნიაენა სალომე თა სვიმონ მაყაევის ასულზე, მშობლის მისისავე თა სვიმონ მაყაევის მიერ თქმული, რომელიც—იგი ასული ჩემი—გარდაიცვალა ჩყნე-სა წელსა, იენისის იბ-ს დღესა.—

ჭი, რაბამ ვსთქვა ხმა გოდებისა,
გულისა წევრთა განშორებისა...“ 11r.

შენიშვნები: 1. ლექსი დაწერილია „ჩყნე-სა [1857] წელსა იენისის ი-სა“.

2. ესეც და სხვა, ზემოთ წარმოდგენილი ლექსები ბოლოში ხელმოწერილია ავტორის ინიციალებით: „თა ს. მ.“

19. [ღვთაებისადმი].—

„ჭი სახიერო, საკვირველო, ყოველთ მზადგო,
შენის მღვთაების და კაცების ცნობად მაგეო...“ 15v.

შენიშვნები: 1. ლექსი ხელმოწერილია: „თა ს. მ.“

2. იგი დაწერილია 1854 წლის 20 მაისს.

20. [სამეებისადმი].—

„სამ გვამოვანო, ერთ არსებით სამპირ ცნობილო,
სულო წმინდაო, ნათლისღებად განბრწყინებულო...“ 15v.

შენიშვნები: 1. ლექსი ხელმოწერილია: თა ს. მ.“

2. იგი დაწერილია 1854 წლის 20 მაისს.

II. მაყაშვილი სალომე სიმონის ასული:

„ა. თხულებსა სარწმუნოებისათვის კნეიენა სალომესი, თა-სვიმონ მაყაევის ასულისა.—

უაღლუშტესო ხელმწიფევე ჩუწნო,
წმინდის ენბაზით ზეშთამებრ მშვენო...“ 12rv.

შენიშვნები: 1. ლექსი შეიცავს 24 ორ-ორ ტაეპიან სტროფს.

2. მე-17 სტროფის გასწვრივ კიდევ წერია: „ფსალმუნი 50, რიცხვი 18“, ხოლო 24-ეს გასწვრივ—„ფსალმუნი 78, რიცხვი 6“. 3. ხელმოწერილია: „კნეიენა(!) სალომე, ასული მაყაევისა“. 4. ლექსი დაწერილია „1854 წელსა, იენისის 3“.

„ბ. ოცნება, რომელ არს ჩუშნება სიზრმისა სალომე მაყაევის ასულისა.—

სადა არიან ოცნებაო იგ დრონი, ჟამნი,
რომელ ხმა ზესთა მუნ მესმინეს ჯერეთ კაცო უსმნი...“ 13r.

შენიშვნა: ლექსი ხელმოწერილია: „კნეიენა(!) სალომე, ასული თავადის სვიმონ მაყაევისა“.

„გ. თხზულება კნეიენა სალომე მაყაევის ასულისა.—

გაუწყებთ დანო, ჭაბუკა ქალნო,
ჭაეროვნებით ცის ხომ[ლ]თ ვარსკვლავნო...“ 13rv.

შენიშვნა: ლექსი ხელმოწერილია: „კნეიენა სალომე მაყაევისა“.

„დ. თხზულება იგივე კნეიენა(!) სალომე მაყაევის ასულისა.—

მობრძანდით დანო, საყვარელნო, აწ რას გეტყოდეთ,
ჩუშნდა არსების შემოკმედსა ცრემლით ვეტრფოდეთ...“ 13v—14r.

„ე. თხზულება კნეიენა(!) სალომე მაყაევის ასული[სა].—

ჭი სოფელო, ცრუდ მყოფელო,
შენდა მკვიდროვანთ მყის განამსრბოლო...“ 14r.

შენიშვნები: 1. ლექსი დაწერილია: „1853 წლის სექტემბრის 14 დღესა“,
2. ხელმოწერილია: „კნეიენა სალომე მაყაევისა“.

„ვ. კნეიენა(!) სალომე მაყაევის მიერ კნეინა კატო ჯორჯაძის სადმი მიწერილი მადლობა.—

მართლად მიბრძანებთ, დაო, წვევასა,
ჟამად ვერ ხლებდით ნუ ჰყოფთ წყენასა...“ 14v.

შენიშვნები: 1. ლექსი დაწერილია „1854 წელსა, ფებერულის 10 დღესა“. 2. იგი ხელმოწერილია.

„ზ. კნეიენა(!) სალომე მაყაევის მიერ კნეინა სოფია მაყაევის სადმი მიწერილი მადლობა.—

ოდეს მივიღე შრომილი თქუშნგან ქისა,
მშვენიერად აღმკული, უმჯობეს სხვისა...“ 14v.

შენიშვნა: ლექსი დაწერილია: „1854 წელს, მაისის ივ-სა“.

„წ. პასუხი კნეიენა სალომესი თვისის მამის სადმი მიწერილი.—

რათ მეძრახვით უვიცობას, ანუ რად მყოფთ გონებით ბრანგ,
ვპბედავ თქუშნდა პასუხთ გებას, არ ვარ უსშენ და არცა შმაგ,
მესმის ძალნი ამა სტიხთა და აწ ქება თქუშნივე კარგ,
ვპკონებ არ ხამს თავთა ქება და არცა ხართ ჩემზედვე კარგ“ 15r.

შენიშვნები: 1. ეს ერთსტროფიანი ლექსი პასუხია მამისგან მიწერილი ლექსისა: „სტიხი თა სვიმონ მაყაევისა, მიწერილი თვისის ასულის კნეიენა სალომე მაყაევისადმი:“

ნეტარ რით ხარ ჩემი მბაძი, ანუ რად ხარ გონებით შმაგ,
ვპკმუნავ შენდა განცდისათვის, რომელ მისთვის გულსა მე მდაგ,

ესრეთ შორს ხარ ჩემად ბაძვად, ვით მისხალზე ერთივე დანა,
აზომ გვარად სტიბი შეთხზე, ჰე თუ ჩემზე შენ ვარგათ ვარგ
თა ს. მ." (15r).

2. სალომეს პასუხის ბოლოს მიწერილია: „ვინც ლექსის ბოლო დაასრულოს და
ბოლოს განი მოიყვანოს, იმანაც თვისი მოლექსეობა იქოს.
კნეიენა სალომე მაყაევისა“ (15r).

„ს. ამაოება.—

ოდეს ვსდგე ფიქრით წყლისა კიდესა,
ჩემდა ჭმუხვისა მყის მიმზიდელსა...“ 15r.

შენიშვნები: 1. ლექსი ხელმოწერილია.

2. პირველ გვერდზე ექ. თაყაიშვილის ხელით მრწერილია: „სალომე
სიმონ დიბიტრის ძის მაყაევილის ლექსები“ (1r).

(883)

1638

ცნობები საქართველოს ისტორიის სხვადასხვა საკითხებზე. XIX

6 ფ.; 34,5×23,3; ქალაღი: უყდო; თავნაკული; მხედრული; XIX საუკუნის
40-იანი წწ.; (კვირნიშანი 1841).

1. [ნაწყვეტი ერეკლე მეორის მეფობის შესახებ, უცნობი
წყაროს მიხედვით].—

„... და შემოადგა შამახიას. და ესე ვითარსა დროებასა შინა მეფე
ირაკლი განსცხრებოდა ყნათა შორის თჳსთა...“ 1r.

2. [ცნობები ეთნარქებონიმებისა და საქართველოს ის-
ტორიის უცვლელს აეროდზე, ქართლის ცხოვრების მიხედვით].—

„შემდგომად წყლითრღუნისა.—ნოეს ძის იაფეტისაგან იყო მესამე თაო-
ბა თარგამოს, ანას ესხნეს რუანი ენი...“ 1v—3v.

3. [საქართველოს მეფეთა სია, შედგენილი ქართლის ცხოვრე-
ბის მიხედვით].—1. მეფე ფარნავაზ გამეფდა დასაბამითგან 3647 ქართლო-
სიანი, 2. ძე მისი საურმაგ ქართლოსიანი—დასაბამითგან 3712...“ 3v—6v.

შენიშვნა: გადანწერის გვარი და სახელი ამოუხვეილია, არ იკითხება.

884)

1639

ორბელიანი ალექსანდრე, რომაელი ქალი აარია. 1840

8 ფ.; 22,4×18; ქალაღი: უყდო; ავტოგრაფი; მხედრული; 1840 წ. (1v); პიატი-
გორსკი (4v); ფ. 8 დაუწერელია.

«ალექსანდრე ჯამბაკურორბელიანი», „რომაელი ქალი
აარია. დღის გაღვიძების: ანავე გულწერყული აარია:

აი კიდევ გათენდა, მითაშ მცინა? გული ჩემი დაჩვეული განსვენებას და
ტკბილ ქნინვას სული, ნაცვლად ამისა, გვამი ჩემი ჩავარდნილი იყო ამ ღამე-
სა, დიას სატანჯველში, და გამოვიარე ვაებასა ქვეშე...“ 2r—7v.

შენიშვნები: 1. უძღვის მიძღვნა დედისადმი: „უუსაყვარლესო ჩემო მშობელო, საქართველოს მეფის ირაკლის მეორის ასულო თეკლაჲ!“

უუმღაბლესად მოკართმევთ ამ ჩემს თხზულებას. გარდა რომაელს ქალს აარის, თქვენს შუურყევებს და მყარს ხასიათსაც ეცუთენის ეს თხზულება.

თქვენი ძე თა ალექსანდრე ჯ-ორბელიანი“ (1v).

2. დაწერილია: „17-ს იანვარს, 1840-სა წელსა, ქ. პი ა ტ ი გ ო რ ს კ ს, თბილ წყალზე“ (1v).

(885)

1640 ა

ორბელიანი ალექსანდრე, ლექსები. 1821—1866

19 ფ.; 35,5×22; ქალღი; უყდო; ავტოგრაფი (დაწერილია სხვადასხვა დროს; შენიშვნები და ზოგიერთი ლექსი ფანქრითაა ნაწერი); 1821—1866 წწ.

«ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანი, ლექსები:

1. „ბაიათი.—

თვალნო, ველსა ვნახე?

იგი სიდგან ვნახე...“ 1r.

შენიშვნა: ლექსს უხის თარიღი: „1821-სა წელსა, მაისის დამდეგს“. ავტორს იგი გადაუხაზავს და შემდეგი განმარტება მიუწერია ფანქრით: „ეს ლექსი მაშინა ვთქვი, როდესაც პირველათ ჩემი დანიშნული ეკატორინე ვნახე ბალის ღობესთან უეცრათ, და ჯერ არ ვიცოდი ვინ იყო ის. ამ უეცარმა სიყვარულმა ასე ძალზედ გააღვიძა ჩემი გრძნობა, რომ ეს ლექსი პირველი ქმნილებაა ჩემი. თა ა. ვ ა ნ. ძე ჯ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი“ (1r).

2. „თეგლი ში.—

განსაცვიფროს წამსა შევხვდი მფრინავსა,

წინათ სული გრძნობდა, ვნახე, სინამეს...“ 1v.

შენიშვნა: ამ ლექსსაც მიწერილი აქვს კიდებუ: „ესეც ჩვენი დანიშნის შემდგომ ბაღში ვიყავით ჩემი მოყვრებისაგან მიწვეული სტუმრათ, სადაც ნათესავნი ქალნი და კაცნიც იყვნენ იქ. იყო ცოტა ჯინჯლიანი დღე და ეს ლექსიც, შინ რომ მოვედი, ჩემს დანიშნულზედვე ვთქვი“ (1v).

3. „ზორიდგან.—

სოფელმა მიმაგდო ყარიბობასა,

გარნა სახე შენი ვით ვცე თმობასა?...“ 2r.

შენიშვნები: 1. „ესიც ო რ ე ნ ბ უ რ ღ ი დ ა ნ მოვწერე, პირველად რომ მიმიყვანეს იქ“.

2. ლექსი მიძღვნილია მეუღლისადმი, დაწერილია [1834 წელს].

4. „მოხუცებულნი ყმაწვილკაცს (ექსპრონტად).—

რას დამცინი? რას კობჯობ? რას ტრაბახობ? რას ბაქბუქობ?

ნუ დამცინი, ნუ კობჯობ, ნუ ტრაბახობ, ნუ ბაქბუქობ...“ 2r.

შენიშვნა: ავტორის განმარტებითი შენიშვნა: „ესეც ხნიანს დროში ვთქვი“ (2r).

5. „მოწვევა.—

ჩემო სიცოცხლევ, და კვლავ მარადა,

ეგ შენი სახე, ვით დავივიწყო?... 2v.

შენიშვნა: ავტორი წერს (კიდევ ფანქრით): „ესეც კასპიის ზღვის გაღმით აღექსანდრეკადგან მოვწერე [მეუღლეს] 1834-სა წელსა“ (2v).

6. „უეცარი შეხედვა.—

შეხედნენ ჭვრეტა ქალ-ყმათ თვალნი,
ორთავ ეცათ ტრფობის ძალნი...“ 2v.

შენიშვნა: ავტორის განმარტებითი მინაწერა: „ესეც ჩემს ეკატერინეზედ არის, პირველათ რომ ვნახე და ჩვენი თვალები ერთმანეთს ეცა, ესეც მაშინა ვთქვი“ [1821 წ.] 2v.

7. „მშვენიერას ქართველას.—

ახ თუალის ჩინო, შენ ჩუქნო ქალო,
ქალო ქართუშლავ, ეშხის ანთებაე...“ 3r.

შენიშვნა: დაწერილია „1821-სა წელსა“, აქვე ავტორი განმარტავს: „ესეც მაშინა ვთქვი ჩემს ეკატერინეზედ, ჯერ ჯვარდაწერილი არ ვიყავ“ (3r).

8. „ყარიბი ანუ ორენბურღის ლამე.—

ესე ლამე განისვენებს
წყნარს მღელვარეს
ფერი ქვეშა...“ 5rv.

შენიშვნები: 1. ავტორი შენიშნავს: „1836-სა წელსა, ერთს იენისის თვის შუალამისას მარტო რომჩაში ვიყავი და მაშინ გონებაში გამოვთქვი ეს რომანის დაბურვილიანს ფოთლებში ერთს ხეს ქვეშ მჯდომარემ, სადაც ჩემს მოახლოვოდ მონიო ურალის მდინარე მიქდინარეობდა“.

2. აქვე კიდევ მიწერილია:

„ღმერთსა.—
რადღენ ფიქრობთ...
უფროსად ვკვირვობთ!!!“ (5r).

9. „ქ. ტფილისს, ჩემ ცოლ-შვილებთან.—

მარად დავმღერ ნაზ მუზიკა ტინბანს,
ვიტყვი: მოვედ, სად არია ჩემსა ბანს,
როს და ვით ვჭვრეტ ხავსით გულსა წამს გაბანს,
ჭმაი ამის ვით მასხურებს თვს ნაბანს“ 5v.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „23-ს აგვიტოს, 1835-ს წელსა, ქ. ორემბურღით“.
2. ლექსში გამოყვანილია ცოლისა და შვილების სახელები: კატინა, დარია, დავით, მახა.

10. „უეცარი მღერა.—

სცემდა მაისი ერთს ლამეს,
ნიაესა მქროლსა ჯგუფადა...“ 6r.

შენიშვნები: 1. დაწერილია ქ. ორენბურღს.
2. დაბეჭდილია „ცისკარში“, 1857 წლის თებერვლის ნომერში, სათაურით „მოგონება“; ხელმოწერილია—N.

11. „საქართულოს გაზაფხული. —
ნიმფნი რხევით სვირობენ,
ასფოდელსა დარაზმულნი...“ 6v.

შენიშვნები: 1. დაწერილია თბილისს 1821 წელს. ამ კრებულის გარდა ეს ლექსი ჩართულია ალ. ორბელიანის სხვა ხელნაწერშიც (S—1659-ა, გვ. 63). 2. იგი დაბეჭდილია „ცისკარში“ 1864 წ. აპრილის ნომერში და ზ. ჭიჭინაძის 1879 წლის გამოცემაში: თ. ალ. ჯამბაჯურ-ორბელიანის ნაწერი და ოთხი ლექსი თ. ვახტანგ ვახტანგის ძის ორბელიანისა.

12. „აღმოსავლეთი ანუ სიყვარულის აგან და ჩაგრული. —
ადექი, ნახე, ვით მკვდარო,
აღმოსავლეთის სამყარო...“ 7r—8v.

შენიშვნები: 1. დაწერილი „1836-სა წელსა, ქ. ორენბურღს“. 2. ლექსის დასასრულს, ავტორის ხელით, დანქრით მიწერილია: „ესეც ჩემს ეკატერინეს მოეწერე ორენბურღიდან“ (8v). 3. ამავე ლექსის შავი, ნასწორები ტექსტი შეტანილია აქვე (3v—4v), მაგრამ გადახახულია, გაუქმებულია.

13. „არაკი ვირისა. —
თუ გწადსთ არაკი? გეტყვით, გიანბობთ,
ამისთვის სიტყვათ უხვად ვიაფობთ.
ერთს ვირს ჰქონდა ტურფა ადგილი,
მიმა-პააჟურად აქენდა ცახილი...“ 9v—10r.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „ქ. ორენბურღს, 1835-სა წელსა“.
2. არაკი ვირად გამოყვანილია შირხაჯანა მადათოვი. ამაზე მოუთხოვს ერთერთი სტროფიც:

„... ნადირთ მთავარმა დათემა მიიღო,
ვირმა თარგმნობა კისრად აიღო,
მაგრამ ჩემათაც ვეზირ-მირზობდა.
მირზამან შენმა დათო ვეზირმა,
ჯან, ბარაქალა გვაძახა ვირმა...“ (10r).

14. „სიყრმით უბედური. —
უმაღლეს მთასა ორბი კლდეზე ჰჯდა,
ხეობას და ზღვას გადამჭვრეტელი...“ 10v—12v.

შენიშვნები: 1. ავტორი შენიშნავს: „ქასპის ზღვის პირს, ახალ აღექსანდროვკის ციხეში, 16 აპრილს, 1835-სა წელსა მეტი შეწუხების გამო ვთქვი ეს ხევიითი ლექსი“.

2. დაბეჭდილია „ცისკარში“, 1857 წ. მარტის ნომერში; ხელმოწერილია—N.

14. „ექსპრონტი. —
სიყვარული? ერთხელ გხუდებათ.
გხუდებათ, წამს გულს დაგაკვდებთ...“ 12v.

15. „სისხლ-მძებნელი ქართველი
(თეიმურაზ მეორის დროინდელია, ოსმალებს ქიზიყი რომ ეჭირათ), —
მწუანოვანსა ველს ქართველი იდაყვს ეყრდნო წამოწოლით,
კავკაზს სჭვრეტდა, შენაცვლოდა, სულით იმას თვალშეყოლით...“
13r—14r.

შენიშვნა: დაწერილია „7-ს ნოემბერს, 1839-სა წ., ქ. პიატიგორსკს“ (14r).

16. „ბნელში პყრობილი

(გონებაში თქმული 1833-სა წელსა).—

ღმერთო ჩემო, რა ყოფილა კაცისათვის საპყრობილე!...
ნამეტნავად სადაც არის მარტო ყოფნა და სიბნელე...“ 14rv

შენიშვნა: ამ ლექსის ბოლოს, თავისუფალ ადგილზე, ფანქრით მიწერილია [გა-
მოცანა]:

„მრთი ვინმე

თავი აქვს გიჟი,
ფეხებიც გიჟი,
უფრო სწორეთა
სულ თვითონ გიჟი...“ (14v).

17. „რობესპიერი რევალუციის(!) დროებში, ჯერ რომ არ
ამაღლებულიყოს.—

ოდეს დილით გაიღვიძა ბოროტმა,
სულით, გულით ჩამთქმელ კაცთა მეოტმა,
მაშინათვე ამოუშვა კვნესანი...“ 14v—16r.

შენიშვნა: დაწერილია: „21-ს დეკემბერს, 1835-სა წ., ქ. ორენბურღს“ (16r).

18. „ვერის სასაფლაო.—

წავა, წაიღებს სოფელი დროსა,
მზის ჩალსებს ზედა მიმომტრიალსა...“ 16r.

შენიშვნა: დაწერილია „1848-სა წელსა.

19. „ეჭიტაქია

განსვენებულის ჩეძი სიმაგრის დავით დიმიტრის ძის ბარათოვისა.—
მკვიდრო ბირთვიზო, ვინ იცის რავდენ
მოწმობ ძველ დროებს, მათ ცვლილქებასა?...“

შენიშვნა: დაწერილია „1840-სა წელსა. ს. ალგეთს“.

20. „შიმშილით გამხრჭვალაი ძალ-ქაცი.—

ერთი უბანი დამდაბლებული
იყო ძალისგან გაფუჭებული...“ 17rv.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „29-ს თებერვალს, 1866-სა წელსა, ქ. ტფილისს“
(ფანქრით).

2. ეს არაკი შეთხზულია ივანე კერესელიძეზე (იხ. ლ. ქუთათელაძე,
ალექსანდრე ორბელიანის ნაწერები (ანბანური ბიბლიოგრაფია), საქართველოს
სახელმწიფო მუზეუმის მთაბზე, ტ. XIV-B, 1947, გვ. 277.

21. „ჩემს ქალს დარიას.—

აი ძლივ-ძლივა მოვა ნარნარად,
თან მოაქვს ღმერთას შუწნება წყნარად,
მით დაღალულა...“ 18r.

შენიშვნები: 1. ავტორი წერს: „ამის მესამე ლექსი ველარ მოვიგონე. ის პირულათ თქმულია—ი. არ გიცი სად დამეყარგა ორივე ეს ლექსი? ეს მაიკოს ლექსი კი მოვიგონე“.

2. სათაურთან: „ჩემს ქალს დარიას“ ავტორი ფრჩხილებში ათავსებს შემდეგ განმარტებას: „გაუთხოვარი იყო, ბალიდან მორთული მოდიოდა საღამოზე“ [ეს ლექსი მაშინ დაეწერე—ლ. ქ.].

22. „ჩემს ქალს მაიკოს.—

[მაიკო]: შრომნებო, ამ დღით აბა რა გინდათ?

არ დამაძინებთ? ი, შეგარცხენათ...“ 18r.

შენიშვნები: 1. ამ ლექსის სათაურთან ავტორი ახეი განმარტებას იძლევა: „ეს, ყბაწვილი იყო. დილის გამოღვიძებაზე კარზე, მოაჯირზე რომ გამოვა“ (!18r).

2. ალექსანდრე ორბელიანს ლექსები თავის ქალებზე (დარიასა და მაიკოზე) დაწერილი აქვს 40-იან წლებში.

23. „საყუარელს მეუღლეს უცხოებიდან.—

მახსოვს შენი ნაზნი ჳმანი, შენთა ბაგეთ ნაზ-მღიმარი,

ყურთა მესმის იგივე ჳმანი, ჩანგებრ უცხო, ვით მხმობარი...“ 19r.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „17-ს აგვისტოს, 1835-ს წელსა, ქ. ორენბურღს. ხელმოწერილია: „შენი ალექსანდრე“.

2. ესა, და ხემთა მოტანილი ლექსები თავის ქალზე, ფანქრითა აქვს ნაწერი.

24. „გორაციოსაგან რომაელებთანა (რუსულიდგან თარგმანი).—რომელიცა განშორებულს მეგობარსა მორყენის (ამბობს გორაციო), რომელიცა განსაკდელში შთავარდნილსა არა შეეწევა, რომელიცა არავისა დაინდობს, რომელსაცა ენასა ზედა გადმოსდის ჩაგესლებული სიტყვები...“ 16v.

შენიშვნები: 1. თარგმანი ეკუთვნის ალ. ორბელიანს.

2. კრებულში ალ. ორბელიანის ხელით ჩართულია: „ჩემის ძმის ვახტანგისაგან თქმული 1834-სა წელსა, საწყალი ბუღბუღი:—

ერთს განშორებულს მშენიერს მტილსა,

ვარდი ჰყვოდა ნახუ, ნარნარად...“ (9r).

1640 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, ქურციკის სიყვარული. 1834.

22 ფ.: 35,3 X 21,5; ქალაქი; უყდო; ავტოგრაფი (შავი); 1834 წ. (22r); კასპის ზღვისპირი, კაიდაყის ყურე (22r).

[ალ. ორბელიანი]. „ქურციკის სიყვარული.—

ცის საქანელი კასპიის ზღვასა

დასჭკრეტდა მშვიდად დასვენებულსა...“ 1r—22r.

შენიშვნები: 1. დედანა ნაწორებია ავტორის მიერ.

2. ბოლოში ფანქრით, ავტორის ხელით, მიწერილია: „1834-სა წელსა, კასპიის ზღვის პირზე, ახალ ალექსანდროვის უკრებულენიაში, კაიდაყის ყურესზე“ (22r).

1640 გ

ორბელიანი ალექსანდრე, ქურციკის სიყვარული. 1834.

19 ფ.; 35,3×21,5; ქალღიმი; უყდო; ლაქებიანი; ავტორის ნასწორები ცალი; 1834 წ. (19r); კასპიის ზღვის პირი, კაიდაკის ყურე (19r).

ალ. ჯამბაკურ-ორბელიანი, „ქურციკის სიყვარული.—
ცის საქანელი კასპიის ზღვასა
დასჭერეტდა მშვიდად დასვენებულსა...“ 1r—19r.

შენიშვნები: 1. თხზულება ბელმთწერილია ავტორის მიერ. 2. იგი დაწერილია „1834-სა წელსა, კასპიის ზღვის პირსა კაიდაკის ყურეზე, ახალ ალექსანდროვკის უკრებლენიაში“ (19r).

(886)

1641

ორბელიანი ალექსანდრე, „სურამის ციხის“ განხილვა. 1840-იანი წწ.

15 ფ.; 35×21,5; ქალღიმი; უყდო; სხვადასხვა მხედრულით (მონაცემობს ავტორისა და სხვისი ხელი); 1840-იანი წწ.

[ალ. ორბელიანი, დანიელ ჭონქაძის სურამის ციხის გან-
ხილვა].—

„დართულს დართული

სულ რომ კაცისკენ, ერთხელ მაინც ეშმაკისკენ (ძუშლად თქმული).

რა იცის კაცმან კაცისა, ანდა როდის რა დაემართება კაცსა? მიდის
გზაზედ კაცი, უცრად წაიქცა, შუბლი ქუას დაჰკრა და ტვინი ზედ შეანთხია.
იჯდა კაცი თავის სწორს-ამხანაგში, და[ა]მთქნარა და მაშინვე მოკვდა. ბევრი
კაცის ბედისწერა ამგუარია.

აბა რა ვიცოდით უბედურის ჭონქაძისა ბედისწერა. ის ჰაეროვანი ყმა-
წილი კაცი ისე ჩქარა გარდაიცვლებოდა?... 1r—15v.

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია ავტორის მიერ. დასასრული ასეა შეკეთებული:
„... მართალია, ახლანდელი ჩვენი ზოგიერთის მებატონეებისაგან ბევრჯელ მომბ-
დარა თავის ყმების ძირიანათ აკლება და ჯარიმების წართმევა, მაგრამ ეს ამ-
გვარი საქმეები სრულებით არ მომბდარა ამ ჩვენს ქვეყანაში, ნამეტნავად იმ პი-
რებისაგან, ვისუდაც ამბობს ჭონქაძე. ამგვარს საქმეებსა ძალიან კარგათ გამო-
კითხვა უნდა და მასუკან შეუდგეს წერას, თუ არადა აჩქარებით სოფელი არ აშე-
ნებულა“.

(887)

1642 ა

ორბელიანი ალექსანდრე, ტრაგედია, ბატონიშვილის ირაკლის პირველი
დრო ანუ თავდადება ქართველთა. 1862

63 ფ.; 35×22; ქალღიმი; უყდო; ავტოგრაფი; მხედრული; (დაწერილია ფან-
ქრით; წარმოადგენს შავ ეგზემპლარს); 1862 წ. (61v); ს. კახრეთი (61v); დაუწერე-
ლია 62r—63v.

[ალ. ორბელიანი], „ტრაგედია, ბატონიშვილის ირაკლის პირველი
დრო ანუ თავდადება ქართველთა.“

(ფარდა აიხდება გამოჩნდება ფშაველების მთები, ერთს კლდის ძირში პატარა ვაკე ადგილია, სადაც დილა აღრიან მეფე თეიმურაზ მეორე მოვა და მწუხარების მიხედვის-მოხედვით!):

მეფე თეიმურაზ: ამ მოლაქვარდულს დილაზე რაედენი ხარობს, ამ დაწმენდილსა დილაზე!... რაედენი განსცხრებიან შენგნით, შენ მშუყნიერო დილაო, შენის კაოგის ჰაერიან!... აგერ, რაედენიმე ფარა ცხუარი გამორეკეს სულ ერთიან თოვლსავითა თეთრად ნათელი...“ 2r—61v.

შენიშვნები: 1. უძღვის: შოქმედ პირთა სია (1r).

2. ტრაგედია დაბეჭდილია „ცისკარში“, 1864 წლის მარტის ნომერში; აგრეთვე ცალკე წიგნად აქვს გამოცემული ხ. კიკინაძეს 1877 წელს.

1642 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, ტრაგედია ბატონიშვილის ირაკლის პირველი დრო ანუ თავდადება ქართველებისა. 1862

48 ფ.; 35×22; ქაღალდი; უკლო; დაშლილი; ნასწორებია ავტორის მიერ; მხედრული; 1862 წ. (2r); ს. კახრეთი (2r); დაუწერელია 14rv, 38rv.

«ალ. ორბელიანი», „ტრაგედია, ბატონიშვილის ირაკლის პირველი დრო ანუ თავდადება ქართველებისა.

(ფარდა აიხდება, გამოჩნდება ფშაველების მთები, ერთს კლდის ძირში პატარა ვაკე ადგილია, სადაც დილა აღრიან მეფე თეიმურაზ მეორე მოვა და მწუხარებით მიიხედ-მოიხედავს).

მეფე თეიმურაზ: ამ მოლაქვარდებულს დილაზე რაედენი ხარობს...“ 3r—48r.

შენიშვნები: 1. უძღვის: ა. „წინასიტყვაობა:—ეს ამბავი ბატონიშვილის(!) ირაკლის დროსა იმითმ ამთვარჩიე მე, რომ იმის ყმაწვილობას მოუხდება ეს ტრაგედია, დროც იმისთანა საშინელი იყო მაშინ საქართველოში, მაგრამ რაც სახელი იმ დროს, იმ საშინელებაში, იმ თხუთმეტის წლისამ შეიძინა, მგონია, იმტოლბეცაწვილისაგან სხვა მაგალითი არ იყოს არსად ქვეყანაზედ“.

ხელმოწერილია: „თა“ ალექსანდრე ვახტანგის ძე ჯ. ორბელიანი. 1862-ს წელსა, ხაუხუს, ს. კახრეთს“ (1r—2r).

ბ. „შოქმედ პირთა სია (2v).

2. ხელნაწერის ეს ცალი გატარებულია ცენზურაში. პირველ გვერდზე აწერია: „Дозволено цензурою. Цензор Кайтмазов, 14-го января, 1864 года“ იგივე წარწერა. წყვეტილად, როგორც წესი იყო, გამოვრებულია ხელნაწერის შიგნით, გვერდების მთელ სიგრძეზე.

1643

ორბელიანი ალექსანდრე, ჰუმარტი სიყვარული, შეუერთდა S—1659-ს, როგორც მისი ნაწილი.

888)

1644

ორბელიანი ალექსანდრე, კეთილი ბერიკაცი. 1852

65ფ.; 35×22,6; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული; (ნაწილი გადაწერილია სხვა ხელით; ტექსტი ნასწორებია, შესწორება-დამატებანი განილია მარცხენა, თავისუფალ სვეტში, ბოლო ნაწილი დაწერილია ფანქრით); 1852 წ. (1r).

[ალ. ორბელიანი], „კეთილი ბერიკაცი. პირველი ნაბავი.— ის დრო წარმოვადგინოთ, როგორც იყო ისე. ამ ასპარეზზედ უფრო სხვადასხვა ომის ამბავს იტყვიან, გამოჩენილ ვაჟკაცთ აქებენ და მეფის ბძანებას ველიან, საითკენ ინებებს ამხედრებასაო...“.

შენიშვნები: 1. მოთხრობა შედგება ოთხი «ამბავისაგან» (თავისგან).

2. დასაწყისში მოთხრობილია თბილისის საზღვრებისა და მოზღუდვილობის შესახებ. შემდგომ, ავტორი იგი წაუშლია და ცალკე სტატიად დაუწერია, რომელსაც ეწოდება „ძველი მოზღუდვილება ქ. ტფილისისა“ (ნ. აქვე № 1634, 17).

(689)

1645

ორბელიანი ალექსანდრე, ახლანდელს და უწინდელს დროზე შენიშვნა. 1869

14 ფ. (გვ. 28); 35,3×22,4; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (ტექსტი ნასწორებია, ნაწერია ფანქრით); 1869 წ. (გვ. 28).

[ალ. ორბელიანი] „ახლანდელს და უწინდელს დროზე შენიშვნა:

1. ღვთისადმი.— ჩუშნი მამა-პაპანი, დიდნი და მცირენი, ღწის იცნობდნენ გონებით, ცისა და ქუეყნის შემოქმედათ და კაცის დამბადებლად...“ გვ. 1—28.

შენიშვნები: 1. უძღვის „წინასიტყვაობა.— აქრასაც წაიკითხამთ. დინაზამთ, რომ სამრიგათ არის გაყოფილი ჩვენი ქართველები: პირველათ ძველს მეფის დროებისას, მეორეთ— იმათ შემდგომ რუსობის დროისას და მესამეთ— გაევითარებულებს ანუ განათლებულებს...“ (გვ. 1).

2. «შენიშვნა» მოიცავს ცალკე გამოყოფილ შემდეგ საკითხებს: „ღვთისადმი, სარწმუნოებისადმი, ეკლესია, მეფისათვის, სასულიეროთათვის, სამართლისათვის, სასწავლებლებისათვის, სასჯელისათვის. საქმე, პატივისცემისათვის, ზნეობისათვის, უშურველობისათვის ქონებისა, გაჭირებისათვის, სახლეულობანი, ნაპოვნისათვის, სახლში ცხოვრებისათვის, ნათესაობისათვის, მეგობრობისათვის, მართალი ლაპარაკისათვის, დავა-საჩივარი, შეყრილობისათვის, მეტვალეები ანუ შპიონები, ქურდობისათვის, ვაჭრობისათვის, ლოთობისათვის, სიძვისათვის ანუ მრუშობისათვის“.

890)

1646 ა

ორბელიანი ალექსანდრე, გიორგი მეთორმეტე, უკანასკნელი მეფე საქართველოსი და მისი შეერთება რუსეთთან. 1867—1868

34 ფ. (გვ. 67); 35,4×21,9; ქალაღი; უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული; (გვ. 31—67 დაწერილია სხვა ხელით—მელნით; ავტორისა—ფანქრით, ჩამატებანი მოთავსებულია მარცხენა, თავისუფალ სვეტში); 1867—1868 წწ. (გვ. 1, 67).

ალ. ორბელიანი», „1867-სა წელსა. გიორგი მეთორმეტე, უკანასკნელი მეფე საქართველოსი და მისი შვირთება რუსეთთან.

(ამისი მთხველის დუბროვინის მიმართ პასუხი).—მე, აქამდისინ არას ვანბობდი, იმ ჩვენის ძველის დაღუპის ნამდვილს საძირკველსა და ჩვენს საქართველოს ზოგიერთს პირებს ვდებდი დამნაშავედ ჩემს სხუას წერილებში...“ გვ. 1—67.

შენიშვნები: 1. თავფურცელზე ავტორის ხელით წერია: „1867-სა წელსა. დუბროვინის მიმართ პასუხი, გიორგი მეთორმეტე“.
2. თხზულება ხელმოწერილია ავტორისგან „თა ა. ვახ. ძე ვ. ორბელიანი“, ხოლო ბოლო ნაწილის გადამწერის შიერ დასმულია თარიღი: „თევსა იანვარსა, 1868-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (67v).

1646 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, გიორგი მეთორმეტე, უკანასკნელი მეფე საქართველოსი და მისი შვირთება რუსეთთან. 1867—1868

34 ფ. (გვ. 68); 35×22; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, (ნაწერიი ფანქრით, ცალსვეტად; ტექსტი ნახწორებია); 1867—1868 წწ. (გვ. 1, 67);

[ალ. ორბელიანი], „1857-სა წელსა. გიორგი მეთორმეტე, უკანასკნელი მეფე საქართუშლოსი და მისი შვირთება რუსეთთან.

(ამის მთხზულის დუბროვინის მიმართ პასუხი).—მე, აქამდისინ არას ვანბობდი...“ გვ. 1—68.

შენიშვნა: ხელნაწერი წარმოადგენს S—1646 ა-ს შავს.

1646 გ

ორბელიანი ალექსანდრე, პასუხი პლატონ იოსელიანს „გიორგი XIII ცხოვრების“ გამო. 1867

13 ფ. (გვ. 26); 35,5×22; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრულ (დაწოილია ფანქრით, ცალ სვეტად); [1867 წ.].

[ალ. ორბელიანი, პასუხი] „პლატონ იოსელიანსა.—

პლატონ იოსელიანმა წამიკითხა ამ 1867-სა წელსა, აპრილის თუშსა, თავისი ამ ახლოხანების თხზულება: საქართუშლოს მეფის გიორგის მეცაქმეტეს ცხოვრება. წამიკითხა შიგადაშიგ; აქა-იქ, სადაც მეფე ერეკლე მამა მეფის გიორგისა, დამდაბლებულია...“ გვ. — 26.

1647

მორიგე ჯარის განჩინების თარგმანი. გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა ფონდში Ros125.

1648

საყადლანიშვილს აღწერა, აგრეთვე საბუთები მამულის ნასყიდობის, მანულის ზოცებისა და ყნის მანულის გაცელის შესახებ. გადატანილია დოკუმენტების ფონდში Sd—2279—2300, 2302, 2315.

(891)

1649 ა

ორ ბელიანი ალექსანდრე, ეპიზოდები ერეკლე მეორის ცხოვრებიდან, 1846

25 ფ.; 35×22; ქალაქი: უყდო; დაშლილი: ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ნაწილი ფანქრით, ნაწილი—ხელნით; ტექსტი ნასწორებია; 1846 წ. (25v).

«აღ. ორ ბელიანი», [ეპიზოდები ერეკლე მეორის ცხოვრებიდან]:

1. „მეფის ირაკლის მეორის პირველი სიყვარული ქალისა.—ეს ყმაწვილი კაცი მხნე-გულოვანი, მტერთა ზიმომბნეველი, სრული ნათელ-გონიერი მხიწვია ნადირშამ ჩვიდმეტის წლისა; ვისთანაც დიდად გამოიჩინა თავი ინდოეთში, თავის ქართველებით...“ 1r—2v.

2. „მეფის ირაკლის პატარა ჯიბის ბოხჩა.—მეფე ირაკლი მეორე ჯარიანობაში არის, გადაწხტარი გაფოთვლილს ხის ქვეშ, ზის ნაბაღზე, აქეთ-იქით ჩამწკრივებით უსხედან თავისი გამოჩენილი კაცები. თავზნდაც ადგანან მთიელი ოჯახის შვილები, აგრეთვე ბარის კარგი ქართველები და სხუადასხუას ამბავს იტყოდიან. ესენი სულ იარაღით არიან...“ 3r.

შენიშვნა: ხელნაწერილია: „აღ. ალექსანდრე ვახ. მეფ. ორ ბელიანი“ (3v).

3. „ხუთი წლის ბატონიშვილი(!) ირაკლი (შემდგომად საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე).—თურნე იმაე სიყრმითვე ეტყობოდა ჭკვა, ვაჟკაცობა და მაგარი ხასიათი. ჭკვა ამაზე ეტყობოდა, რომ შინაურობაში გაკვირვებული ყოფილიყვნენ ხუთი წლის ყმაწვილის ჭკვიანს ლაპარაკზედა და იმის პასუხის მიგებაზე...“ 4r—25v.

შენიშვნები: 1. ამ ნაწილში მოთხრობილია ირაკლის არა მარტო ყრმობისა და სიკბაუკის ამბები, არამედ ბატონიშვილობაშივე დაწყებული მისი ზრუნვა საქართველოს კეთილდღეობისათვის, ნუდამ მზადყოფნა კარზე ნონდგარი მტრის მოსაგრივებლად, განდგომილთა დასამორჩილებლად; მორიგე ჯარის შემოღების შესახებ; როგორც საგარეო, ისე შინაურს, საყოფაცხოვრებო საკითხებზე ზრუნვა; მისი შემოსავლისა და საღაროს შესახებ, სასახლის სიდიდე-სიდიადის შესახებ; მეუღის დასწევებისა და გარდაცვალების შესახებ.

2. წინასიტყვაობაში ვკითხულობთ: „საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე ღირსია ცალკე ისტორიისა, ამიტომ რომ იმის დროს ასეთი საშინელება ეხვია საქართველოს ოთხსავე მხარეს, და ეგრეთვე, ასეთი საშინელება ტრიალებდა შინაგანს საქართველოში, რომ, თუ მეფე ირაკლი არ მოსწრობოდა საქართველოს, უთუთო ქარ-

თველნი გათათრდებოდენ და საქართველოს სხვანი წარბატებდენ, მაგრამ მეფე ირაკლიმ ორმოცდაათობმეტ წლამდისინ იმეფა და არა რომლის მტრისაგან თავი არ დაიხარა.

მე იმისი ამბავები რაც გამეგონა, ცალკალკის აღწერით დავწერე, მაგრამ, რაც იმისი ამბავები მე დამიწერია, სწორეს და ნამდვილის გამოკვლევით არის დაწერილი. ესე ჩემი აღწერილები არა თუ ისტორია არის, არამედ ისტორიისათვის აღწერე; ოდესმე მე ისტორიემ რომ დაწეროს მეფის ირაკლის ისტორია...“ (4r).

1649 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, ალა-მამადხანის შემოსულა ქ. ტფილისში. 1844

03+22 ფ. (გვ. 44); 34,5×22; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1844 წ. (1r).

[ალ. ორბელიანი] „ალა-მამადხანის შემოსულა ქ. ტფილისში (1795-სა წელსა, სექტენბრის 11-სა დღესა).—მინამ ალა-მამადხან მოვიდოდა, ოთხი თუ ხუთის წლისა წინათა, მეფე ირაკლი ქართლში მიბძანდებოდა ორი ათასი რჩეული ქართულის ცხენიანის ჯარითა...“ გვ. 1—43.

შენიშვნები: 1. უძღვის: ა. „შესაკალი.—ალა-მამადხანის შემოსულა ქალაქ ტფილისში აღწერე 1844 წელსა და შემდგომად მეფის გიორგის ძის ბატონიშვილის თეიმურაზისაგან დაწერილი ვიშოვე; ალა-მამადხანის შემოსულა ქ. ტფილისში; წავიკითხე და გავკვირდი, ამისთვის რომ მცირედი მზგავსება არა იყო რა იმის და ჩემს აღწერაში...“ (01r—03v).

შესავალი დაწერილია „1850-სა წელსა ქ. ტფილისს“ (03v).

ბ. „წინასიტყუაობა.—რამდენის მომწრე პირებისაგან გამიგონია ალა-მამადხანის შემოსულა ქ. ტფილისში, რომელსაცა იმათგან შემიკრებია ეს ამბები და აქ აღმიწერია. მაგრამ ზოგიერთის მეფის ირაკლის წინააღმდეგებისაგან სულ სხუა რიგათ გამიგონია, რომ მეფის ირაკლის სწორე და მართალი საქმე დაჭარონ და იმის ღირსება მოსკონ...“ (1r).

წინასიტყვაობა ხელმოწერილია. იგი დაწერილია ფანქრით, მარცხენა, თავისუფალ სვეტში.

2. ეს თხულება დაბეჭდილია „მოამბის“ 1895 წლის აგვისტოს ნომერში სათაურით: „ალა-მამადხანის შემოსევა ტფილისში“; აგრეთვე გამოცემულია ცალკე წიგნად (იხ. ამონაბეჭდი „მოამბიდან“, 1895 წ., გამოცემა ქართველთა ამხანაგობისა).

(892)

1650

ორბელიანი ალექსანდრე, თელავი. 1857

31 ფ. (გვ. 62); 35×22,3; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1857 წ. (გვ. 62).

„ალ. ორბელიანი“, „თელავი.—ერთს მცირეს კარგს ადგილს ნახავს კაცი. როგორ მოეწონება, როგორ უაღერსებს იმ ბუნებას და როგორის

კმაყოფილებით განსცხრება იმაზედ... აბა მოეხედოთ თელავს, ამის მდებარეობა გაეჩნრიკოთ...“ გვ. 1—62.

შენიშვნა: თხზულება ხელმოწერილია: „თა ალექსანდრე ვახ. ძე ჯ. ორბელიანი; დაწერილია „1857-სა წელსა, ყუარელის ციხეში, თვეს აგვისტოსა“.

(893)

1651

ორბელიანი ალექსანდრე, მეფის ირაკლი მეორის მეუღლე დარია ანუ დარეჯან. 1851

13 ფ. (25 გვ.); 33 (22,3; ქალღი: უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1851 წ. (გვ. 25); თბილისი (გვ. 25).

«ალ. ორბელიანი», „მეფის ირაკლის მეორის მეუღლე დარია ანუ დარეჯან.—მეფე ირაკლის ჰყუნდა სამი ცოლი; პირველი თავადი ხეიძის ქალი იმერეთიდან, მეორე თავადი აბაშიძის ქალი და მესამე დადიანის ქალი მეგრელიდან. პირველ ცოლთან ჰყუნდა კარგი ვახტანგ (კარგი ვახტანგ იმიტომ რქმევია, რომ მეტი მშვენიერი თულტანადი ყოფილა), მეორესთან—გიორგი და თამარ, და მესამე—დარია ანუ დარეჯანთან, რამდენიმე მამაკაცი და რამდენიმე დედაკაცი...“ გვ. 1—25.

შენიშვნები: 1. თხზულება ხელმოწერილია: „თა ა. ვახ. ძე ჯ. ორბელიანი. 1851-სა წელსა, ქ. ტფილისს“.

2. დაბეჭდილია 1914 წელს ს. კაკაბაძის მიერ, წიგნში: „წერილები და მასალები საქართველოს ისტორიისათვის“.

(894)

1652 ა

ორბელიანი ალექსანდრე, მამიჩემისაგან ღალატი მეფის ირაკლისა. 1867

9 ფ. (18 გვ.); 35,4×22,2; ქალღი: უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1867 (გვ. 18); თბილისი (გვ. 18).

«ალ. ორბელიანი», „მამიჩემისაგან ღალატი მეფის ირაკლისა.—

განძვინებული აღამამადხან მეფეს ირაკლიზედ მოდიოდა, მაგრამ თან-თურმე უწინოდა: მეფე ირაკლი გონიერი კაცია, ამასთან ნადირშას გასდილი და ამის გამო სიფრთხილით უნდა მოვიქცეო...“ გვ. 1—18.

შენიშვნები: 1. თხზულება დაწერილია: „27-ს მაისს, 1867-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (გვ. 18), იგი ხელმოწერილია ავტორისაგან.

2. გამოცემულია ცალკე წიგნად ს. კაკაბაძის მიერ 1914 წელს.

1652 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, 1811 წლის ქირი საქართველოში. 1867

3 ფ. (6 გვ.); 35,3×22,2; ქალაღდი; უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული, (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1867 წ. (გვ. 6); თბილისი (გვ. 6).

«ალ. ორბელიანი», „1811-ს წლის ქირი საქართუშლოში (მგონია ზაფხული იყო?).—მე შაშინ ცხრა წლისა ვიქნებოდი, მე ეს კარგათ მახსოვს. ეს ხმა ყუშლასთვს საშინელი იყო. იძახდნენ: აქ გაჩნდა, იქ გაჩნდა; აქ მოკვდა, იქ მოკვდა; ეს აიყარა, ის წავიდა; ეს დაიხიზნა, ის გაეშურასულ ეს ხმები იყო ზევით, ქვევით ქართლ-კახეთში და ეს ხმები ამ ქალაქ ტფილისში მოდიოდა, სადაც, აქაც იყო გაჩენილი ქირი...“ გვ. 1—6.

შენიშვნა: დაწერილია „27-ს აპრილს, 1867-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (გვ. 6); სტატია ხელმოწერილია ავტორისგან.

(8)

1653 ა

ორბელიანი ალექსანდრე, ვარანცოვთან ჩემი დაბეზღება. 1862

4 ფ. (7 გვ.); 35,5×21,8; ქალაღდი; უყდო; ავტოგრაფი (დაწერილია ფანქრით ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1862 წ. (გვ. 7); კახრეთი (გვ. 7).

«ალ. ორბელიანი». „ვარანცოვთან ჩემი დაბეზღება.—ეს სახელგანთქმული კაცი პირუშლად საქართუშლოში რომ მოვიდა, მაშინვე საქართუშლოს ბევრი პირუშლი გუარის შვილები კაცნი და დედაკაცნი დაიახლოუა და კარგი ძლიერი დასი შეადგინა თავის გარშემო...“ გვ. 1—7.

შენიშვნები: 1. დაწერილია „24-ს ივლისს, 1862-სა წელსა, ს. კახრეთს“ (გვ. 7).

2. სტატია ხელმოწერილია ავტორის მიერ.

1653 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, გივი ამილახვრის გაქცევა ქ. ტფილისიდან. 1867

3 ფ. (5 გვ.); 35,5×22,2; ქალაღდი; უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1867 წ. (გვ. 5); თბილისი (გვ. 5).

«ალ. ორბელიანი», „გივი ამილახვარის გაქცევა ქ. ტფილისიდან.—ეს უნდა გამოვარკვიოთ, იმისი გაქცევის მიზეზი რა იყო?

ის გივი ამილახვარი ჩვენი სახლის სიძე იყო. პაპიჩემის მაშის ელიზბარ ემიკადაბაშის და ჰყქუნდა ცოლათ; ადრეც და ამ დროებშიაც ჩვენს სახლსა დიდი დამოკიდებულობა ჰქონია ნათესაობით ჯერ მედეს ვახტანგის სახლთან...“ გვ. 1—5.

შენიშვნები: 1. სტატია დაწერილია „9-ს მაისს, 1867-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (გვ. 5). 2. იგი ხელმოწერილია ავტორისგან.

(896)

1654

ორბელიანი ალექსანდრე, ირაკლი მეორის დროის ცოტცოტა ამბები ანუ ზოგიერთი მაშინდელი პირნი. 1866

14 ფ. (27 გვ.); 35×22; ქაღალდი; უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ცალ სვეტად; ფანქრით; ტექსტი ნასწორებია); 1866 წ. (გვ. 27); თბილისი (გვ. 27).

«აღ. ორბელიანი», „მეფის ირაკლის მეორის დროის ცოტცოტა ამბები ანუ ზოგიერთი მაშინდელი პირნი. — როდისაც მეფე ვახტანგმა საქართველო დაუტევა და კახეთის მეფე თეიმურაზ საქართველოში გაბეჭდა ნადირშას შემწეობით, სარდალი თავადი ქაიხოსრო ჯ. ორბელიანი (სომხობაში მაშინ ძლიერი შეიქნა მეფის თეიმურაზის შეწვევით) მთელი სომხთაგან კახეთის მეფეს გაუერთდნენ და დიდათ ერთგულთადაც ემსახურნენ, როგორც მამულს, ისე მეფეს...“ გვ. 1—27.

შენიშვნა: თხზულება დაწერილია „სვეტენბერს, 1866-სა წელსა, ქ. ტფილისს; იგი ხელმოწერილია ავტორის მიერ.

897)

1655 ა

ორბელიანი ალექსანდრე, დალისტნიდან ლეკების გამოსვლა ახალციხეში. 1865

14 ფ. (29 გვ.); 35,7×22; ქაღალდი; უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1865 წ. (გვ. 29); თბილისი (გვ. 29).

[აღ. ორბელიანი], „დალისტნიდან ლეკების გამოსვლა ახალციხეში. — წარსრულს ერთს ჩემს წერილში ვთქვი: ერთხელ როდისმდ ავწერ, საიდგან, როგორ მოდიოდნენ საქართველოზედ ლეკ-ოსმალები. მეთქი...“ გვ. 1—29.

შენიშვნა: თხზულება დაწერილია „სვეტენბერს, 1865-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (გვ. 29).

1655 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, ხაქართველოს მეფის ირაკლის ძე ლევან. 1865

6 ფ. (12 გვ.); 35,5×21,8; ქაღალდი; უყდო; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია); 1865 წ. (გვ. 12); ნაღიკი (გვ. 12).

[აღ. ორბელიანი], „საქართველოს მეფის ირაკლის ძე ლევან. — ლევან, მეფის ირაკლის ძე, მესამეს ცოლს (!) დედოფალ დარეჯანთან ნაყოლი; დარეჯან დედოფლის შვილებში ყუელაზე უფროსი ლევან იყო. ეს ლევან ასეთი რამ ყოფილა, თუ რომ იმისი სიცოცხლე გრძელი ყოფილიყო, საქართველო დღეს ამალღებული იქნებოდა...“ გვ. 1—12.

შენიშვნები: 1. სტატია ხელმოწერილია ავტორისგან. იგი დაწერილია: „27-ს აგვისტოს, 1865-სა წელსა, დიდ ყაბართოს, ნაღიკში“ (გვ. 12).

2. დიდ ყაბარდოში ყოფნას ავტორი შემდეგ განმარტებას აძლევს: „ჩემი სიძე და ვით ქობულოვი იქ, ნაჩაღნიკათ რომ გაგზავნეს, ბოლოს, მე და ჩემი ცოლიც იმათთან წავედით“ (გვ. 12).

(898)

1656 ა

ორბელიანი ალექსანდრე. 1829 წლის არეულობა საქართველოში. 1865

9 ფ. (18 გვ.): 35×22; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად); 1865 წ. (გვ. 18); თბილისი (გვ. 18).

„აღ. ორბელიანი“, „1829-სა წელსა არეულობა საქართველოში.—ახალს მოთხოვილებაზე ჩუშნს ხალხთან ყოფლოჯს სიფთხილეს საქირთა; თუ ფთხილად და მშვიდობის მყოფობით დაიწყება საქმე, თუ მოქმედის პირმა იცის, როგორ მოიქცეს ან რა უნდა თქუას ამ ჩუშნს სახლში, ჩემის აზრით ყუშლას შეისრულეს, თუ მეტად გადამატებული არ არის მოთხოვნილება...“ გვ. 1—18.

შენიშვნა: თხზულება ხელმოწერილია ავტორისგან; იგი დაწერილია „27-სა ნოემბერს, 1865-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (გვ. 18).

1656 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, ქართველების შეთქმულებანი. XIX

14 ფ. (28 გვ.); 35,5×22; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ბევრია წაშლილი, ჩამატებულია და ნასწორები); XIX საუკუნის 50-იანი წწ.

[აღ. ორბელიანი], „რაც რუსები მოსულან საქართველოში, იქიდგან აქამდისინ ქართულეების შეთქმა...“

პირველი: როდისაც მეფე გიორგი გარდაიცვალა და ხანი რომ გაკოვიდა...“ გვ. 4—28.

შენიშვნა: სათაურის ქვემოთ ფრაზილებში მითაცხებულია მითითება: „ეს შეთქმის ამბები, პრინც ნაპოლ[ე]ონის პრატესტი რომ არის, იმაში უნდა იყოს“.

1657

მოსხენებითი ბარათი გენერალ-მაიორ ივანე პეტრეს ძისადმი იმერეთში გადასულ შეთქმულ ბატონიშვილთა იულონის, ალექსანდრესა და ფარნაოზის შესახებ, მათი თანამოაზრე, თანმხლებ პირთა. სიით (1801 წ.). გადატანილია რუსული დოკუმენტების ფონდში Rosd 3057

(899)

1658

ორბელიანი ალექსანდრე, ეპიტაფია თეკლე ბაგრატიონისა. 1846

1 ფ.; 14,5×22,1; ალაღი; ავტოგრაფი; მხედრული; [1846 წ.]; √ დაუწერილია.

[ეპიტაფია თეკლე ბატონიშვილისა]. — „აჰა ამომან დატკბილწარებან სოფელმან ნასესხი ვალი თუნი მე, სამოცდაათსა წელიწადსა მყოფსა, მთხოვა...“ 1რ.

შენიშვნები: 1. ავტორის მიერ ფანქრით კიდებე მიწერილია; „ბატონიშვილის-დედი ჩემის საფლავის ეპიტაფია, მაგრამ ველარ კი დავაწერეთ“.

2. ამავე ნომრით დაცულია 1846 წლის „Кавказ“-იდან გადმოწერილი ვ. შემიოტის სტატია თეკლე ბატონიშვილის გარდაცვალებაზე (3 ფურცელი, რუსულ ენაზე).

3. მარცხენა კიდებე მიწერილია: „კავკაზიის გახედში(!) თეკლე ბატონიშვილის გარდაცვალებაზე“.

(900)

1659 ა

ორბელიანი ალექსანდრე, ჰეშმარიტი სიყვარული. 1838

124 ფ.; 36×22,5; ლურჯი და თეთრი ქალაღი; უყდო; დაშლილი; თავნაკლუა; ავტოგრაფი, მხედრული (ნასწორები, ნაწერი ერთ სვეტად); 1838 წ. (124 v).

«ალექსანდრე ორბელიანი», „ჰეშმარიტი სიყვარული.

გაიგონე.— ე. წ. უნდა ვთქუა, რომ მგონია საჭირო აღარ იყოს, ახალი ციხის ალექსანდროვიკისა რამე აღიწეროს, რადგან ჩემი წიგნებით წვლილად იცი, მხოლოდ ახლა გთხოვ რომა ესეც გაიგონო:

ახალს ალექსანდროვიკაში, როგორც ვთქვი, ახლა ნაჩაღნიკობს პოდპოლკოვნიკი ლიხაშოსტოვი, რომელიცა კასპიის ზღვის ცამეტს სულნასაცის ბრძანებლობს...“ 1რ—40ვ.

შენიშვნები: 1. თხზულება ავტობიოგრაფიული ხასიათისაა. დასაწყისში აკლია ოთხი თავი, ამაზე მიუთითებს ასო ე, რაც თავის (თუ თხრობის) აღმნიშვნელია.

2. ბოლო გვერდები ავტორის წაუშლია და სანაცვლოდ დაუწერია ორი ახალი ფურცელი, რომლის დასასრულს აღნიშნულია: „ეს აღწერილობა დავასრულე 1838-ს წელს ქ. ორენბურგის. ამ წელს, 2-ს ნოემბერს წამოველი იქიდან კავკაზის ლინიაზე, 7-ს ლინიის ბატალიონში გადამიყვანეს“ (124 v).

3. ამ თხზულების დასაწყისი (პირველი 40 ფურცელი) წარმოადგენდა ცალკე სხვა (S—1643) ნომრით დაცულ ერთეულს. იგი შეუერთდა მის ნაწილს (S—1659 ა-ს) ეს უკანასკნელი იწყებოდა მეცხრე (თ) თავით და ქვესათურით „გაიგონე“.

1659 ბ

ორბელიანი ალექსანდრე, ჩემი შეცთომილება ანუ ჩემი ცოდვანი. 1869.

90 ფ. (გვ. 180); 35×22; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად); 1869 წ. (გვ. 180); თბილისი (გვ. 180).

«ალ. ორბელიანი», „ჩემი შეცთომილება ანუ ცოდვანი.— უკეთუ განზადებული ვართ, სხვს ნაკლულევახებას ანუ სხვს ცოდვასა ადვილად აღვწერთ, ანუ ვიტყვთ, ჩუშნი რალა არის, რომ ჩუშნის ჳელით. აღიწეროს ჩუშნი ცოდვა?...“ გვ. 1—180.

შენიშვნა: ხელმოწერილია: „თა ა. ვახ. ძე ორბელიანი. 3-ს სექტემბერს, 1869-სა წელსა, ქ. ტფილისს“.

1659 გ

ორბელიანი ალექსანდრე, ცოტა ჩემი გამოცდილებანი. XIX
(კრივის აღწერილობა)

11 ფ.; 35×22; ქალაღი (სხვადასხვა ზომის); უყდო: აეტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ცალ სვეტად, ნასწორებია ფანქრით); XIX ს. 50-იანი წწ.

რითაც ვმდიდროფ, იმით ვხაროფ (რუსულიდან).

[ალ. ორბელიანი], „ცოტა ჩემი გამოცდილებანი.—თითქმის მე მაშინა ვარ დაბადებული, როდისაც საქართველო რუსეთის გელმწიფე ალექსანდრემ მიიღო და თავისი სასამართლონი გახსნა საქართველოში...“ 1r—11v.

(901)

1660

ორბელიანი ალექსანდრე, ჩემი ტფილისის ქალაქიდან
გამოსვლა. 1834—1840

41 ფ. (82 გვ.); 35×22; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; აეტოგრაფი, მხედრული (ტექსტი ნასწორებია აეტორის მიერ); [1834—1840 წწ.].

[ალ. ორბელიანი], „ჩემი ტფილისის ქალაქიდან გამოსვლა.—მოვიდა ის დღე, რომელსაცა მოველოდი. დაფარულნი სულთქმანი მეს-შოდა ჩვენს სახლში მისგან, რომლითაცა ვცხოვრებ.“

— ჩემო ს.ანდრო, დღეს უნდა განვიყარნეთ და გამშორდებ? მითხრა ჩემმა ეკატერინემ...“ გვ. 1—32.

წყდება: „... 16 ვერსტი 38-სა მინუტზე გავიბინეთ და შუადღის დროს გულიევის ქალაქში შევედით...“

(902)

1661

ორბელიანი ალექსანდრე, წიგნი მშობელთან. 1834—1839
(საქართველოს მეფის ირაკლის ასულს თეკლას)

100 ფ.; 35×22; ქალაღი (სხვადასხვა ზომის); უყდო; ბოლონაკული; აეტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ცალ სვეტად, ნასწორებია ფანქრით); [1834—1839წწ.].

[ალ. ორბელიანი], „წიგნი მშობელთან, საქართველოს მეფის ირაკლის ასულს თეკლას.—გადავდებული თქვენი შვილი ჩემს ამბავს გიამბობთ, როგორი მოგზაურობა შემემთხუა ამ ჩემის შორის გზითა... ქ. ტფილისის რომ განეშორდით, საბურთალოს მინდორზე გამოვედით...“ 1r—100v.

წყდება: „... ისე კარგათ რომ ვიყავი ნაჩაღნიკისაგან ანუ ღობტური-საგან მიღებული, იმათი კარგი მამაგონდა, ამან შემაწუხა და იმათაც ცრემლი მოუვიდათ თვალებში...“

შენიშვნა: „წიგნი მშობელთან“ წარმოადგენს სამოგზაურო ქანრის თხზულებას.

(903)

1662

ორბელიანი ალექსანდრე, რუსების დასი ქართველები ჩემზე. 1862—1866

8 ფ. (16 გვ.); 35,5×22,2; ქალაღდი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ტექსტი ნასწორებია); [1862—1869 წწ.].

[ალ. ორბელიანი], „რუსების დასი ქართველები ჩემზე დ.—რა ექნა, რა უყო, ღმერთს ასე დაუბადებია...“ გვ. 1—16.

(904)

1663

ორბელიანი ალექსანდრე, ჩემი ქალი მარიამ. 1862

24 ფ. (48 გვ.); 34×22,2; ქალაღდი; უყდო; კიდემემომწვარი; ავტოგრაფი (ნაწილი სხვა ხელით), მხედრული; 1862 წ. (გვ. 42); დაუწერილია გვ. გვ. 43, 44, 46.

«ალ. ორბელიანი», „ჩემი ქალი მარიამ (ყმაწვილობისა მაიკო).— შე ასე მგონია, მთელს ქვეყანაზე ერთი სახლეულობა არ იყოს, რომ თავის შინაურს სახლეულობაში ისტორია არა იყოს რა, ანუ მოთხრობა მცირედი ანუ დიდი, სარწუხარო ანუ სასიხარულო...“ გვ. 1—42.

შენიშვნები: 1. ტექსტი 35-ე გვერდამდე გადაწერილია ალ. ორბელიანის უფროსი ქალის დარიას ხელით. შემდეგ კი სხვა, უცნობი ხელი გასდევს ბოლომდე (ნასწორებია ავტორის მიერ).

2. ხელმოწერილია: „თა ა. ვახ. ძე ჯ. ორბელიანი“; ავტორი თარიღთან შენიშნავს: „ამ დამდეგს წელს ძლივ გავათავე ესა, 27-ს იანვარს, 1862-სა წელსა, ქ. ტფილისს“ (გვ. 42).

3. ერთვის ავტორის ხელით დაწერილი ეპიტაფია და ღექსი თავის ქალზე:

ა. „უბედური მაიკო (მარიამ),—

ქალო კეთილო, უცხოვ. კარგო და მოციმციმო.

უმანკო სძალო ზეცისაო, სათნოვ, ღთისაო...“ (გვ. 45).

მოწერილია: „მშობელი“.

ბ. [ეპიტაფია მარიამ ორბელიანისა].—

„ტრედთა და ყვაილებთა შორის კეთილ-უმანკოება, გიგალობ შენ ღთო!.. მე, გულმყუდროებით, თავადის ალექსანდრე ვაბჯანის ძე ჯ.-ორბელიანის ასულმა მარიამ. რომელიცა პირველ მოველ სოფელსა შინა 1833-სა წელსა, იენისის 13-სა დღესა და ბოლოს მძვინვარე სენმა ხოლერამან მოსპო დღენი იგი ჩემი ყმაწვილ-ქალობისანი 1855-სა წელსა, ოკტომბრის 3-სა დღესა...“ (გვ. 47).

ეპიტაფიის ტექსტი ჩასმულია ფერადებით შესრულებულ ორნამენტულ ჩარჩოში. თავსამკაულიც ყვაილიოვან-ფოთლოვანია, ორსვე მხარეს ბულბულის გამოსახულებით.

ამ ფურცლის მეორე მხარეს ალექსანდრეს ხელით წერია: „პირი. სწორედ ასე დახატული და ასე დაწერილია ამის ნამდვილი—მარმარილო თეთრი. სიგძე აქვს ერთი რუსული აული და ექვსი ვერშოკი; სრგანე სამი ჩარქი და ნახევარ ვერშოკი, რომელიცა ზის თლილს ლურჯ ქვაში და, საცოდავს, საფლავზე აძვეს ფერისცვალების ეკლესიის კარზე ეზოში, ქ. ტფილისს, აელაბარს“.

(905)

1664

ორბელიანი ალექსანდრე, კრებული. 1840

3 ფ.; 36×22; ქალაღდი; უყდო; დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული. [1840 წ.].

1. [ალექსანდრე ორბელიანის რუსი ნაცნობები თბილისსა და რუსეთის ზოგიერთ ქალაქში] „ტფილისის ქალაქს“:

1. ვალიხოვსკი ვლადიმირ დიმიტრიჩ—ლენერალ-მაიორი.
2. ეკუბოვიჩი ალექსანდრე ძეოდორიჩ—მაიორი...“ 1r—3r.

შენიშვნები: 1. დასახელებულია 94 კაცი, უმეტესობა სამხედრო პირებია. მათ გვერდით, ზოგჯერ, ცოლებიც არიან მოხსენებული სახელითა და მამის სახელით.

2. არის შემთხვევები, როცა ზოგიერთ გვართან ნაჩვენებია (იმ პირის) დამსახურება ალექსანდრეს მიმართ. მაგალითად, ერთგან ვკითხულობთ: „გავესკიო პაველი ივანიჩ, 1835-ს, ივლისის 17-ს ამან გამამხსნა ურალის წყალში დაბრჩისაგან“ (1v).

2. „ჩემი დილის და საღამოს ლოცვა.—ყოვლისა ჩემისა გონებითა და გულით აღმოვალ ზეცად, წინაშე დამბადებლისა ჩემისა...“ 3r.

შენიშვნები: 1. „ლოცვას“ მიწერილი აქვს: „ჩ. ორენბურღში დავწერე 1835-სა წ.“ (3r).

2. რუს ნაცნობთა სია აღ. ორბელიანს შედგენილი უნდა ჰქონდეს გადასახლებიდან დაბრუნების უმაღლეს (1840 წ.), ხოლო 1835 წელს დაწერილი „ლოცვა“ ამ სიის ბოლოს, თავისუფალ ადგილზე, მას მოუთავსებია შემდეგ.

3. გარეკანზე ალექსანდრეს ხელით მიწერილია:

ა. „ერთი თავხედი კანპანია—
თავზედ ზის გიჟი,
უფრო სწორეთ ვთქუათ
სულ გიჟზედ გიჟი“.

ბ. ც რ უ ს. —
მესმის ვგ სიტყვა და ვგ რწმუნება,
მაგრამ სულ სიტყვი, არ გეკადრება“.

(906)

1665

ორბელიანი ალექსანდრე, პირველი ხოლერა აქ, ტფილისში. 1869

17 ფ. (34 გვ.); 35.4×22; ქალაღი; უყდო დაშლილი; ავტოგრაფი, მხედრული (დაწერილია ფანქრით, ცალ სვეტად; ტექსტი ნასწორებია ფანქრით); 1869 წ. (გვ. 34).

«აღ. ორბელიანი», „პირველი ხოლერა აქ, ტფილისში (1830-სა წელსა, რაც ვიცი ანუ შემხვედრია).—ამ წელიწადის ორი თუ სამი წლის წინათ ამბები მოდიოდა: ინდოეთსა ერთი რაღაც სნეულება გაჩენილა, ძალიან სწყვეტს ხალხსა, რომელსაცა უწოდებენ ხოლერასაო...“ გვ. 1—34.

შენიშვნები: 1. სტატია ხელმოწერილია. იგი ავტორს დაუმთავრებია „9-ს აპრილს, 1869-სა წელსა, ქ. ტფილისს“.

2. ალექსანდრე ვახტანგის ძე ორბელიანის ნაწერების ანბანური ბიბლიოგრაფია, შედგენილი ლ. ქუთათელაძის მიერ, დაბეჭდილია საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოაპბეში, ტ. XIV—B, 1947.

1666

ქაქვასიურ ენებისათვის ანბანის შედგენის შესახებ. გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა ფონდში Ros 488.

(907)

1667

ლოცვანი. XIX

35 ფ. (ძვ. პაგინაციით 7—10, 17—18, 37—44, 49—104 გვ.); 11×8,5; ქალღმერთი, დაშლილ-დაფურცლული; ჭუჭყიანი; მუყაოს ყდა, დაზიანებული; მხედრული; სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; XIX ს. [ქვირნიშანი: 1832-?].

[ლოცვანი], „ლითანია წმიდანებისა. ...წმიდაო აგვისტინე... წმიდაო გრიგოლ განმანათლებლო... წაო ბენედიქტე, ...ბერნარდე ... დომინიკე ... ფრანჩისკე... ლუჩია... ... აინეს ... ჩეჩილია... ყოველნო ქალწულნო... წმიდანო ღთისანო, მეოხ მეყავნ ჩნ! მლხინებელ ზეყავნ, შეისმინე ჩნი...“ 1r—35v.

წყდება: „... რამეთუ იგი თავადი არს წინა განმაგებელი ღმერთი სა[უ]კ[უნ]ო, რომელი ზოვიდა ნებითა მამისათა დასახსნელად შექმნულთა და თქვა: თვითან[!] თავადი ყოფად მლხინებელი ცოდვილთა, სასოება შემნანებელთა მადლებითა განს...“

შენიშვნები: 1. გარდა „წმიდანების ლითანიისა“ ლოცვანში შემონახულია:

ა. „ლოცვა შუალამისა ნერსეს სომეხთ კათოლიკოსისა“ 4r—14r.

ბ. „სიხარულისა საიდუმლო, ყოვლად წა სავარდე.“ 16r-v.

გ. „მწუხარებისა საიდუმლო, ყდ წმიდა სავარდე.“ 20r-v.

დ. „ლოცვა მანასე მეფისა იუდასა, ოდეს შეიპყრეს“, „ლოცვა ტერამენაკალი. 26v—35v.

2. „როგორც შედგენილობა, ისე ტექსტის ენა მოწმობს, რომ „ლოცვანი“ გაქართველებულ სომეხთა „კათოლიკურ“ წრეშია შედგენილი.

მინაწერები: 1. „... შოვი ახალციხელი არის; ართვინელი ტერ-სტეფან მახმან-ოღლი“.

(! ყდის შიგნიდან, გამართული მხედრულით).

2. სომხური მინაწერია 1843 წ. თარიღით. იხსენიება ვინმე სტეფანოვი, — ვფიქრობთ, იგი ართვინელ-ახალციხელი ტერ-სტეფან მახმან-ოღლის ძე უნდა იყოს (ფორხაცის ზედა მხარე).

(908)

1668

შვიდევიზირიანი. XIX

8 ფ.; 22×18; ქალღმერთი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; XIX.; 8r-v დაუწერელია

[შვიდევიზირიანი]. „იყო ხემწიფე არაბიანისა კვისარი დიდი, ფრიად. მალალი, მრავლის ქალაქების მპყრობელი; ღეთის მოყვარე. სახელად ივლიტიანე ერქვა. ჰყვანდა მემკვიდრეთ თვისად ერთი ძე მშვენიარი და ლომის მგზავსი...“ 1r—7v.

წყდება: „მაშინ ჩამოვიდა წყნარა მეცხვარე და ამოიღო ხმალი; დაჰკრა ღორსა და მაშინვე მოკლა, წავიდა ხემწიფესთანს მეცხვარე. ხემწიფემ მისცა ქალი, დასწერა ჯვარი, აკურთხა სიკოცხლითვე თვისა სიძე ხემწიფედ

9. ხელნაწერთა აღწერილობა

და დაუტევა სამეფო მათ და თითონ წავიდა უდაბნოსა შინა. აგრეთვე ეგ ფილასოფოსნიც თითოს სიტყვით არ გაკვლევინებენ შვილსა შენსა, მანამ მოსწყდენ სიცოცხლესა შენსა და დასვან შვილი შენი ხემწიფედ“.

შენიშვნები: 1. „შვიდგებირიანის“ ეს ნუსხა აწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 484, № 253).

2 უყდო ხელნაწერი ჩადებულია სქელ თეთრ ქაღალდში, ე. თაყაიშვილის წარწერით: „შვიდგებირიანი“.

(909)

1669

ცერემონიალი დიდის მთავრინას ოღვას ნათლისღებისათვის. XIX

8 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; XIX ს.; დაუწერელია 5—8 ფფ.

„ცერემონიალი ნათლისღებისათვის მისის იმპერატორების უმაღლესობის დიდის მთავრინას ოღვანიკოლოზის ასულისა.—ოდეს-ცა დანიშნულ იქმნების დღე ნათლისღებისა“. 1r—4v.

(910)

1670

პლატონ, მიტროპოლიტი მოსკოვისა, ეპისტოლე იმპერატორის ალექსანდრე I-დმი. XIX ს.

12 ფ.; 20,5×13; ქაღალდი; უყდო; რვეულად შეკერილი; მხედრული (გამოსაყოფი სახელები ასომთავრულით); XIX საუკუნის პირველ ათეულ წწ.; დაუწერელია 5—12 ფფ.

[პლატონ, მიტროპოლიტი მოსკოვისა. წიგნი... იმპერატორის ალექსანდრე პირველისა მიმართ].—„უაღუსტესო ერთ-მთავრო, ყოვლად უმოწყალესო ჯელმწიფეო! მოხუცებული სკამეონ მექონ იყო ცხოვრებასა შინა თვისსა უნეტარებისა ხვედრისა...“ 2r—4v.

შენიშვნა: თავფურცელი: „წიგნი, მიწერილი და მირთმული იმპერატორის ალექსანდრე პირველისა მიმართ პლატონ ბრძნისა და დიდად სახელოვანისა მოსკოვის მიტროპოლიტისა მიერ მას ჟამსა, ოდეს იგი ნაპოლეონ იმპერატორი, ძრანციტა და სხვათა მხედრობითა მოლაშქრე, წარმოემართა და მოეახლებოდა სამეფოსა ქალაქსა მოსკოვს.“ 1r.

911)

1671

დადიანი ნიკოლოზ, ქართული წერის რვეული. 1858

I—II, 23 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო; ორ რვეულად შეკრული; მხედრული; 1858 წ.; ადგილი: ს. პეტერბურგი (1r.); დაუწერელია II, 22—23 ფფ.

[დადიანი ნიკოლოზ. ქართული წერის რვეული].—„სულსა ბოროტ-ჯელოვანსა შინა არა შევიდეს სიბრძნე; არცა ემკ[ჯ]დროს ჯორცსა შინა, თანამდებსა ცოდვათასა...“ 1r—21v.

შენიშვნები: 1. ქართული წერის („სუფთა წერის“) სწავლების ამ იშვიათ ნიმუშს აქვს თავფურცელი, წარწერით:

„თთარატკა მთავრისნიკოლაოზ დადიანისა ქართულის წერისათჳს. 1-ს აპრილს, 1858-ს წელსა. ს. პეტერბურღი.“

2. რვეული ორი ნაწილისაგან შედგება: ა. 1—10 ფფ., ნაწერი უფრო ბავშვური, თუმცა სწორი ხელით. ბ. 11—21 ფფ., გამართული, თითქმის კალიგრაფიული მხედრულით.

3. საყურადღებოა, რომ სავარჯიშოდ გამოყენებულია სულ სამი ფრაზა. ყოველი მათგანი მრავალჯერ არის დაწერილი თითქმის ორმოცამდე გვერდზე.

4. წერის სავარჯიშოს გარდა რვეულში მოთავსებულია გრამატიკის (ქართულის) ნაწყვეტი: „ქართულსა შინა წერილობასა არიან ორგუარნი ასონი: მხედრული და ხუცური და არიან რიცხვით ოცდაათრვათეტი.“

ამათგანი ხუთი, ესე იგი: ან ა, ე. ი. ო, უ—არიან ხმოანნი, ორ ხმოანნიცა ხუთნი: შ, ჯ, ჰ, ჰ, ხოლო სხვანი არიან უხმონი.

ქართულსა შინა სიტყუასა არიან რვანი სიტყუს ნაწილნი: სახელი არსებითი ზედ შესრული, ნაცვალსახელი, ზმნა, ზმნის ზედა, თანდებული, კავშირი და შორისდებული.

არსებითის სახელისათჳს სახელნი არსებითნი იქმნებიან:

1. საკუთრებითი, მაგალითებრ, პეტრე, ტფილისი და სხვანი.

2. საზოგადო, მაგალ. კაცი, ქალაქი, მდინარე და სხვანი.

3. შემკრებელობითი, მაგალ., ტყე, ლაშქარი, ჯარი და სხვანი“.

(20r. გადმოწერილია მთლად).

(912)

1672

ფენელონი. ტელემაქი. (ფრაგმენტი). 1834

1, 15 ფ.; 22×17; ქაღალდი; უყდო; რვეულად შეკრული; ბოლონაკლული; მხედრული; 1834 წ. (Iv); დავით დადიანის დაკვეთით. თარგმნილი რუსული თარგმანიდან (1822 წ. გამოცემა, პეტერბურგი); დადიანების ბიბლიოთეკიდან.

[ფენელონი. ტელემაქი]. „მიმოქცევანი ტელემაქოსისნი, ძისა ულისესი, ქმნილი ფენელონისი.—წიგნი პირველი. კალიპსას ვერ გელეწიფა ნუგეშინისცემად წარსლვისათვის ო[დ]ისისესა...“ 4r—15v.

წყდება: „...მეცადინებდა მხოლოდ კმაყოფად ვნებათა თვისთა, გან. ბნევად ურიცხუთა საუნჯეთა, ესოდენითა ტრფიალებითა მამისა მიერ მისისა დაცულთა, განაჟფად ერთა, წარმოცლად სისხლსა გლახაკთასა და, დასასრულ, შედგომად...“

შენიშვნები: 1. ქართულ თარგმანს წამძღვარებული აქვს რუსული თარგმანის (ფრანგულიდან) 1822 წ. პეტერბურგის გამოცემის თავფურცელი, რომლის ტექსტიც გადახაზულია და ზემოდან ნუსხურ-მხედრულით წარწერილია:

„ქართულად ნათარგმანები იესესი. ითარგმნა ი. მ. გარსევანიანის მიერ. საფასის წარგებითა დავით დადიანისათა. წელსა შობიდან ქრისტესა 1834 წელსა; შობიდან ჩემისასა—მეოცდაერთესა.“

2. ტექსტს წინ უსწრებს: „მოკლედი აღწერა ტენელონის ცხოვრებისა და რაამე მისთა ნაქმართათვის—ტენელონი არს ერთ მათ სახელთაგან, რომელნიცა არიედ ყოველთად საყუარ სადამე...“ 1v—3v.

3. ტექსტი ნასწორებია დავით დადიანის ხელით. (იხ. მინაწერი 2).

მინაწერები: 1. (მთარგმნელისა) „თარგმანებად ვიწყე მე იულისით ი-თ, ჩყლდ—ისით. ი[ოანე] მ[ღვდელ]ი ია სი[?] გ[არსევანი] შვილი ი. ამინ.“ (1v).

2. „კრიტიკა ესე ეკუთვნის და ვიო და დიანს, ლეონის ძეს, ზემკვიდრეს მენ-გრელიისასა“ (4r).

3. „ხუცესო, რაზე წაიწყმიდე სული, ეს კრიტიკა როგორ დასწერე. ნათქუამიანს როგორიც თვთონ არის კაცი, სხვაც ისე გონიან“ (3r).

7913)

1673 ა

ვოლტერი, ალზირა. XIX

1—II, 26 გვ.; 34×23; ქალაღი (ცისფერი); უყდო; მხედრული; XIX ს. დასაწყისისა.

[ვოლტერი]. „ალზირა ანუ ამერიკელი. ტრალედია. მოქმედება პირველი. გამოცხადება ა. ალვარ და გუსმან.“

ალვარ. მადრიტისა უზენაესსა რჩევასა აწლა შენდა უნებებიეს ბოძებად მოადგილობაჲ ჩემი, საყვარელო შევილო! დაუმორჩილენ მდიდარი კერძო ესე ახლისა ქვეყანისა მეფესა...“ 1—26 გვ.

წყდება: გ. (III) მოქმედების ბ (II) „გამოცხადებაზე:“

„ალზირა. — ცაო, რომელმან მაცთუნე მე!.. ეჰა, ვითარ საძაგელსა ვარსკვლავსა ზედა შეაუღლნა მამამან ჩემმან საშინელნი საკრეველნი შენნი!“

შენიშვნები: 1. თავფურცელის შუაგულს, კალიგრაფიული მხედრულით, მსხვილი ასოებით, ჩართულად, წარწერილია: „ტრალედია ალზირასა და ხამორისა“.

2. „ალზირა“ თარგმნილია ალექსანდრე ქავჭავაძის მიერ ფრანგულიდან (იხ. ალექსანდრე ქავჭავაძე. თხზულებანი. ი. გრიშაშვილის რედაქციით, თბ. 1940, გვ. 342).

1673 ბ

გეოგრაფია. XIX

24 გვ. (ძველი პაგინაციით 25—48 გვ.); 35×22; ქალაღი; თავბოლონაკლული; უყდო; მხედრული; XIX ს.

[გეოგრაფია]. — „... რომელნიცა განყოფილ მყოფნი 100 ზედა, მისცემენ ნამდვილ რვაოა დღეთა საცურავთა, რომლისათვისცა იტყვის იროდოტი...“ 1—24 გვ.

წყდება: „...ჭალაქსა ამას ზედა დაადგილებას ერატოსთენოსი ქალაქსა მეორესა, 10,000 უტევანსა დაშორებებითა ალექსანდრიასაგან სამხრეთსა ზედა, სტრაზონოსი გარდაილებს მას 5,000 უტევანსა სამხრეთსა ზედა მზისაგან, რომელიცა შეადგენს გარემო $16\frac{1}{2}$ ღრად[უსსა?] და ფრად მცირედ სხუაობს ჩუქნებათა თანა პტოლომეოსისათა, ჰაზრისა ძლით ერთთასა მიერ იყო 100 უტევანსა ზედა, ხოლო ჰაზრისა...“

1673 გ

პლუტარხოსის თხზულებანი და ცხოვრება. XIX

10 ფ.; 33×22; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; სათაფრი მთავრულით; XIX ს.

„მოკლე, ამბავი პლუტარხოსის თხზულთა და ცხოვრებისა.—განათლებულთა და კეთილ-გაწურთნილთა ერთა შორის მცირედნი არიან პლუტარხოსის თხზულთა უკითხავნი ანუ საკმაოდ ჰაზრისა უქონნი...“
1r—10v.

შენიშვნები: 1. პლუტარხოსის ცხოვრების აღწერის ტექსტს ბოლოში დართული აქვს მის თხზულებათა ნუსხა, როგორც „ჩუშნამდე“ მოწეულის, ისე იმ თხზულებათა, რომელთაც ვერ მოაღწიეს ჩვენამდე (10v).

2. ტექსტი ნასწორებია განსხვავებული ხელით.

(914)

1674

ტაციტი კორნელიოს, წელთ-წერა. XIX

14 ფ.: 35×22; ქალაღი: უყდო; 1—2 ფ. მოცილებულია; დანარჩენი—რვეულად შერული; თავისაგან დაღრღნილია 1 ფ.: დანესტიანებულია განაკვეთ ადგილას; ნაკლული; მხედრული; დაწერილია რუსული თარგმანიდან მთარგმნელის იოანე გარსევანიშვილის ხელით; [XIX ს.].

«ტაციტი კორნელიოს. წელთ-წერა. ... წიგნი მეათერთმეტე.»—„... თვისითა არა ეყო იგი კნინლა განსათარღველად. XXIII კონსულთა ახე ა: ვიტალიოსისა და ლ... 1r—14v.

წყდება: „...ეოლოლოს მისთვის არა ჰყო ჯერეთ ვითარიმე ძრუქაქ, რ ირჩევს ცილობასა ამას გარდაწყუტად მართლმსაჯულებითა, ვიდრე-ლა...“ 14 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში არის ტაციტის „წელთ-წერის“ XI წიგნის უკანასკნელი 4 გვ. (1r—2v), XII წიგნი მთლიანად (3r—10r) და XIII წიგნი, ბოლონაკლული (10v—14v); ტექსტი წყდება XIII წიგნის XXXVII ნაწილზე.

915)

1675 ა

რუსთაველი შოთა, ვეფხისტყაოსანი (ფრაგმენტები). XVII—XVIII

2 ფ.: 32×20; ქალაღი; მეტად დაზიანებული; უყდო; მხედრული; XVII—XVIII ს.

[ვეფხისტყაოსნის ფრაგმენტები].

1. „ჩვენ სამთა ძმათა, ჩვენთანა მესროლნი დავაწბილენით.

მით ერთმანერთსა სამნივე ჩვენ კიდე დავეცილენით...“ 1r-v.

წყდება: „და ასრე მწარედ მათრავითა ჩამოგვეფრიწა არ ვმალ ხებით...“

შენიშვნები: 1. ფრაგმენტი შევადართ ს. ყუბანეიშვილის მიერ გამოცემულ „ვეფხისტყაოსანს“ (იხ. ვეფხისტყაოსანი ჩანართი და დანართი ტექსტებით 1956 წ.), მოიცავს 282—289 სტროფებს.

2. 1937 წ. აკადემიურ გამოცემასთან შედარებით მეტია 2 სტროფი:

„რა მათ კაცთა ესე სიტყვა თქვეს, ავთანდილ ვაგლაბ ვება,

მოგონა მისი მზე და მეფესთანა მისი შება,

ჰე მოგშორდი, ჩემო მზეო, მამხუდეს შენი თუ შოვება,

და რყო ჩენთა კირთა ნაცვლად ნეტარ მე და იშოვება.“

(ს. ყუბანეიშვილის გამოცემის 286 სტროფი).
 „ჩვენ მისითა მიზეზითა აწ ვართ ღომო შეჭირვებით,
 ცაცა მისად არა ჰკვირან, მივიდოდა თავის ნებით,
 შესაპყრობლად ჯელი ვჰკადრეთ, მაგრა მეტად შეზარებით
 და ასრე მწარედ მათრავითა ჩამოგფერიწა არ ჯმალ ხებით*.
 (ს. ყუბანეიშვილის გამოცემით 289 სტროფი).

2. „ესე ამბავი მართალი პირმზემან, პირად ვადა[მ]ან
 რა მოისმინა, იამა, სხედ არა გაუტხადა მან...“ 2r-v.
 წყდებ: „ფატმან ყელსა ეხვეოდა, პირსა მზესა აკოცებდა...“.

შენიშვნები: 1. ფრაგმენტი მოიცავს ს. ყუბანეიშვილის გამოცემის 1429—
 —1436 და აკადემიური გამოცემის 1244—1251 სტროფებს.

2. ფრაგმენტები აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს. იხ: Описание, ტ. II, გვ. 393.

1675 ბ

ლექსები. XIX

1 ფ.; 36,5×24; ქალღიმი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; (კვირნიშანი: 18...).

1. [ლექსი]. „ეტრფის გული მზისა ხალთა,
 ლამაზთ თვალთა, შავთ, მაყუალთა...“ 1r. I სვეტი,

შენიშვნა: 1. ლექსი შვიდი სტროფისგან შედგება. ყოველი სტროფი თავდება:
 „ულთოდ მკლავს იგი;
 არ არის რიგი“

2. I სვეტის ტექსტის ბოლოს: „შეწიერთა ჯელმწიფას“ მეორე ხმაზედ რომ ამბობენ,
 იმაზედ ითქმის“.

3. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. ე. თაყაიშვილი, Описание, ტ. II, გვ. 393,
 № 194,2).

2. „გარიელი.“

— აწ შემობრალეთ ყოველმან,
 სხივით დამწვა მზემ, ცხოველმან...“ 1r, II სვეტი.

შენიშვნა: 1. ეს ლექსიც 7 სტროფისგან შედგება. ყოველი სტროფი თავდება:
 „ხამს ისევ მას შეესტირო და
 სულიც მასვე შეესწირო და“.

2. ამ ლექსს თავში ლამაზი ხელით წარწერილი აქვს [ინიცია-
 ლები?] „ი. ფ.“, იხ. S—2675 გ-ს აღწერილობის შენიშვნა 2.

1675 გ

ლექსი. XIX

1 ფ. 22×17; ქალღიმი; უყდო, თავისისაგან დახიანებული; მხედრული; XIX ს.

1. „ბოთსალ ბეჩინარის ხმაზედ.
 ოე, მუხთალო აბოლონ, ცეცხლი მაგზნევ ფარული.
 ჟამგრძლად ვერ შეიშენიე მიჯნურის სიყვარული...“ 1r.

შენიშვნა: 1. მსგავსად 1675 გ-სა, ამ ქალაქის რ-ხედაც წარწერილია „ი-ფ“.

2. „მაისის ვარდმანის ხმაზედ.
— ამომ ამან სოფელმან,
მუხთალმან, დაუნდობელმან,
ყველას შეაძაგა თავი,
ბილწმან, წუწქმან, საგმობელმან...“ 1ვ.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილია (იხ. ე. თაყაი შვილი, Описание, ტ. II, გვ. 393, № 194 (-1675).

(916)

1676

ჩუბინაშვილი ნიკოლოზ, იერუსალიმის ჯვარის მონასტრისა და ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა. XIX

ჯვარის მონასტერი იერუსალიმში.—2 ფ.; 21,5×18 ქალაქი; უყდო (მიკრებულია დიდი ზომის 4 ფურცელ ქალაქზე—იერუსალიმის ჯვარის მონასტრის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობის ტექსტით—იხ. ქვემოთ, ბ. მხედრული; XIX ს.

„შემსა ყოფისა ჩნისასა წასა ქალაქსა იეროსალიმს 1845 წელსა, მაისის 3—4 და შემდგარა რაოდენგზისმე წარვედით მოხილვად ჯრის მონასტრისა, რომელიცა არს საველი ნახევარ ჯამისა და ძველად დაფუძნებულ არს ქართველთაგან, ვ[ითარ]ცა აღწერს მოსრული აქა 1757.—1758 ქართველი მთავარეპისკოპოსი ტიმოთე...“ 1რ—2ვ.

წყდება: „... და მუნიდამ მიიღებენ მლოცველნი მიწასა ევლოგიად“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ამ ნაწილის ტექსტი ზედმიწევნით შეესატყვისება ა. ცაგარლის მიერ 1894 წ. გამოქვეყნებულს (შდრ. Сведения о памятниках грузинской письменности. А. А. Цагарели. Том I. Выпуск третий. Спб., 1894, გვ. 44—46).

2. გამოქვეყნებული ტექსტისაგან განსხვავებით ხელნაწერი ბოლონაკლულია: აკლია ნაბეჭდი ტექსტის გვ. 46-ის უკანასკნელი ორი სტრიქონი და 47-ის დიდი ნაწილი შემდეგ ფრაზამდის (ჩათვლით): „ბერძულად უფრო ვრცლად სწერია, მაგრამ ვერ გადმოვსწერე“.

3. 2v-ს ტექსტის ბოლოს. ცარიელად დარჩენილ არეზე, მარჯვენა მხარეს, ირიბულად მიწერილია: „პლ-ის-ნისა [პალესტინისა?]. დაბეჭდილია „ივერიაში“, 1889 წ.“

ბ

ჩუბინაშვილი ნიკოლოზ. ჯვარის მონასტრისა შინა შენახულთა წიგნთათ. XIX

3 ფ.; 34×23; ქალაქი; უყდო; წერილი ძაფით მიწერებული ხეშთ აწერილ 1676 ა-ზე. მხედრული; XIX ს.

„1. საკითხავნი დღესასწაულთანნი 8 და 14 სექტემბერს, 21 ნოემბერს. ესენი არს თარგმნილი ეფრემისა...“ 1რ—3რ.

შენიშვნა: 1. პროფესორი ა. ცაგარელის ხსენებულ ნაშრომში ეს ტექსტიც გამოქვეყნებულია მთლიანი ხაზით..

2. ხელნაწერი ტექსტი ნაკლულია: მას აკლია ა. ცაგარელის Свед. III გამოშვების გვ. 47-ის ერთი დიდი აბზაცი.—„როს შევედით ეკკლესიასა[!] ტაძრისასა, სადაც არს ბიბლიოტეკა.. ამ წიგნებიდამ გავსინჯეთ ვიდრე 30-მდინ და რაც-მათ შინა ვნახეთ ღირსაწსოვარი, გამოვწერეთ ესრეთ“:

გარდა ამისა ნუსხას შიგნითაც აკლია: § 11-ს მისდევს § 15 (გაშთოვებულია 12—14).

3. ხელნაწერის ტექსტი ასწორებს ა. ცაგარელის წიგნში გამოქვეყნებული ტექსტის ზოგიერთ შეცდომას. მაგ. § 16 „სვინაქსარის“ აღწერილობია პირველ 4 სტრიქონში შეპარულია რამდენიმე უხეში კორექტურული შეცდომა. ხელნაწერში ეს ოთხი სტრიქონი ამგვარად იკითხება: „16. სვინაქსარი, ეტრატხედ, რომლისაც ბოლოს სწერია: ჯვარის მამამან ნიკიფორე კახმან. მანგლელმან თეოდორე, მღვდელ-მონაზონმან მარკოზ, დიაკონმან ევსევი და პავლე, იკონომოსმან ილია—დავახატივინეთ ჯვარის გუმბათი და კედლები და სახლები და გალავანი დაქცეული გაუკეთეთ..“

4. შდრ. 1889 წ. გაზ. „ივერია“, №№ 70, 72, 73, არისტოქეთთა თედოსის „საისტორიო და საბიბლიოგრაფიო წერილი“ (ჯვარის მონასტერი და მისი მდგომარეობა 1845-დე).

წერილში წარმოდგენილი ზოგიერთი ცნობის მცდარობისათვის იხ. А. А. Цагарели, Сведения... Т. I, Выпуск третий, Спб., 1894, გვ. IX.

შდრ. აგრეთვე А კოლექციის 1767, გვ. 141—143 (იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა“ (А კოლექცია), ტ. V, თბ., 1955, № 1767, § 43.

(917)

1696

გრიგოლი ღვთისმეტყველი, თხზულებანი. XI

278 ფ.; 37,5×27,5; ეტრატე; ნაკლული; აკლია დასაწყისში ეტრატის 19 რვეუში (152 ფ.), და შიგნით ლორვეულის 4 ფ. (160—165 ფ. შუა); ნაკლული ფფ. ნაწილობრივ შევსებულია: დასაწყისში 1—6 და შიგნით 161—164 ქალაღის ფფ. XI ს. დამაბასიათებელი ნუსხურით; სათაურები სინგურით, XI-ს. მრგვლოვანი; [XI ს.]; ტეიფრული ტყავით შემოსილი მაგარი ფიცრული ყდა მოშლილია; მოშლილია აგრეთვე ეტრატის რვეულები: კ—ნდ. გრიგოლ წერეთლისეული (1r).

1. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა გრიგოლი ღწმეტყუშლისა. ნათლისღებისათჳს, რომელი იკითაჳს დღესა მეორესა. გუაქურთხენ, უფალო! კურთხეულ არს ღმერთი ჩწნი ყოვლადე, აწ და მარადის.—გუშინ, ბრწყინტალესა მას ნათლისღებისა დღესა, აღეასრულეთ კრებად...“ 1r—26r.

შენიშვნები: 1. პირველი ექვსი ფ. (1—6) ქალაღდისა არის; როგორც ეტყობა გრიგოლ ღვთისმეტყველის კრებულის დაკარგული ნაწილის (19 რვეულის) ნაწილი აღდგენილი უნდა იყოს XVIII ს.

2. ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი, შდრ. კ. კეკელიძე. ქართული ლიტერატურის ისტორია. I. თბ. 1941, გვ. 593, §14, და თ. ყორღანია, ОPLIM I, А კოლექც. № 1 აღწერილობა, 374—404 გვ.).

2. „თქმული წწისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა გრიგოლი ღწის მეტყუშლისაა გრიგოლის მიმართ ებისკოპოსისა ნოსელისა, ძმისა წწისა ბასილისა, რომელი იგი მაშინ მისრულ იყო სტუმრად ნეტარისა გრიგოლი ღწის მეტყუშლისა, ოდეს იგი ღმერთ-შემოსილმან ბასილი დაადგინა იგი ებისკოპოსად საყდარსა მას სასიმიისასა და შემდგომად კურთხევისა მი-

ისის ესტუმრა მას გრიგოლი ნოსელი და მისსა მას მუნ ყოფასა აღმოთქუა ესე [სა]კითხავი.—მეგობრისა სარწმუნოდასა არაჲა აზს ნაცვალი არსთაგან ამის სოფლისათა...“ 26r—30r-ს I სვეტი.

შენიშვნა: 1. ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი. შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 593, § 15 და თ. უორდანი, OPLM, A კოლექც. № 1 აღწერილ., გვ. 484—493).

3. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღრის-მეტყულისაჲ, კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისაჲ. შესხმაჲ და ქებაჲ წმიდისა ათან[ა]სესი, აღექსანდრიელ მთავარებისკოპოსისაჲ.—ათანასის რაჲ ვაქებდე, სათნოებასა ვაქებ, რ ერთ არს მისი სახელის დებაჲ და სათნობისა ქებაჲ...“ 30r—49r.

შენიშვნა: 1. ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი. შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 593, § 16, სადაც შემთხვევით გამოჩენილია N—1696 ბელნაწ. აღნიშვნა.

4. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღრისმეტყულისაჲ, კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისაჲ რნ ებისკოპოსთა მიმართ, რომელნი შეკრბეს კოსტანტინეპოლის, რაჲამს იჯმნიდა იგი პატრი-აქობისაგან. გკურთხენ, უფალო!— ვრ არიან წინაშე თქნსა საქმენი ჩუენნი, #, საყუარელნო მწყემსნო!...“ 49r—63r.

შენიშვნა: ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი. შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 593, § 17.

5. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღრისმეტყულისაჲ. შესხმაჲ დიდებულისა მოწამისა დიმიტრისი, რომელ თქა შემდგომად დღშასაწაულისა მისისა დღითა ერთითა გარეთ შესრულმან კოსტანტინეპოლელ.—ქინლა დიმიტრის დღშასაწაული დაგვთა...“ 63r—68v.

შენიშვნა: დივიტ ბებელის თარგმანი. შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 161 და 595, § 28.

6. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღრის-მეტყულისაჲ. წყლულებისა მისთჳს სეტყჳსაგან მოწვევულისა ქუწყანასა ზედა, ხოლო ესე საკითხავი თქ[უ]ა, რდეს იგი ჯერეთ მამასა თჳსსა გრიგოლის თანა იყო, რ მასცა ესრეთ ეწოდებოდა. იყო მაშინ ნეტარი ესე ხუცეებისა პატიესა და მოწვევულისა მისთჳს სეტყჳსა მამაჲ მისი, ებისკოპოსი ნანძიანძორისაჲ, შეწუხებული დუმნა და ნეტარსა მას ძესა თჳსსა გრიგოლის ამცნო სიტყუათა ამათ ნუგეშის(!)ცემისა და სულიერისა სწავლისათა წარმოთქმად ეკლესიასა შინა ნანძიანძორისსა, ერისა მიჰართ მორწმუნისა. — რად დაჰგნით წესსა სტებელსა? რად აიძულებთ ენასა, მსახურსა შჯულისასა?...“ 68v—80v.

შენიშვნა: ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 593, § 19).

7. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა გრიგოლი ღწის-მეტყუელისაა გლახაკთმოყუარებისათჳს.—კაცნო, ძმანო და თანადერდომილნო, რ გლახაკნი ვართ ყოველნი და საღთოჲსა მადლისა მოქენენი...“ 80v—102r.

შენიშვნა: ექვეთიმე მთაწმიდელის თარგმანი.

(შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 593, § 19).

8. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა გრიგოლი ღწისმეტყუელისაა, კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისაა. სარწმუნოებისათჳს და წესიერებისა ეპისკოპოსთაჲსა არიანოსთა და ევნომიოსთა მიმართ, მწვალებელთა, რომელნი იგი იტყოდეს თუ: „მიწვენულ ვართ მეცნიერებად ბუნებასა ღთეებისასა“ და სხუათა გმობათა მრავალთა იტყოდეს, რომელნი იგი შეაჩუშნა წმიდამან მამამან გრიგოლი და ღმერთშემოსილთა შამათა.—ოდეს ვიხილოწაწინდელი: ესე ენოვნებაჲ და სიტყუა-მქვერობაჲ და დლითი-დღედნი ესე ფილოსოფოსნი და თავით თჳსით დადგენილნი [ღწისმეტყუელნი...“ 102r—109 r.

შენიშვნა: ექვეთიმე მთაწმიდელის თარგმანი.

(შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 594-5 [16(-5)].

9. „თქმული წისა და ნეტარისა მამის ჩწისა გრიგოლი ღწისმეტყუელისაა ძისათჳს, პირველ საუკუნეთა მამისაგან შობილისა. თავი ა. ხოლო საკითხავი ესე სიტყჳს-გებაჲ არს მწვალებელთა მიმართ არიოს და ევნომიოს და მსგავსთა მათთა; და მხილებაჲ უმჯულოჲსაჲ მის და ბოროტისა წვალებისა მათისაჲ.—რაჲ იგი ჯერ-იყო თქუმაღ დასაყენებელად მრავალმეტყუელებისა მის აძაოდ-მეტყუელთაჲსა და გამოცხადებად, ვითარმედ საცთურ არს წარმდებებით მეტყუელებაჲ...“ 109r—119v.

შენიშვნა: ექვეთიმე მთაწმიდელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 594, § 20 [17], სადაც შემთხვევით გამოჩენილია ამ ნუსხის (S—1696) აღნიშვნა).

10. „თქმული წისა გრიგოლი ღწისმეტყუელისაა ძისათჳს-ვე. თავი მეორე.—რ გულის ზრახვათა მათ ბოროტთა გულარძნილობანი, დათხზნილობანი ჯეროვნად დაეჳსნენით ძალითა სულისა წმიდისაჲთა...“ 119v—131v.

შენიშვნა: ექვეთიმე მთაწმიდელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 594, § 21).

11. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა გრიგოლი ღწისმეტყუელისაა. სულისა წმიდისათჳს სიტყჳს-გებაჲ ბოროტთა მწვალებელთა მიმართ.—აწ უკუე ძისათჳს თქმული სიტყუაჲ ესევეთარი არს, ვითარცა გესმა და ესრეთ თანაწარჳდა ქვის დამსხმელთა მათ და განვლო შორის მათსა...“ 131v—149v.

შენიშვნა: ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 594, § 22).

12. „სწავლანი სულიერნი წისა გრიგოლი ღრისმეტყუელისნი, თარგმნილნი ნეტარისა მამისა ჩნისა ევთვიმისნი, თავი ა.—დასაბამად და აღსასრულად ყოველთა საქმეთა შენთა ღმერთი გაქუნდინ...“ 149v—162v.

შენიშვნა: 1. ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 594, § 23).

2. 161—162 ქალაღის ფფ., მოგვიანებით ჩამატებული ეტრატის ფურცლის ადგილას, შევსებულია XVII—XVIII ს. ნუსხურით.

13. „თქმული წმიდისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღრისმეტყუელისა მამისა მიმართ თვისსა და ერისა, რომელნი აიძულებდეს მას და არა ინება და წარქვიდა პონტოდ კერძო.—ვიძლიე მე და ძლეულებასა მას ჩემსა აღვარებ...“ 163r-v, 165r—179v.

შენიშვნა: 1. ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 594, § 24).

2. 163r—v. ქალაღის ფურცელია, მოგვიანებით ჩამატებული დაკარგული ეტრატის ნაცვლად; იგი დაწერილია XVII—XVIII-ს. ნუსხურით.

14. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღრისმეტყუელისაჲ, შემდგომად ხუცად კურთხევისა მისისა, ვ[იდრ]ე იყო-ლა სახითა მონაზონებისაჲთა. რა მამაჲ მისი ებისკოპოსი იყო ანძიანძორს ქალაქსა, ვითარ ჯელნი დაასხნა მას ხუცად, შეჰხადეს მოქალაქეთა დღესასწაულსა აღვსებისსა, რა მათთანა აღასრულოს. და ვითარ მივიდა, არა პოვნა ივინი კრებულად.—რაჲსათჲს, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, უღებ-იქმნენით სიტყუათა მართ ჩემთა?...“ 179v—199v.

შენიშვნა: 1. ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 594, § 25 [22], სადაც. N—1696 ხელნაწერის ეს ნუსხა ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმნილთა შორის არის აღნიშნული).

2. ხელნაწერის 181v გვერდზე, ქვემო ნაპირზე, ფანქრით მიწერილია:

„ეფრემ. ამის შემდეგ შემოტანილია ორი სხვა საკითხავ[ენი ა] პონტოდ ლტოლვისა: ვიძლიე მე.

ბ) 24 დეკემბრისა“.

3. 199v-ზე, ისევე ფანქრით, მარცხენა ნაპირზე მიწერილია; „ეფრემ. 285“

შენიშვნა უნდა შეეხებოდეს აბზაცის დასაწყისს ტექსტში: „ესევითართა მცენიერებითა მიიზიდნეთ მისა და სხ[უ]ანიცა მოიზიდნით...“

15. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღრისმეტყუელისაჲ: მიზეზი პონტოდ სივლტოლისა მისისაჲ და მოქცევისათჲს მიერ კუალად. სიტყუს-გებაჲ ხუცად კურთხევისა მისთჲს მისისა, რომელსა შინა მოაჯსენებს, თუ რაჲ არს პატივი იგი მღვდელობისაჲ და თუ ვითარი ჯერ-არნ ყოფად ებისკოპოსი. სწავლაჲ და მოძღურებაჲ. გკნ უფალო.—ვიძლიე მე და ძლეულებასა მას ჩემსა აღვიარებ; დავემორჩილე მე უფალსა და დავემონე მას...“ 200r—239v.

შენიშვნა: (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 162 და 595, §-[5-24]), სადაც ეს ტექსტი დავით ტბელის ნათარგმნა შორისარის მოხსენებელი.

16. „სწავლაა წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღის-მეტყუელი სა და კვხენ უფალო.—მოვედით, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, და ვისწრაფოთ სათნო ყოფად ღთისა და ვიხილნეთ ქველის-მოქმედებანი მისნი...“ 239r.

შენიშვნა: შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 595, § 31. დავით ტბელის ნათარგმნა ნუსხაში.

17. „ებისტოლე წისა და ნეტარისა მამისა ჩნის გრიგოლი ღის-მეტყუელი სა და კლიდონიოს ხუცისა მიმართ. გკხნ უფალო.—პატიოსანისა და ღის მოყუარესა ძმასა და თანახუცესა კლიდონიოს გრიგოლი უფლისა მიერ გახარებ! განკვრებულ ვარ მე, თუ რაა არს ახლის მეტყუელება ესე ეკლესიასა ზედა...“ 243r.—249v.

შენიშვნა: შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 595, § 32; დავით ტბელის თარგმანია.

18. „ებისტოლე პირველი გრიგოლი ღის მეტყუელი სა და კლიდონიოს ხუცისა მიმართ. გკხნ უფალო.—საკვრველ არს ღმერთი წმიდათა შორის მისთა და საკვრველ არიან საქმენი მისნი დაბადებულთა შორის მისთა...“ 249v.—250r.

შენიშვნა: დავით ტბელის თარგმანი (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 162).

19. „თქმული წისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა გრიგოლი ღის-მეტყუელი სა და თავისა მამისა გრიგოლის და დიდისა ბასილის მიმართ ვამსა მას, ოდეს ებისკოპოსად აჯურთხეს იგი სასიძისა საყდარსა.—კუალადცა ჩემზედა საცხებელი და სული და კუალად მე მწუხარებითვე ვალ. საკვრველ უკუე იქმნების ესაიაცა და პირველ ხილვადმდე მისა დიდებამა უფლისა...“ 250r.—253r.

შენიშვნა: დავით ტბელის ნათარგმნი. (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, გვ. 595, § 33).

20. „თარგმანებამა ძნიად გულისკმის-საყოფელთა სიტყუათაჲ, „კუალადცა ჩემზედა საცხებელი და სული“.—არათუ ვითარმცა მაშინ კურთხეულ იყო და მაშინ ცხებულ იყო მეორედ, გარნა ვითარცა წერილ არს მეფეთასა დავითისთჳს სამგზის ცხებამა...“ 253v.—254v.

შენიშვნა: დავით ტბელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, გვ. 162).

21. „თქმული მისივე [გრიგოლი ღუთისმეტყველისა] მათდა [გრიგოლის მამისა და დიდი ბასილის] მიმართვე, მასვე ვამსა. გკხნ უფალო.—არარაა არს უძლიერეს სიბერისა და არარაა არს უტკბილეს სიყუარულისა და

არარაჲ არს უბატოისნეს მოყურისა რჩეულისა და კეწმარიტისა...“ 254v—
—256v.

შენიშვნა: დავით ტბელის თარგმანი (შდრ. კ. კეკელიძე, ქართულ
ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1941, § 34. გვ. 595).

22. „მისივე ნეტარისა მამისა დავითის თარგმნილნი
ესე სიტყუანი: „ვეძიებდი მე კლდესა—ესე ქრისტე არს. ხ[ოლო] თუ
ზღუდესაო—ესე შჯული არს. ხოლო თუ ბორცუსაო—ესე მოციქულნი არიან.

ხოლო დაფარვად თავისა ეგვეითართა მით დაფარვითა იტყუს, ვითარ
იგი დაითარა მოსე მთასა ზედა—ამას ვიციებდით“. 256v.

23. „თქმული წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩნისა გრიგო-
ლი დინსმეტყუელისაჲ კებაჲ და შესხმაჲ ნეტარისა კესარიოს, ძმისა
თვისისაჲ, რომელი ესე თქა ჟამსა მიცვალებისა მისისასა ნუგეშინის საცემე-
ლად მშობელთა თვსთა, რა ფრიად წუხდეს. გკხენ უფალო.—ჰგონებთ სამე
ჩემთვს, საყურელნო ძმანო და მამანო, რა ტკბილ არიან ჩემდა წოდებანი
ესე სიტყვთცა და საქმით, ვითარმცა ვიგლოვდი და ვგოდებდი ამიერ წარ-
სრულისა მისთვს და გარდაცვალებულისა...“ 257v—278v.

თავდებთ: „... ხოლო უკეთუ ჩნცა ვინ ბატე-გუცეს ეგვეითართა სი-
ტყვთა შენდგომად ჩნისა წარსლვისა, კეთილ არს, რომელსა არა ეჰგონებ მე.
გარნა ბატეცემულმცა ვართ საღთოჲთა, ხ ბატეგითა ამასცა მყოობასა და
მასცა მკვდრობასა ქრისტეს იესუსს მიერ, უფლისა ჩნისა, რომლისაჲ არს
დიდება უკუნითი უკუნისადღე. ამინ“.

შენიშვნა: შდრ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ.,
1941, გვ. 591. § 8, სადაც ეს თხზულება გრიგოლ ოსკელიის მიერ სომხური-
დან თარგმნილად არის მოხსენებული.

ანდერძი: (გადამწერისა): „ქრისტე! ადიუენ ორთავე შინა სუფევთა პეტრე და
ძმანი მისნი“ (3სრ, I კვ. ბოლო.).

მინაწერები: 1. „ში, დრო ეგა სანატრედო, პატიოსანი საუნჯე საღთთაჲ საული-
სა მადლთა, რომლისაჲ განაქართის სურვი განსანათლებელი მორწმუნეთა და
დამწყლველი ბილწთა ნწუალებელთა“.

105r-ზე. იშვიათი სილამაზის მხედრულით.
XIV—XV ს. აფტაცებული წესხა გრიგოლი
ლეთისმეტყველის პოლემიკური სიტყვისა.
(იხ. აღწერილობის § 8).

2. „სულსა და ბიძესა დავითისა და ჩემთა დედა-მამათა: ძმათა, თქუს-
თა, ნათესავთა ყოველთავე შუნს დუნ ან...“

147r-ს ქვემო ნაპირზე. ყვესსფერი მელნით,
XV—XVI-ს. ნუსხურით.

3. „ქ. ჩემს ბრწყინვალეებას და ჩეტვის დის წყალბა[დ] მოვლენილს ბა-
ტონს, ღთისაგან გაბრწყინებულს ბ. ჯათარიძის ასულს მარიამს წმინდა
ღთის მშობელი აცხონებს.“

162v-ზე. ქალაღდის ფ. II სვ. ბოლოს, XVIII ს. მხედრულით,
იმავე ხელით, რომლითაც დაწერილია მინაწერი 6v-ზე. (ქალაღდი),
მღვდელი პავლე ს მოხსენებით და აგრეთვე I ყდის საცავზე
(r). სადაც ამავე ხელით დ. გურამიშვილის, ლუქაის „ეთ. მეო-ს“
ნაწყვეტიც არის მიწერილი.

4. გრიგოლ ზურაბის ძის წერეთლის მინაწერები:

- ა. „კ-ასფარიანი ახალისი მხეხათ უნს.
- ფ მარჩილი მიერთო ბერ წერეთელს ახალისი ჩყე წელს.

ხ[ოლო] იო აკიმ ჯვარი სმამას ახლოსივე გქესა ძველი და ძეწვეი დრ-
დი და პატარა და სამი მანეთი საწირავი ჩყე-სა“ (I ყდის შიგნითა არეზე).

ბ. „ჩყით-სა წელს ირ ანალი მო ბრძანდა საჩხერეს (ამოშლილია).
ვიყიდე კბ მარჩილათ. დღე იყო სამშაბათი, ოკდომბერი“ (I ყდის საცავი ფ. r-ზე).

გ. „ჩყივ წელს, ო დგებერს[!] დავიწყე და მსურს ჩაკითხვა ამისი, თუ ამისივე
გამომეტყველი შემეწიოს“ (იქვე).

დ. „ჩყივ-სა წელს მივართვი სვიმონ, ჩემ ძმას, ძეწვეებისთვის რმ აბაზი“. (იქვე).

ე. „ჩყ-სა წელს გავ... დარვი[ე?] თაბაგარი ქაიხოსრო წერეთელი თან
რომ უნდა აალები... და... ქაქუჩთან. რებისდ[ა] ... წიბუტის შვილი უ
შვილმა რომ... მომგვარა“.

მინაწერი მთავსებულთა იმავე I ყდის საცავი ფ. r-ზე, მისი დიდი ნაწილი
ამოჩიქნილია.

ვ. „ჩყ-სა წელს, თებერვლის ბ-ს, თვედრობისთვის, აბრძანდა სახუცესი
ხურაბ სალოცავად ჯრუქს“ (იქვე, ქვემოთ).

ზ. „ჩყ-სა წელს მომბარდა კა მანათი რაჰიდან საური. აქედან ზ მანათი გლ-
ახუა გოდაბრელი ძეს შავაწივეთ საქორწილო. ე მანათი ყარამანს შავ-
წივეთ საქორწილო. ე მანათი რვა ლიტრა რკინაშიდ მივეცით გორს. ორი საზ-
ნის-საკვეთი გარდავახ[დ]ევინეთ ნაზირს გოგიტას. გ მანათი ბასილ კალა-
ტოხს მივე სახუცის სახლის ჭირათ. ერთი მანათი სვიმონმა როსტომს
გარდავადო.

ჩყ-სა წელს რაქას ორი კომლი საურისგან ბატონისშვილმა იბატივა. ერთს
ბუკუკა ხაბახს ეპატივა“. (იქვე, I საცავი ფ. r-ზე).

შ. „მოიხსენე, უფალო, სასყიდლით მომრეწი წმიდისა ამის და საღვთისმეტყვე-
ლოსა ქადაგებისა თავადი გრიგოლ ხურაბის ძე წერეთელი“ (I r-ზე.
ზემო კიდებზე).

თ. „ჩყია-სა წელს, საღვთომოდ ხალათი მიერთო ქაიხოსრო წერეთლის
კნეინა ქეთევანა სახუცისგან რი მანათისა.

მის ქალს—ლ მანათისა.

კიდე ქალს—ლ მანათისა.

ამ წელს მიერთო ხალათი ბერის წერეთლის კნეინას აბაშიძის
ასულს რ მანეთის, ხოლო ო დანეს—ლ მანეთის და ასულთა ბერისათა მ მანათის[!].
ქაიხოსროს დედას, დარიჯანი თურთ, მიერთო ხალათად ე მანეთისა
ამ სააღდგომოდ.

მხეხათუნ, მეფის ასულს, მიერთო ამ სააღდგომოთ რ მანეთის ხალათი
ესე ყოველი გამოეგანა[!] თარხანოვს დავითს თფილისიო.

ეგრეთვე კიკო გიორგის ძის ჩონები კ მანეთად, ამ წელს“ (II ყდის
შიგნითა არეზე).

918)

1697

აპოკრიფული და მეტაფრასული კრებული. XVII—XVIII.

134 ფ.; 28×18; ქალაღი; წითელი ტვიფრული ტყავით შემოსილი ფიცრული
ყდა; ნაკლული; ნუსხური; ორ-ორ სვეტად; [XVII—XVIII ს.] ჭვირნიშანი—სამი
ნახევარმთვარე; გადამწერი: სვიმონ ჩიქოვანი (22r).

1. „ქებაჲ და დიდებაჲ, შესხმაჲ და გალობაჲ ყოვლად
წმიდისა უხრწნელისა და უმეტესად კურთხეულისა დედუფლისა ჩწისა
ღთის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარია მისი, და უწყებაჲ
უბიწოესა მის და სანატრელისა მოქალაქობისა მისისაჲ შობითგან მიცვალე-
ბამდე, აღწერილი ნეტარისა მამისა ჩწისა მაქსიმეს მიერ ფი-

ლოსოფოსისა და აღმსარებელისა. ისმინეთ ესე... ხოლო აწ გზად იგი სიტყუსა ჩწისაჲ ვიპყრათ. რ ესევეთარნი რაჲ იქმნნეს მაშინ საკვრველებანი და სამართლად იწუართნეს მტერნი იგი და მბძძოლნი ქრისტესნი...“ 1რ—19ვ.

შენიშვნა: დაბოლოებას არ ახლავს ბერძნულიდან შთარგმნელის ექვეთიმე. მთაწმიდელის ანდერძი. შდრ. A—40 ხელნაწერის 282ვ.

2. „ცხოვრებაჲ და ქადაგებანი წწისა და ყოვლად ქებულისა მოციქულისა და მახარებელისა იოქანე ღწისმეტყუშლისა, აღწერილნი პროხორეს მიერ, მოწაფისა მისისა, ერთისა. შვდთავანისა, ძმისწულისა წმიდისა სტეფანე პირველმოწამისა. გკზნ უწ.—ესე კაცი ღმერთშემოსილი, უზეშთაესი ანგელოზთაცა, შეყრბული ყოველთა მფქსაგან, მანათობელი დაბნელებულთა წარმართთა...“ 19ვ—49ვ.

შენიშვნები: 1. შდრ. ყ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია ტ. I, 1941 წ. გვ. 408 და 688, § 4.

2. ტექსტის ბოლოს მიწერილია ანდერძი: „დიდება ღმერთსა ჩწსა! დაესრულა ცხოვრებაჲ და ქადაგებაჲ და საკვრველებანი და სასწაულნი, უაღრესნი ბუნებასა კაცობრივსა სიწმიდისა და ყოვლად ქებულისა იწე მახარებელისნი. ლოცვაჲ ყავთ სანატრელისა მამისა ეფთჳმე მთაწმიდელისათჳს, რომელმან ესე ბერძელისაგან ქართულად თარგმნა“ 49რ-ვ.

3. [გეორგი ალექსანდრიელი].—

„ცხოვრებაჲ წწისა და ნეტარისა მამისა ჩწისა და მოძღრისა ყოვლისა სოფლისა იწე ოქროპირისა, კოსტანტინეპოლელ ეპისკოპოსისა. გკზნ, რუ!—ყ[ოველ]თა მიხრობელთა ძულწლისა შჯულისათა თქუშს, რომელ იგი იყო უწინარეს მ[ათ]სა. ზოგთამე სმენითა, ზოგთამე ხილვითა...“ 49ვ—134ვ.

წყდება: „...ჰ საკვრველი, რამეთუ შებთგნ(!) შეკ[ა]ზმული იგი ნავი აამართალსა წმიდისა აჩუშნებდა და პირმეტყუშლნი...“

შენიშვნა: 1. საკუთრად ტექსტი იწყება 50ვ-ზე: „თავი დაწყებად ცხოვრებისა ნეტარისა იწე ოქროპირისა.—ესე იოვანე, ბრძენი საკვრველი [რჩეული] და პატიოსანი, იყო ანტიოქია ქალაქით, რომელ არს ასურეთისა, ძე ერთისა წარჩინებულთავანისა...“

2. შდრ. ყ. კეკელიძე. ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, 1941 გვ. 482—483 და 587. იხ. А. Чагарели, Сведения. В. I, გვ. 7 (§ 22).

3. არსებობს იწე ოქროპირის ცხოვრების სხვა სრული, ნუსხებიც: იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა“, კოლექცია H, ტ. V, № 2124, 968 წლის ნუსხა: შდრ. აგრეთვე „ხელნაწერთა აღწერილობა“ (A კოლექცია), ტ. IV, თბ. 1954, № 1144.

მიანწერი: (ტექსტის ხელით). „ღმერთო, მოიკსენე სჳმღწ ჩიქ[ოვან]ნი სასუფეველსა შენსა, ამინ“. 11 ვ-ს ქვემო ნაპირზე.

მარხვანი (ფრაგმენტი). XIII—XIV

34 ფ.: 27×21; ეტრათი: უყდო: დაშლილი რვეულგებად და ფფ.: ნუსხური; კუბკ-
ყანი; დაზიანებულია 9,13 ფფ. (მოხეულია ეტრათის ნაწილები); [XIII—XIV ს].

[მარხვანი] „... მტერობისა და გინებისა და შესმენისა მიერ მოყუ-
ასთაჲსა. და განჰვარდე ღრისაგან, ვითარ თავს ვიდვა რისხვამ შენი, რაჟამს
მოხვდე განსჯად, უფალო! ანუ თუ რაჟამე სიტყუამ მოვიგო, რომელმან ესე-
არა ვქმენ ყოვლადე ნებაჲ შენი!...“ 1r—34v

წყდება: „... წინაშე მდებარე დაჰყუებებ მტერთა, ხოლო ამალღებუ-
ლი აღეუამაღლებ ჩნ ქუსყანისათა ზეცად, ჯჯარო ქრისტესო, დიდებო ერი-
სა მორწმუნისაო! ქნარმან ჳმა ჰამომან ქაღაგთა შენთამან...“

შენიშვნა: ტექსტებს მრავალ შემთხვევაში მიწერილი აქვს ნაპირებზე ავტორთა
სახელები. მაგ.: თ[ე] ვ [დ] ო რ [ე]. 2v, 3v, 8v, 9r, 12v, 13v, 15v, 17v, 21v, 26r, 32r-
34v.

„ი[ო] ს[ე] ბ“ 3r, 4v, 7r, 8v, 9r, 10v, 12r, 14v, 16v, 17r, 21r, 22v, 25r, 27A,
31v, 32v, 34v.

„ი[ო] ვ ა ნ ე“ 3r, 12r, 14v, 17r.

„ს ტ [ე] ფ ა ნ ე“ 7r, 16r, 25r, 29r, 34r.

„ე ლ ი ა“ 11r.

მინა წე რ ი: 12r—13r ქვემო კიდევებზე; 13r-ზე მას აკლია დაბოლოება, ეტ-
რათის ფ. ხეშო მარჯვენა კიდის მოხევის გამო.

ე ა რ ი ს თ ა ე ნ ა კ ლ უ ლ ი, მეტად გადასული საბჯთი („დაწერილი“), დაწერილი
XIV—XV ს. მხედრული ხელით:

12r.

1. ... შენ [შე]მოგყვ[ე]ბოდა. შენ გარდაიფიცე თორმეტ[ი]თა [საკრიოთა]?,
2. რისხ[ი]ვითა კაცთა და შე[ეს]ს[ე]რდა ჩნი გოლი, რათათა ცა მონ[-] და ა...
3. როთა ბერიითა [და] ჩე... მის! წესთაებრ..., ჩნ...
4. [მო]ხო? და მოწმენი ... თანა დაგა...

22v. მარცხენა ნაპირზე.

1. რ ი ვ ა ნ ე ც ი ს კ-
2. ...და ნიქოზისა სა-
3. ...ან ჯეკანოზ-
4. ...და ჩ[ა] ფ ა ი ს

12v, ქვემო ნაპირზე:

1. [ძე]და ბო ხ ის ძე კ ო რ ი კ ე და ა რ ს [ე] ნ ი ს ძე ს ა ს ნ ი [ა?] და
ნ ა ბ ა ი ს ძე ი ვ ა ნ ე და ერთობ-
2. ი თ მ ა ჩ ა ბ ლ ი ს და ნ ი ქ ო ზ ი ს ო რ ი ვ კ ა რ ი და სახლი. აწ ვინც[ა] და
რამანც[ა] ჩნ
3. ესე ჩნგან ბოლო[შ...]ჩ[ე]ნილი და ჩნგან [გ]ოლოსორო[ად?].
4. [.....] შეგიცვალოს. პირველ პირითამცა ღმერთ[ი]საითა კროლია და მე-
5. [რმე] მცა წმიდანი მოწამენი რაჟდენ და სტეფანა და წმიდა[ი].

13r. ქვემო ნაპირზე:

1. გ[ი] ო რ გ[ი] სპარსეთისაი და წმიდაი მოწამე გ[ი] ო რ გ[ი] ნიქოზის-
საი და ნისტორი-
2. სთანაძე არის ნაწილი სოლისა მისისაი და ყოველთა ღმერთ[ი]მცა...
3. ავი თა; და იო დასთანამცა დაისაჯ[ე]ბის და ყოვლითა ღმ...
4. ფოთა და მო[ა?]ს თაყთანისცემის, აწ დაიწერა დაწერილი [ესე]
5. დეფლის ოჯიკთის ძი სა[?].

13r, მარჯვენა ნაპირზე, ასწერივ:

1. ვინცა და რომელმანცა კაცმან ეჟე დაწერილი...
2. ...სამაჩაბლოისა პატრონისა გ...

(920)

1700

თავდირიძის, „ქორანიკონი“. 1744

4 ფ.; 16×11,5; ქალაღი; უყდო; დაფურცლული; ჭუჭყიანი; ნუსხური; „ქორანიკონის“ ნაწილი ჭიაფურა მელნით; 1744 წ. (1r). თავდგირიძეთა ოჯახიდან.

„...ამა ქორანიკონსა მოიყვანა თავდირიძემ გ[იორგი] შარვაშიძის ქალი. აღდგომა და ხარებაჲ სწორა იყო. კინტრიშს სასახლეში ქორწილი იყო. ფაშათ ერთი ძმა იყო შარვა[ში]ძე რიონის და ქანეთის რიზინს[!] ამოღმა. მეორე ძმას ბათომის ბეგობაჲ ქონდა და მესამეს სოხუმის ბეგობაჲ ქონდა.

- წკი. ა. ფბ. ე. მტ. კა დღშ დ მტ. კე კბ.
- ბ. ფბ. კე. აბ. თ. დღშ გ. აბ. იდ. დ.
- გ. ფბ. ი. მტ. კთ. დღშ. ზ. მტ. ლ. იე.
- დ. მტ. ბ. აბ. იზ. დღშ ე. აბ. ით. კვ.
- წკი. ვ ფბ. კბ. აბ. ე. დღშ გ. აბ. ი. მ.
- ზ. ფბ. ე. მტ. კე. დღშ ზ მტ. კვ. ით.
- ა. ფბ. კ. აბ. იგ. დღშ ე. აბ. იე. ლ.
- ბ. ფბ. იშ. აბ. ბ. დღშ გ. აბ ზ. ია.

ზმ. წკი. დ. ფბ. ი. 1r—4v.

შენიშვნა: 1. ფრაგმენტში მოთავსებული „ქორანიკონი“ იწყება 1744 წლით [ვლბ ქრონიკ. უდრის 432+1312=1744 წ.), თავდება 1844 წლით.

ბოლოში ტექსტის ხელით მიწერილია: „ას და ერთი ქორანიკონი დამიწერია. მას მერმეთ ვინც მიესწორას, მან დასწეროს.“ 3v.

2. „ქორანიკონს“ გარდა ფრაგმენტში არის: ა. „სამთვარიო მართალი და კემამრიტი.— მთვარისასა დღე კეთილი. ადამ შექმნა ღმერთმან. რომელი იშვას. ბედნიერი იყოს...“

წყ დ ე ბ ა: მთვარის დ დღის ტექსტზე: „ცეცხლს, წყალს და მახვლს ერიდოს ვაპრობაჲ...“ 3v.

ბ. შე ე ლ ო ც ვ ი ს ნ ა წ ყ ვ ე ტ ი: „ამისთა ჰრქუაჲ მას მიქელ-გაბრიელ მთავარანგელოზმან: „შეგრისხენინ შენ უფალმან! განეშორე მონასა ამას ღდას სახელით, თვარა[!] დაგწვეგ წუნწუბისა ცეცხლითა; ჩაგავდებ კოკასა რვალისასა განხურვებულსა. მით განგაქარვებ, ვითარცა ნაძეძისა აბლსა, პატრონისსა ჯუარის ძლიერებითა, შაკისა, წარბისა და თავის ტკივილსა, სახელითა ლთისაჲთა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა, ოღარით იაკიკით[!] და სამყურით ულოცოს მღვდელმან.“ 4r.

გ. „სახარება მათესი [თავი 28, მუხ. 16—20]—მას ეამსა შინა... ხ ათერთმეტნი იგი მოწაფენი წარვიდეს გალილეას...“ 4r.

დ. „ლოცვაჲ ყოელისა სენისა მკურნალი ... — წმიდაო გიორგი ჩხარისაო... ზონისაო... ილორისაო... სუჯუენისაო... კინათისაო... ამოღლებისაო... გორისაო... ძეგორისაო[!]... ზენდრისაო... ჭაშუკპრისაო... წილთმისაო... გამოჩინებულისაო... მრავალძლისაო... კახურისაო... ზღუდრისაო... დედაბუისაო ... ჭვანისაო... ...ვაკის-ჯვრისაო... ...გოგორეთისაო ... კონკათისაო ... ჯიხანჯურისაო ... შუშანეთისაო. ... გვარამეთისაო ... ხუცუბნისაო.. დაგვსაო ... ჩაქვისაო... საკურთხევლისაო ...ტყვეთა მხსნელო ... მთ ა ვ ა რ ა ნ გ ე ლ ო ზ ო ... [ბაილ]ეთისაო ... ხრიალეთისაო ...მაკ-[ვ]ანეთისაო ... ავის თიბისაო ... აჭყსთავეისაო ... კუკულათისაო ... ჩაქვისაო. ... ლ ო ც ვ ა ა რ ა ბ უ ლ ი ბ რ ლ ა ქ ა ბ ი ლ ქ ფ ა რ ხ უ ე ა მ გ უ რ თ ა ქ ლ ჯ ა მ ნ ა . ჯ ა ლ - დაქოზა. ბილქინლა ჯუმათ შარბახ. კვ. ხ.“ 4v.

3. ფრაგმენტი მნიშვნელოვანსა და სრულიად უცნობ პოლიტიკურ ამბებს გვაუწყებს XVIII ს. 40—50 წწ. დასავლეთ საქართველოს შავი ზღვის სანაპირო ზოლის შესახებ (იხ. „ქორანიკონის“ თავში მოთავსებული ტექსტი).

10. ხელნაწერთა აღწერილობა.

1701

(921)

როსტომიანი. XIX

60 გვ.; 21,6×17,5; ქალაღი; უყდო; რვეულად შეყერილი; ლაქებანი; 53—60 გვ. მოცილებული და დაფურცლულია; მხედრული; XIX ს. სწორი ხელით; უთარიღო. თავდგირიძეთა ოჯახიდან.

[ფირდოუსი, შაჰნამე].

„ამბავი როსტომისა და ზურაბისა.

— როსტომ იყო კაცად ლომი, შვილის შვილი საამისა,
მას პაპა ჰყვა ნარიმანი, არსად იყო მზგავსი მისა...“ 1—60 გვ.

წყდებ: „როსტომ უთხრა: აწ დაღამდა, აღარა სჩანს მზისა არე.
ხვალვე აქვე შევიყარნეთ, ხმალ ქვეშ არის ტახტ-სამარე,
შემოყვრებით ეტლისაგან; ჯერ ვაყი ხარ რძე მწოვარე
და კაცსა უკვირს შენი საქმე, განცი[ფ]რდების მზე და მთვარე“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს იუსტინე აბულაძისეული (1916 წ.) გამოცემის ტექსტს 708 გვერდიდან 757 გვერდამდის, 2619—2811 სტროფ. (იხ. შაჰნამეს ანუ მეფეთა წიგნის ქართული ვერსიები, იუსტინე აბულაძის რედაქციით. საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზ-ბის გამოცემა. თბ., 1916).

2. ხსენებული გამოცემისაგან განსხვავებით S—1701 ხელნაწერის ტექსტში „ამბავი როსტომისა და ზურაბისა.“ ერთი ზედმეტი სტროფით იწყება (იხ. ზემოთ) და არა მისი მომდევნო სტროფით: „დღესა ერთსა თავის წინა როსტომ იჯდა შეკირვებით...“ (2619 სტრ., გვ. 708).

ხელნაწერს აკლია გამოქვეყნებული ტექსტის სტროფები: 12—13 გვ. შუა, სტროფები 2652—2660 (სულ 9), იხ. ნაბეჭდის 717—720 გვ.

აკლია აგრეთვე 2712 სტროფი (ნაბეჭდის 734 გვ.), ხელნაწერის 30 გვ.: „როსტომ თქვა: ქაოზ მეფისა ვარდია შეუბოველი...“

ხელნაწერის 48 გვერდზე შემჩნეულია (ნაბეჭდის 2769—2770 სტრ. შუა, გვ. 747) ზედმეტი სტროფი:

„კვლავ მამისა ნიშანს ეძებს, ზურაბს როსტომ ეგონების.
არ უამბო დაწყველიმან აჯგერ, ზაკვით ეუბნების:
რად იწყლულებ საწუთროსა? შმაგი კაცი მოენდობის.
ავად იყოს, თუნდა კარგათ, კაცსა ორჯერ გარდახდების“.

(922)

1702

თავდგირიძე გიორგი, ზმები, გამოცანები ლექსად. XIX

8 გვ.; 22,5×18; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; [XIX ს.]; თავდგირიძეთა ოჯახიდან. დაუწერელია: 5—8 გვ.

— 1. ზმნა, ლექსად გამოთქმული გიორგი თავდგირიძის მიერ., გურიელი მამიას სადილზედ, ყველიერში.

1. ბარკალნა ზიდიზე მისუსტა; მალღა ვიძახი შევლასა.
2. თავადო რა გულისა ხარ, მევე შეგატყობ ყველასა.
3. კაზუ თხის ხორციით გავაძლოთ, მუცელზე წამობერავსა.
4. აწ ვერას ვიტყვი ამის შეტს; შეკაზმა უნდა ყველასა...“ 1—2 გვ.

შენიშვნა: გ. თავდგირიძის ოცი ზმიდან 16 თევზების ქართულ სახელებს გვაძღეს: კალმახი, ღლავი, ორაგული, ზუთხი, წვერა, ბოლოწითელი, კაპეტი, ფარგა სკია, კოკობა, შამაია, მწერი, ღორჯო, ტობი, კიფალი[?], ქაშაბი; დანარჩენები—საბმელებსა: ზურგიელი, ყველი, ერბო, კვერცხი.

2. თავდგირიძე გიორგი, „ლექსებად გამოთქმული გიორგი თავდგირიძის მიერ ხეხილებზედ.

— 1. ვერ დავუღვავ, აშლილი ვარ, ღვინოს ამ ჩემს ამხანაგებს.—

2. და მსხალის ფერი ღვინო გამიხდის იგი[!] წითლად ბაგებს.

3. მომემატა მისგან ჭკუა, სიტყვა-პასუხის განაგებს.

4. რომ ვიყილო ტურის ტყავი, ვინ გამიცვლის შიგ ფარდაგებს...“ 3 გვ.
შენიშვნა: სულ 15 სტრიქონი: ვაშლი, მსხალი, ატამი, ოტური. მუხა და თვლა, ნაძვი და წიფელა, ღვინო და ფორთოხალი, ლაფანი, ძელქვა, ხე-შავი, თხმელა, წაბლი, ალუჩა, უზანი (იასამანი არის), ტყემალი.

3. „გამოცანა, კნიაზ სამსონ მაჭუტაძისაგან მიწერილი ანნა თავდგირიძის ქალისადმი.

ნაყოფიან ვენახისამან ქნა საქმე მოსაწყინარი;

ასომ ძროხისამ, ნერგმა ზღვისამან ცრემლი გვადინა მდინარი.

გაკიცხეს კაცი მართალი, წმინდა, სიბრძნით[ა] მდიდარი.

ახსენით ეს გამოცანა: კაცი მართალი ვინ არი?

პასუხი

კაცი მართალი—ესო ქრისტე, ყოველთა დამხსნელი,

ნაყოფი ვენახისაგან—მმარი, იმისი სასმელი.

ნერგი ზღვისაგან—ღერწამი, სახსოვრად ცრემლის დამხსნელი.

ასო ძროხისა არის, რომ შეამზადეს ნალველი,“ 4 გვ.

4. [იოანე შავთელი, აბდულმესიანი].

„შენ, გონიერო, გულისხმიერო, თვით მეცნიერო, მეფევი ძლიერო!

მიულთომელო მიუწომელო, მიუთხრობელო, წრფელ სახიერო,

განათლებულო, განახლებულო, გაბრწყინებულო, მზეო ციერო,

გალაღებულო, გალომებულო, კვლავ გოლიათო, გულ-ლმობიერო“ გვ. 4.

(923)

1715.

ანტონი 1. არისტოტელებითა კატელორიათა გარდამოცემა. XIX

282 გვ.; 17,7×11; ქალაღი; მუყაოს ყდა ყვეისფერი ტვიფრული ტყავით შემოსილი; ამოვარდნილია ერთი ფ. (13—14 გვ.); მხედრული; თავფურცელი, სათურები და დასაწყისი ასოები მთავრულით; [XIX ს.]; გადაწერილი: ანჩისხატის დეკანოზის ძე დიმიტრი (282 გვ.); დაუწერელია 2,5—6,10 გვ.; ჩართულია სქემა (59 გვ.). ზაქარია ბიქინაძისეული (იხ. I ყდის შიგნით).

„გნოსის არისტოტელებითა კატელორიათა გარდამოცემისა. შრომითაანტონი არხიეპისკოპოსისა დავითიანი სათა. §. 34.—ვინაჲთგან სათანადო ექმენით ჩუწნდა გარდამოცემანი არისტოტელებრთა შესმენათანი უფრორე ჯეროვნად ჰრაცხს დაკუშთებისა ამის (აწინდელისა) მიზეზისა განხილუა, რათა არისტოტელებრ ვიწყეთმცა დადებად წესნი თქმადთა განკარგუათანი. მაგრა პირველად ესე უსახმარეს დადებად ვჰსაჯე, რათა წინადავჰსხნე საზოგადოა სათა და სათათოა და მერმელა სხუათა და შემდგომად ვჰსდევდეთ წესსა არისტოტელებრთა განკარგუათასა.—

თჳს საზოგადოა და სათათოა. § 35.—საზოგადო იგი არს... * 29—220.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი.—„სადიდებულად ცხოველმყოფელისა, თანარისისა და განუყოფელისა სამებისა, ანტონისაგან, არხიეპისკოპოსისა ყოველისა ხემოასა საქართულოისა, დავითიან-მაგრატივანისა ქმნი

ლი ანუ თქმული წიგნი კატილორიაჲ სიმეტნეჲ და ჰსჯილი მისგან ვმასა ზედა არისტოტელისსა, შედგომითავე მისითა, მაგრა სხუათაცა სხოლასტიკოსთა და ახალთა ძილოსოფოსთა განსაზღვრებათაგან და გარდამოცემათა მოღებული.

ხოლო წინადადებული თვისსა სხოლისა მოწაფეთად, დროსა ყოვლად-ბრწყინებლისა, უკეთესკაპანურესისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა, მეფისა ყოვლისა ზემოესა საქართველოსა, ხოლო მამათათაგრობასა თვისისასა.

წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7275, ვორციელად შობითგან სიტყუსა ღრისა 1767, თუქსა მერტქსა, რიცხუქსა 9 დაიწერა ახალსა გნოსისა შინა სამეფოსა მისის მეფობის უმაღლესობისასა...“ 3—4 გვ.

ბ. „წინასიტყუიობა წინამდებარისა წიგნისა ხუთ-ნაწილთა, ანუ დასდებულთა. ზედა ცხრა რიცხუთა, ანტიონისა მიერ არხიეპისკოპოსისა, დავითიანისა.

1. არ სილაღითმან კადრმან გუთანადა ჩრ ახლად ზელყოფად ქტშ-თქმულეზბანი ძტშლნი. რ ესე ძტშლთა სხოლასტიკოსთა და ჩრნთაცა ჰქმნეს მრავალნი ვმათა ჩრნდა. მაგრა თუსთათუს შრომაჲ სარაცხ ტკბილად. მგონიეს, რომელ სათანადო არს ესე.
2. ვითარმედ ახლად ცნობად მომზიდულობა მოძღვართად მათი, რომელ თან მიინერგნეს თუსთა გნოსისთა მოწაფენი შედგომით, ეინაცა ახლად მიეპსენე ძტშლნი ცნობანი.
3. იპყრობს თუს შორის წიგნი წინამდებარე შეყუანილებას ჩემმიერსა ქტშთქმულად. ხოლო სამგუართა ძილოსოფოსისათა კატილორიათ, ახლადქმნილთა ჩემ-მიერ და ბორძირითთა, ნამეორებთა ჩემგან.
4. ქველად სიმეტნეს, ჰსჯილითურთ ჩემით ჰრთულით, რათა თქნ, ჩემსა მოწაფეთა, გონება მკუშთრი აღუღესო უმკუშთრეს ცნობათადმი. და მოგცნე ჩემნი ახლად ძტშლნი ცნობანი სახსენებელად თქტშ ჩემთა მაგათ.
5. სამ-მეოცესა პარალრაფს და მერტქსა პორტირიოსის ხე დავანაკუშეთე სქიმად, ახლითა მორჭითა არ უმეცრად; და მუნ ცხოველი ჰსძეს მოზარდის ადგილსა, ხოლო მშვნტშლი ცხოველისად ვანაცულებ.
6. მაკრა ესენი, თუქსა კანონთა შინა ესთავე საქმებრ იცხადებიან ჩემგან, გარნა მშვნტშლი გაიგონე ცხოველად, ხოლო ცხოველი მოზარდად გულისხმა ჰყავ. მიზე[ხ] არს ამათ სხუათა ბრძენთა მიბაძუთა. ჰსწერს[!] პავლე საღმთო კორინთელთ პირველ შინა.
7. პირველი ადამ სამშვენელად ცხოველად. აქა მშვნტშლი ჰსძევს, ნაცულად, ცხოველისა, ხოლო ცხოველი—ადგილ მოზარდისაცა; ესფერ გვითარგმნეს ჩრნთა ღრამმატიკოსთა.
8. ვინაცა ვპბაძტშ ჩრნთა წრთა თარგმანთ ზემოწერილთა სახელთა ვმეულ-ყოფა. ამისთუს ნუ ვინ უმეცართად მიგუაწერს. ვიცით მშვნტშლი, მშვნიერის არს პსიხი. ხოლო ცხოველი—კაცისა ნათესავი.
9. იქმნა ჩრ მიერ ცნობაჲ ესე დროსა ირაკლი ბრძნისა, მეორედ წოდებულისა[ა] მეფისა. ამისა ჩემისა სატრფოესა. ბრძანებითავე მისისა სიმაღლისათ დადება ესე ჩრნთა წიგნთა საცავსა“.

გ. ჟანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა კატილორიათა არისტოტელითად შეყუანილებაჲ. § 1, —საპირო ვადრემე არს სიბრძნისმოყუარებისად მოწაფე-ქმნილთა ცნობაჲ. — რაოდენგვარობს ზედმიწევნილებაჲ კაცობრივი...“ 11—29 გვ.

2. დართული აქვს: „პინაკს-სიტყუაობა ჩნ მიერთა შეყუანილებათა კატილორიათა სიმეტნეთა და რომელთამე ჰსჯილთა, ჩნ მიერ ქართულსა აღწავიტასა ზედა. ა...“ 223—282 გვ.

ანდერძი: „მსწრაფლ-მოქმედი ამისი მისის უჯანათლებულესობის მეფის ძის ტარნავაზის უუმდაბლესი მონა ანჩის ხატის დეკანოზის ძე დიმიტრი“. (გვ. 282).

მინაწერები: 1. „ვიწყე დავით-გარჯუობის მესამეს დღეს ჰსწავლა [ამა]კატილორისა...“ 1 (ყდის შიგნიდან).

2. „ლოცუაჲ გაქუთისა ყომათოვს სხოლათა შინა:—მიუწოთმელო ბრწყინებალბაო!... მოვედ ყრმათა შენთა ზედა და მოგუტე ნიჭთა შენთა ყოვლად მდიდართაგან მადლი სიბრძნისა და გულისხმისყოფისა და წინამდებარისა ამის სწავლისა ზედმიწევნილებაჲ“. 1 გვ.

(924)

1716

პოლემიკურ-დოგმატიკური კრებული. 1830

238 გვ; 21,5×17; ქალაღი; მუყაოს ყდის ტყავის ყუა დახიანებულია; მხედრული; სათაურები მკრთალი წითელი მელნით; დასაწყისი ასოები სინგურით; 1830 წ. 14—X (237 გვ.); გადამწერი [სვიმონ გიორგის ძე კასრაძე]; თავკახმულობა 1 გვ.

„ამა წიგნსა შინა იპოვების მრავლად საძიებელი მართლმადიდებელთა სატყუას-გება ურიათა.—ჰრქუა ქრისტიანებან: „ვის ეტყოდა ღმერთი: ვჰქმნეთ კაცი ხატებად ჩუშნდა და მსგავსებად, ანუ არა მხოლოდშობილსა და თანაარსსა ძესა მისსა?“ ჰურიამან: „არა, არამედ ანგელოსთა თუსთა...“ 1—237 გვ.

თავდება: „წრის კირილე ალექსანდრიელისა მატთეს, თავისა სახარებისა ძლენ]ოანთა სიტყუათა განმარტებაჲ, ლექსიკონი.—ბართლომეოს ცე, დამკიდებელი წყალთა...“ 233—237 გვ.

ბოლო: „ქდ და დრაჰკანი არს გრამა. 4 სიმისი არს ნახევარი დრაჰკნისა და ტრიმისი არს სამგნი დრაჰკნისა“. შდრ. S—312. გვ. 106r.

შენიშვნა: 1. კრებულის პოლემიკურ-დოგმატიკური ტექსტების თანამიმდევრობა და შინაარსი ზედმიწევნით შეესატყვისება S კოლექციის 312 ხელნაწერის ტექსტებს, მართლწერის ოდნაეი გამარტივებით (მ იშვიათად იხმარება 1716 №-ში).

2. S—312 ხელნაწერისაგან განსხვავებით S—1716 კრებულში არ არის შეტანილი შემდეგი მახალა:

ა. დღესასწაულთა ტაბულა, სათაურით: „თსრა სეკდენ ბერსა დღესასწაულნი, რომელნი დააცადებენ საქმესა“, ანუ კალენდარი ყველა დღესასწაულების („უქმი დღეების“) აღნიშვნით (91r-v).

ბ. გამოტოვებულია აგრეთვე დიდი ძოცულობის კალენდარული მახალა, რომელიც A: 85 ხელნაწერიდან (აბუსერიძე-ტბელის კრებული) უნდა მომდინარეობდეს (S—312 ხელნაწერის 92r—101r).

გ. კალენდარული ტაბულა, შესრულებული ფერადებით (S—312, 103v—104v)

დ. არ არის შეტანილი 1716 ხელნაწერში გრამატიკული ტრაქტატი „სიტყუაჲ ბართონთათჳს“ (S—312, 106r—108v).

ანდერძი (გადამწერისა): „18 $\frac{10}{14}$ 30. ესე დოღმატიკა ეკუთვნის გიორგის ძეს სვიმონ კასრაძეს.“ 237 გვ.

მინაწერი: „Из книг Ивана Гварамадзева“ (1 ყდის შიგნითა არეზე).

(925)

1718

სჯულის კანონი (მცირე). XVIII

166 გვ.; 21,5×16,5; ქალღი; ხელნაწერი ქალღიღობის შეწევით ნაკეთები; დაფარავებული ყდა, სადა ტყავით შემოსილი; მხედრული, სათურები და დასაწყისი ასოები მთავრულით, სინგურით; ბილიონკლული; XVIII ს. II ნახევრისა (კვირნიშანი; 1796). დაუწერელია 70—71 გვ.

1. [მცირე სჯულის კანონი]. „წესი და განგება და სჯულის კანონი მეექვსისა კრებისა ასსამმეოცდა რუათა წმიდათა მამათა, რომელნი შეკრბეს კოსტანტინოპოლის, ახალსა ჰროზსა, კოსტანტინეს ღწის-მსახურისა მეფისა ზე, ძისწულისა ირაკლი მეფისა იუტნეს წინამძღუარნი კრებისა ამის აღათონ, პაპა ჰრომისა და გიორგი პატრიარხი კოსტანტინუპოლისა და თეოფანე ანტიოხიისა და სხუანი ღმერთ-შემოსილნი მამანი.— ამან, წმინდამან მეექვსემან კრებამან... დამტკიცეს მართალი სარწმუნოება... და ესე არს თქმული იგი და განწესებული წთა მათ... მამათა. თავი ა.— დიდმან ამან... მეექვსემან კრებამან... ესრეთ აღწერა და განაწესა და ამას იტყვს...“ 1—3—103 გვ.

შენიშვნა: ტექსტი რ (100) თავისგან შედგება.

2. „კანონნი შეცოდებულთანი, აღწერილი ნეტარისა მამისა ჩუწნის იოანეს მიერ, კოსტანტინუპოლელ მთავარეპისკოპოსისა, რომელსა მმარხტელ ეწოდებოდა. კირიელგისონ.— უწყებულ იყავნ, ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხტელი უკანასკნელ იყო უფროს ყოველთა მათ, რომელთა ჰსჯულის კანონისა წესნი აღსწერნეს... აწ უკტმ... ვიწყო სიტყუად... და პირველად ვსთქუა რიცხვ და განყოფილება ცოდუათა ბუნებითთა და გარეშეთა ბუნებისათა...“ 103—113—125 გვ.

3- „კანონნი შეცოდებულთანი, განწესებულნი ნეტარისა მამისა ჩწნისა იოანე მმარხტელისა მიერ, კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა... კსნ.— უკეთუ ვის შემებზენ ბუნებითნი ცოდუანი...“ 125—150 გვ.

4. „კანონნი დღითი-დღედთა ცთომათანი, ვითარცა წმიდამან მამამან ჩწმან ვასილი განაწესნა.— ნა. პირველი მოსლუა გულის-სიტყვსა, რომელი მოუხდეს და გონებამან მსწრაფლ განიოტოს, რომელსა ეწოდების ბერძნულად (პროსგოლინ), უცოდველი არს...“ 150—158 გვ.

შენიშვნა: 1. დართული აქვს: „ზანდუცი წიგნისა ამის:

— „წინა შესავალი სიტყუა; მოხსენება მსოფლიოთა კრებათა...“ 159—166 გვ.

წდება: „ძრის-ზრახვსათვს; ცუდად...“

2. § 1-ლს კიდებზე მიწერილი აქვს ზოგიერთ სიტყვათა განმარტება:

„ხარკა არს ხასა.

„მგოსანი არს მომღერალი“. 15 გვ.

„კანი[?] არს მამის დედა ანუ დედის დედა“. 18.

„ბარბითი არს დაფი და ეგვიტარანი“. 57.

„სკნდიკნოზი არს ნათლი-დედა“. 58.

„ტარი არს ხურდა-ფრუში[?]“. 64.

„შატროვანი არს გარდასაფარებელი ქვეშაფენთა ანუ ცხენთა.“ 66.

„ძოლო არს ხალიჩა“. 66.

„მოზბრიც არს უეცრად ანუ ფათერაკად“. 94.

„მარაკი არს ზუფინი, ესე იგი მცირე შუბი, ხელით სატყორცი“. 94.

„ხარკება არს ცდილობა“. 100.

ანდერძი (მთარგმნელის, ექვთიმე მთაწმიდელისა):
 „რომელნიცა ამას ჰსჯულის კანონსა იკითხვიდეთ. გინა ჰსწვრდეთ, მომიხსენეთ
 გლახაკი ეფთჳმი, რომელმან ესთარგმნე ესე ბერძულისაგან ქართულად. ამინ“
 (158 გვ-).

მინაწერი: „სახხერე. 1890, 30. VII. ა. ჯვარი შეიშვილი“.

(926)

1719

ღმრთივ-სულიერნი მოთხრობანი. XIX

124 გვ.; 16,5×10,5; ქალღდი; თითქმის შემოცვეთილი მუყაოს ყდა; დახიანებულია აგრეთვე პირველი და ბოლო ფურცლები; მხედრული; XIX ს. დასაწყისისა (პვირნიშანი: 180[8?]; უხეში თავკახმულობა (1 გვ-).

[ღმრთივსულიერნი მოთხრობანი], „მოთხრობაჲ პირველი.—მას ჟამსა შინა იყო ვინმე ქაბუკი ჰასაკითა, მცოვანი გონებითა და შემკული ქველის საქმითა, რომელსა გამოუჩნდა ჩვენებით ყდ წმინდა ღმრთისმშობელი, სამოსლითა მხეებრ [ბ]რწყინვალითა და თავს ედგა ზეთის ხილისა ფურცელთაგან გვირგვინი ყუა[ვილ]ოვანი...“ 1—120 გვ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში წითავსებულია 34 „სულიერი მოთხრობა“, თითქმის ყოველი მათგანი სასწაულებისა და სხვადასხვა „გამოჩენის“ ამბავს შეიცავს და მთავრდება დარიგება-დამოძღვრებით: „მოვიგოთ ჩვენცა მოწყალება და სახიერება და სიტკბოებით აღვასრულებდეთ ღმრთივ-შეგნიერთა მცნებათა“ და მისთანანი.

2. 34 პატარ-პატარა მოთხრობას დართული აქვს: „ლოცვა ყდ საყვარელისა და ფრიად სასურველისა ღმრთობელისა მიმართ“, რომელსაც აკლია დასაწყისი.

3. 122—124 გვერდებზე მოთავსებულია ბიბლიური ამბებისა და კოსტანტინოპოლის თურქთაგან დაპყრობის ქრონოლოგიური ნუსხა: „ქადამითგან ნოემდი გამოსულა წელიწადი 2242...“

ბოლო: „ხოლო იტყვიან, როდეს აღიდეს სამეფო ქალაქი, დაბნელდა მზე და ესე იყო ნიშანი ღმრთისა მიერი, რაჲა სცნას ყოველმან სოფელმან, რადედა-ქალაქი მიეცა კველთა თურქთასა“.

მინაწერი: „სახხერე. 1890 წ. 30 VII. ა. ჯვარი შეიშვილი“. (გვ- 1).

(927)

1726

ორბელიანი ხულებან-საბა, ქართული ლექსიკონი. 1810

486 გვ.; 34×21; ქალღდი (ცისფერი) ტვიფრული ტყავით შემოსილი მაგარი ფიცრული ყდა მოშლილია; ყდას და I-სა და ბოლო ფფ. კიის ცვალი ეტყობა; მხედრული; დასაწყისი ასოები სინგურით; 1810 წ. (485r). გადამწერი არაგვის ერისთავი რაფაელ (85r). მოცილებულია: 483—484, 485—86 ფფ.

„სიტყუს კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი.

—ანი არს პირველი ასო და ვმიანი და ართრონი, მრავალრიგად—თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყუათა ზედა, ვითარცა თავსა დაგვიწერია. კუალად ანი არს რიცხვში ერთი; კუალად ანი ითქმის მგზეფსში გვირაღი?].—ა: 18. კავშირში.—იხილე აქა, თუ ვითარ გაჰყოფს აობასა და მყოფსა...“ 8—484 გვ.

შენიშვნები: 1. ლექსიკონის ტექსტს წინ უძღვის:

ა. „ანბანი პირველად სასწავლი ყრმათათჳს“. 1 გვ.

ბ. „მეორე სწავლება ანბანის რიგისა, სადა ვმიანი ასო საჯმარ არს რიგითა“. 1 გვ.

გ. „მამო ჩვენო, რომელ ხარ ცათა შინა...“ 1 გვ.

დ. „ანბანთა რიცხვთა სწავლანი, თუ რომელნი რაოდენთა რიცხვთა იტყვიან.— აერთი, ბ ორი...“ 2 გვ.

ე. „ნულა-ქართლის რიცხვის სწავლა. 1 ა, 2 ბ...“ 2—4 გვ. ტაბულას დართული აქვს განმარტებითი ტექსტი: „ესე ნულა ყოველთა რიცხვთა და ანგარიშთა უმჯობესია...“

ვ. „საქევენი ხუთთა ვმიანთა ასოთანი...“ 4—6 გვ.

ზ. „აოიან ქარაგმანიცა ათნი...“ 7.

წ. „ესე ნიშანი, სადაცა სხენან, მიგასწავლის ცხოველი არს თუ მცენარე. გონება აგამხედულე...“ 8 გვ.

მთავრდება: „სადა ესე ჯდეს; [40. 30 || 32. 20] ქტყენის ზომათა რიცხვია პირველი ხარისხია სიმაღლისა და მეორე—წამის რიცხვი; ორს ხაზს უკან, სივრცის: ხარისხის რიცხვ და მეორე—წამის რიცხვ.“

2. დართული აქვს:

ა. „იესო ქრისტეს ღთისა ჩუენისა სამეოცდაათორმეტნი მოწაფეთ სახელები.“ 480—481.

ბ. „მოკველენი, რომელნი არიან ქართულნი და რომელთამე არღარა უწოდენ და დაეწყებინეს...“ 482—483.

გ. „საქმართ საველები, ესეც გარდაცულილი:

თათრული

ქართული.

აბი

ლაპოტი...“ 483, 1—2 სვეტი.

დ. „განჯაფისა და მისის თანაშობის სახელები.“ 483

ე. „გეომეტრი ქვეყნის მზომელი...“ 484.

ვ. „თქმული ქართველთ მეფისა მესამე[!] ვახტანგ, ლეონის ძისა.“

— რადგან დაშვრა ასრე საბა, ქება მმართვეს აწყა მეცა...“ 484.

ზ. „მისივე მეფის ვახტანგისა.

— სიყრმითგან იყო მუდამად სიბრძნე-სწავლისა მსახველი...“ 484.

წ. „თქმული სალთხუცესი(!) დიმიტრი ორბელიანისა.

ქ. სიბრძნის ტრფიალთა დამზირონ რასა სწერს სულხან-საბანი.

მოსურნეთ გემასპინძლებათ: გიშლიათ სნატი-საბანი.

კირით მოისთლო, ლხინგიდვასთ, არ დაწვი ცრემლით საბანი

და რადგან მომზორდა. კმუნეა მაქუს და ზრუნეა გულთა საბანი.

ქ. ვაი მმართვეს, რადგან დავჰკარგე, ვინ მიმარტებდა იგავსა.

მიმდემ გუსწავლიდა კეთილად და გვაშორებდა იგ ავსა.

მის ბრძნის ნაღვეაწი იხილეთ, ოფაზობს, ბიწსა იგავსა

და ბედმან მიმუხთლა, არ მომხუდა მისის სიბრძნისა იგავსა.

ქ. საბა ძმათ ნეტარ-სენებით მოშორდა ხანსა გრძელადო;

კაეშორთ დაქსნადმდე თვთ თავით საქმე ქმნის ყველა ქველადო.

ზოგნი უქებდენ, ზოგთ ძაგდათ, ვითაც წესია ძველადო,

და მტუშრისა მტუშრად დამტვევი გაუჭდათ საქებუნელადო.

ქ. მისთა შრომილთა ტრფიალნი მისნი ძმანი და მონანი,

კმა ვყო ვისცა ეპოვა მისს სიბრძნის ქრილთა წონანი.

კარ-ლია, ზღუდე-მომრცვლი დააგდო სიტყვს-კონანი.

და ძმა უწერს, მეორე ძმა სთხოვს—მისნივე ცრემლით მგონანი.

ამ სიტყვს-კონის მწერალი ძმა და მოწაფე მისივე,

საბავ, დააგდე ზოსი მე. მე გული ნალვლით მისივე.

თუ ვისმე გწადის ეს წიგნი, ეგრე გმატსთ, ვითა რუსთველსა.

ფრიად მავრალი ნუშაკი მოკვდა, დაეფლა რუსთ ველსა“. 484—485.

თ. „თქმული თვით საბასი.

— ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმან დამიწუნოთა“. 485.

ი. „დასაბამიდან ქრისტეს მოსვლამდე ქართლის რიცხვთა გარდაცა წელიწადი ხუთითათს ას ოთხმოცდა ათვრამეტი: 5198. ქ. მათეე ქართველთა რიცხვსაებრ ვიდრე აქადმდე: ექვსითათს ცხრა[ა]ს ორმოცდაათი 6950. ოდეს [ესე] დავსწერე, ქრისტეს აქათ წელი იყო ათას შვიდას ორმოცდა თორმეტი, ბერძულისაებრ აღრიცხვსა...“ 485.

3. ზემო ამონაწერი (შენიშვნა 2. ი.) მოწმობს, რომ რაფაელ ერისთავს დედნად 1752 წლის ნუსხა გამოუყენებია.

4. ლ. ქუთათელაძის დასკვნით, რ. ერისთავის წინამდებარე ნუსხა მომდინარეობს „ზოსიმეს რედაქციის 1727 წ. ნუსხიდან“.

(იხ. ლ. ქუთათელაძე. ს.-ს. ორბელიანის ლექსიკონის რედაქციები. თბ., 1951. გვ. 276—277, § 8).

ანდერძები: 1. ს.-ს. ორბელიანისა „ანდერძნაზი ამის მუშაკისა, ფრიად, დამაშურალისა მოსწავლეთათვის“... 6—7 გვ.

2. „ამა წიგნისა მომღვაწებელსა სულ ხანსაბა ორბელიანსა ლოცვით მოიხსენებდეთ...“ (479).

შდრ. 1928 წ. გამოცემა, გვ. 477—478 და ამავე ტომში აწერილი 1608, „ანდერძი“.

3. გადამწერი: „მოწყალენო კელმწიფენო ჩემო, მამანო და დედანო, წიგნისა ამის მნახველნო! ჩვენი მამა-პაპათ ოჯახი მრავალჯერ აეკლოთ და დაეწოთ უღთოთა და უსამართლოთ კაცთ, ურჯულოთაც და რჯულიანთაც. და საერო წიგნი აღარ იყო ჩვენს სახლში. ამისთვის ვიგულსმოდგინე და გადავსწერე ესე ლექსიკონი, უამისოდ არც საღმრთო წერილი და არც საერო განიმარტების ქართული სიტყუბა და ამისთვის ყოველთავე გვედრებით, ვინც ეს წიგნი ნახოთ, შენდობა მიბრძანეთ! ავეისტოს იგ. წელსა ჩყო, ქორონიკონს უჟჟ. ამ წერილის დამწერი ცოდვილი კაცი, თავადი და კავადური რაფაელ ერისთავი“ (485).

მინაწერი: „ესე ლექსიკონი ჩყო, ოკდონბრის ვიწყე წიგნ ესე, ქკს უჟჟ. ღმერთო! შემეწიე ამ წიგნის შესრულებას. თა რაფაელ ერისთავი არა გვისა“ (1 გვ. ქვემო ნაპირზე).

(928)

1727

რუსთაველი შოთა, ვეფხისტყაოსანი. 1825 (ვრცელი რედაქცია)

133 ფ.; 31×20; ქალაღი; მუყაოს ყდა, რომლის ტყავის ყუა დაზიანებულია; მხედრული; სათაურები სინგურით; 1925 წ. (133v); გადამწერი: ანა ამილახვარისა; (133v); ყოველი ცალკე თავი შემკულია თავკახშულობით (ფერადით). არაგვის ერისთვის რაფიელისეული.

„ამბავი პირველი როსტევეან არაბთა მეფისა.

— იყო არაბეთს როსტევეან, ჩეფე ლთისაგან სვიანი...“ 3r—133v.

მთავრდება: „...პირველ ზენი და საქმენი, ქებანი მათ მეფეთანი, და ვპოვე და ლექსად დ[!]გარდავთქვენ, ამითა ვილაყფეთანი“.

შენიშვნები: 1. „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტს წინ უძღვის შესავალი: „ამა ამბისა დასაწყისი პირველი აამაო[!], სასმენელად მშვენიერი, სწავლისათს მოშაირეთასა, ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანისა ისტორია [!], რომელსა ვეფხისტყაოსნობით, უხმობენ“ (1r—3r).

2 ტექსტიც და შესავალიც ძირითადად ვახტანგისეული გამოცემისებურია 1r-დან 116v.

3. 116v-დან—133v-მდე მოთავსებულია „დამატებანი“:

ა. „ტარიელისაგან ინდოეთ მეფის სიკვდილის ცნობა“ (116v—118r).

ბ. „ტარიელისაგან ინდოეთს მისვლა და ხატაველთ დამორჩილება“ (118r—121r).

გ. „ქორწილი ტარიელისა და ნესტანდარეჯანისა“ (121r-v).

დ. „აქა ტარიელის დასწეულება და ხვარაჟმშას[!] მეფისაგან სისხლის ძებნად მოსვლა“ (122r—127r).

ე. „აქა ომი ხვარაზმელთა, ინდოთ, არაბთ და თურქთა“ (127r—130r).

ვ. „ანდერძი ტარიელისა, ოდეს მიიცივლა“ (130v—131r).

ზ. „სიკვდილი ტარიელისა და ცოლისა მისისა“ (131r-v).

წ. „ანდერძი ავთანდილისა სიკვდილის ეამს“ (131v—132r).

თ. „სიკვდილი ავთანდილისა და ცოლისა მისისა“ (132r-v).

ი. „მოსვლა ფრიდონისა, ტარიელის, ავთანდილისა და მათთა ცოლთა ზედა დატირება“ (132v—133v).

4. ტექსტი ვახტანგისეული გამოცემის ჩუაზ სტროფის ბოლომდის, ცოტაოდენი გამოწვევისით, იმეორებს 1712 წ. ნახეჭდს (შდრ. ა. შანიძის მიერ აღდგენილი „ვეფხისტყაოსნის“ სპ გვ.—ტფ. 1937—ხელნაწერის 116v-ს IV აბზაცის ბოლოს).

5. ტექსტის დანარჩენი ნაწილი 116v-ს, „ტარიელისაგან ინდოეთ მეფის სიკვდილის ცნობიდან“ მოყოლებული ბოლომდის (გვ. 133v.) განსხვავებულია და ვრცელ რედაქციას მისდევს.

6. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. ე. თაყაიშვილი, Описание, ტ. II, გვ. 561, № 324 (-1727) აღწერილობა).

ანდერძი (გადამწერისა): „დასრულდა თვესა ოქტომბრის(კე) დღესა, წელსა ჩუკე.

აღესწერე მე, თავადის ავთანდილ ამილახოროვის კნენი ანნამ ესე ვეფხისტყაოსანი ძისა ჩემის თა აღექსანდრესათვის. ანნა“ (133v).

შინაწერები: 1, „დაწერილ ესე შენ მიერ აღმიჩნდა ამო ქმნილებად; ამაღ, რომელ მდებდრმან ესე ნალვაწ შენნი შენდა ხსენებად; ვითარ წარწერე და დაწერე. ნათქვი მზეთა მათ საქებად! იოქვასცა ქება სხვათაგან ავად არსადა ხსენებად. თავსა და ბოლოს სახელნი აკროსტიხურნი წარიკითხენ.

კვალად სხვა აკროსტიხური.

ვიქმენ მიმღებელ შენ მიერ ტკბილ წიგნის ამის სრულებით. ვგრეთვე მასთან ეპისტოლის ყოვლად ათშიდ რვეულებით. ფრიად ვჰყავ გულმოდგინება, რ ყოვნა ნაკაბმულებით, ხის ყდითა! ნემტურ სამოგვით, ორფერ, არ იასპულებით.

შეკრული მიიღე შენის ძმის დავით თუმანოვისაგან.“

2. „ამ შენს ნალვაწსა მდუმარედ დავმხერი სევდით აღესილი. აღურსით ვჰკოცნი ცრემლ-ფრქვევით, სად გიწერია საწელი. რად არ მეღიოსა უბედურს გამეცან მშობლის მშობელი! ასულმაც დედას მოგზაძა: წერილნი გვეყო დაობლებული. კ. ბარბარე [ჯორჯაძისა]“. 133v.

(929)

1728

ვისრამიანი. 1825

224 გვ.; 32×30,6; ქალაღი (სხვადასხვა): მუყაოს ყდა, ყუაზე ტყავით შემოსილი; მხედრული, სათურები სინგურით; 1825 წ. (223 გვ.); გადამწერი: ანნა ამილახვარისა (223 გვ.); თავკაბმულობა: 1; პრიმიტიული ილუსტრაციები. 7, 8, 17, 27, 50, 53, 57, 63. რაფიელ არაგვის ერისთვისეული.

ქარი პირველი, დასაწყისი ვისისა და რამინისა ამბავი. — იყო დიდი და მაღალი სულტანი ტულული-ბეგ[!] ქვეყანასა ხვარასნისასა და ადრბაგინსა[!], ლაშქარ-მრავალი, მორქმული ყოველსა სპარსეთსა ზედა...“ 1—223 გვ.

მთავრდება: „... იგი ვისისა შედეგად სიკვდილისა მისისა სამარხისაგან[!] აღარ გამოვიდა და არაღა კარი გა[ა]ლო და არარა ნახა რა“.

შენიშვნები: 1. როგორც აღნიშნულია „ვისრამიანის“ 1938 წლის გამოცემაში, ეს ნუსხა (S—1728) „რედაქციულად საყურადღებოს არას შეიცავს“. (შდრ. ვისრამიანი. აღ. ბათამიძის, პ. ინგოროყვას და კ. კეკელიძის რედაქციით, ტფ. 1938, გვ. XVIII).

- 2. ხელნაწერი მრავალი შეცდომით არის შებლაღული.
- 3. ამ ნუსხაში შემჩნეულია ჩანართები, ლექსის ფორმით:
 - ა. „ალი ცად აღვალს, სახმილი რომე მუნ დაეგზნებოდა. მიკვირს: მთიები უზადო მისგან ვით იგზავებოდა. ვით დასთმო შარომან ვისი და გული ვისითა კვდებოდა. მას არა ვენო და თვითვე გლახ ველად გაიძებოდა.“

ლექსი ჩართულია ხელნაწერის 79 გვერდზე, თავში: „მოაბადისაგან ცეცხლის აგზნება ვისის საფიცრათ“—თავის დასაწყისშივე. ნაბეჭდი ტექსტის შესატყვისად გილას ეს ლექსი არ არის. იხ. მეორე გამოცემის (1938 წ.) გვ. 107.

- ბ. „მე ვარ უმოყვრო მოყვარე, ჳირთაგან მოყვარიანად. ვერ დამეთვალნეს სევდანი, ვერ ამილია სიანაღლ[!]. მოკრბით ყოველნ[ო] ტრფილნ[ო], ბაგე-ლალ-მინა სათისად. კაეშანთ რაზმი იტვირთედ[!] თქვეწ, მზისა მოკამათისად; სული შესწირეთ, ვინადგან დაგამზობსთ შორ-ქმნა მათისად.

და გული უძღვენით, გასკვრიტეთ, რა გეგზნათ ცხენთა[!] მათისად.“
 ლექსი ჩართულია ლე თავში: „მოაბადისაგან ცნობა ვისისა და რამინის ერთ-გან შეყრისა“—ხელნაწერის 109 გვერდზე, შდრ. 1938 წლის გამოცემის 148 გვ., სადაც ასეთი ლექსი არ არის.

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე ვისრამიანი შეეასრულე მე, კნენიანანამ, თსავეთანდილამილახვაროვისამან. თვესა ივნისსა [იე], წელსა ჩყკე“ (223 გვ.)

- მინაწერები: „ქ. სიტყვას ვიჟყვი ჯცხოვ მზრიანს, თუ შეესმის ადამიანს; ვის ღმერთი სწამს კაცსა ლთიანს, ნუ მიხვდამს ვისრამიანს! თუ მიხვდამს ვისრამიანს, დაუბრმავებს თვალსა მზიანს და ამ სოფელს ვერას ირგებს, იმ სოფელსა მისცემს ზიანს“.

(ანდერძის ქვემოთ, 223 გვ.)

- 2. „ქ. მთუარე ვნახე გავსებული, გარს მოველო ვერცხლის ჩარზი. ზედან სხივი კამკამებდა ბნელს ჟაუნში დასანახი. სიკუდილზედა მივეწურვი თუ ის პირმზე ვერა] ვნახი“.

(80 გვ. ქვემო კიდებზე)

3. „ვისრამიანი, შეთხზული მეთორმეტეს საუკუნეში, თამარ მეფის დროსა, დიღარგეთ სარგის თმოგველისაგან (თ. რაფიელ ერისთავი 18 ⁷ XXI 59)“.

- ბ. „დიღარგეთ სარგის [თმოგველს დაუწერია „დიღარიანი“ და არა ვისრამიანი. ვისრამიანი არის დაწერილი ქრისტეს წინ, მაგრამ არაფინ იცის ვისგან. ბარბარე [ჯოჯაძე?]“ (1 ყდის საცავი ფურცლის r-ზე)

(930)

1729

არჩილ შეფე, თხზულებათა კრებული. 1809

212 გვ.; 31×20,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; სადა ტყავით შემოსილი; მხედრული, სათაურები და დასაწყისი სიტყვები სტროფებში სინგურით; 1809 წელს; გადამწერი: „რაფიელ ერისთავი არაგვისა“ (203 გვ.); დაუწერელია: 205, 208, 209—212 გვ.; ამოვარდნილია .1 ფ. 10—13 გვ, შუა (11—12 გვ.); ამოხეულია 2 ფ. 124—125 გვ. შუა.

უენიშენები; „გაბაასებას“ აღ. ბარამიძისა და ნ. ბერძენიშვილი - 1937 წ. გამოცემასთან შედარებით აკლია:

ა. „შესავლის“ მე 3-ე სტროფი (შდრ. ხელნაწერის გვ. 1, ნაბეჭდ. სტრ. 3), აგრეთვე 90 სტრ. (შდრ. ხელნაწ. გვ. 15, „პასუხი მეფისა“ და ნაბეჭდის გვ. 12, სტრ. 90); 115 სტროფი (შდრ. ხელნაწერის გვ. 18—19 („პასუხი მეფისა“) და ნაბეჭდის გვ. 15. სტროფი 115),

ბ. ცალკე სტროფებს გარდა „გაბაასებას“ მთლიანად აკლია ერთი დიდი ნაწილი: „აქა კვალადცა პასუხი რუსთველისა, რომელი მოახსენა მეფეს, თამარ დედოფლისა და მეფედაც წოდებულის, მის ჟამის ნაქმარნი ომნი და მის დროთ საქართველოს დიდებულთ ნაქმარნი“. — შდრ. ნაბეჭდი—1937 წ. — გამოცემის გვ. 90—114 და ხელნაწერის გვ. 111, სადაც ნაბეჭდის 780 სტროფიდან, რომელიც თავდება: „და აქადამ გავაქცივე და ვეღარ მივსდივე შორე მე“—ტექსტი გადადის: „პასუხი მეფისა მეჩვიდმეტე [შეცდომით, მეფეგრამეტეს ნაცვლად].—ეს როდის გითხარ, არ მოჰკვიდი...“ (ნაბეჭდის 983 სტროფი, გვ. 114).

გ. გარდა ამისა, ფე. ამოხვევის შედეგად ხელნაწერს 124—125 გვ. შუა აკლია ნაბეჭდი ტექსტის 1095 სტროფის ორი უკანასკნელი სტროქონი და 1096—1132 სტროფი მთლიანად (შდრ. არჩილიანის II ტ., გვ. 126—130).

2. „თავი საქართულლოს ზნეობისა.—

მოწყალე ხარ მართლის გულით მოქმედთა და უხუად, ღმერთო!...“ 125—139 გვ.

შდრ. 1936 წ. გამოცემა. ტ. I, გვ. 3—14, სტრ. 1—103.

3. „თქმა სიტყუათა საჩინოთა რუათა. ასოთა გუამისათა.—კიდევ ესეც ვთქუა თუალსა და ცხვირსა, ორსავე ყურებსა...“ 139—142 გვ.

შდრ. 1936 წ. გამოცემის I ტ., გვ. 14—16, 1—20 სტროფი.

4. „სიტყუა სანათლისღებო.

— სიბრძნე მსურს; მწორნელი არა მყავს! მაშ რა ვქნა, როგორ ვიზოვნო?...“ 142—148.

მთავრდება: „...და ნაძლევი ვარ, თუ ჩემს წინათ ეთქვას ვის, იყოს მოსმენად.“ 142—148 გვ.

უენიშენა: შდრ. 1936 წ. გამოცემის I ტომის გვ. 65—70, სტროფი 1—44.

5. [მეფეთა].

— „[ჩახრუხადე] ბრძენთ ვაბაძენთ; მაგრამ სახელს გვიმაღალავსა...“ 148—163 გვ.

უენიშენები; 1. შდრ. 1936 წ. გამოცემის ტ. I, გვ. 225—247, სტროფები 1—[115].

2. ხელნაწერში შემჩნეულია სტროფების გადანაცვლება 154, 155, 156 გვერდებზე.

3. „მეფეთა“ ხელნაწერში უსათაუროდ, უშუალოდ მისდევს „სანათლისღებოს“.

6. „თქმული გაბაასება კაცისა და სოფლისა არჩილისაგან. ეს ერთი პირველი ლექსი დავით მამუკაშვილს ჯაფარიძეს ეთქვა სოფელზედ აშთარხანს. და ამას ქუშვითი სოფლისა და კაცის გაბაასება ამ ერთმან ლექსმან მოახდინა. ასრე არის, ყოვლის ფერის, კარგისა თუ ავისა საქმისა ორისავე მიზეზი: პირველ ასრე ცოტათ (!) იწყების, შემდგომად ასრე განმრავლდების!

„თქმულს: ჩარხი სოფლის სიმუხთლის სამუდმოდ არის მბრუნავი. ლხინს მოგვცემს, ჭირი გვერთ ახლავს, ხან შეება, ხან საკმუნავი“.

„თქმული მეფეთ-მეფის ბატონის არჩილის მიერ სოფლისა და კაცის ბაასი, სიტყვად გალექსული. აქა იწყების შესავალი.

— დავით! უძრახეს სოფელსა სხვათ ბრძენთა, თქვენც აგიტანეს...“
163—203 გვ.

შენიშვნები: 1. „გაბაასების“ ეს ტექსტი ემთხვევა 1936 წ. გამოცემის I ტომის სტროფები: 1—339, 344, 353—355 (ნაბეჭდის გვ. 19—61).

2. ხელნაწერის ტექსტს ხკლია ნაბეჭდის სტროფები: 340—343, 345—352, 356—358.

3. ნაბეჭდში ვერ პოულობს პარალელს ხელნაწერის ორი ბოლო სტროფი:

„სადა არს დაწვთ თეთრ-ყირმინზად შერთვა სიწმინდე ვეცხლისა?

სადა ვარდობა ბაგისა, თვალთ წყალი მის სიკვირცხლისა?

წარბ-მშვენიერსა წამწმითა ძალუცს დაბერვა ცეცხლისა.

და ცხვირს, მათთა შუა მდგომელსა, ძალი აქვს მკუდრის სიცოცხლისა!].

ვთქვით სოფელი რასა სტყუა: გველია თუ ანუ ევა,

ვით რომ შექმნა შემოქმედმან, ისევ ჰგია, არის ეუა,

ჩვენის ავის ნაქმართა არ ესეც კი დაიწყევა.

და თუ უფალი გამოგვისევეს, რა ქნას, ერჩს და მოგვესევა.“ გვ. 203.

4. ხელნაწერი აწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 171—172).

5. აღრიცხულია ეს ხელნაწერი აგრეთვე 1936 გამოცემაში, აღ. ბარამიძის სტატიის „არჩილიანის ტექსტისათვის“—იხ. „არჩილიანი“ ტ. I, ტფ., 1936, გვ. IX, XIV.

ანდერძი (გადაწერისა): „სრულ იქმნა ესე სეკდენბრის კმ, კკს უჟზ.

მოწყალენო ქელმწიფენო ჩემო, წიგნისა ამის მნახველნო! ჩენი მამა-პაპათ ოჯახი მრავალჯერ აეკლოთ და დაეწოთ ულთოთა და უსამართლოთ კაცთ, და საერო წიგნი აღარ იყო ჩენის სახლში. ამისთვის ვიგულსმოდგინე და რაიცა შემეძლო, წიგნები გადავსწერე, ზოგი სხვას გადავაწერიე და შეეკრიბე წიგნები.

ესე „არჩილიანი“, ყოვლის ფრით კეთილი, სამღთოთი და საერთოი. სრული, მე გადავსწერე, და გვიედრებით ყოველთაგე, [ვინც] ამ წიგნის კითხუასა და შექცევას ინებებდეთ და ვინცა ამა წიგნსა ნახედეთ, მე, ცოდვილს შენდობას მიბრძანებდეთ და ნუ მწყევთ.

თავადი და კვალერი რაფაელ ერისთოვის არაგვისა.“ 203 გვ.

აქვე, ქვემოთ, ჩართული ასოებით სინგურით, კალიგრაფიულად:

„რაფაელ ერისთოვის არაგვისა ვსწერ ამას“. აქვე, ქვემოთ, ნუსხურით, სინგურით:

„სეკდენბერს 30-ს, ქრისტეს აქით 1809-ს წელს.“

მინაწერები: (ტექსტისაგან განსხვავებული მხედრულით):

1. „როს ვაჟი ვიყავ, ვაჟობდი, იაც მე ვიყავ და ვარდი, ლაშქრის ხმა რომ გავიგონი, ქორულებ შექნი ნავარდი; დარახმებულსა ლაშქარსა თავს ვეცი, ბოლოს გავარდი. და უყურე ცრუსა სოფელსა! ბოლოს ეამს ასრე დავარდი“.

2. „მრავალნი სოფელს მიიდევნ, ანაღვალებენ სულებსა; ბოლოს უძუბთლებსთ მიმოყლთა. მწარედ დაუწყლავს გულებსა..“ 206 გვ.

3. „წარბდა უბრალოდ სოლომან;

ჰყოს შურისგება მხოლომან.“

იმვე 206 გვ., წინა მინაწერის ქვემოთ (გადასულია).

(931)

1730

ანტონ I, გრამატიკა. 1793

139 ფ.; 32,5×21; ქაღალდი (მოცისფრო); მაგარი ფიცრული ყდა, ტვიფრული ტყავით შემოსილი, (ერთი შესაკრავი მოგლეჯილი აქვს); მხედრული, დასაწყისი ასოები და სათაურები მრგვლოვანით; 1793 წ. ოქტომბრის 31; გადამწერი იოანე ხუცეაი (138v); რაფიელ (ქანის) ერისთვისეული; დაუწერელია: 139r-v.

[ანტონ I], „თვის ჯელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა. ნაწილი პირველი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თითოეულნი ნაწილნი სიტყუათანი, მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზებირად სათანადო არიან ღრამმატიკასა მოწაფე-ქმნილთა. თავი პირველი. ბრუნჭათათს სახელთასა. § 1.—რიცხუსა შორის ჩუენ მიერ განასჯითა შემოყუანილნი ბრუნჭანი სახელთანი არიან რჭა...“ 5r—138r.

შენიშვნები: 1. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „სადიდებელად ცხოველსყოფელისა, თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისა, მანისა და ძისა და სულისა წმიდისა. ანტონის მიერ, არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართუშლოასა, დავითან-ბაგრატიონისა, ახლად ქმნილი წიგნი ღრამმატიკაჲ ქართულისამებრ ენისა. დროსა უყვთილმსახურესისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა მეფისა ყოვლისა საქართუშლოასასა და მამათ-მთავრობასა(!) თუსსა ყოველთა ქართუშლთა ზედა. წელსა დასაბამიდგან სოფლისა 7275, ხოლო განჯორციელებიდგან სიტყსა ღისა 1767, თთუშსა მეათერთმეტესა, რიცხუსა 20.“ 1r.

ბ. „შეყუანილება წიგნისა ღრამმატიკასა, მიწერილი მოძღვართად და მოწაფელად ღრამმატიკასათა ანტონის მიერ.“ 2r-v

გ. „პინაქსი ღრამმატიკისა.“ 3r—4r.

2. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს 1885 წლის გამოცემის ტექსტს: „ქართული ღრამმატიკა, შედგენილი ანტონ I-ის მიერ“. თბილისი. 1885:

ანდერძი (გადამწერისა): „17²/₃₁ 93. იყავნ სადიდებელად შენდა სიტყუაო და სობრანეთ ღისა და უბიწოდ მშობელისა შენისა ყოვლად-კურთხეულისა დედოფლისა. მწერალი ამისი გვედრები მხილუშლთა ამისთა, ფრიად ცოდვილი ხუცეასი იოანე ცდომათა მოტევენასა. ოკლომბრის ლა, ქკს უპა. იოანე.“ 138v.

(932)

1731.

გიორგი ავალიშვილის კრებული. 1800

162 ფ.; 31,5×19,5; ქაღალდი; სადა ტყავით შემოსილი მუყაოს ყდა; მხედრული: 1800 წ. (11v); გადამწერი, ზოგიერთი ლექსის ავტორი და რუსულიდან მთარგმნელი გიორგი ავალიშვილი; ადგილი (თარგმნისა თუ „აბანთქების დაწერისა“) „მოსლოგი“ (10r), პეტერბურდი (11v, 18r); (1798 წ. მოსკოვი—16r); დაუწერელია: 1r—8r, 16v, 17r-v, 19v, 20v, 87v, 88v, 154v—162v.

1. „ამბავი თუს ღირსსახსოვარისა ფურცელის ზნეობითისა ძალისა ანუ შეზავებულისა, საცნობელად ერთა.—შეზავებული ესე მდგომარეობს ორთა ნაღთა ფურცელთა, ორთა სქესთა გამო...“ 8v.

შენიშვნა: ტექსტში განმარტებულია: რა წესით შეიძლება გამოვიცნოთ კაცის ან ქალის ხასიათი „თხელი ფურცლის ქელის გულსა ზედა დადებით“.

2. «ავაღიშვილი გიორგი».—

„აწ დაგხსნათ ღმერთმან, ქართლოსელნო, ჯელსა მტრისასა;
თუ ისარგებლებთ შემთხვევასა კეთილ-დღისასა...“ 9r.

ბოლო: „მთქმელმან ამისმან დავიდუმე ბაგეს ჯელდებით;
თქვენი მგედველი გული კრული არს ჭირმოდებით.
თქვენს მაგ ცხოვრებას ვწუხ გიორგი ტირილ-გოდებით.
თუ გინებსთ ცნობა ავალოვი, გვარ-საჯელდებით.“

3. «ალექსი».—

„რად ჰსჭვრეტთ თქვენ, სირნო, მას, უცხოს მტილსა,
ვინ ღირს ხართ იყენეთ მუნ ვარდის გრილსა...“ 9v.

თავდება: *იციოთ, არ გშვენისთ ვარდისა პურობა;

მას დასტყობია უმზეოდ ზრობა;

რა სარგებელ არს ცუდ-პაექრობა!

ბულბულს აცალეთ მისი ალერსი! ამას მოგახსენებ თქვენი ალექსი“

4. „ქ. თქმული თავადის გიორგის იოანესის ავალოვის მიერ წელსა ჩუ, აპრილსა იდ, მოსდოგს. ლექსად თქმა ან-ბანთა და იამბიკო.—

ალექსანდრესებრ აღიდნა აზიას ახოვნებამან.

ბისონი ბრწყინულებისა ბექს ბლარდნა ბრძნულად ბრძნობამან...“

10r-v.

5. „პირტლო ყოველთა! ვხმობ შენდამი გალობით!..

... მორახედენ-რა, მონარხო დიდო, თუალით

ქართლოსიანთა, შენთა ქვეშევრდომ ერთა,

ნერგენ მუნ უხვად ნამდვლ თესლნი კეთილნი...“ 11r.

თავდება. „ვინაცა განსტქუი სახელი ოთხ-კიდეთა,

მფარველმან ჩუენმან, შენ, დიდმან პავლე პირველ.“

6. „საუბე ფსალმუნი ნეტარისა ავლუსტინასი!], თარგმნილი სანკტ-პეტერბურლსა შინა წელსა ჩუ, აგვისტოს ზ თავადის გიორგის იოანესის ავალოვისა მიერ.—

შემოკლებული ფსალმუნი. — უფალო ღმერთო, ყოვლისა შპყრობელო! მეუფეო საუკუნეისა დიდებისაო! შენ უწყვი, ვითარმედ იგი ოდენ ნეტარ-არს კაცი...“ 11v—14v.

შენიშვნა: სათაურის ზემოთ ჩაწებებულია ნაბეჭდი გამოცემიდან ამოჭრილი „წა ავლუსტინეს“ გამოხატულება.

7. «დუპერონ ჟანდრ ლესჯუ».

„სტიროდეთ, სტიროდეთ, ჭი, ძენო და ასულნო ოქროსა საუკუნეისა თბილისისანო, ვინათგან ქცეულ არს იგი საუკუნოდ რუალისა და მოსილნი სამოსელთა შორის ტყებისათა, დანთქმულ ხართ სავებოსა თვთ-რჯულებისა ზღუასა შინა! ხოლო ვითარცა ნავი აღტეხილებათა მიერ მიმოქუშთებული, მიმოვრდომობთ თვნიერ ყოვლისა მჭოვარებისა...“

მთავრდება: „... მუსუიე. ჟანდრ ლესჯუ დუპერნ. იენისისი, წელსა ჩლჟვ, ლონდონს.

ითარგმნა რუსულით ქართულსა-ზედა მისვე თავადის გიორგი ავალოვისაგან მოსკოვს, წელსა ჩლჟვ, დეკემბრის ვ.“ 15r—16r.

8. „ლონზალე კორდუანელი, ანუ მოქცეული ღრენა-და, ქმნილი უ. ქლორიანასი, თარგმნილი თავადის გიორგის, ავალოვისა მიერ. ნაწილი პირველი, წიგნი პირველი.—წმიდანო, ნიმძნო (მარონინენო), მბანელნო თვისისა გრძელისა თმისანო!.. 18r—155r.

შენიშვნები: 1. „ლონზალე კორდუანელის“ ტექსტს წინ უძღვის: „თავი პირველისა წიგნისა.—აღწერა ჰაზრთა. შეწირვა ღიშპანელთა ერისა. იზაბელა და ფერდინანდ შემოადგებიან ღრენადსა...“ 20r.

2. თხზულება რუსულიდან არის თარგმნილი „სანკტ-პეტერბურხსა შინა, წელსა ჩუ, აგვისტოს კჳ“ (18r). რუსული დედანი თარგმნილია ფრანგულიდან გ. შიპოვისკის მიერ XVIII ს. მიწურულში. იხ. Флориап. Гонзалав Кордуанский или возвращенная Гренада. Перевод Г. Шиповского“.

ორჯერ გამოცემულია ს. პეტერბურგში: 1793 და 1818 წწ.

3. თარგმანი მიძღვნილია გიორგი XII-ისათვის; „მათს ბრწყინტალებას სრულიად ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფეს გიორგი ირაკლისასა საიდუმლოდ თანამზრახველ-მოქმედს, თავად გიორგის იონესას ავალოვს[?], უმოწყალესს ჯელმწიფეს.

ბრწყინტალო თავადო, მოწყალო ჯელმწიფე!...“ (მიძღვნის ტექსტი).

ხელს აწერს: „თავადი გიორგი ავალოვი“ (19r).

(933)

1732

ქება ღვთისმშობლისა და მისი ცხოვრების აღწერა. 1814

196 გვ.; 21,5×17; ქალადი (ცისფერი); ტვიფრული ტყავით შემოსილი მუყაოს ყდა. ჭისაგან დაზიანებული; მხედრული; 1814 წ. (193 გვ.); გადამწერი: ხუცეს-მონაზონი თეოფანე მაჩაბელი (193 გვ.); ადგილი: დავით-გარეჯის მრავალმთის მონასტერი; თავკაზმულობა 1 გვ; დაუწერელია: 195—196 გვ.

„ქება და დიდება, შესხმა და გალობა ყოვლად წმიდისა ღის-მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. უწყება უბიწოსა და სანატრელისა მოქალაქობისა მისისა, შობითგან მიცვალებადმდე, აღწერილი წისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა მაქსიმეს მიერ, ძილოსოქოსისა და აღმსარებელისა. გკხენ, მამაო!—ისმინეთ ესე ყოველმან თესლებმან...“ 1—192 გვ.

შენიშვნები: 1. ცნობილი A—40 ხელნაწერის ტექსტთან შედარებით შესამჩნევად შემოკლებულია.

2. ბოლოში არა აქვს დარბიული მთარგმნელის ექვთიმე მთაწმიდელის ანდერძი (შდრ. A 40, 282v.).

3. შდრ. ხემათ აღწერილი S 1697 ხელნაწერის § 1.

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა წიგნი ესე, ცხოვრებასი სიყრმითგანი ყდ წისა ღის-მშობელისა, შეწვენითა თანაარსისა, ერთისა და სამთა შინა ცნობილისა, ცხოველს-მყოფელისათა და მეოხებითა ყდ უბრწუნელისა ღთის მშობელისათა და ღირსისა მამისა ჩრისა დავით გარეჯელისათა, მონასტერსავე მისსა მრავალმთისასა, ჯელითა ყდ უღირსისა ხუცეს-მონაზონისა თეოფანესსა და სქისთა მაჩაბლიანისა, რომელიცა არა უსასო ვარ, ვითარცა ვერ კეთილისა ამის ჩხაპისა შენდობისა მოქვენმან არა მივიღე ქვეებისამებრი, უკეთუ გამოუცდელიობით და ანუ ვითარცა კაცისა მიერ დათომა(!) რაჟმე იხილოთ, სიყუარულისათჳს ღისა და შორის ძმათა მცნებისა ღისა სრულ კნმისა(!).

წელთა 1814, სექტებერს 1, ამინ, ჰე, იყავნ“ (193 გვ.).

(934)

1733

მ. ხოჯაევი. სხვასიტყვაობითი მოთხრობა. 1823

70 გვ.; 21×16,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა, ოღნავ დაზიანებული (კიით); მხედ-რული; 1823 წ.; თარგმნილი რუსულიდან; გადამწერი იოსებ რატიშვილი (51 გვ.); დაუწერელია: 52—69 გვ.

[მ. ხოჯაევი]. „სხვასიტყვაობითი მოთხრობა. — კერძოსა აღმოსავლეთისასა, ნაწილსა შინა აზიისასა იყო აღრითუმიდგან შთამოსირველი![] შახნავრუზისა მიერ, ესე იგი ახლისა დღისა, გინა ვახაფხულისა დიდისა, ჰელმწიფე ერთი, ფრიად ტკბილისა ქცევისა, ჰელ-უხვი და დიდად მოსურნე კეთილმყოფელობისა, რომელსა ეწოდებოდა შახ-შაჰარ, ესე იგი ვახაფხული-ჰელმწიფე...“ 6—50.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის „წინა-სიტყვაობა“. — კეთილ-გონიერო აღმომკითხველნო! ნურადღეს ჰგონებთ ამას, ვითარმედ მიმეღოს მე შრომაჲ მხოლოდ სახმარისათჳს ლექსთა ვარდ-ბულბულიანობისა, ვითარცა მოგვითხრობს ჩვენ წიგნი ესე: რანეთუ არს ესე მხოლოდ ძვალი და მე არა მსურს, რათა თქვენ უწყოდეთ მხოლოდ ვითარება ძვლისა და შეხვდეთცა შინაგანსა საწუწნარსა ამის ძვლისასა და იგემოვნოთ მას შინა მდებარე ტვინი, ესე იგი შინაგანის ძალითა, მით, რანეთუ არა არს წიგნი ესე მხოლოდ შესაქცევარად და სააშვიკოდ, არამედ არს ამას შორის დაფარული ჰაზრი, მპოყნელი საუკუნო შესაქცევარ ლხინებისა. აჲად, რომელ აქა მოხსენებულნი სიტყვათ-მბადეკლობით მოღუბულნი არსნი, ანუ ნიეთნი, სახელდობ მესნი მოგვითხრობენ ამასა: დანდგვი შემოდგომისა არს დასაბამი და დანწყები დღეთა; ვახაფხული არს მაგალითი სიტყვით შემოქმედებისა; ვარდი მიემზგავსების განხორციელებულსა სიტყვასა, სავარდე—წსა ეკლესიასა; განსვლა მდინარესა შინა—უწმინდესსა საიდუმლოსა ნათელღებისასა, ზეჭირი ჰარ-მალმსრბოლი—წმინდასა სახარებასა და მადლსა ყოვლადწმინდისა სულისასა, ბულბული—მსურველითა სარწმუნოებითა მოყვარულსა ქრისტესსა. რომელიცა აღსარებითა იღუთებისა მისისათა ჰგალობს დიდებასა მისსა: ეკალი ემაგალითობის მაცთურსა იოფესასა და უბოროტესათა ჟრწმუნთა, ხოლო ყვევილნი და სხვანი წიგნსა ამას შინა მოღუბულნი—სათნოებითა და ცოთებითა(!) ყოფაქცევისა ვითარებისასა მათისაგებ, ვითარცა მოისმენთ თქვენ წინამდებარესა წიგნაკსა ამას, რომელმან მოლარესა შინა(!), გითნაგან ესრეთ, მაშა აქა თქვენ, ბრძენო და გონიერულად აღმომკითხველნო, არა თანა-გარსთ თქვენ, რომ მგმობდეთ ამისს თარგმანსა ზედან, არამედ სულგრძელებითა თქვენითა თანაწარხვდით წვეთომილებასა და განასწორეთ, უკეთუ აჭუნდეს რაინე ნაკლებობა“ (გვ. 4—5).

2. თავფურცელი: „სხვა-სიტყვაობითი მოთხრობა. წიგნი, რომელსა ეწოდების ზნეობითი ანუ ყოფაქცევითი ტილასოფია, ესე იგი რომან მორალე, მოღებული ვარდისა და ბულბულისა მიერ და მიემაგალითების ვარდბულბულიანს, საწელსა ზედან მისსა ღრაფობის ბოწყინვალების ნიკალაი პეტროვიჩის რომანოვის დიდის კანცლერისა... დათხზული სომხურად ერევენელი სომხის ... მარგარ ხაზარის ძის ჰოჯაევისაგან. ხოლო სომხურიდამ რუსულად თარგმნილი არხიდაკონის იოსებ იოანესიანისა მიერ, აშტარხნელი სა. ნებართვითა ცენზორისათა წმინდას პეტრებურლსა შინა, მისივე იოანესიანის ტიპოდრაფიასა შინა.“ (გვ. 3).

3. შდრ. H კოლექციის № 1013, § 1, „ხელნაწერთა აღწერილობა“, III, თბ., 1948, გვ. 10.

ანდერძი (გადამწერისა): „1823-სა წელსა, აგვისტოს 5-სა დღესა, წიგნი ესე საკითხავად სასიამოვნო და სასარგებლო სულთა და ჯორცთა ვაპოვე სტაკის სოვეტნიკოს თავადის ოთარ ქაბულაოვის სახლსა შინა და ვიგულსმოღგინე გადმოწერა წიგნისა ამის.“

11. ხელნაწერთა აღწერილობა

კეთილგონიერნი წამკითხველნი! გთხოვთ... წიგნისა ამის გარდმომწერი და პატრონი თ. იოსებ რატივეი, სადაცა ჰპოვოთ ლექსთა, მარცვალთა, ანუ ჰაზრთა შორის შეცთობა, განასწოროთ.

ამბავი კეთილ-სასმენი ვინც მთხოვს წასაკითხლად,
კმაყოფილებით მიიღონ, გარნა მიბრუნონ ფიცხლად.

ჭაბუკობაში აღვსწერე, როს მაქუნდა დღენი მკვირცლად,
ნურვინი ინებებთ წართმევას, თორემ გექმნებთ წინწყლად.
მერვე მცნება მოიგონეთ, ვინ წარიკითხოთ ესეა...“ (გვ. 51).

შინაწერები: 1. „ვარდსა ჰკითხეს: ეგზომ ტურფა...“

2. „ჰაიცო, ძალსა ნუ იქადი...“

3. რა მოგეშორე, მას აქათ სიცოცხლე მამძულებია...“

4. „ვაი, სოფელი! რაშიგან ხარ, რას გვაბრუნებ, რა ზნე გვირსა...“

(„ვეფხისტყაოსნის“ სტროფები: 951, 878, 1046, 1008; 1938 წ. გამოცემა).

5. „დილას კაცმან წყალს დახედოს ანუ ყვავილთ შემკულ მთას;
ანუ თვალსა განათალსა, ანუ ლამაზ კეკლუც ქალსა.

მით გაიმხნობს გონებასა და მიიცივს ღონის ძალსა;

განიქარებს კავშანსა, მიჯნურობის ცეცხლის ალსა“ (გვ. 70).

6. „კეთილ წიგნისა ამისა აღმომკითხველნი და საყვარელნი მონათესავენი...
მეცა მყოთ მახსოველი[!] კ ნ ე ი ნ ა ნ ი ნ ა ე რ ი ს თ ე ი ს ა ს“ (70 გვ.).

7. „ნერგო, სამოთხის ხეო და,

იადონთ დასთა მწეო და,

ნაყოფო, ჰკბილო ზნეო და,

ოტარიით[!] მნათო[ბ] მზეო და“.

„უძვირფასესნო, სანუკეშებელნი ნათესავენი!

ოდესცა დახედოთ ამა მცირეს წერილს,

მეცა მიგონეთ მცირედ საგონე კენიან

ბარბარა ჯოროჯაძისა. წელსა ჩემგ იანვრის 19“ (70 გვ.).

8. „ყოველ ჟამ გელის სულია“.

9. „დასრულდა წერა წიგნაკისა ამის,

და უკვირდა ძესა ვნება იმ მამის,

ფხისლად ყოფნა მარად დღისა თუ ღამის. დავით“.

(უკანა ყდის შიდა მხარე).

10. „დავით ერისთავი“ (II ყდის შიგნით).

11. „წიგნაკი ესე ეკუთვნის იოსებ რატივეს“ (I ყდის შიდა მხარე).

(935)

1734

ბაუმეისტერი ხრისტიან, მეტაფიზიკა. 1800

272 გვ.; 22×17,5; ქალაღი (ცისფერი); ტვიფრული უკანით შემოსილი მუყაოს ყდა, ჭიხაგან დაზიანებული; მხედრული; სათაურებრივ გველოვანი; 1800 წ. სექტემბრის 1 (267 გვ.); გადამწერი: აგრონტი [არქიმანდრიტი] (267 გვ.); დაუწერელია 269—272 გვ.

[ბაუმეისტერი ხრისტიან].

„პირველთათჳს დასაბამთა კაცობრივისა ცნობისა. თავი პირველი. პირველთათჳს დასაბამთა კაცობრივისა ცნობისათა, § 9.—ონტოლოლიისა თანაძს დადგინებად უპირველესნი დასაბამნი კაცობრივისა ცნობისანი (§ 6). ხოლო ყოვლისა კაცობრივისა ცნობისა ორნი ვიდრე-მე არიან დასაბამნი. პირველი ვიდრემე არს წინააღმდეგომ-თქმისა, ხოლო მეორე კმაჲს მიზნისა“.

9—967.

შენიშვნები: ქართული თარგმანი ანტონ I, როგორც თვითონაც აღნიშნავს, ლათინურიდან შეუსრულებია. შდრ. ა. ფრანგიშვილი. „მასალები ფსიქოლოგიური ცოდნის ისტორიისათვის საქართველოში“. — ფსიქოლოგიის ინსტიტუტის შრომები ტ. VII, 1950, გვ. 251.

2. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „ხედავდგინებანი მეტაფიზიკისანი. წინასიტყვაობა ბუნებისათვის და თვისებისა მეტაფიზიკისა. §. 1.—დალათე გულის-მსიტყულობენ რომელნიმე, ვითარმედ ყრმათამი[!] სხლათა შინა ახნაურთა სწავლათა მსწავლელთა არა სათანადო არს გარდამოცემად მეტაფიზიკა...“

ბ. „წინასიტყვაობა. ხედავდგინებანი ონტოლოგიისანი, წინასიტყვაობა გვ. 1—5. § 2.—ონტოლოგიისა თანაჲს განყოფითად რე განმარტუად უპირველესნი და საზოგადონი...“ 6—8გვ.

3. ტექსტს მრავალ ადგილას დართული აქვს ანტონ I-ის სქოლიო, რომელსაც ბოლოში მიწერილი აქვს „ანტონი“, იხ. 11, 13, 14, 19, 21, 22, 24, 25, 31, 33, 40 და სხვ. გვ. შდრ. A—1302 და S—280 ხელნაწერები.

4. ტექსტს ბოლოს ერთვის:

„იგავი 3: ნეტარ არს კაცი, რომელმან პოვა სიბრძნეა,

13. და მოკუდავმან, რომელმან იხილა გონიერებაა,

14. ესე უმჯობეს არს მოსაგებელად,

15. ვიდრე ოქროა და ვერცხლი საუნჯისა,
უპატიოსნეს ძვრფანის ანთრაკისა.

დიდება ღმერთსა ყოვლისა მპყრობელსა, აწ და უკუნისამდე, ამინ“. 267 გვ.

ანდრძი (გადამწერის): „ალიწერა წიგნი ესე და სრულ-იქმნა ძალითა ღმრთისა, მრავალმთის ნათლისმცემლის მონასტერსა შინა, ყოვლად უღირსის გერონტის მიერ. წელთა 1802, თთქშა ოკდომბერსა 14“.

მინაწერი: „ლავრისა ჭ 202 ყუაველთ გვრგვნი. ლანდკარტი ჭ. 205 ქვეყნის ზომის სახე, გორგონიული გუშლი ჭ. 211, ცეცხლის მსგავს-თუალიერი“.

268 გვ., ტექსტის ხელთ.

(936)

1735

დავით რექტორი, იამბიკონი. 1791

12 ფ.; 22×17; ქალაღი (მოციხფრო); მუყაოს ყდა; მხედრული; სათურები სინგურით, მოგვლოვანით; 1791 წ. (6r); ავტოგრაფი(4r); იერონიმე ალექსის ძის მესხიშვილის წიგნებიდან(3r).

(დავით რექტორი. იამბიკონი).

1. „მისს უმაღლესობას მეფესა საქართუშლოესა და სხუათასა მეორესა ირაკლის, ყოვლად უმოწყალებსა, დიდებულსა ჯელმწიფეს შესხმით უგალობ იროიკოთა ამათ სამათეულ, ხუთ-ხუთეულსა ყოვლად უმდაბლესი ალექსის ძე და თელავის ქალაქის სეპინარიის რექტორი დავით. ჯმა ღ: სამ-სახეობა.—ანტლანტიკოსთა ყოვლადმეწმწრომანთა...“ 3r-v.

შენიშვნები: 1. აქ სრულად არის წარმოდგენილი ეს ნაწარმოები, რომელიც H 1100 ხელნაწერში ნაკლები საბით არის შენახული (შდრ. „ხელნაწერთა აღწერილობა“, (ჩხოლო). ტ. III, გვ. 85, № 1100, § 13.

2. 27-ე სტროფი ვკითხულობთ: „მაწვევს გონება, რათამცა პეტრე დიდად

გთქმიდე, რომელი განსწავლათა სამყედროდ

დამაფუძნებე ექმენ ერთა ურვილთა

და ცეცხლთ-ჭურჭელნი დამტკიცენ ძლიერად

ანდრონიკოვით ჯელთ შენის მონისათა“.

ამ სტროფს ახლავს შენიშვნა: „ანდრონიკოვს, ქისიყის მოურავის ძეს თოფჩიბაშს პაატას იტყვს რ ე კ ტ ო რ ი დ ა ვ ი თ დ ა მ ა ფ უ მ ნ ე ბ ლ ა დ ა რ ტ ი ლ ე რ ი ს ა - ს ა , ესე იგი ზარბაზნათა საქართველოსა შინა ვეროვის წესით.“

2. „მისს უმაღლესობას მე ფ ე ს ა ს ა ქ ა რ თ უ ლ ო ხ ს ა და სხუათა-სა, მე ო რ ე ს ა ი რ ა კ ლ ი ს , ყოვლად-მოწყალესა, დიდებულსა ჯელმწიფეს შესხმით უვალობთ იროიკოთა ამით ათ-ოთხმეტთა, ხუთ-ხუთეულად დაღექსულთა მონანი უმაღლესობისა შათისანი ქალაქსა შინა თელავს შეკრებილნი სემინარისტნი და მოწაფენი აღექსის ძის რ ე კ ტ ო რ ი ს დ ა ვ ი თ ი ს ა ნ ი .“

ა. დ ა ვ ი თ მ დ ი ვ ნ ი ს ძ ი ს ს ო ლ ო მ ო ნ ი ს ა .—

არასადამე იქო კანდიერებამ

თავი სილალით შეკადრებად მალალთა...“

ბ. „მ ე რ ა ბ ე ნ დ რ ო ნ ი კ ა შ ჯ ლ ი ს ა —

ესე არს ესე სიტყუანი შესხმისანი...“

გ. „ს ჯ მ ე ო ნ მ დ ი ვ ნ ი ს ძ ი ს გ ე რ მ ა ნ ე ს ი .—

ზეგარდამოთა შეწვენითა აღმსობი...“

დ. „დ ა ვ ი თ მ დ ი ვ ნ ი ს მ ე ო რ ე ს ძ ი ს ს ე რ გ ი ს ი .—

ხოლო შემდგომად სახელისა მდებარე...“

ე. „ა ლ ა ვ ე რ დ ი ს დ ე კ ა ნ ო ზ ი ს ძ ი ს ი ო ს ე ბ პ ლ ე ც ე კ ტ ო რ ი ს ა ,—

მეცა მესამით სიტყვსა ნაწილითა...“

ვ. „გ ი ო რ გ ი დ ე კ ა ნ ო ზ ი ს ძ ი ს ნ ი კ ო ლ ა ო ს ი ს ა .—

მიმღობითა ზეოთხითა ნაწილით...“

ზ. „ს ჯ მ ე ო ნ მ დ ი ვ ნ ი ს მ ე ო რ ი ს ძ ი ს ი ო ს ე ბ ი ს ა .—

სახელთა ზედა ზენა ანუ ქვემორე...“

თ. „დ ა ვ ი თ კ ა ნ დ ე ლ ა კ ი ს გ ა რ ე ჯ ლ ი ს ძ ი ს ი ო ე ლ ი ს ა .—

ხოლო მეექუსით ნაწილითა სიტყვსათა...“

ი. 9. „შ ი ო მ ღ ჭ დ ლ ი ს ძ ი ს ვ ა ს ი ლ ი ს ა .—

წარმომიდგების მეცა ამა სტიხებთა...“

კ. „თ ა ნ ი ა ს შ ვ ი ლ ი ს ბ ე ქ ა ნ ი ს ა .—

ესე იგი არს, რომელიცა არს ესე...“

ლ. „ს ჯ მ ე ო ნ მ უ ხ ნ ა რ ბ ა ტ ო ნ ი ს შ ვ ი ლ რ ს ა გ ი ო რ გ ი ს ა .—

მერვე მასრული ნაწილთა სიტყვსათა...“

მ. „მ ი ქ ე ლ მ ღ უ დ ლ ი ს ძ ი ს დ ა ვ ი თ ი ს ა .—

შენთვს, მეფეო, დიდებულო, სრულქმნილო...“

ნ. „ჩ ე მ ი ს გ ა ს დ ი ლ ი ს [!] გ ი ო რ გ ი ს ძ ი ს ი ო ა ნ ე ს ი .—

ოთხთ უმთავრესთა ნაწილთა ღრამმატიკის...“

ო. „ა ლ ა ვ ე რ დ ი ს დ ე კ ა ნ ო ზ ი ს ძ ი ს ი ს ა კ ი ს ა .—

აჰა, მალადი მეცა სხოლის შინათა...“

შენიშვნები: 1. თელავის სემინარიის თოთხმეტი მოწაფის ეს „გრამატიკული“ შესწავნი თითოეული თითო ხუთსტრიქონიანი სტროფისაგან შედგება. დაწერილია 4r-ზე. ორ სვეტად.

2. ვროვის ანდერძი დავით რექტორისა: „ეს ათოთხმეტი იამბიკო მე, აღექსის ძემან, რექტორმან დავით გაუკვეთე ჩემს მოწაფეთ ქალაქსა შინა თელავს, სემინარიასა, მისის სიმაღლის მეფის ირაკლის მეორის შესხმად. თდესცა სემინარიასა შინა შემობრძანდა, მაშინ მარჯულ და-

მარცხულ თითო-თითო მოახსენეს მიმოგდებით. სევდებერს 13. წელსა 1791.“ (4რ)
3. იამბიკოებთან დაკავშირებით იხ. ტრ. რ უხ ა ძ ე. ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან, 1954 წ., გვ. 46—47, გვ. 47 სქ. 1.

3. „უწმიდესსა და უნეტარესსა საქართველოს კ ა თ ო ლ ი კ ო ს-პ ა ტ-რი ა რ ხ ს, მეფის ი რ ა კ ლ ის ძეს ან ტ ო ნ ის, შესხმით უგალობ უმდაბლესი მონა ა ლ ე ქ ს ის ძე დ ა ვ ი თ და თელავის ქალაქის რეკტორი იროიკოთა ამათ, ხუთ ტაეპოვან ორ-ათეულთა, ჳმად სამსახეობა.— ოდესაც მისი უწმიდესობა რუსეთიდან მობძანდა და კათალიკოსობისა ხარისხსა ზედა აღყუანნილ იქმნა, მაშინ ა ლ ე ქ ს ის ძე მ ა ნ დ ა ვ ი თ მ ა ნ ესე უკუტ შესხმა, ძილოსოქოსებრ აღნაქსული, ზეპირ მოახსენა სრულიად შეყრილი შორი-ერთა სამღუდლოთა და საერთა წინაშე. — უხხეულოთა ყოვლადთა. სამყა-როსა...“ 4რ—5რ.

4. „მისს უგანათლებულესობას საქართველოს მეფის ი რ ა კ ლ ი მე ო-რის ძეს, ბ ა ტ ო ნ ის შვილს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს შესხმით უგალობ ა ლ ე ქ-ს ის ძე, მ დ ი ვ ა ნ-რ ე ქ ტ ო რ ი დ ა ვ ი თ იროიკოთა ამათ ორ ათეულ ერთსა ქალაქსა შინა თ ე ლ ა ვ ს, სამეფოსა პალატსა, სემინარიასა შინა, თთჳსა ძე-ბერვალსა, რიცხუსა:16. წ ე ლ ს ა 1791. ჳმა მეოთხე. სამსახეობა.— ვინადგან უკუტ სიბრძნისა არა რა არს უსაწადელეს ხედვისა სამყაროსა...“ 5რ-ვ.

5. „მისს უგანათლებულესობას საქართველოს მეფის ი რ ა კ ლ ის მე ო-რის ძეს, ბ ა ტ ო ნ ის შვილს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს შესხმით უგალობთ ქალაქსა შინა თ ე ლ ა ვ ს, ხოლო პალატსა სამეფოსა სემინარიასა შინა მისის მაღალკეთილ-შობილების ა ლ ე ქ ს ის ძ ის რ ე კ ტ ო რ ის დავითის მოწაფენი სემინარისტნი იროიკოთა ამათ, ჳმად სამსახეობა.— ს ჳ მ ე ო ნ მ დ ი ვ ნ ის ძ ის გ ე რ მ ა ნ ე ს ი. — განიხედვარე სულისა ძალთა შინა...“ 5რ—6რ.

შენიშვნები! 1. აქ მოთავსებულია თელავის სემინარიის ათ მოწაფეთა 5—5 სტრიქონიანი „იროიკო“: სვიმეონ მდივნის ძის გერმანესი, მერაბ ენდრონიკასვილისა, იოსებ ალავერდის დეკანოზის ძმისწულისა, გიორგი დეკანოზის ძის კიკოსი, კანდელაკის დავით-გარეჯლის ძის იოელისა, ვასილი შიო მღუდლის ძისა. იოანე „ჩემის. გასდილის“ გესამანიელის გიორგის ძისა, დავით ნიქელის მღუდლის ძისა, გიორგი მუხრან ბატონის შვილისა. ბეჟან თანიას შვილისა, „ქველაღვე ბოლოდ მ:დლობად თქმული გერმანესაგანვე.“ ამ იამბიკოებთან დაკავშირებით იხ. ტ. რ. უ-ხ ა ძ ე. დასახ. წიგნი, გვ. 44—51)

2. ბოლო: „დასასრული. ძებერვალს 16. წელსა 1791. ქალაქსა შინა თ ე-ლ ა ვ ს.“ 6რ.

6. „მისს უგანათლებულესობას საქართველოს მეფის ი რ ა კ ლ ის მე ო რ ის ძის ძეს, ბ ა ტ ო ნ ის შვილს დ ა ვ ი თ ს შესხმით უგალობ ა ლ ე ქ ს ის ძე რ ე კ ტ ო რ ი დ ა ვ ი თ იროიკოთა ამათ ორ-ათეულთა. ჳმად ჳმად, სამსა-ხეობა.— აღმციქსამარი ჳაერთა გონებისთა...“ 6რ—ვ.

ბოლო: „დასასრული. თთჳს-სა აპრილსა 2, წელსა 1791“.

7. „მისს უგანათლებულესობას საქართველოს [მეფის] ი რ ა კ ლ ის მე ო რ ის მეფის ძის გიორგის ძეს ბ ა ტ ო ნ ის შვილს დ ა ვ ი თ ს შესხმით უგალობთ იროიკოთა ამათ თელავის ქალაქსა შინა, სამეფოსა პალატსა სემინარიასა ზოგად მოწაფენი ა ლ ე ქ ს ის ძ ის დ ა ვ ი თ ის რ ე კ ტ ო რ ის ა ნ ი. აპრილს 2. წელსა 1791 ჳმა დ, სამსახეობა.—

მერაბ ანდრონიკის შვილისა:—
აჰა, რომელი ვითა არის შემოსულა
ეგრეთ შევნიერ, მრავლის ჳაეროვნებით...“ 6რ—7რ.

შენიშვნა: აქ წარმოდგენილია დავით რექტორის მოწაფეების: მერაბ ანდრონიკაშვილის, ალავერდის დეკანოზის ძმისწულის იოსების, დავით მდივნის ძის სოლომონის, სვიმონ მდივნის ძის გერმანესი, გიორგი დეკანოზის ძის კიკოსი, დავით მდივნის მეორის ძის სერგისა, მიხაილ მლუღლის შვილის დავითისა, დავით გარეჯლის კანდელაკის ძის იოელისა, თანასშვილის ბეჟანისა, შიო მლუღლის ძის ვასილისა, რექტორის დავითის გაზრდილის იოანესი, მუხრან ბატონის ძის გიორგისა. სუგონ მდივნის მეორეს ძის მცირის იოსებისა, ალავერდის დეკანოზის ძის ისაკისა და დამატებით ალავერდის დეკანოზის ძმისწულის იოსებისაგანვე წარმოთქმული თითო სტროფიანი ხუთ სტრიქონიანი ლექსები.

8. „მუსტაზადი, თურქთა ენაზა(!)ზედა სათქმელი, უცხო და შვენიერი, შესაქცევად საამო, ხუთ-ხუთეული და თოთხმეტ მარცვლოანი. თქმული ალექსისის ძის დავითისაგან.—

ჰე, მოყვარეო, ზილენარეო, ნარდიონ გველო...“ 7r-v.

9. „მუსტაზადი მეორე, თურქთა ჯმათა ზედა სათქმელი, უცხო და საამო, ხუთ-ხუთეული და თოთხმეტ-მარცვლოვანი, თქმული ალექსისის ძის დავითისაგან.—

„გრგვნით, ციურნო, მოით, მზიურნო, რა არს სშინება...“ 7v I სვეტი.

შენიშვნა იხ. ტ. რ უზაძე, დასახ. წიგნი, გვ. 28.

10. „ბატონის შვილი დავით გარდმევიდა[!] ხუდი აზედ—მუსტაზადი თქვიო და მის ვაჟეცობა აქეო.

მუსტაზადი, თურქთა ენათა ზედა სათქმელი, უცხო და შვენიერი, შესაქცევად საამო, ხუთ-ხუთეული და თოთხმეტ-მარცვლოვანი, თქმული ალექსისის ძის დავითისაგან საჩივარი სოფლისა.—

ლახვარ-სობანი და გმობანი მეცნეს ტყეებითა...“ 7v, II სვ.

11. „ბატონის შვილს დავითს თავისმა მოძღვარმა დავით ალექსისის შვილმა უხუმრა ამ შაირით სომხის ქალზედ.—

ტანსა მჭევრსა არონინებ, ვით ტატანი აღმოსავლით...“ 7v—8r.

12. „დავით ალექსისის ძემ ბატონის შვილს დავითს ხუმრობით მისწერა ეს ერთი შაირი. დარეჯანა ბაზიერთხუცი რძალზედ დაყვედრა.—

მთიებისა ტბათა გარე მკვირან გულნი რად აგერა...“ 8r, I სვ.

13. „ალექსისის ძეს დავითს რომელნიმე ბრწყინვალენი დიდებულნი თავადნი ევედრნეს სამს ბრწყინვალეს თავადთ ასულთაზედა თითოზედ თითო ლექსი თქვიო და მათი სახელი ლექსსა შინა ზმად გამოიყვანეო. დავითის ნება არ იყო, მაგრამ მათის ვედრებით ეს სამი ლექსი თქვა:

ა. ენდრონიკასშვილის დავითის ასულს ქეთეონზედ ზმად თქმული შაირი.—

მთვარესა მცხრალსა საწუთოთ გველნი აჩრდილად უბანდა...“

ბ. „დარეჯან გარსევანა ემიკალასბაშის ბიძაშვილს დარეჯანზედ ზმად თქმული შაირი.—

სულისა ძალთა წამლებო, იღვისოს ველის ისარო...“

გ. „გარსევან ემიკალასბაშის დასსალომეზედ ზმად თქმული შაირი.— დასავალ მძვრელო მაცდურო, ხედვანი სასმად ძნელ ესვა...“ 8r.

შენიშვნა- ამ ლექსებთან დაკავშირებით იხ. ტრ. რუხაძე, დასახ. წიგნი, გვ. 26—27.

14. „სიზმარი ნახა რომელმანმე; ალექსის ძეს დავითს ევედრნეს: „ეს სიზმარი ლექსით განმარტეო“. და მანცა, მათისა მეგობრობის სიყვარულით ახსნა. სიზმარიც ლექსად თქვა და სიზმრის ახსნაც. მას ნუ დასწამებთ, თუ როდესმე ჟამი იყოს დაინახოთ, სხვისგან არის ნახული სიზმარი და დავითისაგან განმარტებული, ირწმუნეთ. —

რა გონებამან უჯორცოდ მოარნის თვალნი არებსა...“ 8v, II სვ.

15. „ანბანთქება, ნათქვამი ალექსის ძის დავითისაგან ჟამსა მას, ოდესცა ათექვსმეტისა წლისა იყო, მაშინ ეს ანბანთქება დალექსას შაირად. —

აკრთობს, ალავს, ასადარებს, ანთრავებს აელვება...“ 8r-v.

16. „თქმული ალექსის ძის თელავის ქალაქის სემინარიის რექტორის დავითისანი. იამბიკონი კიდურწერილობით სამთა ძმათა ზედა: დავით ქსნის ერისთავსა ზედა, მისს ძმასა ბეგლარსა და ალაბაბასა ზედა, ოდეს მისწერა დავით რექტორმან დედასა მათსა მგლოვარესა ქეთონს. იხილე, მკვრეტო! რომლისა კიდურწერილობა ესთა: „სამთა ტირს ძეთა გოდებით ქეთავან, ეტნისთ მოდებით“. ჯმაღ. სამსახეობა —

1. საბავთოს ვიტყვ, მისმინე, მსმენო, სავსედ.

არჩდილსა დღეთა მონასიზრმსა წარმავალს“. 8v, I—II სვ.

17. „ეს შაირნი ალექსის ძის დავითის მიერ არის თქმულნი ამა წიგნისა პატრონსა ზედა, რომელისაშე ჰაზრსა ზედან. —

ვის ნაძეს გკიდავს ჩაბანდულნი, სათად თხზულნი ღვლარჯნილ გველნი...“ 9r—10r.

18. „ეს ანბანთქება ალექსის ძის დავითის მიერ არის თქმული ოთხტაეპოვანი, ფისტიკაურად, ამ წიგნის პატრონსა ზედა. —

აფროდიტ ბადრებს, გავსითა დისკოთ ელვარებს ვარდი ზე შერმეულად; თვალთა ისარნი კრის ლახვრად, მთვარემ ნაზ ოდეს პირობს ჟღერით რხეულად.

საროს ტანითა უნარდიონებს ფშვათა ქველ-ლიმით, ყელ-შუქ-ჩვეულად. ცისკრად ძუძუნი წიაღთ ქვირს. ხედავთ ჯატვენ ჯეროვნად ლა(!) ჭორებულად.“ 10r.

შენიშვნა: დავით რექტორის ლექსების კრებულის თავსა და ბოლოში ჩაიკნესული 1—2, 11—12 ფფ. საყურადღებოა, როგორც XVIII ს. ბოლოს და XIX-ს დასაწყისის ქართულ მართლწერაში ვარჯიშობის ნიმუში.

მინაწერები: 1. „წიგნი ესე ეკუთვნის ტიტულიარნი სოვეტნიკს იერონიმე ალექსიევს“ (3r).

2. „ბატონიშვილი იოვანე გიბძანებ მდივანბეგო ოტიავე მერმე მოიხსენე, თქვენი წიგნი მეზოჰა...“ (1r).

3. „ბატონს მდივანს, მათი მონა მდივნის დავითის ძე სოლომონ თავს დაგიკრა(!), მერე ეს მოიხსენე, აქ ქალაქში ვიმყოფები“ (1r).

4. (კალიგრაფიული ხელით): „რომელსა შინა წერილ არს დარღვევა ქალაქის ტრადისა ფრილისა საჯელმწიფოთა და აღშენება მისი და დიდნი ამკედრებულნი ბრძოლანი, ვითარ იბრძოდენ მისთვის მეფენი და მთავარნი ქვეყანისანი და რასათვის გადმოუბრუნდათ“. (2r).

(937)

1736

მითოლოგია (ლექსიკონი ანბანურად დაწყობილი). XIX

74 გვ.; 20,5×16; ქალაღი (ცისფერი); მუყაოს ყდა, დაზიანებული; დასაწყისში ამოკრილია სამიოდე ფურცელი ტექსტის დაუზიანებლად; მხედრული, [XIX ს. დასაწყისი].

[მითოლოგია (ლექსიკონი):]—„ა—ავარდიოს კაცი ჩრდილოელი, რომელმანცა მოკლა ელლიდა ისრებიითა...“ (3--72 გვ.).

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „შეყუანილ ება ხეტალოლიისა სახო-გადოდ. თავი I.—მეტალოლია ანუ ძეშლი ზლაპარსიტყუაობა არს მოთხრობა ერთთაჲს ნივთთა და ბუნებითა მოკმედებათა ღეთად აღსარებულთა ძეშლთა წარმართთაჲს...“ (1—2 გვ.).

2. ტექსტის ბოლოს გადამწერის ხელით მიწერილია „დასასრული მეტოლოლიისა სახოგადოისა, ესე იგი ძველთა ღუთად აღსარებულთათჲს ზლაპარსიტყუაობისა“.

მინაწერები: 1. ვინცა კეთილ-მოკმედ არს, მოყვარე ძმათა არს, ძკრუხსენებლობა არს სიყვარული ძმათა. მაშასადამე ძკრუხსენებლობა კეთილმოკმედება არს.“ (გვ. 73).

2. „განათლდეს ყოელი ბნელი, ოდეს აღმობრწყინდები, სხვათ მნათობთ მზე არ შეუშინდები, იელტოღენ ღრუბელნი თვალთა ჩემთა ბინდები, მარად ტრფობის აღმთქმელსა, ვითარ დამავიწყდები, ვინ დამხრახონ, ვნანდე შენსა დაშორებასა“. (გვ. 73).

3. მინაწერებია აგრეთვე ჰველა ყდის საცავ ფურცელზე.

(938)

1737

ფრინველთა კარაბადინი („ბაზიერობა“). 1775

168 გვ.: 19,5×16,3; ქალაღი; მაგარი მუყაოს ყდა, ტყავის ყუიანი; მხედრული; სათაურები სინგურით, 1775 წ., აპრილის 14; დაუწერელია: 4v, 167v.

„დასაწყისისი ბაზიერობისა ეს არის, რომ ბაზიერს მფრინველი დიდათ უყვარდეს და სიფრთხილის მოწადე იყოს.—პირველად მფრინველი კარგად დაამგვიდღე ღამის თევით და ჰელზედ ფრთხილად ჯდომით და თავი შეაყვარე და ოდეს შენის ნებისაებრ დამშვიდდეს, დამბლით კარგად ჯორცი მოიმატოს და გაწმდეს. მერმე ჰელზედ დააჩვივე.“

თუ რომ გინდოდეს, რომ შენი მფრინველი ავად არ გახდეს, მრთლად და კარგ გუნებად ერთგულად გყვანდეს...“ გვ. 5—167.

შენიშვნა: 1. წამძღვარებული აქვს „ხანდუკი წიგნისა ამის, რომელიც აღწერილი არს.—ა. ბაზიერს ფრინველი როგორ უნდა შეეჩვივოს. ბ. ფრინველს რომ ჰია სკიორდეს...“ (გვ. 1—3).—სულ მა [41] თავია.

ანდერძი (გადამწერისა): „დაესრულა თთჲშისა აპრილს იდ, ქკს უფგ“ (გვ. 167).

(737)

1738

დადიანი ნიკოლოზ. ქართველთ ცხოვრება. 1823—1834

320 გვ.; 20,5x17; ქალაღი, ცისფერი: 1—272 გვ. და თეთრი: 273—320 გვ.; მაგარი შუკათა ვღა. ყადისუქრი ყალამქრითა და ტყავით შემოსილი (ხელნაწერი რესტავრირებული და აკინძულია ხელნაწერთა ინსტიტუტის ლაბორატორიაში); მხედრული, სხვადასხვა: უთარიღო; ცისფერი ქალაღდის კვირინშინსა — 1823—(გვ: 77—78) და 1834 წ. დათარიღებული მინაწერის (გვ. 316) მიხედვით თარიღად: 1824—1834 წწ. უნდა დაიდოს.

«დადიანი ნიკოლოზ. ქართველთ ცხოვრება». ..თვის სამეფო მსახურთა ქართლისათა, წიგნი I, თავი I.—ქართველთ ისტორია იპყრობსთვის შორის ორსა ცვალებასა: პირველსა--მთავრობისასა, ხოლო მეორესა--მეფობისასა...“ 3—315 გვ.

შენიშვნა: I. „ქართველთ ცხოვრების“ ტექსტს წინ უძღვის ავტორის ნ. დადიანის „წინადაცუჲთაჲ წინამდებარისა ამის წაგნისა, ქართველთ ცხოვრებად ზეღწოდებულისა.—ვინაღჲან სჯული ბუნებითი ააწავებს ყოველთა თავთა თვისისა [უმ]ჯობესისა აღრჩეად. ამისთვის იეცა უმჯობესად ყოცხე შრომაჲ იეს; და ვინაღჲან კჲახსა მიხეზისა გამო მოკლებულ იყვნენ [ერ]ნი ჩენნი აჲა ვითართა ისტორიათა და არა უწყოდენ ყოველნი [სა]ქმენი მშობელთა მამულთა თვისთანი, და ძვილ საღამე იპობოდა [ჩვე]ნსა ქვეყანასა ქართველთ ცხოვრებად. და ვინაღჲან თანამედ [არ]იან შერიღნი მამულთა თვისთანი ნამყოთა ქმნილთა საქმეთა [შე]ქცენებად, რათა მით უმჯობესად მართვიდენ თავთა თვისთა, ამისთვისცა მივიღვე შრომაჲ სიყვარულისათვის საზოგადო[ა]სა შეილ[თა] მამულთა ჩუშნათასა და აღესწერე ესე ქართლის ცხოვრებაჲ შემოკლებული და შეესხვნენ ახლად მდებობათა ქრასითა, რომელსა არა აკლს ღმეტეს საპრონი. ხოლო არცა საყვარელნი მოწა[ფ]ენი ჩემნი დაუტევენ უცნობელ ამისა, რომელნიცა განბრწყინდენ მოქალაქეებითა ჩემთა [ველთა] ქვეშე სიბრძნის მოყვარებისა და ძილასოქი[ი]სა სწავლითა, რომელ ამასაცა იეწერების ნაწილყოფად აზნაურებითისა მიმართ ველოვნებისა.

გარნა არა მრცხვენის, რამეთუ განღვიძებულ ვყო მსახურებისათვის მამულისა, რომელსაცა მხად მიყოფიეს თავი ჩემი სისხლითურთ მსხვერპლად ტრაპენსა ზედა სიყვარულისასა დასაწველად. რომელმანცა არა ვრიდე შრომასა სიყვარულისათვის მამულისა, რათა აღმოვინდე მსახურად და მათ მიერ მქონდეს სხონება.

მდაბალი მოსამსახურე თქმენი ნიკოლაჲ დადიანი ოვი პირველი“.

1—2 გვ.
2. ნ დადიანის ამ ნაშრომის ნაწილი—255—315 გვ.—გამოაქვეყნა ექვთიმე თაყაიშვილმა S კოლექციის № 9 ხელნაწერის აღწერილობასთან ერთად (იხ. Описание. ტ. I. გვ. 8—56. რუსული თარგმანიურთ—გვ. 57—105))

3. ხელნაწერი №—1738 არის ერთი სამ ცნობილ ნუსხათა შორის: S—9, რომელიც აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. აქვე. შენიშვნა 2). ხუგდიდის მუხუდმის ხელნაწერი, რომელსაც შ. ბურჯანაძის დასკვნით, ავტორის ხელი ეტყობა და წინამდებარე ხელნაწერა S:1738, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი (გვ. 192—315) გამოაქვეყნდა უფრო აღ „ივერიაში“ ჯერ კიდევ 1878 წ. (№№ 5...). „ქართველთ ცხოვრების“ სრული ტექსტი 1962 წელს გამოაქვეყნა შოთა ბურჯანაძემ.

4. ხელნაწერის უდიდესი ნაწილი (გვ. 5—233). დაწერილია მოწაფური, მაგრამ გარკვეული ხელით, ხოლო დასაწყისი გვერდები 1—4, აგრეთვე გვ. 233—242, 252—273, 281—315 თითქოს სხვა, უფრო მოწაფეებელი ადამიანის ხელით, მაგრამ ცალკე ასოების შედარება გვიჩვენებს ორივე ხელის იგივეობას.

ანდერძი (ავტორისა): „თუშცალა განმეორებით ახლად შესთხვენ ესე ქართველთ ცხოვრებაჲ დაბოძათა ქრასითა და ლექსნი განვაშვევნენ და წინა-უკმო დავესდევ და უმჯობეს სასმენელად და საგულისხმოდ განვკარგენ, გარნა ძალნი საქ-

მეთანი და მოთხრობანი არცაღა დამიმცირებებს და არცა დამიმატებებს მის უწინ-
დელთა ქართველთ მვისტორიეთაგანი და ნანდვილნი იგი დამიდვის, ვითარ ვი-
ხილე მას შინა.

ხოლო პირველის სოლომონ მეფედამ წყებული, ვიდრე აქამომდე და ესე.
შემდგომნი ამისა წარწერილნი ისტორიანი ანუ მოთხრობანი ქართველთა და შემ-
დგომთა მისთანი ჯერეთ არღა აღწერილ არიან, არცა ძველსა და არცაღა ახალსა
ქართველთ ისტორიასა შინა, ვინათგან არა იყო ჯერეთ საქმენი ესენამყო სრულად.
ამისთვის მე თანამდებად შევრაცხე თავი ჩემი, ვითარცა შეილმან მამულისამან და
ესე შემდგომნი მოთხრობანი ანუ ისტორიანი, რომელნიმე სმენილნი დარომელნიმე
თვით ჩემგან ხილულნი, აღესწერე, სახაოვრად და სასარგებლოდ ყოველთა მოყვა-
რეთა მვისტორიეთასა. და მე ვალათ დავსდებ ყოველთა შეილთა, მოყვარეთა მა-
მულისა ჩვენისათა, ოდეს მე არღა ვიქმნები სოფელსა ამას, მაშინ ნუ დაუტევებთ
შემდგომთა ქმნილთა სახსოვართა საქმეთა. რომელ არა აღწეროთ. რათა ჩუქსნაცა
ქვეყანასა ჰქონდეს ხსოვნა სხვათა ქვეყანათა თანა და იცოდნენ განათლებულთა
შეილთა ნამყოფი საქმენი მამულთა თვისთანი, რათა მით უმჯობეს მართონ თავი
თვისი და ჩვენცა გვექონდეს ხსოვნა.

აწ მოვიტყვი თქუქსნადამო და უმორჩილესად გთხოვთ და გემოქმენებით და თხო-
ვასა და მოქმენობასა თანა გაფიცებთ მას, ურომელოსა ღოებებსა, უკეთუ სათნო
გექმნასთ და ინებოთ ვინმემ გარდაწერა ამა ჩემმიერ ქმნილისა ანუ თხზულისა
წიგნისა, ნუცა ჩემგან აღწერილსა წინასიტყვაობასა წინამდებარისა ამის წიგნისა
და ნუტყა ამას, რომელი აქა აღწერილ არიან, ნუ დაუტევებთ, რომელ არა
აღწეროთ სახაოვრად ჩემისა ვინაობისა და მქონდეს ხსოვნა შენდობითა, რათა
თქუქსნაცა მოგმადლოს ღმერთ-მამაკაცმან ყოველნი თხოვანი თქუქსნი.

უმორჩილესი მოაპსახუთე თქვენნი თან იცოლად და დიანოვი პირვე-
ლი. (254—255).

მინაწერები: 1. „ჩვენის ისტორიის მასალა ნიკოლოზ დადიანისა. მო-
თხრობანი და დიანისა არის ამ მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ხანებშია და-
წერილი და ავტორი [ერთ ადგილას თვითონ ამბობს], რომ სოლომონ პირ-
ველი დამ [რა ცნობაცაა] ამ წიგნში მოყვანილიო, ჯერედ[!] არსად აღწერილ[ნი
არიანო]; არცა ძველსა და არცა ახალსა ქართველთა ისტორიასა შინა, მართალიც
არის და ამიტომაც ღირსსაცნობრად ენახეთ [ვებჯდომთ?] თავიდავაც უცვლელად“.
ფანქრით. 192—193 გვ.

როგორც ეს შოთა ბურჯანაძემ გაარკვია (იხ. დასახ. გამოც.), მინაწერი
წაგავს ჟურნალი „ივერიის“ №18 წ. № 5-ში გამოქვეყნებული ტექსტის შენიშვნას
(გვ. 11, სქოლიო). და იგი „ივერიის“ ერთ-ერთ თანამშრომელს უნდა ეკუთვნოდეს.

2. „Сня книга принадлежит абхазскому архимандриту Антону Дадия-
нову 1834 г. Генваря. Абхазии селение Соуксу.

ესე წიგნი ეკუთვნება აფხაზეთის არქიმანდრიტს ანტონ დადიანოვს
პირველს. ჩუქდ წელსა, იანვრის 5 დღესა, აფხაზეთსა შინა; სოფელსა საუქსუს.
დავიდ ბუაძე“. 316 გვ.

3. „155 წელი იყო გასული 1836 წელს, რომ აფხაზეთში დ[!] მდღელთ მთა-
ვარი არ ყოფილა და არც სამღვდლო.

გელათი რომ საეპისკოპოსოდ იქმნა, იქიდან ამ ზემოხსენებულ წლამდის იყო
გასული 317 წელი.

ბედი ალაშენა 54 მეფემან აფხაზეთამან (!) ბაგრატი, რომელიც არის იქედამ
ვიდრე ამ ზემოხსენებულს წლამდის გასული ოგაას ოცდაერთი წელი.

დავით და კონსტანტინეს წამებიდამ გადახდა წელი აქ ზემოხსენებულს წლამ-
დის ათას ას სამოცდაშვიდი.

რვას სამოცდათოვამეტი წელი არის გასული მოქვის აღშენებიდამ ამ ზე-
მოხსენებულ წლამდის, რომელიც არის ეს მოქვი აღშენებული აფხაზეთ მეფის
ლეონისაგან.

ფარსა[ნი]გი და ეჯი ვრთა არის, რომელიც არის სამ... მილი.

1080 წელსა დაწვეს ქუთაისი და მარტვირის ეკლესია.

1246-სა წელსა გაიყო ორ საშეფოდ: ქართლი და იმერეთი. ორას ორმო-
ცდა ცხრამეტე წელს [?!] გამოიტანეს ხვამლის კლდიდამ საუნჯე რამდენიმე და
სხვა ხუნვე დააშთინეს.

1756-სა წელსა იქმნა ომი ხრესილისა.

1758 წელსა დაბნელდა მზე.

1784-სა წელსა მოკუდა პირველი მეფე სოლომონი.

1789-სა წელსა იქმნა ომი მათ[ხოჯ]ისა.

1830[?].

555... აქეთ მოვეგო სომეხი ჩვენს სქარწმუნობას[!].

საქართველოს მეფობის დაწყებიდან მეთუ მეფობაშიდ

იშვა უფალი ჩვენი იესო ქრისტე[!].

ათას ხუთას ოცი წელია ქართლის მოქცევის აქეთ.

30-ს მარტს ჯვარს ეცვა ჩვენი იესო ქრისტე“. (318—319 გვ.), მეტად გაკრული მხედრულით.

940)

1739

კრებული. XIX

52 გვ.; 20×16; ქაღალდი (ცისფერი); მაგარი მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX]-
კვირნიშანი: 1809 (ფ. 29; 47); თავკახბულობა: 1 გვ.; დაუწყოელია: გვ. 52.

I. „ლეილი-მაჯუნუნი. კარი პირველი ლეილი-მაჯუნუნისა, სპარსუ-
ლისაგან ქართულად გარდმოთარგმნილი გვირგვინოსანის მეფის
თეიმურაზისაგან.—

ღმერთო, რომელი თვით სიბრძნით ხარ სიბრძნის მომცემლობით...“
(1—44 გვ.)

წყდება: „საკმელად ხორცი შემწვარი მუნ მსხდომთა ფრინველისანი,
ხილნი ტკბილნი და ტურფანი, მგზავსნი მის ადგილისანი,
ჯამ-ტაბაკები ნათლისა მზისაგან არ ნათლისანი
და არა გავს სახლსა ღთისასა—ამას არ უნდა მისანი.“ (43—44 გვ.)

შენიშვნები: 1. ტექსტი წყდება 258 სტროფზე (შდრ. თეიმურაზ პირვე-
ლი, თხზულებათა სრული კრებული; ტფილისი, 1934 წ., გვ. 58).

2. ხელნაწერი დასახელებულ გამოცემაში გამოყენებულია *„ლიტერიო“* (იხ.
გვ. 09).

3. ტექსტი გადმოწერილია უწიგნურად, მრავალი შეცდომით.

II. [ქაიხოსრო ანდრონიკაშვილი, მიჯნურთ ბადე].—

„ახლად გამოვჩნდი, დამერქვა სახელად მიჯნურთ ბადე...“ (44—
46, 50 გვ.).

შენიშვნა: 1. სტროფები ამოკრებილია ნებისმიერად, თანმიმდევრობის დაუცვე-
ლად, შდრ. S—1511 ხელნაწერში მოთავსებული „მიჯნურთ ბადის“ სრული ტექსტი
(559—591 გვ.).

III. [თეიმურაზ I, მაჯამა].—„სოფელმან და ჟამმან კრულმან ლხი-
ნი ჩემი განაქარვა...“ (47—49 გვ.).

შენიშვნა: 1. სტროფები ამოკრებილია „მაჯამიდან“ თანმიმდევრობის დაუცვე-
ლად, შდრ. დასახელებული გამოცემა, გვ. 113—120.

IV. „ბარამიანი არის.—იგი ჩემთვის სანახავად მოვარის ნაცვ-
ლად დაებადა...“ (გვ. 51).

შენიშვნები: 1. შედგება ექვსი სტროფისაგან, პირველი ორი სტროფი ამოღებულია „მიჯნურთ ბადედან“ (შდრ. N—1511, გვ. 573, 579).

2. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описанье, ტ. II, გვ. 267, № 164).

(941)

1740

მირიანი. XIX

116 გვ.; 20,4×16,4; ქაღალდი (ცისფერი, მდარე ხარისხის); მუყაოს ყდის ყუა ტყავით არის შემოსილი; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX—კვირნიშანი 182[1]; დაუწერელია 114—116 გვ.

[მირიანი]. „ამბავი დასაწყისი მაშრიყის ჯელმწიფისა.— იყო დიდი ჯელმწიფე ჩინეთისა ხოშროშა, დიახ ძლიერი და მალალი, მაგრამ უშვილობისათჳს ასეთს მწუხარებაში იყო მიცემული, რომ ყოველი თავისი სახელმწიფო და საბრძანებელი ჩალად მიაჩნდა...“ (გვ. 1—113).

შენიშვნები: 1. „მირიანის“ შესახებ იხ. ა. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, II, თბილისი, 1952. გვ. 334—337.

2. გამოცემულია ორჯერ თბილისში: პირველად 1876 წელს, მეორედ 1894 წელს ა. ხარგაროვის მიერ.

(942)

1741

სამუილ რაბინ-იუდიანი, ოქროს აღნაქუსი. 1818

80 გვ. 21×18; ქაღალდი (ცისფერი); მუყაოს ყდა, ტყავით შემოსილი; მხედრული, სათაურები სინგურით, მრგვლოვანი; 1818 წ. (77 გვ.).

„წიგნი სამუილ რაბინ მორაკანელისა, უბირველესის სინალოლისა, გინა ჰსჯულის შესაკრებელის მოძღურისა ისაკ რაბინის მიმართ, რომელ არს სუბულ-მეტს, მორაკანის ქალაქსა შინა. წყება ა.—ღმერთმან დაგიცვას შენ, საყუარელო ძმაო, და განაგრძოს საუკუნოცა შენი, ვიდრე დასასრულადმდე ტყუქობისა ჩვენისად...“ გვ. 7—77.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი „ოქროს აღნაქუსი სამუილ რაბინ იუდიანისაგან. მეორედ გამოღებული სანკტ-პეტერბურღს, შნორინის ნების სტამბასა შინა დაბეჭდილ 1782 წელს. უწმიდესის სინოდის მმართველის წევრს, მალალ ყდ სამღუდელოს გაბრიელს, არხიეპისკოპოს დიდისა ნეოლოროდისა და სანკტ-პეტერბურღისას და წის სამების ალექსანდრე ნევესკის მონასტრის არხიემენდოიტს, მისს მალალ ყოვლად-სამღუდლოებას, უმოწყალებს მწყემსთ-მთავარს“. (გვ. 1.)

ქვემოთ მოთავსებულია რუსულად მთარგმნელის მღვდელ-მონახონის ვარლამის მიძღვნა ხსენებული გაბრიელისადმი (გვ. 2—3).

ბ. ქართულად მთარგმნელის დიმიტრი ბაგრატიონის მიმართვა „მკითხველთათჳს. — ჩემგან ამ წიგნის თარგმნა შეუძლებელ იყო საღმრთოს წერილის ვნის გამოუცდლობით. გარნა მამიდის ჩემის, მეფის ქაიხოსროს

ას უღის თხოვა-ბრძანებას ვერ ურჩ-ვექმენ, ვინაჲთგან დიადი სურვილი აქტნდა რუსულისაგან ქართულად გარდმოღებისა და ამისთვის აღბატმზულმან სხუათა ქრისტიანეთა მთარგმნელთამან, არლარა ვრიდე ლექსთ-შეუწყობრობის ყუტმდრებასა, რათა იდიდოს ადრიოთგანვე მორწმუნეთა ჩემთა ერთ-ქტყენულთაგან ყოვლად დიდებული სახელი ღმერთ მამაკაცისა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტეის აწ და უკუნისამდე.

პაზრი წერილისა სდ გარდამომილია და თუ ვინმე ინებოთ უშტმნიერესად განწყობაჲ ძმრომელის სახელ-ალუქოცელად, მადლიერ ვიქმნები თავადი დ ი მ ი ტ რ ი ბ ა გ რ ა ტ ო ვ ა ნ ი .“ გვ. 4.

გ. „ა ღ ნ ი შ ტ ნ ა.—წიგნი ესე ამტკიცებს თჳს სმორის სათნო-უყოფელსა ქრისტესთვის განსჯასა...“ 5—6 გვ.

2. ძირითად ტექსტს ბოლოში დართული აქვს „პირი წიგნისა, წარვლინებულისა იერუსალიმით ტიბერიოს იქარატორისა!|“ შიძარტ ძუბლიო ღენტლუო მთავრისაგან პურიასტანისა იესო ქრისტესთვის. და წიგნი ესე დანარსულ არს ჰრომს მონასტერსა შინა ბატონთა კესარინელთა წიგნის საცავსა, ხოლო თარგმნილ არს წიგნი ესე ლათინთა ენისაგან ფილიპქეს ვისმე ლათინთავე ხუცისა.—სათნო ყოვლად შენდა, ჰოი, კესარო... გვ. 78—80.

3. გადაწერის თარიღი—1818—დაცულია 77 გვერდზე, სადაც გადაწერის სახელი და პატარა ანდერძი მონდომებით ამოჩიქნილია (შდრ. H კოლექციის „ხელნაწერთა აღწერილობა.“ III, გვ. 5—7, № 1009.)

მინაწერა. (გადაწერის ხელით):

„ტე დავშუშო ამაღ,
ერთი მრწამს სამად:
სულად, ძედ, მამად,
იუდელოთ ვამად“ (27 გვ.).

ეს ლექსი ნიკოლოზ მაცაშვილისაა. შდრ. H—454:1.

(943)

1742

ვოლტერი. ზაირა. XIX

82 ფ. (ძველი პაგინაციით: 5 — 168 გვ.); 21 X 17; ქალაღი; თავბოლონაკლუ-ლი, მუყაოს ყდა (ახლახან გაკეთებული ხელნაწერთა განყოფილების საამკინძაოში); მხედრული; [XIX ს.]; აღუქსანდრე ჰავჰავაძის თარგმანი ფრანგული დედნიდან.

[ვოლტერი, ზაირა] ... [გამოსვლა პირველი. ზაირა].“... ვინაჲთგან სტმთა მიუციესთ ცხოვრებაჲ ჩემი სოლიმისათჳს, რაჲღა ძეს ჩემდა და საფრანგეთისა ანუ ყოვლისა ქტყყანისადა. საკმაო არს ჩემდა ცოდნა იორდანის კიდისა და ორბსმანის დიდებულეებისა, სჯულისა და დიდებისა.

ფატმან. — გარნა მოიხსენე, რომელ მოყუბასი ჩტმნი, რომელიცა ჩტმთა-ნა განჰყოფდის ტყტმობასა, განვიდოდა რა სამწუხაროთა ამათ კედელთაგან, მოგუტა ფიცი მსწრაფლად უკუმოქცევისა სოლიმისადმი...“ (1r—82v).

წყ დება: ოროსმანისა და ნერესტანის დიალოგზე V მოქმედების X „განცხადებაში“. — „... უთხარ, რომელ მე მის წილ თუთ შური მივაგე თავსა ჩემსა“.

შენიშვნები: 1. ტექსტს დასაწყისში აკლია (ძველი პაგინაციის მიხედვით) 1—4 გვ., ხოლო ბოლოში 168 გვ. იქით.

2. იხ. აღუქსანდრე ჰავჰავაძე, თხულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 342, სადაც ეს ნუსხა ვოლტერის ზაირასი აღ. ჰავჰავაძის თარგმანად იხსენიება (ფრანგული დედნიდან).

გეოგრაფია. 1793

128 გვ.: 16 x 11; ქალაღი; ტვიფრული ტყავით შემოსილი ფიცრული ყდა მბედრული; დასაწყისი ასოები და სათაურები სინგურიოთ; 1793 წლის სექტემბრის 10 (127 გვ.): გადამწერი „კობულაოვი იოსებ, სკჷმონ მდიენის ძე“; გამმართველი: და ვით [რექტორი]; რუსული თარგმანიდან მთარგმნელი გაბრიელ გელოვანი (127გვ.).

(გეოგრაფია).

„მოკლედ გამოჩინება გარემოს ქტყსენისა და განყოფილება ყოვლისა ნაწილებისა მისთჷს, რომელნიცა საჯელმწიფო რომელსამე ნაწილსა შინა არიან და ყოვლისავე საჯელმწიფოსა სამძღვრისა დადება, ვინ ვის შორის უფროს არს ძალითა, სიმდიდრითა, მუ[რ]დახილითა, ანუ სხვითა რომლითამე წარმატებითა.—საუკუნემ და ყოვლად შემძლებელმან ღმერთმან პირველად სიბრძნითა თვისითა მიუწუთომელითა დაგებადნა ჩვენ...“ გვ. 3—120.

შენიშვნა: 1. გეოგრაფიის ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი: „ლეოღრაფია, ანუ მოკლედ ქტყსენის სიმგურგელისათჷს აღწერა, პირტშლ ლათინთა ენისაგან რუსულად თარგმნილი, ხოლო აწ მეორედ რუსულთა ენისაგან ქართულთა ენისა ხედა თარგმნილი გაბრიელ გელოვანის მიერ; რომელიცა დაბეჭდილ არს ბრძანებითა დიდის ჯელმწიფის, მეფეთ-ეფის პეტრე აღექსის ძის მიერ წელსა განჯორციელებითგან სიტყჷსა ლთისა ჩღი, თვესა მარტსა პირველსა. სამეფოსა ქალაქსა მოსკოვს“ (1 გვ.).

2. შედგენილობა: ა. შესავალი—ღვთისაგან ქვეყნის „დაბადებისათვის“ მოთხრობის შემდეგ მოცემულია მათემატიკური გეოგრაფიის ცნებების განმარტება: ეკვათორ, „პოლუსი, რომელ არს ღერძი ქვეყნისა“, [ზოდიკონი], არქტიკონი, ანთარქტიკონი, ხუთნი სიმბრავლენი ანუ სარტყელნი, „ღრადუსნი ანუ ხარისხი სიგრძეთა და სიგანეთა“ (ვრცლად); დედამიწის ზურგის გაყოფა ოთხ მხარედ; ევროპა, აზია, აფრიკა და ამერიკა (3—12 გვ.).

ბ. თვითოეული მხარის (ევროპის, აზიის, აფრიკისა და ამერიკის) პოლიტიკური ერთეულების მეტად ზოგადი აღწერა (13—105 გვ.).

გ. დამატებით აღწერილია „ქვეყანის მეხუთე ნაწილი“—ავსტრალია (მეტად ზოგადად და მოკლედ) 106—110 გვ.

დ. მთარგმნელის გაბრიელ გელოვანის ანდერძი (იხ. ქვემოთ). 111—119 გვ.

ე. „ტაბლიცა.—ამას შინა აღიწერება სიგრძე და სიგანე ღრადუსებისა ქალაქებთა გამოჩენილე[ბათ]ა... ფლიპპე ფერარის მიერ გამოწერილი.

	სიგრძე	სიგანე
ანდრიანპოლ ფრაკიისა	53:30	43:20
ახოცი	68	49
ალბაღერმანისა	294[?]:40	48:59...“
		120—124 გვ.

სულ 75 გეოგრაფიული პუნქტია აღნიშნული, მხოლოდ ანუ და ფარზე; სხვათა შორის, არხანგელის ქალაქი რუსეთისა (6530,6649), აშტარხანის რუსეთისა (49:30; 870), აზირ-სომხთი დიდი (7200: 47:30).

3. „ზანდუკი წიგნისა ამის“ 125—127.

3. რუსული თარგმანის სათაური: „Краткое изъвление о круге земном и раздѣлене всех частей его, которые государства в каждой части обретаются, и кажлого государства пределы, величина, с кем смежны, сила, богатства, доходы и прочая“.

„География или краткое земного круга описание. Напечатано повелением царского величества в типографии московской. Лета господня 1710-го, в месяце марте“.

იბ. П. П. Пекарский. Наука и литература в России при Петре Великом т. I, СПб., 1862. стр. 345 и т. II, стр. 239—240.

ქართული თარგმანის თავფურცელი (იხ. შენ. 1.) და 120 გვ. მოთავსებული— დეოლორაფია ანუ მოკლედ ქვეყნის სიმბრავლისათვის აღწერა დაბეჭდილ არს ბრძანებითა მისის დიდებულებისათა სტამბასა შინა მოსკოვისასა. 1710, თვესა მარტს— მოწმობს, რომ ქართული თარგმანი მომდინარეობს სწორედ 1710 წლისა და არა მერმინდელი გამოცემებიდან (იხ. აგრეთვე Д. М. Лебедев. География в России, петровского времени, Москва 1950. Ленинград, გვ. 337—342).

შდრ. М. Г. Джанашивили. Описание рукописей Церковного музея. Тиф. 1908. № 1007 (А კოლ.) აღწერილობა (გვ. 261—269).

ტ. რუხაძე, ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან. გვ. 44. თბ. 1954, სადაც წინამდებარე (S—1743) ნუსხის გადაწერა მიეწერება დავით რექტორს რომელიც 127 გვ. მოთავსებულ ანდერძში (იხ. ბოლოს) თავის თავს მხოლოდ გადმონაწერის „გამმართველად“ და „ჩამკითხველად“ აცხადებს. (შდრ. აგრეთვე— ამავე—S—კოლექციის № 1222).

ანდერძი (გადამწერის): „სრულ იქმნა. სადიდებლად ღმრთისა, თვესა სექტემბერსა 10, წელსა 1793. აღწერე დეოლორაფია ესე სჯომნ მდივნის ძე ქობულაძის იოსებმან“ (127 გვ.).

2. „გამართული და ჩაკითხულა დედასა ზედა. დავით“.

[დავით რექტორის ბელწერა ჩართულად]. (გადამწერის ანდერძის ქვემოთ, იმავე—127 გვ.).

3. (რუსულიდან მთარგმნელის გაბრიელ გელოვანისა): „განსრულდა თარგმანი წიგნისა ამის. აჲ მოგითხოვთ თვით ჩვენდამო მცირეს რაამე ანდერძსა.“

წელსა ჩაქვ, ეამსა შინა მეფობასა შაჰთამაზისასა, სახელმწიფო სპარსეთისა ფრიად მიწურვილ იქმნა გარემოს თვისთა მესამძღვრეთაგან; ვითარცა ისმაიტელთა წარუდეს რაოდენიმე სახელოვანი ქალაქები და ქვეყნები. ვგზომ და უმეტესცა ავღანთა, რა აღდა მთავარი მათი მირვეიზ და იწყო ავახაკობა ქალაქებთა ზედა სპარსეთისათა და წარულო პირველი ციხე სახელოვანი ყანდაარისა და ამათ ღონისძიება ვერა რა პოვის რა. და მერმელა თვით უკანასკნელიცა ტაბრისა ქალაქი, სადაცა მჯდომარეობდენ ყენი, რომელსაცა ეწოდება ისპანი, ფრიად ალაოხრეს და აღიონავრეს საქურტლე მათი და იავარიქმნა სრულიად სამყოფელი მათი.

შემდგომად ამისა აღდა დიდი კვლმწიფე, მეფეთ-მეფე ჩრდილოვეთისა პეტრე ალექსის ძე და განვლო ზღვა კავკასისა და დაიპყრა ციხე დარუბანდისა და მუნითგან ესეოდენ განავრცო პყრობილება თვისი, რა გილან-მახანდარამდის და თვით შამახამდის სრულიად ქვეშე პყრობილებასა თვისსა რავდენიმე ფრიად მდიდარნი ციხე-ქალაქნი და ქვეყნები მოყვანილ ჰქმნა.

და მუნითგან წარმოსცა ელჩი რომელიმე გვარ-წოდებით ტოლსტოვი, მისსა სიმაღლესა მეფესა ქართლისასა ვახტანგ ლევანის ძეს. და მოიწია ფარულად ქალაქსა ტუილისისასა და მიუძღვნა ებისტოლე გრაგნილი. იხილა მეფემან და წარიკითხა: უზომო ძმებრივი [შესხმა] და იმედი ებრძანა, რა გაციფრებულ იქმნა ფრიად და არა უვარყო ბრძანება მისი. მსწრაფლ დაუტევა ტაბტი თვისი; აღდა და წარმოეშართა—მეფეთა მიერ რაოდენიმე ურიცხველნი სამღვდელნი და საერონი ქართველნი, იმერელნი და კახნი ეპისკოპოსნი, მღვდელი, თავადნი, ახანურნი, მონანი და შიმუწვარნი, დედა-წულითურთ მათით. და მოიწია ქვეყანასა რაჭისასა, და აქა უბრძანა მეფემან ერისთავს შოშიტას რათა მთავართა ოსთასა წარმოეღოს მზევალნი.

ესე ამბავი ესმა რასულსა მეფისა ბაგრატისასა ბატონს შვილსა ნინოს, იმერეთს, მონასტრსა გელათისასა და მუნითგან წარმოვიდა მსწრაფლ ფარულად. და ესე მოესხენა მეფესა. ძმისწულსა მისსა, ალექსანდრეს იმერეთისასა და მოსწია რომელიმე თეადი ჩხეიძე, რა არა ვნებთ განტევაბა მისი ესეოდენ შორებით. რა იხილა მეფეთა ასულმან კაცი ესე მოვლინებული, ფრიად შეწუხნა და ღონისძიება ვერა რა ჰპოვა.

მაშინ იგულისხმა ბატონისშვილმან ნინო და მოვლინებულსა მას თავადსა რომელიმე საბოძარი უბოძა და ამისწუღსა თვისსა აღუქსანდრეს არწმუნა ესრეთ, რ რომელიმე დაბეჭდილი მადრამები დაუგდო, რ ყოველივე ჩემი საუნჯე ამას შიგან შთამოდებულ არს. მივიდე რა რაჭასაო და გამოვეთხოვო ძმასა ჩემსაო, მეფესა ქართლისსაო და კვალად მოვიდეო. და მათ ესე ვერ გულისხმა-ჰყვეს, რ მადრამაშიგან იყო ბაძა და მით გატენილ. და ესრეთისა ხელოვნებითა იხანა თავი თვისი და აწუქსიმობანდა და მეცა მაშინ თანა წარმიყვანა, რომელი ვიყავ მიბარებულ მიხეხისათვის სწავლისათვის ოდიშთა მფლობელის ბატონის, დიდის თავადის და დიანის ბეჟანის მეუღლის თამარისაჲს, რომელი გვიხმდა ჩვენთვის ბამიდად.

მაშინ მობრძანდა ბატონისშვილი ნინო მეფესთანა რაჭას და ევედრა წარმოყვანასა რუსეთს.

მაშინ აღდგა მეფე და განვლო მდინარე რიონისა და შეუდგნენ მთასა მალასა კავკასისასა, მსგავს ჯოჯოხეთისასა, სადაცა იყო ჯურღმული მრავალი, გამოძინდნარე თოვლთა და ყინელთაჲს. ესრეთ ძნად განაგულელ იყო კაცთათვის. უკეთესეცა შთავარდნილ იყო მცად ქვეყნელსა მას შინა უქუცურულსა ყინელისასა ორბი. გინა არწივი, მასაცა ვერცა ეძლო მუნით აღმოსვლად, არცაღა თუ ესეოდენთა ურიცხვთა დედასწულთა.

და ოდეს განულო მეფემან მთა ესე და მიაწია ქუტყანასა ოვსეთისასა. თუმცაღა გუქსხნეს მხვეალნი მათნი, გარნა ეგრეთცა ვერცაღა მით თავთა ჩუქნთა ვსწამლობდით მათთა ავახაურობათგან. და რაოდენთაცა გავეღიოდით ადგილსა, ანუ სოფელსა, მოვიდიან და ვნუქუქოდნიან მეფესა საბოძარსა და არა განუტყვიან. მეფემანცა რახომცა ძურფასი თუალი. გინა მარგარიტი უბოძის. ესრეთ უგუჟურ იყუნენ. რ კუალაჲ შილის ნახვეისათჳს ევედრებოდენ. და ესრეთისა ფრიადისა წარსაგებელით განვლო ადგილები მათი და ნობანდა სოფელსა დიდგორისასა და აქა მოვიდა ჩერქეზთა ბატონისშვილი და ამან გაგუაცილა სახლტარსა მათსა. და მივედით საბატონთსა ჩერქეზთასა; და მუნ ფრიად ეტრფიალენ და უმასპინძლეს ქრთობით, ამისთჳს, რამეთუ ახული მათი დედოფლობდა ჩუქნ ზედა.

მეფემანცა, გარჯისა მათისა მუქაჲდ, რამცა ოდენ ჰფერობდათ. ყოვლსავე თვითოვლად მიანიჭა. და აქა მოვეგნენ ჩრდილოეთისა სპათა მწედრობანი რაოდენნიმე ათასნი ჩინგიზთა მწედრობათა სპანი, თვალით წვრილნი, პირით პრტყელნი, სრულიად ქარქაშ-ხილფოსანი და მით განვლო მეფემან ჩერქეზთა ადგილები და რაოდენნიმე მდინარენი.

და განვლეთ მდინარე მუნ და დაიბანაჲ მეფემან და ისერა. კვალად ვიხილეთ სხვა უმჯობესი, განვსწავლულიქ რუსეთისა სპასთა მწედრობანი, რომელთა განსდევნეს ჩინგიზნი და თვით უწინამძღვრეს მეფესა, მოვეგნენ და თაყვანისცეს მთავართა მათთა, დიდით მცირედის, და წარმოიყვანეს. განვლეთ რაოდენნიმე ველნი. ფრიადი, ვიხილეთ უძჯობესი ჯარი ქვეითოსანი. მოვეგნენ მეფესა და თაყვანისცეს მთავართა მათთა რაოდენითაჲ თვითოვლთისა გვარითა საკრავითა, დროშებითა და დაფებითა და ესეთისა პატივითა სამთა ადგილთა ჯარნი ერთად შემოკრბენ და სრულიად დაღისტანი, ქვაბ ავახაკთა ადგილი, უგნებელად გამოაროინეს.

და მობრძანდა ციხესა სოლადისასა წელსა ჩლკდ, და მუნ მოვეგნა სარდარი გაბრიელ კროპოტოვი. და განახნეს კარნი ციხისანი და მოსტეს კმა ქუხილისანი ხელდეთა ზედა ქარდმოციდებულთა ხარქიანებთაგან, და წყობილთა სპათა—ქელის თოფთაგან. ესეთისა პატივითა შებანდა სახლსა ტურფასა და აქადამე წარგზავნილი ვლჩი თვისი, სარდარი ამილახვარი ვახტანგ პეტრეშუს მადლობით და თაყვანისცემით მალალთა ველმწიფეთად მიერ წარავლინა. და ოდეს მოვიდა სარდარი ესე და იხილა ველმწიფემან, ფრიად მოხარულ-იქმნა და წყალობა მოძებულ-ჰყო სახითა თვისითა ოქროსათა, რომელი იყო შემკობილი აღმასითა.

გარდახდა ჟამი. თვით მეფეცა აიყარა და მიბძანდა პირსა ხდვისა, პირსა კავკასისა და მუნ მოიგნეს რაოდენნიმე კუამალდნი; და მობძანდა კლაქსა ასტარნასა. მუნ გამოეგება მთურავი ქალაქისა მის, პატივითა ნით, რ ჯითარცა ზემოთე ამისა მოგუხუნებეს.

ხოლო ამა ქალაქსა იქით თუთ პეტრებრუნამდის ვითარითას პატივითა მეფე ქართლისა ვახტანგ ლევანის ძე ანუ ხმელეთით ანუ წყლით მიბძანდა, ანუ დიდსა ჯელმწიფისა მეფეთ-მეფის პეტრე ალექსის ძისა მიერ ამ სოფლით გარდაცვალებასა მისისა დიდებულებისა გლოვასა და ტყვეებასა [!] შინა ვითარ ესწრა და, უკანასკნელ, მისსა დაშთომილმან დედოფალმან ეკატერინემ ვითარ ნუგეშინის-სცა, ანუ რ[ა]გვარად უზომობით წყალობა მიანიჭა, ამისთვის ამბისა მოთხრობასა აღწერით ვერ შემძლებელ-ვექმენ, რ თუმცაღა თვით არა ეხილვა ვისმე, უხილაგთა კაცთაგან ესოდენი უსახდგრო პატივი არა ირწმუნებოდა, რომელი პანკრატონთა შარავანდედთა შორის, ვგონებ, არცაღა ვისმე მიეთვალს.

აწცა გლოვაც ყოველთა, ვინცა ინებოთ და ხელად მიიღოთ მცირე ესე ჩემი ნამუშავევი, რათა სახელი ჩემი წიგნისა ამისგან არა აღმოხოცოთ და კეთილ-საყვარლად მოხსენებასა ჰყოფდეთ.

ამისთვის მოველ რუსეთს და შევეგენ მცირესა ენასა რუსთასა. მაშინ ვინილუ წიგნი ესე—მოკლედ ქვეყანისა აღწერა და ფრიად მიმიზიდა და მოვიზიდე, ხელგზყავ და რასაცა ოდენ შემძლებელ ვიქმენ, ვთარგმნე მე, კნიახ გელევანმა გაბრიელ ქრისტეს აქეთ ჩლწ. სამეუფოსა ქალაქსა მოსკოვს. გვ. 111—119:

(945)

1744

მხითარ სევასტიელი რიტორიკა. 1772

XVI, 272 გვ.; 15×11; ქაღალდი; ტვიფრული ტყავით შემოსილი ფიცრული ყდა; მხედრული; სათაურები ასომთავრულით, სინგურით; 1772 (XVI გვ.); დაუნწერელია: II—IV გვ.

«მხითარ სევასტიელი. რიტორიკა» „თუხ ჯელოვნებისა სარიტორიკოსა (ესე იგი სამკვერმეთქვოსა). წიგნი ათუხ სახელწრისა სასმკვერმეთქვოსა და წუთალებისა ნაწილთა მისთასა. თავი ა.—მკვერმეთქვობა, რომელიცა ითქმის რიტორებად, არს ჯელოვნება საკეთილმეთქვო...“ გვ. 1—268.

შენიშვნები: 1. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი—„მხითარ ყოვლად ბრძნისა მოძღვრისა სომეხთასა სევასტიელისა ქმნილი წიგნი რიტორიკა, სარგებლად ყრმათა სხალის შინათა ქართულსა ემასა ზედა გარდამღებით შრომილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართულოსა, დავითიქიან-ბაგრატიონისა.

დროსა უკეთილ-მსახურებისა, ყოვლად უბრწყინუალესისა და უმაღლესისა მგფისა ირაკლი მეორისა ყოვლისა საქართულოსასა,

მამათ-მთავრისა ანტონისასა,

წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7272; ჯორციელად შობითგან სიტყუსა ღთისა 1764; თთუშსა მეშვიდეს, რიცხუსა 10“ (გვ. V).

ბ) „წინასიტყუობა ეპისტოლე, მიწერილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა... ირაკლის მიმართ მეორისა, ძმისა თუხისა, მეფისა ყოვლისა საქართულოსა...—ირაკლი, დავითიან-ბაგრატიონისა, ყოვლად ბრწყინუალისა მეფისა ყოვლისა საქართულოსასა, მის მეფობის სიმაღლეს, ჩენს ყოვლად სატრფოს ძმა[ს].—იცის საზოგადომან ჩუქუღებაშან, ვითარმედ ყოველნი უმჯობესისა[დ]მი მიმართებენ თავთა თუხთა. თუხ...“ VII—XV გვ.

ანტონ I ერეკლე II-სადმი მიმართვის სრული ტექსტი იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობის“ (H კოლექც.) I ტ., № 256, გვ. 183—184.

შდრ. აგრეთვე H კოლექც. № 1068.

2. „რიტორიკის ტექსტს დართული აქვს „პინაქსიტყუობა“, 269—270.

12. ხელნაწერთა აღწერილობა

ანდერძი. „ალიწერა დასაბამითგან“ ვიდრე აქამომდე 7280; განწორციელებითგან სიტყვას ლისა 1772, ქკს 460; თთფსა იენისსა, რიცხუსა 26“. (სინგურით, XVI გვ.).
 მინაწერები: 1. კრიპტოგრაფული (I ყდის შიგნიდან და V XI გვ., ანდერძის ტექსტის ბოლოს).

2. „ღმერთმა ატონენოს ამისი აღმწერელი წინამძღვარი გამალიელ“ (272 გვ.).

3. სომხური მინაწერი (272 გვ.).

(946)

1746

ბარამგულანდამიანი. XIX

70 გვ.; 20,4×16; ქალაღი (ცისფერი); დაზიანებული და რესტავირებულია 59—62 გვ.; მაგარი მუყაოს ყდა; ტყავის ყუით; მხედრული; XIX ს. დასაწყისისა; კვირნიშანი: „[18]38“; თავკახმულობა 1 გვ.; ბოლოკახმულობა 20 გვ.

«ბარამგულანდამიანი». „ქარი პირველი ბარამისა და გულანდამისა, სპარსული საგან ქართულად გარდმოთარგმნილი ბრძანებითა ქართველთა მეფის ვახტანგისათა.—იყო ქვეყანასა ურუმელთასა ჯელმწიფე ქიშვარ, ზნეუკლები, მორჩმული და სიმდიდრისაგან გალღებული...“ გვ. 1—70.

შენიშვნები: 1. ტექსტის ბოლოს, ბოლოკახმულობის ქვემოთ, მოთავსებულია ხუთსტრიქონიანი კრიპტოგრაფული ჩანაწერი.

2. „ბარამგულანდამიანისათვის“ იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია. ტ. II, თბ., 1952, გვ. 306—311.

3. ხელნაწერი აწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 552—562, № 87).

ე. თაყაიშვილი ხელნაწერს „მოკლე რედაქციის“ ჯგუფს აკუთვნებს (იხ. დასახელებული აღწერილობა, გვ. 557) და აღნიშნავს, რომ მისი ტექსტი (უხეიროდ) გამოცემულია თბილისში, 1880 წ., ივ. კალატოზისა და პავლე ფერაძის მიერ.

შდრ. ვრცელი რედაქციების ხელნაწერები: S: 1548, 2392, 3064.

მინაწერი: „ჩემო მიჯნურო! შენთვის ვტირ, მხოლოდ და შემოწყნაროდა, გავიჭრე მინდვრად ტყვედ და კლდედ, სოფელსა გავეძლოდა, რას ვაქნევ სოფლის დიდებას თუ წენ კი მამეკრძალოდა“ (70 გვ.).

(947)

2266-ა

დაუჯღომელი ჯვარისა. XVIII

18 გვ.; 13×7,5; ქალაღი; დაშლილი; უყდო; წერილი კალიგრაფიული ნუსხური; დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; ტექსტი ჩაწერილია ვარაყით მონახულ ჩარჩოში; ფრაგმენტი წარმოადგენს საზარება-სამოციქულოს ან მარტო საზარების დანართს; გადამწერი—სიონის დეკანოზის შვილი გაბრიელ (17 გვ.); XVIII ს. დამდეგი.

„დაუჯღომელი ჯვარისა.—ზეშთა მბრძოლისა და მოლუაწისა ჩუენისა უძღვევისა ჯვარისა შენისა, ქრისტე ღმერთო...“ 1—9 გვ.

შენიშვნა: 1. „დაუჯდომელს“ მისდევს: ა. წრეში ჩაწერილი ცხრილი საკითხავებისა: „აქა ვიწყით შაბათ-კვირიაკეთა სახარებანი“ (10—11 გვ.); ბ. ქორონიკონი (13—14 გვ.).

გ სახარების საკითხავთა საძიებელი (გვ. 17).

2. ხელნაწერი წარმოადგენს ფრაგმენტს. თავდაპირველად ხელნაწერი შეიცავდა სახარება-სამოტიქულოს ან მარტო სახარების ტექსტს (იხ. ანდერძი).

3. სიონის დეკანოზის შვილი გაბრიელ ვახტანგ VI-ის ცნობილი მდივან-მწიგნობარია. მისი ხელითაა აგრეთვე გადაწერილი ხელნაწერები A—909 და A—910.

4. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, II, 654). ანდერძი (გადანწერისა): „ქრისტე შეიწყალე ამ სახარების და სამოტიქულოს დაწერი დასრულ-მყოფელი სიონის დეკანოზის შვილი გაბრიელ, აწ“ (გვ. 17).

მინაწერები: 1. ქორონიკონი დაწერილი გაბრიელისვე ხელით;

„ტფ. ლუარსაბ ისპანს წავიდა.“

ტფ. ლევან და ბაგრატ ისპანს წავიდნენ მარტს მ. ამე ქორონიკონსა მეფე გიორგი გარდაადგეს იმერეთს, მეფეს ერეკლეს მისცეს ქართლი. ლევან და ბაგრატ ერთს გაგზავნეს და ლუარსაბ ქირმანს, ბაგრატ ერთს მოკულა.

ტბლ. მაისს კვ წავიდა ქართლიდამ ქაიხოსრო ისპანს.

ტბე. მარტს მ მეფე გიორგი ისპანს ჩავიდა. ამე ქორონიკონსა სულეიმან ჩავიდა ისპანს.

ტბვ. ნოემბერსა კა გიორგი მეფეს ქირმანი მისცეს. ამე ქორონიკონსა აგსტოს ლუარსაბ მოკულა. მეფეს გიორგის მამის სახელი დაარქვეს შაჰნავაზ. ქირმანს ლევან გაგზავნეს ჩაფრად და ბულუქებზე გაემარჯვა.

ტბზ. მეფე შაჰნავაზ და ლევან სისტანს ბულუქებს შეებნენ. გაემარჯვათ ოთხასი თავი მოსჭრეს. ყვენმა ცხენი და ხალათი და ჯმალი გაუგზავნა ორთავ ძმას

ტბთ. აგსტოს კმ ლევან ქირმანიდამ დაიბარეს, მდივანბეგობა მისცეს; სახელი გამოუცვალეს, შაჰყულიხან დაარქუს.

ტბა. სულეიმან მოკულა მარტს ივ. ამე ქორონიკონსა მაისს კთ მეფე შაჰნავაზს ქართლი და სპასალარობა მისცეს. ლევან ჯანიშინად ქართლში გაგზავნეს და ქაიხოსროს მდივანბეგობის ჯანიშინობა მისცეს, სახელი გამოუცვალეს, ხოსრო დაარქვეს. და ერეკლე მეფე ქართლიდამ წიყყანეს, ყულარ აღასობა და კახეთი მისცეს. ამე ქორონიკონს ყანდარი მისცეს მეფეს შაჰნავაზს.

ტბბ. კახეთი მისცეს ერეკლეს შულს.

ტბგ. ლევან ქართლიდან დაიბარეს. ვახტანგს ჯანიშინობა მისცეს.

ტბდ. ერეკლეს შულს კახეთს გამოისტუმრეს. ამე ქორონიკონს ყვენი მაშათს წავიდა, ისპანს ხოჯა დაადო. ნაიბად ისპანი შიბარა.

ტბე. მაშათის გზაზე შიმშილობა იყო. მარტს ი ქაიხოსროს ჯარის ნასალი უბრძანეს. ამე ქორონიკონს ისპანს მაშათიდან გაგზავნეს ქაიხოსრო ჩაფრად, ნაიბობა და ტარულობა ისპანისა მისცეს. ისპანი აშლილიყო, ხოჯა და ყვენის სასახლე ჩაქვებინათ. შიმშილობა შექნილიყო და ლითთ ყველა კარვა გაარიგა.

ტბვ. როსტომ მეფე გაბატონდა.

ტბგ. არჩილ მეფე დაიბადა.

ტბდ. როსტომ მეფე მიიკვალა და მეფე შანავაზ გაბატონდა.

ტბდ. მეფე შანავაზ და კათალიკოზი დომეტი მიიკვალნენ სეკდენბერს.

ტბზ. მეფე გიორგი გაბატონდა იანვარს და ამე ქორონიკონს სეკდენბერს: თუთა ბატონის შვილი გურიელის ასული მიიკვალა.

ტბთ. დედოფალი როდამ მიიკვალა ივლის იბ.

ტბა. დედოფალი მარიამ მიიკვალა.

ტბბ. დედოფალი თამარ მიიკვალა. (13—15 გვ.).

2. მხედრულით: „სეკდენბერს სამს, სამშაფათს შუადლისას, ქორონიკონს ტპ მ რაბი ელ ავალის ოცდათს 1112.“

ადამს აქეთ შვიდი ათას ორას ათი, ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას: ორი. მზის მტკიცეა—თოთხმეტი. მთოვარისა ცხრა. ქკნი ტპ“ (გვ. 12).

2266-ბ.

ვახტანგ VI, კვინკლოსი (ფრაგმენტი). XVIII

2 ფ.; 14×9; ქაღალდი (თხელი); ფრაგმენტი; მხედრული და მთავრული; დაწერილია ვახუშტის ხელით; [XVIII ს.].

[ვახტანგ VI, კვინკლოსი].

1 r-ზე ზემოთ: „ხელთა“, შემდეგ ნახევარ-წრე, რომელშიც ჩაწერილია საეკლესიო დღესასწაულების ცხრილი: „ამ მგრგვლივ დღესასწაულები იცნობების...“

ცხრილის ქვემოთ მოთავსებულია კვინკლოსის გამონაგარიშების წესი, რომელსაც მიწერილი აქვს: „ამ ქორონიკონზე გამოიღო მეფემ ეს კვინკლოსი: მზის მოქცევა იყო იგი, მთვარისა -ით, დასაბამითგან ჯსლო 7239; ქრისტეს აქათი იყო ჩღლა 1731, ქართული ქორონიკონით უით 419“.

1 v-ზე დახატულია ნახევარ-წრე, ხოლო ცხრილები ჩაწერილი არ არის.

2 r-ზე: „სწავლანი ამა ქორონიკონსა, თუ ვითარ ჯერ-არს ყოველივე...“

2 r-ზევე წრე, რომელშიც ჩაწერილია სახარება-სამოციქულოს სადღესასწაულოს საკითხავები.

წრის ორივე მხარეს კიდევ წერია: „ეს გრკალი მროველ-ყოფილი ტფილელ მიტროპოლიტის ორბელის ძის ნიკოლოზის გამოღებულ-გაკეთებულია. შენდობას გთხოვთ, ვინც ნახოთ, მრავლის ჭირით გამოიკეთებიაო. მე ვნახე და აქ დავსწერე. სახმარ იყო ამ ქორანიკონით“.

2. ე. თაყაიშვილთან ორივე ფრაგმენტი (2266 ა და 2266 ბ) აწერილია ერთად (იხ. Описание, II, გვ. 654).

შენიშვნა: 1. მსგავსი კვინკლოსი, გადაწერილი ვახუშტისვე ხელით, დაცულია აბის ხალხთა ინსტიტუტის ლენინგრადის განყოფილების ხელნაწერ ფონდებში (E—10ა. იხ. P. P. Орбели, Грузинские рукописи Института востоковедения АН СССР, вып. I. стр. 49).

(948)

2267

კრებული. XIX

26 ფ.; 34×22; ქაღალდი ლურჯი ფერის; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.].

1. „ღემხი. ქ. თქმული ლექსი. სამიჯნურონი, რომელსა ეწოდების ეშხი ხონია. ჩახრიხეული.—

ზანბახის პირი, მნახვთა ჭირი, კეკლუცს მახე წარებით...“ 1r—7v.

2. [გარსევან ჩოლაყაშვილი]. ... „ქარი პირველი ნარგიზოვანი.—

ჰე, საყვარლო, შენის გონებით ხელვარ მიხდორსა თავის ღონებით ნარგიზოვანი...“ 7v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ნარგიზოვანი, ალ. ბარამიძის რედაქციით, 1936).

2. „ნარგიზოვანის“ ტექსტი ხელნაწერში დაყოფილია თავებად (სულ 8 თავია). ხელნაწერის VII კარში გაერთიანებულია გამოცემის VII—X კარები. ამ კარში გამოცემის VII კარიდან შესულია პირველი სამი სტროფი დასაწყისში და IV სტროფი ბოლოში. ნაბეჭდი გამოცემის VII კარის მე-5—11 სტროფები ხელნაწერში VIII კარადაა გამოყოფილი (იხ. ფ. 13—14).

3. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „დასრულდა ნარგიზოვანი“ (14r).

3. [ლექსი].—„ღამართა ბროლი სვეტისა, რა მზემ ნახა, იამა...“ 14 r.

შენიშვნა: ხელნაწერ H—1282: 83-ში ეს ლექსი მიეწერება ვახტანგ VI-ს.

4. [გარსევან ჩოლოყაშვილი, ხილთა ქება]. „უყურეთ ხილთა ქცებასა, რისა ანბისა მთქმელია...“ 14v—16r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, ტ. II, 1928, გვ. 64).

5. [დავით რექტორი]. „საყვარლისა პირმთვარეობა, მოხდომით გაშლა, მით არეობა...“ 16r.

6. „რეული.—რადგან გაგწირა მისნი არენი, რადგან გენბავს პირნი მთვარენი...“ 16r.

7. [ლექსი].—„თუ მოსთვალავ, იგი კმარან; რაცა ბედან გჭირან. ჰირნი.“ 16r-v.

8. „რეული ანუ.—თუმცა აწ ბედი შენი ბნელია, მაგრამ ეს უწყის, დღე ნათელია...“ 16r.

9. „ლექსი.—„გაგებტობი, გულო, გიცნობ, ხარ აწვეცა გაუტეხელი...“ 16 v.

10. „რეული.—ეს საწუთროსგან, სხვისგან არ მჭირდეს...“ 16 v.

11. „ლექსი.—გონებამან გონება სცნას, არ იცნობის; თუ არ კაცი...“ 16 v.

12. [ქაიხოსრო ანდრონიკაშვილი, მიჯნურთ ბადე].—

„... ზანგთა რაზმი ჩემად მკულელად ედგა ყენებითა,
გიჴრის მშვილდი მოზიდული ისარს მესვრის ქენებითა...“ 17 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი გამოქვეყნებულია, მაგრამ არა მთლიანად (იხ. ანთოლოგია, II, 1928, გვ. 257).

2. ჩვენი ხელნაწერის ტექსტი მისდევს MS—1511 ხელნაწერს (იხ. დასახ. ხელნაწ. 117v-ს უკანასკნელი სტრიქონიდან).

მინაწერები: „ესე მიჯნურთ ბადე, რომელმანც ითხოვოთ, წაიკითხოთ და შექცეთ, ეგრეთვე პატრონსავე უბოძეთ, და თუ მიცემა აღარ ინებოთ, მოვალენი იყვნეთ მეორედ მოსვლასა, ამინ, კრიელეისონ“ (25v).

2. „ამ ლექსებში ხშირად შეხვედებით, რომ სიტყვის წერილს წინ პირველად ასო უზის ქ. ეს არ ეკუთვნის იმ სიტყვას, რომელს სიტყვასაც უწერია პირველს ასოდ ქანი. ქ. ეს საწუთროსაგან—ეს საწუთროსაგან. ქ. გონებამან—გონებამან. ქ. თუ მცა—თუმცა. ქ. საყვარელო შენსა—საყვარელო. ქ. თუ არ მომკლა—თუ არ მომკალ(!). ქ. შავმან შვილდმან—შავმან შვილდმან—ასე ითქმებიან, და სხვანი. ნიკ. ანტ. ყაზ“ (26v).

(949)

2268

მხედარნი პოლშისანი. XIX—XX

4 ფ.; 34×23; ქალაღი; კოლენკორის ახალი ყდა; მხედრული; [XIX—XX].

„მხედარნი პოლშისანი.—ოცდა ხუთი წლის წინათ აღეგზნა რა ბრძოლა, შეამთხვია მას ძლიერი დაბრკოლება სახელოვანმან, რომელმანცა წარსტაცა სვე მამულსა თქვენსა...“ 1r—4r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი წარმოადგენს გენერალ-ფელდმარშალ გრაფ დიბიჩის მიმართვას პოლონეთის მხედრობისადმი.

2. ტექსტის ბოლოს სწვრია: „მიწერილ არს ღენერალ მარშალი ღრაფი დიბიჩი ამიერბალკანისა“ (4r).

(950)

2269

კრებული. XIX

8 ფ.; 22×18; ქალაღი; კოლენკორის ახალი ყდა; მხედრული; რუსულ-ქართული ტექსტი; [XIX ს.]; მთარგმნელი—რევაზ ყორშიბაშოვი (8r).

1. [А. С. Пушкин] «Ночной эфир
Струит эфир,
шумит, бежит
Гвадалквивир...»

[ა. ს. პუშკინი] „ღამის ნიავი,
ლეღავს ეფირი,
მიღის გრიალით
ღვადალკივირი...“ 1v—2r.

2. [Крылов]. „Петух и Алмаз.—

[კრილოვი], „მამალი და
ალმასი.—
ერთხელ სანებვეს მამალმა იპოვა
ქექვით ალმასი...“ 1v—2r.

В навозе роился, нашел петух алмаз...“

3. [Державин] „, Бог.—

[დერჟავინი]. „ღმერთი.—

1. О тв пространством безконечный...“

1. აჰა, შენ სივრცით დაუსრულებელი...“ 2v—8r.

შენიშვნა: 1. რუსულ-ქართული ტექსტები პარალელურადაა დაწერილი.

2. „ღმერთი“ მთარგმანის ბოლოს მიწერილია: „გადათარგმნულ არს რევაზ ყორშიბაშოვისაგან“ (8r).

(951)

2270

ბესარიონ გაბაშვილი. რუხის ბრძოლა. XIX

8 ფ.; 22,5×17, ქალაღი; აკინძული; მხედრული, დასაწყისი ასოები მთავრულით; ბოლონაკლული; [XIX ს.].

[ბესარიონ გაბაშვილი. რუხის ბრძოლა].—

„ღღეს იხარებს დავით, სულიერსა ჩანგსა თანა სულითა მმლაღადებელი შეფე, და იტყვის...“ 1r—8v.

- შენიშვნა: 1. ხელნაწერი ბესიკის თხზულებათა გამოცემაში H ლიტერითაა აღნიშნული (იხ. ბესარიონ გაბაშვილი, თხზულებათა სრული კრებული აღმ. ბარამიძისა და ვ. თოფურიას რედაქციით, 1932, გვ. 123).
 2. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. დასახ. გამოც. გვ. 28).
 3. ტექსტს ბოლოში აკლია ორი ტაეპი.
 4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, გვ. 366).

(952)

2271

ანდრია კასრაძე. ქართველ მხედრებისადმი მიძღვნილი ლექსები
და მიმართვა. XIX

4 ფ.; 34.5×22; ქაღალდი; ყდიანი; მხედრული; [XIX ს.].

1. [ანდრია კასრაძე, მიმართვა ქათველი მხედრებისადმი]. „ღმერთი ძლიერი ჯელმწიფე, რამეთუ ჩუწნათანა არს ცათა შინა; არს დიდ, ვითარ ცნი ჩვენი და ძლიერ, ვითარ ჯელმწიფე ჩვენი.—სიხარულევანსა ამას ხმისა წარუძღვნი კანდიერებით მხნეთა ერთ ივერისათა განმზადებულთა, განსამზადებულთა და დაბანაკებულთა პირის-პირ ოსმალთა, არა ერთ გზით სახელოვანთა და ერთგულობისა მაჩვენებელთა გვამათა...“ 1r-v.

2. [ანდრია კასრაძე]. „და ესრეთ აღმოაჩინეთ თავნი თქვენნი მათ-ზედა, ვითა ლომ-ვეფხვათ.—

„ხოლო იგინი ითხეთ, იკატეთ,
სიმხნით და ძლევით თქვენ არ იმატეთ...“ 1v.

3. [ანდრია კასრაძე]. „ვინ ვის ჰსძლევეს.—
სადა ერთობა არ გაერთობა,
მუნ ძალი მყარობს ამაღლებულად...“ 2r-v.

4. [ანდრია კასრაძე]. — „რუსთ-კახთ-თუშთ-ფშავთ-ქართველთ და იმერთს ზედა თქმული.—

ჩინებულნო მეომარნო, რუსეთის მხედრობანო,
თანა-მინდობით კახთ-თუშთ-ფშავთ ქართველნო და იმერნო...“ 2v—3v.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ანდრია კასრაძე“.

(953)

2302

ხელდასხმის სიგელების ნიმუშები. XIX

6 ფ.; 22×16,5; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული; ბოლონაკლული; [XIX ს.].

1, „ჭორმა მღვდელთ-მთავრისაგან მისაცემელის ღრამმატისა ახლად ჯელდასხმულისა მღვდლისადმი. წყალობითა ღმრთისათა: (აქ დაიწერება ტიტული მღვდელ-მთავრისა), მაღლითა, ნიჭითა და ჯელმწიფებითა ყოვლად წმიდისა და ცხოველთ-დასაბამისა სულისათა, მოცემულითა ჩვენდა თვთ დიდისა მღვდელთ-მთავრისა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესგან, წმიდათა და სამღვდლოთა მისთა მოციქულთა მიერ და მათთა მოადგილეთა და მოსაყდრეთა, კეთილ-ქრძალული ესე მამაკაცი (აქა დაიწეროს სახელი და გვარი ხელ-

დასხმულისა) პირველად ყოვლითა მკაცრითა გამოძიებითა გულსმოდგინედ გამოვსცადეთ...“ 1r—4r.

2. „ჭო რ მა მღვდელთ-მთავრისაგან მისაცემლის დ რ ა მ მ ა ტ ი ს ა ახლად ჯელდასმულისადმი დიაკონისა. წყალობითა ღმთისათა (აქ დაიწერება ტიტული მღვდელთ-მთავრისა), მადლითა, ნიჭითა და ჯელმწიფებითა ყოვლად წმიდისა და ცხოველ-დასაბამისა სულისათა, მოცემულითა ჩვენდა თავადისაგან მღვდელთ-მთავრისა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა წმიდათა და სამღვდელთა მისთა მოციქულთა მიერ და მათთა მოადგილეთა და მოსაყდრეთა კეთილ-კრძალული ესე მამაკაცი (სახელი და გუარი ხელდასმულისა) პირველად ყოვლითა მკაცრითა გამოძიებითა გულსმოდგინეთ გამოვსცადეთ...“ 4v—6v.

წყდება: „... მსახური ქრისტე იესოსი, აღზრდილი სიტყვთა სარწმუნოებისათა და კეთილთა სწავლითა. ვუბრძა...“

(954)

2303

კრებული. XIX

14 ფ.; 17,5×11; ქაღალდი; შუადო; დაშლილი; ფრაგმენტი; მხედრული; დაზიანებული (1—7 ფფ-ის მარჯვენა და მარცხენა კუთხეები მოგლეჯილი); [XIX].

1. [თეიმურაზ I, ვარდ-ბულბულიანი].—

„ზღვა დაწყნარდა ღელვისაგან, შეიცვალა ქარკეთილად, ვითა გული გამწყრალისა დაამშვიდდა(!), იქმნა რბილად...“ 1r—3v.
წყდება: „... ბულბულმა უთხრა: საკვდავად მე თავი გამეწირაო, მე შენი შეკვეთილი ვარ, არ სხვა მფრინველი არაო, მომკლავ, დაპარჩენ, მე შენმა სიტურფემ გამაკვირვაო, და შენ შესაფერად დაემღერო, არ ავად რასმე ვყვიროო...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი იწყება მერვე სტროფით, წყდება მეორმოცეზე (იხ. თეიმურაზ I, თხზულებათა კრებული, აღ. ბარამიძისა და გ.ჯაკობიას რედაქციით, 1934 წ. გვ. 7—8).

2. ხელნაწერი აღწერილია გ. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, II, გვ. 314).

2. [სასულიერო ხასიათის ლექსი].—

„... ისა ეს ამბავი ვერა უთქომს კარგა არად,
... ცოდვასა იქს, იგ ჩაიგდებს გულში არად,
... გამოვა, ჩაუვარდების, ერთხელც არის ცოდვა ნაღვლად;
... აშია ღმთის სასწორი, სამართალი უძეს ამრად...“ 4r—6r.

3. [თეიმურაზ II, ხილთა ქება].

„... ხილთა ქებასა, რისა ამბისა...
ფერ-შენიერი, ძირწური, ცოტა ხანის მდ...
უხუცესი და პირველი, მარწყვი მიწას მღვომელი...“ 6v—7v.

შენიშვნა: გამოქვეყნებულ ტექსტთან შედარებით „ხილთა ქება“ იძლევა რედაქციულად განსხვავებულ წაკითხვებს (შდრ. თეიმურაზ II, თხზულებათა სრული კრებული გ.ჯაკობიას რედაქციით, 1940. გვ. 109).

4. [ვარდბულბულიანი].—

„...დაჯდა ტყვექმნილი ბულბული,
სულთქმისა ჯმასა ყიოდა,
იმტვენს, იძახის, გაშმაგდა, გავს, თუცა წყლული სტკიოდა...“

8r—11v.

წყდებთ: „... გიშერთ მშვილდით, ჩემო მკვლევო, ვით ქალწულო
მშვილდოსანო,

ეტლო შეიღთა სპარაზენტა, მუშკ-სუმბულო ზილფისანო,
თვალად შაო შავარდნისო, თმა მუშკისა ინდოსანო,
და ედემს სულო სამოთხისა, მუშკ ილისა(!) მაყნოსანო...“

შენიშვნა: ტექსტი მოიცავს 40 სტროფს. ძირითადი ტექსტი გამართულია 16-მარცვლოვანი შაირით. შიგადაშიგ ჩართულია 20-მარცვლოვანი ჩანარუხაული სტროფები (14—16).

5. [ქილილა და დამანას საბასეული რედაქციის ლექსები].

„... სად შური შევა, მუნ არის ზღვევა, იქ კეთილობა იყოს მბტო-
მელად,
ზარი დამეცა, ზარი დამეცა, ჰე, გონებისა განსაკრთომელად...“

12r—14v.

(955)

2304

კრებული. XVIII

10 ფ.; 17,5×11; ქალაღი; უყდო; დაშლილი; ფრაგმენტი; მხედრული; დაზიანებული; [XVIII ს]; წინა ხელნაწერის ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს.

1. „ამა ამბისა დასაწყისი პირველი, ამო და სასმენლად შეენიერი სწავლისათვის მოშაირეთასა, ტარიელისა და ნესტანდარეჯანისა. ამ წიგნს ვეფხისტყაოსნობით უკმობენ.“

ა. რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერთა...“ 1r—4r.

შენიშვნა: ხელნაწერის დასაწყისი ნაწილი წარმოადგენს ვახტანგისეული ვეფხისტყაოსნის შესავალს, რასაც მოსდევს ვეფხისტყაოსნიდან ამოკრეფილი აფორიზმები.

2. [ანტონ I, ანბანთქება]. „აჭირვებს, აღენს ალებსა აღმასი, აელვებულნი...“ 4r.

შენიშვნა: 1. ანბანთქების ავტორი აღდგენილია ხელნაწერ S—1512:67-ის მიხედვით.

2. 4v-ზე სხვა ხელით მიწერილია კიდევ ერთი სტროფი „ვეფხისტყაოსნიდან“. „მო დავსხდეთ ტარიელისთვის, ცრემლი გვდის შეუშრბელი...“ 4v.

3. [ქილილა და დამანას საბასეული რედაქციის ლექსები].—

„... საყვარელია, ვაჟ რა მოგონება ძნელია,
მისთვის მაქვს თვალი სველია, ჩემთვის ნათელი ბნელია,
საროს სურვილსა ველია, ვინცა ვის ამის მცველია,
და ვით ივარ ვარ მსვლელია, უკეთ ვარ გამრჩეველია...“ 5r.

(956)

2305

თეიმურაზ I, თხუზულელები. XIX

23 ფ.; 22×17.5; ქალაღი (მოღურჯო); მხედრული ნაკლული, ფრაგმენტი, ძველი პაგინაციით იწყება 163 გვერდით; ჰვირნიშანი 1822 წ.; [XIX ს.]; გადამწერი—ალექსანდრე ვანნაძე (9რ).

1. [თეიმურაზ I, ლეილმეჯნუნიანი].

„... მას მკურნალთა ვერა არგეს, იქნა სოფლით გაბარგულად, სოფელი და სოფლად მყოფი ჰგვანდა დამწვარ-დადაგულად...“

შენიშვნა: 1. იწყება 127 სტროფით (იხ. თეიმურაზ პირველი, აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, თბილისი, 1934 წ., გვ. 41).

2. ტექსტს აკლია თავში და 7—8 ფ. შორის.

2. [თეიმურაზ I, ვარდ-ბულბულიანი] „ლექსი მუნასიბი და ტკბილად გაწყობილი, მსმენელთათვის საამოვნო ვარდ-ბულბულის გაბჭობა, ნათქვამი დიდის მეფის თეიმურაზისაგან. კურთხეულ არს ხსენება მისი.—

ჰე, არსისა შემოქმედო, შენგან არის ყოვლი ფერი.

ვიწყო რამე სიტყუა მცირე, ბრძენმან ვინმე ყურად ილოს...“

10რ—19ვ.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. თეიმურაზ I, აღ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, თბილისი 1934, გვ. 3—14).

3. [თეიმურაზ I, შედარება გაზაფხულისა და შემოდგომისა].

„... შენს ღროში ტყეთა სხვა ფერი იგ მწვანის მეტი რა აქო? რა ათას ფერად ყვაოდეს—იგ თუ არ აქო, რა აქო?...“

წყდება: „... ჩემის დროს ქარნი, ნიჟინი უკუდაებასა ედარა...“

22 ვ.

შენიშვნა: 1. ტექსტი იწყება მე-20 სტროფით, წყდება—მეორმოცეზე (იხ. დასახ. გამოცემის გვ. 101 და 105).

2. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილმს მიერ (იხ. Описание, II, გვ. 284). მინაწერები: 1. „ჩყნგ-ს წელში, მარტის ექვსს რიცხვში მოჰხდა ძვრა“ (23ვ).

2. „მის კურთხევას გურიის ეპარხიის პროტოდიაკონს, გინა არხედიაკონს ითა-ნეკორიევს, ოზურგეთსა“ (23ვ).

3. „მის კეთილშობილებას ტამოყნის ნაწილის ჰერეთიქს ილარიონ იოსი-ფიხს ელიოზოვს, ოზურგეთს“ (23ვ).

(957)

2306

წმ. ნიკოლოზისა და წმ. გიორგისა შესხმები. XIX—XX

4 ფ.; 22×17.5; ქალაღი; აკინძული; მხედრული; ფრაგმენტი; [XIX—XX სს.].

1. „შესხმა კთ. წმიდისა და ღმთივანათლებულისა ნიკოლოზისა კვირველთ მოქმედისა.—საკვირველ არს ღმერთი წმინდათა შო-

რის მისთა. ეპა, კაცო ზეცისაო, საქებლო ანგელოზთა შორის და საკვირველო...“ 1r—2v.

2. „შესხმა კვ. წმინდისა და ღვთისაბუნებისა დიდებულისა მოწამისა გიორგისა.—გულის ხმა ჰყავთ, რამეთუ საკვირველ ყო უფალო წმინდა თვისი...“ 3r—4v.

(958)

2308

კრებული. XIX — XX.

12 ფ.; 22×18; ქალაღი; ლიდერინის ახალი ყდა; მხედრული; უწიგნურად ნაწერი; [XIX—XX სს.].

1. [დიმიტრი ბაგრატიონი, ელისაბედია]. „ქ. ელისაბედიანი, ლექსი ალერსიანი, მამისაგან ნათქვამი, აღარ დასაგვიანი...“ 1r—4v.

2. [ლექსი]. „მე ერთ სიტყვას მოგახსენებ, მაგრამ გვიან გათავდება, ერთ ვერანას ქვეყანას ერთი გლახ[ა] დასახლდება, ბევრი კაცი კარგათ სახლობს, ერთი გლახა დასახლდება. ის ისეთი გლახა არის, უარესი არ იქნება...“ 5r—7r.

3. [ვრ. რჩეული შვილი]. „ახ, მთვარე, მთვარე, დამწვართ იმედო...“ 7r—v.

შენიშვნა: 1. ლექსის ბოლოს მიწერილია: „კეკეჯან, ამ წიგნში ბევრი ამბიკვბია, უცოდინარმა რომ წაიკითხოს, სულ ვერას გაიგებს, შენი...“ 7v.

2. ლექსის ავტორის შესახებ იხ. ი. გრიშაშვილი, ლიტერატურული ნარკვევები, 1957, გვ. 401.

4. [ი. ჭავჭავაძე]. „გახსოვს ტურფა ჩვენ დიდ ბაღში მე და შენ რომ ერთათ ვრბოდით...“ 8r.

5. (ი. კერესელიძე). „შევტრფი გაზაფხულს, ღმით მოსულსა მწვანის მანტით გარე მოცულსა:

აგერ მოვიდა კვლავ გაზაფხული სტურფა(!) სტუმარი, სტურფად(!) შემკული...“ 8v—9r.

შენიშვნა: 1. ავტორი მიწერილია ლექსის ბოლოს (9r).

2. ლექსი დაწერილია გაბმით.

6. [სამკურნალო რეცეპტები]. „მძოვრის და ქაჩლისათვის შავი ცხენის ჩლიქი, თავის ცურცილი და უმარილო კარაქი ერთად სცხეთ...“ 9v.

7. [შელოცვები]. „ვისაც გველმა უკბინოს, ეს ლოცვა სპილენძზე ზეთით[თ] დასწერე...“ 10r—11r.

8. [წერილი კეკესთან]. „ამ წიგნზე გწერთ, კეკელაჯან, და თქვენს სიყვარულს ამით ვიახლებ და ქონდეთ ჩემს სახსოვრათა...“ 2r—11v.

შენიშვნა: ხელნაწერი მეტად უწიგნურად არის დაწერილი.

(959)

2309

კრებული. XIX

16 ფ.; 22X18; ქალაღი; ლიდერინის ახალი ყდა; მხედრული; [XIX ს.].

1. [გოდერძი ფირალი შვილი]. „თუშთა, ფშავთა და ხევსურთა გლოვა სანატრელი და ღთისათვის განსვენებულის საქართველოს მეთის(!). ირაკლისა მეორეს, თქმული მათებრივ ლექსათ სოვ...“

აღსდგე გმირთა(!) გმირო, ნუ გძინამს, მტერთა ისმინე ხმანია,
გრძლად ძილის ჩეუღს როდის ხარ, მოგვიხმე უნჯი ყმანია...“ 1v.

შენიშვნა: 1. ლექსი ნაკლულია.

2. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ანთოლოგია, ტ. II, გვ. 297).

2. [ლექსი]. „დიდებულო ხელმწიფეო, მალალო და ლომო ქველო, გვარ-ტომობით ბაგრატიონთ, სოლომანი, სიბძნის მცველო...“ 2r—3r.

3. [ბეჟანიანი]. „აქ ანბავი დასაწყისი ბეჟან-მანიჟა არიან(!).— თურანს ტახტი დაიკარგა, ხორციელი ყველას ცნობსა...“ 3v.

შენიშვნა: „ბეჟანიანი“ გამოცემულია რამდენჯერმე. იხ.: ბეჟანიანი, ფირდუსი-საგან შაჰ-ნამედ წოდებული სპარსულ ენაზე. ნათაგმნი ხოსრო თურმანიძისაგან მეფის თეიმურაზის პირველის დროს XVII ს., ტფილისი, 1907 და 1913 წ. გამოცემები.

4. (ლექსის მთქმელი გიორგი, ხორველას ამბავი).

„ხორველას ანბავს მოვიყვე, შიგ დავატან გამჩენელსა.

სამი ბერი ერთათ ისხდნენ, ერთად მოიტეხდნენ პურსა...“ 13r—16r.

შენიშვნა: ცნობა ლექსის მთქმელ გიორგიზე მოთავსებულია ლექსის ბოლო სტროფში.

ანდერძი (გადამწერისა): „მე დამიწერია გონგლია შვილის ქალს სოფიოს“ (16r).

მინაწერი (გაუმართავი და გაურკვეველი ხელით მიწერილია ლექსი): „მოვწყდი ამა სოფელს, განუტევე ჩემი სული...“ (16v).

(960)

2310

ავგაროზი (პირი). XIX

1 ფ.; 44,5X35,5; ქალაღი; ქალაღის ფურცელი დაყოფილია 30 ნაკვეთად. პირველ ნაკვეთში ჩაბატულია წმ. გიორგი, მეორე და მესამე ნაკვეთებში დატოვებულია ჯვარისა და ღვთისმშობლის გამოსახულებათვის; დამწერი—შიო.

(ავგაროზი). „თავი პირველი. სახარება იოვანესი. აღდგომის წირვისა. პირველიღგან. იყო სიტყვა და სიტყვა იყო ღვთისა თანა...“

შენიშვნა: 1. ავგაროზი წარმოადგენს XIX საუკუნის მიწურულის პირს. დ. კარიკაშვილის ცნობით, ეს და მომდევნო ხელნაწერი 1895 წელს, თანახმად ქ. შ. წ. კ. გამაერცვლებელი საზოგადოების გამგეობის გადაწყვეტილებებისა, დაუბრუნდა შემომწირველებს მათი თხოვნისამებრ (ცნობა დაცულია საინვენტარო კატალოგში).

2. ავგაროზს წინ უძღვის დამწერის—შიოს—ლექსი:

„გიორგის ბრძენსა, ახოვან მხნესა

უძღვნი ლექსსა, არა გრძელსა,

მტერთა მხესა, ეშმაკთა მძლევსა

დეოკლიტიანესა მეფესა,

მბრძოლსა ჩვენის მეოხსა.

შეეწიე ამის ავგაროზის მოსურნესა

და მსახობელსა(!), მონასა ამას შენსა, სახელი შ ი ო ო .“

3. ავგაროზის მარჯვენა მხარეს, მთელ სიგრძეზე მიწერილია წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიათა სია: „წმინდაო გიორგი კაბადუქისაო, იერუსალიმისა, რომისაო, ახმეტისაო, გურჯანისაო...“ და სხვ.

4. ავგაროზის ტექსტი ხასიათდება ი-მეტობით.

(961)

2311

ლოცვები (პირი). XIV

2 ფ.; 35.5×22; ქალაღდი; უცდო; მხედრული; პირი; [XIX ს.].

[ლოცვები]. „სისიენის“ ვედრებასა რქვა მას გრძელმან (ასე ეწერა): მისსა სახლსა და სართულსა არა შევიდე...“ 1r.

„ლოცვა უემურისა.—სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წმინდისათა, იოვანე ანგელოზი ღამისაო, მომავალო ძელისაო, მოგანდეგ ხორცი ჩემი...“ 1r.

„ლოცვა ჭირსა შინა თუ იყოს კაცი.—წმინდა ღმერთო, მამაო ჩვენო, უფლისა მიმართ ვილოცოთ...“ 1r.

„ლოცვა მუცლის ტეხისა.—ლილისა წყალი ამოდის, ღილისა მოფრინავს მფრინველი...“ 1r-v.

„ლოცვა ქარისა.—... წვრილნი კაცნი წვრილსა გზასა ადგილსა ისხდნენ, იცინოდნენ, იმღეროდნენ...“ 1v.

„ლოცვა თვალ-ყბისა.—გამოვიდა ზღვითა კაცი, იძახდა, ვითა ლომი, ბლაოდა, ვით ვაცი...“ 1v.

„ლოცვა მისივე. იღვა ლეგოვან დევი და ეჭირა...“ 2r.

„ლოცვა თვალ-ყბის ჟამისა და უემიერისა.—სახელითა ღვთისათა, მამისა და ძისა, და სულისა წმინდისათა. გამოიზავა შავიკლდე, გამოვიდა შავი კაცი, შავით შევმაზილი(!) იყო, შავი ჯაჭვი ეცვა, შავსა ცხენსა იჯდა...“ 2r.

„ლოცვა თვალ-ყბის ჟამისა და უემურისა... გამოვიდა კაცი შავი შავი ტყილამ, გამოიყვანა ცხენი შავი, შავით შეკაზმულნი...“ 2r.

„ლოცვა თვალცემულისა.—მთავარანგელოზის მისვლით წმინდა სისიენე დგა, ლოცავდა, მოვიდოდა დიდი გრძნეული ცეცხლის ფერად...“ 2r-v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია გადამწერის ხელით: „ასლი ამ ლოცვებისა აქვს რუისელი ალექსი გურასპაშვილის კვირვის ნინოს, ამისთანავე. სანდრო ეგნატაშვილის მეფულეს იმ სოფელშივე“ 2v.

2. ავგაროზი წარმოადგენს XIX საუკუნის მიწურულის პირს. დ. კარიჭაშვილის ცნობით ეს და წინა ხელნაწერი 1895 წელს, თანახმად ქ. შ. წ. კ. გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობის გადაწყვეტილებისა, დაუბრუნდა შემომწირველებს (ცნობა დაკუთვნილია საინვენტარო კატალოგში).

(962)

2315

შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი, XIX

115 ფ.; 32×21; ქალღი (მოლურჯო ფერის); ლიდერიანის ახალი ყდა; მხედრული, სტროფის დასაწყისები სინგურით; თავ-ბოლონაკლული; გადაწერილია ორი უცნობი გადაწერის მიერ; [XIX ს.]

[შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი].

„... შემოვიდა მის წინაშე თინათინის მონა ზანგი.

და მოახსენა, გიბრძანებსო ტანი ალვა, პირ[ი] მანგი...“ 1r—115.

წყდება: „... ვეზირსა ჰრქვა: უომარი არ დავადგები(!) არად არა,

ტარიელის ომსა თავად ემოწმების არად არა,

ხვარაზმამ თქვა: არ ეგების უპასუხონ ლაშქართ არა,

და ვეზირმან თქვა: გარეთ რაზმი მოვაგვართ ღონით არა...“

შენიშვნა: 1. „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტი ვრცელი რედაქციისაა. წყდება თავზე: „აქა აეთანდილის და ფრიდონის წასვლა ხვარაზმას საომრად (შდრ: ვეფხისტყაოსნის ჩანართი და დანართი, ს. იორდანიშვილის გამოც. გვ. 58, სტრ. 1664).

2. ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, II, გვ. 561).

(963)

2316

კრებული, 1825

97 ფ.; 21×16,5; ქალღი (მოლურჯო); ტყავგადაკრული ხის ყდა; ამოვარდნილია ფ. 91; გადაწერილი—იოსებ ავალოვი (95r); 1825 წ. (95r).

1. [ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი]. „თქმული და ნაღვაწი და ნასიბრძინი ნეტარად სახსენებელისა მეფის ვახტანგისა უამსა უფლისწულობისა მისისა, რომლისა საუკუნო იყავნ ესენება მისი. შესავალი: პირველი.—მყოფისა უმყოფისა არსისა და უარსისა და მარსისა მქებდ არათუ ღირსად, არამედ შეძლებისაებრ ჩემისა მქებელი დამმონებელი...“ 1r—56v.

შენიშვნა: 1. ერთვის „ზანდუკი წიგნისა ამის“ (57r—61).

2. სამართლის წიგნი შეიცავს 270 მუხლს.

2. [ანტონ I], „საქართველოვსა მეფეთა შთამომავლობათათჳს.—მისსა მღალ-მსლელობასა ლენერალ-მაიორსა ივან ლეოვიჩსა, ყიზლარის კამენდატს მტროუნდორფს მე უღირსი ანტონი, კათალიკოზი-სრულიად საქართველოვსა, მოვასხენებ მათგან ბრძანებულისამებრ თხოვისა, რომელიცა დაღათუ მრავალ განსაცდელ შემთხვევისაგან დაეწყებით სახელნი მეფეთა საქართველოვსათანი თვითო-თვითოდ არღარა მახსოვან, მაგრა სახელოვანთა მეფეთა სახელნი ან გარდაცვალებანი, მეფეთა გუართანი და ანუ განყოფანი. ნათესავთანი სჳს სამეფოდ ესენი არიან; რომელნიცა ძველთა შინა მატთანეთა საქართველოვსათა წარმიკითხავნ. სიტყვა პირველი.—პირველად ვიდრემე მამა ქართლისა და ყოველთა მათ ქართველთა, ესე იგი ქართველთა, იმერთა, კახთა და ჯავახთა, რომელთაცა ყოველთა მათეწოდების ქართველი, იყო ქართლოს...“ 62r—76v.

3. „მე უმცირესი ვინმე ძე ალექსისა და თელავი ქალაქისა სემენერის(!) რეკტორი დავით შოგახსენებ მებრ თხოვისა მათისა და რომლითამე საქართველოდსა მეზობელთა მქართთა ადგილთა; ამის უკვე წერილითა აღუწერ თქვენსა დეოლოგიათა, რომელ არს ინსტრუქცია.—აღწერა ახალციხისა. ახალციხისა ქვეყანა, რომელიც არს ქართლის ქვეყანისა ნაწილი ერთი, რომელიც უჭირავს ახალ ხვანთქარსა ძალით...“ 77r—81v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ლ. მელიქსეთ-ბეგი, საქართველოს მეზობელ მხარეთა აღწერა. თბილისი, 1936 წ.).

4. „ეპისტოლე ავგაროზ მთავრისა ქალაქისა ედესისასა, რომელი მიუწერა უფალსა ღმერთსა ჩვენსა იესო ქრისტესა და წარსცა ანაწიას მიერ მოციქულისა იერუსალიმს...“ 82r—84v.

5. „ბირი წიგნისა წარვლინებულისა იერუსალიმით ტიბერიოს იმპერატორისა მიმართ ჭუმლო ღენტულო ჰურასტანისა მთავრისაგან. მოკლედ ამბავნი იესო ნაზარეტელისანი. ხოლო ეპისტოლე ესე დაიბარხვის ჰრომს, ბატონთა კესარინელთა მონასტრებსა შინათ წიგნსა საცავთა; ხოლო ლათინურისაგან ენისა გარდაპოლებულ ფილიბეს ვისმე, ლათინთა ხუცისა.—სათნო ყოფად საძიებელის თქვენისა მოგახსენებთ, ჭ, კვისარო, ვითარმედ არს დროსა ამას მთავრობისა ჩემისასა სამთავროსა ჩემსა კაცი ვინმე, რომელსა ჰქვიან იესო ქრისტე...“ 84v—85v.

6. „აღწერა მეშვიდის კრებაში მეორეს მთავრის უმაღლესობის შენისა. ყოველთა ქრისტეს მორწმუნისა ერისა ვალი გვაქვს, რომ მარადღე თქვენის სულის სარგებელს გასწავლიდეთ და თქვენც ეს ვალი გვაქვს, რომ მოხსენებულს გულსმოდგინედ ისმენდეთ და ყურს მიუგდებდეთ.—იტყვის მახარებელი ლუკა სახარებასა შინა: შეიყვარეთ უფალი ღმერთი ყოველითა გულითა...“ 86r—91v.

7. „ისტორია(!) საქართუშლოდსა, აღწერილი ჭრანციცის ღენტრალ კარლოს მიერ, ხოლო თარგმნილი ჭრანციცულითა რუსულად უფლისა ბრორევეთისაგან, ხოლო რუსულითა ქართულსა ენასა ზედა თარგმნილი თავადისა თარხნოვისაგან წელსა 1782.—დაწყება პირველი საქართველოდსა ვათარებისათვის თავი მოთხრობისა.—საქართველო არს ფრიად კეთილი ადგილი, გარნა ტყიანი, კლდიანი, მთა-ბარიანი...“ 92r—94v.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, II, 83. 625).

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „აღმწერი ამ წიგნისა იოსებ ავალოვ ვითხოვ შეკეთების მოთვეებას. 1825 წელსა, ივლისის 25 დღესა“ (95r, 61r-v).

2. 61v-ზე ჩართულად: „იოსებ ავალოვ“.

(964)

2317

ს. ს. ორბელიანი, სიბრძნე სიცრუისა. 1829

188 გვ.; 20,5×17; ქაღალდი; ტვიფრული ტყავით გადაკრული ხის ყდა; მხედრული; გადამწერი—იოსებ ავალოვი (გვ. 185); 1829 (გვ. 185).

[ს.-ს. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი]. „წიგნი სიბრძნე სიცრუისა, თქმული სულჴან(!) ორბელიანისა ეამსა სიტაბუჯისასა მაისის(!) სა(!)..— იყო ხელმწიფე ერთი, რომლისა საქმენი არავისგან მოიგონებინ...“ 1—184 გვ.

შენიშვნა: 1 ტექსტი გადაწერილია უწიგნურად.

2 ტექსტი პირველი რედაქციისა (იხ. ს. ს. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი, თხზულებანი, I, გვ. 264).

3. ხელნაწერი აღწერილია (იხ. იქვე, გვ. 264).

4. ხელნაწერის დედანი დაზიანებულია, რის გამოც გვ. 177 კუბიურებითაა წარმოდგენილი.

ანდერძი: „აღიწერა ესე სიბრძნე სიცრუის წიგნი იოსე ავაღვანისაგან მარიამობის თვის (18), წელსა (1829)“ (გვ. 185).

მინაწერები: 1. „ეს წიგნი საკითხათ(!) კარგია, მაგრამ სულს არად არგია“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

2. „ცხვირის ტაბატის წამალი..“ (გვ. 188).

3. (ფანქრით): „შედარების დროს ეს ხელთნაწერი ყველაზე უვარგისი აღმოჩნდა“ (ზემო საცავი ფურცლის v).

(965).

2330

მანანა. 1803.

178 გვ.; 20,5×16; ქალაღი (მოღურჯო ფერის); ლიდერინგადაკრული მუყაოს ყდა, ახალი; მხედრული; დასაწყისები მთავრულით; გადამწერი—პავლე ჯავახიშვილი (გვ. 173); 1803 წ. (გვ. 173).

[გ ა ბ რ ი ე ლ მ ც ი რ ე], „ღმთიევიდებულთა წმიდათათჳს შესხმანი სულისა დამატებობელნი, რომელსა ეწოდების მანანა.— შესხმა ა. ღმთიებრწყინვალისა და ყოვლად დიდებულისა დედოფლისა ჩნისა ღმთის მშობელისა...“ 1r—173 გვ.

შენიშვნა: კრებული „მანანა“ შედგენილსაა გაბრიელ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, 1941, გვ. 369).

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა სულისა დამატებობელნი ესე წიგნნი სამნი, რომელ არიან: გ ჳ რ გ ჳ ნ ი, ს ა მ ო თ ხ ი ს ყ ვ ა ე ი ლ ი და მ ა ნ ა ნ ა ჯ ე ლ ი თ ა უ ლ ი რ ს ი ს მ ლ უ ლ ი ს ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ს პ ა ვ ლ ე ს ი თ ა, გ ა რ ნ ა თ უ ც თ ო მ ა ნ ი მ რ ა ვ ა ლ ნ ი არიან, მ არ ა ს რ უ ლ ი და უ ც თ ო ნ ე ლ ი ღ ნ ე რ თ ი არს და არა კ ა ც ი. ა მ ის თ ვ ის ვ ი თ ხ ო ვ შ ე ნ დ ო ბ ა ს ა, მ ი ზ ე ზ ნ ი ც ა მ რ ა ვ ა ლ ნ ი მ ქ ო ნ ა ნ და რ ა ლ ა გ ა ნ ვ ა გ ძ ო. ა კ უ რ თ ხ ე ვ დ ი თ მ წ ყ ვ ა რ თ ა თ ქ ე მ ნ თ ა. ა კ უ რ თ ხ ე ვ დ ი თ და ნ უ ს წ ყ ვ ე თ, რომლისა არს დიდება უკუნითი უკუნისამდე. თვესა ივნისსა იე, წელსა ჩ ყ გ“ (გვ. 173. ანდერძი ეხება მომდევნო ხელნაწერსაც).

მინაწერები: საცავ ფურცლის v, 177 r.

(966)

2331

გვირგვინი. 1803

I + 195 გვ.; 20,5×16,5; ქალაღი მოღურჯო ფერის; ლიდერინგადაკრული მუყაოს ყდა, ახალი; მხედრული. დასაწყისები მთავრულით; თავსამკაულად—ლითოგრაფიულად დაბეჭდილი გამოსახულებები იესო ქრისტესი, ღვთისმშობლის და იოვანე ნათლისმცემლისა (1 გვ.); I v-ზე დახატულია გვირგვინი. გადამწერი პავლე ჯავახიშვილი (იხ. წინა ხელნაწერისა ანდერძი); 1803 წ.

[გ ა ბ რ ი ე ლ მ ც ი რ ე]. „ღმთიფშეშნიერნი თხრობანი სულისა, ფრიად სარგებელნი, რომელსა ეწოდების გ ჳ რ გ ჳ ნ ი. თავი ა. მღუდელმოქმედებისათს და საიდუმლო გამოცხადებისა. თხრობა ა. გამოცხადებისათს წმიდისა საიდუმლოაჲსა და სიყუარულისა.—ღმერთი, რომელი სიყუარული არს, ნამდვილვე რომელი ეგოს სიყუარულსა ზედა...“ 1—195 გვ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი გადაწერილია პავლე ჯავახიშვილის მიერ, რასაც მოწმობს ხელი და წინა ხელნაწერის (№ 2330) ანდოძი.

2. „გზრგზნი“ შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ, იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, 1941, გვ. 366.

ანდრძი: „სრულ იქნა სულისა გზრგზნი სადიდებლად ძისა ღმთისა ცხოველისა“ (გვ. 195).

(967)

2340

კრებული. XIX

20 ფ.; 16,5×11; ქალღი ზოლზრჯო; ლიდერინის ახალი ყდა; მჭედრული [XIX ს.].

1. [სასულიერო ხასიათის ანბანთქება].

„... დაიცვას სულმან წმინდამან, სიტყვა განზრქელად ტფებოდა, დამხსენ უფალო ჯოჯოხეთს, თუ ცეცხლი მომედებოდა...“ 1r—5v.

2. „ლექსი.—გულს ბრწაზლი შემომეხვია, ქაცვი დამესო ზედ არა...“ 9v.

3. „ტაეპი—ვინცა ავია, მოსქერ თავია, მისი აღმოფხვრა თემთა ზავია...“ 9v.

4. „ჩახრახეული. მზის პირსა მღერას, ჩემს დასაჯერას...“ 10r.

5. [ლექსი]. „თვალთა მდის ცრემლთა ნაკადი, შიგა სისხლია რეული...“ 10 r-v.

6. „პირი უებრო მთიები, ქვეყნისა მანათობელად...“ 10 v.

7. „სიხარბე კაცსა გაქაბაშს გამოუხსნელსა მხესა...“ 10v—11r.

8. „ტაეპი: ა. „მოსულა გულის ხელწიფე, ვით რომ ზარი კარსა რეკსო...“

ბ. „მაქეს ზოუსვენლად ყივილი, არვინ მისმინა ჩივილი...“

გ. „გიკვირს, რათ არის ლუნწია, ჩემმან ცოდვამან უწია...“ 11r.

9. [ანტონ I, თამარის შესხმა]. „ლექსი.—ამისა ბროლსა ნათალსა აყივი შუა რეოდა...“ 12r.

10. [დიმიტრი მეფე]. „შენ ხარ ვენახი ახლად აყვავებული...“ 12 r.

შენიშვნა: ავტორისათვის იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, გვ. 295.

11. [ლექსი]. „ნათელო ჰაბირებ, ბნელს მიმაბირებ, ვერ გამოკვირვებ, რასაც აპირებ...“ 12r.

12. [ლექსი]. — „ველი მასსა ბალობასა, ნუ სწუხარ ტუსალობასა...“ 12v—13r.

13. [ლექსი]. „გორის ქებანი და შვენებანი თქვენგნით წარჩინდა მცირეს კუთხისა...“ 13r.

14. [ლექსი]. „ეჭა, გონებით მდიდარო, ვით ოქროთი მისრეთია...“ 13v.

13. ხელნაწერთა აღწერილობა

15. [ლექსი]. „ყველამ კიკოლა აქეთ, ქარელშია ქებული,
დამრჩვალ თხა მოუხდება, ბურჯებშია ვნებული...“ 13v—14r.

16. „პეპიას ცესა, ძნეობით ზესთა ზესა, ქალის ვირთაგვას, თხუნელსა,
განა დღესა...“ 14r—15r.

17. „ხუთმუხლად იაბიკონი, ქმნილი უფლისა ვასკა ტრამაკიძისა, შესხმა
ბუჭუა ასტრონომოსისა ჯილდოდ პოენისათვის მამანტი პლანეტისა. ზედა
წარწერა.. მნათობთ განმჭვრეტსა უძღვნი სიტყვიერ ძღნსა(!). სძლისპირი სამ-
სახეობა. —

ვაშა სთქვეს მნათობთ, ოდეს პლანეტთ განსჯიდი...“ 15v—16v.

18. „ხუთმუხლდნი იამბიკონი, ქმნილი უფლისა ვასკა ფარეხლოვი-
სა — შესხმა მეჯუდ მდინარისა, პროვინციათა და მსახლობელთათვის დღესა
შინა წვიმისა და ხორშაკთსა, ზედწარწერა. —

ქუხდა კავკასი შორის მეჯუდისა,
და თრიალეთამდინ მოსცა ჯმა თვ[ი]სი...“ 15v—18v.

შენიშვნა: 1. ლექსება შორის მოთავსებულია რიცხვთა ცხრილები: „ტაბლიცა
არაბიული“ (2r-v); „ტაბლიცა ადვილად სასწავლად ქართული“ (გამრავლების ტა-
ბულა) 19r. „ტაბლიცის სახედ ქმნილი ქართული ასონი“ (19v); ლოცვა, დაწერილი
უწიგნური ხელით (8r—9r).

3. უკანასკნელ ცხრილს მიწერილი აქვს: „მღვდელის სლომონ ბიძი ონა-
შვილისა არის“ 19v. „მღვდელი დიმიტრი ოქროაშვილი“ 19v.

19. „ვინც მე თქვენს თავს შემ მას(!)...

ჭაბრაამ, ისაკ, იაკობ, ცეცხლმჯდომი წმინდა ილია...“ 20r.

20. დაეწერ წიგნსა და გა[ა]ხლებ თქვენ, მზის მეჯუფთარეო,
დილაზე ადრე ადგები, პირსა დაიბანდეო...“ 20r-v.

მინაწერები. 5r-v, 6r—9r.

(968)

2351

ს.-ს. ორბელიანი, სიბრძნე სიცრუისა. XIX

79 ფ.: 22×18; ქალღი: ლიდერინის ყდა; ხელნაწერი რესტავირებულია;
პირველი გვერდი დალაქავებულია; თავ-ბოლონაკული; აკლია შიგადაშიგ; მხედ-
რული; [XIX ს.]; დაუწერელია 79v.

[ს.-ს. ორბელიანი, სიბრძნე სიცრუისა]. „... ვერ გააღო, და
მესამესა და ყოველივე ნახა და ვერა რომელი გა[ა]ლო. გაწყრა და გინება
დაუწყო. სალაროდამ ხმა გამოვიდა; რომელი აღებ კარსა...“ 1r—79r.

წყდება: „... სედრაქ, განა მე არ უწყი, მაგრამ მაგ რუქას ასრე გო-
ნია, ჯერეთ ესრე სჯობსო, მერმე სიკეთეს ვიქო. ეს კი არ იცის, სოფელი
მოკლეა და მოუსწრობს...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი იწყება ნაბეჭდი ტექსტის მე-12 გვერდზე; წყდება 148
გვერდზე (იხ. ს.-ს. ორბელიანი, თხზულებანი, I, 1959), ხელნაწერი აღწერილია
(იხ. დასახ. გამოც. გვ. 265).

2. ხელნაწერი პირველი რედაქციისა (იხ. დასახ. გამოც. გვ. 265).

(969)

2361

ძლისპირთა და საგალობელთა კრებული. XVIII

285 გვ.; 145X10; ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ყდის საცავ ფურცლად გამოყენებულია ნუსხურად ნაწერი ხელნაწერის ფურცლები, საგალობლის ტექსტის შემცველი; თავნაკლული; [XVIII].

1. [ძლი სპირნი და ღვთისმშობლისანი, უგლიბე, ჯმა ა].
„რომელი შეეწია ღმერთი მოსეს ეგვიპტეს შინა და მის მიერ ფაროსი(!) ყოველი მქედრება(!) დაანთქა. უგალობდეთ მას, რამეთუ დიდებულ არს...“
გვ. 1—145.

შენიშვნა: ტექსტის ეს ნაწილი შეიცავს „ძლისპირნი და ღვთისმშობლისანს“ რვა ხმაზე და „უჟალო ლაღატყავისას“ ძლისპირებს აგრეთვე რვა ხმაზე.

2. „სამუსალმუნი დიდისა ორშაბათისანი ჯმა ა, გალობა ა, რომელმან განაწმო. სლლვად უჩვეველისა და მღელვარისა ზღვისა საღმთოთა ბრძანებითა თჳსითა განამჯობელისა...“ გვ. 147—150.

3. „ორ-ფსალმუნი დიდისა სამშაბათისა. გალობა ბ. ბრძანებასა მას.— ბრძანებასა მას მძღავრებრიგსა ღირსნი სამნი ყრმანი არ მრწმუნებელნი...“
გვ. 150—152.

4. „სამ-ფსალმუნი დიდისა ოთხშაბათისანი, გალობა გ. კლდესა ზა. ჯმა ბ.—ამა ოთათჳს შესაკრებელი უსჯულოთა...“ გვ. 152—155.

5. „სძლისპირი. ბზობისა.—იხილნეს უფსკრულთ წყარონი...“ გვ. 157.

6. „ფერისცვალებისა თთუშსა აგვისტოსა ვ. რუა ჯმა. ჯმა ა. უპირატესი შხისა და მთიებისა ქრისტე მეთუფე ჳორციელად გამოჩნდა...“ გვ. 187.

7. „ღვთისმშობლის მიცვალებისა თთუშსა აგვისტოსა იე. რუა ჯმა, ჳა ა.—სამღრთოთა წამისყოფითა ყოვლით კერძო მოციქულნი ღმერთ-შემოსილნი, დიდებულნი ღრუბლითა აღიტაცნეს...“ გვ. 168—169.

8. „თავის კუშთისა, თთუშსა აგვისტოს კო. რუა ჯმა.—დღეს უღმრთოთა სახითა მშობელმან მკულელობისამან უსჯულოსა მის შეყოფისათჳს ყოვლად ბილწი ასული აღჭურა მზაკურებით...“ გვ. 169—174.

9. „კონდაკი ჯუარისა ჳა დ, სეკდენბერსა იდ.—რომელი ამაღლდი ნეფსით ჯუარსა ზედა...“ გვ. 174—175.

10. „ოხითა ჳა გ, დიმიტრისა, ოკლონბრის კვ.—შემწე დიდი გპოვა შენ კირთა შინა..“ გვ. 176—181.

11. „ტროპარი. წმიდისა გიორგისი, ჳა დ. ტყუეთა განმათავისუფლებლო და გლახაკთა გელისამპყრობელო...“ გვ. 181.

12. „ტროპარი ნათლისმცემლისა, ჳა დ.—წინასწარმეტყუელო და წინამორბელო ქრისტეს მოსღვისაო...“ გვ. 182.

13. „ტროპარი ფერისცვალებისა, ჳა ზ. მთასა ზედა ფერი იცვალე, ქრისტე ღმერთო...“ გვ. 182

14. „ტროპარი თავისკუეთისა, ჳა ბ.—ჯსენება მართლისა ქებით აღსრულდების...“ გვ. 184—185.

15. „მარხენისა ყოვლად მიწყალესა დიდებამ ჳა შ.—მსწრაფლ განუჭვენ სინანულისა ბჳენი...“ გვ. 185—198.

16. „წმიდათა ორმოცთა მეხუთის კჳრიაკესა ხუთშაბათს წმიდისა მამისა ჩუენისა ანდრია კრიტელ იმრუსალემელისა საგალობელი სამწუხრო და საცისკრო სინანულისათჳს. დასდებელი, 17 დ. ყოველი ცხოვრება მეძაფთა და მეზვერთა თანა წარეგების...“ გვ. 199—262.

17. „დიდი ხუთშაბათის სძლისპირი.—მოკუშთილი ჰკუეთს მეწამულსა...“ გვ. 262—265.

შენიშვნა: კრებული შეიცავს საგალობლებს საუფლო და დიდ დღესაწაულებზე.

(970)

2362

მხითარ სევასტიელი. რიტორიკა. 1790

I—IV ფ. + 288 გვ.: 16,5×10; ქალაღი; ტყავადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; დასაწყისები მთავრულით; დაუწყოელია: Ir—IVv; გადამწერი—ონისიმე მღვდლის ძე (გვ. 285); 1790 წ. (გვ. 285).

[მხითარ სევასტიელი]. „თჳს წელოვნებისა სარიტორიკისა. (ესე იგი) სამკვერმეთქუოსა. წიგნი ა. თჳს საზღურისა სამკვერმეთქუოსა და წუალებისა ნაწილთა მისთასა, თავი ა.—მკვერმეთქუობა, რომელიცა ითქმის რიტორიკებად, არს წელოვნება საკეთილმეთქუო...“ გვ. 17—278.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის ა. თავფურცელი: „მხითარ ყოვლად ბრძნისა მძღურისა სომეხთასა სევასტიელის ქმნილი რიტორიკა, სარგებელად შრომათა სხოლის შინა, ქართულსა ემასა ზედა გარდმოღებით შრომილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართულოასა, დავითიან-ბაგრატიანისა, დროსა უკეთილმანუერისა ყოვლად უბრწყინვალებისა და უმაღლესისა მეფისა ირაკლი მეორისა ყოვლისა საქართულოასასა, წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7272. კორციელად შობითგან სიტყჳსა ღმრთისა 1764, თუშა მეშუდესა, რიცხუსა 10“ (გვ. 3).

ბ. „წინასიტყვაობა ეპისტოლე. მიწერილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართულოასა, დავითიან-ბაგრატიანისა, ირაკლის მიმართ მეორისა, ძმისა თჳსისა მეფისა ყოვლისა საქართულოასა დავითიან-ბაგრატიანისა...“ (გვ. 4—14).

2. ეოთვის ბინაქსი (გვ. 280—285).

3. საცავი ფურცლის v-ზე დაწერილია სხვა ხელით 16 ქართული სიტყჳა და მისი სპარსული შესატყვისი.

ანდერძი (გადამწერისა): „ალიწერა წელითა ონისიმე მღვდლის ძის უნდოასა ეგნატი მთავარდიაკონისა მიერ. უნდოდ ნაწერი უნდოასაგანვე, აღესრულა თთვესა იენისსა კა, დღესასწაულსა იელიანი ტარსელისასა. დღესა პარასკევსა. კბ წლისამ აღესწერე ქრისტეს აქეთ ჩღე, კნკსა უფშ. დასასრული სდრისა რიტორებისა“ (გვ. 285).

(971)

2363

აპოკრიფული კრებული. 1864

19 ფ.; 22×17; ქალაღი; ლიდერინის ახალი ყდა; მხედრული; რესტავირირებულია: 1 და 2 ფ. ფ.; 1864 წ. (იხ. შენ. 1).

1. „სიკვდილი აბელისა კაენისაგან. — ესე იყო დასწავლა და დარიგება ადამისი, რომ და[ა]რიგა შვილნი თავისნი...“ 1r—7r.

შენიშვნა: სათაურის შემდეგ მიწერილია იგივე ხელით: „დაიწერა ჩუად-სა წელსა იანკარსა“.

2. „ხარება ანგელოზისაგან სეთას შობისა და აშენება ნოესაგან კილოზნისა და მოსვლა წარღვნისა. — სახიერი ღმერთი მუდამ მოწყალე არის კაცისა, თუ რომ სადმე დასცემს კაცსა თავის ცოდვის გულისათვის...“ 7v—13v.

3. (იოსებ მეღვთისმცოდნე), „აბრამიანი. —

აბრამ იყო მღვთის მლოცავი, მაგრამ ჭენი ენატრებდნო,

საქონელი ბევრი ჰქონდა, არვინ იცის ვის დარჩებდნო...“ 14r—15v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ვევედრები იესოსა ჩემის ცოდვის მოტევაბას და ყოველს ქრისტიანს მიუტეტოს მაცხოვრის ხატის მლოცავსა და გამღვთავს ამ ლექსისა იოსებ ღვთის მონასა“ (15v).

2. ხელნაწერი ვრცლად აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს. აღწერილობაში S—2363 და რამდენიმე სხვა ხელნაწერის მიხედვით „აბრამიანის“ სრული ტექსტია გამოქვეყნებული (Описание, II, გვ. 285—293).

4. [აპოკრიფული ლექსი იოანე ნათლისმცემელზე]. —

„ამან და თერან შუა ერთი თემი გაუშენდებათ,

თემი ასეთი თემია, ერთი გლახა ესახლება...“ 16r-v

შენიშვნა: ლექსი დაწერილია გაბმული სტრიქონებით.

5. „აქასულისა და ხორცისა გაყრის საუბარი. —

ვითარ მფეროდა, განვლია მე საწუთროსა დღენია,

ხან კარგად ვიყავ, ხან ავად, მაგრამ მე ის არ მწყენია...“ 17r—19r.

შენიშვნა: სულისა და ხორცის გაყრის საუბარის სრული ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს აღწერილობაში ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, გვ. 285—291).

(972)

2364

ყარამანიანი. XIX

274 ფ.; 33,5×21,5; ქალაღი: ლიდერიანის ახალი ყდა; მხედრული; სხვადასხვა ხელი; [XIX]; დაუწერელია: 57v, 64r-v, 66v, 102r-v, 113v, 117v, 190r, 251v.

„ქ. ამბავი სპარსეთისა ხელმწიფის შვილი ყარამან ფალეგანისა(!), თურქთა ენისაგან ქართულსა ენაზედ თარგმული(!) ორბელ იანოვ საქართველოს სარდლის და ეთისაგან. არა რიტომთა(!) ენასა შეწყობილ არს, მაგრამ ამისთვის დავშვერ ამაზედან, რომ ყრმათათვის საკითხველად საშურია და მეორე ისე, რომ ვინათგან საქართველოში წიგნი ყარამანისა ქართულს ენასა ზედა დღესა აქამდისინ არსად იპოებოდა, ამას იქით იპოებოდეს. მე ასე შევიძელ და აწ ვისაც უკეთ გენებოსთ და შეიძლოთ, თქვენ გამართეთ. — პირველ ჟამათ სპარსეთისა იყო ხელმწიფე დიდი, რომელსა ეწოდებოდა [სახელად თხმურად...“ 1r—274v.

წყდება: „... მე არ შემიტყვია, თორემ იმის უკანა მე ჩემი თავი რალათ მინდა ცოცხალი, სრულათ ის რალაც...“ 274v.

- შენიშვნა: 1. ტექსტში არის ლექსი სპარსულ ენაზე (23ვ—24რ).
 2. ხელნაწერი შეიცავს პირველ რვა კარს მთლიანად და ნაწილობრივ მე-9 კარს. წყება ყა რ ა მ ა ნ ი ა ნ ის 1879 წ. გამოცემის მიხედვით 790-ე გვერდზე.
 3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, 610).

(973)

2365

კრებულის. 1781.

106 გვ.; 21×15; ქალაღი; კალიგრაფიული ნუსხური, დასაწყისი ასოები მთავრულით, სინგულით; დანიანებულია გვ. 69; 1781 წ. (გვ. 106).

1. „ისტორია დარღუშვისათვის უკანასკნელ წმიდისა ქალაქისა იეროსალიმისა ჰრომაელთა კეისრისა ტიტუსგან, ძისა ოესპასიანესა.—ოდეს მიიღო პატივი და ღირსებაჲ კეისრობისა ოუესპასიანემ და იქმნა დამტკიცებულ ბრძანებლად ყოვლისა სოფლისა, მყის პირველსავე წელსა მბრძანებლობასა თვისისასა იწყო გამოძიება დაშთომილთა მათ...“ გვ. 1—66.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს წერია: „დასასრული ისტორიისა დარღუშვისათვის იერუსალიმის ყოვლად შეუნიერისა მის ქალაქისა იუდიანისა“ (გვ. 67).

2. ე. თაყაიშვილი ვარაუდობს, რომ „ისტორია“ რუსულიდან თარგმნა 1792 წელს(?) არქიმანდრიტმა პორფირე ბაგრატიონმა (იხ. Описание, I, გვ. 275).

2. „ტყუშობისათვის დიდებულისა სამეფოელსა ქალაქისა კოსტანტინებოლისა, რომელსაც უწოდებენ ახლად ჰროზად, რომელიცა დაატყუშვა მახომედ მეორემან, სულთანმან თურქთამან მეტრუშამან, შემდგომად ქრისტესა წელსა 1453.—მახომედ სულთანმან თურქთამან [რომლისა სახელი მეორე] შემდგომად სიკუდილისა მამისა თჯისა ამურატისასა, აზიასა შინა სამთავროსა ბითუნისასა და ქალაქსა შინა ბურსესასა, ღირსებისაებრ აღასრულა და ფლუჟ(!) მისი...“ გვ. 69—106.

შენიშვნა: ტექსტები არ მისდევს სარიდან ჩოლოყაშვილისა და გრ. წინამძღვრ-შვილაყელ თარგმანებს (შუბრ. A—293. H—2388). იხ. ტრ. რუხაძე, ქართულ რუსული ლიტ. ურთ. ისტორიიდან, 1962, გვ. 220.

ანდერძი (გადამწერისა): „ეს ეკმაოდენ ისტორიკსა ამას თბრობანი, რომელიცა სრულ ვჰყავ ნოემბრის კა, დიალ მალედ. ვნუსხე წელსა ჩლოა, კორონიკონს უი გამართულია 1787, იუნის 28“ გვ. 106.

(974)

2379

ანტონ I, კატეგორია-სიმეცნე. 1797

336 გვ.; 17×11; ქალაღი; ტყავგადაკრული ტვიტრული ხის ყდა; მხედრული, დასაწყისები მთავრულით; გადამწერი—გერონტი (გვ. 336); ჭვირნიშანი—1796 გადაწერის თარიღი—1797 (გვ. 336).

„ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა კათილორიათა არისტოტელითად შეყუანილებს. § 1. საჭიროდ ვიდრემე არს სიბრძნისმოყუარებისად მოწაფე-ქმნილთა ცნობაჲ...“ გვ. 7—266.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე სწერია: „სადიდებულად ცხოველსმყოფელისა თანა არსისა და განუყოფელისა სამებისა ანტონისაგან არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოასა საქართულთა, დავითიან-ბაგრატიონისა. ქმნილი ანუ თქმული წიგნი კათილორია სიმეცნე და ჰსჯული მისგან ემასა ზედა არისტოტელისსა შედგომითავე მისითა, მაგრა სხუათაცა სხოლასტიკოსთა და ახალთა ფილოსოფოსთა განსახლურებათაგან და გარდამოცემათა მოღებული. ხოლო წინადადებული თჯისა სხოლისა მოწაფეთად. დროსა ყოვლად ბრწყინუალისა უკეთილმსახურისა და უმაღლესისა ირაკლი მეორისა, მეფისა ზემოასა საქართულთა“

ლთასა წელსა დასაბანიტან სოფლისა 7275. ჳორციელად შობითგან სდტყსა ღრისა 1767, თთუშსა მერუშსა, რიცხუსა 9. დაიწერა ახალსა გნოსისსა შინა სამეფოსა მისისა მეუფობისა უმაღლესობისსა“ (გვ. 1—2).

2. „კათილორიის“ ტექსტს წინ უსწრებს: „წინასიტყუაობა წინამდებარისა წიგნისა ზუთტაგპოვანთა სტიხთა ანუ დასდებელთა. ზედა ცხრა რიცხუთა ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა.—

არ სილაღითმან კადრმან გუათანადა ჩუენ ახლად ველ-ყოფად ქუშ-თქმულეზანი ძუშლნი, რამეთუ ესე ძუშლთა სხოლასტიკოსთა და ჩუენთაცა ჰქმნეს მრავალთა კმანი ჩუშნდა. მაგრა თუსთათუს შრომაჲ სარაცხ ტკბილად...“ (გვ. 3—5).

3. „კათილორიის“ ერთვის: „პინაქს-სიტყუათობაჲ ჩუენ მიერთა შეყუანილგბათა კათილორიითა სიმეტნეთა და რომელთამე ჰსჯილთა(!) ჩუენ მიერ ქართულსა აღუბებტსა ზედა...“ გვ. 268—336.

ანდერძი (გადამწერისა): „დასასრული პინაქს-სიტყუაობისა 1797. 3. 11. სრულ იქნა უნდლთაჲ მონაზონისა გერონტიისაგან. იყავ სადიდებლად ყოვლად სამებისა და ყოვლად უბიწოასა ღრის მშობელისა მარიამისსა“. გვ. 336.

მინაწერი (წითელი მელნით): „1839 წელსა, აგვისტოსა 3-სა დღესა, მონის(!) 6-სა საათსა მე-4-სა შუადღიდან ამა რიცხეს იყო მზე, ვითარცა მთოვარე წითელი. ამასთანავე ჰაერით გაზღუდული სიბნელით. იორამ მ. ყაველენიშვილი“ (ქვემო ყდის საცავი ფურცელი).

(975)

2384

შაჰ-ნამე. 1870

462 ფ.; 34×22; ქალაღი: ლიდეონის ახალი ყდა; ნაყული; მნედრული; დასაწყისი და მთავრული ასოები სინგურით; 1870 წ (461 რ.); გადამწერი დავით ივანესძე ამირიძე (461რ); დაუწერელია: 20v, 435r—454v.

1. [მამუკა თავაქალაშვილი. ზააქიანი].

„... სანზარეულოს საჰმელსა შევამკობ მე სულ კარგა;

ხელმწიფის სამებელსა მე გავაკეთებ სულ კარგა...“ 1r—7r.

შენიშვნა: „ზააქიანის“ ტექსტი თენაკლულია: მთლიანად აკლია შესავალი, იწყება 25-ე სტროფით და წყდება 110-ე სტროფზე. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. შაჰ-ნამე, ანუ მფეთა წიგნის ქართული ვერსიები, იუსტ. აბულაძის რედაქციით თბილისი, 1916 წ., გვ. 13—35).

ავტორისათვის იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. II, გვ. 243—245.

2. [ბარბიმ ვაჩნაძე, საამიანი].— „კარი მეორე, ჯიმშედ. ჰელმწიფისა და ზააქის ომისა.—

როდესაც ჯიმშედ გელმწიფეს ზააქ აჯობა ომითა,

ჯიმშედსა ჰყვანდა ორი და კუბოსა შიგან ჯდომითა...“ 7r—77v.

შენიშვნა: ტექსტი გამოცემულია (იხ. წინა შენიშვნა). გამოცემულ ტექსტთან შედარებით დასაწყისში აკლია 9 სტროფი. იწყება 45-ე გვერდიდან და თავდება 297-ე გვერდზე.

ავტორისათვის იხ. კ. კეკელიძე, დასახლებული შრომა, გვ. 238—242.

3. [როსტომიანი].— „კარი პირველი როსტომისა. ესე არს დასაწყისი მანუჩარ გელმწიფისა და საამ ფალგენისა. ღერეთო წარმართე საქმე

ხელთა ჩვენთანი და მოგვეც გონება ვრცელი და განძლიერება, ხოლო ხელი მწე-
რლისა მიწისა შიგან ლპების და ნაწერი მასი რჩების და მეორედ ამის დამ-
წერის ხელი რჩება.—

პეი, შემოქმედო, ნუ წარმწყმედ. დამხსენ სახმილთა აღია,
თავი ეს არის როსტომთა, ბოლომდინ ლექს მრაველია...“ 77წ.

თავდება: „... სამასსა ოქრო-ქსოვილი აპკიდეს დიბა არია.“ 434წ.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გამოცემულია. ხელნაწერი მიჰყვება გამოცემას, პირვე-
ლი ტომის 301 გვერდიდან (სტრ. 1032)—მეორე ტომის 344 გვერდამდე (სტრ. ფი
5496)

2. წიგნს ერთვის ხანდუჟი (455წ—460წ).

3. ხელნაწერი გამოყენებულია შაჰ-ნამეს პირველი ტომის გამოცემისათვის. (იხ.
შაჰ-ნამე ანუ მეფეთა წიგნის ქართული ვერსიები, ტექსტი გამოსცა და წინასიტყვა-
ობა და ლექსიკონი დაურთო იუსტინიე აბულაძემ. 1916 წ., გვ. XXXIV).

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს წიგნში: Описание, ტ. I,
გვ. 370—371.

5. მე-4 მინაწერი უნდა იყოს დავით ამირიძის ხელით შესრულებული.
მინაწერი გაკეთებულია თანქრით.

მინაწერები: 1. ტექსტს წინ უძღვის წიგნთა-ნუსხა (ახასიათებს „ა“-მეტობა):

„წელ[სა] ჩელგ-სა მარტისა ოცსა..

ქ. რაოსატაოშინია ერთია

ქ. ყარამანიანი სამია, უშაგის კარი, რაიაზიმის კარა(!), ქუბუჯისა კარა(!)

ქ. ვეფხავისატაყაოსანი ერთი.

ქ. ქილა და მანა ერთია

ქ. საიბარაძნეა საიცრუვეა ერთია

ქ. მირისა წიგნია ერთია

ქ. მილორადიანი ერთია

ქ. ნეფეა ვახატაგისკანონისა წიგნია

ქ. ალექსანდარეა მაკიდონელიისა წიგნია

ქ. სახარება ქართულია

ქ. მიჯანურათ ბადე ორია

ქ. კარაბადინებია სამია

ქ. შვიდავეზირიანია ერთია

ქ. რაუსაულია პრეოდი სა(!) წიგნია

ქ. ჟამაგირაქია“.

(საცავი ფურცლის რ).

2. „1879 წელს წავიკითხე და ამას მოკლე მიმოხილვა ამავე წელს „დროების“
ნომრებში დაიბეჭდა. ზაქარია ჭიჭინაძე“ (იქვე).

3. „ეს წიგნი—როსტომიანი ეკუთვნის კნიაზ ივანე დავითის ძის ორ-
ბელიანის მოურავს, დავით ივანეს ძე ამირიძეს. ვინც წავიკითხოთ,
გთხოვთ არ დაზიოთ, გაუფრთხილდეთ. წელსა ჩყო-სა მარტის ოა-სა“ (461წ).

4. „ეს სახელები აყ გამოუცვლიათ თარგმნის დროს:

სიამუჟი—სიამქაში

უთრუთ—თახმურადია

გოროჯასპი—გოროჯასპია

ქარიმან—ყარამანია

ყარან—ყათრანია

ყუბად—ყოვლებიან შირაზია

შირო—ბოსროვ შირია“ (461წ).

(976)

2385

კრებული: XIX

167 ფ.; 35×21; ქალაღი: მუყაოს ყდა; უღამაზო მხედრული ზელი: [XIX საუკ. მეორე ნახევარი]; გადამწერი: დავით ამირიძე მოურავი (19r და 167v); დაუწერელია: 2v; 3v—9r; 19v—21r; 24v; 35r—37r; 39r—v; 41v—42v; 57v; 78r; 84r—39v; 126v; 157v—158v; 159v; 164v—166v.

1- [ბესიკი]. —

„შენი შაშენი შავს გალიას შემსხდარნი,
ტურფათ მხმობნი, ხმა ყარიბად მსტინაენი...“ 1r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკის, თხზულებათა სრული კრებული, დბილისი, 1932, გვ. 2.).

2. [იოსებ მელიქოვი, ნაცვალი]. —

„ბუნდოვან გულს შენ აღმიჩნდი დარადა,
აწ არ უწყი, რად გამწირე და რადა?...“ 1v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512; 200 მიხედვით.

3. [ბესიკი]. —

„ხმა სირინოზ, ლაწე-ყელ-ამბარ წინამოს
დამქროლა ნიაემან, არედ იარე...“ 2r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 70).

4. [სომხური ლექსი].

„მეტარი გნაცი ვერა ბალირ,
ინძ ბედამალ არავ ვერუ გოდერძინ...“ 3r.

5. „იოანე სარდლისაგან თქმული თახმისი. —

კმუნვისა ბაღნაროვანთა სცევ პირი ვარდთა ხებული,
მცეველნი შემომხვედნენენ(!), მეტყოდნენ წარმეჭმით, ისარხებუ-
ლი...“ 9v.

6. „თახმისი, თქმული თგთ[თავ. გიორგი თუმანიშვილი]. —
მხმელი(!) თვალთა განგიცდი, ცათა ცთომილთ დასადარებს,
სად იგი ნარნარებს, კერძობს, მის მიდამოს დასადარებს...“ 10r.

7. „თახმისი. —

როს განგიცადე ბედკრულმან, გული საკვდავად დარია,
ცნობა მიმტაცა მთიებმან, სურვილმან მისმან დარია...“ 10v.

შენიშვნები: 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და ვ. თოფურის რედაქციით, 1932, გვ. 92).

2. S: 1544: 7 ხელნაწერის მიხედვით თახმისის ავტორია ლევან ბატონი-შვილი.

8. [გიორგი თუმანოვი]. „დუბეითი.—
მუხთალმან ამა სოფელმან ასე შემქნა მომტირალი,
ამად ვტირი დღეთა ჩემთა, რომელ ვარდმან დამდგა ბრალი...“ 11r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:265 მიხედვით.

9. [გიორგი თუმანოვი], „დუბეითი.—
დილით თვალთა აღმხილველი აფროდიტს ვკვრეტ ნამკრთოლვარებს,
ლაწვთა ზედან ამაცობით ვარდს, საყვარლად ნაფუჩნარებს...“ 11r—11v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:264-ის მიხედვით.

10. [ალ. ქავქავაძე].—
„მიველ წალკოტს სანუგეშოდ, გლახ ჩემს გულს სევდა ესია,
ვნახე სატრფო ფერმიხდილი, მითხრეს—შენია ესია...“ 11v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (ალ. ქავქავაძე, თახულებანი, ი. გ. რ. ი. შ. შვილის რედაქციით, 1940, გვ. 106).

11. [გიორგი თუმანოვი]. „ახალო აღნაგო სულსს ხმაზე.—
ვფუცავ კრონოზის დიადა,
კრთოლვით პირს გმონებიადა...“ 12r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:270-ის მიხედვით.

12. [დიმიტრი თუმანიშვილი].
„ახალო აღნაგო სულოდა,
ელემში აღმოსულოდა“... 12v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. დიმიტრი თუმანიშვილი, ლექსები, მიხ. ხელთუბნელის რედაქციით, თბილისი, 1938).

13. [ლექსი]. „ბრწყინავს მნათი, მზეებრ მნათობს,
კეკლუცობით მოკამათობს...“ 13r.

14. „ვიზ რა გვიამას ხმაზედ სათქმელი.—
მოგვფინა ნათელი ზესთა ზენამან, იშვებდი გულო,
ლამე განაბრწყინვა ვარსკვლავთ ჩენამან, იშვებდი გულო...“ 13v.

15. „ვიზ რა გვიამას ხმაზე, თგთ [გიორგი თუმანიშვილი]
თქმული.—

დავკარგე ფეროვნად მდიდრად შემეკული, ვსტირ მიმეფარე,
იერიქოა მტირალსა(!) აღყვავებული, ვსტირ მიმეფარე...“ 14r.

შენიშვნა: ამ ლექსის ავტორის შესახებ იხ. ლ. ქუთათელაძის წერილი: ვრთი ლექსის ავტორის საკითხისათვის, აკად. ს. ჯანაშიას სახ. საქართველოს სახ. მუზეუმის მოამბე. XX—B. გვ. 131.

16. „გარაილი.—
ვერცხლმან მაკვირვა მკრთოლვარემ,
ოქროს ბუდეში მჯდომარემ...“ 14v.

შენიშვნა: ლექსის დასასრულს განსხვავებული ხელით თანქართ მიწერლით „ალექსანდრე ქავქავაძეს(!) თქმული გიორგი თუმანიშვილის - ცოლზედ(!)“.

17. [ალ. ქავქავაძე].—

„ჭოი, გაბადრულო მთვარე,
ბნელსა ვზი მომეხმარე...“ 15r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ქავქავაძის თხზულებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 101).

18. [ალ. ქავქავაძე], „თეჯლისი.—

არვის მართებს მის ვარდისა მიხვედრა,
ვის გლახ გული დაემონა, დაესვა...“ 15v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ქავქავაძის თხზულებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 9).

19. [საიათნოვა]. „მუხამბაზი.—

გალობს თუთის ყაზალახი, ბულბულის ბანი მინდოდა,
სიზმარში წამლად მასწავლეს, ვარდის ნიშანი მინდოდა...“ 16r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია ი. გრიშაშვილის მიერ. (იხ. ი. გრიშაშვილი, საათნოვა, 1918, გვ. 101).

20. „შაქი.—

მოდით, ძმანო, გითხრათ ვინ ამჩენია,
სიყვარული ცეცხლისა გამჩენია...“ 16v.

21. „გრიგოლ ორბელიანის თქმული.—

გულით ერთნო მოლხინენო, აწ შეკრბენით,
ვინ თასით, ვინ ჯამით, აზარფეშით...“ 17r-v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, თხზულებათა სრული კრებული აკ. გაწერებლიას და ჯ. კუშბურთიძის რედაქციით, 1959 წ. გვ. 49).

22. „თავადის გრიგოლის თქმული ორბელიანისაგან[6].—

არავისთვის მე დღეს არა მცალიან
სალომესთან სადილად მეცახიან...“ 18r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. გრიგოლ ორბელიანის დასახელებული გამოცემა, გვ. 88—89).

23. [დავით ბაგრატიონი].—

„ეშიკ ალასი მობძანდება სანითა,
ზუზუნითა, ლილინითა, ნანითა...“ 18v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1534:2 მიხედვით.

24. „დავით რექტორი“, „მუხამბაზი.—

შემრისხა ქალმან, შეუმკრთალმან და შეუბრაღმან,
ირისეს კრკალმან, შეყრილ ხალმან, ლაწვებთა ლალმან...“ 19r.

შენიშვნები: 1. ლექსს ახლავს-მინაწერი: „ეს მუხამბაზი დავით ლექტორის(!) ალექსიე-მესხიევის ნათქვამი არის. მე ვგონებ, რომე ეს არშიეობაზედ არ იყოს თქმული; და ბოლოს ტაეპში სამლოთსას უფრო აცხადებს. დავით ამირიძე“ 19r.

2. ეს ლექსი მეორდება 102 r-ზე.

25. „თეჯლისი.—

ან—ანათებ ბნელსა, ბან—ბადრო მთვარე,

გან—გაშლილო ვარდო, დონ—დამიმონე...“ 21v.

26. [ბესიკი], „თეჯლისი.—

შავ გლახ გული ვისთვის იწვის მუდამით,

მიჯნურთ ეშყი ესოდენს ხანს რიდებით...“ 22r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული. 1932, გვ. 19).

27. „დავით ბატონის შვილისა გან თქმული.—

გამიფრინდა სიყვარულის ფრინველი,

უბედობის გამო სხვისა და სხვისა...“ 22v.

28. [ბესიკი].—

„დამაპლო ლეშო, თვალ ხენეშო, გულ ხადარაო,

ემშაკთ ბუდეო, მკერდ მბრუდეო, კერბთ სადარაო...“ 23r.

შენიშვნა. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932, გვ. 82).

29. „ბაიათი.—

მასმენს ნუგეშს ისარა, გული ეკლით ისარა,

წალკოტ მწვანით მოსილი, ვარდ-ზამბაზი ისარა...“ 23v.

30. [ლექსი].

„გლახ გამოვკრილვარ ხელ-ქმნილი, ველად რბიან არ შინ არა,

ვარდს ველარ მივხვდი საკრეფლად, ხელსა ეკალი მენარა...“ 24r.

31. [ალ. ჭავჭავაძე],—

„უპყრევარ ჭირსა, მალვას, დუმელს, ოხრვას და კრძალვას,

სურვით შეშლილან თვალნი, ვსჭვრეტო დეს მას—ტან ალვას...“ 25r.

შენიშვნები: 1. პირველი სტროფის ბოლოს მიწერილია: „ალექსანდრე ჭავჭავაძისა გან თქმული ზარის ხმაზე“.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძის თხზულებათა სრული კრებული, გვ. 26).

32. [ლექსი].—

„მზევ, კამარი ვინ შევიმკო ბადრს პირზედ,

ვვიცავ, ოთხივ კუთხე შენ დაიმონო...“ 25v.

33. [ლექსი]:

„ხელმწიფეო, მიკვირს რისხვა ესე...“

სინანული შუამავლათ მოვიმძღვარეთ, იარ-იმრთიმელე...“ 26r.

შენიშვნა: პირველი სტროფის სამი სტრიქონის უკანასკნელი სიტყვები ფურცლის დახიანების გამო არ იკითხება.

34. [ლექსი].—

„... ით გულით შეწირვას,
ფარვ... ათლის მარად შემზირვად...“ 26v.

შენიშვნა: ფურცლის დაზიანების გამო დასაწყისი სიტყვები არ იკითხება. გვერდით, სხვა ხელით, სტროფი აღდგენილია ასე: „ვშკამ სიყვარულით სული შეწირვას. ფარვანებ ნათლის მარად შემზირვას...“

35. [ლექსი].—

„ვინა ზენანი დათმენანი, გემონებიანი
ელვა კრთომითა, მიმოვლითა სულნი მხდებიანი...“ 27r.

შენიშვნები: 1. უკანასკნელი მე-5 სტროფის კიდურწერილობა იძლევა „და ვით“.
2. ლექსის ბოლოს სხვა ხელით ფანქრით მიწერილია: „და ვით ის თქმული“.

36. [ლექსი].—

„აწ შესამკობი არს ენით, მომკლა, ჭოი მე,
მზე ვიხილეთ შუქთა ფენით, მომკლა, ჭოი მე...“ 27v.

37. „შუ შტარის შარაშუბი, თქმული თგთ-სა [გიორგი თუმანიშვილი].—

ეპა, ყოვლად სატროფოვ, ცეცხლსა ვზი საწვავად,
თუ ტრფიალებით მოვკვდე, ნუ მდევ საზრახავად...“ 28r.

38. [ლექსი].—

„ეპა, მთიები მთენია,
შუქი მასხივე შენია...“ 28v.

შენიშვნა: ლექსს თავდაპირველად სათაურად ეწერა: „ალექსანდრე ქავჭავაძის აგან თქმული“. სათაური იმავე მელნით გადახაზულია.

39. „ეი, ბანდვი შიმშადის ხმაზე, ალექსანდრე ქავჭავაძისა.—

ბალახშ, ბეზიკის ბავით სიტყვა წარმონაშობი,
მესმა რა მუნითგან, მწყლავს მე გლახ სარი მსობი...“ 29r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ქავჭავაძის თხზულებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 45).

40. „ეი, გულმშოს ხმაზედ არის, ოთარ ქობულოვის თქმული.—

გონება შმაგობს ხელად, ვარდო შლილო,
გიაჯის მოვედ მშველად, ნაზად მრხეო...“ 29v.

შენიშვნა: ხელნაწერი N—1512: 186 ლექსის ავტორად ასახელებს თამაზ ქობულოვს.

41. (სიმონ წინამძღვაროვი).—

„როს მელირსა შენი მცნება, მყისვე საგნით შექნა ტრფობა,
შემოგწირე ზემი მცნება, თვით თუ იცი შეგობრობა...“ 30v.

შენიშვნა: სხვა ხელით ლექსის ბოლოს მიწერილია: „სიმონ წინამძღვაროვის თქმული“.

42. [ლექსი].—„ქ. მითხარ ტურფავ, რად უჩივი, რადა ჰყვედრი სიყვარულსა, ნუ არწმუნებ, ნუ აშინებ, მაგგვარ აზრით ჩემსა გულსა...“ 30v.

შენიშვნა: ბოლოში განსხვავებული ხელით ფანქრით მიწერილია: „გიორგი ერისთავისა“.

43. „დივანი.—

ჭოი, საყვარელო, ნუ დამწვავ, შენის ეშხის აღზედა,
მაკმარე მოთინებანი, სევდა მაწევს ჯანზედა...“ 31r.

44. „ოსმალის ყაიდა ილაი, თქმული თგთ [თავ. გიორგი თუმანიშვილი].—

ქ. ჰეი, საყვარელო, ნუ დამწვავ, მე მძაჟრისა ალითა,
გლახთ ლაწვთა ზედა ვიშიშვი, ლალის კრთოლუარებასა...“ 31v.

45. „დივანი.—

ქ. ამეჟამდ შენ გშვენის ქება, შენ აღმოჩნდი კეკელად,
მაჯლუმივით თავსიშველნი, მხილველნი რბიან ველად...“ 32r.

46. „ვბჭობ სიყვარულის ხმაზე.—

აპოლონ ეტლმან დამცა ისარი,
გულის დამკოდი ჩემი ის არი...“ 32v.

47. „თეჯლისი.—

„საწყინარი არა მითქომ შენთვინსა,
მტრისა ჰზავასად, რომ სისხლზე დგომილხარ...“ 33r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით ბოლოს მიწერილი აქვს „თეჯლისი“.

48. [რუსული ლექსები].

„ადნუ ნასლესტეე მუვტუჩკუ იმელო უსებია,
კოტორუიუ სტარალას ია ნარანიტეე ვსელდა...“ 33v.

49. „ია ცივანკა მალადაია,
ია ცივანკა ნე პრატაია...“ 34r.

50. [ალ. ჭავჭავაძე]. —

„შენს ღირსებასა ნატრულობენ ყოვლნი ქალნია,
იტყვიან: თუმცა გვაქენდეს ჩვენცა მისნი თვალნია...“ 34v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძის თხზულებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 11).

51. [ლექსი].— „გონიერად განაგე, შვილო, მუ... ისაო,
ფალშივი მაძულეები, მათ შიგ მდგომ ყმებისაო...“ 38r-v.

52. [ლექსი].— „ისემც ღეთის წყალობა გაქვსთ, მას უთაგო წადილი,
კალმის ბანგით დავათრო, მოვევარო დიდი ძილი...“ 43r-v,
40r-v, 41r.

შენიშვნა: გვერდების თანმიმდევრობა აკინძვის დროს არეულია.

53. [ლექსი].— „ჰაირო, სჭვრეტო სოფელს,
ჰაირო, მსმენო გრწამდეს...“ 44r.

54. [ლ ე ქ ს ი]. — «ქებულო თვალო, ძვირფასო ლალო
შემწველო ალო, ზალო წყლიანო...» 44v.

55. «და ვ ი თ». —

«ჯომარდი კაცი, ომში ნაქები,
თოფი რომ გავარდეს, ხმალი გაისწოროს...» 45r.

შენიშვნა: ლექსის უკანასკნელი სტრიქონი შეიძლება იძლეოდეს ავტორის სახელს: «ეგება კი და ვ ი თ არ დაივიწყოს».

56. [ს ო მ ხ უ რ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი]. «დ ი ვ ა ნ ი». —

ქიხ ტესა ზარმან სირეცი, ხალიასი იარანი პეს,
სივაცაე ხუნუ ჯიგარსი კრაკეუმიმ ფარვანი პეს...» 45v.

57. «მუ ხ ა მ ბ ა ზ ი». —

57. «ვარაყე ქაშაწ სადალიამ ერესთ ლუისუნ იარ დარა ანასუნ,
აშხარის მეგრ გოვაკანის ჯანტუ ნამესუნ ორ კუზქვის ქარსუნ...» 46r.

შენიშვნები: 1. კიდევ სხვა ხელით მიწერილია: «აქედან სომხური.»

2. ტექსტის ხელით მიწერილია: «გათავდა მარპლუ ჯეირანის იმაზე მუხამბაზი»

58. «მუ ხ ა მ ბ ა ზ ი». —

«ფარსემენ მეკ ანიწაწ ზავალ ლუს ნგავ ეს დუმზან ქალაქინ.
ჭარურ ჰაზარ მართოვ ეკავ ეს მირ გურჯისტან ქალაქინ...» 46v.

შენიშვნა: ბოლოს ტექსტის ხელით მიწერილია: «დასრულდა ყენობის სიმღერა მუხამბაზი».

59. «თ ე ჯ ლ ი ს ი». —

«ჰავატოვ ჰავატამ იმ ეტოვს გამ,
ორნ ქირიქანგამ ჟამ ასტეაწაწინ...» 47r.

შენიშვნა: ბოლოს ტექსტის ხელით მიწერილია: «დასრულდა თეჯლისი».

60. «ეს რა მომივიდა, ბიბინჩი ქარდემ,
გეთ ბაინი ბურლუ ტანენ დურარაწ...» 47v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: «დასრულდა ყაფია ოთხი ენისა».

61. «მუ ხ ა მ ბ ა ზ ი». —

«პატკიქთ ყალმოვ ქაშაწ თაჰრეთ რანგე რანავისანუმ,
ერესთ ხალნ წაწკილის მაზირთ ხაფანგის ანუმ...» 48r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილია: «დასრულდა მუხამბაზი».

62. «თ ე ჯ ლ ი ს ი». —

«ტყენუ ახჩიკ მეკს მეკუნ დემელან.
ტყენ ასავ ბაროვ ტესანქ იმ სირაწ...» 48v

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: «დასრულდა თეჯლისი».

63. «დუბეთი». —

„ქ. ახემენ გნაცი მარნეულ
ნაპაზ ნნგავ ცავი მეჩნ...“ 49r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დუბეთი“.

[თუ რქული ლექსები].

64. «ბაიათი». —

„ქუ ეშხემეთ ჰიენდაცა აი გოზალ
პატკირქთ გოველი ან ნმანისდუნ...“ 49v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ესე იასანა გოზალამა ვარსაყ ბაიათი. ჯინჯილამა იდაკლამა თაფშერმა დოშავაც არის“.

65. «თეჯლისი». —

„ახთალა ქი ბედუნიანი იარათტი,
იერი გოგი დრუსტ თაპარ ეილადი...“ 50r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თეჯლისი“.

66. «დივანი». —

„დოვთალაფ გირდმ შეიდანა ლაჯა მანდან გელმასან
სთხმ ბაღლარამ პაპუნი ჰაჯა მანდან გელმასან...“ 50v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დივანი გათავდა“.

67. «დივანი». —

„ნაზლუ იარდან ხაბარ გელმიშ მან ონა ვარმან დემიშ,
აღლეფ იანმა გელსან გოზ იაშილ სირმან დემიშ...“

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა დივანი“.

68. «დივანი». —

„მან სანი სევდუმ სევანი უზუნდა ჰარ ყალმადი,
ხორიათ გირმიშ დოსტ ბაღინა ჰაივასი ნარ ყალმადი...“ 51r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დივანი“.

69. «დივანი». —

„ბირ ჰაიალე იარაქ მანდან დუნიადა იალვარირამ,
შირინ ქი ყანიაშ თოქუფ ფარვადა იალვარირამ...“ 51r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დივანი“.

70. «თეჯლისი». —

კაბილის აშხარის მიურ ჰაზარის
ინძპეს ბეულარარის დალ ასტეაძაძინ...“ 51v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა თეჯლისი დრშამა“.

71. «მუხანბაზი». —

„ქ. აყლიარ ოლ სეიდი თარქი ეშხიარ ეთმას მიდუმ,
იხტიარ ოლსეიდი თარ იხტიარ ეთმას მიდუმ...“ 52r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „თქმული მუხანბაზი კუხულისა წვრილიანი, დასრულდა“.

72. „ქ. იხტიარ სანინ დურ ბაფალუდილბარ.

მან სანუნ ქოვლენლა დიან დეგულამ...“ 52r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა“.

73. „ქ. ჩირა ჰეი აშული მისკინ ბარამ გულ დასტაეარდი,
დილი ბულბულ შიქასთ ჰიუ ბაფიშამ ბასთა აეარდი...“ 52v.

74. „მუხამბაზი. —

ქ. შუარ ეთგენა ბულბულ ქი გულისტან გედარ ოლდი.
ყან აღლა ქონლულ ყონჩეი ხანდან გედარ ოლდი...“ 53r.

75. „მუხანბაზი. —

ქ. შაპარ თიფლისტ ბირ თაზა ჯგანჩხტი გენა,
ყადი შიმშადი ქიმი სალბი რავეან ჩიხტი გენა...“ 53v.

76. «დივანი». —

„უსტალულა ყულულ ეილა აღილათნ ქანი გორ,
ჰალილათი შუქურ ეილა უსტადნ დამანი გორ...“ 54r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით: მიწერილი აქვს: „გათავდა ოგუთლამა დივანი.“

77. «ედაკლამა». —

„სეგ გული იარ მეჯლუმ სანდა დურ სანა,
სანა ყურბან ოლსუნ ბეუ ალიფ შინ...“ 54v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ედაკლამა.“

78. „დუხულუფტურ მეჯლიშნდა დამ ჩაქარ
დუშმიშ სალი ტუთმიშ იარალა იახში...“ 54v.

79. „ახშამ ოლდი იგნაჯიგი იემადმ,
საბაჰ ოლდი ლულა ზარბაბ გეიმადმ...“ 55r.

80. «დივანი». —

„აზალ აბიდა დარდ გაჰი გაი იეთიდა,
აზალ ქი სუა გორსათტი ჰახ. სურათი იეთიდა...“ 55r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილია: „დასრულდა დივანი“.

81. «მუხამბაზი». —

„ბეი ბაფა იარ სანი ნეჯა სანი იარამან,
ყოიმადი ბირ შად ოლა ბე ფანა ღუნიადამან...“ 55v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა მუხანბაზი“.

82. „შახათაი კამბარ ოლღი თუიმა ღუნია მალინა
ღუნია მალი ბირ შეი ოლმას ნაზლაუიარალ დან გიდარალდან...“
56r.

83. [ლექსი].—

„მსურს გიანბო ჭირნი ჩემნი,
ტრფილმან, ჭოი საყვარელო...“ 56v.

84. [დიმიტრი თუ მანიშვილი].—

„გიშრის ნაენი შავთა ზღვათა არობენ,
ირისენი მთვარეზედ კამარობენ...“ 57r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:166 მიხედვით.

[თურქული ლექსები].—

85. «მუხანბაზი».—

„ეი ვაი მანმ ჩანგალი აზრეილა დუშტი,
ვარიად იშინ გორ ნამა მუშაილა დუშტი...“ 58r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს „დასრულდა მუხანბაზი“.

86. «მუხანბაზი».—

„ეშყნ ჩარასი ჩოხ არადუმ ვარ თათა მილმამ,
ბირ დარია იმიშ დუშმიშამ ქანარ თათა მილმამ...“ 58v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა მუხანბაზი“.

87. «ვალუფის ხმაზე».—

„იანიჩ ლალაზარ ზილენ ბანოვშა,
სარე სარ ბადან ბარგი სამანდურ...“ 59r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ვალუფის ხმაზე“.

88. «თეჯლისი».—

„ალიფ ალა ქონგლუნ შეშასი სნდი,
ბეი ბარ აჰხმ დარდუმ ბეიუ იეილამ...“ 59v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ყარაჰეჯი თეტლისი (!)“.

89. «თეჯლისი».—

„ჯან ვერდუმ უსტადა ალდმ ნასიათ,
ყაეას თაქი დალდმ დალ დალა...“ 60r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა თეჯლისი“.

90. „გოზდა ოვ სარული ყათარა იეთსუნ,
ქეშოვლა იარაშირ ნუნუ ალიფ რეი...“ 60r.

91. «ყარა ჰეჯი».—

„ნაზლუ დილბარ ვერმა ყაინ ალიფენენ,
გეი ყადნდა იარარ აინ ალიფ ლამ...“ 60v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ყარა ჰეჯი“.

92. „გოზლარმ ყარალდი იოლ გოზლამაგტან,
ოლ ჩეშმი მასტანუმ ნეჩუნ გიალდი...“ 60v.

93. «ვალუფის ხმაზე». —

„არტასელოვ ხნდრქ უნიმ იმაციორ,
დუის ასწუ ან მაჰაკან მარინ არარიჩ...“ 61r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ვალუფის ხმაზე“.

94. «დივანი». —

„დევი ყრდმ გირდმ მეიდან ნეჯა მანდან გელმასან,
ათეზლარი იოლლარი ვარ გეჯა მანდან გელმასან...“ 61r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დივანი“.

95. «მუხანბაზი». —

„ენდუ ჰამირ ქუ ტესნოღნ ასუმე ვაშ ვაშ ნაზანი,
თამამ ირგირ პუტუტევი ჩთოღი აბაშ ნაზანი...“ 61v

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა მუხანბაზი“.

96. «თეჯლისი». —

„ბეშ გუნდურ გორმადუმ ვანა დუნიადა,
ვარ ვარა უმბრუმ აზალდი გეთტი...“ 62r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თეჯლისი“.

97. «ნალათლამა». —

„გალუსტუნდა სანდან ხაზარ ალეიმ,
აგერ ყაფი თაფსან შარაქალასან...“ 62v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ნალათლამა“.

98. «თეჯლისი». —

„ყრმათ ქარიმ, უსტად ქარიმ,
მაქან ბალეხსან ეჰმადნ ისტა რამ...“ 62v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თეჯლისი“.

99. «თარსი». —

„ეიღინ გირმიშამ ყანი დოვრანა
ღამ ალიფტან ბზა გელდრ აიანამ...“ 63r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თარსი ალიფლამა ყა-
რაჰეჯი. ბოღოს ხანაში ცოტა აკლია, ვინც იცოდეთ, შეასრულეთ“.

100. «მუხანბაზი». —

„ბირ ბელა ოღლან აღნდან ჰარაი,
აჰთი დოვრან აღნდარ ჰარაი...“ 63v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა მუხანბაზი“.

101. „გული ზანჯი სარინა ბალა,

იერშინ ბაზარ გელინა ჰეი...“ 64r.

«ქარამი». —

102. „ბირ ალმა გონდარდმ დორდ მიხაკი ვარ,
ალმადი ალმანი ქოელუმ შოშ ასლი...“ 64v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს „დასრულდა ქარამი“.

103. «მუხანბაზი». —

„ბირ ჯამი იკთარ სალი ბე დოვრან ბელა ყალმას,
თაქ ბირ გუნ ოლურ ხაქილი იექ სან ბელა ყალმას...“ 65r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ხასტა ჯდადის მუხან-
ბაზი“.

104. «თეჯლისი». —

„სეირან ჩიხმიშ სალბი ბოინ სალათინ,
გეინშიშ ალ იაშალ დალ დალა სინა...“ 65v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თეჯლისი“.

105. «მუხანბაზი». —

„ან აზალ სეკდუმ სანი ბალ ბალქემ ბირ რაჰმ ეილასან,
გან გელარსან იანუმა დონ დარდუმი სან ეილასან...“ 66r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა მუხანბაზი“.

106. «ნალათლამა». —

„გერჩაგ აშუდმისან აზალი ბაშნლა,
გელ იშინ დორდა ხაბარ ვერ ინდი...“ 66v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ნალათლამა“.

107. «ქარამა». —

„ყარიბ დუშტუმ ბე დიჰარა,
ხსან ასდუმ ნაზარ ეილასუნ...“ 66v.

შენიშვნა. ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ქარამა“.

[თურქული ლექსი]. —

108. „სათარ ოლდუმ ონდორდნა ბეშნა,
ბუდადდა ბირ მარალ ჰახ ედარ აღლარ...“ 67r.

109. [ლექსი]. — „ვარდო ნუ მკლავ შენი ვარ,
ცეცხლით ნუ მწვევ შენი ვარ...“ 67r.

[თურქული ლექსები]. —

110. «დუბეითი». —

„დედი ქონგლუმ ჰავარ ოლმას,
დაჰი ბელა ზამან ოლმას...“ 67v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დუბეითი“.

111. «თეჯლისი». —

„ეი აღლარ სიზი ბირ არზ ეილეიმ,
ბირ ჰამამზადა ვარ იოლდა გიზლარ...“ 68r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თეჯლისი ყაფია“.

112. «იედაკლამა». —
 „მან სანი სოვემეშამ ალა გოზლი იარ,
 გერაქ სანდა მანი ყადრი ბილასან...“ 68v.
 შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ესე იედაკლამა ჯინჯი-
 ლამა“.
113. «სტამბოლის სიმღერა». —
 „ხაბარ გელდი, სტამბოლდა ბურჯი აფტილარ,
 ნეჩა მინ სულეიმანი თახტა თაფტილარ...“ 69r.
 შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა სტამბოლის სიმღერა“
114. „სეირან ჩიხშიშ სალბი ბინ სალათინ
 გერნმიშ ალ იაშილდალ დალა სინა...“ 69v.
 შენიშვნა: ლექსის პირველი ორი სტროფი გადახაზულია ჯვარედინად.
115. „ეშყა ამ დუხი ბაზად ბასაპარი დილამ,
 ზანჯირი ჯუნუნ ჯიქანდა ბას ვაი დილამ...“ 70r.
116. „დიშაბ მანი დილ ბაყოვლ ონ აჰდი გუსილ,
 რკთიმ დარონქუ ბიგირიმ მანზილ...“ 70v.
117. „ქ. ჯანლათნ ბალნდან ბირ საბი იხუბ ბადი ჰეი,
 სარნი გუნ ოლმიშ, იათაროლ ყმათი შმშადი ჰეი...“ 71r.
118. „გეჯა ჰარ სათ გუნდურ იშმ ალლამალ,
 მუსურმანლარ ბალა ალუმ იამანდურ...“ 71r-v.
119. „გარაილი. —
 ტოლანიმ ბაშინდა სალი ტოლდურ ფეიმანადამ იახში,
 აშლლარ მეჰრუბან ოლმიშ ათადან ანადან იახში...“ 71v.
120. „გარაილი. —
 ვაში ქიმა დალუ ტაში ლეილი დეინ ტოლან მეჯუნუნ,
 აგლანუბ ჩეშმა, ბაშნდა ზან ილ მასკან სალან მაჯუნუნ...“ 71v.
121. „თეჯლისი. —
 ჰუ ზარ ჩაქმატან, ყან ალლამაქტან,
 ტოლუფტურ ბალრუმი ყანარა სინა...“ 72r.
122. „მუხამბაზი მაჯნუმისა ლეილი ზე. —
 ყეირილან არდამ ნადურ სეირი გულისტამ ეთტიგუმ,
 ვაზუმ ედუფ ხალვათ ყაჰლუფიუზლეფეე ჰასან ეთტიგუმ...“ 72r-v.
123. „შარაშუბია. —
 ბაზგი გულდალ ბუდუნიადა ყამხანადან ყამხანია,
 დილბარინან მეჩმაგა მეიხანადან მეიხანია...“ 72v.
124. „შარაშუბია. —
 ქიმ ქი სოვდა ისარი ზილვი ფერიშანა დუშარ?
 გაჰ უზანდა ნაუ გაჰ ჩაი ზანახტანა დუშარ...“ 73r.
125. „ყაიდა არის. —
 სან მანუმ ჯახრი ჯარანმ ყაბლა გაჰუმ მუსტაფამ,
 ალამ იჩრა ჩოხ გოზარსან ფადიშაჰუმ მუსტაფამ...“ 73r.
126. „ყაიდა არის. —
 ალამ ბილერ, მანქი იარდან გოზალამ,
 ალ გეიუბან იაშილ უსტა სუზარამ...“ 73v.

127. „რ აჭაბის თასლი ბი.—
ბუგელან ბირ ჯეთ სონარა მანჰა,
სინა ყურბან ოლიმ ეირან მანოლდუმ...“ 73v—74r.
128. „ბუგუნ იარინან ეტთიგუმ ყოვლა მიდურ, ქაქლაქ მიდურ, ყალყალ მიდურ, ბილმამ, გეუფტურ ბაშტან აიალა იაშალ მიდურ, ატლას მიდურ, ალალ მიდურ, ბილმამ...“ 74r.
129. „მუხამბაზი.—
იარუმ ბუგუნი დილ სანი მერმან გელაჯაქტურ,
რუხსარი გუნაშ ლალი ბადახშან გელაჯაქტურ...“ 74v.
130. „მუხამბაზი.—
ეი გულ, სანი იოხტურ ბე ნაზაქათტა ყარინა,
ჰუსუნ ჩამანი თაჰნა ყალარ ხულდე ბარინა...“ 75r.
131. „მუხამბაზი.—
ეი, სანან მუსავი ჰუსუნენ ხათეი ზიბია დუშარ,
მაჯიზა ლალი ლაბენ ფეიზი მასიაია დუშარ“ 75v.
- შენიშვნა: მესამე სტროფი გამოტოვებულია. სტროფისთვის განკუთვნილი ადგილი თავისუფალია.
132. „შარა შუბია.—
ეი დილი, შირი მარა ბალაბი თუ ჰაყი ნამაქ
ჰაყ ნიგარდარ ქიმიან მირავამ ალლაჰუ მა აქ...“ 76r.
133. „ჰამ თაჰნა ქეიელასან მავადურ, სანდან ხიჯილამ უზუმ ყარადურ,
ბასტურ მანა, ჩაქტიგუმ ხაჯალათ, შარ მანდალგუმდა ქი მალა-
ლათ...“ 76r-ვ.
- შენიშვნა: მინაწერი ტექსტის ხელით—დასრულდა, ერთ შარფი აკლია“.
134. „დედუმ, ეი დილბარ, მანი დუ ჩემში მასტან ოლდურურ,
ქიმ გორუჯტერ იქი ქაჯარ ბირი მუსურმან ოლდურურ...“ 76v.
135. „აპ ელადიგან სალვი ხურამანნ იჩნდურ
ყან ალლამადურ ყონჩაი ხანდანუნ იჩუნდურ...“ 77r.
136. „დილ დარა დეგუმ აშული დილ ვანა გელუფტურ
ოლ შამა ვარა მუშტაქი, ფარვანა გელუთტურ...“ 77r.
137. „ბჰჰ ჯაჰან მარ მურასი მაჰნი დავირან ბილმიშეს,
ალიბათ განჯუევირან იჩა ფუნავინ ბილმიშჰაზ...“ 77v.
138. [ბესიკი]. „მუხამბაზი.—
ბულბული მოდის მწუხარებით ცრემლის დენითა.
ვეჰოფ, მებაღეს დაუტუქსავს ცეცხლ მოდებითა...“ 78r.
- შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1932 წ. გვ. 6).
139. „მუხამბაზი.—
კრონოზის დარად, დასადარად აღმობრწყინდების
ედემად ხარობს, შროშან დარობს, ქუფრად ბზინდების...“ 79r.
- შენიშვნა: ლექსს ერთვის ტექსტის ხელით შესრულებული მინაწერი: „ეს არს დღე, რომელ ქნა უფალმან, ვიხარებდეთ და ვიშვებდეთ ამას შინა...“

140. „ესრეთ მწუხარეს ნუ შატარებ, ვკედები შენს არეს,
გეგხარ მზეს, მთვარეს, მონარნარეს, ჩემ დამდაგარეს...“ 79v.
141. „თავადის დავით ეგნატის ძის თუმანოვის საგან თქმული
მუხამბაზი, ბოით სალბი ჩინარის ხმაზედ.—
არ გაიჯე მარიხო, ნუ ხარ სისხლის მღვრელია,
შენგან დაკოდისს გულსა სული მსწრაფლ განელია...“ 80r.

შენიშვნა: სიტყვა „განელია“ ფანქრით გადახაზულია და სხვა ხელით მიწერილია „გამელია“.

142. „მისივე თქმული მუხამბაზი.—
ჰე უწყალო მართო, გამგვეთ ვერ ვთქვა ქებანი,
შენვე ჰკურნე წყლულება, დამივსე ცეცხლთ დებანი...“ 80v.
143. [გოთგოთ თუმანიშვილი]. „გარაილი.—
წალკოტს ყვავილნი შვებასა,
შეხედნენ ლხინს, თამაშობასა...“ 81r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S-1512: 280 მიხედვით.

144. [გოთგოთ თუმანიშვილი]. „გარაილი.—
ბულბულს მხვდა გულის ლხენანი
ესცან წალკოტს კარნი ღიანი...“ 81v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S-1512: 266-ის მიხედვით.

145. [ალექსანდრე ჭავჭავაძე].—
„შენთან არს გული მნათობო, ვიყვნეთ სადრგინდა(!)
გინა ვის ვკრეტდე, მნათობო, შენ მიდგ თვალთწინა...“ 82r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძის თხზულებათა და-სახელებული გამოცემა, გვ. 23).

146. [ლექსი].— „მას ეტრფის გული აზიზმ დამწვარი—დაგული,
ვით ვარდს ბულბული, აზიზმ მახეს გაბმული...“ 82r,
147. «იოსებამირიძე».—
„იადონობს, ისატრფობს იგია,
ინდ ლაშქართა ისარს ასობს იგია...“ 82v და 117r.

შენიშვნები: 1) ლექსს ახლავს ტექსტის ხელით შესრულებული მინაწერები: ა) „ქეშიშდარდიმანდის საგან თქმული, ანუ იობე(!) მღვდლის საგან“
ბ) „იოსებ მღვდლის თქმული, ორბელიანთ სარდლის კარის მღვდლისა რომელსაც ქეშიშდარდიმანს უხმობენ“.

2. აკროსტიქი იძლევა „იოსებ“.

148. «ქეშიშ-დარდიმანი». —
„იმელთა არე დამამყარეო, დისკოდ ასხივო, სანე მთვარეო,
ოდეს ვიყნოსო ნარგიზთ არეო, ბროლისა ლაწენო, ლალთა ნა-
რეო...“ 83r.

შენიშვნები: 1. „დასრულდა ქეშიშდარდიმანდის თქმული“,
2. აკროსტიქი იძლევა „იოსებ“.

149. «სვიმონ წინამძღვაროვი».—
 „ნარნარო, განმირავლდნენ ოხვრანი მოულოდნი,
 ან დამიფარე სრულად, ან დამიკრიბენ ქვა-ლოდნი...“ 83v.
 შენიშვნა: ლექსს აქვს ტექსტის ხელით შესრულებული მინაწერი: „სვიმონ
 წინამძღვაროვის თქმული დავით“ (ხელრთვა).
150. [ლექსი].—„ორსა ბროლსა, ბურჯსა შუა, შიგან უფასო თვალია,
 იაგუნდისა აუზი, მას შიგან ვარდის წყალია...“ 90r.
 შენიშვნა: ლექსი დაწერილია ფანქრით.
151. „მაჯამაან მუხამბაზი.—
 ვინ გქმნა მაგ სახედ, ჩემს გულს მახედ, რას მერიდება,
 აწ მე მასწავლოს, ვინც გასწავლა ეგ მორიდება...“ 96v.
152. „მუხამბაზი.—
 კოკობო ვარდო, არ დამაგდო, ვარ მონა შენი,
 პირზედ გაქვს ხალი, შავი თვალი, ნახვა მსურს შენი...“ 91r.
153. «ანბანთქება».—
 „ან—ალვით ნახარდო, ბან—ბროლ ნათალო. მინაო,
 გან—გულმან რომ შენ დაგკარგა, დონ—დიდათ მოითმინაო...“ 91v.
154. [ალ. ჭავჭავაძე].—
 „სიყვარულო ძალსა შენსა, ვინ არს რომე არ ჰმონებდეს,
 ვინ არს რომე გულსა ტახტად ოხვრას ხარკად არა გცემდეს...“
 92r.
 შენიშვნა: ლექსი მრავალგზისა გამოცემული. (იხ. ალ. ჭავჭავაძის თხზუ-
 ლებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 10).
155. „ბესარიონ გაბაშვილის თქმული.—
 ათინათ აღზრდილს აქებდეთ, ალვად ანორჩვილს ასულსა,
 ბნელ ბაიათა ბრყილება, ბრანგ ბაბაქუა ბასულსა...“ 92v—93r.
 შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკი, დასახელებული გამოცემა; გვ. 80).
156. [ლექსი].—„ჯერისებრივ შესხმა შენი არვის ძალუცს, ღვთისა
 სძალო,
 ჯუშლად შეკრებ ქებად შენდა ანგელოსნი, კაცნი, ქალო...“ 93r.
157. [ლექსი].—„ბედზედ დაგნატრი, ბარათო,
 მას ნახამ, მზისა დარათო...“ 93r.
158. [ანტონ I].—
 „ამისსა ბროლსა ნათელსა აყიყი შუა რეოდა,
 ლალსა ნათალსა ნაწებსა ბაგე მშვენიებით რეოდა...“ 93v.
 შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია №—1512:68 მიხედვით.
159. „დავით აღმაშენებლისა.—
 როს ნაჭარმაგვეს მეფენი შვიდნი მე პურად დამესხნეს,
 თურქნი, სპარსნი და არაბნი სამზღვართა გარე გამესხნეს...“ 93v.

შენიშვნები: 1. კ. კეკელიძის აზრით ლექსის ავტორია არსენ იყალთოელი (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, 1951, გვ. 255).

2. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, ტ. I, 1946, გვ. 377.)

160. „თ ა მ ბ რ მ ე ფ ი ს ა .—

უბის ავაგე საყდარი, უწყლოსა წყალი ვადინე,
ისპაანს დაედევ ბეგარა, სტამბოლს ხარაჯა ავიღე...“ 93v.

161. „ნარას სოფელს ნუხალა საყდარზედ დაწერილი ლ ე ქ ს ი .—

ჩვენ ვიყავით ცხრანი ძმანი—ჩარჯონიმე, ქარხილანი,
ოს ბაყათარ, დავით, სოსლან, ოთხ სამეფოთ მებრძოლანი...“ 93 v.

162. [მ ზ ე ქ ა ბ უ კ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი] .—

„აღმკული ხარ უცხოდ მზასა, მზევ შინ შემოდოი,
ვხედამ ლომსა, მზისა ნაშესა...“ 94 r.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:149 მიხედვით.

163. „ზ ა ა ლ ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ ი ს ნ ა თ ქ ე ა მ ი მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი .—

ბულბული მწუხარია, ვარდი შემომწყრალია,
ნარგიზ გზავნის წამლისთვის, თუმცალა მკურნალია...“ 94v.

შენიშვნა: ტექსტის ზელით ლექსს აქვს მინაწერი: „ოქმული ზაალ მორდალი ბარათოვისა.“

164. [ლ ე ქ ს ი] .—„სახე შენი როს ვიხილო,
მრისხანეო, წარბ შეხრილო...“ 95r-

შენიშვნები: 1. ლექსს აქვს რეფრენი: „გეაჯები შემბირალო,
ვარდო შლილო, არა მზარალო,
ჰოი კეკელავ, ჩემთვის მწყრალო“.

2. კიდევ მიწერილია ერთი სტროფი, რომელიც სხვა ლექსის უნდა იყოს. მას არც რეფრენი აქვს და არც აცხებულებით უდგება ზემოთ აღწერილ ლექსს. მივიტანთ ამ სტროფს: „სახე შენისა.“

რადგან სწავლისა გაქვს შენ სურვილი,
გონება აპყარ მღვიძრად ჭურვილი,
ცნობა გიბრწყინდეს სისხლით ბურვილი,
და განგაშოროს გულის წყურვილი“.

165. [ა ლ . ქ ა ვ ქ ა ვ ა ძ ე] .—

„ვამ დრონი, დრონი, ნაქებნი მტკბარად,
წარილტენენ განპქრენ სიზმრებრივ ჩქარად...“ 95v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია მრავალჯერ (იხ. ალ. ქავქავაძის თხზულებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 4).

166. [ა ლ . ქ ა ვ ქ ა ვ ა ძ ე] .—

„ლოთებო, ნეტავ ჩვენა,
დღეს მოგვეცა შეება, ლხენა...“ 96v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია მრავალჯერ (იხ. ალ. ქავქავაძის თხზულებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 5—6).

167. [ოთარ ქობულოვი].—

„ვიხილე საყვარლად ედემის ვარდი, ვიშ რა გვიამა,
სურნელებით სავესე კეკელი მარდი, ვიშ რა გვიამა...“ 96v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512: 184 მიხედვით.

168. [ლექსი].—„ვიხილე ტურფა კიპაროზ წვლილი, ნაზად ზრდილია.
მასთანა ბმულნი ორნი ნარინჯნი, უცხო ხილია...“ 97r.

169. [ლექსი].—„გველები კარი გაზაფხულისა,
დროთა ცვალებით დანერგულისა...“ 97v.

170. [ბესიკი].—

„მე შენი მგონე, ქირ შემკონე, დამწვი ვალალო,
ზილფო ნაშალო, შემაშალო, მკვლელო დალალო...“ 98r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1933, გვ. 11—12).

171. [ლექსი].—„მოვედით მოყმენო, შეკრბით ჯომარდნო,
მწუხარეს მომხედეთ, შემიწყალენით...“ 98v.

172. „დავით თუმანოვის აგან მუსტაზადი.—
ტრფიალთა ქველო, ხილვით მწველო, საქებო მარად,
აღნაგო ნაძვად, მთვარ საბაძვად, სინაზით წყნარად...“ 99r.

173. „ჭავჭავაძის აგან თქმული ალექსანდრეს აგან, ყაჯარ
ბაიათი.—

ჭმუნვის მახვილი გულსა მსობია,
მიკვირს რომ სული რად არ მხდომია...“ 99v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძის თხზულებათა დასახე-
ლებული გამოცემა, გვ. 63).

174. [ალ. ჭავჭავაძე].—

„ვაქებ თავსა, თმა მდიდარსა, რომელსა გლახ უბამს გული,
ძვირფას ლალსა დაუმკლრალსა, მარგარიტი უცავს სული...“
99v—100r.

შენიშვნები: 1. გვერდზე, სტროფებს შორის მიწერილია „ალექსანდრე
ჭავჭავაძის აგან თქმული.“

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძის თხზულებათა დასახელებული
გამოცემა, გ. 37).

175. [ლექსი].—„ქ. შენთან შეყრამდის ვით გასძლებს გული,
სევდა(!) უწყალოდ მიმატა წყლული...“ 100r.

176. [ლექსი].—„სატრფოს ვიახელ სავედრებელად,
ვისაც ვგულობდი ჩემად დამწველად...“ 100v.

177. [ალ. ჭავჭავაძე].—

„უბერივარ ქირსა, მალვარ(!) დუმილს, ოხრვას და კრძალვას,
სურვით შეშლილან, თვალნი სკვრეტოდეს მას ტან ალვას...“ 101v.

შენიშვნები: 1. კიდევ ტექსტის ხელით სტროფებს შორის მიწერილია „აღეჭიანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული ხარის ხმახედ“.

2, ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 26).

178. «იო ს ე ბ ნ ა ც ვ ა ლ ი მ ე ლ ი ქ ო ვ ი».—

„მიკვირს მზეო, ვით შეგიპყრა ღრუბელმან,
ვითაჲრ დახშოა შენთა სხივთა კარები...“ 101r-v.

შენიშვნა: კიდევ, მარცხნივ, სხვა ხელითა და მელნით მიწერილია: „სვიმონ ნაცვლას(!) თქმული მელიქოვას“. მარჯვენა მხარეს—ტექსტის ხელით: „იღრუბ ნაცვლისაგან თქმული ყაიდა შესტაბოლოხედ“.

179. [ბ ა რ ა მ ბ ა რ ა თ ო ვ ი].—

„კარნი დახშულან ვარდისანი, ვითლა ნახოს ბულბულმან იგი,
ზამზახ, შროშანი, სფერა ვარდთა, ვითა სახოს ბულბულმან იგი...“ 101v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512: 195 მიხედვით.

180. «პ ე ტ რ ე ლ ა რ ა ძ ე».—

„ღაწვ-ბაგები ჩატკობია დალალით,
გველნი მცველად გარდართხმია დალალით...“ 102r.

შენიშვნა: ლექსი ერთვის ტექსტის ხელით შესრულებული მინაწერი: „დასრულდა პეტრელარაძის თქმული თეჯლისი“.

181. «და ვ ი თ რ ე ქ ო რ ი», „მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი».—

„შემრისხა ქალმან, შესაკრთალმან და შეუბრალმან,
ირისეს კრკალმან, შეყრილ ხალმან, ღაწვებთა ლალმან...“ 102r-v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია ამავე ხელნაწერის 23-ე დასახელების მინაწერის მიხედვით.

182. „მ უ ხ ა ნ ბ ა ზ ი ა, ზ ა ა ლ გ ო ს ტ ა შ ა ბ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი, მ ო რ დ ა ლ დ წ ო დ ე ბ უ ლ ი ს ა».—

მაგრიდ, შენთან შექცევას, გათენებას ნუ მეტყვი,
თუ გიყვარვარ, მნათობო, სხვასთან შეგებას ნუ მეტყვი...“ 102v—
103 r.

183. „მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ ი ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ა გ ა ნ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი ს ა (?)».—

ეტრფი მთიებსა შესამკობრად გული ურვილი,
სწყურის გონებას სამარადოდ მისი სურვილი...“ 103v.

შენიშვნა: სათაურში „ორბელიანისა“ მიწერილია სხვა მელნით და სხვა ხელით.

184. „მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი, ბ ე ზ ი კ ი ს (!) თ ქ მ უ ლ ი».—

შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი, უზადოთ მნათნი,
ვარდნი ზამბაკთა ნამკნახუნნი და გიშრის სათნი...“ 104r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია. იგი შეტანილია სადავო ლექსთა რიგში (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1933, გვ. 91).

185. „და ვ ი თ ლ ე ქ ო რ ი ს (!) თ ქ მ უ ლ ი».—

ჰე, მოყვარეო, ზილფ-ნარეო, ნარდიონ გველო,
გულ-ბროლ-სადაფო, ნატიფ სწრაფო, ლერწამო წელო...“ 104v.

186. „მუხამბაზი, ელიზბარ ერისთავისაგან თქმული.—
ვაი, ესე დრონი, საყვარლნი, მომცემს წყენასა,
ვინ უძლოს ჭირთა, ანუ თქმანი, ჩემთა სმენასა...“ 105r.
187. „მუხამბაზი ელიზბარ ერისთავისაგან თქმული.—
ვემონე მასა, ვბედავ თქმასა, პირად მზიანსა,
ზნეობით სრულსა, ნაზად მკულსა, ადამიანსა...“ 105v.
188. „მუხამბაზი ბესარიონ გაბაშვილის თქმული.—
სევდის ბალ შეველ შეველონები(!)
მოვკრიფე(!) მსურდა ვარდის კონები...“ 106r.
შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული
1933, გვ. 3.
189. დავით ბატონიშვილისაგან თქმული თეჯლისი.—
რა მთოვარე დამესახა თვალწინა,
დამატდა(!) თვალთ ცრემლი ნაკად და ნაკად...“ 106v.
190. «დავით ბატონიშვილი, დუბეითი».—
„რად შევიქმენ სოფლის გამო ესრეთ მდულრად განაწირი,
ამის გამო შესაწყალი, მოთქმით სვესა ჩემსა ვსტირი...“ 106v.
შენიშვნა: ლექსს ახლავს ტექსტის ხელით შესრულებული მინაწერი: „დავით
ბატონის შვილისაგან თქმული დუბეითი“.
191. [ბესიკი]. „მუხამბაზი.—
ცრემლთა ისარნი, მოსისხარნი, ჩემდა(!) არენით
იღმენით გულნი, ჭირნახული, შეიწყნარენით...“ 107r.
შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებუ-
ლი, 1933, გვ. 12).
192. [ბარამ ბარათაშვილი], „მუხამბაზი.—
ნუ მწვავე, მიჯნურო, არ გებრალეები;
ნუ მომიკიდე ცეცხლის ალები...“ 107v.
შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია №—1512: 196 მიხედვით.
193. „მუხამბაზი. დიმიტრი მდივნის თქმული.—
ბედნიერობით აღესილი, შევნებით მარხიანი,
ციავთ მიულო ნათელი, მკრთოლვარებს ციმციმიანი...“ 108r.
შენიშვნა: უკანასკნელი მე-5 სტროფის კიდურწერილობა იძლევა „დიმიტრი“.
194. „მუხამბაზი, დიმიტრი მდივნისაგან თქმული.—
რად მოვშორდი, ქცევით ამაყიანო,
უებრო, სასურვო, კეთილ-დღიანო...“ 108v.
195. „მუხამბაზი.—
პირ ბადრი მთვარე ნათელს სთოვდა, დია წყნარობდა,
ბავე ბალახშსა ამარტებდა, მოცინარობდა...“ 109r.
196. [ლვთისწყალობა ბებუთოვი], „მუხამბაზი.—
სპასპეტისა სპა შესევა ჯარად,
შავნი ისარნი დამკოდვენ ჩქარად...“ 109v.

შენიშვნები: 1. ავტორი აღდგენილია S—1512:243-ის მიხედვით.

2. კიდევ სხვა მელნით და განსხვავებული ხელით მიწერილია: „ყ ა რ ი ბ ა ს ლ ე ქ ს ი“.

197. „ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს თ ქ მ უ ლ ი, ძეობა.—
მუზნო, ვლიდით, ისწრაფიდით,
მოფრინვიდით, ულის კიდით...“ 110r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს თ ხ ლ ე ბ ა თ ა და-
სახელებული გამოცემა, გვ. 104—105).

198. „ქ ე თ ე ვ ა ნ ბ ა ტ ო ნ ი ს ა ს უ ლ ი ს ა გ ა ნ თ ქ მ უ ლ ი.—
ჭოი, ვით ვსთქვა განსაკრთომელი,
ჩემის სიცოცხლის დამამრცობელი...“ 110v.

შენიშვნა: კიდევ სხვა მელნით მიწერილია: „და ვ ი თ ჯ ა ნ, ა ქ ა შ ი კ ა პ რ ი ს ბ ე ვ რ ი
ძაღიან“.

199. „თ ქ მ უ ლ ი ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს ა გ ა ნ.—
სცგერს გლახ გული, საყვარელო, მლოდენ შენი უწყლავს თმენას,
სცემს სურვილი ნამთა ხშირად, მარამ აგრძნნოს ვითრა სმენას...“
111r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (აღ. ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს თ ხ ლ ე ბ ა თ ა დასახე-
ლებული გამოცემა, გვ. 24).

200. [ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ე].—
„ქ. მშენიერთა ხელმწიფავ: მკლავ სიშორით შენითა,
კენესის გული საკვდავად, მსწრაფლ მზვარის ენითა...“ 111v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია მრავალგზის (იხ. აღ. ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ი ს თ ხ ლ ე-
ბათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 104).

201. [ლ ე ქ ს ი].— „ეწრეთ ვსცნობ სოფლის ნებას, რა ვქნა, ვით აწარ-
მოებს შევებას,
როდენ კეთილ გვალხენს, რა ვქნა, უნეტეს გვაღლევს ვნებას...“ 112r

[თ უ რ ქ უ ლ ი ლ ე ქ ს ი].—

202. „გორდუმ სათრიჯამ, ოლდუმ ბუასლი ვილასდურ,
იედიმ ლაზათი, გორდუმ იემალიდა ბასტურ...“ 122r

203. [ლ ე ქ ს ი].— „საყვარელო, ცრემლსა ჩემსა არ მიიღებ სიბრალულად,
მაშ, მამეცი რისხვა შენი, მქონდეს ოდენ შენეულად...“ 112v.

204. „მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი.—
არვის უარი არ უთქვამს, თავის მეგობრისათვის,
უბრალოთ თავი მოვიკალ ბემურეთი იარისათვის...“ 113r.

205. მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი.—
მუშტარი ჩემი მივა, ფრთიანობს,
არას მოუბრობს, მიზეზიანობს...“ 113v.

შენიშვნა: ლექსი თავიდან ბოლომდის გადახახულია.

206. „მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი.—
მეჯლის გიახელ სანახავათა.
ვერსად ვიხილე, გავხდი ავათა...“ 114r.

შენიშვნა: უკანასკნელი სტროფის ბოლო სტრიქონში შეიძლება ავტორი იგულისხმებოდეს: „დიღბანდ სოსია იქცეს ალათა“.

207. [ბებუთოვი].—

„რადგან მეგობრად არ მიკმარეო,
გასწი, განზედა, გაიარეო...“ 114v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512:242-ის მიხედვით.

208. „თურქის გაფი, თქმული თავადის გიორგი თუმანოვისა-
გან.—

ეწყისა ზღვასა რა მიველ ნაპირად, ვუი, ვუი,
უცილოდ შევებასა ჩემსა ვგონებდი...“ 115r.

209. «პაპუნა განდეგილი».—

„მოვედ, ტრფიალნო, ისმინეთ აწ თქმა,
ვისგან მივიღეთ შევებისა დანთქმა...“ 115v.

შენიშვნა: სხვა ხელით ორჯერ, თავსა და ბოლოში, [მიწერილია „პეპანა(!)
განდეგილი“.

210. [ლექსი].—„შენ შემოგტრფიან ყველა,
უცხო ხარ, მარდი კეკელა...“ 116r.

შენიშვნა: ლექსის დასასრულს ტექსტის ხელით მიწერილია: „ისტარხან გოზალ
გორსა ხანის ხმაზე არის თქმული“.

211. [ლექსი].—„შემკული ხარ ტანად, პირად,
ტრფილ ხმას სცემ, ვაი რაი ძვირად...“ 116v.

212. „ქეშიშ დარდიმანდი საგან თქმული.—
იადონობს, ისატრფოობს იგია,
ჰინდ ლაშქართა ისარს ასობს იგია...“ 117r.

შენიშვნა: შდრ. ამავე ხელნაწერში 146-ე დასახელება.

213. „ფერისცვალების უფლის ჩვენის იესო ქრისტეს-
თვის, პეტრე ყარიბის ლარაძისაგან თქმული მთიების ხმაზედ.—
შემდგომად ექვსის დღისა უფალმან
წარიყვანა მათ(!) თაბორსა მავალმან...“ 117v.

შენიშვნა: სათაურში „მთიებოს“ შემდეგ ჩამატებულია: „შენ გიშრის ტბისა
თვალსადა“.

214. [ლექსი].—„მფარავს ღრუბელი, ვეძლევი ბნელსა,
ამად ვესტუმრვი სიკვდილსა, ბნელსა...“ 118r.

215. [ლექსი].—„სიშორით მტირალს არ მაქვს შევბანი,
შემჭრიან გულსა ცეცხლთა გზნებანი...“ 118r.

216. [ალ. ჭავჭავაძე].—

ჟამნი რბიან, შენცა მელტვი,
ჟოი, სულმდგმელო, საყვარელო...“

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. აღ. ქავჭავაძის თხზულებათა და სახელმწიფო გამოცემა გვ. 21- 22).

217. [ლექსი].—„რა წაღკოტსა გულისასა, სურვილისა სარო დარგი, თუ არ მისად მოსარწყავად, თვალნი არა არსად ვაგი...“ 119r.

218. [ლექსი].—„ახ თვალნო, თვალნო, ელვა მოსილნო...“ 119v.

219. «დავით ბატონიშვილი». —
„რად ამ უბედურსა მხვედრსა შევესწარ,
ოდეს ოხვრად დამრჩა ჩემს მტილს იანი...“ 120r.

შენიშვნა: ფანქრით, სხვა ხელით მიწერილია: „დავით ბატონიშვილი-ს აგან.“

220. «სიმონ წინამძღვაროვი»; „ყაჯარ ბაიათი.—
ვიგლოვდი, პირ-მთვარევე, შენ სიშორესა,
დავკარგე ჟამნი შენთან შევებისა...“ 120v.

შენიშვნა: ბოლოს ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „სიმონ წინამძღვაროვის თქმული. დავით“.

221. „დურლალარი სხმაზე სათქმელი.—
დაშვენდა წაღკოტს ვარდი,
ყვავილთა მეფა, მარდი...“ 121r.

შენიშვნა: სტროფების დამწყობი სტრიქონების პირველა ასოები იძლევა: „დავით“.

222. [ბესიკი].—
„იადონს ის ევარდა,
და სუმბულს ის ევარდა...“ 121v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, 1933, გვ. 22).

223. „ახალი ოთური მუხამბაზის ხმაზე.—
ბანოვანთ ხელმწიფათა,
ტურფათა, ლამაზ ქალთა...“ 122r—123r.

224. [ლექსი].—„ქ. ლალო უმანკო, ვით შევამკო, შეგძღვნა ქებანი, აღმასო თლილო, მიჩენილო, გაქვს ღირსებანი...“ 123v.

225. [თურქული ლექსები].—„ბადი საბა იქ ჩამანი არზრუსტი, საყი იასი ეი ბადაშნ არზრუსტი...“ 124r.

226. «ნაღმი».—„ეილა სარმასტამ ქი, ედრაქ ეთ მაზამ დუნია ნადურ, მან ქიმა საყი ოლიმ ქიმდურ, მეჭრი საფი ნადურ...“ 124v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ნაღმი“.

227. „ჯანლარ ვერუბსან ქიმი ჯანა ნა იეთმიშამ,
რაჰმ ეილა, ქი იეთნჯა სანლა ბეჯანა იეთმიშამ...“ 124v.

«რუჯანი».—

228. „სანნ ჰიჯრანნ მანნ ნარა დაღლიღი,
ელმ ვერადან ამან იმან სევდიგუმ...“ 125r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა რუჯანი“.

«ყაზალი».—

229. „საპარ მაჰან ქი მახმური შაბა ნაჰ,
გირუთამ ბადა ბაჩანგი ჯალა ნაჰ...“ 125v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ყაზალი“.

«შარაშური».—

230. „საბა აგერ გუზარი ყუთადათ ბაქა შაქარდესთ,
ბიარ ნაჯხეი აზ გისყი ბამან ბარ ღუსთ...“ 125v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა შარაშური“.

«ყაზალი».—

231. „ეი ფადიშაჰ ხუბანდაღ აზ ლამითანჰაი,
დიღბი თუ ბაჯუნ ამად ვაყთ აზ თაქი ბაზაი...“ 126r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ყაზალი“.

«რუბაჰია».—

232. „ჰარ ვახთაქი ბათ სეირი გულჰან ქარდარდამ,
გულ ჩიღამ უსად ჰაზარ შვან ქარდამ...“ 126r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა რუბაჰია“.

233. [ლექსი].— „ბროლის მკერდმა შუქი თავსა ისარე,
რხევით ნაზო, ტან-ალვადო, ისარე...“ 127r.

234. [ლექსი].— „ბამმა გეთრდმ ღურღუ მუსუბათ,
ჯანნდან ოვსანდმ სანნ უჯანდან...“ 127v.

235. „ალექსანდრე ჰავჰავადესი.—

როს არშიყი საყვარლისა ხილვას ეშურებოდეს,
რაკი ნახოს, საბრალოდ გრძნობით ეუბნებოდეს, მიყვარხარ...“

128 r.

შენიშვნა: ლექსი შრავა: ლჯერაა გამოქვეყნებული (იხ. ალ. ჰავჰავადის თხზუ-
ლებათა დასახელებული გამოცემა, გვ. 109).

[ბესიკი].—

236. „შავ გლახ გული, ვისთვის იწვის მუღამით,
მიჯნურთ ეშხი ესოდენ ხანს რიდებით...“ 128v.

შენიშვნები: 1. ეს ლექსი კრებულში შეიგოდა არის შეტანილი, იხ. აქვე 25-ე
დასახელება.

2. ლექსი გამოცემულია (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, გვ. 19).

«დავით მაჩაბელი».—

237. „რა ჰქნას გულმან, როს ჰმუნვა არ მოცხხნეს,
რა ჰქნას, სევდა თუ სწყლავს მარად დაგულსა...“ 129r.

შენიშვნა: ფანქრით სხვა ხელით მიწერილია: დავით მაჩაბელი“.

[თურქული ლექსები].—

238. „ვალუფი.

ბუგუნ ბირ აჯაფ გოხალ გორმიშამ,
ოლმას ონ თაქი ჰეფ ვალიათტან...“ 129v.

239. „შაქი.—

ნაზლუ დილბარ მანჰა სანდან ტოიმად უმ,
ბე ჰასრათტან ყიამათი ყალანდურ...“ 130r.

240. „ყაზალი არის.—

უნქი ხულრა ნავასი შად ხალიდესთ მანამ,
უნქი ჰარგიზ ბემურადი ნა ჰასიდესთ მანამ...“ 130v.

241. „ვალუფი.—

მან ოლიმ იარ ოლა აღიარ ოლმია,
ჩაქარ სონბათ იქაზ ბილა...“ 131r.

242. „ვალუფი.—

გენა იანარ მანი ოდდარ დალმეშ
აიარუთ სალდი სოვდიგუმ...“ 131r.

243. „ყაზალი.—

აგარ უნ თურქი შირაზი ბადასთარად დილი მარა,
ბახალჰ ასინდუ აშ ბაზშამ სამარყანდი ბუხარარა...“ 132r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ყაზალის ხმა“.

244. „შარაშუბია ისპანისა.—

ჭოგოვაჯი ქისტ ბარინ ნაყიზარინ ხალ, ხალ,
ქაშე ჯითადა დოსად ღაჯილა ჩუნ დიარ ღუნბალ...“ 132r-v.

245. „შარაშუბია.—

დადამ დილბათუ ჯანა ქი ბამან იარ შავი,
ნა დილამ ხუმ ქუნეუ ჰამდამი აღიარ შავი...“ 132v.

246. „შარაშუბია.—

ეიბი დილარი რუხათ დიდეთ დოვრან თაშნა,
ფიში იაყუთი ლაბათ ლალი ბადახშან თაშნა...“ 132v.

247. „შარაშუბია.—

ხოშმად გულვაზუნ ხოშთარ ნაბაშედ
ქი დარ დაშთას ბაჯუმ საღრ ნაბაშეს...“ 133r.

248. „გულბი რუხიარ ხოშ ნაბაშად,

ბიბადა ბაჰარ ხოშ ნაბაშად...“ 133v.

249. „ზავთ ნაზარა ქუნქი რუხი იარ ნაზიქეს,

ჰეირუნი უნ გულემ ქიჩი ბსიარ ნაზიქეს...“ 133v.

250. „ყანი ბევლამ სანლა დარლამაზ

აიან ოღურ დაჰი მანლა მარ ოლმაზ...“ 134r.

251. „ნაზლუ დილბარ იალუნ ჩინჩინ ეილამიშ,

თეიბ გარდნა ზია ზილფნ დარაბაბ...“ 134 r-v.

252. „ისტარამ ვარეიმ აღიარ ვარშეიმ.—

ალალა ტანიშან დილ აგლარ მანი,
გორმასამ ჯამალიმ არიმას დარდიმ...“ 134v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა შაკი“.

253. «შ ა ქ ი». —

„ჯანანუნ ჯან აღმაგა ყასიტ ვარ,
გენა მანმ გოჭბათუმი იად ოლმას...“ 134v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა შაკი“.

254. «თ ა ხ მ ი ს ი». —

„ალიფ ალა ოდუნიადა ბეი მაჭრუ ჩაღრი ალლაპ
თეი თამამ გეზდუმ დუნიაანი მანი სალმა ვაღრ ალლაპ...“ 135r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ესე თახმისი“.

255. «თ ა ხ მ ი ს ი». —

„ალიფ ალადან ოხუდუმ იექარიმ ქასხ ალლაპ.
ბიმი დიგანა დარმდა ზი ჩიარ აზბარ ალლაპ...“ 135v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თახმისი“.

256. „ყოინნ იჩნ ბაღჩა ბაღდრ სევდიგუმ,
ბაღლარ ჰანი სანდრ ბეილა ნარ ოლმას...“ 136r.

257. «ხ ო რ უ შ ლ ა მ ა». —

„ოქიმ იდი ისან იდი ზათნდა,
ოქიმ იდი ჰამიზ არიბათნდა...“ 136v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ხორეშლამა“.

258. «დ ი ვ ა ნ ი». —

„ბუ გუნ მან ბირ ნასტაი გორდუმ ალამა აშქარადრ
ჰამზათნა იარაშირ ხათრინან ფუყარდრ...“ 137r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ორი ხანა დივანი“.

259. „ალიფ ალა სია აბეი ბანდია,
აჩ ვერ თეი თახტია ალა დარსალა...“ 137r.

260. «დ ო დ ა ლ დ ე გ მ ა ზ ი». —

„აზალ დუნია ჰასილ ოლდი ჰაიიდა,
აჰლი სანა აჩხდალი ახსადა...“ 137v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დოდალ დეგმაზი“.

261. «თ ე ჯ ლ ი ს ი». —

„აზალი ტანიშ ნადან სალდი ალადა,
აინ ეილა თანგინან იელადა...“ 138r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ალიფ აჯალ ანრი თეჯ-
ლისი ბაიათი, დოდალ დეგმაზი რეისზ ოვსი“.

262. «დ უ ბ ე ი თ ი». —

„ბას ოხუდუმ ფარსი არაბ,
ბანუმ დავრიშ ედუბ სარაბ...“ 138v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ბეი დუბეითი“.

263. «დოდალდეგმაზი».—

„აზალ გეთსან ოხუჯუნ იანნა
ალა ოხუ სახლა ადადა...“ 139r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დოდალდეგმაზი“.

264. «დივანი».—

„ალიფ ალა ბეი ბადადან ჯამ იჩამ ოლიმ ბანდამ,
აინ თეი თალაშმ ბუდურ სეი სოილამაგნ ყანდა...“ 139r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დივანი“.

265. «დივანი».—

„აზალ აბღდა დარდ გაპი გაი ივთიდა,
აზალ ქი სუა გორსათტი ჰას სურათი ივთიდა...“ 139v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დივანი“.

266. „ბარ ალიფლა ეირაბ ბე რაბ,
ბეი ბუსდან ლამ ალიფლა ჩაბ...“ 139v—140r.

267. «თეჯლისი».—
„ბირლიგინან შუქურ ოლსუნიარაბამ
იარათტი მალრიბი თაბაშ...“ 140v—141r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ესე თეჯლისი დუბეითი თავისა ბაიათით ჯინჯილამა“.

268. «თეჯლისი».—

„ალიფ ოფი მისან ბეიბას ჯიირანა,
თეი თარქიშუნ სეი სალ ბირდა სანავარ...“ 141v—142r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა თეჯლისი იედაგლამა ჯინჯილამით ალიფები“.

269. „ბადრლამიმ ალიფ ალა ბია ბაბ,
ბია დორდ ქითაბი ბუდა ბიბ აიბ...“ 142v.

270. „ბე ყადნლა იაშირ იარარ იაშარბაბ,
ბაჰარ ზილფით ოხშათმიშამ იაშარბაბ...“ 142v.

271. „ბადრლამიმ უზუნ მაჰუ იაქთაბ,
ბადა ვერუბ ბანა ეილარ იაშარბაბ...“ 143r.

272. „დოსტ ლაბნდან შირინ ოლურ იაბუდად,
დალუ ზალ ოხუდუმ ლა ბირ იანაბანდ...“ 143r.

273. „დარდმ ჩოხტურ დავთარნდან იაზა შად,
დუზად შეჯგან ოხუნ ბირ იანა ბანდ...“ 143v.

274. «თეჯლისი».—

„ვოვ რეისნდან დალდალა მინოვ,
ვაჰა მინ ალიფი ბირ ოფი ბიროვ...“ 143v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ვავ ავალ აზრი თეჯლისი“.

275. «ვოვეალ ახრი». —

„ვოვ მინ აღიფ არიფ ქაროვ;
ვოვ მინ ქამალ ბიროვ, ბიროვ...“ 144r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ვოვ ვალ ახრი“.

276. «თეი ავალ ახრი». —

„თაზალ ანდი გოვლამათ ოლდი ყაიათ,
თამაშა ეილადმ ჯაჰანი ყათ ყათ...“ 144r-v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა თეი ავალ ახრი“.

277. «თეჯლისი». —

„თუთ აღიფ ლამ ჩათ ჩაქ იეი იაზ სანათ,
თას ვერ შეი შაზ ნაბათ თაქლამ აღიფ ტეთ...“ 144v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა თეჯლისი, დუბეთი დო-
შამა და თავისი ბაიათი ჯინჯილამა“.

278. «თან ავალ ახრი». —

„თარ თულაქ თახლან თაბუ ათტან სანათ,
თარ ყიამათნ გორსათ თარ ინდათ, ინდათ...“ 145r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თან ავალ ახრი“.

279. «ავალ ახრი». —

„იეი იარადან აღიფ ალაჰ ადამი,
იაზლდი ლამ აღიფლა ვერდი ყურანი...“ 145v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ინ ავალ ახრი“.

280. «თეჯლისი». —

„ლალა ყოუფსან ეი იარადან სან აზალ
ლალა დარდუნა ლამ აღიფლა აიაზალ...“ 146r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ლამ ავალ ახრი თე-
ჯლისი ბაიათი“.

281. «თეჯლისი». —

„ლამ ოხუდუმ აღიფ ალა იარა დილ
ლაქიმ სარაფ ოლდუმ ალალა გოზალ...“ 146v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ლამ ავალ ახრი თე-
ჯლისი“.

282. «დოდალ დეგმაზი». —

„ლაზათი ჰეი შაქარ დეიმ დანა სალ
ლაზარ დანგეზგინან გეი რეი აღიფ დალ...“ 147r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა ლამ დოდალ დეგმასი“.

283. «დივანი». —

„ნაში ლარდან აღიფ ალაჰ ბეი ბაიან არაზლამ,
ნიშან ეილა თეი თახსირმ ჰეი ჰამავარ აზარ ლამ...“ 147v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა დივანი“.

284. „საპარ ჩალი იარა გორდუმ ხას ეისხას,
სუსანი სუმბული იადიდარი ბას...“ 148r.
285. «ა ვ ა ლ ა ხ რ ი».—
„სან, სან ეი იარადან ალიფ ალა ბას,
სან ვერდნ ლამ ალიფ ბეი ბანდა თეი თას...“ 148v.
შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „გათავდა სეი ავალ ახრი“.
286. «ა ვ ა ლ ა ხ რ ი».—
„ფარვანიამ დოსტ ქუჭუნდან იარა თათ
ფაქა ოხუნ ალ დასტნდან ნარა ქათ...“ 149r.
შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ფეი ავალ ახრი“.
287. „შათალათ ეილამიშ იარ მეკმან ოლმიშ,
შათლინან გელმიშ ოდადა დუშმიშ...“ 149v.
288. ხიალ ეილა ნაზანი სან იათახის.
ხანა ალდახტანლა იახე, იახ...“ 150r.
289. „ხას ნაზანი ყუნდა ალიახ,
ხიჯალათ იოს ნეჩუნ ხეი ხახ...“ 150v.
290. „ჯანუმ გალ ეილა ილაჯ
ჯამილ ლიგუნ ჩაქილირ ანჯ...“ 151r.
291. «ა ვ ა ლ ა ხ რ ი».—
„ჯოფრი ჯათა ჩაქტემ ლალდუ ბეილა ლაჯ
ჯაეაბ ვერუფ იოლ ჰრქან ჰაბუთაჯ...“ 151v.
შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ჯიმ ავალ ახრი“.
292. „ჯაპალ იქან ჯანან იეტენ ჯანაჯ
ჯან გელდი ოსაიტა იასარაჯ...“ 152r.
293. «მ უ ხ ა მ ბ ა ზ ი».—
„ადამ ოლი ფიქრეილა გორ სანნ დოლანნ ჰანი,
გუნდა ქი მინ ბირ დოლარ ბას ბულართან ჯანი ჰანი“... 152v.
შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა მუხამბაზი“.
294. «დ ა ს ტ ა ნ ი».—
„ავალ ბუდუნინან გელმალ გეთმალი დეიმ,
ბირჯა ხუშკარ ოლდუმ ბუ სუჯანლარა...“ 153r—155v.
შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილი აქვს: „დასრულდა დასტანი“.
295. „ბაპარ ოლდი ათლარ ჩხტი ჩაირა,
აჩ ასლი გოგ სინან დუგმალ არნლთ...“ 155v.
შენიშვნა: მესამე სტროფი გამოტოვებულია. ადგილი დატოვებულია.
296. «ქ ა რ ა მ ი».—
„ბირ ათემ დუშტი საზუმა,
იანარამ ასლი, იანარამ...“ 156r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ქარანი გარაილის ხმაზედ სათქმელი“.

297. «თ ე ჯ ლ ი ს ი».—

„ჩოხტა ყხრლამა დივანა ქოულ
გედარ ყშნ ალბათ იაზ ოლურ ბირგუნ...“ 156v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა თევლისი“.

298. «თ ე ჯ ლ ი ს ი».—

„იედი ჰაჯი იედი მეჩით, იედი ქან,
იედი იშან უჩ ბესტაფა იედი იუზ...“ 157r.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ესე იადაგლამა თევლისი“.

299. [ლ ე ქ ს ი.]— „სულმან უთხრა ხორცსაო, შენ ხომ იცი რანი ვართ,
ცას არ შევებერდებით, გასაყრელი ძმანი ვართ...“ 159r.

300. [თ უ რ ქ უ ლ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი].—

„დალიდრ ჰუშიმი ალირ ჯანიმი,
ჰარ ბახანდა ომასთანა გოზლარნდ...“ 160r.

301. «ბ ა დ ი ს ა ბ ა».—

„ბადისაბა სან მევალაი სეფარსან,
ვასმი ჰალუნ იარა დედუნ ნა დედი...“ 160r-v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „ბადირაბა იქ ჩამანის ხმაზე სათქმელი“.

302. «ვ ა ლ უ ფ ი».—

„სანი ბონი ბურულუ ვარუბ იანნა
სოვლა დარდი დილიმ იარა ბანოვშა...“ 160v.

შენიშვნა: ტექსტის ხელით მიწერილი აქვს: „დასრულდა ვალუფი“.

303. „ახარლუ ვახტნდან ეშყა დუშტუმ მან
ჰეჩ ოლმას დარდმა ჩარა იოლდაშტარ...“ 161r.

304. „ჩაღრდმ იარუმ ალმა
იმალი იარმ ალმა...“ 161r.

305. «ვ ა ლ უ ფ ი».—

აიარი დუშტუმ მან იარმნ ქუიუნდან
გეჯა გუნდუზ იალყუზ მან უან აღლარამ...“ 161v.

306. „ქ. ბალია ფუშტი აშუღლარ ქუშტი.
მანა ბირ ბურა ურაგინ ქუშტი...“ 162r.

307. „დ ი ვ ა ნ ი».—

დილ ჩაქარდუმ ილთიხარუმ მაპილა თაბამ მუდურ,
ვამი ყონჩი ლაბი სუქარლი სანი მარამ ბუდურ...“ 162v.

308. აზიზუმ ელუ დაღლარ
ყარ გელარ იოლუმ ბაღლარ...“ 163r—164r.

309. «ქ ა რ ი მ ი ს ხ მ ა ზ ე».—

მთვარევ! ვის დარჩები, მე რომ დამქარგავ,
სიყვარული მალე დამამწარენით...“ 167r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი გამოყენებულია ბესიკის თხზულებათა სრული კრებული
ბულის გამოცემისათვის (იხ. ბესიკი, თხზულებათა სრული კრებული, აღ. ბარამიძისა და ვ. თოფურიას რედაქციით, 1932 წ., გვ. 165).

2. კრებულში 4; 56—59, 61—63, 70 და 93 დასახელება არის სომხური ლექსები: 48 და 49 დასახელება რუსული და 160, 64—69, 71—82, 85—92, 94—108, 110—137, 202, 225—232, 234, 238—298, 300—308 დასახელებანი თურქული ლექსებია.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს წიგნში: Описание, т. II, გვ. 376.

4. თითქმის ყველა ლექსს მიწერილი აქვს, „დასრულდა“ ან „გათავდა“.

მინაწერი: „ას-სამოცდაათი ფურცელი არის; ორი გირვანქა და ერთი ჩეთვერი. დავით ამირიძე მოურავი“ (167).

(977)

2386

გურამიშვილი დ., თხზულებები. XIX

195 გვ.; 34×21; ქალაღი; ლიდერინის ახალი ყდა; მხედრული, დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; [XIX. ს.].

1. „ქართული მეგვართომეთავიგავი.—

ღმერთო მალალო, რომელსა ზე გაქვს საყდართა ჯდომანი,
რომელმან მიეც მიჯნურის ტრფიალთ სურვილის ნდომანი...“

გვ. 1—89.

2. „სიმღერა დავით გურამიშვილისა, ტყვეობი დამ გამოსვლის შესხმა.—

ვინც რომ მე სახლში შემიშვა, გამათბო გამამშუშაო,
დამიდგა კარგი სადილი, წინ ღვინით სავსე შუშაო...“ გვ. 89—90.

3. „დავითის შესხმა პირველი.—

მოიქცა დავით კაის სადავით, ღვთის უღლისაჲკენ მიიღო ქედი...“

გვ. 90—92.

4. „ოდეს დავით გურამოვი კისტრინის ომში ცხენითურთ ლიაში დაეფლა და ღვთისმშობლის ვედრება წართქვა.—

ჩემო საყვარლის მომყვანო, ძედ მარიამ ქალო...“ 92—93.

5. „ხარების დღის შესხმა „ახა წმინდა [კობალეს] სანაცვლოდ სამღერალი.—

ქალწულმან მარიამ წმინდად თავი ატარა...“ გვ. 93.

6. ღვთისმშობლის მიცვალების შესხმა.—

გიხაროდენ ანგელოზთა დასნ[ო]...“ გვ. 93.

7. „დავით გურამოვის თავის ცოდვის მოგონება და სიბანული.—

კეთილის საქმის მე უქონელსა მიქცეულ ვარ მე სამეითოს გზისაგან...“ გვ. 95.

8. „სიტყვა ესე ღვთის სიტყვად არს შეწყობილი და სწავლა სიყვარულისა ღვთისა და კაცისა ყრმათათვის სამღერალად „ეო, მეო, ქალო ქალთა მზეოს“ მაგიერი.— ეო, მეო, აქეთ ნამხედრო...“ გვ. 96—103.

9. „ოდეს დავით გურამიშვილი პრუსიაში დატყვევდა და თუ რამ ჰქონდა თავისა საცხოვრებელი, ისიც დაკარგა.—იმისთვის ტირილი და გოდება.—ვით ცხოვარი გზა შეცთომილი მგელთ წარსატაცად ფარებთა გარე...“ გვ. 103—104.

10. „მეორე დავითის შესხმა, რომელ ამ სიმღერის ხმას ეწოდების რუსულად „ნე დამ პოკოიუ.“—აბრაჰამის ღმერთი, საბაოთ ერთი...“ გვ. 104—105.

11. რუსულის სიმღერისა „ჩო ზა პრიჩინა ვსელდა პრიჩინა(!).—ნისმინეთ, ერნო გულთმეცნიერო...“ გვ. 105—106.

12. „მესამე დავითის შესხმა პოლშის სიმღერის ხმაზე.—აწ მე აღვძრამ ენასა, ვადიდებ ღმერთსა ზენასა...“ გვ. 107—108.

13. „არი(!), რომელ არს გოდება რუსულად „ახ. კაკა(!) სკუშნო“ ეწოდების.—ვაი, რა მაქვს დიდი მოწყენა, სად არს ჩემი მოღბენა...“ გვ. 108.

14. „სიმღერა, რომელ არს რუსულად „ნეთულ(!) ზლასთი(!) აღმონოიეუ(!) უმინშოთ მნე პეჩალ მაიუ.—

რქვა დიდება, ღმერთო, შენდა, ცად ქვეყანად რაც აშენდა...“ გვ. 110,

15. საზანდარული „ბატარა ქალო თინაოს“ ხმაზე.—ვაქოთ, ვადიდოთ ვინაო, ღმერთი მაღალთა შინაო...“ გვ. 111.

16. „ზმანო(!) შაირნი, თქმულნი დავით გურამოვისაგან. ახლა იქნება წამკითხავმა ჩქარა წაიკითხოს და რაზედაც თქმულა, ის ხმა ვერ შეიტყოს, ამისთვის წითელ(!) ხაზები ჩამიტანებია რაც ხაზსა და ხაზს შუა სიტყვები არის, იმაზე არი ნათქვამი.—

მეფეს, ღმერთმა ნუ მოგცეს წუხილი ჭმუნვა-ვიშობოთ...“ გვ. 112—114.

17. „გოდება დავით გურამიშვილისაგან, საწუთროს სოფლის გამო ტირილი.—გული ღონდება, ვიწყო გოდება, ვაი საწუთრო, ცრუო სოფელო...“ გვ. 114—117.

18. „სიკვდილისა და კაცის შელაპარაკება და ცილობა და ერთმანეთის ბაასი.—ყოველს გვეწვევის სიკვდილი, გვმართებს დაუხვდეთ მზასაო...“ გვ. 117.

19. „კაცისა და საწუთროს ბჭობა და ერთმანეთის ძვირის ხსენება.—

ჰაი, ჰაი ეს საწუთრო რას ტყუის და რას უპირობს...“ გვ. 121—129.

20. [მხიარული გაზაფხული]. „მწყემსისაგან თავის დედ-მამის ამბის თქმა და თავის სახელის გამოცხადება.—

იყვნენ ერთ დაბას მოსახლე ორნი...“ გვ. 129—195.

შენიშვნები: დავით გურამიშვილის თხზულებანი გამოცემულია მრავალგზის, უკანასკნელად 1955 წ. (იხ. დავით გურამიშვილი, დავითიანი, 1955 წ.).

2. ხელნაწერი გადაწერილია დავით ივანეს ძე ამირიძის მიერ (შდრ. S—2385, S—2388).

2387

(978)

რუსულ-ქართული ლექსიკონი. 1823

118 ფ.; 35×21; ქალაქი (თეთრი, ლურჯი); მუყაოს ყდაში; პირველი ფურცელი დალაქავებული; მხედრული; 1823 წ. (118წ); დანწერი პლატონ იოსელიანი (118წ შიგადაშიგ წასწორებია პლ. იოსელიანის მიერ.

[რუსულ-ქართული ლექსიკონი].—

„А союз ხოლო კავშირი.

Абасы აბაზი...“ 2r—118v.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერილი აქვს მ. კელენჯერიძეს წიგნში: „რუსულ-ქართული ხელნაწერი ლექსიკონები XVIII—XIX ს.ს.“, 1961 წ. გვ. 8—9.

მიწაწერები: წინ უძღვის:

1. „ხეფეთ ასული, ყოვლად სრული, ტურფა საღები, ორიონ მკული, სხივთა სხმული, ცისა ხაღები, ფერთა ნაზი, ეთერის ხაზი, ცნობა მალეში, ირისეს მშვილდი, თვალ-წარბი მშვიდი, მრავალ ძალები, ოქროსა პიოსა, ნაოჭ ძვრასა გეგრძალები. სასურო დაო, მშვიდობით ვარ, ნუ გებრალევი.

კიდურზე წერილ ესრეთ (სოფიოს), ეს ლექსი გამოვსთქვი მე... დიმიტრის ძემ და მოვსწერე ჩემს ბიძაშვილს, მათს ბრწყინვალეებას სოფიოს“ (1r).

2. „Кто хочет.. знать, то и должно...“ (1r).

3. „ონისიმე იოსელიანოვი“ (1r).

4. „Сей словарь принадлежит Платону Иоселианову, написал своею

рукою 1823-го года, Апреля 4-го числа. 18 ⁴/₄—23“ (118v).

(979)

2388

ლარაძე პეტრე, დილარიანი. 1879

II + 482 გვ.; 32,5×20; ქაღალდი; მაგარი მუყაოს ყდა; მხედრული, ულამაზო ხელი; 1879 წ. (გვ. 476); გადამწერი დავით ივანესძე ამირიძე (გვ.476); II r-ზე ჩაკრულია ბრძოლის ამსახველი სურათი; დაუწერელია: 477—480 გვ.

„პირველი შესავალი წიგნისა დილარიანისა, რომელნი არიან შაირად და ყარიბულად ლექს ტკბილად.

შაირი

ოდეს სული, ღთ. მთავარი, იქცეოდა ზედა წყალთა,

სულ არსისა შესამკობლად, აგანმკსჭურეტდა საღმრთო თულათა...“

გვ. 1—476.

ანდერძები: 1. „ჩემგან ახლად შემზადებულსა წიგნსა დილარიანსა ზედა მრავალი ლეწლი და შრომა მივიღე ჰამბისა მოგონებასა და შეწყობასა ზედა. მხოლველნო, გთხოვთ კურთხევით მომიხსენებდეთ, პეტრე ყარიბი ლარაძე“ (გვ. 476).

2. „წელსა ჩყოთ-სა ოკტომბრის კე დავიწყე ამ დილარიანის გადაწერა და ამჟამე წელს დეკემბრის ით შევასრულე ამის გადაწერა მე, დავით ივანეს ძემ ამირიძემ, ჟამსა სიბერისასა, რომელიც ამ ჟამად ვარ სამოცდაერთის წლისა. მზილველნო, გვედრებით, ცუდის შრომისთვის ნუ დამგმობთ და შენდობა მაღირსეთ მე ცოფვილსა. და უკეთუ შეცდომა იყოს რამ, ანუ ასო ნაკლები, გვედრებით, გაასწოროთ და ვინც ითხოვთ, მალე პატრონს მიუტანეთ.

დავით ივანესძე ამირიძე, კნიაზ ივანე დავითისძის ჯამბაკურიან ორბელიანის მოურავი“ (გვ. 476).

მიწაწერები: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „დილარიანი, თხზულება პეტრე ლარაძისა. გამოცემული მართა ივანე ლარაძის ასულის კნ. შალიკაშვილისა“ (1r).

2. „ივანე შათროვს სულ წაუჯივთხამს, კვიანი წიგნი არ არის, უწინდელ დროში კვიანი ყოფილა“ (IIv).

3. „დავით მოურავო, ივანეს ძე ამირიძე! ეს თქვენგან ნათხოვრათ მოცემული დილარ მძღვეელის ისტორია წავიკითხე და დიდათ მასიამვნა. დიდის მადლობითა უკანვე მოგართვით მე, ნიკოლოზ ჩაჩიკოვმა ქაიხოსროს ძემა, ღმერთმან მშვიდობაში და ძეთა და ასულთა თქვენთა დღეგრძელობაში მოგანმაროს, და შემდეგა, ვინცა ეს დილარ მძღვეელის ისტორია ითხოვოს და წაიკითხოს, პატრონსა უკანვე არ დაუბრუნოს, იმას რისხამდეს ცისა და ქვეყნის გამჩენი ღმერთ[ი], მამა ძე და სული წმინდა, ამინ, ამინ და ამინ. დარომელმაც წაიკითხოს და უკანვე პატრონსავე დაუბრუნოს, ღმერთ იყოს მისი შეგწე“ (IIv).

4. „1887 წელსა, ქრისტიანობის 1-სა დღესა გარდაიცვალა კნენა სოფიო, ივანე ბატონის მეუღლე“ (გვ. 477).

5. „ამ სოფლის ვითარებითა მუდამ მაქვს თვალი სოფელი, წაიკითხე და გვიბოძე, თუ რომ გწამს სვეტიცხოველი.

გწყალობდეს იმის მადლი“ (გვ. 481).

6. „Дозволено цензурою, 29-1-901 г. г. Тифлиси“ (I v და 476 გვ.).

(980)

2389

სადღესასწაულო. XIX

166 ფ.; 33,5×22; ქალაღი (ლურჯი); მუყაოს მაგარი ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით: ნაწერია ორ სვეტად. [XIX ს.]; ბოლო ნაკლული; დატწერლია: 157v; 166r-v.

[სადღესასწაულო]. „თთო ჳნსა(!) იანოვარსა აქოჳს დღე 31.—პირუელსა დღესა გორცითა წინა დატუეთა ურისა ჩრნისა იესო ქრისტესი და ჰტენება წთა შორის მამისა ჩრნისა ვასილისი, დიდისა არხიეპისკოპოზისა კესარია კაბზადოკისა.

ოჳკეთუ ეკლესია დიდისა ვასილისა არს, ვჳყოფთ ლამისთევასა მცირესა მწუხრსა ზედა. ოჳფალო ლალადყავსა ზედა დასდებელი, მუხლი დ, ჳმა გ, თჳთ ჳმოვანი.

ქეღი შეიწყნარე სულსა შენსა სიწმინდით, მოქალაქობითა მით შითა, დბლო ვასილი...“ 1r.

წყდება: „... აღნი, რლნი გულსა შენსა აღავენ საღმრთოსა სურჳლისანი, შეგწირვიდეს, შენ, ჳეცისა საკზეველსა მსხუტრჳლად ყოვლად დასაწ...“ 165v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი მისდევს 1865 წელს მოსკოვში დაბეჭდილ სადღესასწაულოს.

2. ხელნაწერში წარმოდგენილია იანვრის, თებერვლის, აპრილის, ივნისის და ივლისის თვეებს მასალა. ყველაზე სრულად წარმოდგენილია იანვარი; თებერვალი წყდება 9-ზე; აპრილიდან მხოლო 24 აპრილის მასალა; ივნისიდან—24, 29 და 30 რიცხვები; ივლისი თავნაკლულია, იწყება 25-დან (დასაწყისში დაახლოებით აკლია გამოცემის 1 ფურცელი) და მოიცავს 27, 28, 29 რიცხვების მასალას.

(981)

2390

კვინტოს კურციოსი, ისტორია ალექსანდრე მაკედონელისა. 1827—1873

205 ფ.; 34×20; ქალაღი (თეთრი-ლურჯი); მაგარი მუყაოს ყდა; მხედრული ულამაზო ხელი; აკინძულია ორი სწვადასხვა ხელნაწერი: პირველი თარგმნილია

1823 წ. (4r), ხოლო მეორე—ანტონ პირველის მიერ, და გადაწერილია 1873 წ.; ფ. 69—122 გადაწერილია დავით ივანეს ძე ამირიძის მიერ (122v); დაუწერელია. 1r—3v; 123r—156v; 190r—205v.

[კვინტოს კურციოსი]. „გუაროვნება ალექსანდრე დიდისა რეინეკციოსისაგან. — ალექსანდრე დიდი იყო ღერკულესისა 1 შთამომავლობისაგან მამით, ხოლო დედით ახილესისაგან...“ 4r — 122v და 57r—189v.

თავდება „... ვინაჲცა ჰაზრისამებრ ჩნისა ჰვამს თავი მმართულობაჲ პრწმუნებად მისა. ჰაზრი ესე არისტონისი...“ 189r-v.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი „კვინტოს კურციოსისა ისტორია ალექსანდრესთვის, დიდისა მეფისა მაკედონელთასა.“

აღუსებითურთ გინა ზედა დართოზურთ ქრეინსდემისათ და შესწავებითურთ თარგმნილი ლათინურისაგან რუსულსა ენასა ზედა, ხოლო რუსულისაგან ქართულსა ენასა ზედა 1823-სა წელსა“ (4r).

2. ხელნაწერს დაუცავს: 1—5 და 8—9 წიგნები; მე-6, 7 და მე-10 წიგნები აკლია.

3. მესამე წიგნიდან თხზულების თარგმანი ეკუთვნის ანტონ პირველს შდრ. S—1273 ხელნაწერს. კიდევბზე არის ანტონის კომენტარები.

ანდერძი: „წელსა ჩყოვ-სა, დეკემბრის კვ-სა, ესე წიგნი ალექსანდრე მაკედონელისა, დიდისა მეფისა, გადაწერე მე, დავით ივანეს ძემ ამირიძემ, მოურაენა, ჟამსა სიბერისასა, რომელიც ვიყავ მაშინ წლისა ორმოცდათთხმეტისა: წამკითხველო, შენდობა მიბძანეთ“ (122v).

მიწაწერი: „ეს, ალექსანდრე დიდის მეფის მაკედონელის წიგნი არის სულ დაწერილი და დაუწერავი ფურცელი ორას ოცი. ეკუთვნის დავით ივანეს ძეს ამირიძეს“ (ქვედა ყდის შიდა მხარე).

(982)

2391

კრებული. 1811

III + 179 ფ.; 20×16,5; ქალაქი (ლურჯი): მუყაოს ყდა; ულამაზო მხედრული, ნაკლული; გადამწერი: მდივნის ეგნატის ასული ანა (175r); 1811 წ. (175r); დაუწერილია 1r—IIIv.

1. [ყარამანიანი].—„...რომელსა სახელად გორჯასპის უხმობდნენ. ასეთი ფალავანი იყო, რომე ვეშაბი მისისა ტელისაგან შეძრწუნებულ იყვნენ...“ 1r—175r.

შენიშვნები: 1. „ყარამანიანი“ გამოცემულია 1875 წელს. ხელნაწერი მისდევს გამოცემულ ტექსტს 151-ე გვერდამდე. სულ ორი კარი.

2. ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ალიწერა წიგნი ესე ყარამანიანი ქელითა კოლეჟის სოვეტნიკის მდივნის ეგნატის ასულის ანასათა სავაჟაკო სასმენელი და ამო საკითხავი. შესრულდა თვესა სკვდემბრის კო (29), წელსა ჩყო, ქკს უთო“ (175r).

2. [ლექსი].—„ცისა ხომლთა უნათლესო, შვენებითა არსთა მზეო, ბროლ-ლალ-მინა არეულო, ანუ ედემის ხეო...“ 175v.

3. [ლექსი].—„ტანი ღერწმობს, ყოვლი სული მისგან ყანდსა გემოვნებასა,

პირი მწყაზრობს, ლაწვი ლალობს. ზედ კავ-ზილფი სუმბულებსა...“ 176r—177v.

4. [ლექსი].—„ბალესტინისა მტევანო, სიტკბოთი აღმომდინარე, ფარვანასაებრ მომიგზენ სახმილი მოუთმინარი...“ 178r-v.
5. [მელიქოვი იოსებ].—
„ბუნდოვანს გულს შენ აღმიჩნდი დარადა
აწ არ უწყვი, რად გამწირე და რადა...“ 179r-v.

შენიშვნები: 1. ლექსის ავტორი აღდგენილია S—1512:201-ის მიხედვით.

2. 175r-ზე მიწერილია ანსტრიქონიანი კრიპტოგრამა: „ქ. ჩემო ულხენისა გულისა, ჩემის უდენავ და გულსა შინა ჩემსა ოქროს მეღნით აღბეჭდილო, თუმცა არა ვარ საფერი შენისა ტრფიალებისო.“

მონად მიყოლე ნაფრდვილან(?) მლიდრობა-ე დან კლებისა.

მომისკლბი(?) რაცრამ უარ... ყინე(!) მე მ...ერაც მომეკლებდნა(!) მიმცემ მსერთა სა, ვენრად მ...ავ...ირანგოს ნუ ებისო.“ კრიპტოგრამის ამოკითხვისას ვისარგებლეთ გივი მიქაძის ამოკითხვით. (იხ. გ. მიქაძე, ქართული ხელნაწერების შესწავლა და აღწერა, თბილისი, 1957, გვ. 14—15).

3. 175v-ზე არის, ე. . . სათვალავადი სისტემით შედგენილი კრიპტოგრამა:

ა) „თავადი ქაიხოსრო ამილაჯვაროვი“.

ბ) „[თავადი] გიორგი ამილაჯვაროვი. ეს წიგნი მოიპაროს თავს ლაფი ესხას“.

კრიპტოგრამების ნაწილი გამოქვეყნებულია გ. მიქაძის მიერ (იხ. დასახელებული წიგნი. გვ. 15).

შინაწერი: „[გიორგი იოსების-ძე ამილაჯვაროვი იშვ[ა] ჩუო ღვინობ... მთვარესა ი ჩუოწ წელსა ღვინობისთვის კო შეიქნა ოცდარვა წლის ოცდაოთხის... ისა“ (177v).

(983)

2392

კრებული. XIX

153 ფ.; 22×17; ქალაღი თეთრი; ჩანშულია მუყაოს ყდაში; მხედრული; შავი მელანი. სათაურები სინგურით; [XIX საუკ.]; ფფ. 116 r—117v და 150r—151v გადაწერილია დავით ამირიძის მიერ. დაუწერელია: 114r—115v, 152r—153v.

1. [ბარამგულან დამიანი]. „აქა იწყების ბარამიანი.— ქვეყანასა ურმეთისასა იყო ჯელმწიფე ქიშვარდა გაძლიერებული, უკლებელი,— მორკმული, მოვლენილი...“ 1r.

თავდება: „დიდათ პატიესა ჰყოფდა, ესრეთ აღაშენა...“ (113v).

შენიშვნა: ტექსტი ვრცელი რედაქციისაა, შდრ. A—860-ს.

2. „წიგნი და ქება დიდისა მოურავისა გიორგისა, თქმული ლექსად ტფილელის იოსებისაგან. ღთო, წარმართე ქმნული ხელთა ჩემთანი და ხელი მოუმართე მწერალსა.—

მეფესა ქართლის ცხოვრება ებრძანა გალექსულობით,
ზოგი რუსთელისა ბაასი, კახთ მეფის საქმე სრულობით,
ხან ლხინი, შებვა, სიამე, ხან ვარდი დანასულობით,
და სიბრძნე, ხრმალი და ომები, სიკვდიმდე აღსასრულებით...“

116r—151v.

შენიშვნები: 1. ფ. ფ. 118—149 არის სტამბურად ნაბეჭდი ტექსტი.

2. დასაწყისი და ბოლო ფურცლები გადაწერილია დავით ივანეს ძე ამირიძის მიერ.

3. ხელნაწერი აღწერილია ექ. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 548).

მინაწერი; „ეს წიგნი დიდმოურთიანი ეკუთვნის დავითს ივანეს ძეს ამირიძეს, მოურავს“ (151v).

(984)

2393

წიგნი საამ ფალავნისა. 1838.

159 ფ.; 21×18; ქალაღი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები შიგადაშიგ სინგურით; თავ-ბოლონაკლული; გადაწერილია დავით ივანეს ძე ამირიძის მიერ 1838 წ. (158r); დაუწერელია: 158v—159v.

[საამიანი].—„... და თავის არამხანაში შებძანდა. რა დაღამდა, თავისი ვეზირნი და მოხელენი შეჰყარა და გამოუტხადა...“ 1r.

წყდებო: „... ზაღლის შრავალი ქება წარმოსთქვა რუღაბაზთანა. რუღაბამ პასუხი არა მოახსენა რა. აქეთსა მხარეს ზღმა...“ 157v.

შენიშვნა: ტექსტში ჩართულია სპარსული ლექსები.

ანდრძი (გადანწერისა): „წელსა ჩელს. სეკდენბრის პირველსა გადავწერე ესე სიგა(!) საამ ფალავნისა მე. დავით ივანეს ძემ ამირიძემ. მკითხველნო, უკეთ შეცდომა ჰპოვოთ. გთხოვთ ნუ დამგმობთ. შენღობა ბძანეთ. იყოს მოსახსენებლად და სახსოვად დაწერისა ამის. დავით ივანეს ძე ამირიძე“ (158r).

მინაწერები: 1. „წ. წელსა ჩელსა 187...! დაწერა“ (158r) (განქოთ).

2. „ეკუთვნის დავით ამირიძეს. მოურავს“ (ქვემო ყდის შიდა მხარე).

(985)

2394

კრებული. 1869—1877

IV + 330 გვ.; 21.5×16.5; ქალაღი (თეთრი. ლურჯი); მხედრული. დასაწყისი ასოები მთავრულით. სინგურით; მუყაოს ყდა; გაღამწერი დავით ივანეს ძე ამირიძე (გვ. 192 და 297); 1867 და 1877 წ.წ. (კვ. 287 და 192); დაუწერელია: Ir—IVv, გვ. 194—196, 263—264, 288, 328—330.

1. [ნიკიფორე ხუცესი]. „ცხოვრება და მოქალაქეობა ნეტარისა ანდრიასი, რომელი იქმნა საღოს ქრისტესთვის. გვაკურობენ მამო.—ძმანო ჩემნო საყუარელნო უფლისანო, ისმინეთ ვედრებდსა ჩემისა და გაუწყო, რა არს საქმე ესე კეთილი...“ გვ. 1—192.

შენიშვნა: ავტორი აღღგენიღია კ. კეკელიძის წიგნის მიხედვით (იხ. ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, 1951; გვ. 406).

2. [სიბრძნე ბალავარისა]. „გვითხრობდა ჩუღნ მამა ისაკ, ძე სოფრონ პალესტინელისა, და არს წიგნი ესე სიბრძნე ბალავარისა, რამელი იმყოფებოდა უღაბნოსა მძოვართა თანა.— მივიწიე ოღესმე იოპედ და მუნ ვჰპოვე წიგნი ესე ინღოთა საწიგნესა შინა...“ გვ. 197—262.

შენიშვნა: ტექსტი მისდევს მოკლე რედაქციას, იხ. ბალავარიანის ქართული რედაქციები, გამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ილაბულაძემ. თბილისი, 1957.

3. ცხოვრება და მოქალაქეობა ალექსი კაცისა ღვთისა, ახლად შიარად გარდათარგმნილი, მარგებელი მსმენელთა და მკითხველთათვისცა, თქმული სააკაძის იოსებ ტფილელისაგან.—

ღმერთო, შენ გაქვებ, ყოველთა ვინ უმეტეს ხარ ძლიერი,
შენ გმონებს ყოვლი სულდგმული, შვენნიერი და ციერი“. გვ.
265—287.

შენიშვნა: თხზულება გამოცემულია (იხ. ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, ტ. 1, ს. ყუბანეიშვილის გამოც., 1946 წ. გვ. 395—406).

4. „ხილვა მარტო მყოელისა(!) დანიელისა, რომელნი იხილა წელსა გნზ ნოემბერსა თვესა.—მე მარტო მყოფი დანიელ, ოდეს მივიწიე კორფუზსა შინა წმინდისა სფირიღონ საკვირველთა მოქმედისა ნაწილსა თაყვანის საცემელად...“

გვ. 289—317.

ანდერძები: 1. „წელსა 1877, დეკემბრის 29-სა დღესა ვიხილე წიგნი ესე ანდროიანეტარისა, ღირსისა მამისა და ქრისტესთვის სალოსისა, და ფრიად ვეტრფილდე ამისთვის, რომე ფრიად სარგებელ არს და მომპოვნებელ არს ჭეშმარიტად სასუფიველისა. და რთველნიცა აღმოიკითხავდ(!), მაშინ სცნობთ, ვითარცა რა სარგებელ გექნებისთ. თქვენ, ძმანო ჩემნო, ვიტყვი, ვითარმედ სხვა ამის უფროს სარგებელი და განმანათლებელი არა არს წერილი, ვითარ ესე, რათა დაატკობს სულსა განანათლებს გონებასა, განაშორებს ცოდვისაგან და მახლობელ ჰყოფს ღვთისასა უმეტეოდ, რამეთუ იხილავთ აღმოკითხავდ სადა, მაშინ სცნობთ სიტკბობასა ამის წერილისასა. და წიგნი ესე ვიხილე და ვისურვე გადმოწერად მე, ფრიად ცოადვილმან, ტფილისის მცხოვრებელმან დავით ივანესძემ ამირიძემან, ჟამსა ხანშესულთბისასა, რომელიც ვარ ამ ჟამად ორმოცდა ცხრამეტის წლისა. თუმცა კარგათ წერა არ ვიცოდი და სიბერეც მიშლიდა, ამისთვის ძმანო, დანო და დედანო, გვედრებით, რათა შრომისათვის ნუ დამგმობთ, და თუმცა შეტეობა იხილოთ რამე, გვედრებით, ნება გაქვთ გაასწორეთ, და მე ცოადვილსა ამას შენდობა მიბძანეთ ღვთის სიყვარულისათვის. დასრულდა წიგნი ესე წმინდის ანდროიანელ ოსისა ხელითა დავით ივანესძის ამირიძის, ორბელიანის მოურავისათა, ამინ. დიდება ღმერთსა. ღმერთო, შენ მიცოცხლე ბატონი ჩემი ივანე დავითისძე ჯამბაკურ-ორბელიანი, რომელთანაც ჩემის სიყვარვით, ვიდრე აქამომდე ვმსახურე, თანა ერთათ შეზდილნი და ერთადვე სიბერეს მივაბწივეთ, რომელმაც ჯილდოთ მიბოძა სამსახურისა ასი საყენი მიწა სადგომლათ და ვლოცავ: ღმერთო, ნუ მოუშლი შენს და ხემწიფის მოწყალებას, ამინ. ჰე ბრწყინვალე თავადო ივანე ჯამბაკურ-ორბელიანი, დავითი სარდლისა ნორჩო, ღმერთალ-მაიორო, დავითის ძეო, იცოცხლე მრავალმიერ, ამინ. გთხოვთ ყველად დალოცოთ კეთილი და უანგარო კაცი, გლევთა მოყვარე და მოწყალე. სამოცდახუთი წლისა შევსრულდი და მე ამ ღვთისკაცში ერთი ბოროტი ვერ ვნახე. ღმერთო, შენ გვედრები, თქვენ გადაუხადეთ ჩემზე ნაქვარი(!) სიკეთე, რომელიც დღესაც ამის წყალობით ვცხოვროვ. მაღლობა შენდა, ღმერთო დიდებულო, შამეწიე მე ცოადვილსა მონასა შენთა დავათს“ (გვ. 192—193).

2. „დასასრული ალექსიანისა. გადმოწერილი დავით ამირიძის მოურავის მიერ ჟამსა მეორმოცდაათეს წელს მყოფობისასა, წელსა ჩყთ, ივნისის კე-სა“ (გვ. 287).

მინაწერი: „7392 დასაბაზითგან აქამდის.

5961 დიდისა ლეონ მეფისა კოსტანტინაპოლის“ (ქვემო ყდის შიდა მხარე).

(986)

2395

მიცვალემა ღვთის მშობელისა. 1833

I + 78 გვ.; 21,5×16; ქალაღი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ტვიფრული; მხედრული; 1833 წ. (გვ. 74); გაღამწერი: გაბოიელ იოანესძე მესხიევი; ადგილი—თბილისი; სათური სინგურით: დაუწერელია I-r-v; გვ. 76—78.

„თთუშსა აგვისტოსა იე. მიცვალემა ყოვლად წმიდისა ღვთის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. თქმული წმიდისა მამისა ჩუწნისა ვასილი კკესარიელისა, გვაკურთხენ მამაო.—

სამებამან წმიდამან, დაუსაბამომან, დამბადებელმან ყოველთა დაბადებულთამან, რომელ არს მამა და ძე, ღმერთი და უფალი...“ გვ. 1—74.

ანდერძები: 1. „აღმწერი ამისიანჩისხატის სობოროს დეკანოზი და კან დელაკო და აწ მოხუცებულობის გამო ჩემისა გაღამდგარი, შთამამელობით აზნაურთაგანი, დეკანოზი გაბრიელ(!) იოანესძე მესხიევი, 1833 წელსა, დეკემბრის 18 ქალაქსა შინა ტფილისს“ (გვ. 74).

2. „აზნაურმან გაბრიელ იოანესძემ ეკორძიამ მთხოვა მე, რათა მივანიჭო აღწერილი კელითა ჩემითა ნაშრომი, სასულიერო წერილი. რადგან ვინილე მოწაფისა ჩემისა სურვილი ესე, მეცა მიმხედმან მისმან, არა ვრიდე შრომაჲ ესე და მივანიჭე მოთხოვა და გარდაცვალება დედისა მღვთისა, რომელიცა იქმნება მფარველ სულთა და ჯორცთა მისთა, ხოლო დღესა, მას საშინელსა მეორედ მოსვლისასა მეფხ და შემწე წინაშე ძისა თვისისა. წელსა ჩუღგ -სა დეკემბრის ით“ (გვ. 75).

(987)

2396

კრებული. 1825

VI + 392 ფ.; 21,5×17; ქალაღი (ღურჯი); მუყაოს ყდა; მხედრული; ჭვირნიანი 1820 წ.; გაღამწერი ალექსანდრე სულხანოვი (გვ. 370); გაღამწერილია 1825 წ. (გვ. 370); დაუწერელია: I-r-VIv, გვ. 372—392.

1. „განმარტება საიდუმლოთა ქათოლიკე ეკლესიისა და აახის მეტყუალება წესთა მისთა, განწესებული წისა ვასილისაგან და წისა მაქსიმესი, სხუათა მამათა მიერ თქმულისაგან.—

ეკლესია არს ტაძარი ღვისა, სახლი სალოცველი, შესაკრებელი ერისა, გვამი ქრისტესი და სძალი მისი...“ გვ. 1—227.

2. „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმინდისათა, იმინ. საქრისტიანო მოძღურება პირველად სასწავლო ყრმათათს, აღწერილი სულხან-საბა ორბელიანისაგან, რომელსა ეწოდების სამოთხის კარი. სარწმუნოებისათს მართლისა და უბიწოსა სჯულისა, რომელი მოგუშტა მამათა მიერ.—

მოძღუარმან ჰკითხა ყრმასა ვისმე, ვითარმედ შენ ვინ ხარ? ყრმამან მიუგო და ჰრქუა: ქრისტიანე...“ გვ. 229—329.

უენიშვნები: 1. დასასრულს მიწერილია: „საქრისტიანო მოძღურება მოკლითა სიტყუთა მე, საბა ორბელიანისაგან აღწერილი, რომელსა ეწოდების სამოთხის კარი“ (გვ. 329).

2. ხელნაწერი სპეციალურად აქვს განხილული ივ. ლოლაშვილს თავის წიგნში: სულხან-საბა ორბელიანის ლიტერატურული მოღვაწეობიდან, თბილისი, 1959, გვ. 106.

3. [თეიმურაზ ბატონიშვილი]. „განჯანი არისტოტელისანი, კეთილისა და ბოროტისათჳს.— განჯანი არისტოტელისანი სათნოებათა და ბიწითათჳს. ჭეშმარიტებასა ეკუთვნის, რათამცა ვაქებდეთ ყოველსა პატიოსნებასა...“ გვ. 333—350.

შენიშვნა: წინ უძღვის: „თარგმნილი ლათინითა ენისაგან რუსულსა ენასა ხედა შ. ა. წელსა 1787, სანკტპეტერბურლს, ხოლო ქართულსა ენასა ხედა გარდამოთარგმნილ არს მეფის გიორგი მეათასმეტის ძის თეიმურაზის მიერ წელსა განორციელებითგან სიტყუას ღუთისა 1818, დეკემბრის 18. ხოლო ქართულსა რიცხვსა მეათათმეტის ქორონიკონისაა ფვ.“

დაიბეჭდა საუასთავე (!) მათისა უგანათლებულესობისათა სამეფოსა ქალაქსა შინა სანკტპეტერბურლს, სტამბასა შინა იოსებ იონესოცასასა.

წინასიტყუაობა აკროსტიხურით მიზდანი, ვისთჳსცა ვილუაწე.

ისტვლების სიბრძნის ყვაეილინი სათნოებით.

ორჳრთე ჰყოფს სულსა ხედვს და საქმის თნებით,

ნათლად, უჩრდილად გზით ღმრთისა სჯულთა მცნებით.

აღიყვანს ზენად განაბრწყინებს გონებით,

იგი იცავს სჯულს ბუნებითს განანტკიცებით.

ესე დიდისა ფილოსოფოსის ჰსჯანი.

რომელთა უყვარსთ სწავლათა უხვად მქანი,

მოქროვით ბრძმედით მის ბრძნისა განომდნარნი,

მიუძღვნათ ივერთ, განსწავლონ მათნი ყოზანი,

ორძილობის ჟამს ვის შუშნისთ კეთილთ წრთვანი.

ნავთსაყუდლად სთქვეს მოძღვართ სულის მშვიდობა,

აღჯრსხმა ვნებათ, მოთმინებითა ბრძნობა,

ხედვით სიმაღლიდ აღსლვა, სიყვარულს ტრფობა,

საქმით სიმდაბლე, სიწრფელე, აზღადრობა

გულის სიცოცხლის დამკვირვა და ცამზობა.

ძკრით და შურით დაიბრძობ: უმდითო თვალსა,

ღუთის განმრისხად დასთრგუნავს სამართალსა,

ვნებას ჰსცემს ქვრივთა, ობოლთას მას ჯვრას მართალსა,

ნაცვლად ქებისა მაგინებლობის აღსა,

იფრქვეს პირითა, მით დახსნის კეთილთ ძალსა,

მშობელი ყოველთა ცოდვათა დიდი ძკრი,

ესე იგი არს ვერცხლი ეშმაკთ საყკრი.

შესვი ყოველისა ბოროტისა და ძირი.

ისარი ძკულველი და გამბასვრელი ნწკრიი

საშუღობს, წყალობას, ჰყოს სული მადლთაგან მწიკი.

ძლიერი იგი არს მამაცი, სულგრძელი,

მრევის ვინჳცა ცუდნებად ღვაწლით ვრცელი,

თავს სიბრძნის მრქმელი, უმეცრების გამძრკულელი,

მკვეთოს, რაცა არა რად შემრაცხველი,

იგი სდგვს სიმხნით, მტკიცედ განუდროკელი.

მპროშელი მკითაველთ გენუჳკ შენდობასა,

უკეთე სადამე შევაცდენდე ცნობასა;

რაცა კეთილთა და ბოროტთათჳს სჯასა

არისტოტელე მოგვემს, ვისნენთ თუ მასა,

ფესთა კეთილთ და სოფლად ვხუდეთ დიდებასა.“ (გვ. 330—333),

მიძღვნის კიდურწერილობა იძლევა: „იონა იერომონახს გძღვნი მეჭის ძე თეიმურაზ“.

4, [მამათა და დედათა სახელთა განმარტებანი].—

„სადაცა ბანი იჯდეს, უწყოდეთ, რამეთუ ლექსი იგი ბერძული არს და სადაცა უნი იჯდეს, გულისხმა ჰყავ—ჰურიულად, და სადაცა რაე—ჰგონე რომაულად.“

ათანასი ბ უკვდავი

ანნა უ მადლი, . გვ. 351—369

შენი შვნა: დართული აქვს განმარტება: „ესე სახელის თარგმანნი რუსულიდამ გარდამოღებულ არს ქართულად და ამისთვის ვერ კანონიერ დაიწყო, დაწყობისამებრ ანბანათსა არა ქართულთა ასოთა არა ინი არს დასახული, არამედჃ, მაგრა რუსულისამებრ ასოისა ასე იყო და აქაც ასე მოხდა, ვინათგან რუსთა იე იცა აქუსთ დასასრულად ასოთა თუსთა“ (გვ. 369).

მინაწერები: 1. „ესე სამოთხის კარის წიგი(!), დაწყებული იანვრის იგ-ს დღესა, შრომითა და მოღვაწებითა აღსრულდა თებერვლის ერთსა ჩემ ცოდვილისა აღექსანდრე სულხანოვისაგან, რომელი ვიყავ წლისა ჩვიდმეტისა, წყალობითა ღვსათა (sic), ჩყგე-სა წელსა“ (გვ. 370).

2. „Помощию Божию переписана сия книга, называемая Ранискою дверью, мною—Александром Сулхановом 1-го февраля 1825 года, амин“ (გვ. 370).

3. „ესე განმარტება და სამოთხის კარი ეკუთვნის დავით რვა-ნეს ძეს ამირიძეს, მისთვის რომელ ვიყიდე იარმუკაზედ, მივეცი სრული ფახი, რაც დამიფასა, წელსა ჩყოზ, ოქტომბრის იე-სა. ვინც წაიკითხოთ, დამწერსაც და მყიდველსაც შენდობა უბძანეთ. რპე ფურცელი დაწერილია“ (გვ. 371).

(988)

2397

კრებული. XVIII

101 ფ.: 20,5×16,5; ქალაღი; ხის ყდა, ტყავგადაკრული ტვიფრული; შიგადა-შიგ ფურცლები აკლია; [XVIII ს.]; მხედრული; 59r—60v ნუსხა-ხუცურით; სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; დაუწერელია: 2v 34v—35v. 59v, 79r—81v, 101v.

1. [იოანე დამასკელი, დიალექტიკა].—„მყოფისათვის არსებისა და შემთხოვსებითისა, თავი 1.—მყოფი ზოგადი სახელი არს ყოველთა მყოფთა. ესე უკუჲ მყოფი განიკუჲთების არსებისა. მიმართ და შემთხუჲებითისა...“ 3r—32r.

შენიშვნები: 1. დიალექტიკის ტექსტს წინ უძღვის იოანე დამასკელის მიმართვა მაიუმელ ეპისკოპოსის კოზმასადმი: „ყოვლად ღირსსა და ღოჯთიე პატივემოჯლა მამასა კოზმას, წმიდასა ეპისკოპოსსა მაიოჯამისასა, იოანე ოჯნდოჯ.—იწროებასა ვიდრემე გონებისასა და უღონობასა ღნისა ჩემისა...“ (1r—2r).

2. დიალექტიკის ტექსტი 49 თავისაგან შედგება.

3. თხზულება თარგმნილია არსენ ვაჩეს ძე იყალთოელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, 1951, გვ. 262).

ტექსტი მისდევს H—97, რომელსაც ს. გორგაძე არსენ იყალთოელს მიაკუთვნებს (იხ. მიმოხილველი, I, 1926, გვ. 178).

4. 32v-ზე არის ნაწყვეტი დიალექტიკიდან, —„ათთა~~ნათესავეთა~~ ნათესავეთათათვის განიხნება“, სულ ერთი გვერდი (შდრ. ხელნაწერი H—97, 2r-v).

2. [ს.-ს. ორბელიანი, სიტყვის კონა (ფრაგმენტი)].—„...შეიწავენ, რამეთუ ქუჲყნის მზომელთა ჯელოვლებანი (!) არიან ნიშანნი ესე. ამას

16. ხელნაწერთა აღწერილობა

უწოდენ სტილმად, რომელსა ჩნ წერტილ უწოდთ და სახელ-ჰსდებენ ერთად. ხოლო ამას—ღრამად და უწოდენ მეორედ, რამეთუ წერტილისაგან წაზიდულ არს...“ 33r.

შენიშვნა: ამოღებულია ს.ს. ორბელიანის სიტყვის კონდან (იხ. სიტყვის კონა ს. ორბელიანის რედაქციით, გვ. 13).

3. [საკლასიფიკაციო ცხრილი და წრეები]. 33v—34r.

4. [მიქაელ სემონწმიდელი], „კერძოდ შეკრებული და მცირედ რამე მოკსენებული სიმრავლისაგან ცხოვრებისაგან და მისისა წარმატებათა და ნამუშავეთა განმრავლებათსა წმიდისათჳს და ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა. მამო გვაუბრახენ.—სწავლის მოყვარეთა და სმენის მოყვარეთა და კაცთა სიმრავლისათჳს არარა არს ესრეთ სასწრაფო და სასურველ, ვითარ ბრძენთა და საღმრთოთა კაცთა ცხოვრება...“ 36r—39r.

შენიშვნა: თხზულება გამოცემულია (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. VII, 1961, გვ. 153—176). გამოცემასთან შედარებით ნუსხასაკლია ბოლო 25 სტრიქონი.

5. [წინამძღვარი].—„წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა, თქმული მართლისა სარწმუნოებისათჳს სიტყვის-გება უღმრთოთა მიმართ მწვალებელთა, რომელნი ორთა ბუნებათა ქრისტესთა უარყოფენ.—სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ერთისა მის სამგვამოვანისა და თაყვანისსაცემელისა ღვთაებისა...“ 39r—58r.

შენიშვნები: 1. თხზულება თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (შდრ. კ. კეკელიძე, ორი ექვთიმე ძველ ქართულ მწერლობაში, ეტიუდები, ტ. IV, გვ. 102. აგრეთვე, მისივე, ეტიუდები, ტ. V, გვ. 66).

2. ტექსტს დართული აქვს: „ზანდუკი წიგნისა ამის, რომელ არს წინამძღვარი“ (58v).

ანდერძი: „ჴი, საყუარულნო ქრისტეანენო, მამანო და ძმანო, რომელნი აღმოიკითხდეთ წმიდას ამას და სულთა განმანათლებელსა, ლოცვა ჰყავთ ეფთჳმე გრძელისათვის, რომელმან ფრიადითა მოსწრაფებითა და მოღვაწებითა დაჴსწვრე სამოდღვრებელად სულთა ჩუენთა და თქუენთჳს და სიმტკიცე მართლისა სარწმუნოებისათჳს“ (58r).

6. „ესე იამბიკო ამბერკისა საფლავსა ზედა სწერია სამსახეობაზე.—

რჩეულისა მის მკვიდრმან ქალაქისამან

ესე შევქმენ ვიდრედა ცოცხალ ვიყავ...“ 58v.

7. „განრჩევაჲ და გამოცხადებაჲ, რომელთათჳს ფილოსოფოსნი შთამოვლენ ჳმათაჲ და მხილება უთათათა სევერიანთა, ესე იგი არს იაკოვიტთა, სულთგანხრწნელისა წვალებისაჲ.—ტრფიალთათჳს და თანამბრძოლთა წესმარადთა რწმენათაჲჲ საჭირო არს ჳმათაჲ, რომელთათჳს უფრო შთამოვლენ ფილოსოფოსნი...“ 61r—66v.

8. „გამოძიება სულისათჳს, შეკრებული თჳთ სახეთაგან სიტყუათა და გულისწმის ყოფათა წმიდათა მამათა მაქსიმე აღმსარებელისა და იოანე დამასკელისა.—ვინათგან უკუშ არსნი ყოველნი ანუ გრძნობითა იცნობვიან, ანუ გონებითა მისაწლომელ იქმნებიან, ხოლო რომელი მიწლომი-

სათვს საქმისა რასმე ანუ საცნობელითა, ანუ გონებითა მოსწრაფე იყოს...“ 67r—78v.

9. [დიალოგი ქრისტიანესა და ჰურიას შორის]. — „... ლსა ქუშუე მისსა ვცხონდებოდით წარმართთა შორის და დავით იტყვს: წარმოდგეს მეფენი ქუეყანისანი...“ 82r-v.

შენიშვნა: ტექსტს დასაწყისში აკლია.

10. „ყოვლად საჭიროდ და ფრიად სათანადოდ შუდთა კრებათა მოთხოება და უწყება, თუ ვიეთ ძუნად, ანუ რომელთა მეფეთა და პატრიარხთა ბრძანებითა შემოკრბეს ღვთივ მობერილნი წმიდანი მღვდელთმოდლუარნი.—კითხუა: რაოდენთა აღიარებ მსოფლიოთა კრებათა? მიგება: შუდთა, რომელთა ამათ ნიკეას შინა პირველს, კოსტანტინეუპოლის შორისა პირველსა...“ 82v—83v.

შენიშვნა: დასასრულს ტექსტს ახლავს შემდეგი ქრონოლოგია: „ადამისითგან ვიდრე აქამომდე გარდასრულ არიან წელნი ექუსათს ექუსას სამოცდა ერთი. და აწითგან არიან სამასოცდა ათცხრამეტნი, ხოლო ინდიკტიონი იყო ერთი“ (83v).

11. „სახლუარნი თვთო-სახენი მოცემისაებრ და სარწმუნოებისა წმიდისა კათოლიკე ეკკლესიისა, თქმულნი გამოკრებულნი კლემენტოსისგან და ღირსთა მამათა, რომელთა სათანადო არს პირველ სხვსა ყოვლისა სასწავლელისა გაზეპირება მათგან, რომელთა ენებოს ნებითა ღმრთისაათა კეთილად მსახურებისა სიტყვსა წინამძღუარ-ყოფაჲ.—ხოლო გამოწულილვთისა მოცემისათვს ამისი შესწავება სავმარ არს, ვითარმედ ყოველსა ვითარ სახესაცა ძიებასა ანუ კითხუასა...“ 83v—90v.

შენიშვნა: შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, ტ. V, გვ. 92.

12. „პორფირის შეყუანილება.—ნანდულ საჭირო ხრისაორიე და არისტოტელისა მიერთსა შინა კატილორიასა მნებავი...“ 91r—101r.

შენიშვნები: 1. თხზულების მთარგმნელია ზურაბ შანშოანი (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. 1, 1951, გვ. 288, შენ. 6).

2. ს. გორგაძეს შეუდგენია კრებულისათვის სარჩევი, რომელიც ზედა ყდის შიდა მხარეს ჩაუწებებია.

შინაწერი: „ეს საღმთო წიგნი ეკუთვნის [დავით ივანეს ძეს ამირიძეს]. ... თვის პირველსა ვინც წაიკითხოთ, შენდობა მიბძანეთ“ (უკანა ყდის შიდა მხარე. გვარი და სახელი აღდგენილია ხელის მიხედვით).

(989)

2398

გარშაყიანი. XIX

299 ფ.; 22,5×17; ქალაღი (თეთრი, ცისფერი): მუყაოს ყდა; თავნაკლული; მხედრული; გადაწერილია ორი სხვადასხვა ხელით; [XIX]; ტექსტში ჩართულია 16-მარცკლიანი რუსთველური სტროფები; ალაგ-ალაგ ლექსებისათვის ადგილი დატოვებულია; დაუწერელია 299v.

[გარშაყიანი]. „... ელნი განაკვრენა, საღამომდინ იბურ... ბრწყინვალება:... შინა მას...“ 1r—299r.

შენიშვნა: ხელნაწერი მოკლედ აღწერილი აქვს კ. კეკელიძის წიგნში: ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. II, თბილისი, 1952, გვ. 339, სქოლიო 1.

(990)

2399

კრებული. 1843

32 ფ.: 21×17,5; ქალაღი; მუყაოს ყდა; დაწერილია ორი სხვადასხვა ხელით (1r—3v ერთი ხელით, 4r-დან სხვა ხელით); მხედრული; 1843 წ. (29r); 4r-დან დამწერი სულხან მაისურაძე (12r და 32v); არის ამავე მაისურაძის ბეჭედი თარიღით 1841 წ. (31v); დაუწერელია: 12v; 15v; 23r—25r.

1. „ისტორია ქალისა და ვაჟისა. — ერთი კაცი იყო დიახ მდიდარი და მოხელე დიდისა ქალაქისა და ჰქონდა მას უანგარიშო ხაზინა...“ 1r.
წყდება: „... ის ვინ იყო, ერთმა მეორე მოკლა...“ 3v.
2. „ქალ-ვაჟიანი ერთი კაცი იყო დიახ მდიდარი. ჰქონდა მოხელეობა დიდისა ქალაქისა და ჰქონდა უანგარიშო ხაზინა...“ 4r—12r.

მინაწერი: „ето(!) книг(!) написал Сулхан Мансурадзеву (!), ет(!) книшка принадлежит“ (12r).

3. [სალექსიკონო მასალა]. — „ბოდ პრავოსუდენ ...ღმერთი არს მართალ მსაჯული.
ჩელოვეკ იესტ რაზუმნოე ეივოტნოე... კაცი არს ცხოველი გონიერი“.

შენიშვნა: აქვს მინაწერი „მე განგებ ვისწაულე ჩემი გვარისა და სახელის დაწერა, ისაკ მაისურაძე“ (13v).

4. „სახარება იოვანეს, თავი პირველი. — პირველთაგან იყო სიტყვა და სიტყვე(!) იგი იყო...“ 16r.
წყდება: „... და ბუქისაგან ავის სენისა ქარისა ორვე...“ 16v.
5. „ხილის ქება. — მარწყმა თქო: მოვალ პირველათ, მე ვერ მამის-წრობს ხილია, ფერად მამგზავსი(!) ვარ ლალისა, მემრე საკმელათ ტკბილია...“ 17r—18r.

შენიშვნა: ტექსტი ნაწერია გაბმული პროზით.

6. [ვეფხისტყაოსანი]. —

„კაცო, ძალსა ნუ იკუეხი, ნუცა მოჰკვეს(!) ვითა მთვრალი, არას გარგებს ძლიერება, თუ არ შეგწივებს ღვთისა ძალი...“ 18v.

შენიშვნა: იხ. საიუბილეო გამოცემა გვ. 217. სტრ. 1046.

7. [ლექსი]. —

„როსტომ თქვა: დედაკაცისა მე ჰქვა არ მეკეთება:
შენ განახამს, შენ ეწონები, მას ნახამს, მას ეკეთება...“ 18v.

8. [ანბანთქება].—

„ალვათ ხარ დახატული.

ბულბულს მიგიგავს ენა...“ 19r-v.

შენიშვნები: 1. მიწერილი აქვს: „ანა-ბანის სიმღერა ნახევარი არის“ (19r).

2. წყდება „ძ“ ასოსთან.

9. „წიგნი ალექსისა, მართალი და ჭეშმარიტი.—

ქ. ასტანბოლსა(!) შინა ერთი კაცი იყო, დიახ მქონიარე თვალისა და მარგალიტისა და ოქროსი...“ 20r.

წყდება: „... თქვენ მაინც მოაბრუნეთ მაგისი გონება, მოახსენეთ...“ 22v.

შენიშვნა: მიწერილი აქვს: „აკლია ამას კიდევაცა. სრული არ არის“ (22v).

10. [ლექსი]. „სიტურფით სრული, გაბადრული, მშენიერია,
ლაწვ-ელვარე, თვალ-მღელვარე, შესაფერია...“ 25v.

11. [გამოცანები]. „თეთრი. ჭკვიანო თქვენ მეცნიერნო, ეს გამო-
ცანა რა არსო.
ერთი რამ მკვიდრი ქონება ორსავ სოფელსა კმა არსო...“ 26r—28r.

შენიშვნა: სულ 23 გამოცანაა ლექსად თქმული.

12. „სიმღერა.

შენ გენაცვალე, ვარდი ხარ,

ბულბულივით ცაში ადიხარ...“ 28r.

13. „მძინარე იყავი, რათა ვერ შეიტყე, რომ მოგეპარა მტერი და და-
გიქცია...“

წყდება: „... ჩემი არ გესმისრა, თუ გიყვარდე, მადლი რათ უყავ...“ 29v.

14. [ლექსი]. „ალაღეთი, ალაღეთი,
შემკობილი ალაღეთი...“ 30v.

შენიშვნები: 1. ტექსტი გაბმული პროზითაა ნაწერი,

2. ციტირებული ლექსის 6 სტრიქონი სხვა ხელით იმავე გვერზე არის მიწერილი

15. [სამკურნალო რეცეპტი].—„ხანგატანებული ციება რომ ქონ-
დეს კაცსა, ძალეყურძენა, ხე-ბალახა, ანწლის ფოთოლი ერთად უნდა მოიხარ-
შოს...“ 31r.

შენიშვნა: წიგნი არის უმნიშვნელო მინაწერები: 13v, 14r-v, 15r, 28v, 29r.

30r, 31r-v, 32r-v.

მინაწერები: 1. „1845 წ. აგვისტოს 8 მივიღე გოგილას წიგნი“ (14v).

2. „ეს წიგნი მე ისაკომ მაისურაძემ დავსწერე“ (14v).

3. „ეს წიგნი ისაკ მაისურაძისა არის. სოლომონის ძისა... მის პატიოსნებას“ (14v).

4. „ეს წიგნი მე ისაკომ მაისურაძემ დავსწერე“ (!) (15r).

5. „მიხასა წიგნი ესა იანვრის...-სა ჩემგ-სა 1843-სა.

ესე წიგნი დაიწერა მაისის ი-სა ჩემგ-სა, 1843-სა“ (29r).

6. „ქ. უფალო ღმერთო იესო ქრისტე. საწაელად(!) კეთილათ მოუბდინე მონასა
შენსა მიხაკასა, რათა ისწაელოს წიგნის წერა, გაქოს, გადისდოს(!) და გემსახუ-
როს. მიესტ შენი შიში და გულისყური ყოველთა ჟამთა ცხოვრებითა“ (29r).

7. „ეს წიგნი ისაკო მაისურაძესი არის“ (31r).

8. „ეს წიგნი სულხანასი არის, ვინც მაიპაროთ, ისევ მოუტანეთ, თუ ღმერთი გწამთ“ (31v).

9 „Сей(!) книг(!) Принадлежит Сулхан Майсурадзеа (!) 1841 года“ (32v).

(991)

2400

იაკობ შემოქმედელი, გაბაასება მაჰმადიანისა და ქრისტიანეთა. 1881

16 ფ.; 21,5×17,5; ქალაღი; უყდო; შედგება სამი რვეულისაგან; მხედრული; გადამწერი დავით ამირიძე (16r); 1881 წ. (16r); დაუწერელია 16v.

„თავი დასაწყისი უსჯულოს მაჰმადისა და ქრისტიანეთ გაბაასებისა, ნათქვამი შემოქმედელის იაკობისაგან ბრძანებითა მეფის გიორგისათა, ძისა მეფის შაჰნავაზისათა.—

სოლომონ თქვა: სიბრძნის პირველ დასაბამად შიში ღვთისა,

სამ გვამოვნის ღვთაებისა, შემოქმედის მის ერთისა...“ 1r—16r.

შენიშვნა: ნაწარმოებთან დაკავშირებით იხ. Н. Марр, Из книги царевича Баграта о грузинск. переводах духовных сочинений и героической повести Дареджаниани: Известия Академии Наук, 1899 г., Февраль, т. X, № 2.

ანდერძი: „წელსა ჩუპა-სა, მაისის ია-სა გადავწერე მე. დავით ივან ეს ძემ ამირიძემ“ სოფრაგმა. ვინცა წაიკითხოთ, შენდობა მიბძანეთ“ (16r).

(992)

2401

ფრაგმენტი სამკურნალო წიგნიდან. XIX

6 ფ.; 22,5×17,5; ქალაღი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; [XIX ს.]

[ფრაგმენტი სამკურნალო წიგნიდან].—„...ზაფრანა, ორი ქერის ოდენი მუშკი აურიე და თვალზედ...“ 1r.

წყდება: „... მოხარზე, ცხენს ყელში ჩასხი და არგებს მისთვისვე...“ 4r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს დართული აქვს: „ზანდუკი წიგნისა ამის, რომ აქედამ იპოების სარხებს“ (4v—6v).

2. ზანდუკიდან ირკვევა, რომ ფრაგმენტი იწყება მე-14 კარიდან და წყდება 21-მ კარზე. სულ ყოფილა 90 კარი.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაი შვილს წიგნში: Описание, ტ. I, გვ. 690.

(993)

2402

წიგნი აღსარებისა. XIX

15 ფ.; 21,5×14; ქალაღი (ლურჯი); უყდო; ბოლონაკლული; მხედრული, სათურები და დასაწყისი ასლები სინგურით; კვირნიშანი 1860 წ. (ფ.2); [XIX ს.]; დაუწერელია 15v.

„წიგნი აღსარებისა. სახმარ არს თქმად, რათა უწყოდეთ, ვითარმედ რა არს ცოდუა...“ 1r.

წყდება: „... უკეთუ არა ისმინოს და დაადგრეს უნანელად(!), არცა ენებოს მოქცევა...“ 15r.

(994)

2403

მატურჩი. 1833

1+ 27 ფ.; 20,5×12; ქალაღი; უყდო; მხედრული; 1833 წ. (27v); ფფ. 2—3 გაზეულია შუახე; ფ. 26 ამოვარდნილია; დაუწერელია 1r-v.

„მატურჩი. — საქმეთა დამაგვიანეს პრალის ქალაქში აპრილამდის, თუმცა იქ მყუანდნენ მრავალნი მცნობნი, რომელთა შორის ვპოვებდი მრავალთა სიამოვნებათა...“ 2r—27v.

შენიშვნები: 1. თხზულება თარგმნილია რუსულიდან

2. ტექსტი შიგადაშიგ ნასწორებია.

მინაწერები: 1. „მიხაკა ამირიძე. იოსებ ამირიძე“ (1r).

2. „დასასრული ფებერვლის 25-ს დღესა, 1833 წელსა“ (27v).

(995)

2404

ორბელიანი სულხან-საბა, წიგნი სიბრძნის სიცრუვისა. XIX

7 ფ.; 22×17,5 ქალაღი. უყდო; ნაკლული; მხედრული; ჭვირნიშანი — 1828 წ. [XIX ს.]; დაუწერელია 7v.

„ქ. წიგნი სიბრძნის სიცრუვისა, ნათქუამი სულხან ორბელიანისა, ეამსა სიჭაბუკისა მისისა.—

იყო ხელმწიფე ერთი, რომლისა საქმენი არავისგან მოიგონებთან, რომლისა სიკეთისა და სიქველისაგან...“ 1r.

წყდება: „... უხვნეს, მოკვლად წარიყვანეს; ძოღან რომელთა ვაჭართა მოეცა...“ 7r

შენიშვნები: 1. თხზულება გამოცემულია მრავალჯერ (იხ. სულხან-საბა ორბელიანი, თხზულებანი, ტ. 1, გამოსაცემად მოამზადეს ს. ყუბანეიშვილმა და რ. ბარამიძემ, 1959), ხელნაწერი ნისდევს გამოცემას და მე-15 გვერდზე (ქვემოდან მე-4 სტრიქონი) წყდება.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს სოლ. ყუბანეიშვილს აღნიშნულ გამოცემაში, გვ. 265.

(996)

2405

წესი სომეხთ ეკლესიათა. XIX

17 ფ.; 35,5×20; ქალაღი; უყდო; მხედრული; ჭვირნიშანი 1839 წ.; [XIX ს.]; თარგმნილია რუსულიდან; მთარგმნელი—იოანე ბახლიძე (14v); ტექსტი შიგადაშიგ ნასწორებია ფანქრით; დაუწერელია: 15r—17r.

„წესი, ანუ ხარისხი საღმრთო ლიტურჯისა სომეხთ ეკლესიათა.—კანონი, რომელისათვისცა შეიმოსებინ ეკლესიასა საზოსლითა,

ოდესაც მლუდელსა სურის აღსრულებად ლიტურგიისა, თანამდებ არს ეს-რეთ...“ 1r—14v.

ანდერძი: „დასასრული სომეხთ სამღრთო ლიტურგიისა, ვარლამოღებული რუ-სულისა ენისაგან ქართულსა ენასა ზედა, რაოდენცა შესაძლო იყო შემემცნებად ცო-დვილისა და გლახაკისა იოანნეს ბაზლიძეს მიერ“ (14v).

ანდერძის ტექსტი ფანქრით გადაშლილია და ჩაწერილია: „დასასრული გ რ ი-გ ო რ ი ა ნ თ ს ა მ ღ რ თ ო წ ი რ ვ ი ს ა“.

(997)

2406

აღიარების წერილი. XVIII

90 ფ.; 10,5×16; ქაღალდი; ტყავადაკრული ტვიფრული ყდა; მხედრული; და-წერილია ტიპოთე გაბაშვილის ხელით; დასაწყისი ასოები მთავრული; სათაურე-ბი ნუსხა-ხუცურით, სინგურით; პირველ თავს აკლია; დაუწერელია: ფ. 4v, 34v—35r, 48v, 51v, 60v, 86v—90r; [XVIII ს.]

1. [აღვიარებისა წერილი. თავი პირველი] „... სიკეთითა სული-სათა შეგვზლუდავს სულისა და გონებისა ჩვენისა არსებასა...“ 2r—4r.
2. „თავი ბ. საიდუმლოსა ზედა ცხებასა წმიდისა და ღ-მყოფელისა საღთოსა მირონისა.—თუ რამე არს ცხება მირონისა? მირონისა ღმყოფელისა ცხება ერთი არს და დიდი საიდუმლო...“ 5r—8v.
3. „საშინელისა საიდუმლოსა ქ^ს ღ^ა ჩუშნისა წმიდა-სა ზიარებისათჳს. თავი გ. — ზიარება ქრისტეს საიდუმლოთა წმიდისა და დიდებულისა ეკლესიასა ჩვენსა შორის დამტკიცებულ არს...“ 9r—19v.
4. „ცოდვათა მომტევებელისა დიდისა საიდუმლოსა აღ-სარებისათჳს თავი დ.—აღსარება არს პირველი და დიდებული საიდუმ-ლო და მცნება უფლისა ჩვენისა...“ 20r—45v.
5. „საიდუმლოსათჳს წმიდისა და ცოდვათა მიმტევებ-ლისა ცხებისათჳს ზეთისა. თავი ა(?).—რამ არს უკანასკნელისა ჯა-მისა ზეთისცხება და ანუ რამას შემძლებელ არს კურთხევა მისი...“ 46r—48r.
6. „საღთოსა საიდუმლოსათჳს, რომელ არს ჯელ-თ-დასხმა სამღვდელო. თავი გ.—ჯელ-დასხმა სამღვდელოთა ერთი საიდუმლო არს მოცემული ეკლესიასა შინა ჩვენსა...“ 49r—51r.
7. „სჯულიერისა მეუღლეობისა საიდუმლოსა ქორწინე-ბისათჳს.—ქორწინებისა საიდუმლო მოცემული შენდობით წმიდათა მოცი-ქულთაგან, რათა მეუღლენი ღირსებით შეერთებულნი...“ 52r—60r.
8. „მისივე წმიდისა მამისა ჩუშნისა ანასტასი პატრი-არქისა ანტიოქისა. სიტყუაჲ კითხვა-მიგებითი საღთოსა გულისგმის-ყოფისათჳს. თავი ა.—ვის დაგბადა შენ? ღმერთმან და-ბადა მე...“ 61r—86r.

შენიშვნები: 1. შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, ტ. V, გვ. 12.

2. ხელნაწერის ტექსტი და წინა-შესავალი დაწერილია ტიმოთე გაბაშვილის ხელით (შდრ. ტიმოთეს ავტოგრაფს—H—842-ს).

3. ხელნაწერში ჩადებულია ქორწილზე მიპატივების ბარათის ფრაგმენტი.

ანდერძი: „წინა-შესავალი წიგნისა ამის, ესე უწყოდეთ აღმომკითხველთა ამა სარწმუნოებისა მოძღვრებისა წიგნისათა, რამეთუ ესე აღვიარებთ ისა წერილი ბერძენთა არს, არამედ გარდუთარგმნიათ რა სომეხთა და ლათინთა, ვითა ნებეზიათ თვისი-თვისისა სარწმუნოებისაებრ, შთაუმატნიათ და ევრეთ აღუწერიათ. ხოლო ესე აქა, ვითა წმიდათა მამათა ჩვენთა მოგვცეს, უნაკლულად გეპოვოს ამას შინა... აღმოკითხო რა, მაშინ სცნა, ჭეშმარიტი ესე სხვა არს და მათი სხვა. თუცა სიტყვანი მხოლოდ მიამსგავსო, სასმენელად ვრისა ლიტონობა სიტყვათა.

რამეთუ წიგნი ესე კოსტანდინუპოლის ქართველმან, ვინმე მეცნიერმან ბერძენთა ვენისამან, სთარგმნა ქართულად ლიტონად. ხოლო სომეხმან საქართველოსამან ვინმე გარდილო და სთარგმნა ვენითა სომეხურითა, და ვითა ენებათ, ევრეთ შთაუმატნეს სჯულისაებრ მათისა და იგი აქესთ მათ, რამეთუ ესრეთ შევისმინეთ“ (1r-v).

მინაწერები: 1. „Петр Берзенов“ 89r.

2. „აქ ნაყიდი არს“ 90r.

3. „Куплена 80 копек“ 90r.

4. „გაიტანა ხორბალი მარიამობას ორმოცდარი თვენი, ხუთიც სარგებელში. და თუამ წაიღო ათი თუმანი, თვეში სამშაურათ სარგებლით, თიბათვის ხუთს“ 90v.

5. უმნიშვნელო მინაწერები: 87v და 88r.

(998)

2407

ძლისპირნი და ღვთისმშობლისნი. XVII—XVIII

38 ფ.; 10×8; ქალაღი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული; აკლია შიგადაშიგაც—მე-6 და 7, 33 და 34, 36 და 37 ფურცლებს შორის; [XVII—XVIII სს.]; ნუსხა-ხუცური, სათაურები და მთავრული ასოები სინგურით.

[ძლისპირნი და ღვთისმშობლისნი].—„... ადგინნა ქებულმან მამათა ჩუწნთა ღმერთმან, მარადის კურთხეულმან...“ 1r.

წყდება: „... ბუნებით ღმობიერ ექმენ, მცსნელო, ბუნებასა ჩემსა უძლიერსა, რომელიცა შეიმოსე ღ...“ 38v.

შენიშვნა: ხელნაწერში დარჩენილია პირველი ოთხი ხმის ძლისპირნი.

(999)

2409

უჯოპე, ივავ-არაკები. XVIII—XIX

II + 137 ფ.; 15×9,5; ქალაღი (თეთრი), ალაგ-ალაგ ლურჯი; მხედრული; მარბი მუყოს ყდა; [XVIII—XIX სს.]; დაუწერულია: 1r—11v; 119r—137v...

„ცხოვრებანი მოღგომითი გონება მახვილისა ესოპესი.— მოდგმა იგი საქმეთა, რომელ არიან ყოველნი, გამოვცს(კადენ და სხვანიცა რაიმე მრავალნი...“ 1r—118v.

შენიშვნები: 1. ეხოპეს იგავ-არაკები გამოცემულია ორჯერ. პირველად გამოსცა ს. იორდანიშვილმა, 'ესოპე', იგავნი, 1944 წ., მეორედ—ს. ყუბანეიშვილმა, ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, ტ. II, 1949 წ. გვ. 280—289. ორივე გამოცემაში გამოყენებულია აღნიშნული ხელნაწერი.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, том II, 1906—1912 წ. გვ. 506).

მინაწერი: „ს. ნ. ნონიკაშვილი“ (131r).

(1000)

2410

ვახუშტი, ცხოვრება ქართლისა. XVIII

გვ. 648; 18×15; ქალაღი; ტვიფრული ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; სათურები სინგური; პირველი გვერდის ზედა კუთხე ჩამოხეულია და სათური დაზიანებული; ბოლონაკლული; [XVIII ს.]; დაუწერელია: გვ. 9—10: 627—648.

„[შთა]მომაველობა ქართულთა და ცხოვრებაჲ, ... რომელ-ეწოდების წიგნსა ამას ცხოვრება ქართლისა.—ნოეს ძის იაფეთის თესლისაგან, ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთანი...“ გვ. 1.

წყდება: „შაჰნადირ მოსცა არაგვის საერისთავო თეიმურაზ მეფეს. ესე მოვიდა და დადგა ტინს და ბრძოდა ქსანს. მაშინ ლეკეთით ლტოლვილი ყაენის ძედ წოდებული წარვიდოდა ოსმალთა შინა და ეტიკ...“ გვ. 636.

შენიშვნები: 1 ხელნაწერს აკლია ქორონიკონები, სინქრონიული ტაბულები, რომელნიც ჩვეულებრივ ერთვის ხოლმე ვახუშტის შრომას და ვახუშტი-ერთისა და იმერეთის ისტორია.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს წიგნში (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 674)

3. ვახუშტის შრომის გეოგრაფიული და ისტორიული ნაწილები გამოცემულია ცალ-ცალკე: ვახუშტი, აღწერა სამეფოთა საქართველოსა (საქართველოს გეოგრაფია), თ. ლომოურის და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, 1941 წ. თბილისი. ვახუშტი, საქართველოს ცხოვრება, 1469—1800 წლამდე, მეორე გამოცემა ხ. ქიქვიანიძისაგან, თბილისი, 1913 წ. ხელნაწერი წყდება ქართლის ისტორიაზე, დასახელებული გამოცემის 144-ე გვერდზე.

მინაწერები: 1. „მესანთლე ჩიტა გებრალეზოდესთ, ქრისტიანო... ნეტავი თქვენა, ვინცა მორჩით, სრჯულის ხმა გესმისთ... ტყვემა დავწერე, ჩემი სული გებრალეზოდესთ. მომიხსენეთ უკ...ს“ (გვ. 2).

2. „მად... ა სახელათ ახუა მქვიან, ორი შვილი დავკარგე, ერთი ვაჟი თან“ (გვ. 3).

(1001)

2411

ბეჟანიანი. XIX

40 ფ.; 23×18; ქალაღი, ლურჯი; ტყავში ჩასმული; მხედრული; შიგადაშიგ სტრიქონები სინგური; კვირიშანი 1816 (31r); [XIX ს.].

[აქა ამბავი ბეჟანისა და მანიყავისა].—

„წავალ მაზედ საომრად, ღვთით ამოვწყვეტ მე იმათა, გიგსა დიდათ შეუმძიბდა, ამაღ რომე ყმაწვილია...“ 1r—35v.

შენიშვნები: ტექსტი მიყვება განოცემას 4182, სტროფიდან 4372 სტროფამდე. ხელნაწერი გამოცემულ ტექსტთან შედარებით რიგ შემთხვევაში იძლევა, განსხვავებულ წაკითხვებს (შდრ. შ ა ჰ ნ ა მ ე, ქართული ვერსიები, ტ. II, ტფილისი, 1934 წ., გვ. 168—193).

2. ტექსტს გამოცემასთან შედარებით დასაწყისში აკლია 5 სტროფი და ერთი სტრიქონი. შემდეგში ვილაცას მოგვიანო ხელით 38r-ზე აღუდგენია პირველი ორი სტროფი.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თ ა ყ ა ი შ ე ი ლ ს (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 379). მინაწერები (XIX ს. მიწურულის მხედრულით): 1. „ქ. უნდა მოგცე მე, პ ა ვ ლ ე მ, შენ, პ ე ტ რ ე ს, ამდენი კოდი წმინდა პური. რომელიც ამავე მომავალს ახალში უნდა ჩემის ურმით შენს კარხედ მოგიტანო, ქალაქის ლიტრით აგიწონო და მოგცე. და თუ პური ვერ მოგცე, როგორც ყაფანს ქვეშ პური ფასობდეს, იმ კვალობაზედ თეთრი მოგცე, და თუ ამ ახალს გადავაცილო, ათი თორმეტად მოგცე. ეს არის ჩვენი პირობა პირობა (sic), რომელზედაც ქელს ვაწერ მე.“

Соломон Григорий Шошнев. Петре...

სოლომან შოშიევი“ (ანვ).

2. „ესე წიგნი ვრცელი არის. სიცრუვით ნახევარი, ბევრი არი, — გაუშვით. თქვენ, ვაჟო, ცუდი ბაასი, საუბარი ძნელი არს. სოლომონ“ (37v).

3. „ეს ლექსი ძალიან სიცრუით არის ნაწერი. არ ვიცი ვისგან არის“ (36r).

4. „ამ წიგნის თავდაპირველი დამწერი ძალიან ცრუი ყოფილა. ამის წერვას(!) ერთი კარგი საქმე ეყუებინა, ისა სჯობდა“ (40r).

5. უმნიშვნელო მინაწერები: 38v, 39r-v, 40r-v ქვემო ყდის შიდა მხარე.

(1002)

2427 ა, ბ, გ

ჟამენ, ფიზიკა. XIX—XX

ფ. 37+21+36; 29,5×20,5; 25,5×20,5; 35×20,5; ქალაღდი; სხვადასხვა ზომის; უყდო: მხედრული; [XIX—XX სს.]; მთარგმნელი წეროქე, დაუწერელია: 35v, 36v; 37r(ა) და 35r—36r(გ).

«ჟამენ, ფიზიკა». — „სტატეკური ელექტრო. თავი პირველი... ელექტრონის საზოგადო მოვლინებანი, ელექტრონის გამყვანნი და გაშკერძობულნი; ორგვარი ელექტრონები: ელექტრონების გაყოფა ხეხვით, პიპოტეზა ელექტრონულის სისწვლილეებისა. საზოგადო მოვლინებანი, გამყვანელობა ავიღოთ მინის, გინდ გოგირდის გინდ ლაქის ანუ შირის ჯოხი და გავხეხოს. შალის, აბრეშუმის, ანუ კატის ტყავის ნაჭრით...“ 1r(ა)—34v(ბ).

შენიშვნები: 1. ავტორი აღდგენილია მესამე რვეულის სატიტულო ფურცლის მიხედვით. ფანქრით წერია „G a m i n -ის ფიზიკა“.

2. მთარგმნელის ვინაობა დაუცავს მეორე რვეულზე შემოხვეულ ფურცელს: „წეროქის ხელთნაწერი თხზულება“.

3. მოული ტექსტი ტოვებს შავის შთაბეჭდილებას.

(1003)

2432

გუბე (კრებული). XVIII—XIX

ფ. 232: 21×16; ქალაღდი თეთრი; ლურჯი; უყდო; რამდენიმე ფურცელი კიი-საგან შეკმული; მხედრული, შავი მეღანი, სათაურები სინგურით; ნაწერია ორი ხელით. [XVIII—XIX სს.]; დაუწერელია: 63v—65v; 218v—220v; 232v შემოწირულია დავით ბარათაშვილისა და მისი მეუღლის მიერ.

1. [წიგნი მღვდელთათვის].—„რამეთუ სათანადო არს ცნობად, რათა მღვდელნი ეკლესიისანი, ვითარცა მამანი სულიერნი, მოძღვრიდენ და ასწავებდენ ერსა, რამეთუ თანამდებ არიან...“ 1r—16v.

2. [ცოდვათა აღსარებისათვის]. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუშნისა სვიმიონ თესალონიკელისა.—ჯერარს მოძღვრის მიერ, რათა აქუნდეს ადგილი განმზადებული, სადაცა ესუწნოს ხატი მაცხოვრისა...“ 17r—63v.

3. „რჩულის კანონი ახად(sic) თარგმნილი წმიდისა მამისა ჩვენისა დიდისა ეფთჳმისი.—წესი და განგება და რჩულის კანონი მეექვსისა კრებისა ას სამეოცთა და რვათა წმიდათა მამათა...“ 66r—155v.

შენიშვნა: ეს ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. И. А. Заозерский и А. С. Хаханов—Номоканон Иоанна Постника, Москва, 1902 г.).

4. „კანონი შეცოდებულთანი, აღწერილნი ნეტარისა მამისა ჩუშნისა იოანეს მიერ კოსტანტინეპოლელ მთავარ ეპისკოპოსისა, რომელსა მმარხველი ეწოდა.—უწყებულ იყავნ, ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხველი უკანასკნელ იყო უფროს ყოველთა მათ, რომელთა სჯულის კანონისა წესნი აღიწივნეს...“ 156r—192v.

შენიშვნა: თხზულება თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, ტ. V. გვ. 63).

5. „კანონი დღითი-დღეთა ცოდვათანი, ვითარცა წმიდამამან(!)ვასილი განაწესა.—პირველი მოსვლა გულის სიტყვისა, რომელი მოუხდეს და გონებაჲმან სწრაფით განიოტოს...“ 193r—196v.

შენიშვნა: თხზულება თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები. ტ. V. გვ. 20).

6. „მიგება კანონებრივი ტიმოთე წმიდისა მთავარეპისკოპოსისა აღექსანდრელისა, რომელი იყო ერთი ას ერგასისთა კოსტანტინუპოლის შეკრებულთა მამათაგანი.—მისა მიმართ კითხვა: უკეთუ კათაქმეველი ყრმა, ვითარ წლისა ზ, რომელ არს კაცი სრული...“ 197r—201r.

7. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუშნისა მეთოდის მიერ კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა და მოწამისა, თუ ვითარ ჯერარს შეწყნარება თუთეულისა ჰასაკსა შინა უღირს ყოფისა ბრალსა შთავრდომილთაჲს და კუალად ქრისტიანედ მოქცეულთა.—უკეთუ ყრმაჲ შეპყრობილი იქმნეს და უარჰყოს ქრისტიანე, ანუ შიშისაგან, ანუ უმეცრებისა...“ 201r—202v.

8. „წმიდანი და მსოფლიონი კრებანი არიან შვიდ, რომელნი იქმნნეს პირველად ნიკიას კოსტანტინეს ზე დიდისა და სილიბისტროს ჰრომთა პაპისა.... ქრისტეს განკაცებითგან 318 წელსა...“ 203r—207v.

9. „პინაქსი, რომელ არს ზანდუკი ჰსჯულის კანონისა, ვითარიცა რა კანონი გენებოსთ რომლისათჳსმე ცოდჳსა და მსწრაფლ ვერ ჰპოვოთ აქადგან იძიეთ.

თავი ა, რომელი განაწესეს წმიდათა მამათა...“ 208—218.

შენიშვნა: ხანდუკი ყველა საკითხავისათვის არის დანიშნული.

10. „მლუდელ მთავრისა ლიტურდიისა განმარტებაჲ სახის-მეტყულებითი, ვითარმედ ყოველსავე მლუდელმოქმედებას ძალი უპყრის.—წმიდა ეკკლესიასა ხსიერის ხილულისა ამის სოფლისა რომლისათჳს წმიდა ღვთისმეტყული გრიგორი იტყჳს...“ 221r—229v.

შენიშვნა: წინ უძღვის პატარა შესავალი.

11. [სასულიერო მოთხოვნა].—„მოგვითხრობდა ღირსი მამათაგანი ვინმე, ვითარმედ ვიყავ საზოგადოობასა შინა მღვდლობით მსახურებად...“ 230r—231v.

შენიშვნები: 1. წიგნს უძღვის შემდგენლის 4 სტრიქონიანი განმარტება: „წიგნს ამას წოდებულ გუბე ვინადგან გუბე იქმნების ცუართა მრავალთაგან შემდგარ, მსგავს მისსა ესეცა წერილთაგან შეკრებულ. ხოლო ახრი ამისი არს საზმარ-ყოფისათჳს მლუდელთა მიერ აღსარებასა შინა“ (1r).

2. საკატალოგო დავთარში ხელნაწერების №№ 2432—2483 შესახებ ნათქვამია რომ ისინი შემოწირულია დავით ბარათა შვილისა და მისი მეუღლის მიერ. ეს ცნობა ყველას მიმართ არ მართლდება.

1004)

2433

ბაგრატიონი დიმიტრი, ლექსების კრებული. 1824

63 ფ.; 19,5×23,5; ქალაღი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა; მოოქროვილი აწით: ყდაზე ამოტვიფრულია „ელისაბედიანი“; მადერული; შავი მელანი; გადამწერი—გიორგი ავალიშვილი; ფ. 37 დაზიანებულია, ჩამოხეული აქვს აუთხე; ჭვირნიშანი 1824 წ.

1. „ელისაბედიანი, შეთხზვით ვარდნი-იანი, მამისაგან ნათქუამი, აღარ დასაგვიანი.“—

ღმერთმან ინება აღორძინება,

ამით მოგვეცა კაცთა ლხინება...“ 1r—12r.

შენიშვნები: 1. „ელისაბედიანი“ დაწერილია სხვადასხვა სახომით; შაირით (4r—9v) და ჩახრუხაულით (9v—11r).

2. „ელისაბედიანი“ გამოცემულია აღ. ბარამიძის მიერ (იხ. ანთოლოგია, წ. II, გვ. 240—255).

2. „ჩემის მეორის ქალის შობაზედ. თვალადობა ეკითხაკნეინა მახიას და იმას მივსწერე პეტერბურგს.—

რასა ქებას შევასხმიდე ჩემსა სატრფო პატატა ატატო ტასიასა, რომლისა შევენებასა სადა ვინ ძველთა მიჯნურთა მახელმებლნი და ველად გამჭკრელნი“... 12r—v.

3. „ალბომზედ სახსოვრად მინაწერი ანასტასიას.—

ვით აღვიწერო, არძალი-მიძს, მე ჩემი ანასტასია,

ცულად დავაშრობ ენასა, მისთვის ყველაი ნასია“... 12v—13v.

4. „ანბანთქება.

ახლად აღვამკობ აღვასა, ანაგებ ანაზებულსა

ბროლ ბალახშ ბადრსა ბაკიანს, ბუნებით ბრწყინვალეებულსა“... 13v—14v.

13v—14v.

5. „წალკოტს მეწადა მოვლა, მორება
ბულბულთა ბაძვა, შეცასწორება...“ 14v.

6. „ელისაბედი, ჩემი სვე-ბედი, ვაშად საწადი სანეტარები,
შენებით სრული, პირმოზადრული, ტანად საროს ჰგავს მონატარები“...
14v.

7. (მღურვა სოფლისა ძაგნაკორულად, ქართლით წამო-
სულს).—

მე მივის ორი ასული, უმკვიდრო, უმამულოსა,
უცხოსა თემსა მწირობით: უსახლო უსართულოსა...“ 15r—17r.

შენიშვნა: სათაური მიწერილია კიდნზე.

8. „აქა-იქ თქმული.—

ტრთიალთა გაწვევ, გაუწყებ, ვინ მისდევთ მიჯნურობასა,
მოდით, ისმინეთ, აშიკნო, გული მიეცით ცნობასა...“ 17r—18v.

9. „სევდის ბაღს შეველის ჯმა.—

ჩემს ქალს მიემართავ გულსევედიანი,
მას აქეს საშეებლად კარი ღიანი...“ 18v—20r.

10. „თქმული კნიაზ პეტრე ბაგრატიოვანზედ.—

მეც აღმძრესა ჩემთა სამკობლად ჩრდილოელთ მოშაირეთა,
ომ გარდახდილსა უქებენ სიმკნეთა გასაკვირეთა...“ 20v.

შენიშვნა: სქოლიოში შემდეგი შენიშვნაა: „კნიაზ კუტუხოვმა გახეთში გას-
წერა: ქრანტუხთ ბაგრატიონი მსხვერპლად შეეწირეთო და მით განვერენითო“.

11. „ბაგრატი ბატონისშვილის ქალის დაბადებაზედ
თქმული.—

ჩრდილოს აღმოხდა ივერით ქალი, მართ ვითა მთიები,
კამკამით ელვა გამოჰკრთის, ლამაზად მოციმციმები...“ 20v—21r.

12. „ფარნავაზ ბატონისშვილის ქალზედ თქმული.—

რა ვჰკადრო ქება-შენებით ქვეყანად უსაჩინოსა,
შუქ მკრთოლვარესა მთიებსა, საჭვრეტლად შესფრფინოსა...“ 21r.

13. „შესაქმეთა, გალექსილი დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ
(მოკლედ).—

ღმერთმან ჰქმნა ცა და ქვეყანა, უძლიერესმან ძალითა,
განუმზადები, უხმარი, იყო უხილავ თვალითა...“ 21v—25v.

14. „გოდება ადამისა, ძაგნაკორულად, დიმიტრის მიერ.—
ძველი დღეთ მყოფი განცხადდა, ვიხილეთ დიდებულება,
წყვედიადი ნათლად შესცვალნა, სამყაროს მისცა სრულება...“
25v—35v.

15. „თქმული ჯელმწიფე იმპერატორის ალექსანდრეს მო-
ბრძანებაზედ.—

ცამ ოქროს ბრჭყალით განგვიღო ორიონისა კარები,
მზე აღმობრწყინდა, განათლდა გუმბადს საჯდომი არები...“ 36r.

16. „წამება ქეთევან დედუფლისა, ახლად თქმული დი-
მიტრი ბაგრატიოვანის მიერ და წარგზავნილი ქეთევან ბა-
ტონისშვილთან.—

- შენ უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა მყოფელო,
თვისისა დასაბამისა თვით თავსა შორის მპყრობელო... 36v—46r.
17. „იამბიკონი ლოცვამან ანნას ჯმაზედ.—
ნათელი მსხიები, იოანე მზიები,
სოფლის ბრწიები, ეკლესიის მთიები...“ 46v.
18. „ესეც მასვე ქეთევანთან, ჭირა ვნახეს ჯმაზედ თქმულ-
ლი.—შორით მომესმა ჯმა გოდებისა, უმწარეს წვისა ცეცხლთა დე-
ბისა, სატრფოთ ძმით გაყრით გული დნებისა, ზოგი სულთ ითქვამს,
ზოგი ბნდებისა“... 47r—48r.
19. „სიბერისათვის, სოფლის მდურვა ძაგნაკორულად.—
ოდეს რა დახსნა აღამ მცნებანი, კელ ჰყო მალლისა შემართებანი,
ვისგან მიეცა კაცად გებანი, მას უწყო ჯდომა კამათებანი“...
48r—49r.
20. „ლამის ალერსი, მისვე დიმიტრი ბაგრატოვანისაგან.—
ეჰა ღამეო, ჩემისა გულისამებრ ბნელო, და დღისა შენდა ერთ მო-
ჯამისა მოშორვებით მოწყინებულა“... 49v—54v.
21. „ლამის ალერსით დაშვრომა, თუ ვინმე დამიწუნოსა,
ნუ ჰგავა ჩემი, მისმა მზემ, მაგით ვერ დამაჰმუნოსა“... 55r—v.
22. „ვახტანგ ყაფლანის შვილის თქმული ანბანთქება.—
ალალებს ბაგებს, გულს დასადაგეს, ეღვარებს ვფუტავ ზე შეთე-
რულად,
თვალთ ინდნი კაზმავს ლაშ მინა ნაზავს, ოდენ პირსა ეღერს რი-
ტორებულად...“ 55v.
23. „დიმიტრი ბაგრატოვანის მიერ გრიგოლ იოანე მუ-
ხრან ბატონის ძესთან მიწერილი.—
მეფეთა შარავანდდით მრჩობლად მკრთოლვარევე მბრწყინებო.
გრიგოლ მუხრანის მთავარო დასატრფო დასატყისებო...“ 55v—56r.
24. [ანდაზები]. „სიყრმითვე მსმენმან ქართველთა გლეხთა მუნასიბად
თქმულ-ხმარებულთა არაკთა; ვეძიე მათთა საპატივოს კაცის შვილთაცა, გარ-
ნა ვერა რაჲსა მპოვნელმან, გარდა პირველთა მათ, რაოდენ ძალ-ვიდევე შე-
მოვჰკრიბე აქა, რომელთაცა ვინცა გულისჰმიერად განიხილავს, ყოველივე არს
სათანადოდ და თუს-თუს დროსა მოსაღებად.—
კაცი ბჭობდა სხვის სავნოდა,
ღმერთი მასზედ იცინოდა...“ 56r—63v.
- შენიშვნა: ანდაზები გამოცემულია პროფ. მ. ჩიქოვანის მიერ. (იხ. ა.ს. პუშ-
კინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები,
ტ. V, 1948, გვ. 110—116) გამოქვეყნებულია 130 ანდაზა. გამოცემაში ჩვენი ხელნა-
წერი გამოყენებული არ არის.
- მინაწერი: „ტრალეღია, ბათონიშვილის ირაკლის პირველი დრო.
მეფე თეიმურაზ
ამ მოლაქვარდულს დილაზე რავედნი ხარობს,
ამ დაცემელდის(!) დილაზე?—რამდენი ვანსხრებთან(!),
შენ მშუენიერო დილაო. შენის ვარდისა ფერთი?... აგვრ
რავედნი მე პარა წახკარი(!) და მორე(!) ქება.
ფეფელა ბარათა შვილი“ (ქვედა ყდის საცავი ფურცლის შიდა მხარე,
მინაწერი შესრულებულია ფანქრით).

(1005)

2434

სიბრძნენი ფილოსოფოსთანი. 1749

94 ფ.; 28×19; ქალაღი; ტყავადაკრული მუყაოს ყდა, დაზიანებული; წინა 8 ფურცელი დაშლილი; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1749 წ. (39v); დაუწერელია 40v.

1. „სიტყუანი და სწავლანი სამეცნიერონი. ფრიად მარგებელნი სულ-სხეულობით ორკერძოვე. ძეგლისა და ახლისა წმინდათა წერილთაგან რჩევით გამოკრებულნი კლემაქსისაგან, დიდისა ბასილისა და გრიგოლი ღვთისმეტყველისა და იოანე ოქროპირისა, და მამისა ეფრემისა და მაქსიმესი და ცხოვრებისაგან მამათასა და სხვათა წმინდათა მღვდელთმოდღვართა მამათა მოციქულ წინასწარმეტყუელთა-სოლომონ და ზირაქისა და გარეშე წიგნთა პლატონ, სოკრატი და მენიანდროს და სხვათა ფილოსოფოსთა მიერ თქმულნი.—ყოველთა, რომელთა ენებოს და ეძიებდენ ღმერთსა, ეპოების მათ...“ 1r—39v.

2. „ქ. მოკლედ სიტყუის-გება სოგრატიისი. სწავლა პირველი, თარგმნილი და სხვათაჲ ფილასოფოსთა რუსულისაგან ქართულს ენაზედ ერასტი თურქისტანის შვილისაგან.—კეთილის კაცისა წესი არ არის, კაცს პირში აქებდეს და უკან კი სძრახადეს...“ 41r—94r.

შენიშვნები: 1. ტექსტის წინ არის: „აპოვთეგმატა. რომელ არს შემოკლებულთა რიტორიკითა და წესისა მასწავლელთა სიტყუება წიგნი-სამი. ხოლო მათ შინა არიან დადებულ თვითვეულნი კითხვა-მიგებაჲნი, ცხოვრება და ქცევა და იგავნი, რომელ არიან სახის-მეტყუელბანი და მეტყუელება სხვათა და სხვათა ფილასოფოსთა.

შემოკლებულთა სიტყუათა და მიგებათა, წიგნი პირველი..

სწავლა სოგრატიისი“ 40r.

2. ხელნაწერი განხილული აქვს კ. კეკელიძეს წიგნში: ძველი ქართული მწერლობის ისტორია. ტ. II, 1952 წ. გვ. 380—381. და ლ. ძოწენიძეს წიგნში: რუსული „აპოვთეგმატას“ ქართული რედაქციები; თბილისი, 1959.

3. მე-3 ფურცელზე არის ლუქის ბეჭედი, სპარსული წარწერით: „უფალი საქმეებისა საპლ ისმაილი. 1230“ (პიჯრით, ე. ი. 1814—1815 წ. წ.), წარწერა ამოიკითხა ჯ. გიუნაშვილმა.

ანდერძი: „ალიწერა წიგნი ესე სამეცნიერო ბრძანებითა ბაქარ, საქართველს მფისა ვახტანგის ძისათა, მრავალჴამიერ ყოს უფალმან, წელსა 1749, მარტის. 15“ (39v).

მინაწერები: 1. „ჩუბ-ს წელსა ალიწერა თელავ[ის] უეხდის მცხოვრებნძ კომლათ 1940. სულის რიცხვი მამრთა 31.131, სული მღვდერთა 25.413. სრულებით ჯამი 56.850(!)“ (ზედა ყდის შიდა მხარე)

2. „ოთარ ჩოლაყაშვილისა. 20 აგვისტოს 1860 წელს გაყრაში“. მე-3 ფურცლის ზედა კიდებზე.

3. „რუსეთს ქალაქიამ წამოვიღე საქართველოში და მივიტანე ჩემს სახლეს ახმეტს(!). გრიგოლიძე ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილი“ (94r).

4. („სოლომონ მსაჯულის ნათქვამი. დადიანთან მიწერილი).—„დადიანის ძის ძე. ნიკო. ტურავ, მელის კუდის რიკო...“ (94v).

5. („ეს ორი ხანა დიდიანისაგან არის მიწერილი მსაჯულთან).—„დადიანის ძის ძე ნიკო, სიბრძნითა ვარ იამბიკო...“ (94 v).

(1006)

2435

ორბელიანი სულხან-საბა, სიბრძნე სიცრუისა. 1811

ფ. 146; 18,8×14,7; ქალაქი, ლურჯი; მუყაოს ყდა; მხედრული, შავი მელანი; სათაურები სინგურით; 1811 წ. (144v); დაუწერელია: 145r—146v.

„ქ. წიგნი სიბრძნე სიცრუისა, ნათქვამი სულხან ორბელიანისა ჟამსა სიქაბუჯისა მისისა.—იყო ველმწიფე ერთი, რომლისა საქმენი არაგისაგან მოიგონებინან, რომლისა სიკეთისა და სიქველისაგან ეგოდენი მოწყალებანი შეეკრიბნა...“ 3r—144v.

შენიშვნა: ტექსტი მრავალჯერ არის გამოქვეყნებული. უკანასკნელ გამოცემაში შესულია ამ ხელნაწერის აღწერილობა (იხ. ს.-ს. ორბელიანი, თხზულებანი, ტ. ს. 1959, გვ. 265).

ანდერძი: „დასრულდა ესე სიბრძნე სიცრუის წიგნი ველთა ჩემთა(!), მათა მღაბალთა მონათა გვე. - წელსა ჩუა, ივნისის კთ თვესა“ (144v).

მინაწერები: 1. „გამოცანა.“

ა) აგერ შოდის ჩვენი ქრემები, ჩვენის ქრემებისა მამანი; შვილებო გეგებენით(!), მოდიან თქვენი პაპანი“.

ბ) „ჯერ ხო, მახარ, ჩემი ძმა ხარ, მერე ჩემი ცოლის შვილი, წადი უთხარ მამაშენსა—მოგივიდა შენი შვილი“.

ბ) „კაცი ცხენით მოდიოდა, ქალი უჯდა უკანითა;

ხალხმა კიციხევა დაუწყო, გაატარეს კივინითა,

მოუბრუნდა, ქალმა უთხრა: ნუ იცინი გაკიცხვითა,

ამის დედა დედაჩემსა, დედამთილათ უხის შინა“ (1r).

2. უმნიშვნელო ხასიათის მინაწერები: 2r-v. 146r-v; 121v-ზე სხვა ხელით მიწერილია უხვირო ლექსები.

(1007)

2436

კრებულ. 1794

200 ფ.; 16,5×10,5; ქალაქი; ბოლო ნაკლული; უკანასკნელი ფურცლები ჭიისგან შექმული; ტვიფრული; ტყავადაკრული ხის ყდა; მხედრული; შავი მელანი; სათაურები სინგურით; დასაწყისი ასოები მთავრულად; 1v-ზე ნოხატული ჯვარი 1794 წ. (ფ. 188v); შემდგენელი გაბრიელ მცირე (ფ. 188v); დაუწერელია 189r—192v.

1. „წმიდათა შორის გამისა ჩუშნისა იოანე ოქროპირისა, კოსტანტინოპოლელ პატრიარხისა, თქმულთაგანი ღვთიეშვენიერნი სწავლანი, რომელსა ეწოდების ოქროს წყარო ე. სწავლა 1. წმიდათ წერილთა გელად მიღებისათჳს.—საყვარელო, იკითხვიდე რა სამღვთოთა სიტყვათა, პირველად ევედრე ღმერთსა...“ 2r—186r.

შენიშვნები: 1. „ოქროს წყარო“ შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ (შდრ. კ. კეკელიძე, მტიულები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. V, 1957, გვ. 71).

2. „ოქროს წყაროს“ ერთგის ზანდუკი (ფ. 187r—188r).

2. „თქმული წმიდათა შორის გამისა ჩუშნისა გრიგორი ღვთისმეტყველისა გრიგორის მიმართ ეპისკოპოსისა ნოსელისა, 17. ხელნაწერთა აღწერილობა“

ძმისა წმიდისა ვასილისა, რომელი იგი ესტუმრა, მაშინ აღმოსტყუა ესე. გვაკურობენ მამაო.—მეგობარისა სარწმუნოაჲსა არაარაჲ არს ნაცვალი არსთაგან ამის სოფლისათ...“ 193r—200v.

შენიშვნა: თარგმნილია ექვთიმე მთაწმინდელის მიერ 983—991 წლებში. (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, ტ. V. გვ. 31).

მინაწერები: 1. „ოქროს წყაროს“ ტექსტს წინ უძღვის:

„გვირგვინისათვის სიყვარულითა დაჲშვერ, კაცმან ღვთისამან ღვთისმსახურისა თანა, პორქირი შემწედ. ვიგულსმოდგინე ესე ოქროს წყაროჲ, იმართელე, მეუფეო, რომელსა ასხენ ყურნი, სმენად ისმინენ“ (1r).

2. „შესხმა და ვედრება წმიდისა ჩუშნისა იოანე ოქროპირისა. ზ, ყოვლად საწადელო წმიდაო მამაო იოანე ოქროპირო, ოქროს სიტყვა, ოქრო მდინარეო, ოქროს წყარო, ოქროვანითა სწავლითა შენითა მომწვევლ ყოვლისა სოფლისაო, ოქროს ჯმაო, სინანულისა ქადაგო, ოქროსა ნესტო, ჯმა-ტკბილად მეტყველო, ოქროსა ქნარო პირმეტყველთა ცხოვართაო, გვედრებით, წმიდაო მამაო, განამტკიცენ ეკლესიანი, განაშვენენ მღვდელობაჲ, განაბრწყინვე მეფობაჲ, განაძლიერე მხედრობაჲ, განანათლე მართლმადიდებლობაჲ. ხოლო სწავლისა შენისა მოსურნეთა მოგვეფინე მაღლა ლოცვათა შენთა და მოგუმაღლ აღსრულება ქადაგებათა შენთა ღვთივშეგნიერთა, რათა შენ მთესველი და ჩუშნ მუშაკნი ერთბაშად ვინარებდეთ სასუფეველსა ღვთისასა, რამეთუ მამასა ჰშვენის დიდება, ძესა მაღლობა და სულსა წმიდასა თაყვანისცემა პირველ საუკუნეთა, აწ და უკუწ, ამინ“ (186v).

3. „ღვთივ სულიერსა ამას წერილსა ეწოდების ოქროს წყაროჲ, მით რამეთუ ოქროს პირისაგან ოქროს წყაროჲსა ჯერ-არს წარმონაკადულებად არა მომრწყველად ყვავილ სუნნელსა, არამედ მაცხოვრად კაცთა სულებსა, რომელსა ჰქონდათ თჳს შორის თაფნი ოცდა ათსამეტნი, მსგავსად იესო ღმერთ-ჰამაკაცისა, ჰასაკ სრულისა ოცდა ათსამეტ წლისა. ხოლო თვითეულისა თავსა შინა სამი სწავლაჲ, ვითარმედ ორისა და სამისა მოწამისათა დამტკიცების ყოველი სიტყვად. და სწავლისა ასეული რიცხვი—იგავისაშებრ, რომელსა ედგა ასი ცხოვარი და აღმასრულებელთა ნაყოფი გამოიღიან ოცდაათეული; სამოცეული და ასეული სადიდებელად ძასა ღვთისა, ცხოველისა ამინ“ (188r).

4. „ყოვლადის სურვილით ტკბილ-სიტყუაობისათჳს ოქროპირისა მწერალი, ამისი გვედრები, ყოველთა ლოცვასა მომიხსენეთ ყოვლად უღირსი იერომონაზი, გაბრიელ მრავალმთის უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა ნათლისმცემლისასა. 17 $\frac{10}{31}$ 94

გაბრიელ“ (ხელრთვა, სინგურიო) 188v.

(1008)

2437

„ღრამოტა“ აზნაურებისადმი. 1806

34 ფ.; 32×21; ქაღალდი (მოღურჯო); ახალი ლიდერიანის ყდა; უკანასკნელი ფურცელი აღდგენილი; მხედრული; შავი მელანი; კვირნიშანი 1806 წ. (10ფ.); დაუწერელია: 1r-v, 33v, 34v.

1. „ღვთის შემწეობითითა მოწყალებითა ჩუშნ ეკატერინა მეორე, იმპერატრიცა და თვთმპყრობელა ყოვლისა როსიისა, მოსკოვისა... სხუათა მემკვდრე ტელმწიფა და მპყრობელა.—უწყის ყოველმან ერმან, ვითარმედ ამა ტიტულსა შინა ჩუშნისა სათვთმპყრობელოსასა...“ 7r.—26v.

შენიშვნები: ტექსტს წინ უძღვის „პინაქსი. ახნაურად წარჩინებულთა პირთათვის“ (3რ—6რ).

2. „ახნაურად წარჩინებულთა პირთათვის“. შედგება 4 განყოფილებებისაგან; ოთხივე განყოფილებაში შედის 92 პარაგრაფი.

3. ტექსტს დასასრულს აქვს შემდეგი შენიშვნა: „ნამდვილსა ზედა მოწერილ არს საკუთრითა მათის იმპერატორების დიდებულების წელითა ესრეთ—ეკატერინა. დაიბეჭდა სენათსა შინა 1785 წელსა, აპრილის 24 დღესა“ (26 ვ).

2. „უკაზი მათის იმპერატორებისა დიდებულებისა, თვთმპყრობელისა ყოვლისა როსსიისა მმართველისა სენათისაგან.—სახელმოწერილსა მათის იმპერატორების უმაღლესსა უკაზსა, მოცემულსა სენათისადმი...“ 27რ—28რ.

შენიშვნა: დასასრულს დართული აქვს შემდეგი ცნობა: „ნამდვილსა ზედა მოწერილ არს საკუთრითა მათის იმპერატორების დიდებულებისა წელითა ესრეთ—ალექსანდრე.“

დაიბეჭდა სენათსა შინა პეტერბურღს, აპრილის მეორეს დღესა, ხოლო მოსკოვის 12 რიცხვსა, 1801 წელსა“ (28რ).

3. „ყოვლად უგანათლებულესსა მპყრობელსა დიდსა წელმწიფესა იმპერატორატრსადა(!), თვთმპყრობელსა ყოვლისა როსსიისასა, სენათისაგან უუმონებრესი მოხსენება.—შესადრგენელად ყოვლად უმოწყალესისა თქვენისა იმპერატორების დიდებულების...“ 28ვ—33რ.

შენიშვნა: სტატიებს წინ უძღვის:

„ნაბოძები ღრამოტა ახნაურთადმი, შექინებითა უკაზთათა.“

1) უკაზი, გამოსრული 15 მარტსა წელსა 1801, აღდგინებისათვის გამორჩევისა მოვლეთა უეზდისა და ზემსკიასა სასამართლოსათა, სრულსა ძალსა და საფუძემდსა ზედა გუბერნიათა განწესებისასა.

2. უმაღლესი მანიქესტი, გამოსრული მეორესა დღესა აპრილისასა 1801 წელსა, დამტკიცებისათვის ყოვლისა სამართლისა და უპირატესობისა ბოძებულისა გრამმატასა შინა ახნაურთასა.

3) უმაღლესად დამტკიცება სენათის მოზხენებასა ზედა 5 დღესა მისისასა 1801 წელსა, აღდგინებისათვის ახნაურთა სამართლისა და უპირატესობისა ახნაურობისათვის“ (2რ).

მიწაწერები: 1. „ბაგრატ მეფის ძე გიორგი იყო ჩტვე. ამ წელს ლანგთემურ მოვიდა... ლის და აიღო ბირთვისი, იმა გიორგის მეფობაში.“

2. სამშვილდისა(!) და ყიზყალა არის ქართლოსის აშენებული.

3. აღერკის მეფობაში იშვა უფალი ჩვენი იესო ქრისტე.

4. მწელს იყო ალექსანდრე მეფე. ჩყიდ(?) ამან აღაშენა მცხეთა და რუისის ეკლესია. ამან განუყო ძეთა თვისთა სამეფო ესე რიგად: პირველსა ვასტანგს მისცა იმერეთ, და დიმიტრის—ქართლი და უმცროსს გიორგის კახეთი.

გიორგი მეფე მოიკლა შაბაზისაგან ჩქმ წელს ქრისტესით.

5. ქართლის ისტორია იპყრობს თავის შორის ორს ცვლილობას: პირველსა მთავრობისასა, ხოლო მეორეს (!) მეფობისასა. და ესეცა მეფობა განყოფილ იქმნა ოთხად: ფარნავაზიანად, არშაკუნიანად, ხოსროვიანად და ბაგრატიონად.

6. ქართლი აღეშენა პირველ ქართლოსის ძიერ“ (34რ).

(1009)

2438

გულსპიანი. 1844

40 ფ.; 33×21; 35×22,5; ქალაღი, სხვადასხვა ზომის; ნაკულღი; ახალი მუყაოს ყდა; ულამაზო მხედრული; 1844 წ. (40ვ); დაუწერელია 5რ-ვ.

(გულასპიანი).—„...მათი, რა დილა გათენდა ყულუმჯალომ გადმოიხედა და კვალად იგინი იხილა...“ 1r—40v.

წინაწერები: „1. განსრულდა წიგნი ესე ახლისა ისტორისა(!), რომელსა სახელ ეწოდების გულასპიანი“ (40v).

2. „რომელთაცა აღმოკითხოთ ისტორია ესე, შემთხვეულსა და აღმწერელსა ნუ ჰსწყევთ, არამედ ლოცვითა მოიხსენებდეთ. თუ რომ შეცდომა რამ ჰპოთ(!), სიჩქარით აღგვიწერია. გთხოვთ, რომელთაცა ინებოთ კითხვა, გაფრთხილებით იხმართ, ამისთვის რომ საქართველოში პირველი ნაპოვნია“ (40v).

3. „ეს წიგნი ეკუთვნის თავადის ზაალ დავითისძეს ბარათოვს. წელსა ჩემდ-ს, სეკდებარის(!) კთ-სა“ (40v).

(1010)

2439

ქილილა და დამანა (საბახეული რედაქცია). XIX

36 ფ.; 33,5×22; ქალაღი, მოლურჯო; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული, შავი მელანი, სათურები და ლექსების პირველი სიტყვები სინგურით; ბოლონაკლული; კვირნიშანი 1822 წ.; დაუწერელია: ფ. 35r—36v.

[ქილილა და დამანა]. „... დასაწყისისა პირველ წიგნისა ამის, შესავალად [თქმული ბრძნისა ანვარი სოილისა].—სრული სიბრძნე ამისად შემსგავსებულად საფუძველად დაუც და ყოველთა წიგნებთა შინა მთქმელისა სახელი...“ 1r.

წყდება: „... შე, მრავლის ნდომი შეიქნა მიწა, დიდობის მგენი წამს შეიბიწა...“ 36v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი „ქილილა და დამანა“ ილია ჭყონიას მიერ გამოცემულ ტექსტს (იხ. „ქილილა და დამანა“, საქრთველიდან ქართულად ნათარგმნი მეფისა ვახტანგისაგან“ 1886, გვ. 1—60).

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 298).

(1011)

2440

ვახუშტი, საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია (ფრაგმენტი). XIX

14 ფ.; 35,5×32,5; ქალაღი, მომწვანო ფერის; ახალი მუყაოს ყდა; ფრაგმენტი; მხედრული, შავი მელანი, დასაწყისი ასოები მთავრულად; კვირნიშანი 1816 წ. [XIX ს]; დაუწერელია ფ. 10r—14v.

[ვახუშტი. საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია].— „... მეფეთა გვართათვის. ხოლო გვარნი მეფეთანი იყვნენ პირველნი ქართლოსიანი და ნებროთიანი...“ 1r.

წყდება: „... ხოლო აწინდელსა ჟამსა იყო ერთსპასპეტოდ(!), ვიდრემდის შეიცვალებოდნენ...“ 9v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი მისდევს გამოცემებს (იხ. ვახუშტი, აღწერა საქართველოსა, თ. ლომოურის და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, 1941, გვ. 20; გვ. 24—25; გვ. 33—50, ზემოდან მე-18 სტრიქონი და ვახუშტი. საქართველოს ცხოვრება, ზ. კიკინაძის გამოცემა, 1913 წ., გვ. 159, 23 სტრიქონი).

2. 1v-ზე ტექსტის ხელით მიწერილია ცამეტი სტრიქონი, რომელიც შეეხება თა-
მარ მეფის ქმრის მოყვანას რუსეთიდან. ეს სტრიქონებიც აღებულია ვახუშტის
„ისტორიიდან“ (იხ. ქართლის ცხოვრება, დასაბამითგან მეთცხრამეტე
საუკუნემდის, თარგმნილი და გამოცემული დეაწლით უ. ბროსე. ნაწილი პირვე-
ლი, სანკტპეტერბურღს, 1849, გვ. 285—286).

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II,
გვ. 672).

(1012)

2441

ლიონიძე სოლომონ; ტირილი ირაკლი მეორისა. XVIII—XIX

5 ფ.; 33,5×21; ქალაღი; რესტავრირებული, განსაკუთრებით პირველი და მე-4
ფურცელი; მეთხე ფურცელს ქვედა ნახევარი მოხეული აქვს; ახალი მუყაოს ყდა;
[XVIII—XIX ს]; დაუწერელია. 1r-v.

„მოთქმითი ტირილი საქართველოს მეფეს ღერკულესს,
ნეტარებისა ღირსსა ზედა.—ღღესა ქუშქანა აღსრული გულისწყრო-
მისა ტახტსა ზედა...“ 2r—5v.

შენიშვნა: თხზულება გამოცემულია მრავალჯერ, უკანასკნელად 1957 წ. (იხ.
სოლომონ ღონიძე, მოთქმით ტირილი საქართველოს მეფის ღერკულეს ნე-
ტარების ღირსისა, XVIII საუკუნის ავღოგრაფიული ხელნაწერის მიხედვით, ტექ-
სტი დაადგინა, ნარკვევი წაუმძღვარა და სძიებლები დაურთო ნ. იკოლოზ კან-
დეღაკმა, თბილისი, 1957).

(1013)

2442

თეიმურაზ I, პოემების კრებული. XIX

17 ფ.; 36×22; ქალაღი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული, შავი მეღანი; სათაუ-
რები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; [XIX ს.]; დაუწერელია 17v.

1. „შელაპარაკება და ბაასი, მათ-მათი შესაფერი მიჯნურობა და
ფარვანასაგან თავის დაწვის გაწირვა. ლექსად ნათქვამი ღვთიე
გვირგვინოსა(!) პატრონის მეფის თეიმურაზისაგან, სუფევითმც ჰყოს
უფალმან ხსენება მისი, ამინ.—

ღმერთო, ყოველთა ცხადათა და იღუმალთ დაუფარაო...“ 1r—5r.

2. „ლექსი მუნასიბი და ტკბილი გაწყობილი, მსმენელთათვის სა-
მოგნო ვარდ-ბრულბულის(!) გაბრჭობა. ნათქვამი ღვთი(!)გვირგვინო-
სანისა ჯელმწიფისა პატრონის მეფის თეიმურაზისა, სუფევითმ-
ცა ყოს უფალმან საუკუნითგან და უკუნისამდე, ამინ. იყავნ, იყავნ.—

ჰე, არსისა შემოქმედო! შენგან არის ყოელი ფერი...“ 5v—11v

3. „თქმული მეფისა მიერ დიდისა თეიმურაზისათვის. მაჯამა.—
ხეღელიც(!)მოთქვამს: სიტყვა უქმისა პატიყმან შემაშინაო...“ 12v—17r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი გამოყენებულია თეიმურაზ I კრებულის გამოცე-
მისას (იხ. თეიმურაზ პირველი, თხზულებათა სრული კრებული. აღ. ბარა-
შიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით, 1934 წ.; გამოცემაში ხელნაწერი აღნი-
შნულია N¹ ლიტერით).

2. ჩენი ხელნაწერის პირველი თხზულება მისდევს გამოცემას (გვ. 15—23), რომელთან შედარებით აკლია 21 სტროფი და ბოლოაიტყვაობა (3 სტროფი).

3. ხელნაწერის მესამე თხზულებას გამოცემასთან შედარებით აკლია: II თავიდან პირველი სტროფის 3 სტრიქონი და მე-6 სტროფის 2 სტრიქონი; IV თავიდან მეორე სტროფის მე-3 სტრიქონი და მესამე-მეოთხე სტროფები; V და VIII თავები მთლიანად.

4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 284).

მინაწერი: „პირველი, ნეფის ტირილის წიგნი, ნეფე ირაკლი რომ მიიცვალა და დავით მსაჯულს უტირნია.

რაც წიგნები მაქუს ფითგაგი(!) და ამას ქვევით დაიწერა ქართული ისტორიანი:

ქ. ა. ვეფხვის ტყაოსანი.

ქ. ბ. თამარ მეფის შესხმა

ქ. გ. ამირ-დარეჯანიანი

ქ. დ. გულასპიანი

ქ. ე. დავრიშანი

ქ. ვ. მირის ამბავი

ქ. ხ. თიმსარი

ქ. ყ. წმინდა იერუსალიმის აღწერა

ქ. თ. მხეცის წიგნი

ქ. ი. თამარ მეფის შესხმა კიდევ რუსთველისაგან თქმული

ქ. ია. მოთხრობა რჯულთა თათართა, თქმული ბატონიშვილის ბაგრატიის

ქ. იბ. ნარკვევი

ქ. ივ. თითონ ეს წიგნი—ვარდ-ბულბულიანი

ქ. იდ. ფარვანიანი

ქ. იე. ქალ-ვაჟიანი

კიდევ სხვა წერილი წიგნები

ქ. ივ. მეორედ მოსვლის წიგნი

ქ. იხ. ტროვატის დარღვევა

ქ. ის. ური(!) მოქცევა

ქ. ით. კიდევ რუსულიდან გამოწერილი(!) ისტორია

ქ. კ. კიდევ რუსულიდან გადმოწერილი ისტორია.

ქ. კა. თავათ(!) აღწერა

ქ. კბ. ესოფეს წიგნი

ქ. კვ. დარეჯანიანი

ქ. სამი კარაბადინი“ (12r).

2443

შეკრება ოცდაერთისა აზრისა ორასორმოცთა საქართველოს მებატონეთა მიერ წარმოთქმულისა ბატონებობაზე, შედგენილი 1863 წელს.

(გადატანილია დიმიტრი ყიფიანის პირად საარქივო ფონდში 212 ნომრით).

(1014)

2444

კითხვა-მიგება. XIX

16 ფ.: 21,5×17; ქალაღი, გაყვითლებული; ახალი მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული. შავი მელანი, სათაურები სინგურით; [XIX ს.]; დაუწერელია 16v.

„კითხვა-მიგება ბასილისა და გრიგოლისაგან.— ბასილ კითხა: რა ხელობა შექმნა პირველად ყოველსა...“ 1r.

წყდება: „... ბასილ კითხა: რა არის ელევა, ასე რომე გამოკრთებინა. ანუ მეხი, რომე ჩა. .? გრიგოლ მიუგო: არს ანგელოზი...“ 16r.

2445

კრებული. XIX

20 ფ.; 22×16; ქალაღი (მოღურჯო); ლიდერინის ახალი ყდა; მხედრული, შავი მელანი; კვირნიშანი 1809 წ. (15 ფ.); [XIX ს.]; დაუწერელია 1v.

1. [ტრალეღია იფიღენია]. — „მოქმეღება I, ლამით. აღამემნონ; ღიაღ: მე ღიაღ, მე აღამემნონ, მე კელმწიფე შენი, მე დამკირნე შენის ღვიღლისა და მეგობრობისა...“ 2r—17v.

შენიშვნები: 1. ტრაგეღია რუსულიდან ქართულად გაღმოუყუთებია დავით ზოღოყაშვიღს (იხ. კ. კეკელიძე, ძვეღი ქართული მწერლობის ისტორია; ტ. II, 1952, გვ. 581).

2. ტრაგეღიის ტექსტი გამოქვეყნებულია ტრ. რუხაძის მიერ (იხ. ტრ. რუხაძე, ძვეღი ქართული თეატრი და დრამატურგია, გვ. 297—333).

3. ტრაგეღიის ტექსტს წინ უძღვის „მოქმეღნი პირნი“ (1r) და სვენის აღწერა (2r).

4. ხელნაწერი აღწერიღი აქვს ტრ. რუხაძეს დასახელებულ წიგნში, გვ. 290—291.

2. [შრომისმოყუარეობისათვის]. — „... გულს მოღგინებით მას, რომღისათვსტა თქმულ არს შრომისმოყუარეობღდე თ მხოღოსათვს...“ 18r.

შენიშვნა: ტექსტი ფრაგმენტია, სულ 12 სტრიქონია.

3. „ღანიღწუა იპოკემტავროღსა.—

არა ვარ შემოქმეღი, არცა კმნიღი,

არა ოღღეს ვიყავ ხიღულ ცოცხალთა შორის...“ 18v.

4. „სქიმა ხუთთა საკოროღოთა.—

ქვეათა შინა	ნემეცები ცუღნი	ქრანცუხები ზრდიღნი	იღალიანები თავაზიანი	იშანიეღღები საღიობღღნი	ანღიეღღები დიღღებულნი...“
-------------	----------------	--------------------	----------------------	------------------------	---------------------------

19 r.

5. „თვს შოტღანღიღს ვაშტისა, ანუ საღდათის სიწრფოღებისა.—ღლასკოღსა შინა მკეღარი, სახელით რიჩარღ მეღღღტონ მოვიღა...“ 19v—20v.

შენიშვნები: 1. თხზუღება წარმოადგენს თარგმანს.

2 ხელნაწერი აღწერიღი აქვს ექ. თაყაიშვიღს წიგნში: Описание, ტ. II, გვ. 490,

1 016)

2446

თიმსარიანი (ფრაგმენტი). 1790

7 ფ.: 20,5×15,5; ქალაღი, მომწვანო; ახალი მუყაოს ყდა; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული, შავი მელანი, სათურები სინგურით; 1790 წ. (4v);

[თიმსარიანი].— „... და მეც გაგვიწყერ და თუ მართალი გამრვიდეთ, მისი სანუქფო წყალობა გვიყავით...“ 1r.

წყდება: „... როგორც ყოფილიყო, ყმაწვილმან ესრეთ უთხრა: მაგაზედ ნუ დალონებულხარო, იმათგან რათგან ასრე...“ 4v.

შენიშვნები: 1. „თიმსარიანის“ ტექსტი გამოცემულია: „თიმსარიანი, თარგმნილი სპარსულიდან თეიმურაზ მეორის მიერ. ფედერაციის გამოცემა, 1935 წ. ფრაგმენტი მისდევს გამოცემის 108—114 გვერდებს.
2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. 1, 83. 394.)

3. 7v-ზე არის კრიპტოგრამა.

მიანაწერები. 1. „ქრისტეშობის იდ. ქკს უოდ“ (4v).

2. „შენ დაგბადა მანათობად, მზე როგორ იტყვის მზობასა, გავსილსა მთვარეს შენთანა ვინ იტყვის ლამაზობასა, ასპირად, ზოპალ, მარიხი ნატრობენ შენსა ყმობასა, მე გამაგიჟა სურვილმან, მიმცა ლახვართა სობასა“ (6r).

3. „ხელი შევიქმენ, აწ კელი, საწერელსა ჯელი ვახელი, მიუვარდა მისი საწელი, ვინ მაზედ არსა დარასაკელი“. (6r).

4. „ზღვის ლერწამო, მშვენიერო, სიმდაბლითა მონახარო, გულო, მისთვის დადაგულო, მუდამ მისი მონა ხარო“ (6r).

5. „შენ გტრფილებენ მკვრეტელნი, შენთვის საკვდავად ბდებიან, ვარდი ხარ, მიკვირს, ბულბულნი რად არ შენზედა კრთებიან“ (6r).

6. „უმისობა, ვით გაფძლებ, შენდა იყოს შესაბამი, ამას სოფელს მიმიხლთა, თუმცა იყოს შესაბამი...“ (5v).

„ქ. პირველი ლექსი ესე ვთქვი დაუსაბამოს მიმართა, მას საქმე არსით წაუხდა, რომელმანც იმას მიმართა, ყოველს ჭკუა მისგნივა აქვსთ, სოფლის ბრძენთა და მიმართა, მეც მას ვივედრო უკვდავსა, რომელმანც სიტყვა მიმართა.

უფალო, შენგნივ მოგვეცა წვიმა და თოვლი, დარები, შენგნივ დაარსდა ქვეყანა, შენგნივ შეება კარები, აღშენდნენ ეკლესიანი, ზედ ირეკება ხარები, და მე ვისგნივ უნდა შეეშინდე, თუ რომ შენ მამეხმარები.

თუნდ ვიყო მარადის ომში, საკვდავთ ლეკის ჯარშია, თუნდ მარადის კირში ვეგდო, უდაბურს მთა და ბარშია, თუნდ განსაცდელში ჩავარდე, უარეს სხვადასხვაშია, თუ შენ მწყალობ, რა მევენება, ხმელეთზედ გინა ზღვაშია.

შენ ხარ ყოვლის მპყრობელი და ყველას უმაღლესია, სასწაულია მიმწყველი, ვისაც რა დაუთესია, ბოროტის ბადლათ ბოროტი. ვის ენა გაუღესია და კეთილის ბადლათ კეთილი, სულ კარგათ დაგიწესია.

რომელსაც უთქვამს კეთილი, ნუგეში კაცის დარდისა,
შენა ხარ მისი მოყვარე, ვით რომ ბუღბუღი ვარდისა,
სასწაულისა მიმწველი, სულ თავ-თავისი ფარდისა,
და მარადის წამწყმენდელი, მაცხონებელი მარდისა.

ღმერთი რომელსაც კაცს წყალობს, საქმე მოუა გვარზედა,
მას არაფერი ევნება, არც შინა, არცა კარზედა,
ღვთის ანგელოზი წინ უძღვის, მთას დადის, ანუ ბარზედა.
და ყველა ხეირათ მოუა, სულ რომ იაროს შარზედა.

ვინემდინ ღმერთი კაცს სწყალობს, რიგზედ ექნება წესია,
ნაფუხარით მოუა, თუნდ კლდეზედ დაუთესია,
არც მოურწყავათ გახმება არასდროს მისი ფესვია,
და ხმალიც გაუქრას დალაბრა, გინდ სულ ნუ დაუღესია.

გაშინჯე ღვთის წყალობანი, კაცისთვის როგორ კარგია,
სწრაფათ აღავებს კარიელს, ველარა ზიდოს ბარკია.
რომელსაც კაცსაც არ წყალობს, სულ არაფერში ვარგია,
და სწრაფათ გახმება მის ფესვი, თუნდ წყალთა შუა დარგია.

ღმერთი თუ კაცსა გაუწყრ: სწრაფ ასტიყდება კბილია,
კბილმოჭრილივით იქნება, მუაფე სჭამოს თუ ტკბილია,
პურიც მაშინ გაუხმება, აღარ ედება რბილია,
და ყველა ურჩათ გარდექცევა მორჩილნი, ყმა და შვილია:

სოფლათ რომელსაც ვისმესა მსახურებს ბედნიერება,
ვისაც რა უნდა უმტეროს, ყველა მას მიეფერება,
საითაც ხომალდს გაგზავნის, დროთ ქარი დაეებერება,
და გიჟურსა იქს თუ ქვიანურს, ორადვე შეუფერება“ 6v—7r.

8. „დავით თუ მანი შვილი“ (7v).

9. „მდივნის ეგნატეს ძე დავით თუ მანი შვილი“ (7v).

(1017)

2447

მირიანი. XIX

18 ფ.; 21×17; ქაღალდი; რესტავირებულნი: ახალი მუყაოს ყდა; თავ-ბოლო-
ნაკლული; შლამაზო მხედრული. შავი მელანი, სათურები სინგურით; ალაგ-ალაგ
სათურების ჩააწერი ადგილი დატოვებულია; კვირინიანი 1832 წ.; [XIX ს.]; დაუ-
წერელია 18v.

[მირიანი].— „... და კაცს არნახავადა(!) შობის ხემწიფე ერთს ხახ...
დაგპირდა და იმასი სურათი შემომიკეთა...“ 1r.

წყდება: „... ვინ ცა არა იხილა და ქვეყანასა ფერხ...“ 19r.

შენიშვნა: თხზულებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე იხ.: კ. კეკელიძე,
ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. II, 1952, გვ. 334—337.

(1018)

2448

მოთხრობა მშვენიერი ქალისა და მხეცისა. 1830

37 ფ.; 18,5×23,5; ქალაღდი თეთრი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული, ორი სხვა-დასხვა ხელი; მელანი შავი; დაწერილია ნიკოლოზ ყიფიანოვისა და მისი მსახურის გიორგის მიერ 1830 წ. (1v.); დაუწერელია: 37r-v.

„მოთხრობა მშვენიერის ქალისა და მხეცისა.—რომელსამე ფრიად მდიდარსა ვაჭარსა, მცხოვრებსა ერთსა საუცხოვოსა და დიდსა ქალაქსა...“ 2r—36v.

მინაწერი: „ქ. რომელიცა ვიწყებ გარდაღებად წერილისა ამის კითხვა-მიგების დიკონმა ნიკოლოზ ყიფიანოვმა, შემწეობითა მსახურის გიორგისათა, არავის ერისთვის ასულის და ჩოლოყავეის კნეინის თინათინის ბრძანებითა იწყო წერად ქალაღდი ესე აბრილის 6, ჩუღ წელსა, ხელითა ჩემითა წერილი ზ ქალაღდი, ქვემოზე გიორგის(sic) ხელითა აღიწერი-თა“(1) (1r).

(1019)

2449

მეორეთ მოხვლა. XIX

25 ფ.; 21,5×17,5; ქალაღდი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული; მოყავისფერო მელანი; [XIX ს]; გადამწერი მ. თუმანოვი [24v]; დაუწერელია; 25r-v.

[მეორეთ მოხვლა].—„ღამდებოდა ქალაქსა ბოლონისა, როდესაც ერთს ვიწრო ქუჩაში მოვიდოდა დაწყნარებით ახალგაზრდა კაცი...“ 1r—24v

შენიშვნა: თხზულება მხატვრული ნაწარმოებია, მოთხრობაა. თარგმნილია რუსულიდან.

მინაწერი: „თ. მ. თ[უმანოვი]“ (24v).

(1020)

2450

კრებული. 1830

37 ფ.; 21×17,5; ქალაღდი (თეთრი); ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული, შავი მელანი; გადამწერი—გიორგი; 1830 წ. (29r); დაუწერელია 37v.

1. „ცხოვრება ესოპესი. ცხოვრება მიდგომითა მხეცლისა ესოპესნი. მიდგომა იგი. საქმეთა, რომელ არიან კაცთა შორის...“ 1r—28v.

შენიშვნა: ეხოპეს იგავ-არაკები გამოცემულია ორჯერ. პირველად გამოსცა ს. იორდანიშვილმა: ესოპე, იგავნი, 1944; მეორედ—ს. ყუბანეიშვილმა: ძველი ქართული ლიტერატურის კრესტომათია, ტ. II, 1949, გვ. 280—289.

2. „შიველ წალკოტის ხმა. თახმისი, თქმული თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვილისა].—

ამხელი თვალთა განვიციდი ცათა დასადარებსა...“ 29v—30r.

3. „მუსტაზადი, თქმული თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვილისა].—
ჭი, ვითარად მწველად კმარად მგზნებანი...“ 30r.—31.
4. „მუსტაზადი, თქმული თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვილისა].—
ეპა, მნათობო, ცთომილთ მჯობო, გეტრფი სულითა“... 31r—v.
5. „თახმისი, თქმული თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვილისა].—
ვარდო, ამყო, დამწვარვარ მე სულითა სრულითა“... 31v—32r.
6. „მუხამბაზი, ბისალბუჩინარის ხმაზედ სათქმელი, თქმუ-
ლი თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვილისა].—
ულმობელო დიანი(!), არ გაქეს შეწყალეზანი...“ 32r—33r.
7. „დუბეთი, თქმული თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვილისა].—
მუხთალმან ამა სოფელმან ასე შემქნა მოტირალი...“ 33r.
8. „გარაილი, სხვა ხმაზედაც სათქმელი, თ. გ[იორგი]
თ[უმანიშვილისა].—
ბულბულს მხედა გულსა ლხენანი“... 33r—34r.
9. „თახმისი, თქმული თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვილისა].—
სრა არს უცხო საშვებელი, სამოთხისა სადარი“... 34r—35r.
10. „ახალ აღნაგოს ხმაზედ სათქმელი, თ. გ[იორგი] თ[უმანიშვი-
ლი].—ფტიცავ კრონოსი დიდა...“ 35r—v.
11. [გიორგი თუმანიშვილი]. „მუხამბაზი, ბოი სალბუჩინარის
ხმაზედ.—
ვარდი რა გაიფდეს, ვინ ჰყოფს მისა ქებასა...“ 35r—36v.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S—1512: 279 მიხედვით.

12. [ლექსი].— „ხაზაროვს წელში გაურქეს ხანჯალი,
დედოფალი იყო მისი აჯალი...“ 36v—37r.

ანდრძი: „ერისთვის ასული ჩემი ქალბატონის ბძანებით დამიწვრია მე გიორ-
გის ეს ესოპეს წიგნი თვესა აპრილის ი. წელსა ჩელ, ქორონიკოს ფიშ, 1021-
1830“ (29r).

შინაწერები: 1. „უგანათლებულესო საქართუშლოს მეფის სძალო, იმერეთის სახლ-
თუხუცის ზურაბ წერეთლის ასულა ქეთევან, უუმოწყალესო ჯელმწიფა-
მე, თქუნმან მონამან იესე ბოძანებულსა ამას თქუნ მიერსა მივეც სისრულედ სა-
რიცხუელსთა იუნისისასა შ. ბოლო ქრისტეს განხორციელებითგანსა ჩელ წელსა“
(28v).

2. „ქორონიკონს ფიშ, თვესა აპრილის ი“ (28v).

(1021)

2451

თეკლას წამება. XIX

15 ფ.; 21,5×17; ქალაღი, ლურჯი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული; შავი მელა-
ნი, სათაური სინგური; სახედაო ასოები მთავრულად; [XIXს.]; კვირინიანი 1814 წ.;
გადანწერი—გრიგოლ ვაჩნაძე (12v); დაუწერელია: 13r—15v.

„თუშსა სეკდემბერსა კდ. წამება პირველ მოწამისა თე-
კლასი.—მორა-უკუშ-ვილოდა პავლე იკონია ქალაქად, შემდგომად დევნუ-
ლებისა...“ 1r—12v.

შენიშვნა: თხზულება გამოცემულია ილ. აბულაძის მიერ (ენიშკის „მომბე“, ტ. VIII, გვ. 71—137).

ანდერძი: „პირველმოწამეთ თეკლა, მეოხ მეყავ წინაშე ღვთისა ღვდელ-მონაზონს გრიგოლ ვაჩნაძეს, ამინ“ (12v).

(1022)

2452

კრებული. 1848

28 ფ.; 18×22,5; ქაღალდი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული; სახედაო ასოები მთავრულად, შავი მელანი; გადამწერი—ანასტასია გრიგოლის ასული ჩოლოყაშვილი; 1848 წელი (9v); დაუწერელია 28v.

1. [ბესარიონ ორბელიშვილი]. „შესხმა წმიდათა მოწამეთა ბიძინასი, შალვასი და ელისბარისი და უწყებისა მათისა.—მოწამეთა სიმრავლემან გარემომიცვეს ჩვენ...“ 1r—9v.

შენიშვნა: თხზულება გამოქვეყნებულია (იხ. მ. საბინინი, საქართველოს საზოთხე, გვ. 599—609).

2. „თთუჴსა აგვისტოსა იე. მიცვალება ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობლისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა, თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა დიდისა ვასილისა.—რამეს იგი სულსაგან წმიდისა ღვთისმშობელსა მარიამს ქამი განსვლისა თვისისა ამიერსოფლით გულის ხმა ეყო განსვლად...“ 10r—28r.

შენიშვნა: მთარგმნელი უცნობია. ტექსტი პირველი რედაქციისა (შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, ტ. V, გვ. 21).

ანდერძი: „რა ვიხილე წერილი ესე და წარვიკითხე, განამხიარულა გული ჩემი სიზნებმან და სიქველემან მათმან და მტკიცემან რჯულისმან, რომელნი ესრეთ დაშვილან და წაბებულან სიმტკიცისა სარწმუნოებისა და სიყვარულსათვის უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესისა. და დიდისა სიხარულითა და სიჩქარითა გადავწერე, რომელ პირველ შეუთებხამს ბასილ მონაზონსა(!), დიდათ განთქმული ყოფილა და ბრძები და ბრძანებითა ბასილი მეფისათა(!)“.

მე, კნენა ანასტასიამ, ასულმა გრიგოლ ჩოლოყაშვილისა მან და მეუღლემან ბარათოვისა მან, გადავწერე. თუმცა არა ვეზგავსები და არც ვგაბებები სიწმინდესა და სიქველესა მათსა, მარამ რადგან გვართ ჩოლოყაშვილი ბრძანებულა და ერისთავიდანაც მონაწილე ვარ, რადგანაც დედაჩემი თინათინ როსტომ ერისთავის ქალი იყო, ამისითა სურვილითა გადავწერე. აი, ასეთნი კეთილნი გვამნი მოწამენი გამობრწყინებულან გვართა შინა ქართველთასა და ვადიდოთ სახელი ამათი ამიერიდგან უკუნისამდე, ამინ. სიჩქარითა გადავწერე და ვინცა იხილოთ და წარიკითხოთ, შენდობა მიბრძანეთ და მამიტვეთ, თუ რომ შეცდომა იხილოთ რაიმე.

გადავწერე წელსა ჩემს, სექტემბრის იზ, ამინ და კირიელისონ“ (9r-v).

(1023)

2453

კრებული. XIX

26 ფ.; 21,5×16,5; ქალაღი (ღურჯი); ახალი მუყაოს ყდა; ნაკლული; აკლია 20v და 21r შორის; მხედრული, შავი მელანი. სათაური და აბზაცის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; კვირნიშანი 1814; [XIX ს]; დაუწერელია: 23v, 24v, 25r—26v.

„იანვარსა იღ. ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა და მოციქულთა სწორისა ნეტარისა ნინასი; გვაკურთხენ მამაო.— მათ ჟამთა, ოდეს იწამა წმინდა, ყოვლად ქებული და ღიღებული მთავარმოწამე გიორგი...“ 1r—20v.

შენიშვნები 1. ტექსტი წარმოადგენს არსენ ბერის თხზულებას პერიფრაზულ რედაქციას; გამოქვეყნებულია სოლ. ყუბანეი შვილის მიერ (იხ. ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, ტ. I, გვ. 216—231).

2. [ჯუანშერი. ცხოვრება ვახტანგ გორგასლისა].—„... სახლი მდაბი(!)უფლისა და კვლად ათი სახლი მთავართაგან და ყოვლითა დედაწულითა მათითა და მოიყვანნა და დაშენნა(!)...“ 21r—23r.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ჯუანშერის შრომიდან გამოკრებილი ადგილების პერიფრაზირებაა,

2. 24r-ზე განსხვავებული ხელით მიწერილია ყოვლად უნიკო ლექსი.

(1024)

2454

ჯანდიერი ივანე, ჩანაწერები. 1834

7 ფ.; 21,5×17,5; ქალაღი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული; შავი მელანი; 1834 წ. (1r); ივანე ჯანდიერის ავტოგრაფი; დაუწერელია: 6v, 7r-v.

„18 $\frac{8}{30}$ 34, 30—სა ავეისტოსსა, დღესა სასწაულისა წმინდისა ალექსანდრე ნევესკისასა. მომზადებულ იყო ზეგლის(!) ახდა და კურთხევა დღესა მას საუფლოსა, რომელ არს დღე სახელწოდებისა ღუთისადმი განსვენებულისა დიდისა ერთ-მთავრისა ჩვენისა ალექსანდრეს 1-ის...“ 1r—6r.

შენიშვნა: ჩანაწერი მოთხრობილია ალექსანდრე I ძეგლის გახსნა.

(1025)

2455

კრებული. XIX

8 ფ.; 17×22; ქალაღი; მაგარი მუყაოს ახალი ყდა; მხედრული, ულამაზო ხელი; [XIX ს]; დაუწერელია; ფ. 1-v, 7v, 8r-v.

1. „თავადის ალექსანდრე კავკავადისგან თქმული მუხამბაზი.—

ლოთებო, ნეტავი ჩვენა, იალალი, იალალი...“ 2r—3v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალექსანდრე ქავჭავაძე, თხზულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 5—6).

2. „ქეთევან ბატონიშვილის თქმულნი.—
ჟი, ვითარ ვჰსთქვა განსაკრთომელი...“ 3v—5r.
3. [ალ. ქავჭავაძე].—
„მშვენიერთა ტელმწიფავ, მკლავს სიშორე შენითა...“ 5r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალექსანდრე ქავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 102).

4. [ალ. ქავჭავაძე].—
„მიველ წალკოტსა ნუგეშათ, გლახ ჩემს გულს სევდაესია...“ 5v.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ქავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 106)

6. „თეჯლიში, თავადის გრიგოლ მუხრანწყისაგან.—
ორნო, ტონო, შესამკობლად ნაზარდნო...“ 6r.
7. „ეპა, ვარდო, ბულბულისაგ...“ 6v—7r.

(1026)

2456

კრებული. XIX

10 ფ.; 17,5×22; 33,5×21,5; ქალაქი სხვადასხვა ზომის; ახალი მუყაოს ყდა მიხედრული, შავი მელანი; [XIX ს.]; დაუწერელი: 7r, 8r,—10v.

[ალ. ქავჭავაძე].—

1. „ღვინო ხასიათს არ. ჰსცვალებს...“ 1r.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ქავჭავაძე, თხზულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 111).

2. [გრ. ორბელიანი]. „ლხინი.—
მე იგი მიყვარს ლხინი, სად თავისუფლება მეფობდეს...“ 1r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, თხზულებათა სრული კრებული, აკ. გაწერელ იასადაჯ. ტუმბურიძის რედაქციით, 1959, გვ. 110).

3. „წალკოტსა მშვენიერსა, სად მდელონი შენაკრბიან...“ 1r.
4. [გრ. ორბელიანი] „ნ...დმი.—
მნათობო! თუ შენ აღმიხსენ, რა მემართების, რასა ვგრძნობ...“ 1r.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც. გვ. 10).

5. „ალ. ქავჭავაძე.—
ჰსგერს(!) გლახ გული, საყვარელო, ლოდნა შენი უწყლავს თმე-
ნას...“ 1v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 124).

6. [გრ. ორბელიანი]. „ანტ... სადმი.—
 შე ტაბუკო, სიხარულით დღენი შენნი განატარე“... 2რ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია, (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც., გვ. 3).

7. [ალ. ჭავჭავაძე]. —
 „სვემ მიწვია, მანანა
 მომივლინა მან ანნა,
 მასთან მოჰყვა მანანა
 მინანავა მან ნანა“ 2რ.

შენიშვნა: ლექსი გამოცემულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 90).

8. [ჭავჭავაძე ალ. I. — „ეს სოფელი, სამყო ძნელი, მჩუქნებელი კმუნ-
 ვის ალთა“... 2ვ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, დასახ. გამოც., გვ. 29).

9. [ორბელიანი პეტრე]. „ჩემო სიამევე, განცხრომისა საესეგბავ...“ 3რ.

შენიშვნა: ავტორი აღდგენილია S-1512:87-ის მიხედვით.

10. „გრ. ორბელიანი.—თუ ტურფანი თვალნი შენნი ცრემლთ აფრ-
 ქვევენ მწუხარებით... 3რ.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც. გვ. 8).

11. „მე შენ არ გეტყვი.—გეტრფი, ვითა სხვანი გეტყვიან...“ 3რ.

12. [გრ. ორბელიანი], „იარალისადმი.—
 ჩემო იარალი, ნეტავი ოდეს“... 3ვ—5რ.

შენიშვნები: 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი დასახ. გამოც. გვ. 14).

2. ტექსტი ნაწორობითა ფანქრით:

13. [გრ. ორბელიანი], „ტოლობაშიდან.—
 ჯელმწიფევე ჩუქნო,
 ძლიერო ბრძენო...“ 6რ—7რ.

შენიშვნები: 1. ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. გრ. ორბელიანი, დასახ. გამოც. გვ. 145).

2. ხელნაწერი გამოყენებულია გრ. ორბელიანის თხზულებათა გამოცემისას: დასახელებულ გამოცემაში ჩვენი ნუსხა განხილული და რამდენადმე აღწერილიც არის.

(1027)

2457

შესავალი და ზანდუკი ვახტანგ VI სამართლის წიგნისა. XVIII

8 ფ.; 30×21; ქაღალდი; ნაწერია ორი სხვადასხვა ხელით; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული, ზანდუკის სათაური და დასაწყისი სიტყვები სინგურით; ნაკლული; [XVIII ს.]; კვირნიშანი—სამი ნახევარი მთვარი.

1. [შესავალი].—„დასაბამით განვე დამდებელმან საფუძველთა ქვეყნისათმან და დამქვსელმან“... 1r—2v.

2. „ქ. ზანდუკი სასამართლოს წიგნისა სრული.—ქ. სწავლანი მოსამართლეთანი, თუ ვითარ უკმს, სამართალი მოსესი: ა...“ 3r—8v.

წყდება: „... ქ. კიდევ ნათესავთა უხდურობა, სომხისა ტნიბ...“

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი აღწერილი აქვს თ. ვნუქიძეს (იხ. ვახტანგ VI სამართლის წიგნი, თბილისი, 1955 წ., გვ. 12—13).

2. იქვე გამოცემულია შესავლის ტექსტი (გვ. 8—10), რომლის შემდგენლად თ. ვნუქიძე გივი ზურაბისძე თუ შანი შვილს მიიჩნევს (გვ. 13).

მიანაწერები: 1. „ქკს უაზ ასე დავეცი. ოთხფერხი აღარა წყვანდა, რომლისათვისაც ამ სიღარიბეშიაც სული არა მშურს და მშურდა. მარიამობის იჲ, შაფათს დღეს, ბედოთს იმას ოთხი ცხენი ყვანდა საჯინიბოში, ორი ცუდად ება, ორზე თითონ და ბიჭი შესევა და წავიდა; ერთი არბომდინ ვთხოვე დიდის ქენებით არმათხოვა. თუ ღმერთმან შეგაძლებინოს, ამის სანაცვლოდ ღუ[თის] მოწყალეობამ რომ დრო გცეს, შენ ისე მიართვი ჩემო...“ (6r).

2. „ქ. მე ელისა ბედ თქვენს ქებასა დავაწორინებ“ (8v).

2458

ერეკლე II ორი წერილი, გადატანილია ისტორიული დოკუმენტების კოლექციაში ad—5509—5510.

(1028)

2459

ზეთის კურთხევა დიდ ხუთშაბათს და ფეხის ბანა. XVIII—XIX

12 ფ.; 22,5×17; ქაღალდი; დაფურცლული; უყდო; ნაკლული; მხედრული, სათაურები ასომთავრულად, შიგადაშიგ სინგურით; კვირნიშანი 1791 წ.; [XVIII—XIX ს.].

„დიდსა ხუთშაბათსა ზეთის კურთხევისა ზედა ლოცუა ესე წარჰსთქუან უპირატესმან და შემდგომთაცა, დიდის მშვიდობიანის შემდგომად.—უფალო, რომელი წყალობითა და მოწყალებითა შენითა განჰკურნებ შემუსრვილებსა სულთა...“ 1r.

წყდება: „... ვაკურთხო უფალი ყოველსა ჯამსა და განტევება ესრეთ; რომელმან...“ 12v.

(1028)

2460

პასქალიონი. XIX

44 ფ.; 15×10; ქაღალდი; ახალი ლიდერინის ყდა; რესტავორირებული; ნესტისაგან დალაქავებული; მხედრული; მელანი შავი; შიგადაშიგ გამოყენებულია სინგური; [XIX ს.]; დაუწებელია: 1r, 2v, 42v, 43v, 44r-v.

[პასქალიონი].—„რომელსა ენებოს სწავლა მზის მოქცევისა ზეპირად ანუ ცხრილ-ცხავთა შინა, ესრეთ არს... 3r—43r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის ცხრილი (2r.) და თვეთა სახელები და მათი აღმნიშვნელი ზოდიაკოები (1v).

(1029)

2460 ა

მონაზვნად აღკვეცის წესი. XVII

4 ფ. 15×9,5: ქალაღი ფრაგმენტი; ნუსხა-ხუტური; ახალი ლიდერინის ყდა; [XVII ს.].

[მონაზვნად აღკვეცის წესი].—„... [ბრწყინვალეობითა სავეს და მან ჰრქუს...“ 1r.

შენიშვნა: ფრაგმენტი S-2460 ხელნაწერის ყდის დაშლის შედეგად აღდგა-ფურცლები ერთ-მეორეს არ მისდევს.

(1030)

2461

სამთვარიო და საწინასწარმეტყველო. XIX

20 ფ.; 16×10: ქალაღი (მომწვანო); უყდო; დაფურცლული; თანაკლული; ბოლო ფურცლებს შემოხეული აქვთ კუთხეები; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 16v, 17r—20v.

[სამთვარიო და საწინასწარმეტყველო].—„... მაისს 6 დაბნელდეს მთავარე. უკეთუ იყოს ზედნადები კე, მას წელს იყოს ზამთარი თოვლიანი...“ 1r—16v.

(1031)

2462

სამღვდლო პირთა კურთხევის წესი. XIX

8 ფ.; 22×18: ქალაღი; უყდო; დაფურცლული; მხედრული, სახედაო ასოები მთავრულად და სინგურით; თანაკლული; [XIX ს.]; დაუწერელია 8r-v.

«კურთხევის წესი სამღვდლოთა პირთა».—„...არა ველო(!) დავასხა მე ერთსა წირჯასა ზედა მღვდელთა და დიაკონთა თითოეულსა წესითა...“ 1r—7v.

შენიშვნები: 1. სათაური განსხვავებული ხელითა და მეღნით მიწერილია პირველ ფურცელზე.

2. ტექსტი თარგმნილია რუსულიდან. იგი განსხვავდება კვიპრიანესათვის თარგმანისაგან, რომელიც 1713 წელს დაიბეჭდა.

3. რუსული დედანი ამ კურთხევისა კეტერბურგში დაბეჭდილია 1725 წლის ოქტომბერში, ხოლო მოსკოვში იმავე წლის დეკემბერში (7v).

18. ხელნაწერთა აღწერილობა

(1032)

2463

შელოცვის წიგნი. XIX

19 ფ.; 18×12; ქალაღი; უყდო; მხედრული; შავი მელანი; [XIX ს.]; დაუწერელია: 17v, 18r—19r.

[„შელოცვის წიგნი].—„ლოცვა უქმურისა. სახელისა ღთისა მამისა, ძისათა და სულისა წმინდისათ...“ 1r—16r.

შენიშვნა: ხელნაწერი შეიცავს ხუთ ლოცვას. სათაურები გამოყოფილი არ არის. ლოცვების გამოყოფად იხმარება ხაზი.

(1033)

2464

კრებული (ფრაგმენტი). XIX

3 ფ.; 16,5×22; ქალაღი; უყდო; დაფურცლული; [XIX ს.].

1. „ბატონისშვილის მირიანისაგან ყოვლად სამღვდელოს ვარლამთან მიწერილი იამბიკოდ.—

ყოვლად სამღვდელოვ, მღვდელთ-მთავარო ქრისტესო...“ 1r-v.

2. „ას საგლოველათ დაუწერია ვილაცასაც, უსამართლობა მოგვადგა ამის ხმაზე.—

ლმობა, გოდება, ცრემლი, სულთქმა, ვალღებანი...“ 1v-2r.

3. „ესეც პატრისაგან „მოგვევლინას“ ხმაზე.—

სადათ შენდა დასახვა ვიწყო სიტყვით თქმობათა...“ 2v—3r.

4. „ქიდევ პატრისაგან.—

ჩემო სიამევ, შევბა-განცხრომისა საესებაე...“ 3r-v.

(1034)

2465

სამადლობელი ქველისმოქმედებისა. XIX

9 ფ.; 22×17; ქალაღი (ლურჯი); უყდო; დაშლალი; ნაკლული; პირველი ფურცელი დაზიანებული; მხედრული; [XIX საუკ.]; დაუწერელია: 1r-v, 6r—9v.

„სამადლობელი თხოვათა მიმთხუშვისათჳს და ყოვლისავე ქუშლისმოქმედებისა საღმრთოესა.—უწყებულნ იყავნ ყოველთა მართლმადიდებელთა ქრისტეანეთად, თუ ვითარითა სახითა თანამღებ ვართ...“ 2r—5v.

(1035)

2466

რუსულ-ქართული ლექსიკონი. XIX

146 ფ.; 21,5×16,5; ქალაღი (თეთრი, ლურჯი); ახალი მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული; კვირნიშანი 1820 წ.; [XIX ს.].

[რუსულ-ქართული ლექსიკონი].—

„... Хемчуг—მარგარიტი...“ 1r.

წყდება: „... Театральный—სათეატრო
Театр—თიატრონი
Теология—ლეთისმეტყველება...“ 146ვ.

შენიშვნა: ეს ლექსიკონი განხილული აქვს მ. კ ე ლ ე ნ ჯ ე რ ი ძ ე ს (იხ. რუ-
სულ-ქართული ხელნაწერი ლექსიკონები XVIII—XIX საუკუნეებისა, 1961, გვ. 11).

(1036)

2478

ხერასკოვი მ., პოლიდორ, ძე კადმასი და ღარმონიასი. XIX

6 ფ.; 33×19; ქალაღი; ახალი მუყაოს ყდა; ბოლონაკული; აკლია ტექსტშიც
მე-3 ფურცელსა და მე-4 ფურცელს შორის; მხედრული, შავი მელანი; ჭვირნიშანი
1812 წ.; [XIX ს.];

[მ. ხერასკოვი]. „პოლიდორ ძე კადმასი და ღარმონიასი.
წიგნი პირველი.—მუზნო! რომელნიცა საუბრობდით ჩემთანა სიყრმესა
შინა ჩემსა, მისაუბრეთ მე აწცა...“ 1რ.

წყდება: „... ნამსახურევი იგინი იხილვენ, რომელ მიყვარს მამად ჩე-
მი უფროს ვიდრელა...“ 6ვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტს წამმღვარებული აქვს: „თოთეულისა კეთილისა და ბო-
როტისაგან გამოიკვლიენ სასარგებლონი შენნი. პოლი. წიგნი პირველი.“ (1რ).

2. თხზულება თარგმნილი გიორგი ავალიშვილის მიერ რუსული ენიდან.

3. ავტორი აღდგენილია ტრ. რუხაძის წიგნის მიხედვით (იხ. ქართულ-რუ-
სული ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან XVI—XVIII საუკ., გვ. 310).

(1037)

2480 ა

რასინი, ესთერი. XIX

34 ფ.; 21,5×17,5; 35×21,5; ქალაღი; სხვადასხვა ზომის; ახალი მუყაოს ყდა;
მხედრული; [XIX ს].

[რასინი, ესთერი].—„ესთერის როლი. წარმოდგენა 1,
ესთერ და ელისაბედ.—ესთერ: ოპ, ელისაბედ! შენ ხარა? კურთხეულ
ღეთისა საქელი...“ 1რ—24რ.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი განხილული აქვს ი. გრიშაშვილს წიგნში: „ალ-
კაჰკავაძე, 1940, გვ. 38.

2. პიესის ავტორია რასინი, თარგმნილია ალ. ჭავჭავაძის მიერ.

3. ნაწყვეტი გამოქვეყნებული აქვს ი. გრიშაშვილს წიგნში: ალ. ჭავ-
ჭავაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. 177—178.

2480 ბ

კვინტოს კურციოსი, ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია. XIX

12 ფ.; 33×20; ქალღი; მუყაოს ახალი ყდა; მხედრული, შავი მელანი; თავები გამოყოფილია მთავრულით; ნაკლული; [XIX საუკ. პირველი ნახევარი].

[კვინტოს კურციოსი, ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია. წიგნი მეექვსე].—„... არსა ანუ სიბერე შენი და კუალად არა ვუწყი ხუძარი ჩემი უფროს საშინელ არსა ანუ შენი?...“ 1რ.

წყდება: „...ოდეს იხილა კობარ, რომელ ყოველი მუნ დამსწრენი სურვილით მ.კილ(!) იყუნენ სმენად მისდა, მაშინ განუცხადა მათ შემდგომი ცა განზრახუა...“ 12ვ.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი ალ. ჭავჭავაძის ავტოგრაფია.

2. ანტონ I თარგმანთან შედარებით (S—1273) ტექსტი იძლევა საფუძვლიან სხვაობებს.

3. ანტონ I სქოლიოების გვერდით ხელნაწერს დაუცავს ალ. ჭავჭავაძის შენიშვნებიც.

4. საფიქრებელია ანტონს ხელთ ჰქონდა კვინტოს კურციოსის შრომის რუსული თარგმანის მესამე გამოცემა (1750—1751 წწ.), იხ. Василий Сопников, Опыт российской библиографии, Санкт-Петербург, 1815, часть III, გვ. 221.

5. ხელნაწერს დაუცავს მე-6 წიგნის ბოლო და მე-7 წიგნის დასაწყისი.

2480 გ

ჰერაკლე (პირველი მოქმედება). XIX

9 ფ.; 30×20; ქალღი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული; მოქმედ პირთა სახელები ტექსტში მთავრულად; შავი მელანი; [XIX ს.]; დაუწერელია 1რ.

„ჰერაკლე, მოქმედება პირველი, გამოცხადება 1. ფოკა და კრიზიპე.—ფოკა: ნამდვლ, ნამდვლ კრიზიპე, უმშუშნიერისისა...“ 1რ—9ვ.

შენიშვნები: 1. ტექსტი ნასწორებია, ტოვებს შავის შთაბეჭდილებას.

2. ტექსტს წინ უძღვის: „აკტიორნი ანუ მოქმედნი პირნი“.

3. სქოლიოებში მთავრულად მიწერილია: „ალექსანდრე ჭავჭავაძე“ 1ვ, 4რ-ვ.

4. ი. გრიშაშვილი მთარგმნელად თელის ალ. ჭავჭავაძეს (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თხზულებანი გვ. 342), ტრ. რუხაძე ამ აზრს ეჭვის ქვეშ აყენებს (იხ. ძველი ქართული თვატრი და დრამატურგია, გვ. 286).

(1038)

2481 ა

ჭავჭავაძე ალ., ლექსები. XIX

6 ფ.; 32,5×21,5; ქალღი (ლურჯი); ახალი მუყაოს ყდა; ავტოგრაფი; მხედრული, შავი მელანი; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1რ-ვ; 4ვ, 6ვ.

1, „დიმიტ. ვ.—

მხოლოდობის და მოცლის ნაყოფს კალმითა მდარით...“ 2რ-ვ.

2. „ქავკაზია. —
თხემის შეუპოვარის პონტოის ზვირთთ მიმყრდნობი...“ 3r—4r.
3. „შექცევათათჯს. —
თქვენ, რომელნი ლხინთ მორევში დაფლულნი და ჯძლურ ქმნილნი...“ 5r.
4. „იმპერატრიცა ელისაბედის მიმართ —
ჩანგისა ჩემის ლართ განმმართი ნების მიდევნიო...“ 5v.
5. „სიტყვა მოსკოვის მიტროპოლიტის ჭილარეტიისაგან იმპერატორის ნიკოლოზ პირველისადმი, 28-ს სექტემბერს, შემდგომად პარაკლისისა, სპარსთა ზედა გამარჯვებისათჯს. —
ღმერთსა მარადის გამარჯვებულსა, მათსა რომელნიც სასოებენ...“ 6r.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი საფუძვლად დაედო ი. გრიშაშვილისეულ გამოცემას (იხ. ალექსანდრე ქავკაჯაძე, თხზულებათა სრული კრებული, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, თბილისი 1940).

2. მეოთხე ლექსის პირველი ორი სტრიქონი ავტორის მიერვე ნასწორებია ფანქრით, გამოცემაში ნასწორები ტექსტი შესული არ არის:

„თუ განემართ ჩანგსა, ამად ოდენ დაკვრა ენებად.

არათუ ღმერთთა ქვეყნიერთა შევასხა ქება“.

3. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, გვ. 441—443).

2481 ბ

ქავკაჯაძე ალ., ლექსები. XIX

8 ფ.: 21,5×17; ქაღალდი (მოლურჯო); ახალი კოლენკორგადაკრული ყდა; მხედრული; შავი მელანი; ჭვირნიშანი 1808 წ; [XIX ს.]; დაუწერელია 1r-v, 6r—8v.

1. [ამონაწერები კორინთელთა წიგნიდან]. —
„Chap. II: § 11 aux Corinthien
Car qui des hommes connest არა ხოლო ვინმე იცის
ce qui est en l'homme... კაცმან კაცისა...“ 2r-v.
2. „ესე რა მესმა მამისგან თქმულად...“ 3r.
3. „ამად შემდურ კინამო...“ 3r.
4. „მუსტაზადი. —
მწამებ ხსოვნისა არცალა თუ მშთომოდეს ჩრდილი...“ 3v—4r.
5. „თეჯნისი. —
არვის ჰმართებს მის ვარდისა მიხვედრა...“ 4r-v.
6. „მზე ღრუბელმან იცვარა...“ 4v.
7. „ნაზი ბენნაზის ხმაზე. —
რა ჰყოს გლახ გულმან, გლახ გულმან, შენგან წყლულმან, განგდე-
ბულმან უმალოდ...“ 5r.
8. „ავათმყოფობის ჟამს მიწერილი. —
საწუხმან ხმამან საწუნოდ კმამან მაცნო მთოვარის განლეულე-
ბა...“ 5v.

შენიშვნები: 1. კრებული ალ. ქავკაჯაძის ავტორგრაფია.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, II, გვ. 441—442) და ი. გრიშაშვილს (იხ. ალ. ქავკაჯაძე, თხზულებანი, 1940, გვ. LXXVI).

3. ხელნაწერი დაედო საფუძვლად ი. გრიშაშვილის გამოცემას.

(1039)

2482

ქავჭავაძე ალ., ლექსები. XIX

9 ფ.; 20×16,5; ქალაღი; ახალი მუყაოს ყდა; ავტოგრაფი; მხედრული; კვირნი-
შანი 1805 წ; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1v-2r; 4v.

1. „თხისა და მელისათვის. —
თხა და მელა, მეგობარნი, მიდგნენ ჰის პირს სმად წყალისა...“ 1r.
2. „ბრძოლისათვის, თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული. —
აღსტყდა ომი საშინელი, ცემა, სროლა, აღიარა...“ 2v.
3. „თავადის ალექსანდრესაგანვე. თქმული სიყვარულზედ. —
ღიმილმან ლალთ კართ განღებით მარგარიტთ მწყობრი აჩინა...“ 2v.
4. „პავლე პირველისა, სრულიად როსსიის იმპერატორისაგან აღშენებულს პეტერბურხს სასახლესა ზედა,“ თქმული ქებად თავადის ქავჭავაძის ალექსანდრესგან. —
ყე პალატო, ვინ მონარხმან დიდებისა მოყვარემან...“ 3r-v.
5. „დაუდგრომელი მწყემსა(!) და კეთილი მწყემსი ანუ კობლე და ხლოე: —
ხლოევ, რაა მავრე მარტო დარება...“ 5r.
6. „მოძღვრისა და მოწაფისათვის. —
ერთსა ვისმე მოხუც პატრსა პარასკევსა დიდ მარხვისას...“ 5v—6r.
7. „მგლისა და კრავისათვის. —
კრავსა ერთსა მოეწყურა და მიჰმართა წყლისა კიდეს...“ 6r—7r.
8. „მემთვრალისადმი: —
შენ ნარგიზი ახალი ხარ, თავსა შენსა ჰსტრფობ და ჰყვარობ...“ 7v.
9. „ასპარეზთა შინა მორკინალთათვის, თქმული თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან. —
აჰა, ორნი მორკინალნი ასპარეზსა გამოსრულნი...“ 8r.
10. „ჭრიჭინასათვის. —
ჭრიჭინამ ერთხელ ჭრიჭინით მთელი ზაფხული ატარა...“ 8v.
11. „სხუადასხუსა დროესათჳს კაცისა. —
ეს სოფელი, სამყო ძნელი, მჩვენებელი კმუნვის ალთა...“ 9r.
12. „თავადის ალექსანდრე ქავჭავაძისაგან თქმული, ოდეს რუსთავან პურობილ იყო. პურობილისგან თანაპურობილთა მიმართ. —
ჰკუნესს გული, ძმანო, ხსოვნად კმანო, მიმხსენოვების...“ 9v.
13. „ცრუმეტყველისადმი. —
შენ მარადის მე მაძაგებ, მე ყოველთჳს გაქებ შენა...“ 7v.
14. „გიჟისადმი. —
იტყვი, ერთი გიჟიო, არ გამოვალ სახლით გარე...“ 7v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი ალ. ქავჭავაძის ავტოგრაფია. იგი შავის შთაბეჭდილებას ტოვებს.

2. ხელნაწერი გამოყენებულია 1940 წლის გამოცემაში (იბ. ალ. ქავჭავაძე, თხზულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940).

3. 1914 წლის 10 იანვარს იოსებ გრიშაშვილს გაუკეთებია მინაწერი: „ნეტაა. ქ-ძის ხელი აღმოჩნდეს ი. გრიშაშვილი. 1914—10/1“ (7v) ი. გრიშაშვილის მინაწერის ქვემოთ ვილაცას მიუწერია წითელი ფანქრით — „იმისია“.
4. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ი. გრიშაშვილს დასახელებულ გამოცემაში (გვ. LXXVII).

(1040)

2483

კრებული XIX

10 ფ.; 23×17,5; ქალაღი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1r-v; 6r-10v.

1. „სამნი მეგობარნი ბიონისნი. — ანაკრეონ თეოსელი იყო განიჩენილი შაირთ მთხუზუძლი ბერძნულსა ზედა...“ 2r.

2. [ალ. ქავჭავაძე], „ლექსნი ანაკრეონულნი. — როსმე კუპიღონ გეჯითგან თაფლის მღები წყნარადა...“ 2v.

შენიშვნა: ლექსი გამოქვეყნებულია (იხ. ალ. ქავჭავაძე, თხზულებანი, ი. გრიშაშვილის რედაქციით, 1940, გვ. 132)

3. „ანაქსანდრიდ, მწერალი კომედიათა ათინას შინა. — დღესა ერთსა ტარძარსა შინა დიანასსა, რომელ არს სპარტას...“ 3r.

4. „ქოხსა შინა თეოდორასსა. — დემონაქსი სპარტანელი მოუთხრობს ანტენორს: ოდესცა სჯულისმღებელმან ჩვენმან...“ 3v.—4v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი ალ. ქავჭავაძის დღემდე უცნობი ავტოგრაფია, შდრ. S—2481 ა, S—2482.

2. ხელნაწერში არის სხვადასხვა ხასიათის ცნობები.

(1041)

2484

ბარათაშვილი ნ., ლექსები და წერილები. XIX

18 ფ.; 13×9,5; 17×21, ქალაღი; სხვადასხვა ზომის; ახალი მუყაოს ყდა; ნიკ. ბარათაშვილის ავტოგრაფი; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1v; 2v; 4r-v; 5v; 6v; 7r-v; 9r-v; 16r-v; შემოწირულია ელისაბედ გრიგოლის ასულ საგინაშვილის მიერ.

1. [სატრფოვ, მახსოვს თვალნი შენნი] — „სატრფოვ მახსოვს თვალნი შენნი...“ 2r.
2. [ეჭპოვე ტაძარი]. — „ეჭპოვე ტაძარი, შესაწყნარი, უღაბნოდ მღგარი“... 3r-v.
3. [დამქროლა ქარმან]. — „დამქროლა ქარმან სასტიკმან, თან წარმიტანა ყვაელი...“ 5r.
4. [არ უქიჟინო, სატრფოო]. — „არ უქიჟინო, სატრფოო, შენსა მგოსანსა გულისთქმა...“ 6r.

5. „ქილის ყვავილი და მწირი.—

სუმბულო, სად არს ფეროვნება შენი საამო...“ 8r—v.

6. [წერილი მაიკო ორბელიანისადმი]. — „წელსა 1842-სა, ოქტომბრის 31-სა, ქ. ტფილისით. საყვარელო დაო მაიკო, მაღლობელი ვარ, რომ რახაელს წიგნი დაჰსტყუე...“ 10r—11v.

7. [მაიკო ორბელიანისადმი]. — „9-სა თებერვალსა 1845, ქ. ნახე-ჩევანით. საყვარელო დაო მაიკო, შენი წიგნი მომივიცა, დიდად მაღლობელი ვარ...“ 12r—13v.

8. [მაიკო ორბელიანისადმი]. — „საყვარელო დაო მაიკო! მართ-ლა, თუ შენ თვითონ ავი ენა არა გაქვს, აბა რა მოგაგონდება ჩემგან ასეთი წყენა...“ 14r—v.

9. [მაიკო ორბელიანისადმი]. — „საყვარელო დაო მაიკო! დიდად ვწუხვარ, რომ ვერ გამოვიცან ჩვენი მოქმედება“... 15r—v.

10. [მიხეილ თუმანიშვილისადმი]. — „6-го августа 1838, г. Тифлис. Милый друг! не пеняй меня за молчанье...“ 17r—18v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერი გამოყენებულია საიუბილეო გამოცემაში, აღნიშნუ-ლია ლიტერით Д (იხ. ნიკ. ბარათაშვილი, თხზულებანი, 1945, გვ. 121).

2. ლ. მელიქიშვილის წერილი გრ. ორბელიანთან, რომელიც მიწაწერშია მოხსენებული, გადატანილია გრ. ორბელიანის პირად არქივში.

მიწაწერი: 1r-ზე მიწერილია ალექსიკეციონიას შენიშვნა: „ქართ. შ. წე-რა-კითხვის საზოგადოებას შემოსწირა ელისაბეთ გრიგოლის ასულმა საგინაშვილისამ.“

ავტოგრაფები თ. ნიკოლოზ ბარათაშვილისა.

ა) წერილები მაიკო ორბელიანთან:

1) 31 ოქტომბრისა 1842 წ.

2) 9 თებერვლისა 1845 წ.

3) 10 აგვისტოსა 1845 წ.

4) უთარილო.

ბ) ლექსები:

1) არ უკიენო. სატრფოო, შენსა მგოსანსა გულის თქმა.

2) ვაჰოვე ტაძარი. შესაწყნარი, უდაბნოდ მდგარი.

3) დამტროლა ქარმან. სასტიკმან, თან წარმიტაცა ყვავილი.

4) სატრფოვ, მახსოვს, თვალნი შენნი.

5) ქილის ყვავილი და მწირი. ალექს. კეციონია.

ამასთან არის წერილი მიწერილი მიხეილ ბირთველის ძის თუ-მანიშვილთან, რომელიც შემოსწირა საზოგადოებას გიორგი თუმანიშვილმა, და ლ. მელიქიშვილის წერილი გრ. ორბელიან-თან. 26/X-93 წ. ტფილისი“ (1r).

2490

დავითაშვილი იოსების პირადი არქივი

გადატანილია იოსებ დავითაშვილის პირად საარქივო ფონდში—№№ 1—115.

(1042)

2493

კარაბადინი. XVIII

I + 25 ფ.; 11×7,5; ქალაღი (გაყვიღებუღი); ახალი მუყაოს ყდა; თავ-ბოღო-ნაკღული; უღამაზო მხედრუღი; [XVIII ს.]; შემოწირულია აბღულ ეფენდი მიქელაღის მიერ.

[კარაბადინი]. — „...თის ასვი. კიღვე: ზრუღის სხმისათვის კამბრის ფურცელი...“ 1r.

წყღება: „... მუცღის ტყივიღისათვის მუცღის ქონს გაუყეღებს, შიგნით წელს გაუყეღებს და დაუმაგრებს...“ 25v.

შენიშვნა: ხელნაწერი აღწერიღი აქვს ექვ. თაყყაი შვიღს წიგნში: Описание, ტ. I, გვ. 611.

მინაწერი (სატიტუღო ფურცელზე): „კარაბადინი. ეს ხელთნაწერი კარაბადინი მოპოვებულ იქმნა აქარაში, სოფ. აგარაში, ერთ ქართვეღ მაჰმადიანის ოჯახში: ბ. აბღულ მიქელ აძესაგან. ბ. ჭიჭინაძე“.

(1043)

2495

გრიგოლიანი. XIX

32 ფ.; 34×21,5; ქალღღი; ახალი მუყაოს ყდა; მხედრუღი; შავი მელანი; შიგაღ-ღაშიგ ნაწერიღა ლურჯი მელნითაც; [XIX ს.]. დაუწერიღია 32v.

[გრიგოლიანი]. — „თამარ მეფის დროს, მახღობღად ბიჭვინტიღსა ესახღა ერთი მდიღარი თავაღისშივიღი...“ 1r-31v.

შენიშვნა: ტექსტი დაწერიღია დიღლოგის ფორმიტ; ჩართულია ლექსები.

(1044)

2498

V

ორბელიანი ს.-ს., ლექსიკონი. XVIII

190 ფ.; 22×16.; ქალღღი; რესტავირიღებუღი; ახალი კღღენკორ გაღდარუღი ყდა; მხედრუღი, შავი მელანი, დასაწყისი ასღები სინგურით; ნაკღული; აქვს რვეულღებრივი პაგინაღია; სულ ყოფიღა 28 რვეული; პირვეღი ორი რვეული მთღიანად აკღია; მე-3 რვეულს—2 ფურცელი, მე-4—სამი, მე-5—ერთი, მე-8—ორი, მე-11—სამი, მე-12—ერთი, მე-14—სამი, მე-16—ორი და 28-ეს—სამი; 21-ე რვეული ათფურცღიანი; ტექსტი ნაწერიღა ორი ხუღით: 1r—6v ნაწერიღა თვით ვტორის—სულღ-ღან-საბას მიერ, ზოღო 7r—189v ვახტანგ-ბატონიშვიღის, შემდეგში ვახტანგ VI-ის მიერ. [XVIII საუკ. დასაწყისი].

[ს.-ს. ორბელიანი. ლექსიკონი]. — „...აღფუვენება—გაფუება. აღწბა—ათქღიფა...“ 1r—189v.

შენიშვნები: 1. ხელნაწერს ერთვის მოგვიანო ხელიტ დაწერიღი ვახტანგ VI და საბას ლექსები (190r).

2. ასევე მოგვიანო ხელიტ შესრუღებუღი სათამაშო ტექსტები: „ადექ ბეფან, V შავი ცხენა ჭიტას მიეც...“ (190v).

3. 190v-ზე არის კრიპტოგრაამები.

4. 189v-ზე აოღს გაღაღუღი წარწერის კვღი. წარწერა აღარ იკითხება.

5. ხელნაწერი D რედაქციისა, H—416-ის მომდევნო და ქუთაისის მუზეუმის ხელნაწერის № 300-ის წინ მდგომი.

6. ხელნაწერი აკინძულია ცუდად, რამდენიმე ადგილას არეულია recto და verso.

7. ხელნაწერი აღწერილი აქვს მ. ქავთარიას შრომაში: „სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონის უცნობი ავტოგრაფი“ (იხ. ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე.. ტ. II, 1960, გვ. 1—15).

ანდერძი: „ამა წიგნისა მოღვაწესა, დიდის ორბელის შვილის, საქართველოს მსაჯულის ორბელის ძეს სულხანს ნუ ბასრობთ, შენდობისა წილ. არჩილ მეფისა, გიორგი მეფისა და ლევან მეფისა—სამთა ძმათა მეფეთა დედის ძმის-შვილი იყო. მათ მეფეთ უბრძანეს ამისი აღწერა. ფრიადისა ჳირითა აღწერა, ვინადგან გულისკმა, თვალი და ჳელნი მისნივე მოწაშე არიან რუდუნებისა მის. ქორანიკონი იყო ქრისტეს აქათ ჩჳპვე, გამოჩენისა ამის წიგნისა“ (189ṽ).

მიწაწერები: 1. „უფალო იესო ქრისტე, აცოცხლე და აცხოვენე ნაკაშიძე გიორგი“ (91r).

2. „ქ. დანიწვრია მენიკოლოზ ნაკაშიძე“ (109r).

3. „ბატონის შვილი ვახტანგ“ (123ṽ).

4. „დედოფალი მარია“ (124r).

5. „ბატონის შვილმან ვახტანგ დავსწერე წიგნი ესე“ (133ṽ).

6. „ვოცდაჩვიმედტის (sic) წლის არის სტეფანე ქაიხოსროს შვილი“ (161r).

7. „ნებაგებასა—წყნარა-წყნარას ჳვიან, მე მითარგმნავს ღოღაბერიძეს დათუნას“ (38r).

(1045)

2499

ღვთისმშობლის მიძინება. 1816.

43 ფ.; 17×21,5; ქალალდი (თეთრი); ტყავადაკრული ყდა; მხედრული; შავი ბელანი; სათაურისათვის და 42-ზე გამოყენებულია სინგური; გადამწერი ევსტატი გიორგის ძე აბაშიძე (42ṽ); დაძვევით იმერეთის დედოფალი ანა მათეს ასული (1r); გადაწერის ადგილი პეტერბურგი (1r.); 1816 წლის 3 ოქტომბერი (42ṽ); ჳვირნიშანი 1815 წ. (43r); დაუწერელია: 1r, 43r.

„თვესა აგვისტოსა იე. მიცვალება ყოველად წმიდისა ღის მშობლისა, თქმული მამისა ჩვენისა ვასილი ქესარიელისა, გვაჳურთხენ მამაო.—რაეამს იგი სულისაგან წმიდისა. ეუწყა ღვთისმშობელსა ჳამსა განსვლისა თვისა ამიერ სოფლით...“ 2r—42ṽ.

შენიშვნები: 1. მთარგმნელი უცნობია. ტექსტი პირველი რედაქციისა (შდრ. კ. კეკელიძე. ეტიუდები, ტ. V, 1957 წ. გვ. 21).

2. უძღვის წინასიტყვაობა:

„უმაღლესო დედოფალ, იმერთა, და სხუათაო, მოწყალეო. ჳელმწიფავ ანნა მათეს ასულაო!

შრომასა ამას ჩემსა არა ვრაცხ ამაოდ, არამედ ბედნიერად, ვინადგან ღირს-ვიქმენ აღსრულებად უმაღლესისა ბრძანებისა თქუშნისასა და მსასობელი ამის ძლოთ ვიმედევნულობ, რომელ მისათნო თქუშნისა უმაღლესობისა იქმნების მისა-ღებულად შრომათა ამათ, რომელიცა გარდმოვსწერე და სრულ-ვჳკავე წისა ღის მშობლისა მიძინებისა ცხოვრება და ვსთხოვ ამასვე, რათა მარადის მეოხ გეჳმნასთ ძისა თვისისა, უფლისა ჩუშნისა იესოს ქრისტესა; მშვიდობით დაცუასთეს დღეგრძელობა თქუშნათა.

უმაღლესო და მოწყალეო ჳელმწიფევე, ვგებები მარადის უმდაბლესითა მსახურებითა და მონებრივსა ხატითა უმაღლესობისადმი თქუშნისა, თავადი აბაშიძე ევსტათი. წელსა 1816, სანჳპეტრებრულსა შინა“ (1r).

მინაწერები: 1. „დედაო მღვთისა(!), შენ დაიფარე ანნა დედოფალი ძითა და ასულითურთ“ (42v).

2. „უკეთუმცა იპობიან წიგნსა ამას შინა შეცთომანი, გარნა არა არს ბრალი ჩემზედან მოკიდებული, ვინადგან დედანსა მას შინა ესრეთ იყო აღწერილი.“

მე თავადს აბაშიძეს ევსტატის გიორგის ძეს დამიწერია წელსა 1816-სა, ოკტომბრის 3-სა“ (42v).

3. „ვიყიდე მე ლუარსაბმა ქეშმისაგან“ (43v).

4. „Принадлежит поручику Луарсабу Мегвинетхцинову(!)“ (43v).

5. „სახსოვრად ჩემდა უძღვნი თავადს ლუკა თარხანოვს მე ლუარსაბ მეღვინეთხუცივეი. 1862 წელსა, ივნისის 30 დღესა“ (43v).

1046)

2503

ვახუშტი, მეფენი საქართველოსანი. XIX

10 ფ.; 34×21; ქალაღი; კოლენკორგადაკრული ყდა; მხედრული, შავი მელანი; 1 ფ. ნესტისაგან დალაქვებული; კვირნიშანი 1841 (1r); [XIX ს.]; დაუწერელია: 9r—10v.

[ვახუშტი]. „მეფენი საქართულოსანი.—

რიცხვ მეფეთა

დასაბამიდგან გამეფდნენ

1. ფარნავაზ

3647

2. საურმაგ

3712...“ 1r—8v.

შენიშვნები: 1. თხზულება წარმოადგენს ვახუშტი ბატონიშვილის ისტორიის სინქრონულ ტაბულას, რომელშიც ქრონოლოგიური ცნობები მოყვანილია 1753 წლამდე.

2. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექ. თაყაიშვილს წიგნში: Описание, ტ. II, გვ. 659.

(1047)

2503

ქალაქნი საქართველოსანი. XIX

7 ფ.; 34×21; ქალაღი; კოლენკორგადაკრული ყდა; მხედრული; შავი მელანი; კვირნიშანი 1841 წ. (ფ. 4); [XIX ს.]; დაუწერელია 7v.

„ქალაქნი საქართულოსანი უწინარეს განყოფილებისა და შემდგომად განყოფილებისა სამ სამეფოდ ამა დრომდის, ვითარ ისაგლეგობდნენ და ანუ ან ვითარ ისაგლეგობიან, ანუ ვისგან აღშენებულან, და ანუ რომელსა წელსა და ოდეს მოოხრებულან. შენნი და ცალიერნი, გინათუ დაბად ქმნილნი, ანუ სრულიად მოოხრებულნი, ანბანასა (sic) ზედან აღწერილ არიან ადვილ პოვნისათჳს.—

არქევეანი—ქალაქი მცირე, რომელსა პირველ ეწოდა ქაოზიანი. ესე არს აღშენებული ქართლოსისაგან...“ 1r—7r.

შენიშვნა: თხზულება წარმოადგენს გამოჩაკრებს ვახუშტი ბატონიშვილის შრომისა: „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“ (შდრ. თ. ლომოურის და ნ. ბერძენიშვილის გამოცემას, 1941 წ.) უმნიშვნელო სხვაობებით.

(1048)

2505

სადღესასწაულო. XIX

I + 225 ფ. 34,5 21,5; ქალაღი ლურჯი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედ. რული; შავი მელანი, სათაურები სინგურიო; [XIX ს.]; დაუწერელია ფ. 1r-v, 225r-v.

„ოთუშსა დეკენბერსა აქუს დღე ლა. პირუშლისა დღესა წმიდისა წინასწარმეტყუშლისა ნაომისი. ტროპარი, ჳმა ბ. წინასწარმეტყუშლისა შორისა(!), უფალო, ნაომისსა სახსენებელსა ვდღესასწაულობთ...“ 1r—224v.

შენიშვნა: 1. სადღესასწაულოში ოთხი თვის მასალა წარმოდგენილი: დეკემბერი, იანვარი, თებერვალი, მარტი.

2. მარტის თვის მასალა დაბეჭდილი წიგნიდანა ამოდებული და ჩაკინძული ხელნაწერში (ფ. 193—210).

3. დაბეჭდილ ტექსტს ახლავს ანდერძი: „უწყებულ-იყავნ ესე ყოველთად, რამეთუ საგალობელი ესე ნათლისმცემლისა და ხარების წარგზავნისა მთავარანგელოზის საგალობელითურთ არც ბერძულს მარხუანში იყო და არც რუსულში და რადგან საქართულოში სიმჭიდროვე იყო თთუშნისა და არსადამე ჰხშირობდა, ამისთვის მე, იმის სიმალის კარის მღუდელმან, ქრესტეფორე აქმარხუანი დაბეჭდე მთასხენებლად ცოდვილისა სულისა ჩემისა“ (210v).

4. სადღესასწაულო მიყვება 1865 წლის მოსკოვის გამოცემას.

(1049)

2506

სადღესასწაულო. XIX

ფ. 220; 36×21,5; ქალაღი (თეთრი და ლურჯი); ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; შავი მელანი, სათაურები სინგურიო; [XIX საუკ.].

„ოთუშსა აპრილსა აქუს დღე ლა. პირველსა დღესა ღირსისა დედისა ჩუშნისა მარიამ მეგვბტელისა. უფალო ღალად ვჰყავსა ზედა, დასდებელი ღირსისა, ჳმა ვ...“ 6r—207v.

შენიშვნები: 1. სადღესასწაულოს წინ უძღვის:

ა) „აკოლოთია გარესჯის უდაბნოს მოწამითა ხსენებისა, რომელნიც მოსრნეს ამ უდაბნოში აგარიანელებმა აღდგომა დღეს. აკოლოთია შედგენილია ანტონის მიერ ანბანზე დალაგებით...“ (1r—3r).

ბ) „ღირსა მამის დოდა გარესჯელის ჳსენების აკოლოთია...“ 3v—5v.

2. ბოლოს ერთვის: ა) ღვთისმშობლის საკითხავ-საგალობლები (208r—218).

ბ) იოანე ნათლისმცემლის თავის მესამედ პოვნის ჳსენების საკითხავები (219r-v).

ბ) მეფეთა—არჩილ და ლუარსაბის ჳსენების საკითხავები (219v—220v).

3. „სადღესასწაულოში“ წარმოდგენილია აპრილ-აგვისტოს თვეების მასალა.

4. „სადღესასწაულო“ მიყვება 1865 წლის მოსკოვის გამოცემას.

(1050)

2511

კარაბადინი. XVII

89 ფ.; 20,5×15; ქალაღი; სიძველისაგან შეყვითლებული; დაშლილი; ტყავვა-დაკრული ყდა; მხედრული, შავი ჩელანი, სათაურები სინგურიოთ; ნაკლული; შემო-რჩენილი აქვს რვეულგებრივი პაგინაცია, სულ ყოფილა 12 რვეული: პირველსა და მე-11 რვეულს აკლიათ თითო ფურცელი, მე-12-ს აკლია 4 ფურცელი; [XVII საუკ. დასაწყისი].

[კარაბადინი].—„ვარ ყოვლის ფერის თავის ტკივილის-თვის, და ტკივილი რიგია, წამალიც. ბრუსა თავქვედისა და შა-ყიყისა—ყველა ამ კარში სწერია...“ 1r—84v,

შინიშვნები; 1. ნუსხაში რამდენიმე ადგილას არის ტექსტში ნახმარა სიტყვების განმარტებები:

- ა) „ფარინთეგ—მრავალძარღვის თესლს ჰქვია“;
- ბ) „ბაზარყალუნ—მრავალძარღვის ჰქვია“ 30v.
- გ) „სოლომონ-სულემიან—ფელამბარს ჰქვია“ 32v.
- დ) „ბალბა—მელოქისა ჰქვია“ 62v.

2. 54v კიდევ არის გამოცანა: „უსულო ორსულათა, სულიანის სასობლათა, დედა მოკვდა. სვილი(!)სობა (!), ძნელია გამოსაცნობათა“.

3. 86v. 87r-v, 88r, 89r-ზე დედაბრული ხელით ჩაწერილია სხვადასხვა რეცეპტები. ტექსტი კარგადაა შენახული, მაგრამ ძნელად იკითხება.

4. 75v-ზე არის უნიშვნელო მინაწერები.

5. ამავე ხელით უნდა იყოს გადაწერილი A-441, რომელსაც თ. ყორდანი ათაოიღებს მე-16 საუკ. (იხ. Описание, ტ. II, გვ. 21).

6. ხელნაწერი აღწერილი აქვს ექვ. თაყაიშვილს (იხ. Описание, ტ. I, გვ. 604).

მინაწერები: 1. „ქ. ღოჭა ვს კარაბადინი ბატონს ხან უმას მშვიდობასა და დღეგრძელობაში და სიზიარულებაში მოაჩნაროს“ (84v)

2. „ვაიმე, მოგვედი მე, ასეთი ვერაოდე გავიხარე“. (84v).

3. „ტახტი. საჯდომი, სრა სრული, თქვენ ჟფერობს ზეშთა ზესია, ყოვლთ ჯელმწიფის შვილზედან თქვენ ხაუ ჟჯომარდესია, დაუთის, სულიამინის, ორთავე სი ხარ ფეყია.

და ჩვენთანას შებრალეზანი, თქვენებრ ჯელმწიფეთ წესია.

წადი, წიგნო, მას პირ მხესთანა, ჯელმწიფემა წაგიკითხოს,

ჩვენი გკითხოს, მოახსენე, საბრალე ვართ, გაგვიკითხოს.

ღარიბობა მწვე მიგვეპირდა. აწ დრო არის მოგვიკითხოს,

და აწ წყალობით შამოგვედონ, მუდამ ცოდე არ გვეკითხოს.

ჩვენ ამ ყველა სვედისაგან კაეშანი შეგვექნების.

თავს გვატკივნებს. გულს გვატკივნებს, გარე ცეცხლი მოგვედების,

რასაცა ვჭამთ გვემწარების არც, შაქარი გვიამების

და უსაცილოდ ასრე მოგვეკლავს, არც წამალი მოგვესწრების.

საფელო, ცრუო, მტყუანო, საბრუნავითა მაქცეო,

თვალთ მიჩვენე, მიტყუე, ბოლო სიცრუით მაქცეო,

ახლა ნახარდსა ყვავეილსა ზაფრანად გარდააქცეო,

და ჩემნი დღენი მატირენ, ლხინს სითლა შანომაქცეო.

რა ქნას, რა კაცსა ურემი უკულმა დაუბრუნდების;

მაშინ ყოველი მოყვარე მახუდამ გავულძვირდების,

მაშინ ყოველი უზვიცა მახუდან გაცაძვირდების,

და კაცსა თუ ჯავრი შეჭდების, წაჭდების. გაცატუდდები.“ (ჟ. 85r-v).

4. შენ რომ წიგნი მოგეწერა, ვინ ღირს იყო ასე ტკბილსა,
ბროლის თითებს დაეწერა, მარგალიტის ბაგე-კბილსა.
წავიკითხე და შევიტყე, თავი მივე იმ წუმს ძილსა,
ის დღე როს მეღირსების, რომ ვმზერდე შენსა პირსა“ (86r).
5. „ესე წიგნი ფერსულია, თვალი შენთვინ მიწვრია,
ამ წიგნისა წერაჩიგან ცხარის ცრემლით მიტირია,
წავიკითხე და გიანბობს, თუ სურვილი რა ძნელია,
თუ ბოლოჟამს გაყრა იყოს, ახლა მოვკვდე მიჩვენია.“ (89v).
6. „ხვარაიშანა მატყუცილი(!) შვილისა ქალი ვარა,
დედა-მამამ კი დამატოვესა, მე უბედური რადა ვარ,
ყველა ვიცი, ვინც შეგიბრალებსა, აღარა მეღირსა,
ვაი ჩემი ბრალი“ (უკანა ყდის ფურცელი).
7. „ვასილ ტოჩელა შვილი ყვარლის მცხოვრებმა ოქრუა ბეგია-
შვილი“ (30v).
8. „შენის დის-ანას კეთილათ სახსენებლო დავე, ჩემო მარიამა“ (46v).
9. „შენის შვილის ავენესა(!) კეთილათ“ (47r).

სამიწვლები

ხელნაწერთა კრონოლოგიური ტაბულა

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №
XI	1595 ეტრატი	XVIII	1570
"	1696 ეტრატი	"	1579
XIII—XIV	1619ბ	"	1587
"	1699 ეტრატი	"	1596
XV	1619გ	"	1609
XVI	1619ე	"	1619დ
1647	1594	"	1619თ
XVII	1580	"	1624
"	1615	"	1625
"	1619ა	"	1718
"	2460ა	"	2266ა
"	2511	"	2266ბ
XVII—XVIII	1675ა	"	2304
"	1697	"	2361
"	2407	"	2397
1726	1613	"	2406
1731	1550	"	2410
1740	1614	"	2457
1744	1581	"	2493
"	1700	"	2498
1749	2434	XVIII—XIX	1582
1757	1592	"	1630დ
1768	1597	"	2409
1772	1744	"	2432
1775	1737	"	2441
1776	1623	"	2459
1778	1593	1800	1731
1781	2365	"	1734
1787	1598 (ავტოგრ.)	1803	2330
1790	2362	"	2331
"	2446	1803—1820	1630ე
1791	1735	1806	2437
1793	1563	1809	1729
"	1743	1810	1726
"	1730	1811	2391
1794	2436	"	2435
1797	1635დ	1814	1732
"	2379		

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №
1816	1545	1851	1651
„	2499	1852	1644
1818	1741	1857	1626
1820	1588	„	1650
1821—1866	1640ა	1858	1671
1822	1578	1861	1591
1823	2387	1862	1642ა
„	1733	„	1642ბ
1824	1564	„	1653ა
„	2433	„	1663
1823—1834	1738	1862—1866	1662
1825	1727	1864	2363
„	1728	1865	1655ა
„	2316	„	1655ბ
„	2396	„	1656ა
1827—1873	2390	1866	1654
1828	1574	1867	1646გ
1829	2317	„	1652ა
1830	1567	„	1652ბ
„	1716	„	1653ბ
1833	2395	1867—1868	1646ა
„	2448	„	1646ბ
„	2403	1868	1552
„	2450	1869	1645
1834	1566	„	1659ბ
„	1640გ	„	1665
„	1672	1869—1877	2394
„	2454	1870	2384
1834—1839	1661	1879	1559
1834—1840	1660	„	2388
1838	1659ა	1881	2400
„	2393	1889	1617
1840	1546	XIX	1547
„	1639	„	1548
„	1641	„	1549
„	1664	„	1551
1843	2399	„	1553
1844	1649ბ	„	1554
„	2438	„	1555
1844—1866	1634	„	1556
1846	1649ა	„	1558
„	1658	„	1560
1848	2452	„	1561

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №
„	1562	„	1635ვ
„	1565	„	1636
„	1568	„	1637
„	1569	„	1638
„	1571	„	1656ბ
„	1572	„	1659გ
„	1573	„	1667
„	1575	„	1668
„	1576ა	„	1669
„	1576ბ	„	1670
„	1576გ	„	1673ა
„	1577	„	1673ბ
„	1583	„	1673გ
„	1586	„	1674
„	1590	„	1675ბ
„	1599	„	1675გ
„	1600გ	„	1676ა
„	1600დ	„	1676ბ
„	1601ა	„	1701
„	1601ბ	„	1702
„	1601გ	„	1715
„	1602	„	1719
„	1603	„	1736
„	1604	„	1739
„	1605	„	1740
„	1606	„	1742
„	1607	„	1746
„	1608	„	2267
„	1610	„	2269
„	1611	„	2270
„	1612	„	2271
„	1616	„	2302
„	1618	„	2303
„	1619ვ	„	2305
„	1619ზ	„	2309
„	1619შ	„	2310
„	1619ი	„	2311
„	1627	„	2315
„	1629	„	2340
„	1635ა	„	2351
„	1635ბ	„	2364
„	1635გ	„	2385
„	1635ე	„	2386

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის № №
"	2389	"	2464
"	2392	"	2465
"	2398	"	2466
"	2401	"	2479
"	2402	"	2480ა
"	2404	"	2480ბ
"	2405	"	2480გ
"	2411	"	2481ა
"	2439	"	2481ბ
"	2440	"	2482
"	2442	"	2483
"	2444	"	2484
"	2445	"	2495
"	2447	"	2502
"	2449	"	2503
"	2451	"	2505
"	2453	"	2506
"	2455	XIX—XX	2268
"	2456	"	2306
"	2460	"	2308
"	2461	"	2427ა
"	2462	"	2427ბ
"	2463	"	2427გ

ა

აბაშიძის ასული (ბერი წერეთლის
კნინა) 1696 (მინ. 4 თ)
აბაშიძე გიორგი 2499 (მინ. 2)
Абашидзе Евреом (подпраторшик)
1608 (მინ. 3)
აბაშიძე ევსტათი გიორგის ძე (გადა-
მწერი) 2499 (შენ. 2), (მინ. 2)
აბდულაბეგი 1582 (მინ. 2)
აბულათ ანდრია (გადამწერი) 1574
(ანდ. 1), (მინ. 2)
აბულაძე ილია 1606 (შენ.); 2394:2
(შენ.); 2451 (შენ. 1)
აბულაძე იუსტინე 1701 (შენ. 1);
2384:1 (შენ.), 3 (შენ. 3)
ადერიკი (მეფე) 2437:3 (მინ. 3)
ავალიანი გაბრიელ 1583:1-5, 5 (შენ. 1)
ავალიშვილი გიორგი 1731:2, 4, 6, 7;
2433 (ტექ. აღწ.); 2479 (შენ. 2)
ავალოვი იოსებ (გადამწერი) 2316
(ანდ.); 2317 (ანდ.)
ავეტიკ ვართაპეტი 1592 (ანდ.)
აზათხანი//აზატხანი 1582 (მინ. 2)
ათანასე ალექსანდრიელი 1595:6;
1696:3
ათანასი (გადამწერი) 1560 (ანდ.)
ალექსანდრე (შვილი ანასი) 1727
(ანდ.)
ალექსანდრე (მეფე იმერეთისა) 1743
(ანდ. 3)
ალექსანდრე ალექსანდრეს ძე (იმპე-
რატორი) 1616 (მინ. 2)
ალექსანდრე ბატონიშვილი (ერეკლე
II-ძე) 1635ბ:1 (შენ.); 1657
ალექსანდრე ბრძენი 1574:3
ალექსანდრე დიდი (საქართველოს
მეფე) 2437:3 (მინ. 4)
ალექსანდრე ეპისკოპოსი 1616 (მინ. 8)
ალექსანდრე I (იმპერატორი რუსე-
თისა) 1586 (მინ. 3); 1659გ; 1670

(შენ.); 2433:15; 2437:2 (შენ.);
2454 (შენ.)
ალექსანდრე მაკედონელი 2390:2
(მინ.); 2480ბ
ალექსი 1731:3
ალექსი (დავით რექტორის მამა)
1735:1, 2, 2 (შენ.). 3—8
ალექსი-მესხიშვილი//ალექსიევ-მეს-
ხიევი სარდიონ 1555 (მინ. 1, 2)
ალიულოვი გიორგი (გადამწერი)
1573 (მინ. 1, 2)
ამბერკი 2397:6
ამილახვარი 1635ბ:7ა
ამილახვარი ავთანდილ 1727 (ანდ.)
ამილახვარი გივი 1653ბ
ამილახვარი ვახტანგ 1743 (ანდ. 3)
ამილახვარი მანა 1630ბ
ამილახვარი სალომე (ერეკლე II-ის
რძალი) 1635ბ:1 (შენ.)
ამილახვაროვი გიორგი იოსების ძე
2391:5 (მინ.)
ამილახვაროვი ქაიხოსრო 2391:5
(შენ. 3ა, ბ)
ამირიძე დავით ივანეს ძე (გადამწე-
რი) 2384 (შენ. 5), (მინ. 3); 2385:24
(შენ.), 149 (შენ.), 309 (მინ.); 2386:
20 (შენ. 2); 2388 (ანდ. 2), (მინ. 3);
2390:1 (ანდ.), 2 (მინ.); 2392:2 მინ.),
(შენ. 2); 2393 (ანდ.), (მინ. 2);
2394:4 (ანდ. 1, 2); 2396:4 (მინ. 3);
2397; 12 (მინ.)
ამირიძე იოსებ 2385:147 (შენ. 1, 2),
148, 212; 2403 (მინ. 1)
ამირიძე მიხაკა 2403 (მინ. 1)
ამფილოქე 1582:20 (შენ.)
ანა 2511 (მინ. 8)
ანა (კნინა ავთანდილ ამილახვარისა,
გადამწერი) 1727 (ანდ.); 1728
(ანდ.)
ანასტასია ბატონიშვილი 1631ა

ანასტასი ანტიოქიელი 2406:8
 ანდრია (მოციქული) 1607
 ანდრია სალოხი 2394:4 (ანდ. 1)
 ანდრიასშვილი ნიკოლოზ 1560 (მინ.)
 ანდრონიკაშვილი პაატა (ქიზიყის მო-
 ურავის ძე) 1735:1 (შენ. 2)
 ანდრონიკაშვილი ქაიხოსრო 1739:II;
 2267:12
 ანნა იმპერატრიცა 1614 (შენ. 3დ)
 ანნა მათეს ასული (დავით იმერთა მე-
 ფის ცოლი, დედა კონსტანტინე ბა-
 ტონიშვილისა) 2499 (შენ. 2), (მინ. 1)
 ანტონ I 1579; 1579 (შენ. 1ა, 2);
 1582 (მინაწ. 2); 1588 (შენ. ა, ბ);
 1619ფ, 1619ფ (შენ.); 1715; 1730;
 1734 (შენ. 1, 3); 2304:2; 2316:2;
 2340:9; 2379 (შენ. 1, 2); 2385:158;
 2390 (შენ. 3); 2480ბ (შენ. 2, 3, 4);
 2506 (შენ. 1)
 ანტონ II 1635დ (შენ. 2); 1735:3
 ანტონ (ლექსის სათაურში) 1576გ:8
 ანტონი 1597 (მინაწ.)
 ანტუნი 1595 (მინ. 10)
 ართვინელი ტერ-სტეფანე მავმან-
 ოლი იხ. ტერ-სტეფანე მავმან
 ოლი ართვინელი
 არისტოტელე 1593; 2379 (შენ. 1)
 არსენი 1595. (მინ. 13, 14)
 არსენი ბერი 1547:3; 2453 (შენ. 1)
 არსენ ვაჩესძე, იყალთოელი 1581:1
 (შენ. 3); 2397:1 (შენ. 3)
 არსენისძე სასნა 1699 (მინ.)
 არჩილ მეფე, 1547:18; 1578 (მინ.
 1); 1608 (ანდ.); 1624:3, 4, 5, 7;
 1729; 2266ა (შენ.); 2498 (ანდ.)
 არჩილ მეფე (მოწ.) 1616:1; 2506
 (შენ. 2კ)
 ასათიანი ლ. 1576გ:21 (შენ. 1)
 აღაბაბა (დავით ქსნის ერისთავის ძმა)
 1735:16
 აღათი 1594 (მინ. 1. 4)
 აღათონ (პაპა რომისა) 1718:1
 აღა-მაჰმადხანი 1630ა; 1649ბ (შენ.
 1ა, ბ); 1652ა
 აღაპიტე კონსტანტინეპოლელი, დია-

კონი 1570

ახიკარ ბრძენი 1574:2

ახუა 2410 (მინ. 2)

აჯიჩალაბი 1582 (მინ. 2)

ბ

ბაბათაშვილი იოსებ 1547:17

ბაგრატ ბატონიშვილი (გიორგი X ქ
 ძე) 2266ა (შენ.)

ბაგრატ ბატონიშვილი 2433:11

ბაგრატ მეფე III 1738 (მინ. 3)

ბაგრატ მეფე V 2437:3 (მინ. 1)

ბაგრატიონი თ. გ. ი. 1576ბ:56 (შენ.)

ბაგრატიონი დიმიტრი 1554; 158ფ
 (მინ. 1, 2, 3); 1599; 1741 (შენ. 1ბ);
 2308:1; 2433:13, 14, 16, 20. 23

ბაგრატიონი პეტრე 2433:10, 10 (შენ.)

ბაგრატიონი პორფირე 2365:1 (შენ. 2)

ბაგრატიონი ფარნაოზ 1635ბ:7კ;
 1657; 2433:12

ბაზლიძე იოანე 2405 (ანდ.)

ბარათაშვილი ბარამ 1576გ:10, 23ჟ
 2385:179, 192ბარათაშვილი დავით 2432 (ტექს-
 აღწ.), 11 (შენ. 2)ბარათაშვილი დავით დიმიტრის ძე
 1640ა:19

ბარათაშვილბ დიმიტრი 1640ა:19

ბარათაშვილი ეკატერინე (ალექსან-
 დრე ჯამბაკურ-ორბელიანის მეუ-
 ლლე) 1640ა:1 (შენ.), 6 (შენ.), 7
 (შენ.), 9 (შენ. 2), 12 (შენ. 2); 1660ბარათაშვილი ზაალ (მორდალი)
 1575:17; 1576გ:13 (შენ.), 17, 31,
 31 (შენ.); 2385:163, 182; 2438
 (მინ. 3)ბარათაშვილი იასე (მსაჯული) 1635ბ:
 7იჭბარათაშვილი მამუკა 1550; 1598
 (მინ. 1)ბარათაშვილი მიხეილ პეტრეს ძე
 1555:19, 22ბარათაშვილი ნიკოლოზ 1555:1-24
 (შენ. 1, 3); 2484

- ბარათაშვილი ფეფელა 2433:24 (მინ.)
 ბარათოვი ზაალ იხ. ბარათაშვილი
 ზაალ
 ბარათოვი იასე იხ. ბარათაშვილი იასე
 ზარატაევი მიხეილ იხ. ბარათაშვილი
 მიხეილ
 ბარამიძე ალექსანდრე 1550 (შენ. 1);
 1580 (შენ. 3); 1582:18 (შენ.);
 1612:20 (შენ.); 1624:1 (შენ.), 3
 (შენ.); 1728 (შენ. 1); 1729:1 (შენ.);
 6 (შენ. 5); 2267:2 (შენ. 1); 2270
 (შენ. 1); 2303:1 (შენ. 1); 2305:1
 (შენ. 1), 2 (შენ.); 2385:7 (შენ.);
 2433:1 (შენ.); 2442:3 (შენ. 1)
 ბარამიძე რევაზ 2404 (შენ. 1)
 ბარნაბოვი ივანე 1578 (მინ. 2)
 ბასილანთ შერმაზანა 1616 (მინ. 14)
 ბასილ//ვასილ დიდი 1595:10; 11;
 1597:5; 1619ა (შენ. 1); 1696:2, 21;
 2389 (ტექ. აღწ.); 2395; 2396:1;
 2432:5; 2434:1; 2444; 2452:2;
 2499
 ბასილ კალატოზი 1696 (მინ. 4ზ)
 ბასილი (მეფე) 2452:2 (ანდ.)
 ბასილ მონაზონი 2452:2 (ანდ.)
 ბასილი (ძმა დემეტრესი) 1595 (მინ. 4)
 ბაუმესტერი ფრიდერიკოს ქრისტიან
 1588. 1588 (შენ. ა. დ); 1734
 ბაქარ ბატონიშვილი (ვახტანგ VI ძე)
 2434:2 (ანდ.)
 ბებუთოვი 2385:207
 ბებუთოვი ღვთისწყალობა 2385:196
 ბეგთაბეგოვი თომა (გადამწერი) 1545
 (ანდ. 1, 2)
 ბეგიაშვილ რქრუა 2511 (მინ. 7)
 ბეგლარი (ძმა დავით ქსნის ერისთა-
 ვისა) 1735:16
 ბეჟანი (თანას შვილი) 1735:2კ, 5
 (შენ. 1), 7 (შენ.)
 Берзенов Иер 2406:8 (მინ. 1)
 ბერძენიშვილი ნ. 1624:3 (შენ.); 1729:1
 (შენ.); 2410 (შენ. 3); 2440 (შენ. 1);
 2503 (შენ.)
 ბესარიონ ხუცეს-მონაზონი იხ. ორბე-
 ლიშვილი ბესარიონ
 ბესო 1582:7
 ბიორნშტიერნი (შვედი გენერალი)
 1634:8 (შენ.)
 ბიძიონაშვილი სოლომონ 2340 (შენ. 3)
 ბრეგაძე დ. 1613:1 (შენ. 2), 18 (შენ. 2)
 ბროსე მარი 2440 (შენ. 2)
 ბუაძე დავით 1738 (მინ. 2)
 ბურჯანაძე შოთა 1738 (შენ. 3, 5)
 ბუჭუკა ხაბაზი 1696 (მინ. 4ზ)
- ბ
- გაბაშვილი ანა დავითის ასული
 1612:28 (შენ. 1)
 გაბაშვილი ბესარიონი 1575:19, 19
 (შენ.), 22, 22 (შენ.), 27, 27 (შენ.);
 1576ბ:42. 42 (შენ. 1, 2), 45, 45
 (შენ.); 1576გ:3, 3 (შენ.); 1582:18,
 18 (შენ.); 1612:20, 20 (შენ.), 21
 (შენ.); 28 (შენ.); 2270 (შენ. 1);
 2385:1, 3, 26, 28, 138, 155, 170,
 184, 188, 191, 222. 236
 გაბაშვილი ზაქარია 1553 (შენ.)
 გაბაშვილი მაია ზაზას ასული 1582:2
 გაბაშვილი სვიმონ 1593 (მინაწ.)
 გაბაშვილი ტიმოთე 1590:6 (შენ.);
 1676ა; 2406 (ტ. აღ.); 2406:8. (შენ. 2)
 გაბაოვი მაია იხ. გაბაშვილი მაია
 გაბაონი სვიმონ იხ. გაბაშვილი სვი-
 მონ
 გაბრიელ დეკანოზის შვილი (გადამ-
 წერი, ვახტანგ VI მდივან-მწიგნო-
 ბარი) 2266ა (შენ. 3). (ანდ.)
 გაბრიელ მცირე 2330; 2331 (შენ. 2);
 2436:1 (შენ. 1), 2 (მინ. 4)
 გაბრიელ მღვდელ-მონაზონი 1614
 (შენ. 3ა, დ)
 გაბრიელ (ნოვგოროდისა და პეტერ-
 ბურგის არხიეპისკოპოსი) 1741
 (შენ. 1)
 გაევსკი პაველ ივანიჩი 1664:1 (შენ. 2)
 გაიოზ რექტორი 1570 (შენ. 1 ა, 2)
 გამალიელ წინამძღვარი 1744 (მინ. 2)
 გამრეკელი ნ. 1561 (შენ. 3)
 გარსევანიშვილი იოანე 1672 (მინ. 1);

- 1674 (ტექ. აღწ.)
 გარსევან ეშიკალასბაში 1735:13 ბ, გ
 გარსევან მღვდელი 1587 (ანდ.)
 გარსევანი 1612:19 (შენ.)
 გარსევანი 1612:26 (შენ.)
 გარსევანოვი 1577 (შენ.)
 გაწერელია აკაკი 2385:21 (შენ.);
 2456:2 (შენ.)
 გელოვანი გაბრიელ (მთარგმნელი)
 1743 (ტექ. აღწ.) (შენ. 1), (შენ.
 2დ), (ანდ. 3)
 გერმანე სვიმონ მდივნის ძე 1735:2გ,
 5 (შენ. 1), 7 (შენ.)
 გერონტი არქიმანდრიტი (გადამწე-
 რი) 1734 (ანდ.)
 გერონტი მონაზონი (გადამწერი)
 2379 (ანდ.)
 Гварамадзе Иван 1716 (მინ.)
 გიორგი (გადამწერი) 1ხ23 (ანდ.)
 გიორგი (გადამწერი, ერისთვის ასუ-
 ლის ყმა) 2450 (ანდ.)
 გიორგი (გესამანიელი, იოანეს მამა)
 1735:25, 5 (შენ. 1)
 გიორგი (სვიმონ მუხრანბატონის-
 შვილი) 1735:2 ლ, 5 (შენ. 1), 7
 (შენ.)
 გიორგი (პატრიარქი კოსტანტინეპო-
 ლისა) 1718:1
 გიორგი (ხორველას მთქმელი) 2309:4
 (შენ.)
 გიორგი (წმ.) 1590:2; 1699 (მინ.);
 2306:2; 2310 (შენ. 2, 3)
 გიორგი VII (ბაგრატ V ძე) 2437:3
 (მინ. 1)
 გიორგი VIII (1446—1466 წწ.) 2437:
 (მინ. 4)
 გიორგი X 1616:2
 გიორგი XI (ვახტანგ V ძე) 1608
 (ანდ.); 2266ა (მინ.); 2400; 2498
 (ანდ.)
 გიორგი XIII (ერეკლე II ძე) 1582:
 21; 1635ბ:7ბ; 1646ა (შენ. 1); 1646გ:
 1731:8 (შენ. 3); 2396:3 (შენ.)
 გიორგი მეფე (1640 წ.?) 2437:3
 (მინ. 4)
 გიორგი ალექსანდრეს ძე (დიდი მთა-
 ვარი) 1616 (მინ. 2)
 გიორგი ალექსანდრიელი 1697:3
 გიორგი ანჩისხატის დეკანოზი 1597
 (ანდ.)
 გიორგი მთაწმინდელი 1619ე (შენ. 2)
 გიორგი მსახური (გადამწერი) 2448
 (მინ.)
 გიუნაშვილი ჯ. 2434:2 (შენ. 3)
 გოგილა 2399:15 (მინ. 1)
 გოგიტა ნაზირი 1696 (მინ. 4ზ)
 გოდაბრელიძე გლახუა 1696 (მინ. 4ზ)
 გონგლიაშვილი სოფიო (გადამწერი)
 2309 (ანდ.)
 გორგაძე ს. 2397:1 (შენ. 3), 12 (შენ. 2)
 გოსტაშაბიშვილი ზაალ იხ. ბარათა-
 შვილი ზაალი
 გრიგოლ განმანათლებელი 1605:1;
 1667
 გრიგოლ დიდი (რომის პაპი) 1591:4;
 1595:12
 გრიგოლ მუხრანწკი 2455:6
 გრიგოლ ნოსელი 1696:2
 გრიგოლ ოშკელი (მთარგმნელი)
 1696:23 (შენ.)
 გრიგოლ ღვთისმეტყველი 1696:1, 2,
 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23;
 2434:1; 2436:2; 2444
 გრიშაშვილი იოსებ 1576გ:20 (შენ.);
 1635ბ:2 (შენ.), 4 (შენ. 2), 5 (შენ.
 2), 6 (შენ. 2); 1673ა (შენ. 2); 1742
 (შენ. 2); 2308:3 (შენ.); 2385:10
 (შენ.), 19 (შენ.); 2480ა (შენ. 4);
 (შენ. 3); 2480გ (შენ. 4); 2481ა:5
 (შენ. 1); 2481ბ:8 (შენ. 2, 3); 2482:
 14 (შენ. 2); 2383:2 (შენ.); 2455:1
 (შენ.) 2456:1 (შენ.)
 გულბათიანთ თალალა (გადამწერი)
 1569 (ანდ.)
 გულმანგა (მეუღლე დემეტრესი) 1595
 (მინ. 4, 11)

გურამიშვილი დავით 1550 (შენ. 1),
(მინ. 3, 4); 1568:2, 2 (შენ.); 1582:
24, 24 (შენ.); 1598:1, 2, 3, 5
(შენ.), 8, 11 (შენ.), 13, 14, 16, 19,
24, 24 (შენ.), 29, 30, 31 (შენ.), 34,
36, 37, 37 (შენ.), 38, 39, 42 (შენ.
1ა, ბ, ე), (მინ. 1); 2386

გურასპაშვილი ალექსი (რუსელი)
2311 (შენ.)

გურასპაშვილი ნინო 2311 (შენ.)

გურიელი თუთა იხ. თუთა გურიელი
გურიელი მამია 1712:1

დ

და ბიძე დავით 1696 (მინ. 2)

დადიანი ანტონ I (აფხაზეთის არქი-
მანდრიტი) 1738 (მინ. 2)

დადიანი დავით (დამკვეთი) 1672
(ტექ. აღწ.), (მინ. 2)

დადიანი დარეჯან იხ. დარეჯან დე-
ლოფალი

დადიანი კაცია 1635ბ:7იგ

დადიანი ლევან (1642 წ.) 1594 (ანდ. 2)

დადიანი ნიკოლოზ 1671; 1738

დადიანი ნიკო 2434:2 (მინ. 4, 5)

დადიანოვი ანტონ იხ. დადიანი ანტონ
დავით 1624 (მინ. 1)

დავით 2385:35

დავით 2385:55

დავით 2385:221 (შენ.)

დავით 1576ბ:1 (შენ. 1), 2 (შენ. 1);
3, 3 (შენ. 1), 4 (შენ. 1), 19 (შენ. 1)

დავით ალექსის ძე მესხიშვილი იხ.
დავით რექტორი

დავით აღმაშენებელი 2385:159

დავით ბატონიშვილი (გიორგი XIII
ძე) 1576ბ:3, 4, 5, 43, 43 (შენ. 1);
1576გ:13 (შენ.); 1735:6, 7, 10, 11,
12; 2385:23, 27, 189, 190, 219

დავით კახთა მეფე (თეიმურაზ I მა-
მა) 1637, 1 2 (შენ. 2)

დავით მდივანი (სოლომონის მამა)
1735:2ა, 7 (შენ.), (მინ. 2)

დავით მეფე (იმამ-ყული ხანი) 1547:5
დავით მიქელ მღვდლის ძე 1735:2ბ,
5 (შენ. 1), 7 (შენ.)

დავით რექტორი 1576ბ:18, 18 (შენ.
1); 1735:1, 1 (შენ. 2), 2, 2 (ანდ.),
3, 4, 5, 6, 7, 7 (შენ.); 8, 9, 10,
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 (შენ.);
1743 (ტექ. აღწ.), (შენ. 3), (ანდ.
2); 2316:3; 2385:24, 24 (შენ.), 181,
185

დავით სარდალი 1576გ:5

დავით ტბელი (მთარგმნელი) 1696:5
(შენ.), 15 (შენ.), 16 (შენ.), 17
(შენ.), 18 (შენ.), 19 (შენ.), 20
(შენ.), 21 (შენ.), 22

დავით ქსნის ერისთავი 1735:16

დათუა 2406:8 (მინ. 4)

დანიელი 1574:3

დარეჯან (არჩილ II ასული) 1578
(მინ. 1)

დარეჯან (ბაზიერთუხუცესის რძალი)
1735:12

დარეჯან (გარსევან ეშიკასბაშის ბი-
ძაშვილი) 1735:13ბ

დარეჯან დედოფალი (ერეკლე II
თანამეცხედრე) 1580 (მინ. 1);
1635ბ:7გ; 1651; 1655ბ

დარიჯანი 1696 (მინ. 4თ)

დარჩიევი როსტომ 1590 (მინ.)

დაფქვიევი ტატო იხ. დაფქვიაშვილი
ტატო

დაფქვიაშვილი ტატო (გადამწერი)
1566 (ანდ.)

დევლისოჯიკთის ძე 1699 (მინ.)

დეშეტრე 1595 (მინ. 4, 7, 9, 11)

დეშეტრე (იოანე ნათლისმცემლის
მონასტრის არქიმანდრიტი) 1630ბ

დეოკლიტიანე 2310 (შენ.)

დერუაიანი 2269:3

დიასამიძე დავით 1584

დიბიჩი (გენერალ-ფელდმარშალი)
2268 (შენ. 1, 2)

დიმიტრი (ალექსანდრე დიდის ძე)
2437:3 (მინ. 4)

დიმიტრი (ანჩისხატის დეკანოზის ძე,

გადამწერი) 1715 (ანდ.)
 დიმიტრი თავდადებული 2340:10
 დიმიტრი მდივანი იხ. თუმანიშვილი
 დიმიტრი
 დოდაევი სამარაგდონ იხ. დოდაშვი-
 ლი სამარაგდონ
 დოდაევი სოლომონ იხ. დოდაშვილი
 სოლომონ
 დოდაშვილი სამარაგდონ 1547:19
 (მინ. 1, 2)
 დოდაშვილი სოლომონ 1547:19 (მინ. 1)
 დოდო გარეჯელი 2506 (შენ. 1ბ)
 დომენტი კათალიკოსი (გარდ. 1675 წ.).
 2266ა (შენ.)
 დოროთე 1595:9
 დოსითეოზ ნეკრესელი 1593 (შენ.)
 Джанашвили М. Г. 1743 (შენ. 1)
 დუბროვინი 1646ა (შენ. 1)
 დუპერონ ჟანდრ ლესვიზ 1731:7

მ

ეგნატაშვილი სანდრო 2311 (შენ.)
 ეგნატე ანტიოქიელი 1587:2, 2 (შენ.)
 ეგნატე შთავარდიკონი (გადამწერი)
 2362 (ანდ.)
 ევსევი არხიეპისკოპოსი 1616 (მინ. 7)
 ევსევი დიკონი 1676ბ (შენ. 3)
 უზოპე 2409; 2450:1
 ეკატერინე II 1588 (შენ. ა); 1600ბ;
 1630დ:2; 2437:1, 1 (შენ. 3)
 ეკატერინე დედოფალი 1743 (ანდ. 3)
 ეკატერინა, სარდლის ასული 1612:28
 ეკუბოვიჩი ალექსანდრე ფეოდორის
 ძე (გენერალ-მაიორი) 1664:1
 ელენე (ელისბარ ჯამბაკურ-ორბელი-
 ანის — ეშიკადაბაშის ცოლი; ვახ-
 ტანგ VI დისწული) 1580 (მინ. 3)
 ელია 1699 (შენ.)
 ელიოზოვი ილარიონ იოსების ძე
 2305 (მინ.)
 ელისაბედი 2457 (მინ. 2)
 ენდრონიკაშვილი დავით 1735:13ა

ენდრონიკაშვილი მერაბ 1735:2ბ, 5
 (შენ. 1). 7. 7 (შენ.)
 ენდრონიკაშვილი ქეთინო დავითის
 ასული 1735:13ა
 ენუქიძე თინათინ 2457 (შენ. 1)
 ერეკლე I (ნაზარალი ხანი) 1624:4;
 2266ა (შენ.): 2433:24 (მინ.)
 ერეკლე II 1555:22; 1559; 1559 (შენ.
 2. 3). (ანდ.); 1570 (შენ. 1. 2);
 1582 (მინ. 2); 1584; 1598:42 (შენ.
 1ბ); 1630დ:1 (შენ.), 2; 1630ე;
 1631გ; 1635ბ:1, 7ით; 1638:1; 1642ბ
 (შენ. 1ა); 1646გ; 1649ა:1, 2, 3
 (შენ. 3); 1649ბ:1 (შენ. ბ); 1651;
 1652ა; 1654; 1730 (შენ. 1);
 1735:1; 2, 2 (შენ. 2), 3, 4, 5, 6, 7;
 1744 (შენ. 1); 2362 (შენ. 1, 2);
 2379 (შენ. 1); 2442:3 (მინ.)
 ერისთავი გიორგი 1575:6, 6 (შენ.);
 1575:10; 1576გ:12; 1586 (მინ. 1);
 1612:16
 ერისთავი გიორგი 1594 (მინ. 3)
 „ დავით 1733 (მინ. 10)
 „ ელისბარ. 2385:186, 187
 „ ელისბარ (მოწ.) 1616:3;
 2452:1
 ერისთავი თამარ (მირმანოზ ერისთა-
 ვის მეუღლე) 1635ბ:7ი
 ერისთავი თინათინ როსტომის ასუ-
 ლი (დედა ანასტასია ჩოლოყაშვი-
 ლისა) 2452:2 (ანდ.)
 ერისთავი იასე (ქსნის ერისთავი)
 1635ბ:9
 ერისთავი მირმანოზ 1635ბ:7ი
 ერისთავი ნინა 1733 (მინ. 6)
 ერისთავი რაფიელ 1726 (შენ. 3, 4),
 (ანდ. 3), (მინ.); 1728 (ტექ.აღწ.);
 (მინ. 3ა); 1729 (ანდ.); 1730 (ტექ.
 აღწ.)
 ერისთავი რევაზ 1635ბ:7. იე
 ერისთავი შალვა როსტომის ძე 1616
 (მინ. 1)
 ერისთავი შოშიტა 1743 (ანდ. 3)
 ერისთავი დავით იხ. ერისთავი დავით

- ერისთავი ნინა იხ. ერისთავი ნინა
 ეფთვიმე მთაწმიდელი იხ. ექვთიმე
 მთაწმიდელი
 ✓ ეფრემ მცირე (მთარგმნელი) 1676ბ;
 1696:14 (შენ. 2, 3)
 ✓ ეფრემი (ბიზანტიელი ავტორი) 2434:1
 ექვთიმე ათონელი იხ. ექვთიმე მთა-
 წმიდელი
 ექვთიმე გრძელი 2397:5 (ანდ.)
 ✓ ექვთიმე მთაწმიდელი (მთარგმნელი)
 1590:4 (შენ. 2); 1597:2; 1696:1
 (შენ. 2), 2 (შენ. 1). 3 (შენ. 1). 4
 (შენ.). 6 (შენ.). 7 (შენ.). 8 (შენ.).
 9 (შენ.). 10 (შენ.). 11 (შენ.); 12
 (შენ. 1), 13 (შენ. 1). 14 (შენ. 1);
 1697:1 (შენ.). 2 (ანდ.); 1718
 (ანდ.); 1732 (შენ. 2); 2397:5 (შენ.
 1); 2432:3, 4 (შენ.). 5 (შენ.)

3

- ვალისოვსკი ვლადიმერ დიმიტრის ძე
 (გენერალ-მაიორი) 1664:1
 ვარლამ [ერისთავი] (საქართველოს
 პირველი ეგზარქოსი) 2464:1
 ვარლამ მღვდელ-მონაზონა 1741
 (შენ. 1)
 ვასილი 1718:4
 ვასილი დიდი იხ. ბასილი დიდი
 ვასილი კესარიელი იხ. ბასილი დიდი
 ვასილი. შიო მღვდლის ძე 1735:2ი.
 5 (შენ. 1). 7 (შენ.)
 ვაჩნაძე ბარძიმ 2384:2
 ვაჩნაძე გრიგოლი (გადამწერი) 2451
 (ანდ.)
 ვახტანგ ბატონიშვილი 2385:183
 ვახტანგ ბატონიშვილი (ეკერლე II
 ძე) 1635ბ:7ე; 1735:4, 5
 ვახტანგ გორგასალი 2453
 ვახტანგ IV (1443—1446 წწ.) 2437:3
 (მინ. 4)
 ვახტანგ V (შაჰნავაზი) 1729:1; 2266ა
 (შენ.): 2400
 ვახტანგ VI (ლევანის ძე) 1551; 1552:
 1 (შენ. 1); 1559, 1559 (შენ. 3); 1578

- (შენ. 2ა); 1580 (მინ. 1, 2, 3); 1582
 (მინ. 2); 1608 (შენ. 1კა), (ანდ.): 1609
 (შენ. 2ბ); 1612:25, 28 (შენ. 1);
 1619თ (შენ.); 1624:1, 1 (შენ. 1),
 2, 2 (შენ.). 6; 1654; 1727 (შენ.
 4); 1743 (ანდ. 3); 1746: 2266ა
 (შენ.); 2266ბ; 2267:3 (შენ.); 2316:
 1; 2434:2 (ანდ.); 2457; 2498, (მინ.
 3.5), (ტექ. აღწ.), (შენ. 1)
 ვახუშტი (ვახტანგ VI ძე) 1614 (შენ.
 3დ); 2266ბ (შენ.): 2410; 2440; 2440
 (შენ. 2); 2502; 2502 (შენ. 1); 2503
 ვოლტერი 1673ა; 1742
 ვორონცოვი მიხეილ სიმონის ძე 1653ა

ფ

- ზაალიშვილი იოვანე, მღვდელი 1581-
 (ანდ.). (მინ. 1)
 ზაალიშვილი ზაალ 1635გ (შენ. 1)
 ზაალოვი ზაალ იხ. ზაალიშვილი
 ზაალ
 ზალიკანიანი გიორგი 1598 (მინ. 1)
 Заицерский И. А 1597:3 (შენ.), 4 (შენ.);
 2432:3 (შენ.)
 ზარგაროვი ა. 1548 (შენ. 4); 1551
 (შენ. 2); 1552:1 (შენ. 2), 2 (შენ.)
 ზაქარია დიაკონი იხ. მაღინაშვილი
 ზაქარია
 ზიჩი 1617: 1617 (შენ. 1. 2)
 ზოსიმე იხ. ორბელიანი ზოსიმე
 ზურაბ სახლითუხუცესი 1696 (მინ. 4გ)
 ზურაბოვი ათანახე თევდორის ძე 1616
 (მინ. 6)
 ზურაბოვი ევგენია თევდორის ძე 1616
 (მინ. 9)
 ზურაბოვი თევდორე, მღვდელი 1616
 (მინ. 2, 3, 6, 7, 8, 11)
 ზურაბოვი პეტრე თევდორეს ძე 1616
 (მინ. 5)
 ზურაბოვი სვიმონ თევდორეს ძე 1616
 (მინ. 4)

თ

თაზაგარი 1696 (მინ. 4)
 თავაქალაშვილი მამუკა 1594 (ანდ. 2); 2384:1
 თავდგირიძე ანნა 1702:3
 თავდგირიძე გიორგი 1700; 1701 (ტექ. აღწ.); 1702 (ტექ. აღწ.), 1, 2, (შენ.)
 თანია (ბეჟანის მამა) 1735:2, 5 (შენ. 1), 7 (შენ.)
 თამარ (ბეჟან დადიანის მეუღლე) 1743 (ანდ. 3)
 თამარ დედოფალი (ლუარსაბ მეფის დედა) 1616:2
 თამარ დედოფალი (გარდ. 1684 წ.) 2266ა (შენ.)
 თამარ მეფე 1613:19; 1624:8 (შენ.); 1637, 1, 1 (შენ. 2); 2385:160; 2440 (შენ. 2)
 თარხანოვი დავით 1696 (მინ. 4 თ)
 თარხანოვი (მთარგმნელი) 2316:7
 თარხანოვი ლუკა 2499 (მინ. 5)
 თარხანოვი დ. 1576ბ:27 (შენ.)
 თაყაიშვილი ექვთიმე 1546(შენ. 2); 1548 (შენ. 2); 1550 (შენ. 2); 1551 (შენ. 1); 1554 (შენ. 3); 1559 (შენ. 4); 1561 (შენ. 2); 1563 (შენ. 2); 1564:2 (შენ.); 1567:2 (შენ. 2); 1568:3 (შენ.); 1569 (შენ. 2); 1571 (შენ. 4); 1572 (შენ. 2); 1573 (შენ. 4); 1574:5 (შენ.); 1575:34 (შენ.); 1576ა:9 (შენ. 2); 1576ბ:61 (შენ. 2); 1576გ:43 (შენ. 2); 1580 (შენ. 1); 1582:1 (შენ.); 27 (შენ. 1); 31 (შენ.); 1586 (შენ. 2); 1594 (შენ. 1); 1598 (შენ. 3); 1612:21 (შენ.); 28 (შენ. 2); 1613:19 (შენ. 2); 1624:8 (შენ. 2); 1626 (შენ. 1); 1637თ (შენ. 3); 1637 11თ (შენ. 2); 1668 (შენ. 1. 2); 1675ა: 1675ბ (შენ. 2); 1675გ (შენ.); 1682:1 (შენ.); 1727 (შენ. 6); 1729 (შენ. 4); 1738 (შენ. 2, 3); 1739 (შენ. 3დ); 1746 (შენ. 2); 2270 (შენ. 4); 2305 (შენ. 2); 2315 (შენ. 2); 2316 (ანდ.); 2363:5

(შენ.); 2364 (შენ. 3); 2365:1 (შენ. 2); 2384:3 (შენ. 4); 2385:309 (შენ. 3); 2392:2 (შენ. 3); 2401 (შენ. 3); 2409 (შენ. 2); 2410 (შენ. 2); 2411 (შენ. 3); 2439 (შენ. 2); 2440 (შენ. 2); 2442:3 (შენ. 4); 2445:5 (შენ. 2); 2446 (შენ. 2); 2421ბ: 8 (შენ. 2); 2481ა:5 (შენ. 3); 2493 (შენ.); 2502 (შენ. 2); 2511 (შენ. 6)
 თევდორე 1699 (შენ.)
 თეიმურაზ I 1546; 1547:8. 9, 10, 11, 12, 13, 14, 19; 1637:1, 2 (შენ. 2); 1739; 2303:1 (შენ.); 2305:1, 2, 2 (შენ.); 3; 2309 (შენ.); 2433:24 (მინ.): 2442
 თეიმურაზ II 1547:4. 16; 1581 (მინ. 3); 1582:16. 16 (შენ.). (მინ. 2); 1640ა 15; 1654; 2410; 2446 (შენ. 1)
 თეიმურაზ მეფის ძე (გიორგი XIII ძე) 1649ბ (შენ. 1ა); 2396:3, 3 (შენ. 2)
 თეკლე ბატონიშვილი (ერეკლე II ასული) 1631ა: 1639 (შენ. 1); 1558 (შენ. 2, 3); 1661
 თეო 1549 (შენ. 1), (მინ. 1)
 თეოდორე მანგლელი 1676ბ (შენ. 3)
 თეოდორე სალოსი 1582:20, 20 (შენ.)
 თეოფანე (ანტიოქიის პატრიარქი) 1718:1
 თომა (მოციქული) 1607
 თოფურია ვარლამ 1582:18 (შენ.); 1. 12:20 (შენ.); 2270 (შენ. 1); 2365:7 (შენ. 1), 309 (შენ. 1)
 თადატ სომეხთა მეფე 1547:1
 თუთა გურიელი 2266ა (შენ.)
 თუმანოვი ივ. თუმანიშვილი
 თუმანიშვილი 1576გ:26
 თუმანიშვილი ანა ეგნატეს ასული (გადამწერი) 2271:1 (შენ. 2)
 თუმანიშვილი გივი ზურაბის ძე 2457 (შენ. 2)
 თუმანიშვილი გიორგი ეგნატეს ძე 1575:13; 1576ბ:9. 23, 23 (შენ.); 29. 29 (შენ.); 1586 (ანდ.); 1636:22 (შენ. 1); 2385:6, 8, 9, 11, 15, 16 (შენ.), 37, 44, 143, 144, 203;

2450:2-11; 2484:10 (მინაწ.)
 თუმანიშვილი დავით 1727 (მინ. 1);
 2385:141, 172; 2446 (მინ. 8. 9)
 თუმანიშვილი დიმიტრი 1575:26, 26
 (შენ.); 1576ბ:46, 46 (შენ. 1, 2);
 47, 47 (შენ. 1, 2); 48, 48 (შენ. 1,
 2); 50, 50 (შენ. 1. 2); 52, 52 (შენ.
 1. 2); 54, 54 (შენ. 1, 2); 1576გ:15;
 1635ბ:7იზ; 2385:12, 84. 193, 194
 თუმანიშვილი ეგნატე 2446 (მინ. 9)
 თუმანიშვილი მათა (თამაზ ორბელია-
 ნის ასული) 1635ბ:1 (შენ.)
 თუმანიშვილი მიხეილ (გადამწერი)
 2449 (მინ.); 2484:10. 10 (მინ.)
 თუმანიშვილი პ. 1576ბ:24, 24 (შენ.);
 1576ბ:26. 26 (შენ.); 37, 37 (შენ.)
 თურმანიძე ხოსრო 1580 (მინ. 4);
 2309:3 (შენ.)
 თურქისტანიშვილი ერასტი 1624:6;
 2434:2

0

იაკობ (მოციქული) 1607
 იაკობ მარტინის ძე 1635ე (შენ. 2)
 იაკობ შემოქმედელი 2400
 იაკუბოვიჩი, იხ. ეკუბოვიჩი
 იბრეიმ ფაშა 1581 (მინ. 3)
 იესე (იმერეთის სამეფოს სახლთუხუ-
 ცესის ზურაბ წერეთლის ასულის
 ყმა) 2450:12 (მინ. 1)
 იესე მღვდელი 1547:2
 ივანე პეტრეს ძე (გენერალ მაიორი).
 1657
 ივანე ცოხკ... 1699 (მინ.)
 ივლიტიანა (გადამწერი) 1549 (შენ. 2)
 ილია იკონომოსი 1676ბ (შენ. 3)
 ილინსკი ევსეი 1586 (მინ. 3)
 ინგოროყვა პ. 1728 (შენ. 1)
 იოაკიმ მთაწმიდელი (საქართველოს
 არქიმანდრიტი) 1582:20 (შენ.)
 იოაკიმ ჭვარის მამა 1696 (მინ. 4ა)
 იოანე 1696 (მინ. 4თ)
 იოანე ბატონიშვილი 1735 (მინ. 1)
 იოანე (გიორგი გესამანიელის ძე, და-

ვით რექტორის გაზრდილი) 1735:
 25, 5 (შენ. 1). 7 (შენ.)
 იოანე დამასკელი 1581:1; 2397:1.
 1 (შენ. 1), 4, 5, 8
 იოანე იაღლუზის ძე 1561
 იოანე მდივანბეგი იხ. ორბელიანი
 იოანე მდივანბეგო
 იოანე მმარხველი 1597:2, 3, 4; 1718:
 2, 3; 2432:4
 იოანე მღვდელი (გარსევან მღვდლის
 შვილი. გადამწერი) 1587 (ანდ.)
 იოანე ოქროპირი 1582:19; 1590:3;
 2436:1. (მინ. 2)
 იოანე პეტრიწი 1597:11. 11 (შენ.)
 იოანე სინელი 1595:14; 1597:11.
 იოანე შავთელი 1547:19 (შენ.)
 იოანე წილენელი 1612:22, 28 (შენ. 1)
 იოანე ზუცესი (გადამწერი) 1730 (ანდ.)
 იოანესიანი იოსებ 1733 (შენ. 2);
 2396:3 (შენ.)
 იოელი (დავით კანდელაკის ძე) 1735:
 2თ. 5 (შენ. 1). 7 (შენ.)
 იოვანე 1699 (შენ.)
 იონათან 1624 (მინ. 1)
 იონესოვი იოსებ იხ. იონანესიანი
 იოსებ
 იორდანიშვილი, სოლომონ 1550 (შენ.
 1). 2315 (შენ. 1); 2397:2 (შენ.);
 2409 (შენ. 1); 2450:1 (შენ.)
 იოსებ (ალავერდის დეკანოზის ძმის-
 წული) 1735:5 (შენ. 1); 7 (შენ.)
 იოსებ 1615 (მინ.)
 იოსებ 1699 (შენ.)
 იოსებ (გადამწერი) 1563 (ანდ.)
 იოსებ თბილელი იხ. სააკაძე იოსებ
 იოსებ მელექსე 2363:3 (შენ. 1)
 იოსებ მელიქოვი იხ. იოსებ ნაცვალო
 იოსებ მუშრბიბისშვილი 1576გ:24
 იოსებ მცირე (სვიმეონ მდივნის მე-
 ორე ძე) 1735:2ზ. 7 (შენ.)
 იოსებ ნაცვალი 1575:25; 1576ბ:2;
 1576გ:11, 43; 1612:11, 11 (შენ.
 2); 2385:2, 178; 2391:5
 იოსებ პრეცეპტორი (ალავერდის დე-
 კანოზის ძე) 1735:2ე

ოსელიანი პლატონ 1646გ: 2387 (მინ. 4)
 ოსელიანოვი ონისიმე 2387 (შენ. 3)
 ოსტოს (იერომონაზი) 1559 (ანდ.)
 ირაკლი მეფე (ბიზანტიის იმპერატორი) 1718:1
 ირაკლი I ოს. ერეკლე I
 ირაკლი II ოს. ერეკლე II
 ირანალი 1696 (მინ. 4ბ)
 ისაკ 1624 (მინ. 2)
 ისაკ (ბალავარიანის პერსონაჟი) 2394:2
 ისაკ მცირე 1553
 ისაკ რაბინი 1741
 ისაკი (ალავერდის დეკანოზის ძე) 1735:2ო, 7 (შენ.)
 იულონ ბატონიშვილი 1635ბ:7დ; 1657
 იუსტინიანე იმპერატორი 1570; 1570 (მინ.)

ბ

Ианіта: ოს 1642ბ (შენ. 2)
 კაკაბაძე სარგის 1623 (შენ.); 1651 (შენ. 2); 1652ა (შენ. 2)
 კალანდაძე არსენ 1564:1 (შენ.); 1567:1 (შენ.)
 კალატოზოვი ივანე 1548 (შენ. 4); 1551 (შენ. 2); 1552:1 (შენ. 2); 1746 (შენ. 3)
 კანდელაკი დავით გარეჯელი 1735:2ო, 5 (შენ. 1), 7 (შენ.)
 კანდელაკი ნიკოლოზ 1630დ:1 (შენ.); 1630ე (შენ.); 2441 (შენ.)
 კარიჭაშვილი დავით 2310 (შენ. 1); 2311 (შენ. 2)
 კარლოსი (ფრანციის ღენერალი) 2316:7
 კასრაძე ანდრია 2271:1, 2, 3, 4 (შენ.)
 კასრაძე სვიმონ გიორგის ძე (გადამწერი) 1716 (ანდ.)
 კახაძე მ. 1619ა (შენ. 1)
 კეკე 2308:8

კეკელიძე კორნელი 1548 (შენ. 3); 1553 (შენ.); 1560 (შენ.); 1574:2 (შენ.); 1580 (შენ. 3); 1581:1 (შენ. 3); 1590:4 (შენ. 2); 1593 (შენ.); 1597:11 (შენ.); 1696:1 (შენ. 2), 2 (შენ.), 3 (შენ. 1), 4 (შენ.), 5 (შენ.); 6 (შენ.); 7 (შენ.), 8 (შენ.), 9 (შენ.), 10 (შენ.), 11 (შენ.), 12 (შენ. 1), 13 (შენ. 1), 14 (შენ. 1), 15 (შენ.), 16 (შენ.), 17 (შენ.), 18 (შენ.), 19 (შენ.), 20 (შენ.), 21 (შენ.), 23 (შენ.); 1697:2 (შენ. 1), 3 (შენ. 2); 1728 (შენ. 1); 1740 (შენ. 1); 1746 (შენ. 2); 2330 (შენ.); 2331 (შენ. 2); 2340:10 (შენ.); 2384:1 (შენ.), 2 (შენ.); 2385:159 (შენ. 1); 2394:1 (შენ.); 2397:1 (შენ. 3); 2397:4 (შენ.), 5 (შენ. 1); 11 (შენ.), 12 (შენ. 1); 2398 (შენ.); 2406:8 (შენ. 1); 2432:2 (შენ.), 5 (შენ.); 2434:5 (შენ.), 4 (შენ.); 2436:1 (შენ. 1); 2445:1 (შენ. 1); 2447 (შენ.); 2452:2 (შენ.); 2499 (შენ. 1)
 კელენჯერიძე მანანა 2387 (შენ.); 2466 (შენ.)
 კერესელიძე ივანე 1634:11 (შენ. 3); 12; 1635ბ:11 (შენ. 1); 1640ა:25 (შენ. 2); 2308:5
 კესარიოს (გრიგოლ ღვთისმეტყველის ძმა) 1696:23
 კვინტოს, კურციოსი 2390 (შენ.); 2480ბ
 კვიპრიანე სამთავნელი 2462 (შენ. 2)
 კვიროს ალექსანდრიელი 1619ბ
 კიკო გიორგი დეკანოზის ძე 1696 (მინ. 4 თ); 1735:5 (შენ. 1), 7 (შენ.)
 კირიკე 1595 (მინ. 3, 5, 6, 12)
 კირილე ალექსანდრიელი 1590:3 (შენ.)
 კლემენტოს (რომის პაპი) 2397:11
 კრილოვი ი. 2269:2
 კობიძე დავით 1594 (შენ. 2)
 კოშმა მაიუმელი 2397:1 (შენ. 1)
 კოირიკე ხოსის ძე ოს. ხოსის ძე კლი-

რიკე

- კონსტანტინე (ბიზანტიის იმპერატორი) 1718:1
 კონსტანტინე მეფე (მამადყულისხანი) 1559
 კორძია გაბრიელ იოანეს ძე 2395 (ანდ. 2)
 კოჩიევი იოანე (გურიის ეპარხიის არქიდიაკონი) 2305 (მინ. 2)
 კროპოტოვი გაბრიელ 1743 (ანდ. 3)
 კუტუშოვი მ. 2433:10 (შენ.)

ლ

- ლანგთემური 2437:3 (მინ. 1)
 ლარაძე ივანე 2388 (მინ. 1)
 ლარაძე პეტრე 1577:1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 1586 (ანდ.); 1612:28 (შენ. 1); 1636:1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12; 13, 13 (შენ.). 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22; 2385:180, 213; 2388 (მინ. 1)
 Лебедев Д. М. 1743 (შენ. ვ)
 ლევან ბატონიშვილი (ვახტანგ VI მამა) 1608 (ანდ.); 1726 (შენ. 2); 2266ა (შენ.); 2385:7 (შენ. 2); 2498 (ანდ.)
 ლევან ბატონიშვილი (ერეკლე II ძე) 1582 (მინ. 2); 1655ბ
 ლეონ დიდი (ბიზანტიის იმპერატორი) 2394:4 (მინ.)
 ლეონი აფხაზთა მეფე 1738 (მინ. 3)
 ლეონტი მროველი 1547:1
 ლიონიძე სოლომონ 1630დ:1, 1 (შენ.); 2 (შენ.); 1630ე; 1631გ; 2441
 ლოლაძე აღ. 1562:1, 2
 ლოლაშვილი ივანე 1613:19 (შენ. 1); 1624:8 (შენ. 1); 2396:2 (შენ. 2)
 ლომოური თ. 2410 (შენ. 3); 2440 (შენ. 1); 2503 (შენ.)
 ლუარსაბ ბატონიშვილი 2266ა (შენ.)
 ლუარსაბი (მეფე მოწამე) 1616:2; 2506 (შენ. 3)

მ

- მალათოვი მირზაჯანა 1640ა:13 (შენ. 2)
 მადინაშვილი ზაქარია, დიაკონი 1592: (ანდ.)
 მაია (კრიპტოგრაფიაში) 1613 (მინ. 2)
 მაია (ყურა-ბეგლარ ერისთვის შვილი. იოანე მუხრანბატონის და) 1635ბ: 7იღ
 მაისურაძე ისაკ სოლომონის ძე 2399: 3 (შენ.), 15 (მინ. 2, 3, 4, 7)
 მაისურაძე სულხან 2399:2 (მინ.), 15 (მინ. 4, 8, 9)
 მანანა 1567:2
 მანახე (ბიბლიური მეფე) 1667 (შენ. დ)
 მარიამ ბატონიშვილი 1576ბ:1; 1635ბ-მარიამი 1549 (შენ. 1)
 მარიამი (ანას და) 2511 (მინ. 8)
 მარიამი (ალექსანდრე იმპერატორის მეუღლე, თეოდორეს ასული) 1616: (მინ. 2)
 მარიამ დედოფალი 2498 (მინ. 4)
 მარიამ დედოფალი (ვახტანგ V-ის მეუღლე) 2266ა (შენ.)
 მარიამ დედოფალი (ლევან დადიანის და) 1633
 მარიამ იმერეთის დედოფალი-1584
 მარიამ მეგვიპტელი 2506
 მარიამ-ყოფილი მაკრინე 1608 (შენ. 1ი); 1609 (შენ. 1თ)
 მარინა 1549 (შენ. 2)
 მარკოზ (მღვდელ-მონაზონი) 1676ბ (შენ. 3)
 მარმონტელი 1591 (შენ. 1ბ)
 Мара Н. Я. 2400 (შენ.)
 მაქსიმე აღმსარებელი 1595:5, 13; 1697:1; 1732; 2396:1; 2397:8; 2434
 მალალოვი დიმიტრი 1571 (შენ. 3)
 მაყაევი იბ. მაყაშვილი დ.
 მაყაშვილი დიმიტრი (სიმონის მამა) 1637 1:1 (შენ. 1), 15
 მაყაშვილი ელისაბედ პეტრეს ასული 1623 (მინ. 3)
 მაყაშვილი ნიკოლოზ 1741 (მინ.)
 მაყაშვილი პეტრე 1623 (მინ. 3)

მაცაშვილი სალომე სიმონის ასული
1637 1:18; IIა (შენ. 2); IIბ (შენ.);
IIგ (შენ.); IIე (შენ. 2); IIვ;
IIშ. IIშ (შენ. 2), IIთ (შენ. 2)

მაცაშვილი სიმონ დიმიტრის ძე
1637I:1 (შენ. 1, 2); 2 (შენ. 2);
3 (შენ. 2); 6 (შენ. 2); 7 (შენ.); 8
(შენ. 2); 15; 18 (შენ. 2); 19 (შენ.
1); 20 (შენ. 1); IIა (შენ. 2); IIშ
(შენ. 1); II (შენ. 2ა, ბ)

მაცაშვილი სოფიო 1637, IIზ

მაჭუტაძე 1594 (მინ. 1)

მაჭუტაძე სამსონ 1702:3

მაჩაბელი 1699 (მინ.)

მაჩაბელი დავით 2385:237

მაჩაბელი თეოფანე (ხუცეს-მონაზო-
ნი. გადაშწერი) 1732 (ანდ.)

მაჩაბელი სიმონ 1576გ:19

მეთოდი კონსტანტინეპოლელი 1597:
7; 2432:7

მელიქიშვილი ლ. 2484:10 (შენ. 2)

მელიქოვი ალექსანდრა 1586 (მინ. 2)

მელიქოვი იოსებ იხ. იოსებ ნაცვალ

მელიქსეთ-ბეგი ლ. 2316:3 (შენ.)

მენიანდროს (ფილოსოფოსი) 2434:1

მერკვილაძე ს. 1614 (ტექ. აღწ.)

მესანთლე ჩიტა 2410 (მინ. 1)

მესხიევი იხ. მესხიშვილი

მესხიშვილი ალექსი 1735 (ტექ. აღ.).
(მინ. 1)

მესხიშვილი გაბრიელ იოანეს ძე
(გადამწერი) 2395 (ანდ. 1)

მეღვინეთუხუცესი ლუარსაბ 2499
(მინ. 3, 4, 5)

მეხეათუნ (მეფის ასული) 1696 (მინ.
4 ა. თ)

მირვეიზ მთავარი 1743 (ანდ. 3)

მირიან ბატონიშვილი (ერეკლე II ძე)
1598 (შენ. 1ბ); 1635დ (შენ. 1);
2464:1

მირიან ქართლის მეფე 1547:1

მიქაელ სვიმოწმიდელი 2397:4

მიქაძე გივი 1550 (შენ. 3); 1613
(მინ. 2); 2391:5 (შენ. 2, 3)

მიქელაძე აბდულ-ბეგი 2493 (ტექ.

აღწ.). (მინ.)

მიქელ მღვდელი (დავითის მამა)
1735:2 მ, 5 (შენ. 1), 7 (შენ.)

მიხაილ 1549 (შენ. 1)

მიხაილ ნიკოლაიჩ 1586 (მინ. 3)

მიხაკა 2399:15 (მინ. 6)

მოსე (გადამწერი) 1595 (მინ. 1)

მოსიასშვილი ხეჩუა (გადამწერი)
1567 (ანდ.)

მუშრინბოვი იოსებ 1576გ:13

მუხრან-ბატონი (სარდალ-უხუცესი)
1635ბ:7იბ, 1, 2

მუხრან-ბატონი გრიგოლ იოანეს ძე
2433:23

მუხრან-ბატონი თეიმურაზ 1576გ:40

მუხრანსკი დ. 1632

მხეიძე 1743 (ანდ.)

მხითარ სევასტიელი 1744; 2362
(შენ. 1)

ნ

ნაბაისძე ივანე 1699 (მინ.)

ნადირშაჰი 1582 (მინ. 2); 1654

ნაზარალიხანი იხ. ერეკლე I

ნაზარიშვილი ელისაბედ (გადამწ.)
1572 (ანდ.)

ნაკაშიძე გიორგი 2498 (მინ. 1)

ნაკაშიძე ნიკოლოზ 2498 (მინ. 2)

ნაკაშიძე მარიამ 1594 (მინ. 1, 4)

ნანა დედოფალი (მირიან მეფის მეუღ-
ლე) 1547:1

ნაომი 2505

ნაპოლეონი 1555:8; 1656ბ (შენ.); 1670
(შენ.)

ნაცვლიშვილი ალექსანდრე სოლომო-
ნის ძე 1576ბ (მინ. 2)

ნეკტარიოს პატრიარქი 1587:1
(შენ. 3)

ნერსე სომეხთ კათოლიკოსი 1667
(შენ. ა)

ნერსესოვი იაგორ 1564:1 (შენ.);
1567:1 (შენ)

ნიკიფორე ხუცესი 2394:1

ნიკიფორე კახი (ჭვარის მამა) 1676ბ
(შენ. 3)

ნიკო ბატონიშვილი 1594 (მინ. 3)
 ნიკოლაოს (გადამწერი) 1588 (ანდ.)
 ნიკოლაოსი გიორგი დეკანოზის ძე
 1735:2გ
 ნიკოლოზ (ალექსანდრე იმპერატ. ძე
 1616 (მინაწ. 2)
 ნიკოლოზ თბილელი იხ. ორბელიანი
 ნიკოლოზ
 ნიკოლოზ (მოწ.) 2306:1
 ნიკოლოზ მღვდელი 1592 (ანდ.)
 ნიკოლოზ პირველი (რუსეთის იმპე-
 რატორი) 1575:6; 2481ა:5
 ნიკოლოზ რუსთველი 1547:6
 ნინა (გადამწერი) 1546 (ანდ.)
 ნინო (მოციქული) 1612:22
 ნინო (მღვდელი თევდორე ზურაბო-
 ვის დისწული) 1616 (მინ. 10)
 ნინო. ყაბდოს (!) მთავრს ქალი
 1635ბ:1 (შენ.)
 ნინიკაშვილი ს. ნ. 2409 (მინ.)
 ნისტორი 1699 (მინ.)
 ნონიოვი ფარსადან (გადამწერი)
 1564 (ანდ.)
 ნუშკა დალუკა 1576გ:35

მ

მღოფცესი ა. 1576გ:25
 მფნესა 2511 (მინ. 9)
 მღვა ნიკოლოზის ასული (ნიკოლოზ
 I ქალიშვილი) 1669
 მონანა მდივანი იხ. ქობულაშვილი
 მონანა
 მონისიძე მღვდელი 2362 (ანდ.)
 მონოფრე ბოდბელი 1547:7
 მორბელი იხ. ორბელიანი ვახტანგ
 ოქნელი P. P. 226ბ ბ (შენ)
 ორბელიანი ალექსანდრე ვახტანგის ძე
 1576ბ:37 (შენ.); 1580 (მიხ. 1, 3).
 1631ა, ბ; 1632; 1634:1 (შენ.). 2
 (შენ. 2), 5 (შენ. 2). 6 (შენ. 2), 12
 (შენ. 2), 14 (შენ.). 15 (შენ. 1), 16,
 18, 19 (შენ.); 1635ბ:11 (შენ. 1);
 1635გ (შენ. 2); 1639 (შენ. 1);
 1140ა:1 (შენ.), 11 (შენ.), 23 (შენ.

2); 1640ბ; 1640გ; 1641; 1642ა, ბ;
 1643; 1644; 1645; 1646ა. ბ, გ;
 1649ა. ბ; 1650 (შენ.); 1651 (შენ.
 1); 1652ა, ბ; 1653ა, ბ; 1654;
 1655ა, ბ; 1658; 1659ა, ბ; 1659ა
 (შენ. 2); 1659ბ (შენ.); 1660; 1661;
 1662; 1663 (შენ. 1); 1664:1 (შენ.
 2); 1664:2 (შენ. 3); 1665
 ორბელიანი ასლან 1635ბ:1
 ორბელიანი გრიგოლ 1756გ:მ (შენ.);
 1586 (მინ. 3); 1632; 1634:18 (შენ.);
 2385:21, 22; 2456:2, 4. 6. 10, 12,
 13; 2484:10 (შენ. 2), (მინ.)
 ორბელიანი დავით ალექსანდრეს ძე
 1635ბ:8; 1636:12; 1640ა:9 (შენ.);
 2364; 2394:4 (ანდ. 1)
 ორბელიანი დარია ალექსანდრეს
 ასული 1634:18 (შენ.); 1640ა:9
 (შენ. 2), 21, 22 (შენ. 2); 1663 (შენ. 3)
 ორბელიანი დიმიტრი 1547:15; 1582:
 23; 1726 (შენ. 2შ)
 ორბელიანი ელიზბარი (ეშვიკასბაში)
 1580 (მინ. 3)
 ორბელიანი ვახტანგ (ყაფლანიშვილი,
 დიდი ორბელი) 2433:22; 2498
 (ანდ.)
 ორბელიანი ვახტანგ (ალექსანდრე
 ორბელიანის მამა) 1580 (მინ. 1);
 1663 (შენ. 2)
 ორბელიანი ვახტანგ ვახტანგის ძე
 1640ა:24 (შენ. 2)
 ორბელიანი ზოსიმე (საბას ძმა) 1726
 (შენ. 2შ), (შენ. 4)
 ორბელიანი ზურაბ ნიკოლოზის ძე
 1635ბ:11
 ორბელიანი თამაზ 1635ბ:1 (შენ.)
 ორბელიანი ივანე დავითის ძე 2384
 (მინ. 3); 2385:5; 2388 (მინ. 2, 4),
 (ანდ. 2); 2394:4 (ანდ. 1)
 ორბელიანი იოანე მდივანბეგი 1592
 (ანდ.)
 ორბელიანი მაიკო ალექსანდრეს ასუ-
 ლი 1640ა:9 (შენ. 2), 21 (შენ. 1),
 22 (შენ. 2); 1663 (შენ. 3ა, ბ);
 2484:6, 7, 8, 9

ორბელიანი მამუკა 1586 (ანდ.)
 ორბელიანი მანანა 1635ბ:7თ
 ორბელიანი მზეკაბუკი 1576ბ:55;
 1612:21; 2385:162
 ორბელიანი ნიკოლოზ (თბილელი,
 საბას ძმა) 2266ბ
 ორბელიანი ნიკოლოზ რევაზის ძე
 1635ბ:11
 ორბელიანი ნინო 1632
 ორბელიანი პეტრე 2456:9
 ორბელიანი სულხან-საბა 1550 (მინ.
 1); 1556 (შენ.); 1578 (შენ. 2 ბ, დ),
 (შენ. 3), (მინ. 1); 1581:3 (შენ.);
 1608, 1608 (შენ. 2), (მინ. 1, 2),
 (ანდ.); 1609 (შენ. 3), (მინ. 1, 2);
 1726; 1726 (ანდ. 1, 2); 2317; 2351
 (შენ. 1); 2396:2, 2 (შენ. 1); 2397:
 2; 2404; 2435; 2439; 2498. 2498
 (ანდ.), (შენ. 1)
 ორბელიანი სოფიო (მეუღლე ივანესი)
 2387 (შენ. 1); 2388 (მინ. 3, 4)
 ორბელიანი ქაიხოსრო 1635ბ:7ჟ;
 1654
 ორბელიანი ქეთევან (გიორგი ერის-
 თვის ასული) 1586 (მინ. 1)
 ორბელიანი ყაფლან დავითის ძე
 1636:12
 ორბელისშვილი ბესარიონ 1596:1;
 1616:1, 2, 3, 3 (შენ. 2); 2452:1
 ოტია მდივანბეგი 1735 (მინ. 2)
 ოქროაშვილი დიმიტრი 2340 (შენ. 3)
 ოშხერელი ფარსადან (გადამწერი)
 1607 (ანდ.)

კ

კავლე 2411 (მინ. 1)
 კავლე დიაკონი 1676ბ. (შენ. 3)
 კავლე მღვდელი 1696 (მინ. 3)
 კავლე პირველი (რუსეთის იმპერა-
 ტორი) 1630დ:2; 1731:5; 2482:4

კაპუნა განდგეგილი 2385:209
 კარმენიდე 1590:6 (შენ.)
 კატრი 2464:3, 4
 Пекарский П. П. 1743 (შენ. 3)
 პეტრე 2411 (მინ. 1)
 პეტრე ალექსის ძე (რუსეთის მეფე)
 1743 (ანდ. 3)
 პეტრე (გადამწერი) 1696:2 (ანდ.)
 პეტრე ეპისკოპოსი 1595:12
 პეტრე I დიდი (რუსეთის იმპერა-
 ტორი) 1735:1 (შენ. 2); 1743 (შენ. 1)
 პეტრე მოგილა 1587:1, 1 (შენ. 2)
 პეტრე მოციქული 1607
 კლატონ მოსკოვის მიტროპოლიტი
 1670. 1670 (შენ.)
 კლატონ (ფილოსოფოსი) 1590:6
 (შენ.); 2434:1
 კოტიომკინი პავლე 1633
 კროკლე დიადოხოსი 1592
 კრორევი 2316:7
 კროხორე (იოვანე ღვთისმეტყველის
 მოწაფე) 1697:2
 კუშკინი ა. ს. 2269:1

ქ

ქანლისი 1591; 1591 (შენ. 1 ა, ბ),
 (შენ. 2)
 ქამენ 2427 ა, ბ, გ
 უორდანია თედო 1547:3 (შენ.); 1696:
 1 (შენ. 2), 2 (შენ.); 2511 (შენ. 5)

რ

რაჟდენ (მოწაფე) 1699 (მინ.)
 რასინი 2480ა
 რატიევი იოსებ (გადამწერი) 1733
 (ანდ.), (მინ. 11)
 რატიშვილი გაბრიელ 1550 (მინ. 3)
 რევ (მირიან ზევის ძე) 1547:1
 რენეეციოსი იხ. ფრენსგეირი
 როდამ დედოფალი (შაჰნავაზის მე-
 უღლე) 2266ა (მინ. 1)
 რომანოვი ნიკოლოზ პეტრეს ძე

1733 (შენ. 2)

როსტომი 1696 (მინ. 4ზ)

როსტომ მეფე 2266ა (შენ.)

როსტომ ერისთავი (მამს თინათინ ერისთავისა, პაპა ანასტასია ჩოლოყაშვილისა) 2452:2 (ანდ.)

რუსთაველი შოთა 1586; 1617:1;

1675ა; 1727; 1733 (მინ. 4); 2315

რუხაძე ტრიფონ 1553 (შენ.); 1554

(შენ. 2); 1576ბ:23 (შენ. 2), 30

(შენ.), 43 (შენ. 2); 1576გ:10 (შენ.),

15 (შენ.); 17 (შენ.), 31 (შენ.), 32

(შენ.); 1735:2 (ანდ.) 5 (შენ. 1),

9 (შენ.), 13 (შენ.); 1743 (შენ. 3);

2365:2 (შენ.); 2445:1 (შენ. 2),

(შენ. 4); 2479 (შენ. 3); 2480გ

(შენ. 4)

რჩეულიშვილი გრიგოლ 2308:3

ს

საკაძე დიმიტრი 1625:4

საკაძე იოსებ 2392:2; 2394:3

საბინინი მ. 1616:3 (შენ. 1); 2452:1
(შენ.)საგინაშვილი ელისაბედ გრიგოლის
ასული 2484 (ტექ. აღწ.)საიათნოვა 1576გ:20, 20 (შენ.); 2385:
19სალომე (გარსევან ეშვილასბაშის და)
1735:13გსამუილ რაბინ-იუდიანი (მორაკანე-
ლი) 1741

სარგის თოგველი 1728 (მინ. 3 ა, ბ)

სასნია არსენის ძე იხ. არსენის ძე სას-
ნია

საურმაგ (ქართლის მეფე) 2502

საჰლ იხმაილი (1814—1915) 2434:2
(შენ. 3)

სელივანოვი სვიმეონ 1591 (შენ. 1ა. 2)

სერგი (დავით მდივნის მეორე ძე)
1735:2დ, 7 (შენ.)

სვიმეონ თესლონიკელი 2432:2

სვიმეონ მდივანი (გერმანეს მამა)

20. ხელნაწერთა აღწერილობა

1735:2გ, 5, 5 (შენ. 1), 7 (შენ.)

სვიმეონ მუხრან ბატონი (მამა გიორ-
გისა) 1735:2ლ

სვიმონ 1696 (მინ. 4დ)

სვიმონ 1696 (მინ. 4ზ)

სვიმონ ჩიქოვანი (გადამწერი) 1697
(მინ.)

სვიმონ ჭულფელი 1593

სორათემანი 1614

სოგრატი (ფილოსოფოსი) 1624:6;

1625:1; 2434:1, 2, 2 (შენ. 1)

სოლომონ 1582:7

სოლომონ I (მეფე იმერეთისა) 1738
(ანდ.) (მინ. 3)სოლომონ II (მეფე იმერეთისა)
1547:2სოლომონ დავით მდივნის ძე 1735:2ა,
7 (შენ.); (მინ. 3)

სოლომონ მსაჯული 2434:2 (მინ. 4)

სოლომონ წინასწარმეტყველი 2434:1

Сопиков Василий 2480 ბ (შენ. 4)

სოფიო (იხ. ორბელიანი სოფიო)

სოფრონ (იერუსალიმის ევრესკოპოზი)
1619ბ

სპირიდონ საკვირველმოქმედი 2394:4

სტეფანოვი 1667 (მინ. 2)

სტეფანე 1699 (შენ.)

სტეფანე პირველმოწამე 1697:2;
1699 (მინ.)სტეფანე ქაიხოსროს შვილი 2498
(მინ. 6)

სულეიმან შაჰი 2266ა (მინ. 1)

Сулханов Александр (გადამწერი) 2396:4
(მინ. 1, 2)

ტ

ტაბლიაშვილი პეტრე მოსეს ძე (გა-
დამწერი) 1586 (ანდ.)Такашвили Е. იხ. თაყაიშვილი ექვ-
თიმე

ტარსუნოვი 1576გ:36, 39

ტასია მეგვიპტელი 1590:5

ტაციტი კორნელიოს 1674, 1674
(შენ.)

ტერ-სტეფანე მაზმან ოლლი ართვი-
ნელი 1667 (მინ. 1)

ტიბერიოს იმპერატორი 2316:5;
1741 (შენ. 2)

ტიმეოს 1590:6 (შენ.)

ტიმოთე ალექსანდრიელი 1597:6;
2432:6

ტოლსტოვი (ელჩი) 1743 (ანდ. 3)

ტოჩელაშვილი ვასილ 2511 (მინ. 7)

ტულოვეი იოსებ 1576ა:1, 2, 3, 4, 5,
6, 7, 8, 9, 9 (შენ. 1); 1612:5, 5
(შენ.), 6, 6 (შენ.). 23, 24

ტრაპაკიძე ვასკა 2340:17

ტფილელი იოსებ იხ. სააკაძე იოსებ

უ

უმიკაშვილი პეტრე 1545 (მინ.);
1546 (მინ.); 1547:19 (მინ. 1);
1548 (მინ.); 1549 (მინ. 1, 2);
1550 (მინ. 3, 4); 1551 (მინ.); 1553
(მინ.); 1555 (მინ. 1); 1558 (მინ. 1);
1559 (მინ.); 1560 (ტექ. აღწ.),
(მინ.); 1561 (ტექ. აღწ.), (მინ.);
1562 (ტექ. აღწ.); (მინაწ.); 1563
(ტექ. აღწ.). (მინ. 1); 1564 (ტექ.
აღწ.), (მინ.); 1565 (ტექ. აღწ.),
(მინ.); 1566 (ტექ. აღწ.), (მინ.);
1567 (ტექ. აღწ.). (მინ.); 1568
(ტექ. აღწ.), (მინ. 1); 1569 (ტექ.
აღწ.); 1570 (ტექ. აღწ.); (მინ.);
1571 (ტექ. აღწ.); 1572 (ტექ. აღწ.);
1573 (ტექ. აღწ.); 1574 (ტექ. აღწ.).
(მინ. 1); 1575 (ტექ. აღწ.), (მინ. 1, 2);
1576ა (ტექ. აღწ.), (მინ.); 1576ბ
(ტექ. აღწ.), 1676გ (ტექ. აღწ.), (მინ.);
1577 (ტექ. აღწ.); 1578 (ტექ. აღწ.);
1579 (ტექ. აღწ.); 1580 (ტექ. აღწ.);
1581 (ტექ. აღწ.); 1582 (ტექ. აღწ.);
1583 (ტექ. აღწ.); 1586 (ტექ. აღწ.);
1587 (ტექ. აღწ.); 1588 (ტექ. აღწ.);
1590 (ტექ. აღწ.); 1591 (ტექ. აღწ.);
1592 (ტექ. აღწ.); 1593 (ტექ. აღწ.);

1594 (ტექ. აღწ.); 1595 (ტექ. აღწ.);
1596 (ტექ. აღწ.); 1597 (ტექ. აღწ.);
1598 (ტექ. აღწ.), (მინაწ. 1)

ფ

ფაბულოვი ოთარ 1733 (ანდ.)

ფავლენიშვილი იორამ 2379 (მინ.)

ფალევანდოვი კეკო 1563 (მინ. 3)

ფამბაკელი (გამომცემელი) 1548
(შენ. 4); 1551 (შენ. 2); 1552:1
(შენ. 2)

ფარნავაზი (მეფის ძე) 1715 (ანდ.);
2502

ფარნაოზ ბატონიშვილი, იხ. ბაგრა-
ტიონი ფარნაოზ

ფენლონი 1672; 1672 (შენ. 2)

ფერაძე პავლე (გამომცემელი) 1548
(შენ. 4); 1551 (შენ. 2); 1552:1
(შენ. 2); 1746 (შენ. 3)

ფერშანგოვბ სტეფანე 1576ბ:28, 28
(შენ. 1, 2); 30; 1576გ:32, 32 (შენ.),
38

ფითოვეი 1576ა:7

ფილარეტი (მოსკოვის მიტროპოლი-
ტი) 2481ა:5

ფილიპე (მოციქული) 1607

ფილიპე ფერარი 1743 (შენ. 2)

ფილიპე (ლათინთახუცი) 1741 (შენ. 2)

ფირალიშვილი გოდერძი 2309:1.

ფირდოუსი 1701; 2309:3 (შენ.)

ფლორიანა უ. 1731:8, 8 (შენ. 2)

ფოსუროვი იოსებ ივანეს ძე 1607
(მინ. 1, 3)

ფრანგიშვილი 1734 (შენ. 1)

ფრენსგეირი 2390 (შენ.)

ფრენსლემი იხ. ფრენსგეირი

ფუბლო ლენტულო (ჰურიასტანის
მთაყარი) 1741 (შენ. 2); 2316:5

ფურცელაძე ანტონ 1634:16

ჭ

ჭავთარია მიხეილ 1616:3 (შენ. 2);
2498 (შენ. 7)

ჭაიხოსრო შეფე (ვახტანგ VI ძმა)

1608 (ანდ.); 2266ა (შენ.)
 ქაიხოსრო მეფე (დიმიტრი ბაგრატიონის მამიდის მამა) 1741 (შენ. 1ბ)
 ქართველიშვილი იოანე 1545, 1545 (შენ.); 1618, 1618 (შენ.)
 ქართლოსი 2437:3 (მინ. 2)
 ქაქუჩი 1696 (მინ. 4ე)
 ქებაძე პეტრე 1625 (მინ.)
 ქეთევან (დავით ქსნის ერისთვის დედა) 1735:16
 ქეთევან (მეფის რძალი, მუხრან ბატონის ასული) 1635ბ:7ზ
 ქეთევანა (ქაიხოსრო წერეთლის ასული) 1696 (მინ. 4თ)
 ქეთევან ბატონიშვილი 1576ვ:21; 2385:198; 2455:2
 ქეთევან დედოფალი (მოწ.) 1599; 2433:16, 18
 ქეშიშ დარდიმანდი იხ. ამირიძე იოსებ ქიქოძე ბ. 1582:21 (შენ.)
 ქრისტეფორე (გურამიშვილი) 2505 (შენ. 3)
 ქობულაშვილი ბარბაღე 1635ბ:11 (შენ. 2)
 ქობულაშვილი ონანა (მდივანი) 1613:1—18; 1613. (ანდ. 4, 5)
 ქობულოვი დავით 1635ბ:7ივ; 1655ბ (შენ. 2)
 ქობულოვი თამაზ 2385:40 (შენ.)
 ქობულოვი იოსებ სვიმონის ძე (გადამწერი) 1743 (ტექ. აღწ.), (ანდ. 1)
 ქობულოვი ოთარ 1576ბ:16; 2385:40, 167
 ქუთათელაძე არისტო 1676ბ (შენ. 4)
 ქუთათელაძე ლილი 1575:13 (შენ.); 1578 (შენ. 3); 1608 (შენ. 2); 1609 (შენ. 3); 1640ა:20 (შენ. 2); 1665 (შენ. 2); 1726 (შენ. 4); 2385:15 (შენ.)

ლ

ღვთისწყალობა 1574 (მინ. 3)
 ღოღობერიძე დათუნა 2498 (მინ. 7)

ყ

ყათმაზაშვილი როსტომ 1625:2, 3, 5, 6
 ყაითმაზაშვილი ფილოპე (მთარგმნელი) 1592 (ანდ.)
 ყარამანი 1696 (მინ. 4ზ)
 ყაფლანიშვილი ვახტანგ იხ. ორბელიანი ვახტანგ
 ყარა იბრე ფაშა სარასკარი 1581 (მინ. 3)
 ყიფიანი ნიკოლოზ (გადამწერი) 2448. (მინ.)
 ყორღანოვი გარსევან 1575:3, 9; 1576ვ:4; 1582:15
 ყორღიზაშვილი რევაზ 2269 (შენ. 2)
 ყუბანეიშვილი სოლომონ 1616:1 (შენ.), 2 (შენ.); 2394:3 (შენ.); 2404 (შენ. 1, 2); 2409 (შენ. 1); 2450:1 (შენ.); 2453 (შენ. 1)
 ყულიხანი (ძმა აღამაჰმადხანისა) 1630ა

შ

შალვა (მოწამე) 1616:3; 2452:1
 შალიკაშვილი მარტა (ივანე ლარაძის ასული) 2388 (მინ. 1)
 შანიძე აკაკი 1727 (შენ. 4)
 შანიძე მუქეჟალა 1619ე (შენ. 2)
 შანშოვანი ზურაბ 1581:3 (შენ.); 2397:12 (შენ. 1)
 შარაშიძე გრიგოლ 1548 (მინ.); 1549. (მინ. 2)
 შარაშიძე ქრ. 1615 (შენ. 1, 2)
 შარვაშიძე 1700
 შაჰაბაზი 1558 (მინ. 3); 1576ა:2; 2437:3 (მინ. 4)
 შაჰთამაზი 1559; 1743 (ანდ. 3)
 შაჰნადირი 2410
 შაჰნავაზი იხ. ვახტანგ V
 შამ-სულთან ჰუსეინი 1559
 შემეტიოტი ვ. 1658 (შენ. 2)
 შიო 2310:2

შო მღვდელი (მამა ვასილისი) 1735:

2ი, 5 (შენ. 1), 7 (შენ.)

შობოვსკი გ. 1731:8 (შენ. 2)

შოშიევი სოლომონ გრიგორის ძე
2411 (მინ. 1)

Шошиев Соломон Григорич იხ. შოშიევი
სოლომონ გრიგორის ძე

შჩერბაკოვი ფ. 1631ბ

ჩ

ჩაფაი 1699 (მინ.)

ჩახრუხაძე 1613:19; 1624:8, 8 (შენ.
1); 1729:5

ჩაჩიკაშვილი 1582:18 (შენ.)

ჩაჩიკაშვილი კორნილე 1582:1 (შენ.)

ჩაჩიკაშვილი ნიკოლოზ ქაიხოსროს ძე
2388 (მინ. 3)

ჩერქეზ ოლღანი 1576გ:34

ჩიგინაშვილი ალექსანდრე სტეფანეს
ძე 1575 (მინ. 2)

ჩიქოვანი მიხეილ 2433:24 (შენ.)

ჩიქოვანი სვიმონი 1627:3 (მინ.)

ჩიჩუა 1594 (მინ. 2)

ჩოლოყაშვილი ანასტასია გრიგოლის
ასული 2452:2 (ანდ.)

(ჩოლოყაშვილი) ბიძინა (მოწ.) 1616:
3; 2452:1

ჩოლოყაშვილი გარსევან 2267:2,4

ჩოლოყაშვილი გივი 1635ბ:7იღ1

ჩოლოყაშვილი გრიგოლ 2452:2 (ანდ.)

ჩოლოყაშვილი დავით (მთარგმნე-
ლი) 2445:1 (შენ. 1)

ჩოლოყაშვილი თინათინ (არაგვის
ერისთავის ასული) 2448 (მინ.)

ჩოლოყაშვილი ოთარ 2434:2 (მინ. 2)

ჩოლოყაშვილი ქაიხოსრო გრიგოლის
ძე 2434:2 (მინ. 3)

ჩოლოყაშვილი სარიდან 2365:2 (შენ.)

ჩუბინ ბრძენი 1613 (ანდ. 5)

ჩუბინაშვილი დავით 1559 (შენ. 1);
1580 (მინ. 2)

ჩუბინაშვილი ნიკოლოზ 1676ა, ბ

ჩუბინოვი იხ. ჩუბინაშვილი დ.

ჩხეიძე თავადი 1743 (ანდ. 3)

ც

ცაგარელი ალექსანდრე 1676ა (შენ.
1); 1676ბ (შენ. 1, 2, 3, 4); 1697:3
(შენ. 2)

Цагарели Ал. иб. ცაგარელი ალექსანდრე
ციმერმანი 1600ბ

ციციანოვი დავით ევსტატეს ძე
1591 (შენ. 1ა), (ანდ.)

ციციანოვი პავლე (მთავარმართებე-
ლი) 1576ა:1

ძ

ძოწენიძე ლალი 1625:1 (შენ.); 2434:2
(შენ. 2)

წ

წერეთელი ბერი 1696 (მინ. 4თ)

წერეთელი გრიგოლ ზურაბის ძე
1696 (მინ. 4, 4ფ), (ტექ. აღწ.)

წერეთელი ზურაბ 2450:12 (მინ. 1)

წერეთელი ქაიხოსრო 1696 (მინ. 4ე, თ)

წერეთელი ქეთევან ზურაბის ასული
2450:12 (მინ. 1)

წერძე (მთარგმნელი) 2427 (შენ. 2)

წინამძღვარიშვილი გრ. 2365:2 (შენ.)

წინამძღვაროვი სიმონ 1576გ:19
(შენ.); 2385:41 (შენ.), 149 (შენ.);
220

წიპუტის შვილი 1696 (მინ. 4ე)

ჭ

ჭავჭავაძე ალექსანდრე 1555:6 (შენ.);
1575:1, 1 (შენ.), 2, 2 (შენ.), 21,
21 (შენ.), 23, 23 (შენ.); 1576ბ:17;
17 (შენ.), 19, 19 (შენ. 2), 20 (შენ.);
21, 21 (შენ. 1, 2); 22, 22 (შენ. 1,
2), 25, 25 (შენ. 1, 2); 34, 34 (შენ.
1, 2); 35 (შენ.); 38, 38 (შენ. 1, 2);
1576გ:9, 22, 22 (შენ.), 24,
24 (შენ.), 25 (შენ.), 27, 27

(შენ.); 1583:5 (შენ. 1); 1612:14, 14 (შენ. 2); 1635ბ:2, 2 (შენ.), 3 (შენ. 1, 2), 4 (შენ. 1), 5 (შენ. 1), 6 (შენ. 1), 10; 1673ა (შენ. 2); 1742 (ტექ. აღწ.), (შენ. 2); 2385:10, 16 (შენ.), 17, 31, 35, 38 (შენ.), 39, 50, 145, 154, 165, 166, 173, 174, 177; 197, 199, 200, 216, 235, 2455:1, 3, 4; 2456:1, 5, 7, 8; 2480ა (შენ. 2); 2480ბ (შენ. 1), (შენ. 3); 2480გ (შენ. 3); 2481ა; 2481ბ:3, 4; 2482; 2883:2, 4, (შენ. 1)

ჰავაზაძე ეკატერინე ალექსანდრეს ასული 1555:6

ჰავაზაძე ილია 2308:4

ჰავაზაძე სალომე 1583:3 (შენ.)

ჰიჭინაძე ზაქარია 1579 (მინ.); 1623 (შენ.); 1640ა:11 (შენ.); 1642ა (შენ. 2); 1715 (ტექ. აღწ.); 2384 (მინ. 2); 2410 (შენ. 3); 2493 (მინ.)

ჰონჭაძე დანიელ 1641 (შენ.)

ჰუმბურიძე გ. 2385:21 (შენ.); 2456:2 (შენ.)

ჰყონია ალექსი 2484:10 (მინ. 1)

ჰყონია ილია 2439 (შენ. 1)

ბ

ბანუმა ბატონი 2511 (მინ. 1)

ბახანაშვილი ალექსანდრე 1597:3 (შენ.); 2432:3 (შენ.)

Баханов Александр იბ. ბახანაშვილი ალექსანდრე

ბელაშვილი იოანე 2396:3 (შენ. 2)

ბელთუბნელი მიხეილ 2385:12 (შენ.)

ბერასკოვი მ. 2479

ბერბელიძე ომან (მდივანი) 1559
ზვაბულიძე ოთარ (მდივანი) 1609 (მინ. 6)

ზვარაიშანა 2511 (მინ. 6)

ზობისძე კვიციანე 1699 (მინ.)

ზოჯავეი მარგარ საზარის ძე 1733; 1733 (შენ. 2)

ზოჯავეი საზარა 1733 (შენ. 2)

ჯ

ჯავახიშვილი პავლე (გადამწერი) 2330 (ანდ.); 2331 (შენ. 1)

ჯაკობია გ. 1582:16 (შენ.); 2303:1 (შენ.), 3 (შენ.); 2305:1 (შენ.), 2 (შენ.); 2442:3 (შენ. 1)

ჯამბაკურ-ორბელიანი იბ. ორბელიანი ალექსანდრე

ჯანდიერი ივანე 2454

ჯანდიეროვი ვლადიმერ 1546 (მინ.); 1576ბ (მინ. 1)

ჯაფარიძე დავით მამუკაშვილი 1729:6

ჯაფარიძის ასული მარიამი 1696 (მინ. 3)

ჯეელ ოლღანი 1576გ:14

ჯვარიშვილი ა. 1718 (მინ.); 1719 (მინ.)

ჯორჯაძე ბარბარე 1728 (მინ. 3ბ); 1733 (მინ. 7); 1727 (მინ. 2)

ჯორჯაძე გიორგი 1558 (მინ. 1, 2)

ჯორჯაძე კატო 1637, IIვ.

ჯუანშერი 2453:2

ჰ

ჰეროდე ასკალონელი 1596 (შენ.)

გეოგრაფიული სახელები

ბ

აგარა (სოფ. აჭარაში) 2493 (მინ.)
 ავსტრალია 1743 (შენ. 2 ა, ბ)
 აზია 1598 (შენ. 1ე); 1743 (შენ. 2ა, ბ)
 აზირ-სომხითი 1743 (შენ. 2ე)
 აზოვი 1743 (შენ. 2ე)
 ალავერდი 1735:2ე, ო; 5 (შენ. 1);
 7 (შენ.)
 აღბა (მდინარე) 1743 (შენ. 2ე)
 აღგეთი 1640ა:19 (შენ.)
 ალექსანდრია 1619ბ
 ალექსანდროვკა (კასპიის ზღვის გაღ-
 მით) 1640ა:5 (შენ.)
 ამალღების ეკლესია (წმ. გიორგისა)
 1700 (შენ. 2ღ)
 ამერიკა 1743 (შენ. 2ა, ბ)
 ანანური 1612:22
 ანდრიანოპოლი 1743 (შენ. 2ე)
 ანჩისხატი 1593 (მინ.); 1597 (ანდ.)
 არაგვის საერისთავო 2410
 არბო 2457 (მინ. 1)
 ართვინი 1667 (მინ. 1)
 არტანუჯი 1586 (ანდ.)
 არქევანი 2503
 არხანგელს (იხ. არხანგელსკი)
 არხანგელსკი 1743 (შენ. 2ე)
 ასტარხანი იხ. ასტარხანი
 ასტარხანი 1581 (ანდ.); 1609 (მინ. 4);
 1613 (ანდ. 1), (ანდ. 4); 1729:6;
 1743 (შენ. 2ე); (ანდ. 3)
 აშტარხანი იხ. ასტარხანი
 აშტარხანი იხ. ასტარხანი
 აფრიკა 1743 (შენ. 2 ა, ბ)
 აფხაზეთი 1738 (მინ. 2)
 აწყვერილწყური 1582:1; 1635ბ:8
 აჭარა 2493 (მინ.)

ასსირკი, იხ. ასტირი
 ასტირი 1598 (შენ. 1გ, დ)
 ახალი ალექსანდროვკა 1640ა:14
 (შენ. 1)
 ახალი ჰრომი იხ. კოსტანტინოპოლი
 ახალციხე 1655ა; 1667 (მინ. 1)
 ახმეტა 2310 (შენ. 3); 2434:2 (მინ. 3)

ბ

ბათომი 1700
 ბაიღეთი 1700 (შენ. 2ღ)
 ბახვი 1548 (მინ.); 1549 (მინ. 2)
 ბედია 1738 (მინ. 3)
 ბელალოდი (იხ. ბელგოროდი)
 ბელგოროდი 1609 (მინ. 4)
 ბირთვისი 2437:3 (მინ. 1)
 ბორღალეთი (იხ. ბულგარეთი)
 ბრუხია იხ. პრუსია
 ბულგარეთი 1582:20

ბ

ბანჯა 1582 (მინ. 2)
 გარესჯა იხ. დავით გარეჯა
 გარესჯის უღაბნო იხ. დავით გარეჯის
 უღაბნო
 გელათი 1738 (მინ. 3)
 გელათის მონასტერი 1743 (ანდ. 3)
 გერმანია 1743ა (შენ. 2ე)
 გვარამეთი 1700 (შენ. 2ღ)
 გილან-მაჰანდარი 1743 (ანდ. 3)
 გოგორეთი 1700 (შენ. 2ღ)
 გორი 1696 (მინ. 4ბ); 1700 (შენ. 2ღ)
 გრემი 1558 (მინ. 3); 1637:1, 2 (შენ. 2)
 გურია 1548 (მინ.); 1549 (მინ. 2)
 გურჯაანი 2310 (შენ. 3)

დ

დაგვი 1700 (შენ. 2ღ)
 დავით-გარეჯა 1596:1; 2506 (შენ. 1)
 დარუბანდის ციხე 1743 (ანდ. 3)
 დასავლეთ საქართველო, იხ. იმერეთი
 დაღესტანი 1655ა; 1743 (ანდ. 3)
 დვამბუზი 1700 (შენ. 2ღ)
 დიდგორი 1743 (ანდ. 3)

ე

ევროპა 1600გ; 1735:1 (შენ. 2); 1743
 (შენ. 2ა, ბ)
 ენისელი 1558 (მინ. 1)
 ერათი 2266ა (შენ.)

ვ

ვაკისჯვარი 1700 (შენ. 2ღ)
 ვაჩნაძიანი 1546 (მინ.); 1576ბ (მინ. 1)
 ვიაცკი 1609 (მინაწ. 4)
 ვოლოღდა 1609 (მინ. 4)
 ვორონიჟი (ვორონეჟი) 1609 (მინ. 4)
 ვტობოღოსკი (ტობოლსკი) 1609 (მინ. 4)

ზ

ზედაძენი (ზედაზენი) 1598:40
 ზეინდარი 1700 (შენ. 2ღ)
 ზუბოვკა 1598:19
 ზღუღარი (ზღუღერი) 1700 (შენ. 2ღ)

თ

თბილისი||თფილისი||ტფილისი 1569
 (შენ. 1); 1574 (ანდ. 1); 1575 (მინ.
 2); 1586 (მინ. 2); 1597 (ანდ.);
 1600გ; 1634:2 (შენ. 1), 3 (შენ.),
 6 (შენ. 1), 7 (შენ. 2), 8 (შენ.),
 15 (შენ. 2), 17; 1635გ (შენ. 2);
 1640ა:9, 20 (შენ. 1); 1644 (შენ. 2);
 1649ბ (შენ. 1ა, ბ); 1652ა (შენ. 1);
 1652ბ; 1653ბ (შენ.); 1654 (შენ.);
 1655ა (შენ.); 1656ა (შენ.); 1660;
 1661; 1663 (შენ. 2); 1664; 1665

(შენ. 1); 1696 (მინ. 4 თ); 1731:7;
 1743 (ანდ. 3); 2388 (მინ. 6.); 2395
 (ანდ. 1); 2434:2 (მინ. 1); 2484:6, 10
 თელავი 1637:1, 2 (შენ. 2); 1650;
 1735:1, 2, 2 (შენ.), (ანდ.); 3, 4, 5,
 5 (შენ. 1, 2), 7, 16
 თვერი (ტვერი) 1609 (მინ. 4)
 თიბლიზი იხ. თბილისი

ი

ივერია 1590 (შენ.); 1644 (შენ. 2)
 იერუსალიმი 1587:1 (შენ. 3); 1619ბ;
 1676; 1741 (შენ. 2); 2310 (შენ. 3);
 2316:5
 ილორი 1700 (შენ. 2ღ)
 იმერეთი 1548 (შენ. 1); 1729:1;
 1738 (მინ. 3); 1743 (ანდ. 3); 2266ა
 (შენ.); 2437:4 (მინ. 4)
 იოანე ნათლისმცემლის მონასტერი
 (გარეჯაში) 1596:1; 1608 (ანდ.);
 1734:2 (ანდ.); 1734 (ანდ.); 2436:2
 (მინ. 4)
 იოზე (ბალავარიანიდან) 2394:2
 ისპანი 1582 (მინ. 2); 1608 (ანდ.);
 1743 (ანდ. 3); 2266ა (შენ.)

კ

კავკასიონის||კავკასიის მთა 1637, I 7
 (შენ. 2); 1743 (ანდ. 3)
 კავკასიის ზღვა 1743 (ანდ. 3)
 კაზრეთი 1634 (შენ. 2), 5 (შენ. 1),
 14 (შენ.), 20; 1642ბ (შენ. 1);
 1653ა (შენ. 1)
 კარდავის ყურე (კასპიის ზღვის პირ-
 ზე) 1640ბ, გ
 კაიშაური 1582:10
 კაბადუკია||კაბადუკია 2310 (შენ. 3);
 2389 (ტექ. აღწ.)
 კახეთი 1559; 1598:40, 42 (შენ. 1ბ);
 1613 (ანდ. 4); 1729:1; 2266ა (შენ.);
 2437:3 (მინ. 4)
 კესარია 2389 (ტექ. აღწ.)
 კვარხითი 1572 (ანდ.)

კიავი იხ. კიევი
 კიევი 1609 (მინ. 4)
 კინტრი 1700
 კისტრინი 1598:3
 კოლმენწკი 1609 (მინ. 4)
 კოლმოლორი 1609 (მინ. 4)
 კონკათი 1700 (შენ. 2ლ)
 კორინთა 1616 (მინ. 11)
 კორფუზი 2394:4 (ტექ.)
 კოსტანტინეპოლი 1566; 1587:1 (შენ. 3); 1597:2; 1608 (ანდ.); 1609 (მინ. 4); 1696:5; 1718:1; 1719 (შენ. 3); 2406:8 (ანდ.)
 კრუწინსკი 1609 (მინ. 4)

ლ

ლენი ბალი (პეტერბურგში) 1586 (მინ. 3)
 ლონდონი 1731:7

მ

მაკვანეთი 1700 (შენ. 2ლ)
 მალაროსია 1598 (შენ. 1ე)
 მალთა 1608 (ანდ.)
 მარტირის ეკლესია 1738 (მინ. 3)
 მალარო (სოფ. კახეთში) 1547:19 (მინ. 1)
 მაშათი 2266ა (შენ.)
 მონიო 1640ა:8 (შენ. 1)
 მორაკანის ქალაქი 1741
 მოსდოვი 1731:4
 მოსკოვი 1550 (ანდ.); 1578 (მინ. 1); 1580 (მინ. 1); 1598:24 (შენ.); 1591 (შენ. 1ა), (შენ. 2); 1609 (მინ. 4); 1670 (შენ.); 1731:7; 1743 (შენ. 1); 2389 (შენ. 1); 2437:1; 2462 (შენ. 3); 2505 (შენ. 4); 2506 (შენ. 4)
 მოქვი 1738 (მინ. 3)
 მცხეთა 1596:1; 2437:3 (მინ. 4)

ნ

ნათლისმცემლის მონასტერი იხ. იო-

ანე ნათლისმცემლის მონასტერი (გარეჯაში)

ნალჩიკი 1655ბ
 ნეოგოროთი იხ. ნოვგოროდი
 ნეოლოროდი იხ. ნოვგოროდი
 ნიკია 1597:1
 ნიუელოროდი 1609 (მინ. 4)
 ნიქოზი 1699 (მინ.)
 ნოვგოროდი 1609 (მინ. 4); 1741 (შენ. 1)

ო

ოვსეთის ქვეყანა 1743 (ანდ. 3)
 ოზურგეთი 2305 (მინ. 2)
 ორენბურგი 1640ა (შენ.); 8, 9 (შენ. 1), 12 (შენ. 1, 2), 13 (შენ. 1), 17 (შენ.); 23 (შენ. 1); 1659ა (შენ. 2); 1664 (შენ. 1)

პ

პერეიასლავი 1609 (მინ. 4)
 პეტერბურგი 1580 (მინ. 1); 1617 (შენ. 2); 1671 (ტექ. აღწ.); 1731:6, 8 (შენ. 2); 1733 (შენ. 2); 1741 (შენ. 1); 1743 (ანდ. 3); 2396:3 (შენ.); 2440 (შენ. 2); 2462 (შენ. 3); 2480ბ (შენ. 4); 2482:4; 2498 (შენ. 2)
 პიატიგორსკი 1639 (შენ. 2); 1640ა:15 (შენ.)
 პრალა 2403
 პრუსია 1598:13
 პსკოვი 1609 (მინ. 4)

ჟ

ჟენევა 1608 (ანდ.)

რ

რაკა 1696 (მინ. 4ბ); 1743 (ანდ. 3)
 რიაზანი (რეაზანი) 1609 (მინ. 4); 1614 (შენ. 3ლ)

როინი 1700; 1743 (ანდ. 3)
 რომისპრომი 1608 (ანდ.); 2310
 (შენ. 3)
 როსტოვი 1609 (მინ. 4)
 რუისი 2437:3 (მინ. 4)
 რუსეთისროსია 1582 (მინ. 2); 1583:5
 (შენ. 1); 1588 (შენ. ა); 1609 ((მინ.
 3); 1613:1 (შენ. 2); 1614 (შენ. 3დ);
 1659ბ; 1735:3; 1743 (ანდ. 3);
 2434:2 (მინ. 3); 2437:1

ს

სამშვილდე 2437:3 (მინ. 2)
 სანკტ-პეტერბურგი იხ. პეტერბურგი
 საპასი (სპასი!) 1609 (მინ. 4)
 საფრანგეთი 1608 (ანდ.)
 საქართველო 1570 (შენ. 1); 1582:20
 (შენ.); 1583:5 (შენ. 1); 1586 (ანდ.);
 1590 (შენ. 6); 1608 (ანდ.); 1649ა:3
 (შენ.); 1652ბ; 1659გ; 1730 (შენ.
 1); 1735:1, 1 (შენ. 2), 2, 3, 4, 5, 6,
 7; 2362 (შენ. 1, 2); 2364; 2379
 (შენ. 1); 2434:2 (მინ. 3); 2505
 (შენ. 3)
 საჩხერე 1696 (მინ. 4ბ); 1718 (მინ.);
 1719 (მინ.)
 სერბია 1582:20
 სესენცკა 1578 (მინ. 1)
 სვეტიცხოველი 1576ა:8
 სვიმონავი 1609 (მინ. 4)
 სიკილია 1608 (ანდ.)
 სირბია იხ. სერბია
 ჰისტანი 2266ა (შენ.)
 სმოლენსკი 1609 (მინ. 4)
 სოლალის ციხე 1743 (ანდ. 3)
 სომხითი (ქვემო ქართლი) 1654
 სოუქსუ 1738 (მინ. 2)
 სოხუმი 1700
 სპარსეთი. 1558 (მინ. 3); 1743 (ანდ. 3)
 სუბულ-მეტი 1741
 სუზდილი (სუზდალი) 1609. (მინ. 4)
 სუჭუნი 1700 (შენ. 2დ)

ტ

ტრაპიზონი 1547:2
 ტროადა 1735 (მინ. 3)
 ტროიცა 1609 (მინ. 4)

უ

ურალის წყალი 1664 (შენ. 2)
 ურუმეთის ქვეყანა 2391:1

ფ

ფრანცია 1608 (ანდ.); 1670 (შენ.)
 ფრილია 1735 (მინ. 3)

ქ

ქართლი 1559; 1569 (შენ. 1); 1582
 (მინ. 2); 1598:42 (შენ. 1ბ); 1608
 (ანდ.); 1729:1; 1738 (მინ. 3); 2266ა
 (შენ.); 2437:3 (მინ. 4, 5, 6)
 ქაოზიანი იხ. არქევანი
 ქიზიუი 1640ა:15
 ქირმანი 2266ა (შენ.)
 ქსოვრისი 1550 (მინ. 3)
 ქუთაისი 1738 (მინ. 3)

ღ

ღერმანია იხ. გერმანია

ყ

ყაბარღო 1635ბ:1
 ყაზანი 1609 (მინ. 4)
 ყანდაარის ციხე 1743 (ანდ. 3)
 ყანდარი 2266ა
 ყარსი 1581 (მინ. 3)
 ყვარელის ციხე 1650 (შენ.)
 ყვარელი 2511 (მინ. 7)
 ყიზყალა 2437:3 (მინ. 2)

შ

შამახია 1743 (ანდ. 3)
 შუშანეთი 1700 (შენ. 2დ)

ჩ

ჩაქვი 1700 (შენ. 2დ)
 ჩერნოლოვი 1609 (მინ. 4)
 ჩულოვი 1609 (მინ. 4)
 ჩულურეთი 1574 (ანდ. 1)
 ჩხარი 1700 (შენ. 2დ)

ძ

ძეგორი 1700 (შენ. 2დ)

წ

წილშთა 1700 (შენ. 2დ)

კ

კაბუკკარი 1700 (შენ. 2დ)
 კანეთი 1700
 კარი 1582 (მინ. 2)
 კვანი 1700
 კინათი 1700 (შენ. 2დ)

ხ

ხვარასანი 1608 (ანდ.)
 ხონი 1700 (შენ. 2დ)
 ხრიალეთი 1700 (შენ. 2დ)
 ხუცუბანი 1700 (შენ. 2დ)

ჯ

ჯენევია იხ. უენევა
 ჯიხანჭური 1700 (შენ. 2დ)
 ჯრუკი 1696 (მინ. 4ვ)

ავიოგრაფია

ბასილი დიდი მიცვალემა ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობლისა 2395; 2452:2; 2499

გიორგი ალექსანდრიელი იოანე ოქროპირის ცხოვრება 1697:3

მამათა სწავლანი 2406

მაქსიმე აღმსარებელი, ქება ღვთისმშობლისა და მისი ცხოვრების აღწერა 1732

მიქაელ სვიმოწმიდელი ცხოვრება იოანე დამასკელისა 2397:4

ნიკიფორე ხუცესი ცხოვრება და მოქალაქეობა ნეტარისა ანდრიაის, რომელი იქმნა სალოს 2394:1

ნინოს ცხოვრება და მოქალაქეობა 2453:1

ორბელიშვილი ბესარიონ მარტვილო-

„ ბაჲ არჩილ მეფისაჲ 1616:1

„ მარტვილობაჲ ლუარსაბ მეფისა 1616:2

„ შესხმა წმიდათა მოწამეთა ბიძინასი, შალვასი და ელისბარისა 1616:3; 2452:1

საკაძე იოსებ (თბილელი) ცხოვრება და მოქალაქეობა ალექსი კაცისა ღვთისა (გალექსილი) 2394:3

სასულიერო მოთხრობა 2432:11

სიბრძნე ბალაფარისა 1606 (ფრაგ.); 2394:2

ღმრთივე-სულიერნი მოთხრობანი 1719 ცხოვრება თეოდორე სალოსისა 1582:20

„ ტასია მეგვიბტელისა 1590:5

წამება ბარბარასი 1560:2

„ გიორგისი 1590:2

„ თეკლასი 2451

„ ირინე ქალწულისა 1560:1

ხილვა დანიელ მარტომყოფელისა 2394:4

აპოკრიფები

ავგაროზი 1604; 2310

აპოკრიფული ლექსი იობზე 1574:5

აპოკრიფული ლექსი იოანე ნათლისმცემელზე 2363:4

აპოკრიფული მოთხრობა ახალი აღთქმიდან 1607

გამოცდა გრგოლ განმანათლებელისა 1605:1

ეპისტოლე ავგაროზ მთავრისა 2316:4

იოსებ მელექსე აბრამიანი 2363:3 ✓

კითხვა-მიგება ბასილისა და გრიგოლისა 2444

მოკლედ უწყება თავთა ათექუსმეტთა

წინასწარმეტყუქლთა წიგნთა 1619ზ

პროზორე, ცხოვრებაჲ და ქდაგებანი... იოანე ღვთისმეტყველისა 1697:2

სიკვდილი აბელისა კენისაგან 2363:1
ფუმლო ღენტულო, ჰურიასტანის მთავარი, მოკლედ ამბავნი იესო ნაზარეველისანი 2316:5

შელოცვები 2308:7

წიგნი დაბადებისა 1565:2

ხარება ანგელოზისაგან სეთას შობისა 2363:2

ასკეტიკა-პოშილეტიკა

- ათანასე ალექსანდრიელი თქმული განრჩევით გამოკრებილი 1595:6
- ანასტასი ანტიოქიელი სიტყუაჲ — კითხვა-მიგებითი საღთოსა გულის-ხმისყოფისათვის 2406:8
- ანასტასი უწყებაჲ კაცისათვის ცოდ-ვილისა, უფროჲს ხოლო სიძვი-სათვის 1595:8
- ახიკარ ბრძენი, სწავლანი 1574:2
- ბასილი დიდი ლოცვისათვის 1595:11
- „ „ სწავლათაგან გამოკრე-ბილი 1595:10
- გაბრიელ მცირე გვირგვინი 2331 (შენ. 2)
- გრიგოლ დიდი (რომის პაპი) დიალო-ლონი 1590:4; 1595:12
- გრიგოლი ღვთისმეტყველი გლახაკთ-მოყვარებისათვის 1696:7
- „ გრიგოლ ნოსელის მიმართ 1696:2; 2436:2
- „ ეპისკოპოსთა მიმართ 1696:4
- „ თავისა მამისა გრიგოლის და დიდისა ბასილისა მი-მართ 1696:19
- „ თარგმანებაჲ ძნიაღ გუ-ლისხმის საყოფელთა სი-ტყუათაჲ 1696:20
- „ თქმული ძისათვის 1696:9; 1696:10 (თავი II)
- „ თქმული მამისა მიმართ თვისისა 1696:13
- „ თქმული მათდა მიმართვე 1696:21
- „ მიზეზი პონტოდ სივლტო-ლისა მისისაჲ 1696:15
- „ ნათლისღებისათვის 1696:1
- „ სიტყვა: „ვეძიებდი მე კლდესა — ესე ქრისტე არს, ხოლო თუ ზღუდესა — ესე შჯული არს“ 1696:22
- „ სულისა წმიდისათვის სი-ტყვის-გებაჲ ბოროტთა
- მწვალებელთა მიმართ 1696:11
- „ სწავლა 1696:16
- „ სწავლანი სულიერნი 1696:12
- „ ქება და შესხმა ნეტარისა კესარიოსი 1696:23
- „ შესხმა მოწამისა დიმიტ-რისი 1695:5
- „ შემდგომად ხუცად კურ-თხვისა მისისა 1696:14
- „ შესხმა ათანასე ალექსან-დრიელისა 1696:3
- „ წყლულებისათვის სეტყვი-სა მიერისა 1696:6
- თქმული წმიდა მამათა დაყუდებისა-თვის 1595:4
- თქმული წმიდათა მამათა თავისა განკითხვისათვის 1595:7
- თქმული წმიდათა მამათაჲ მარხვისა და ლოცვისა და მღვიძარებისათვის 1595:3
- თქმულთაგან წმიდისა დოროთესთა რჩევით გამოკრებილი 1595:9
- თხრობა სხუათა სულისა ზრუნვისა-თვის 1635:3
- იოანე ოქროპირი დაღუმებისათვის ზაქარიასი და შობისათვის იოანე წინამორბედისა 1590გ
- „ მარგალიტი 1582:19
- „ ღვთივშვენიერი სწავლანი, რომელსა ეწოდების ოქ-როს წყაროჲ 2436:1
- იოანე სინელი კლემაქსი 1597:II
- „ კლემაქსიდან რჩევით გა-მოკრებილი 1595:14
- მაქსიმე აღმსარებელი ზიარებისა-თვის 1595:5
- „ სწავლანი გამოკრეფილი 1595:13
- მეთოდი კონსტანტინეპოლელი ვი-თარ ჯერ არს შეწყნარება ბრალსა

შთავრდომილთათვის 2432:7
 საიდუმლოსა ზედა ცხებასა საღთოსა
 მირონისა 2406:2
 საიდუმლოსათვის ცხებისათვის ზე-
 თისა 2406:5
 სამადლობელი ქველისმოქმედებისა
 2465
 სწავლა და განკრძალვება მწყემსთა
 მიმართ 1595:15
 სწავლანი ღმრთივ სულიერთა წმი-

დათა მამათანი, წიგნთაგან რჩევით
 გამოკრებილნი 1592:2
 სჯულიერისა მეუღლეობისა საიდუმ-
 ლოსა ქორწინებისათვის 2406:7
 ქადაგება სახარების ტექსტზე 1601გ:
 1, 2, 4
 ცოდვათა აღსარება. 1590:1
 ცოდვათა მომტვევებელისა აღსარები-
 სათვის (თავი 4) 2406:4
 წიგნი აღსარებისა 2402

ასტრონომია-კოსმოგონია და კალენდარული მასალა

ასოთსამღერალი 1574:3
 ვახტანგ VI კვინკლოსი 2266ბ
 კალენდარული მასალა 1587:2 (შენ. 2)
 კარი ქუხილისა, ძგრის და ელვის
 1582:30
 კვიმატი ღდეგების ჩამოთვლა 1568:3;
 1574:4
 ორბელიანი ალექსანდრე 1834 წ. რუ-
 სულს „ბიბლიოტეკა დღია ჩტენი-
 ესა“ შინა-სმესში 1634:4

ბასქალიონი 1603; 2460
 საკლასიფიკაციო ცხრილები და წრე-
 ები 2397:3
 სამთვარიო მართალი და ქეშმარიტი
 1382:29
 სამთვარიო და საწინასწარმეტყველო
 2461
 წესი საკვიმატონი და ქეშმარიტი
 1581 (მინ. 2)

აღწერილობანი

ჩუბინაშვილი ნიკოლოზ ჯვარის მო-
 ნასტერი იერუსალიმში
 1676ა

„ ჯვარის მონასტერსა შინა-
 მენახულთა წიგნთათვის.
 1676ბ

ბიბლიოლოგია

ამონაწერები კორინთელთა წიგნიდან
 2481ბ:1 | სახარება 1619ი; 2399:4
 | ფსალმუნი 1619ე

გეოგრაფია

გეოგრაფია 1673ბ; 1743

დავით რექტორი, საქართველოს მე-
 ზობელ მხარეთა აღწერა 2316:3

გრამატიკული ლიტერატურა და ლექსიკონები

ანტონ I გრამატიკა 1579; 1619შ;
 1730
 გრამატიკის ფრაგმენტი 1581:3
 ლექსიკონის მასალა 2399:3
 მითოლოგიური ლექსიკონი 1736
 ორბელიანი სულხან-საბა სიტყვის
 კონა 1578; 1608; 1609; 1726;

2397:2; 2498
 რუსულ-ქართული ლექსიკონი 2387;
 2466
 უცხო სახელთა ლექსიკონი 1610
 ქართველიშვილი იოანე ქართული
 გრამატიკა 1545; 1618.

დიდაქტიკა

ორბელიანი ალექსანდრე („ახალგაზრდების მოვლა-აღზრდის შესახებ) 1634:19	სულიდან) 1640ა:23 (შენ. 2)
„ გარყვნილებისაგან დაფარვა ყმაწვილისა 1634:7	„ ზნეობის შესახებ 1634:20
„ გორაციოსაგან რომელ-ლებთანა (თარგმნილი რუ-	„ კმაყოფილების წადილი და ვნების სურვილი 1634:2
	შრომისმოყვარეობისათვის 2445:2

დოგმატიკა-ღვთისმეტყველება

გრიგოლ ღვთისმეტყველი, სარწმუნოებისათვის და წესიერებისა 1698:8	სამოელ რაბინი ოქროს აღნაქვისი 1741
ეპისტოლენი ეგნატი ანტიოქელისა 1587:2	პეტრე მოგილა; აღსარება მართლისა სარწმუნოებისა 1587:1
ორბელიანი ს.-ს. სამოთხის კარი 2396:4 (მინ. 1, 3)	სიმბოლო სარწმუნოებისა თავისუფალი გარდამოცემით 1600დ; 1601გ:5
„ საქრისტიანო მოძღვრება 2396:2	

ეგზეგეტიკა

ბასილი დიდი და მაქსიმე აღმსარებელი განმარტება საიდუმლოთა კათოლიკე ეკლესიისა 2396:1	ქამათა და დედათა სახელთა განმარტებანი 2396:4
ბასილი დიდი ექვსთა დღეთათვის 1619ა	✓ მღვდელმთავრის ლიტურგიის განმარტება 2432:10
იესო ქრისტეს 72 მოწაფეთა სახელები 1608 (შენ. 1თ)	✓ (პროსკომიდის წირვის პირველი ნაწილის განმარტებანი) 1601გ:3

ეპისტოლეები

ბაგრატიონი დიმიტრი მეორე ქალის შობაზედ 2433:2	ქრეკლე II სამპიძრის წერილი პავლესთან 1630დ:2
ბარათაშვილი ნიკოლოზ წერილები მაიკო ორბელიანთან 2484ბ, 7, 8, 9	ორბელიანი ალექსანდრე წერილი ანტონ ფურცელაძესთან 1634:16
„ წერილი მიხეილ თუმანიშვილთან 2484:10	„ წერილი გრიგოლ ორბელიანთან 1634:18
გრიგოლ ღვთისმეტყველი, ეპისტოლე კლიდონიოს ხუცისა მიმართ 1696:17, 18	მოსკოვის მიტროპოლიტის პლატონის ეპისტოლე იმპერატორ ალექსანდრესთან 1670
	წერილი კეკესთან 2308:8

ილუსტრაციები

ვეფხისტყაოსნის ილუსტრაციები 1617

ისტორია

ანტონ I საქართველოს მეფეთა შთამომავლობათათვის 2316:2	სორათემანი თეატრონი 1614
ალაპიტე კონსტანტინეპოლელი სამეფო ქარტა ანუ ტომარი 1570	სომეხნი თუ ოდეს განვიდენ ეკლესიისაგან 1601გ:8
ბაგრატიონი ვახუშტი საქართველოს ისტორია 2410; 2440; 2502 (ფრაგ.); 2503 (ფრაგ.)	ტიტე ისტორია დარღვევისათვის იერუსალიმისა 2365:1
კვინტოს კურციოსი ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია 2480ბ; 2390	ტყუეობისათვის კონსტანტინეპოლისა 2365:2
ლეონტი მროველი ნინოს მიერ ქართლის მოქცევა 1547:1	ლენერალ კარლოსი ისტორია საქართველოსი 2316:7
ნათესავი კაცთანი 1616 (მინ. 12)	შემოკლებითი მოთხრობა თეთრთა არაბთა 1600გ
ნიკოლოზ დადიანი ქართველთ ცხოვრება 1738	ხერხეულიძე ომან ცხოვრება ირაკლი მეორისა 1559
რინეციოსი გუამოვნება ალექსანდრე დიდისა 2390	ჯუანშერი ცხოვრება ვახტანგ გორგასალისა 2453:2

კანონიკა

ალწერა VII საეკლესიო კრებისა 2316:6	მცირე სჯულის კანონი მეექვსისა კრებისა (თარგ. ექვთიმე ათონელისა) 1597:2; 1718; 2432:3
ბასილ დიდი კანონი დღითი-დღე ცოდვილთანი 1597:5; 1718:4; 2432:5	ტიმოთე ალექსანდრიელი მიგება კანონებრივი 1597:6; 2432:6
თანე მმარხველი კანონი შეცოდებულთანი 1597:3, 4; 1718:2, 3; 2432:4	წმიდანი და მსოფლიონი კრებანი 2432:8
მეთოდი კონსტანტინეპოლელი შეწყნარება თვითეულისა პასაკსა შინა 1597:7	შვიდთა კრებათა მოთხრობა-უწყება 2397:10
	შვიდნი საეკლესიო კრებანი 1597:1, 8

კრიბტოგრამები

კრიბტოგრამები 1582:17 (შენ.); 1587 (მინ.); 1613 (მინ. 2); 1744 (მინ. 1);	1746 (შენ. 1); 2391:3 (შენ. 2. შენ. 3ა, ბ); 2446 (შენ. 3); 2498 (შენ. 3)
--	--

კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია

ორბელიანი ალექსანდრე პლატონ ოსელიანსა 1646გ	წიგნთა ნუსხა (ბიბლიოგრაფიული ცნობა) 1593 (მინ.); 2384 (მინ. 1)
„ ხურამის ტიხის განხილვა 1641	

ლიტურგია

აღდგომის წირვის წესი 1619დ
 გუბე 2432
 დარიგება თუ როგორ უნდა მოეჭ-
 ცნენ მორწმუნენი მომაკვდავის
 საწოლთან 1601გ:6
 დაუჭდომელი ჯვარისა 2266ა
 ზეთის კურთხევა დიდ ხუთშაბათს
 2459
 კურთხევის წესი სამღვდელთა პირ-
 თა ზედა 2462
 ლოცვანი 1601გ:7; 1612:22; 1619გ, თ;
 1667
 მარხვანი 1615; 1699
 მონაზვნად აღკვეცის წესი 2460ა
 პარაკლისი 1611

სადღესასწაულო 2389; 2505; 2506
 საღთოსა საიდუმლოსათვის, რომელ
 არს ხელდასმა სამღვდელთა 2406:6
 საშინელისა საიდუმლოსა... წმიდად-
 სა ზიარებისათვის 2406:3
 სვიმონ თესალონიკელი საიდუმლო-
 ებითი განმარტება ლიტურგიისა
 2432:2
 ცერემონიალი დიდის მთავრინას
 თლგას ნათლისღებისათვის 1669
 წესი სომეხთა ეკლესიათა 2405
 წიგნი მღვდელთათვის 2432:1
 ხელდასხმის სიგელუბის წიმუშები
 2302

ჰიმნოგრაფია

ავალოვი გიორგი საუბე ფსალმუნი
 ნეტარისა ავღუსტინასი 1731:6
 ამბერკის იამბიკო 2397:6
 ბაგრატიონი შირიან იამბი 1635დ
 გაბრიელ მცირე მანანა 2330
 დავით რექტორი იამბიკონი 1735
 იამბიკოდ თქმულნი მიცვალებასა ზე-
 დან ეკატერინა სარდლის ასულისა
 1612:28
 მარტინისძე იაკობ იამბიკო 1635ე
 (მაქსიმე აღმსარებელი) ქება მარიამ
 ლთისმშობელისა 1697:1
 ნინოს საგალობლები (ფრაგმენტები)

1619გ
 საგალობლები საუფლო და დიდ დღე-
 სასწაულებზე 2361:2—17
 ტრამაკიძე ვასკა ხუთმუხლად იამბი-
 კონი 2340:17
 ფარებლოვი ვასკა ხუთმუხლად
 იამბიკონი 2340:18
 შესხმა წმ. გიორგისი 2306:2
 შესხმა წმ. ნიკოლოზისა 2306:1
 შესხმა იოანე ოქროპირისა 2436:2
 (მინ. 2)
 ძლისპირნი და ღვთისმშობლისანი
 2361:1; 2407

ლოგიკა-ფილოსოფია

ანტონ I არისტოტელეებითა კატი-
 ლორიათა გარდამოცემა 1715
 „ კატეგორია-სიმეტნე 2379
 ბაგრატიონი თეიმურაზ (მთარგმნელი)
 განსჯანი არისტოტელისანი, 2396:3
 ბაუმეისტერი ფრიდერიკოს ქრისტინან,
 ლოდიკა 1588
 „ მეტაფიზიკა 1734
 გამოძიება სულისათვის შეკრებილი
 მაქსიმე აღმსარებლისა და იოანე
 დამასკელისა 2397:8
 იოანე დამასკელი დიალექტიკა 1581:1;
 2397:1

„ ყოვლად ღირსსა მამასა
 კოზმას 2397:1 (შენ. 1)
 „ წინამძღვარი 2397:5
 კატილორიათა მიერ თქმული 1581:4
 კლემენტოს, პაპი რომისა საზღაურნი
 თვითო სახენი 2397:11
 პორფირის შეყუანილება 1581:2;
 2397:12
 პროკლე დიადიხოსი კავშირნი ღვთის-
 მეტყველებითნი 1592
 სვიმონ ჭულფელი დიალექტიკა 1593
 ხოჯაევი მ. სხვასიტყვაობით მოთხრო-
 ბა 1733.

ა. დრამატურგია

ვოლტერი „ალზირა ანუ ამერიკელი“ 1673ა	ორბელიანი ალექსანდრე ბატონიშვი- ლის ირაკლი პირველის დრო ანუ თავდადება ქართველთა“ 1642ა, ბ
„ „ზაირა“ 1742	რასინი „ესთერი“ 2480ა
„ „იფიგენია“ 2445:1	„ „პერაკლე“ 2480გ.
„ კომედია ორ მოქმედებად 1629	

ბ. ეპოსი

ალექსიანი 1565:1	ბარამ-გულანდამიანი 1548; 1551; 1552:1; 1746; 2392:1
ამირანდარეჯანიანი 1623	ბეჟანიანი 1563; 1564:1; 1568:1; 1569; 1571; 1572; 1573; 1574:1; 2309:3; 2411
ამბავი ჭუმჯუმ ხელმწიფისა 1564:2; 1574:6; 1582:2ნ	ბიორნშტიერი ძველ ინდუსთა სა- მეცნიეროსა ვედის ანუ ვედანტის წიგნსა შორის ყოვლად შემძლებე- ლებზე 1634:8
ანდრონიკაშვილი ქაიხოსრო მიჯნურთ ბადე 1739:11; 2267:12	გაბაშვილი ბესარიონ რუხის ბრძოლა 2270
აპოთეგმები: სიბრძნენი ფილოსო- ფოსთანი 2434	გიორგი ხორველას ამბავი 2309:4
მოკლედ სიტყვის გება სოგრატის სი 1624:6; 1625:1; 2434:2	გრიგოლიანი 2495
სიტყუანი და სწავლანი სამეცნი- ერონი 2434:1	ვულასპიანი 2438
არსენ ბერი დავით აღმაშენებლის შესხმა 1547:3	გურამიშვილი დავით დავითიანი 1598
არჩილ მეფე გაბაასება თეიმურაზ I და რუსთველისა 1580 (მინ. 4. ფრაგ.); 1729:1	„ მხიარული გაზაფხული 2386:20
ბაგრატიონი დიმიტრი ელისაბედლიანი 2308:1; 2433:1	ეზოპე იგავ-არაკები 2409
„ „ქეთევან დედოფლის წაი- მება“ 1599; 2433:16	ეზოპეს ცხოვრება 2450:1
„ „ლამის ალერსი“ 1554; 2433:20	ვარშაყიანი 2398
ბარამიანი 1739:IV; 2391:1	ვახტანგ VI სალბუნად გულისა 1624:1
ბარამგულიჯანიანი (ონანა მდიენის— ქობულაშვილის თარგმანი) 1613:1	ვახტანგ და ბაბაღე (ისტორიულად მოთხრობა) 1558
	ვისრამიანი 1728
	თეიმურაზ I ვარდბულბულიანი 2303:1 4; 2305:2; 2442:2

- „ იოსებ-ზილიხანიანი 1546;
1547:11
- „ ლეილ-მაჯუნუნიანი 1547:12;
1739:1; 2305:1
- „ მაჯამა 1547:13; 1739:III;
2442:3
- „ შამი-ფარვანიანი 1547:14;
2305:3; 2442:1
- „ შედარება ვაზაფხულისა და
შემოდგომისა 2305:3
- თეიმურაზ II. სარკე თქმულთა, ანუ
დღისა და ღამის გაბაასება 1547:16;
1582:16
- „ ხილთა ქება 2303:3
- თეოს ამბავი 1549
- თვის შოტლანდიის ვაშტისა ანუ სალ-
დათის სწორფოებისა 2445:5
- თიმსარიანი 2446
- იოანე იაღლუზისძე ალღუზიანი 1561
- იოანე შავთელი, „აბდულმესიანი“
1547:19
- ისაკ მცირე კატის ომი 1553
- ისტორია ქალისა და ვაჟისა 2399:1
- კასარაძე ანდრია მიმართვა ქართველ
მხედრებისადმი 2271:1
- (კერესელიძე ივანე) შევტრფი. გაზა-
ფხულს ღიმიტ მოსულსა 2308:5
- Крылов Перух и алмаз 2269:2
- ლარაძე პეტრე დილარიანი 2388
- მამის საფლავზე 1635ა
- მაცუური 2403
- მეორეთ მოსვლა 2449
- მეფის ასულის მარიამის ამბავი 1566
- მირიანი 1552:2; 1740; 2447
- მოთხრობა (გ. ავალიანის მიერ თარ-
გმნილი რუსულიდან) 1583:2
- მოთხრობა (გ. ავალიანის თარგმნი-
ლი) 1583:5
- მოთხრობა მშვენიერი ქალისა და მხე-
ცისა 2448
- მხედარნო პოლშისანო (გენერალ-
ფელდმარშალ გრაფ დიბიჩის მიმა-
რთვა პოლონეთის მხედრობისადმი)
2268
- მძინარე იყავი, რათა ვერ შეიტყე
(მოთხრობის ფრაგმენტი) 2399:13

- ორბელიანი ალექსანდრე არაკი ვირი-
სა 1640ა:13
- „ კეთილი ბერიკაცი 1644
- „ მოთხრობა (ფრაგმენტი)
1634:22
- „ მოთხრობა (ფრაგმენტი)
1634:23
- „ მოთხრობა (ფრაგმენტი)
1634:24
- „ რომელი ქალი აარია 1639
- „ ლუცნობი მოთხრობა
1634:21
- „ ქურციკის სიყვარული
1640ბ, გ
- „ ჩემი დილის და საღამოს
ლოცვა 1664
- „ ჩემი ტფილისის ქალაქი-
დან გამოსვლა 1660
- „ ჩემი ქალი მარიამ 1665
- „ ჩემი შეცთომილება ანუ
ჩემი ცოდვანი 1659ბ
- „ წიგნი მშობელთან — სა-
ქართველოს მეფის ირაკ-
ლის ასულ თეკლას 1661
- „ ქეშმარიტი სიყვარული
1659ა
- ორბელიანი დიმიტრი ხარებისათვის
1547:15
- ორბელიანი სულხან-საბა სიბრძნე სი-
კრუსა 2317; 2351; 2404; 2435
- პლუტარხოსის თხზულებანი და ცხოვ-
რება (ნაწყვეტი) 1673გ
- უანლისი ველისარი 1591
- რუსთაველი შოთა ვეფხისტყაოსანი
1586; 1609 (მინ. 7); 1612:27;
1675ა; 1727; 1733 (მინ. 1, 4);
2304:1; 2315; 2399:6
- საკაძე იოსებ (თბილელი) დიდმოუ-
რავიანი 2392:2
- საგმირო ხასიათის ნაწარმოები 1627
- სულისა და ხორცის გაყრის საუბარი
2363:5
- ტაციტი კორნელიოს წელთწერა 1674
- ფენელიონი ტელემაქი 1672
- ფირალიშვილი გოდერძი თუშთა,

ფშავთა და ხევსურთა გლოვა 2309:1
ფირდოუსი 1) შაჰნამე. ა) როსტო-
მიანი 1580; 1701: 2384:3; 2399:7
ბ) შაჰ-ნამეს მიბაძვანი: 1) ზა-
აქიანი (თავექალაშვილი მამუქას
თარგმანი) 2384:1

2) უთრუთიან-საამიანი 1594

3) წიგნი საამ ფალავნისა 2393

4) საამიანი (ბარძიმ ვაჩნაძის
თარგმანი) 2384:2

ფლორიანა უ. ღონზალვ კორდუანელი
ანუ მოქცეული ღრენადა (მთარგ-
მნელი გ. ავალიშვილი) 1731:8
(შენ. 2)

ქალ-ვაჟიანი 1564:1; 1567; 1574:7;
1626; 2399:2

ქილილა და დამანა (საბასეული რე-
დაქცია) 2439; საბასეული რედაქ-

ციის ლექსები 2303:5; 2304:3

ყარამანიანი 2364; 2391:1

შვიდვეზირიანი 1668

ჩახრუხაძე თამარიანი 1613:19; 1624:8

ჩოლოყაშვილი გარსევან ნარგიზოვანი
2267:2

„ ხილთა ქება 2267:4

წიგნი ალექსისა 2399:9

ქავჭავაძე ალექსანდრე, (მთარგმნე-
ლი) ანაქსანდრიდ, მწერა-
ლი კ. მედიანა 2483:3

„ სამნ მეგობარნი ბიონისნი
2483:1

„ ქოსსა შინა თეოდორასსა
2483:4

ხერასკოვი მ. პოლიდორ ძე კადმასი
და ღარმონიასი 2479

გ. ლირიკა

ავალიშვილი (ავალიანი) გიორგი

„ალექსანდრესებრ ადიდნა
აზიას ახოვნებამან“ 1731:4

„ახ დრონი, დრონი, ვით
შევემკონი“ 1583:3

„აწ დაგხსნათ ღმერთმან,
1731:2

„ესე ყოველი გადამხდა
1583:1

„ვინ არს სოფელო შენი
მკობელი“ 1583:4

„რად ჰსკვრეტთ თქვენ,
სირნო“ 1731:3

ამირიძე იოსებ „იადონობს, ისატრ-
ფოობს ივია“ 2385:147, 212

„იმელთა არე დამამყარო“
2385:148

ანტონ I „ამისსა ბროლსა ნათელსა.
აყიყი შუა რეოდა“ 2385:158

„ანბანთქება“ 2304:2

„თამარის შესხმა“ 2340:9

არსენ ივალთოელი „როს ნაჭარმაგეგს
მეფენი“ 2385:159 (ხელნაწერში მი-
ეწერება დავით აღმაშენებელს)

არჩილი ანბანთლექსი ამოცანად სა-
თარგმანებელი 1624:5

„ გაბაასება კაცისა და სო-
ფლისა 1729:6

„ თქმა სიტყუათა საჩინოთა
რუათა ასოთა გუამისათა
1729:3

„ ლექსი ასნი ორმუხლნი
1624:3

„ მეფეთა 1580 (მინ. 1);
1729:5

„ ნაზარალიხანზედ (ნაწყვეტი
გალექსილი „ვისრამიანიდან“
1624:4

„ „საქართველოს ზნეობანი“
1547:18; 1624:7; 1729:2

„ სიტყუა სანათლისღებო
1729:4

ბაბაიაშვილი იოსებ ანბანთქება, —
აღვახვამ ბაგეს საქებრად 1547:15

ბაგრატიონი დიმიტრი ალბომზედ სახ-
სოვრად მინაწერი ანასტა-
სიას 2433:3

- „ ანბანთქება. — „ახლად აღ-
ვაშკობ ალვასა. ანაგებ
ანაზებულსა“ 2433:4
- „ აქა-იქ თქმული — 2433:8
- „ ბაგრატ ბატონიშვილის ქა-
ლის დაბადებაზედ თქმული
2433:11
- „ გოდება ადამისა, ძაგნაკო-
რულად, დიმიტრის მიერ
2433:14
- „ „ელისაბედი. ჩემი სვე-ბე-
დი. ვაშად საწადი სანეტა-
რები“ 2433:6
- „ „თქმული კნიაზ პეტრე
ბაგრატიონზედ“. 2433:10
- „ თქმული კელმწიფე იმპე-
რატორის ალექსანდრეს მო-
ბრძანებაზედ. 2423:15
- „ იამბიკო, — „ნათელი მსხი-
ები. იოანე მწიგები“ 2433:17
- „ მღერვა სოფლისა ძაგნაკო-
რულად. ქართლით წამო-
სულს. 2433:7
- „ „მეფეთ შარავანდედით
მრჩობლად მკრთოლვარევე
მბრწყინებო“ 2433:23
- „ „ოდეს რა დახსნა ადამ
მცნებანი 2433:19
- „ სევდის ბაღს შეველის
კმა. — „ჩემს ქალს მივ-
მართავ გულსვედიანი“
2433:9
- „ ფარნავაზ ბატონიშვილის
ქალზედ თქმული. 2433:12
- „ „ლამის ალერსით დაშვრო-
მა, თუ ვინმე დამიწუნოსა“
2433:21
- „ შესაქმეთა (გალექსილი). —
„ღმერთმან ჰქმნა ცა და
ქვეყანა“ 2433:13
- „ შორით მომესმა კმა გო-
დებისა 2433:18
- „ „წალკოტს მეწადა მოვლა,
მორება“ 2433:5
- ბატონიშვილი დავით (გიორგი XIII
ძე) „გამიფრინდა სიხარუ-
ლის ფრინველი“ 2385:27
- „ „ესე კელბება მომენება“
1576ბ:4
- „ „ეშიკ ალასი მობძანდება:
სანითა“ 2385:23
- „ „რა მთოვარე დამესახა
თვალწინა“ 1576ბ:3;
2385:189
- „ „რა შევიქენ სოფლის
გამო“ 1576ბ:5; 2385:190
- „ „რად ამ უბედურსა მხვედ-
რსა შევასწარ“ 2385:219
- „ „შენი დისკო. გულს ასხი-
ვე“ 1576ბ:43
- ბარათაშვილი ბარამ „აფროდიტო,
აღმობრწყინდი“ 1576გ:10
- „ ეს მთიები მთენია 1576გ:23
- „ „ქარნი დახშულან ვარდი-
სანი“ 2385:179
- „ „ნუ მწვავ მიჯნურო. არ
გებრალეები“ 2385:192
- ბარათაშვილი ნიკოლოზ „არ უკიეი-
ნო სატრფოო“ 1555:15;
2484:4
- „ „აღმოხდა მნათი“ 1555:13
- „ „დამქროლა ქარმან“ 2484:3
- „ „ევპოვე ტაძარი“ 2484:2
- „ „თავადის ქავკავადის ასულს
ეკატერინას“ 1555:6
- „ „ოვალეები“ 1555:18
- „ „კნიაზ ბარათაევის აზარ-
ფეშაზე“ 1555-19
- „ „მერანი“ 1555:21
- „ „ნაპოლონ“ 1555:8
- „ „სატრფოვ მახსოვს“
1555:12; 2484:1
- „ „საფლავი მეფის ირაკლი-
სა“ 1555:22
- „ „საყურე“ 1555:9
- „ „სული ობოლი“ 1555:11
- „ „სუმბული და მწირი“
1555:17; 2484:5
- „ „ფანტაზია“ 1555:16

- „ფიქრნი მტკვრის პირას“ 1555:4
- „ქეთევან“ 1555:1.
- „შევიშრობ ცრემლსა“ 1555:23
- „შემოლამება მთაწმიდაზე“ 1555:2
- „შენნი დალალნი“ 1555:20
- „ჩემთა მეგობართა“ 1555:14
- „ჩემს ვარსკვლავს“ 1555:7
- „ჩინარი“ 1555:24
- „ჩონგურს“ 1555:5
- „ჩჩვილი“ 1555:10
- „ხმა იღუმალი“ 1555:3
- ბარათაშვილი (ბარათოვი, გოშტაშა-ბიშვილი) ზაალი, „ბულბული მოდის მწუხარებით“ 1576გ:31**
- „ბულბული მწუხარია“... 1576გ:17; 2385:163
- „მავრიდ, შენთან შექცევას“ 2385:182
- „შენდა ნახვამდის ვით გასძლებს გული“ 1575:17
- ბებუთოვი ღვთისწყალობა „რადგან მეგობრად არ მიკმარეო“ 2385:207**
- „სპასპეტისა სპა მესევა ჯარად“ 2385:196
- ბესოსაგან ნათქვამი „სოლომონ რისთვის მაგინე“ 1582:7**
- ვაბაშვილი ბესარიონ „ათინათ აღზრდილს აქებდეთ“ 2385:155**
- „ბულბულის შურსა შევდგომილვარ“ 1575:22
- „ბულბული მოდის მწუხარებით“ 1576გ:3; 2385:138
- „გლახ შავ გული: ვისთვის იწვის მუდამით“ 2385:236
- „დამპალო ლეშო: თვალხენეშო“ 2385:28
- „ეტლზედ“ 1576ბ:45
- „იადონს ის ევარდა 1576ბ:42; 2385:222
- „მაღალს ღირსებას საკმელი მსუყე“ 1612:20
- „მე შენი მგონე“ 2385:170
- „როს განვიცადე ბედკრულმან“ 1540:7. (ამ ხელნაწერში ლექსი ლევან ბატონიშვილს მიეწერება)
- „რძალ-დედამთილიანი“ 1582:18
- „სევდის ბაღს შეველ შეველონები“ (?) 2385:188
- „შავ-გლახ გული: ვისთვის იწვის მუდამით“ 1575:19; 2385:26, 236
- „შავნი შაშვნი შავს გალიას შემსხდარნი“ 2385:1
- „შეყრილან ერთად მკრთოლვარენი“ 2385:184
- „ცრემლთა ისარნი მოისარნი ჩვენდა არენით“ 1575:27; 2385:191
- „ხმა სირინოზ, ლაწვ-ყელამბარ-წინამოს“ 2385:3
- ვაბაოვი მათა გამოცანა ანბანზე. — „აწ ასე მინდა ანბანის გამოცანა ვთქვა ენითა“ 1682:2**
- ვაბრიელ მღვდელ-მონაზონი. „მებრძოლთ ბრძოლათა ვით მართებს“ 1614 (შენ. 3ე)**
- ვარსევანი „წერილი ლექსათ პარუნ გრიგოლ. — ზაბისკა მოგეწერა მწვედ დიდკატური“ 1612:26**
- გიორგი მეფე XIII „ვაბაასება ბროწეულისა და ვაშლისა“ 1582:21**
- გრიგოლ მუხრანბატონიშვილი „ორნო ტოლონო. შესამკობლად ნახარდნო“ 2455:6**
- გურამიშვილი დავით „დავითიანი“ 1598 (ავტოგრაფი); 2386 (მისღვეს ავტოგრაფს)**
- „საწუთროს გამო ტირილი. — გული ღონდება, ვიწყო ვოდება“ 1582:24; 2385:17.

„სიტყვა ესე ღვთის სიტყვად არს შეწყობილი“ 1568:2

დადიანი ნიკო „დადიანის ძის ძე ნიკო“ 2439:2 (მინ. 5)

დავით „ჯომარდი კაცი ომში ნაქები“ 2385:55

დავით მეფე (იმამ-ყული ხანი) ანბანთქება. — „ადამ ბრძანების განგებულეებით“ 1547:5

დავით რეკტორი „აკრთობს, ალავს, ასადარებს“ 1735:15

„აფროდიტს ბადრებს, გამსითა“ 1735:18

„გრგვინვით, ციურნო მოით მზიურნო“ 1576ბ:18; 1735:9

„დასავალ მძვრელო, მაცდურო“ 1735:13გ

„ვის ნაძვს გკიდავს ჩაბანდულნი“ 1735:17

„ლახვარ-სობანი დავმობილნი მეცნეს ტყეებითა“ 1735:10

„მთვარესა მცხრალსა საწყუთოთ გველნი აჩრდილად უბანდა“ 1735:13ა

„მთიებისა ტბათა გარე, მკვირან გულნი რად აგერა“ 1735:12

„მუსტაზადი“ 1576ბ:18

„რა გონებამან უქორცოდ მოარნეს თვალნი არებსა“ 1735:14

„საბავთოს ვიტყვი, მისმინე, მსმენო სავსედ“ 1735:16

„სულისა ძალთა წამლებო“ 1735:13ბ

„ტანსა მჭევრსა არონინებ“ 1735:11

„შემრისსა ქალმან შეუკრთალმან“ 2385:24, 181

„ჰე, მოყვარეო, ზილფნარეო, ნარდიონ გველო“

1735:8; 2385:185

დავით სარდალი მუხამბაზი. — „კოკობო ვარდო, არ დამადგრო“ 1576გ:5; 2385:152

დიმიტრის ძე „სეფეთ ასული. ყოფილად სრული, ტურფა სალუბი“ 2387 (შენ. 1)

დიმიტრი მეფე „შენ ხარ ვენახი“ 2340:10

Державини ნორ 2269:3

ერისთავი გიორგი „ღედა და ქალი“ 1575:10; 1576გ:12

„მითხარ ტურფავ რას უჩივი“ 2385:42

„ტირილი ქართველთა“ 1576:6

„შექმნა სეკრეტრისა. — ერთხელ სატანა ჯოჯოხეთს იყო“ 1612:16

ერისთავი ელიზბარ „ვაი, ეს დრონი, საყვარელნი, მომცემს წყენასა“ 2385:186

„ვემონე მასა, ვბედავთქმასა, პირად მზიანსა“ 2385:187

ვახტანგ ბატონიშვილი ეტრფი მთიებლა შესამკობრად გულო ურვილი 2385:183

ვახტანგ VI „ნავთსაყუდელსა მენავე“ 1559 (შენ. 3)

„რადგან დაშვრა ასრე საბა, ქება მმართვეს აწყვა მეცა“ 1578 (შენ. 2ა); 1726 (შენ. 2გ)

„სალბუნად გულისა. — „სატრფიალონი“ 1624:2

„სიყრმითგან იყო მულამად. სიბრძნე-სწავლისა მსახველი“ 1608 (შენ. 1კა) 1609 (შენ. 2ბ); 1726 (შენ. 2ზ)

ზაალიშვილი ზაალ „ტფილისი“ 1635გ

თამარ მეფე „უბის ავაგე საყდარი“ 2385:160

თარხანოვი დ. „შანაზის გუმა, მშვე-
ნიერთა კელმწიფას ხმაზედ...“
1576ბ:27

თეიმურაზ I ანბანთქება. — „ადამ
ვახსენოთ პირველად“
1547:10

„ალახვენ ჩემნი ბაგენი“
1547:8

„აღმართა მკსნელმან ჯვა-
რი გოლგოთას“ 1547:9.

თეიმურაზ II ანბანთქება. — „აღმე-
ძრა ბაგე“ 1547:4

თეიმურაზ მუხრანბატონი „მეტროფო-
დი მარად სულო“ 1576გ:40

თუმანოვი გიორგი „ამხმელი თვალ-
თა, განვიციდი ცათა“
2385:6; 2450:2

„ბულბულს მხვდა გულის
ლხენანი“ 2385:144; 2450:8

„დავკარგე ფეროვნად მდიდ-
რად შემკული, ვსტირ მი-
მეფარა“ 1575:13; 2385:15

„დილით თვალთა ამხილ-
ველი, აფროდიტს ვკვრეტ
ნამკრთოლვარე“ 2385:9

„ეშისა ზღვასა რა მიველ
ნაპირად; ვაი, ვაი“ 2385:208

„ეჰა, ყოვლად სატროფოვ,
ცეცხლსა ვზი საწვავად“
2385:37

„ეჰა მნათობო...“ 2450:4

„ვარდი რა გაიფდეს, ვინ
ჰყოფს მისსა ქებასა“ 2450:
11

„ვარდო ამაყო, დამწვარვარ
მე სურვილითა სრულითა“
2450:5

„ვეიცავ კრონოსის დიადა.
კრთოლვით პირს გმონებია-
და“ 1576ბ:23; 2385:10

თეჯლისი 1576ბ:24

თეჯლისი. — „ოდით გუ-
ლი“ 1576ბ:9

„მუხანბაზი. ბისალბუჩინა-
რის ხმაზედ“. 1636:22

(შენ. 1)

„მუხთალმან ამა სოფელ-
მან“ 2385:8; 2450:7

„საბრალვო არს გულმო-
წყლული, ვერა სკვრეტდეს
საყვარელსა“ 1576ბ:29

„სრა არს უცხო საშვებე-
ლი სამოთხისა: სადარია“
2450:9

„ულობელო ღიანავ, არ
გაქვს შეწყალეზანი“ 2450:6

„წალკოტს ყვაილნი შვე-
ბასა“ 2385:143

„ჰე, საყვარელო, ნუ დამ-
წვავ მე მძაფრისა ალითა“
2385:44

„ჰოი, ვითარად მწველად
კმარად ცეცხლდ მგზებთან“
2450:3

თუმანიშვილი დავით „არ ვიაჯე მა-
რისო, ნუ ხარ...“ 2385:141

„ტრფიალთა ქველო, ხილ-
ვით მწველო“ 2385:172

თუმანიშვილი დიმიტრი „ახალო აღ-
ნავო სულოდა“ 1576გ:15;
2385:12

„ბედნიერებით აღვსილი,
შვენებით მარხიანი 2385:
193

„გიშრის ნავნს შავთა
ზღვათა“ 2385:84

„გოჰარის ხმაზედ. — მო-
მაშორვა სახემან“ 1576ბ:50

„ვასეთ მიარემის ხმაზედ.
— ტრფიალთ დამწველი“
1576ბ:48

„ვნახე პირზე ბაგე ვარ-
დობს“ 1576ბ:47

„მუხამბაზი“ — სევედის
ლაშქარი 1576ბ:52

„ნავი ნიშაბურის ხმაზედ.
— დილის ნიავმა მომართა“
1576ბ:54

„რად მოგშორდი ქცევით
ამაყიანო“ 1575:26; 2385:

- 194
- „ ფას მუხალიფათაც ითქ-
მის და თანმისათაც — მე-
კეთა (!) იგი პირ-მანგი“
1576ბ:46
- თუმანიშვილი (თუმანოვი)** „ლუის პა-
წიურის ქუჩა (!). — ჩრდი-
ლოეთის მტრედო, ფრთე(!)
გაშალე მალეები“ 1576გ:26
- თუმანიშვილი (თუმანოვი) პ.** „ბროლის
მკერდით“... 1576ბ:24
- „ „გარიელი. — დახე სოფ-
ლის ბრუნვასა...“ 1576ბ:37
- „ „ესე ოდენ შეუპყრივარ
იასა“ 1576ბ:26
- კასრაძე ანდრია** „ვინ ვის ჰსძლევს“
2271:3
- „ „რუსთ-კახთ-ქართველთ და
იმერთ ზედა თქმული“
2271:4
- „ „ხოლო იგინი ითხეთ, იკა-
ტეთ“ 2271:2
- ლარაძე პეტრე** „აკრთო ბალახში
გულს დია“ 1577:2
- „ „ალალის ბაგე გიშრის და-
ლალებს“ 1577:1
- „ „ალვა ბუტკი გუქსა და-
ლად“ 1577:3
- „ „ანბანთქება. — ასე აღმ-
კულა აღნაგსა“ 1577:4
- „ „ამ ჟამს ვისურვებ“ 1577:6
- „ „აღდგომისათვის იესო ქრი-
სტესა“ 1639:20
- „ „ბაიობისათვის“ 1636:17
- „ „თომას მიერ გვერდის გან-
ხილვისათვის“ 1636:21
- „ „თქმული იესოსდამი ვედ-
რებისა“ 1636:18
- „ „თქმული ყაფლან დავით
სარდლის ძის სიკვდილისა-
თვის“ 1636:12
- „ „თეჯნისი“ 1636:4, 5, 6, 7
- „ „ლაზარობისათვის“ 1636:
16
- „ „მუსტაზადი“ 1636:1, 2,
- 3, 11
- „ „ნათლისღებისათვის“ 1636:
22
- „ „ნათლისღებისათვის იესო
ქრისტესა“ 1636:15
- „ „ოსმალის ყაიდა ილაი“
1636:9
- „ „ფერისცვალებისათვის“
2385:213
- „ „ქრისტეს ვნებისათვის“
1636:19
- „ „ლაწვ-ბაგები, ჩატკობია
დალალით“ 2385:180
- „ „შეგბრალდე შენი, ნათელ-
დღიერო“ 1577:5
- „ „შემდგომად ექვსისა დღი-
სა უფალმან“ 2385:213
- „ „შობისთვის იესო ქრის-
ტესა“ 1636:13
- „ „ქეობა“ 1636:10
- „ „წინადაცვეთისათვის იესო
ქრისტესა“ 1634:14
- „ „ხმა ყარიბი“ 1636:8
- „ „პაი, მოვჰსთქუამ საყუა-
რელსა“ 1577:7
- ლევან ბატონიშვილი** „როს ვანგიცადე
ბედკრულმან“ 2385:7 (ლე-
ქსი ეკუთვნის ბესარიონ გა-
ბაშვილს)
- ლოლაძე ალექსანდრე ანბანზე ზმანი**
1562:1
- „ ზმაზედ ზმა 1562:2
- ლექსები უავტორი**
- „ „ამომ ამან სოფელმან“
1675გ:2
- „ „ამჟამად შენ გშვენის ქე-
ბა“ 2385:45
- „ „ამ სოფლის ვითარებითა“
2388 (მინ. 4)
- „ „თახმისი. — ანაზდად სა-
ტრფომ მიმუხთლა 1612:9
- „ „ან-ალვათ ნაზარდო. ბან
ბროლ ნათალო მინაო“
2385:153
- „ „ან-ანათებ ბნელსა, ბან—

- ბადრო მთვარე“ 2385:25
- „ანბანთქება“ 2340:1;
2399:8
- „ანდრიას ქკუას რად
აქებთ“ 1582:12
- „აპოლონ ეტლმან დამცა
ისარი“ 2385:46
- „არა გშვენის სამდურავი“
1576ბ:56
- „არვის უარი არ უთქვამს
თავის შეგობრისათვის“
2385:204
- „არ უხდების თხას ლომო-
ბა“ 1682:4
- „აღაღეთი, აღაღეთი“ 2399:
14
- „აღვალო ბაგე საბრალო“
1576გ:41
- „აღმართა ბროლი სვეტისა“
2267:3
- „აწ აღმოვაწო კალამი“
1582:10
- „აწ შემობრალეთ ყოველ-
მან“ 1675ბ
- „აწ შესამკობი არს ენით“
2385:36
- „ახ თვალნო, თვალნო“
2385:218
- „ბაგე ვარდო, ნამით სვე-
ლო“ 1575:18
- „ბაგე ვარდოს გუშა. —
ჰოი მიჯნურო“ 1576გ:28
- „ბანოვანთ შორის შენ ხარ
მთიებში“ 1612:10
- „ბანოვანთ ხელმწიფეთა“
2385:223
- „ბაღში ვლხინობდით და
კერეფდით ბალსა“ 1575:31
- „ბედზე დაგნატრი, ბარა-
თო“ 2385:157
- „ბროლის მკერდმა შუქი
თავსა ისარე“ 2385:233
- „ბრწყინავს მნათი, მზეებრ
მნათობს 2385:13
- „ბულბულმა მიგებით ვა-
რდსა ღიმილით“ 1575:30
- „გაგებქობი, გულო, გიცი-
ნობ“ 2267:9
- „გაზაფხულის შროშანო,
გთხოვ ტყბილად ილულუ-
ნო 1576ბ:60
- „გამტყორცნა სოფელმან,
მოვშორდი მხესა“ 1576გ:16
- „გაშლილა ვარდი, ტან ნა-
ზარდი“ 1575:29
- „გველების კარი გაზაფ-
ხელისა“ 2385:169
- „გიკვირს. რათ არის ლუნ-
წია“ 2340:8გ
- „გიცნობთ მე კეთილმოქმე-
დად“ 1612:3
- „გლახ გამოვჭირილვარ, ხელ-
ქმნილი“ 2385:30
- „გონებამან გონება სცნას“
2267:11
- „გონიერად განაგე, შვი-
ლო“ 2385:51
- „გორის ქებანი და შვენე-
ბანი თქვენგნით წარჩინდა“
2340:13
- „გრძელ, გლახ გული. საყ-
ვარელო“ 1576გ:30
- „გული გონება მიჯნურთა“
1582:11
- „გულს ბრწყამლი შემომე-
ხვია“ 2340:2
- „გუშინ ბიჭმა“ 1576ბ:59
- „დავლევთ და დავლევთ
ღვინოსა“ 1576ბ:39
- „დავწერ წიგნსა და კაახ-
ლებ“ 2340:20
- „დანიშნუა იპოკემტავრო
სა“ 2445:3
- „დაშვენდა წალკოტს ვარ-
დი“ 2385:221
- „დაშვენებულს პირზედა
გიხდება შავნი თვალნი
1582:9
- „დედისერთა ვარ, ნუ მამ-
კლამ“ 1576ბ:61

- „დიდებულო ხელმწიფეო“
2309:2
- „დილას კაცმან წყალს და-
ხედოს“ 1733 (მინ. 5)
- „ენა მწარე, ენა ტკბილი“
1577:8; 1582:3
- „ერთბუნებაჲ. ერთარსო“
1636:22 (შენ. 2ბ)
- „ეს რა მესმა მე მისგან
თქმულად“ 2481ბ:6
- „ესრეთ მწუხარეს ნუ მა-
ტარებ“ 2385:140
- „ესრეთ ვსცნობ სოფლის
ნებას“ 2385:201
- „ეს საწუთროსაგან, სხვის-
გან არ მკირდეს“ 2267:10
- „ეტრფის გული მზისა ხა-
ლთა“ 1675ბ
- „ეშხი ხონთა“ (ლექსი სა-
მიჯნურონი) 2267:1
- „ეშხით მე ვარ ის არა“
1576ბ:40
- „ეჰა, გონებით მდიდარო“
2340:14
- „ეჰა, ვარდო ბულბული-
სავ“ 2455:7
- „ეჰა, მთიები მთენია“
2385:38
- „ეჰა, რად დაკვარგე ძვირ-
ფასი ლალი“ 1582:14
- „ვარდო, ადრე ნუ ოხრამ“
1576ბ:58
- „ვარდო ნუ მკლავ. შენი
ვარ“ 2385:109
- „ვარდმან გამწირა მოსის-
ხარმან“ 1575:16
- „ვაშლი მედგა სურვილი-
სა“ 1576ბ:57
- „ველი მასსა ბაღობასა“
2340:12
- „ვემონე მას უშტარსა“
1576ბ:20
- „ვერცხლმან შაკვირვა,
მკრთოლვარემ“ 2385:16
- „ვინა ზენანი დათმენანი“
2385:35
- „ვინცა ავია, მოსტეს თა-
ვია“ 2340:3
- „ვინც მე თქვენს თავს“
2340:19
- „ვინ მოიგონენ პირველად“
1636:22 (შენ. 2ა)
- „ვიხილე რა საყვარლის
ვანკიდება“ 1612:8
- „ვინ გქმნა მაგ საჯელ“
2385:151
- „ვიხილე ტურფა კიპაროზ-
წვლილი“ 2385:168
- „ვშჰამ სიყვარულით ხუ-
ლით შეწირვას“ 2385:34
- „ზღვის ლერწამო, მშვენი-
ერო“ 2446 (მინ. 4)
- „თავით ფეხადინ შემეკუ-
ლო“ 1576ბ:8
- „თვალთა ქება რად მით-
ხარი“ 1612:2
- „თვალთა მდის ცრემლთა-
ნაკადი“ 2340:5
- „თიბათვის ორშაბათსა“
1575:33
- „თუ განმიფრინდი, ჩემად
სიცოცხლევ“ 1576ბ:44
- „თუ მოსთვალავ, იგი ემა-
რან“ 2267:7
- „თუმცა აწ ბედი შენი ზნე-
ლია“ 2267:8
- „იაგუნდ ორხი, ტოლად
სწორნი, კარნი. ღიანი“
1582:22
- „ისემც ღვთის წყალობა
გაქვსთ“ 2385:52
- „კალმს იღებს კობტუ-
რად“ 1576ბ:32
- „კაცო. ძალსა ნუ იქალი“
1733 (მინ. 2)
- „კრწანოზი დარად, დასა-
დარად აღმოპრწყინდების
2385:139
- „ლალე უმანკო. ვით შე-
გამკო“ 2385:224

- „ლექსი რუსთ შესახებ“ 1582:5, 6
- „ლმობა, გოდება. ცრემლი, სულთქმა“ 2464:2
- „მაგრამ ციურნი მანდაურნი შორის მთნებარე“ 2481ბ:2
- „მართლად ბაფა არა აქვს“ 1575:15; 1576ბ:36
- „მას ეტრფის გული აზიზმ დამწვარ-დაგული“ 2385:146
- „მასმენს ნუგეშ ისარა“ 2385:29
- „მაქვს მოუსვენლად ყვირილი“ 2340:8ბ
- „მე არ მინდა ოჯახი“ 1576ბ:53
- „მე აქედამ ვერა გხედავ“ 1576გ:42
- „მე გლახ ვიწვი“ 1575:12
- „მე ერთ სიტყვას მოვახსენებ“ 2308:2
- „მე შენ კარხედ ყურებით“ 1576გ:33
- „მეჯლის გიახელ სანახავითა“ 2385:206
- „მზევე, კამარი ვინ შეგიმკო 2385:32
- „მზეო, ლიმენოსი“ 1576ბ:12
- „მზის პირსა მღერის“ 2340:4
- „მთვარე, ბარად გაუსილო“ 1576ბ:10
- „მთვარევე, ვის დარჩები, მე რომ დამკარგავ“ 2385:309
- „მითხარ. ტურფავ, რად უჩივი“ 2385:42
- „მიკვირს. ასე რათ გამწირა სოფელმან“ 1575:8
- „მიკვირს თავი, ტანი, ტერტი“ 1576ბ:41
- „მინდა ქებით შეგამკო, ეშხითა ვარ მთვრალი“ 1576გ:37
- „მიჯნურო შემობრალე, სევდით ამეესო გული“ 1576გ:18
- „მიჯნურსა ვსძღვნი გულს პობილსა“ 1612:19
- „მოგვფინა ნათელი 2385:14
- „მოლით. ძმანო. ვითხრათ ვინ ამჩენია“ 2385:20
- „მოვედით. მოყმენო. შეკრბით ჯომარდნო“ 2385:171
- „მოვედ, მსწავლულნო, სიბრძნისანო“ 1608 (შენ. 1იბ); 1609 (შენ. 1ი)
- „მოსულია გულის ხელმწიფე“ 2340:8ა
- „მრავალნი სოფელს მისდევენ“ 1729 (მინ. 2)
- „მსურს გიანბო ჭირნი ჩემნი“ 1575:20; 1576გ:29; 2385:83
- „მსწრაფლად მეცა ლახვარი“ 1575:28
- „მტერი გაგვექცენ, წავიდნენ“ 1682:1
- „მუშტარო ჩემი მივა ფრთხანობს“ 2385:205
- „მფარავს ღრუბელი, ვეძლევი ბხელსა“ 1575:34; 2385:214
- „მშვენიერი თვის ვარდო“ 1576ბ:51
- „ნათელი შაბირებ, ბნელს მიმაბარებ“ 2340:11
- „ნარგიზს ვიახელ ვარდთან ხლებული“ 1575:24
- „ნარნარო. განმომრავლდნენ ოხვრანი“ 2385:149
- „ნეტარ მას დროსა, ოდეს შენ იყავ“ 1559 (შენ. 3)
- „ორსა ბროლისა, ბურჯსა შუა“ 2385:150

- „პალესტინისა მტევანო,
სიტკობითი აღმომდინარე“
2391:4
- „პეპიას ძესა; ძნეობით
ხესთა“ 2340:16
- „პირ-ბადრი მთვარე წა-
თელს სთოვდა“ 2385:195
- „პირველი ლექსი ესე
ეთქვი“ 2446 (მინ. 7)
- „პირი უებრო მთიები“
2340:6
- „პირუელი ყოველთა;
ვხმობ შენდამი“ 1731:5
- „პირო მთვარე. მომიგო-
ნე, მზეს ადარეო“ 1575:32
- „რადა მყავით მზისა და-
რად“ 1612:1
- „რადგან მიბრძანეთ თარ-
გმნათ“ 1612:7
- „რადგან გაგწირა მისნი
არენი“ 2267:6
- „რადგან სწავლისა გაქვს
შენ სურვილი“ 2385:164
(შენ)
- „რა მოგეშორე, მას აქეთ“
1733 (მინ. 3)
- „რა წალკოტსა გულისასა“
2385:217
- „რა ჰყოს გლახ გულმან“
2481ბ:9
- „როგორ გიტურო შენ,
ჩემო ბედო“ 1576ბ:49
- „რომელთაგან მქონდა სი-
ამე“ 1576ბ:35
- „როს გენახეთ სარეცელ-
ზიდ“ 1612:4
- „როს გიხილე, გაბადრუ-
ლო მთვარეო“ 1576ბ:7
- „როს ვაჟი ვიყავ, ვაფობ-
დი“ 1729 (მინ. 1)
- „როს მესტუმრა ეშხი
გულსა“ 1612:12
- „როს შეღირსა შენი მცნე-
ბა“ 2385:41
- „პასუხად ნათქვამი. — რუ-
- სებს რად არქმევთ 1582:8
- „როსტომ თქვა“ 2399:7
- „სამ სახედ და სამად გვა-
რად“ 1612:18
- „სამი არის ამ სოფლისა“
1574:1 (შენ.)
- „სარდალს ობოლს სასო-
ებით“ 1576ბ:33
- „სასულიერო ხასიათის
ლექსი“ 2303:2
- „სატრფოს ვიხელ სავედ-
რებელად“ 2385:176
- „საყდარს მივეყვარ გვირ-
გეინოსანი 1576გ:1
- „ბაიათი. — საყვარელო,
ნუ მაძლამ“ 1575:4
- „საყვარლის პირმთვარეო-
ბა 2267:5
- „საყვარელო, აღთქმანი“
1575:5
- „საყვარელო, ცრემლსა ჩე-
მსა“ 1612:17; 2385:203
- „საწყინარი არა მითქომს
შენთვისა“ 2385:47
- „სახე შენი როს ვიხილო“
2385:164
- „სედიანს გულზედ მუდამ
ქვეშ“ 1575:7
- „სიბრძნის წყარო ხარ
მდინარე“ 1608 (შენ. 1ი);
1609 (შენ. 18)
- „სირინ სუფთა სირინო-
ზებრ“ 1576ბ:34
- „სიტურფით სრული გაბად-
რული“ 2399:10
- „სიშორით მტირალს არ
მაქვს შეებანი“ 2385:215
- „სიხარბე კაცსა ვააბამს“
2340:7
- „სოფელი თვისსა მიმყო-
ლსა“ 1636:22 (შენ. 2გ)
- „სულმან უთხრა ხორცსაო“
2385:299
- „ტანი ლერწმობს, ყოვლი
სული“ 2391:3
- „ტურფა სახე გაქვს“

1576ბ:14
 „უმისობა ვით გავძლებ (!)“
 2446 (მინ. 6)
 „ქალაქისკენ მოვდიოდი“
 1582:13
 „ქებულო თვალო, ძვირ-
 ფასო ლალო“ 2385:54
 „უველამ, კიკოლა, აქეთ“
 2340:15
 „ყოვლად დილის მზეო“
 1576გ:7
 „ყაფია, რომელიც თეჯნი-
 სათაც ითქმის — ყოვლით
 უდარო, ნუ უგულვებელს
 მყოფ“ 1612:13
 „შავ გლახ გულო“ 1576ბ:11
 „შემკული ხარ ტანად, პი-
 რად“ 2385:211
 „შენ გენაცვალე, ვარდი
 ხარ“ 2399:12
 „შენ გასაგებ“ 1576ბ:15
 „შენ გტრფიალებენ მკვრე-
 ტელნი“ 2446 (მინ. 5)
 „შენ დაგბადა მნათობად“
 2446 (მინ. 2)
 „შენ მოგეც ჩემი გონება“
 1576ბ:13
 „შენ რომ წიგნი მოგეწე-
 რა“ 2511 (მინ. 4)
 „შენთან შეყრამდის ვით
 გასძლებს გული“ 2385:175
 „შენ შემოგტრფიან ყვე-
 ლა“ 2385:210
 „ჩვენ ვიყავით ცხრანი
 ძმანი“ 2385:161
 „ცთომილ მნათ შვიდნი“
 1576ბ:6
 „ციდამ ჩამოსულხარ“
 1576გ:6
 „ცისა ხომლთა უნათლე-
 სო“ 2391:2
 „წალკოტსა მშვენიერსა“
 2456:3
 „წარხდა უბრალოდ სო-
 ლომან“ 1729 (მინ. 3)

„ჩველ კუბეც იოსებ ვარ“
 1575:14; 1576გ:2
 „ჭერისებრივ შესხმა შე-
 ნი“ 2385:156
 „ხაზაროვს წელში გაურ-
 კეს ხანჯალი“ 2450:12
 „ხელი შევიქმენ, აწ. კე-
 ლი“ 2446 (მინ. 3)
 „ხელმწიფეო, მიკვირს-
 რისხეა“ 2385:33
 „ხილის ქება“ 2399:5
 „ჰაირო, სჭკრეტო სო-
 ფელს“ 2385:53
 „ჰე, მუხთალო აპოლონ“
 1675გ
 „ჰე, უწყალო მარისო“
 2385:142
 „ჰოი, საყვარელო, ნუ და-
 მწეავ“ 2385:43
 „ჰოი, საყვარელო, რის-
 თვის დამაგდე“ 1575:11
 მანანა „ევა გარდახდა ცნებასა“
 1567:2
 მარიამ ბატონიშვილი მეფის ირაკლის
 ძის ალექსანდრეს დაწინ-
 დულს ნინიას სიკვდილზედ
 1635ბ:1
 „ჰოი დამწარდეს 1576ბ:1
 მარიამ-ყოფილი მაკრინე „ეს ლექსი-
 კონი, ჩემი საკონი“ 1608 (შენ.
 1ია); 1609 (შენ. 1თ)
 მალალოვი დიმიტრი „ჰოი, სიკვდი-
 ლო, რათ მომიგონე“ 1571 (შენ. 3)
 მაჩაბელი დავით „რა ქნას გულმან,
 როს ჭმუნვა არ მოეხსნას“ 2385:237
 მაჩაბელი სიმონ „როს მეღირსა, შენი
 ცნობა“ 1576გ:19
 მაყაშვილი სალომე „ამაოება“
 1637:11თ
 „გაუწყებთ დანო“ 1637, II გ.
 „მადლობა მიწერილი კატო
 ჯორჯაძისადმი“ 1637, II გ.
 „მადლობა მიწერილი სო-
 ფია მაყაშვილისადმი“ 1637, II ბ.
 „მობრძანდით დანო“ 1637,

	11ღ	მიჩნდი დარადა“ 1575:25; 2385:2; 2391:5
„	„ოცნება“ 1637, 11ბ	„
„	„პასუხი მამიდასი თვისის მამისადმი“ 1637, 11ჟ	„
„	„სარწმუნოებისათვის“ 1637, 11ა	„
„	„ჭი, სოფელო“ 1637, 11ე	„
მაყაშვილი	სვიმონ „პატივსაცემად თამარისა“ 1637, I, 1	„
„	„შესხმა გრემის ქალაქისა“ 1637, I, 2	„
„	„მთვარე“ 1637, I 4	„
„	„მზე“ 1637, I 3	„
„	„ცისკარი განთიადის მთი- ები“ 1637, I 5	„
„	„მაისი“ 1637, I 6	„
„	„კავკასიონის მთა“ 1637, I, 7	„
„	„გზის გუშაგად მდგომი- რეს“ 1637, I, 8	„
„	„ვარდი“ 1637, I 11	„
✓	„ვედრება მღვთისმშობ- ლის ხატისა მიმართ“ 1637, I 14	„
„	„ევით აღმიჩნდი“ 1637, I 9	„
„	„კარტას განხილვასა ზედა წარწერილი“ 1637, I 13	„
„	„კირთება ჩემისა საყვარ- ლის“ 1637, I, 17	„
„	„ენიაუნა სალომეს გარ- დაცვალეზაზე მშობლის მიერ თქმული. — ჭი, რა- ბამ ვთქვა“ 1637, I, 18	„
„	„მასხოვან დღენი“ 1637, I, 12	„
„	„მწველობს, მწველობს“ 1637, I, 10	„
✓	„სამეხისადმი 1637, I, 20	„
✓	„ღვთაებისადმი“ 1637, I, 20	„
✓	„შენდა აღვიმსოთბ“ 1637, I, 16	„
მელიქოვი	იოსებ (ნაცვალდი). ამან ზუ- ლოს გუშა. — „შენ უფასო მარგალიტო“ 1576გ:11	„
„	„ბუნდოვან გულს შენ აღ-	„
„	მირიან ბატონიშვილი იაქბიკო.—ყოფ- ლად სამღვდელოვ, მღვდელ- მთავარო ქრისტესო 2464:1	„
„	მუშრიბოვი იოსებ „შენდა შეყრადინ ვით გასძლებს გული“ 1576გ:13	„
„	ნიკოლოზ რუსთველი „ჭე და ანი. — ჭი რსნი, ჰაფხაზნი, ჯიქ-ხა- დელები“ 1547:6	„
„	ნუშკას დალუკასაგან „მტროფდა (?) შენთა ვით გაქო“ 1576გ:35	„
„	ოღოევსკი აღ. „ვარდი და ბუღბუღი“ 1576გ:25	„
„	ონოფრე ბოდბელი „ანი და ჭი. — არ ბალი გამცენ დღე ესე“ 1547:7	„
„	ორბელიანი აღექსანდრე „აღმოსავ- ლეთი ანუ საყვარულისა- გან დაჩაგრული“ 1640ა:12	„
„	„ბაიათი“ 1640ა:1	„
„	„ბნელში ჰყრობილი“ 1640ა:16	„
„	„ექსპრომტი“ 1640ა:14	„
„	„ვერის სასაფლაო“ 1640ა: 18	„
„	„თეჯლიში“ 1640ა:2	„
„	„მოწვევა“ 1640ა:5	„
„	„მოხუცებულთ ყმაწვილ- კაცს (ექსპრომტად)“ 1640ა:4	„
„	„მშვენეერა ქართველას“ 1640ა:7	„
„	„რობესპიერი რევოლუცი- ის დროებში“ 1640ა:17	„

- „საქართველოს გაზაფხუ-
ლი“ 1640ა:11
- „საყუარელს მეუღლეს
ჟცხოებიდან“ 1640ა:23
- „სისხლ-მძებნელი ქართვე-
ლი“ 1640ა:15
- „სიყრმით უბედური“
1640ა:14
- „ქ. ტფილისს, ჰემ ცოლ-
შვილებთან“ 1640ა:9
- „უბედური მაიკო (მარიამ)
1663 (შენ. 2)
- „უეცარი შეხვედრა“ 1640ა:
6
- „უეცარი მღერა“ 1640ა:10
- „ღმერთსა“ 1640ა:8 (შენ. 2)
- „შიმშილითა გამბრჭყვალი
ძალკაცი“ 1640ა:20
- „შორიდგან“ 1640ა:3
- „ჩემს ქალს დარიას“
1640ა:21
- „ჩემს ქალს მაიკოს“
1640ა:22
- „ყარიბი ანუ ორენბურგის
ღამე“ 1640ა:8
- ორბელიანი გრიგოლ „არავისთვის მე
ღღეს არა მცალიან“ 2385:
22
- „გულით ერთნო, მოლხინე-
ნო, აწ შეკრბენით“ 2385:21
- „თუ ტურფანი თვალნი
შენნი“ 2456:10
- „ლხინი. — მე იგი მიყვარს
ლხინი“ 2456:2
- „მნათობო თვით შენ აღ-
მისხენ“ 2456:4
- „ჩემო იარალი, ნეტავი
ოღეს“ 2456:12
- „ხელმწიფევე ჩუენო“ 2456:13
- „ანტონისადმი. — „ვე. ჭა-
ბუკო. სიხარულით ღღენი
შენნი განატარე“ 1576გ:მ;
2456:6
- ორბელიანი დიმიტრი „ანბანთქება“
1582:23
- „სიბრძნის ტრფიალთა
დამზირონ რასა სწერს სულ-
ხან საბანი“ 1726 (შენ. 28)
- ორბელიანი (ყაფლანიშვილი) ვახტანგ
„ალაღებს ბაგებს, გულს
დასადაგეს“ 2433:22
- ორბელიანი ვახტანგ „საწყალი პულ-
ბული“ 1640ა:23 (შენ. 3)
- ორბელიანი იოანე „ჭმუნვისა ბაღნა-
როვანთა სცევ პირი ვარ-
ღთა ხებული“ 2385:5
- ორბელიანი მზეკაბუჯ „ანბანთქება. —
„არის არიას აღზრდილი“
1612:21
- „აღკაული ხარ უცხოდ მზა-
სა. მზევე შინ შემოდიო“
2285:162
- „ქეობაში თქმული“ 1576ბ:
55
- ორბელიანი ნიკოლოზ „საწერელსა
და კალამსა“ 1635ბ:11
- ორბელიანი პეტრე „ჩემო სიამევე,
განცხრომისა საესებავ“
2456:9
- ორბელიანი საბა „ამ ლექსიკონის რი-
გებო თუ ბრძენმან დამიწუ-
ნოთა“ 1578 (შენ. 2ბ):
1608 (შენ. 1კბ); 1609 (შენ
2გ); 1726 (შენ. 2თ)
- [პაპუნა განდგილი] „მოვედ ტრფი-
ალნო. ისმინეთ აწ თქმა“
2585:209
- პატრი „სადათ შენდა დასახვა, ვიწ-
ყო სიტყვით თქმობათა“
2464:3
- „ჩემო სიამევე, შვება-გან-
ცხრომისა საესებავ“ 2464:4
- პუშკინი ალექსანდრე „Нашииъ задиар“
2269:1
- რჩეულიშვილი. გრიგოლ „ახ, მთვა-
რევე, მთვარევე, დამწვართ
იმედო“ 2308:3
- სააკაძე დიმიტრი „არც არის ცული
ამბავი“ 1625:4
- საიათნოვა „გალობს თუთის ყაზალა-

- ნი“ 1576გ:20; 2385:19
- სოლრმონ მსაჯული „დადიანის ძის ძე ნიკო“ 2434:2 (მინ. 4)
- ტარსუნოვი „დამწევე, დამდაგვე, ცუდათ ჩავა ჭირნახულები“ 1576გ:36
- „დახე საყვარელსა ჩემსა“ 1576გ:39
- ტელოევი იოსებ (ოსეფა) „არზა ლექსად. — თითქო მე სული მეღვეა, ის მიბრძანებს მოიცადე“ 1612:6
- „არზა ლექსად. — ერთი რაღაც ჰპირნი მესმა“ 1612:5
- „ბესარიონის ხმაზედ. — „არზი მაქვს თქვენთან“ 1576ა:9
- „ბესარიონის ხმაზედ. — უუამოთ ვიქმენ დაბრკოლებული“ 1576ა:3; 1612:23
- „დივნის ხმაზედ. — „საფურძველი (!) ლექსის თქმისა“ 1576ა:5; 1612:24
- „დივნის ხმაზედ. — „სვეტიცხოვლის ქებას ვიტყვი“ 1576ა:8
- „ლექსი მიწერილი ფითოევთან. — მსურს ამბვითა მახარებდეთ“ 1576ა:7
- „მუხანბაზის ხმაზედ. — ვინ დამწყევლა ამ დროს“ 1576ა:6
- „მუხანბაზის ხმაზედ. — მოჩივარი გავხდი შე ამ ჩანის“ 1576ა:4
- „მუხანბაზის ხმაზედ. — ერთ კეთილ გვამს ვხედამ“ 1576ა:2
- ფეშანგიშვილი (ფეშანგოვი) სტეფანე „ალმასო, უფასო ლალო“ 1576ბ:30
- „ნეტავი მას. ვინც უმონება მას“ 1576გ:38
- „საყვარელმან განმაშორა სოფელსა“ 1576გ:32
- „უშაინის გუშა. — კეკლუცთა ხლება მიჭირს“ 1576ბ:28
- ქეთევან ბატონიშვილი ჰოი, ვითარ ვსტევა განსჯერთომელი 1576გ:21; 2385:198; 2455:2
- ქობულაშვილი (ქობულოვი) ონანა (მდივანი) ანბანთქებანი 1613:2—18
- ქობულაშვილი ოთარ „გონება შმაგობს ხელად, ვარდო შლილო“ 2385:40
- „ვიხილე საყვარლად ედემის ვარდი“ 1576ბ:16; 2385:167
- ყათმაზაშვილი როსტომ „ვა, სოფლისა სიტკბონი“ 1625:3
- „სოფლის საცთურს რად ავეყვე“ 1625:5
- „ფილასოფოსო უწერიათ“ 1625:2
- „ღმერთო ჩემო, გვემდრები“ 1625:6
- ყორღანიშვილი (ყორღანოვი) გარსევან „ახ, მარალო, მარალო“ 1575:3, 9; 1576გ:4
- „ეჰა, მუშთარო, ნათელდარო, მზის მონაყვარო“ 1582:15
- შიო „გიორგი ბრძენსა, ოხოვან მხნესა“ 231Q (შენ. 2)
- ჩერქეზ ოლღანი „მუთუვალო, რისთვის მტანჯავ“ 1576გ:34
- წინამძღვაროვი სიმონ „ვიგლოვდი პირ-მთვარევე, შენ სიმორესა“ 2385:220
- „როს მელირსა“ 2385:41
- პევევაძე ალექსანდრე „ავადმყოფობის ჟამს მიწერილი 2481ბ:8
- „ამად მემდღურვი კინამო“ 2481ბ:6
- „ასპარეზთა შინა შორკინალთათვის“ 2482:9
- „გარა ერთხელ სიჭაბუკე“ 1635ბ:5

- „არვის ჰმარტებს მის ვარ-
დისა მიხვედრა“ 2385:18;
2481ბ:5
- „ბალახმ ბეზიკის ბავით
სიტყვა წარმონაშობი“
2385:39
- „ბრძოლისათვის“ 2482:2
- „გივისადმი“ 2482:14
- „დიმიტ. ვ.“ 2481ა:1
- „ეს სოფელი, სამყო ძნე-
ლი“ 2456:8
- „ესე რა მესმა მამისგან
თქმულად“ 2481ბ:2
- „ვაჟე გულო“ 1635ბ:3
- „ვაქებ თავსა, თმა მდი-
დარსა“ 2385:174
- „ვაჰ, დრონი, დრონი, ნა-
ქებნი, მტკბარად“ 1576:19;
2385:165
- „ვითა ზენანი დათმენანი“
2385:35 (ხელნაწერში ლექ-
სი მიეწერება დავიას)
- „თავის ქალის ნინოს მაგი-
ერათ თქმული“ 1635ბ:10
- „თავსა უფლად ნუვინ
ჰგონებთ“ 1575:23
- „თეჯლისის ბაიათი. —
„როს გიყვარდი“ 1576ბ:38
- „თხისა და მელისათვის“
2482:1
- „იმპერატრიცა ელისაბედის
მიმართ“ 2481ა:4
- „კავკაზია“ 2481ა:2
- „კობლე და ხლოე“ 2482:5
- „ლექსნი ანაკრეონულნი“
2483:2
- „ლოთებო, ნეტავ ჩვენა“
1575:2; 2385:166; 2455:1
- „მაისის ვარდმან ფუჩენილ-
მან“ 1576ბ:17; 1576გ:22
- „მგლისა და კრავისათვის“
2484:7
- „მემთვრალისადმი“ 2482:8
- „მე შენ არ გეტყვი“ 2456:11
- „მზე ღრუბელმან იცვარა“
2381ბ:6
- „მიველ წალკოტს სანუგე-
შოდ“ 1575:21; 2385:10;
2455:4
- „მოძღვრისა და მოწაფი-
სადმი“ 2482:6
- „მუზნო ვლიდით, ისწრა-
ფიდით“ 2385:197
- „მშვენიერთა ხელმწიფავ“
2385:200; 2455:3
- „მწამებ ხსოვნისა არცაღა
თუ მშთომოდეს ჩრდილი“
2481ბ:4
- „ნაზი ბენ ნაზის ხმაზედ“
2481ბ:7
- „პურობილისაგან თანაპურო-
ბილთა მიმართ“ 2482:12
- „უამნი რბიან შენცა მეღტ-
ვი“ 1576გ:27; 2385:216
- „რაა სიკვდილი“ 1635ბ:4
- „როს არშიყი საყვარელსა
ხილვას ეშურებოდეს“
1576გ:9; 2385:235
- „სვემ მიწვია მანანა“ 2456:7
- „სიყვარულო, ძალსა შენსა“
2385:154
- „სოფლის მიმნდოთა“
1635ბ:6
- „სძგერს გლახ გული“
1576ბ:21; 2385:199; 2456:5
- „სხუადასხვისა დროისათ-
ვის კაცისა“ 2482:11
- „უპყრივარ ჭირთა“ 1576ბ:
34; 2385:31, 177
- „უწყალო სიყვარულო“
1576ბ:25
- „ღვინო ხასიათს არა ჰსცეა-
ლებს“ 2456:1
- „ღმილმან კარი ლალისა“
1635ბ:2; 2482:3
- „შენთან არს ვული, მნათო-
ბო“ 1576ბ:22; 2385:145
- „შენ ღირსებას ნატრულო-
ბენ“ 2385:50
- „შექცევისათვის“ 2481ა:3
- „ცრუ მტყველისადმი“

	2482:13	ჯაფარიძე დავით მამუკაშვილი „თქუჴს, ჩარხი სოფლის სიმუხთლის“ 1729:6
„	„ჭმუნვის მახვილი გულსა მსობია“ 2385:173	
„	„კრიკინასთვის“ 2482:10	ჭეღოლი „ოლონდ მიბრძანო, გავშალო ენა“ 1576გ:14
„	„პე, პალატო, ვინ მონარხმან“ 2482:4	თურქული ლექსები 2385:60, 64—69, 71—82, 85—92, 94—108, 110—137, 202, 225—232, 234, 238—298, 300—308
„	„პოი, გაბადრულო მთვარე“ 1575:1; 1576გ:24; 1612:14; 2385:17	რუსული ლექსები 2385:48, 49
ჭავჭავაძე	ილია „გახსოვს ტურფა“ 2308:4	სომხური ლექსები 1576ა:1 (იოსებ ტულოვეის); 2385:4, 56—59, 61—63, 70, 93
ჯაფარიძე	ბარბარა „ნერგო, სამოთხის ხეო“ 1733 (მინ. 7)	

პოლემიკა

გაბაშვილი ტიმოთე, მარწუხი 1590:6	ორბელიშვილი ბესარიონ გრდემლი 1596:1
დავა იერუსალიმის ეპისკოპოს სოფრონსა და ალექსანდრიის ეპისკოპოს კვიროსს შორის 1619ბ; 2397:9	პოლემიკურ-დოგმატიკური კრებული 1716
იაკობ შემოქმედელი უსჯულოდსა მუჴამედის და ქრისტიანეთა გაბაასება 2400	პოლემიკური თხზულების ფრაგმენტი (დვთისმეტყველური მსჯელობა გვაგამოვნებასა და უგვაგამოვნებაზე) 1601ა
მხილება უთათა სევერიანთა 2397:7	რომის განდგომისათვის 1596:2

პუბლიცისტიკა

ორბელიანი ალექსანდრე ახლა პუბლია 1634:14	ნის წიგნზედ 1634:6
„ ვაი საქართუშლოვ 1634:15	„ საქართველოს ყურნალი „ცისკრის“ რედაქტორი კერესელიძე და მე 1634:12
„ მაგიერი პასუხი 1634:11	„ სიტყვა იტალიისათვის 1634:9
„ ნაპოლეონი და მაშინდელი ინგლისის მთავრობა 1634:1	„ ჩემ სტატიებზე ძვირის ხსენება 1634:13
„ ორიოდ სიტყვა ყარამანია-	

რიტორიკა

მხითარ სევასტიელი თვის ხელოვნებისა სარიტორიკოსა 1744; 2362	მულრ ქართველებო... 1634:10
ორბელიანი ალექსანდრე „პატივეუ-	რიტორიკა 1744

საისტორიო მასალა

- ბეკდების ლეგენდები 1635ბ:7ა—იზ-
თავდგირიძე ქორანიკონი 1700
- ეპიტაფია ალექსანდრე სოლომონისძე
ნაცვლიშვილისა 1576ბ (მინ. 2)
- იასე ქსნის ერისთავის აზარფეშაზედ
წარწერილი 1635ბ:9
- ისტორიული მინაწერები 1582 (მინ. 2)
- ლოონიძე სოლომონ მოთქმით ტირი-
ლი ირაკლი II-ისა 1630დ; 2441
- მაყაშვილი სვიმონ ეპიტაფია სალომე
მაყაშვილისა 1637:1-15
- მობსენება სენატისაგან 2437:3
- ორბელიანი ალექსანდრე ალა-მაჰმად-
ხანის შემოსევა თბილისში 1649ბ
- „ ახლანდელს და უწინდელ
დროზე შენიშვნა 1645
- „ გივი ამილახვრის გაქცევა
თბილისიდან 1653ბ
- „ გიორგი XII, უქანასკნელი
მეფე საქართველოსი 1646ა;
1646ბ
- „ დაღისტნიდან ლეკების გა-
მოსვლა ახალციხეში 1655ა
- „ ეპიტაფია დავით დიმიტრის
ძე ბარათოვის 1640ა:19
- „ ეპიტაფია მაიკო ორბელია-
ნის შვილისა 1663 (შენ. 2)
- „ ეპიტაფია თეკლე ბაგრატი-
ონისა 1658
- „ ვარანცოვთან ჩემი დაბეზ-
ღება 1653ა
- „ ირაკლი მეფის პატარა ჯი-
ბის ბოხჩა 1649ა:2
- „ ხუთი წლის ბატონიშვილი
ირაკლი 1649ა:3
- „ ირაკლი მეორის პირველი
სიყვარული ქალისა 1649ა:1
- „ ირაკლი II დროის ზოგი-
ერთი პირნი 1654
- „ მამიჩემისაგან ღალატი ირა-
კლისა 1652ა
- „ მეფის ირაკლის მეუღლე
დარია 1651
- „ პირველი ხოლერა თბილის-
ში 1665
- „ რუსი ნაცნობები თბილისსა
და რუსეთის ზოგიერთ ქა-
ლაქში 1664:1
- „ სამეფოს დასაცველნი სა-
ფუძველი და იმის გამაბედ-
ნიერებელი 1643:3
- „ საქართველოს მეფის ირაკ-
ლის ძე ლევანი 1655ბ
- „ რუსების დასი ქართველები
ჩემზე 1662
- „ ქართველების შეთქმულე-
ბანი 1656ბ
- „ ცოტა ჩემი გამოცდილება-
ნი 1659ვ
- „ ჩემი წერილები 1634:5
- „ 1811 წლის ჭირი საქართვე-
ლოში 1652ბ
- „ 1829 წლის არეულობა სა-
ქართველოში 1656ა
- ორბელიანი დავით წარწერა ღვთის-
მშობლის ხატზე 1635ბ:8
- სოლომონ I-ის ეპიტაფია 1547:2
- სქიმა ხუთთა საკოროლოთა 2445:4
- უკაზი როსის მმართველისა სენა-
თისაგან 2437:2
- ფილარტი, მოსკოვის ეპისკოპოსი
სიტყვა ნიკოლოზ I 2481ა:5
- ქორონიკონი ანუ კვინკლოსი 2266ა
(შენ.)
- ღრამოტა აზნაურთადმი 2437
- ცნობები საქართველოს ისტორიის
სხვადასხვა საკითხებზე 1638
- ჯანდიერი ივ. ჩანაწერები 2454

სამართალი და სამკურნალო წიგნები

ვახტანგ VI სამართლის წიგნები 1612:
25 (ფრაგმ.); 2316:1; 2457

კარაბადინი 2493; 2511; ამონაწერე-
ბი კარაბადინიდან 1582:31; 2401;

ფრინველთა კარაბადინი 1737
სამკურნალო რეცეპტები 2308:6;

2399:15

სასწავლო წიგნები

ბარათაშვილი მამუკა კაშნიკი 1550 რიცხვთა ცხრილები (ტაბულები)
დადიანი ნიკოლოზ ქართული წერის 2340:1 (შენ.)
რვეული 1671 სამხატვრო დარიგებანი 1556
ჟამენ ფიზიკა 2427ა, ბ, გ ცოდნისათვის განჯაფისა 1602

ფოლკლორი, ეთნოგრაფია

აფორიზმები 1612:15 ორბელიანი ალექსანდრე თელავი
ბაგრატიონი დიმიტრი ანდაზები 1650
2433:24 „ ძველი მოზღუდვილება
გამოცანები 1582:17, 25 (მინ. 1); 1613 ტფილისისა 1634:17
მინ. 1); 2399:11; 2434 (მინ. 1) შელოცვები 1582:28; 2311
თავდგირიძე გიორგი ზმები, გამოც- შელოცვის წიგნი 2463
ნები ლექსად 1702 ხალხური ლექსი აბრამზე და ისაკზე
ლოცვანი ძილის შემდეგ 1605:2 1582:27

ქართული ხელნაწერების აღწერილობანი

1. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), აკად. ს. ჯანაშიას საერთო რედაქციით, ტომი I, დასაბეჭდად მომზადებულია ხელნაწერთა განყოფილების თანამშრომლების: ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ, ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, 1946 წ. ფასი 40 მან.

2. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ტომი II, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია ლ. ქუთათელაძის მიერ, ილია აბულაძის რედაქციით, 1951 წ. ფასი 26 მან.

3. ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), კ. კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი III, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია ქრ. შარაშიძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, 1948 წ. ფასი 50 მან.

4. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), კ. კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი IV, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია ე. მეტრეველისა და ე. ვირსალაძის მიერ, 1950 წ. ფასი 40 მან.

5. ხელნაწერთა აღწერილობა საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ტომი V, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია ლ. მეფარიშვილისა და ე. ვირსალაძის მიერ, აღ. ბარამიძის რედაქციით, 1949 წ. ფასი 35 მან.

6. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ტომი VI, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია: ნ. კასრაძის, ე. მეტრეველის, ლ. მეფარიშვილის, ლ. ქუთათელაძისა და ქრ. შარაშიძის მიერ, აღ. ბარამიძის რედაქციით, 1953 წ. ფასი 24 მან. 25 კაპ.

7. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია), კ. კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი IV, შეადგინა ქრ. შარაშიძემ, 1954 წ. ფასი 21 მან. 25 კაპ.

8. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია), აღ. ბარამიძის რედაქციით, შეადგინა ლ. ქუთათელაძემ, 1955 წ. ფასი 12 მან. 90 კაპ.

9. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: მუზეუმის ხელნაწერთა ახალი (Q) კოლექცია, ტომი I, შედგენილია ე. მეტრეველისა და ქრ. შარაშიძის მიერ, ილ. აბულაძის რედაქციით, 1957 წ. ფასი 22 მან.

10. ხელნაწერთა ინსტიტუტის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ახალი (Q) კოლექციისა, ტომი II, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია: თ. ბრეგაძის, თ. ენუქიძის, ნ. კასრაძის, ელ. მეტრეველის, ლ. ქუთათელაძის და ქრ. შარაშიძის მიერ, ილ. აბულაძის რედაქციით, 1958 წ. ფასი 26 მან. 50 კაპ.

11. ხელნაწერთა ინსტიტუტის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექციისა, ტომი I, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია: თ. ბრეგაძის, თ. ენუქიძის, ნ. კასრაძის, ლ. ქუთათელაძისა და ქს. შარაშიძის მიერ, ე. მეტრეველის რედაქციით, 1960 წ. ფასი 43 მან. 50 კაპ.

12. ხელნაწერთა ინსტიტუტის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექციისა, ტომი II, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია: ა. ბაქრაძის, თ. ბრეგაძის, ე. მეტრეველისა და მზ. შანიძის მიერ, ე. მეტრეველის რედაქციით, 1961 წ. ფასი 2 მან. 45 კაპ.

13. ხელნაწერთა ინსტიტუტის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექციისა, ტომი III, შედგენილი და დასაბეჭდად მომზადებულია: თ. ენუქიძის, ე. მეტრეველის, მ. ქავთარიას, ლ. ქუთათელაძის, მზ. შანიძისა და ქრ. შარაშიძის მიერ, ე. მეტრეველის რედაქციით, 1963 წ. ფასი 1 მან. 80 კაპ.

ი ბ ე კ დ ე ბ ა :

1. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექცია, ტომი IV.

შეცდომების გასწორება

პგ.	სტრიქონი		არის	უნდა იყოს
	ზემ.	ქვემ.		
117		5	ობელიანი	ობელიანი
123		16	როდისმდ ავწერ	როდისმე დავწერ
123		10	ხაქართველოს	საქართველოს
169	1		(737)	(937)
180		17	2. ე. თაყაიშვილთან	შენიშვნა: 2. ე. თაყაიშვილთან
193	13		2. „ლექსი.	[ქილილა და დამანა]. „ლექსი
193	20		3. „ტაეპი	3. [ქილილა და დამანა]. „ტაეპი
193	21		4. „ჩახრახელი.	4. [ქილილა და დამანა, „ჩახრახელი-
193		20	5. [ლექსი].	5. [ქილილა და დამანა, ლექსი].
193		18	6.	6. [ქილილა და დამანა]
193		17	7.	7. [ქილილა და დამანა]
193		14	ბ.	ბ. [ქილილა და დამანა]
203	16		ნიშანი მინდოდა	ნაბანი მინდოდა
207	9		ხალიასი იარანი პეს	ხალ ასი იარანი პეს
207		14	59. „თეჯლისი“.—	59. „შამჩი მელქო, თეჯლისი“.—
207		12	ორნ კირიქანგამ	ორნ ირიქანგამ
207		10	60. „ეს რა მომივიდა	60. [საიათნოვა].—„ეს რა მამი-
207		7	61. „მუხამბაზი“.—	ვიდა 61. [საიათნოვა], „მუხამბაზი“.—
208	1		63. „დუბეთი“.—„ქ. ახკემენ	63. „შამჩი მელქო, დუბეთი“.— „ქახკემენ
208	5		[თურქული ლექსები]. 64. ბაიათი	64. „ბაიათი“.—
208	11		65. „თეჯლისი“.—	[თურქული ლექსები]. 65. „თეჯლი-
208		3	70. „თეჯლისი“.—	სი“.—
211	9		95. „მუხამბაზი“.—„ენდუ ჰამირ	70. „ქიჩიკნოვა, თეჯლისი“.— 95. [საიათნოვა], „მუხამბაზი“.— ენდუ ჰამირ
216	12		152. „მუხამბაზი“.—	152. [დავით სარდალი], „მუხამ-
217	19		11. „მე შენ არ გმტყვი	ბაზი.— 11. [ალ. კავკავაძე].—„მე შენ არ გმტყვი